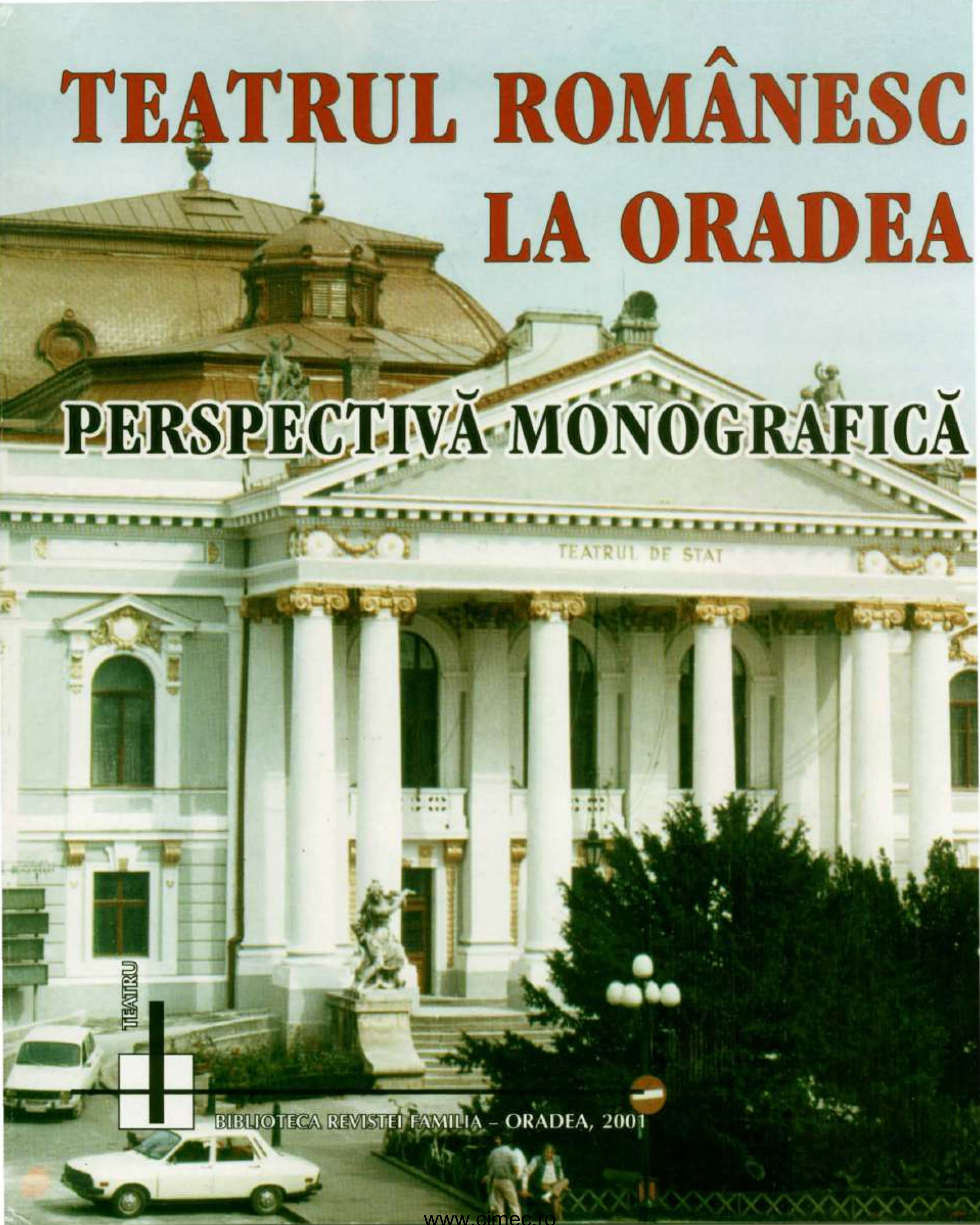
TEATRUL ROMÂNESC LA ORADEA

PERSPECTIVĂ MONOGRAFICĂ

TEATRU

BIBLIOTECA REVISTEI FAMILIA – ORADEA, 2001

TEATRUL ROMÂNESC LA ORADEA

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Socotim apariția volumului de față o izbândă. Cu atât mai mult cu cât în perioada aceasta de tranziție dificultățile materiale din România nu ocolesc nici cultura. De aceea suntem în măsură să aducem mulțumirile noastre sincere atât forurilor județene și municipale cât și instituțiilor și persoanelor particulare care au înțeles să sprijine cu iubire ambițiosul nostru proiect.

Nu e puțin lucru să reușești să strângi laolaltă, chiar dacă ele nu sunt multe, pentru că așa a vrut istoria, mărturii și documente care consemnează existența unor urme de teatru românesc pe aceste meleaguri, atât ca text cât și ca manifestări spectaculare, începând cu secolul XVIII. Și, mai ales, să prezinți totul cât mai obiectiv, fără patimă și fără părtinire.

Fiind cinci autori, am încercat, respectând cu strictețe punctele lor de vedere, să dăm tuturor studiilor semnate de aceștia, pe cât posibil, o formă unitară. Fragmentelor din lucrarea regretatului profesor Lucian Drimba, dedicată teatrului secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, precum și Teatrului de Vest (1928) cu toate etapele pregătitoare și intitulată de noi *Începuturi*, ne-am permis să le adăugăm informații culturale și teatrale menite să îmbogățească, pe cât posibil, scrierile datând de peste patru decenii ale distinsului cercetător.

Doi dintre autori sunt foști secretari literari (Stelian Vasilescu și subsemnata), cunoscători dinăuntru ai fenomenului teatral orădean, iar ceilalți doi (Dumitru Chirilă și Mircea Morariu) sunt cronicari teatrali remarcabili (Mircea Morariu este doctor în teatrologie și actualul secretar literar) care au scris cu obiectivitate și nu de puține ori cu asprime, dar întotdeauna cu înțelegere și dragoste despre spectacolele Teatrului din Oradea - primul, vreme de patru, iar al doilea, vreme de două decenii.

Volumul este structurat pe capitole ce urmează evoluția cronologică a fenomenului teatral românesc în această parte a țării. Analizei spectacolelor pe stagiuni le-am adăugat o Micromonografie a *Săptămânii Teatrului Scurt* urmată de o prezentare a Teatrului de poezie. Dorind să mai atenuăm din posibila „ariditate" a lucrării, am recurs la interviuri sau mărturii ale foștilor directori și ale actualului director de teatru - cu toții principalii răspunzători ai înfăptuirilor sau rateurilor teatrale, de-a lungul timpului. Anexele volumului (repertorii complete, fișele tuturor spectacolelor, un sumar în trei limbi de circulație mondială) oferă, sperăm, informații corecte și utile, atât cititorului - iubitor de teatru, cât și istoricului sau cercetătorului teatral.

Sutele de fotografii, suntem convinși, vor învia pentru o clipă spectacolele ultimilor 46 de ani, (unele de importanță națională), trezind în cititori emoții și nostalgii.

Știm că nimic nu e perfect și cerem de pe acum scuze celor pe care i-am omis din paginile cărții, cât și pentru inerentele greșeli. Sperăm, totuși, ca această carte să folosească și, de ce nu, să și placă cititorilor, fie ei slujitori ai scenei orădene, fie spectatori fideli, uneori răsfățați, alteori înșelați în așteptările lor. Dar, parafrazându-l pe cel mai mare poet român, aș spune că, înainte de a plăcea, dorința noastră cea mai arzătoare este ca această carte, să folosească, mai ales.

Elisabeta Pop
redactor coordonator

Lucian Drimba

ÎNCEPUTURI

VIAȚA CULTURALĂ A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA

Despre un teatru propriu-zis și, cu atât mai puțin, despre o mișcare teatrală susținută și o literatură dramatică originală nu poate fi vorba decât începând cu secolul XX; ceea ce se află în secolele anterioare ține de domeniul incidentalului sau, mai ales, al unor manifestări spectaculoase dar de altă natură decât strict teatrală.

De datinile și obiceiurile poporului nostru care cuprind în ele elemente spectaculoase - capra, turca, brezaia, călușarii etc. - precum și de teatrul popular constituit - *Irozii, Mironosițele, Jocul păpușilor, Teatrul haiducesc* etc. - nu intenționăm să ne ocupăm. Ele formează domeniul teatrului popular (G. Vrabie, *Teatrul popular românesc,* „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", an.VI 1957, nr. 3–4, p. 385–562). Lăsându-le la o parte, ca să ne ocupăm numai de primele *manifestații teatrale* din țara noastră, vom remarca de la început că acestea din urmă nu aveau decât într-un sens foarte rudimentar înțelesul de azi al spectacolelor teatrale și erau formate din spectacolele de la curte. Dacă le menționăm totuși este numai pentru că ele au fost între primele manifestări de acest fel la noi.

Între formele sub care s-a manifestat teatrul de la noi, în începuturile sale, o găsim și pe aceea a *teatrului școlar,* prin care trebuie să înțelegem mai ales serbările organizate cu diferite ocazii, în cadrul cărora au avut loc și reprezentații teatrale. El s-a practicat mai ales în Ardeal.

În ordinea acestui fel de teatru, care a cunoscut o deosebit de frumoasă și rodnică dezvoltare atât la români cât și la celelalte națiuni din Ardeal, (amintim ca exemplu bogata activitate a elevilor din școlile maghiare orădene, despre care s-au scris mai multe studii. Pentru cunoașterea ei se pot consulta cu mult folos: Naményi A., *A Váradi színészet története* (*Istoricul teatrului din Oradea*), Nagyvárad, 1898; Bunyitay Vincze, *Drámai es operai előadások Nagyváradon a múlt században (Reprezentațiile de dramă și operă în Oradea în secolul trecut*), în *A Biharvármegyei és Nagyváradi régészeti és történelmi egylet jelentése,* 1888/92, Nagyvárad, 1893, p.3. ș.u.

În ce privește teatrul ca local afectat diferitelor manifestări spectaculare (serbări, reprezentații teatrale), el apare în Ardeal la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Un *theatrum* școlar a existat din prima jumătate a sec. al XVIII-lea în cadrul fostei școli iezuite din Oradea, devenită greco-catolică din 1777.

Șt. Mărcuș, *în Thalia română,* Timișoara, 1945, p. 80, spune: „În aceste clădiri ale mănăstirii (iezuiților - n. n.), la stânga de intrare era o sală numită „theatrum" care a fost destinată pe timpul iezuiților pentru manifestațiile spectaculoase școlare. Aici s-a perpetuat „teatrul școlar" cu elevi români, în aceleași condițiuni ca și la celelalte școli similare..." - Clișeul acestui *theatrum,* în lucrarea lui Vasile Vartolomei, *Mărturii culturale bihorene,* Kolozsvár - Cluj, 1944, p. 36.

• Honterus, organizatorul Liceului german din Brașov a introdus încă din 1543, în regulamentul de funcționare al liceului obligația elevilor școlii de a reprezenta anual câte două comedii. Teatrul școlar s-a impus ca o formă de educare a publicului și de modelare a caracterului copiilor care urmau diferite forme de învățământ... în spectacole au fost și numeroși elevi interpreți români, cum ne arată și numele lor: Baciu, Balea, Bariț, Borșa, Borza, Furca, Mara, Puiu, Vaida etc. Chiar și unii dintre profesori se pare că erau români: M. Halici, Iacob Cosa, Al. Tămâian. Elevii interpretau uneori piese cu subiecte românești sau introduceau replici în limba română în textele rostite în alte limbi. Dintre toate provinciile „Transilvania este cea dintâi în care teatrul este semnalat atât sub raport repertorial cât și al spectacolului. Faptul se datorează unor centre școlare puternice în limbile latină, germană și maghiară, teatrul fiind o anexă importantă a educației". - Mircea Popa, *Teatrul Național Cluj-Napoca, Studiu monografic 1919-1994*.

Să pomenim aici numele lui Lórántffy Zsuzsanna, soția lui György Rákóczi; în decretul emis la înființarea școlii românești de la Făgăraș - 1657, a prevăzut într-un paragraf special recomandări privind organizarea de spectacole în limba română. Gestul era desigur notabil, dincolo de intenția de prozelitism religios. - Enyedi Sándor, *Az erdélyi magyar színjátszás kezdetei (1792-1821)*, București, Kriterion, 1972. •

Într-adevăr a existat o sală numită *theatrum* în clădirile iezuiților, având destinația amintită. Despre acest lucru ne încredințează și Bunyitay Vincze, *Drámai s operai előadások Nagyváradon a múlt században (Reprezentațiile de dramă și operă la Oradea în secolul trecut)*, în „A Biharvármegyei és Nagyváradi régészeti és történelmi egylet jelentése", 1988/92, Nagyvárad, 1893, p. 3. Bunyitay se sprijină în afirmațiile sale pe un document păstrat în biblioteca din Buda.

(...)

Într-un articol publicat în anuarul Muzeului de istorie din Oradea din 1888-1889, Bunyitai Vincze, expunând rezultatul cercetărilor sale făcute în arhivele școlilor iezuite, afirmă că a găsit în aceste arhive nu mai puțin de 35 de piese jucate de școlarii orădeni începând cu anul 1731. Subiectul lor era luat din antichitatea greco-romană sau din istoria Ungariei, după cum arată și titlul câtorva dintre ele: *Attilius Regulus, Aristides, Iphigenia, Caracala, Zrínyi, Sf. Ladislau*. Ele erau astfel construite încât să aibă puține personaje feminine, care erau interpretate tot de băieți. Reprezentațiile se aranajau la început o dată pe an, pentru ca apoi să ajungă până la 4-5 pe an.

În clădirea școlii iezuite exista o sală special amenajată pentru spectacole, numită „theatrum", destinată serbărilor școlare și reprezentațiilor teatrale. În această sală, sau poate și aiurea, reprezentațiile teatrale ale școlarilor au continuat până în 1773, când se desființează ordinul iezuiților, iar școlile lor sunt preluate de către greco-catolici. Probabil că „theatrum"-ul de acolo a continuat să servească aceluiași scop și pentru elevii români din seminarul greco-catolic care a funcționat în aceeași clădire.

În afara teatrului școlar, prezent nu numai la Oradea ci și în multe alte orașe ardelene, mișcarea teatrală din aceste părți a mai cunoscut în secolele trecute și forma teatrului de amatori sau profesioniști în limbile maghiară sau română. Se înregistrează mai multe astfel de trupe ambulante care, în turneele lor prin imperiul habsburgic trec și prin Oradea. De exemplu, prezența unei trupe formate din italieni și germani, o trupă mixtă deci, prima de acest fel, este semnalată la Oradea în 1716. Asemenea trupe erau sprijinite de nobilimea austro-ungară (ale cărei gusturi le satisfăceau) timp de aproape două veacuri: în 1890 are loc ultima reprezentație a unei astfel de trupe.

În pofida dezinteresului și disprețului pe care i le arătau nobilimea și autoritățile statului, în pofida numeroaselor greutăți de ordin material cu care trebuia să lupte, cu timpul începe să se dezvolte și teatrul în limba maghiară și, apoi, în română.

Că s-a perpetuat practica teatrului școlar cu elevi români, nu putem ști precis, deoarece Șt. Mărcuș nu indică nici o mărturie după care s-ar fi condus. De asemenea, nu putem admite fără rezerve afirmația aceluiași istoriograf teatral, că în sec. al XVII-lea s-a reprezentat la Oradea o piesă teatrală în limba latină cu subiect românesc, *Constantin Vodă* și pe la 1780, tot acolo, *Occisio Gregorii Vodae* .

Se cuvine să amintim la loc de frunte lăudabila inițiativă a elevilor blăjeni. Aceștia, la numai un an de la întemeierea școlilor din Blaj, în 1755, pregătesc un spectacol ce este cunoscut dintr-un document contemporan, singurul care îl amintește, sub numele de *Comoedia ambulatoria alumnorum*.

Profitând de absența din localitate a episcopului, plecat în vizită canonică la Baia Mare, elevii acestor școli pregătesc o reprezentație teatrală, sprijiniți fiind în acțiunea lor de câțiva profesori, în fruntea cărora se găsea Grigore Maior, viitorul episcop al Blajului. Este foarte posibil ca această față bisericească plină de îndrăzneală să fi sprijinit și alte manifestări de acest gen ale școlarilor deoarece numele său este aclamat la sfârșitul unei piese de teatru scrise probabil în același centru cultural, câțiva ani mai târziu, pe vremea când era episcop. (Despre *Occisio Gregorii Vodae*, vezi L.Drimba, *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa*, în „Limbă și literatură", VII (1963÷ p. 359–393).

„Comoedia" pe care au jucat-o elevii blăjeni în acel memorabil an 1755, a fost probabil cu caracter religios: un fel de *Irozi*, de vreme ce unul era costumat ca rege, îngeri, un stegar, un toboșar, doi țigani, un etiopian, un sol, etc Dintr-o anumită tactică, piesa n-a fost reprezentată la Blaj, ci numai în satele din jur. La spectacole a fost atras un mare număr de spectatori plini de curiozitate și admirație față de micii artiști. Între cei ce-au asistat, se găseau nu numai români ci și germani, sași sau unguri, care regretau că între elevii lor nu se găsesc „apți pentru asemenea lucru". (Despre toate acestea vorbește prima oară Atanasie Rednic în scrisoarea informativă adresată episcopului Blajului în 11 ianuarie 1756. Conținutul acestui document prețios a fost prezentat de către Al. Lupeanu-Melin în articolul *Un început de teatru românesc în Transilvania la 1755*, publicat în „Societatea de mâine", I (1924), p. 520–521. Articolul a fost reprodus sub titlul *Comoedia ambulatoria*, în volumul *Evocări din viața Blajului*, Blaj, 1937, p.36–43.

• Este adevărat că în acești ani se acutizează luptele cu caracter religios. Trecerea unei părți a românilor transilvăneni la catolicism, agitațiile anticatolice ale ortodocșilor conduși de Popa Tunsu, Sofronie, Visarion Serai, pustiirea satelor, dărâmarea unor biserici ortodoxe, acțiuni conduse de generalul Buchow nu rămân fără urmări și în textele destinate scenei. Manuscrisul piesei – o pledoarie în favoarea religiei catolice, – jucate de elevii blăjeni, intitulată „a scolasticilor de la Blaj facere" se păstrează la Biblioteca Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române. – Mircea Popa, *Jocuri de teatru și compoziții dramatice originale reprezentative din sec. XVI-XVIII în Transilvania, Studii și cercetări de istoria artei, XXX, 1983.* •

Și sașii din Ardealul acestei epoci au avut o bogată activitate teatrală prin intermediul Vienei pătrunse de spiritul luminat al secolului al XVIII-lea. Se găsesc numeroase trupe ambulante ale sașilor ardeleni mai ales în ultimele trei decenii ale secolului al XVIII-lea. Una dintre acestea, condusă de Christian Ludwig Seipp, reprezintă peste 100 de piese luate din repertoriul clasic, care înregistraseră mari succese pe scenele Vienei. (Ion Breazu, *Teatrul românesc în Transilvania până la*

1918, în vol. Literatura Transilvaniei, București, 1944, p. 36. – Vezi și Șt.Mărcuș, *Thalia Română*, I, Timișoara, 1945, p. 79; V. Vartolomei, *Mărturii culturale bihorene*, Kolozsvár – Cluj, 1944, p. 406).

În 1792 maghiarii din Cluj, luând exemplul sașilor, formează o trupă teatrală permanentă, prima de acest fel din întreaga Ungarie (idem, *ibidem*, p.38). Dar activitatea teatrală a sașilor și a ungurilor din Ardeal este mai veche.

Brașovul înregistrează o frumoasă activitate teatrală la începutul secolului al XIX-lea, datorită muncii lui Gh. Bariț și T. Cipariu. Dar avem o informație prețioasă despre un spectacol în românește de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea: în 1782 la Brașov, cu prilejul unei nunți săsești, are loc una din cele dintâi reprezentații teatrale în românește. Este vorba despre o comedie pastorală, o mică farsă în versuri cu cântece pe care o amintește F. J. Sulzer în *Istoria* sa.

Începuturile teatrului propriu-zis la noi trebuie fixate pe la mijlocul veacului al XVIII-lea, când au avut loc cele dintâi spectacole cu adevărat teatrale, indiferent de cine au fost date, pentru cine și în ce limbă, și de când datează cele mai vechi texte dramatice originale și traduse în românește. Că au existat în acel secol și în cele anterioare, reprezentații ale panglicarilor, ghidușilor, pehlivanilor, soitarilor, e adevărat; dar nu este mai puțin adevărat că ele nu formează încă un spectacol teatral propriu-zis. (În ce ne privește, considerăm că e greșit a se socoti drept începuturi ale teatrului la noi orice manifestări cu caracter de spectacol reprezentațiile pehlivanilor, soitarilor etc., pentru motivul că ele nu formează încă teatrul propriu-zis). Deși conțin elemente dramatice, acestea sunt disparate, neorganizate și neîntemeiate pe existența unui text dramatic. Ele aparțin mai degrabă reprezentațiilor de circ decât de teatru, cum observă și D. Zamfirescu (în *Contemporanul*, nr. 16 din 22. IV. 1966, p. 4). Nici literatura dramatică, tradusă sau originală, în limba română nu coboară dincolo de mijlocul secolului al XVIII-lea, decât incidental; cele mai vechi texte dramatice cunoscute până acum – în marea lor majoritate traduceri – datează abia din a doua jumătate a acelui secol. Veacul acela a fost bogat în traduceri de tot felul și din toate genurile literare, mai puțin din genul dramatic, dar nici traducerile operelor dramatice nu erau, se pare, destinate reprezentării pe scenă, ci lecturii. ... În treacăt vom aminti că literatura dramatică autohtonă din secolul al XVIII-lea este slab reprezentată: în afara dramei populare *Vicleimul*, a cărei existență este atestată încă în secolul amintit și complementul ei *Jocul păpușilor*, sunt înregistrate *Judecata vlădicului*, *Comedia pastorală* și *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae*.

Mai întâi se impune amintirea spectacolelor și pieselor în limba greacă. Și aceasta pentru două motive: întâi, fiindcă cele mai vechi manuscrise de piese teatrale sunt cele în limba greacă, iar primele traduceri românești din literatura dramatică franceză sau italiană s-au făcut de cele mai multe ori de pe intermediare grecești; al doilea, pentru că prin piesele și spectacolele grecești s-a contribuit în largă măsură la formarea și dezvoltarea gustului pentru teatru la români.

Nu numai pentru grecii din țara noastră, dar și pentru români, Metastasio a fost, în secolul al XVIII-lea, cel mai apreciat scriitor italian. Multele opere traduse în românește, precum și numărul mare de traducători și admiratori dovedesc cu prisosință că opera acestuia a fost cunoscută și mult gustată fie direct în original, fie din traduceri făcute de pe la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Metastasio se bucura de mare cinstire și era numit fără nici o rezervă „cezaricescul poetic". Cel care îl numea astfel era un mare admirator al său și traducător din opera sa dramatică, boierul moldovean Alexandru Beldiman.

În sec. al XVIII-lea se fac pentru publicul din țara noastră numeroase traduceri, în limba greacă sau română, din diverse specii literare. Între ele se găsesc multe piese. Dar, neexistând teatru, ele erau traduse nu pentru a fi reprezentate, ci pentru lectură. Gusturile literare ale cititorilor epocii

se îndreptau spre povestiri, romane și piese de teatru. Așa se explică de ce unele din ele cunosc o mare apreciere și o largă circulație prin numeroase exemplare manuscrise și uneori în mai multe traduceri, până aproape de mijlocul secolului următor.

Literatura dramatică română scrisă este de vârstă mai tânără decât poezia sau proza. Încercările care datează abia din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea sunt destul de rudimentare și de firave și majoritatea lor dovedesc o legătură cu creația folclorică. Nu vom insera în rândul lucrărilor dramatice nici piesa pe care au reprezentat-o școlarii blăjeni în iarna anului 1755-1756, deoarece ea pare să fi fost un vicleim, și nici „A scolasticilor de la Blaj facere", pe care o amintește tratatul academic de *Istoria literaturii române*, vol. I, pentru simplul motiv că ea nu este o piesă teatrală și nu are nici măcar un element dramatic. Vom stărui mai întâi asupra celor două texte cu caracter dramatic pe care le cunoaștem doar fragmentar: *Comedia pastorală* și *Judecata Vlădicului*.

Singura care, se pare, poate fi considerată drept piesă de teatru, indiferent cât de rudimentară ar fi fost, este *Comedia pastorală*, datând din jurul anului 1780. Sulzer spune că e o piesă comică cu muzică și că a văzut-o cu prilejul unei nunți săsești de la Brașov. Piesa nu se păstrează, dar îi putem cunoaște în linii mari conținutul din prezentarea pe care i-o face călătorul german și din citatele pe care le dă în românește.

Mai importantă decât acestea ni se pare o scenetă comico-satirică, pe care noi o intitulăm *Judecata Vlădicului*, datând din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea. Nu o cunoaștem în întregime.

Primul text dramatic închegat în limba română datează din jurul anilor 1750 și se păstrează într-un manuscris copiat în Bihor, undeva în zona Cuzap-Surduc sau poate în Cluj, de vreme ce se pomenește numele localității Bologa. Comedia burlescă se intitulează *Voinicul și fata*, textul e vesel, chiar frust, cu libertăți de exprimare care ne trimit la ideea existenței unui teatru de colegiu la Oradea - unde el ar fi putut fi reprezentat. - Mircea Popa, *Tectonica genurilor literare*, Cartea Românească, București, 1980.

Șt. Mărcuș în *Thalia română* ne vorbește și despre reprezentarea unei piese cu subiect românesc, *Constantin Vodă*.

• Fapt întru totul posibil într-un oraș ca Oradea unde, se știe, episcopul Adam Patachich, mare iubitor și susținător al artelor, organiza spectacole de operă, de teatru și concerte. Lui i se datorează venirea la Oradea a dirijorului Michael Haydn, fratele celebrului Ioseph Haydn, cândva prin anii 1780-1785. Știind că a fost prieten cu Mozart, care a trăit între anii 1756-1791, am putea accepta, cu puțină fantezie că la Oradea s-au cântat în concerte compoziții ale tânărului Mozart, cine știe, poate unele chiar în primă audiție, dirijate de Michael Haydn și că locuitorii orașului nostru ar fi putut avea parte de muzica divinului compozitor, pe când el mai trăia încă... E o pură speculație, dar, să recunoaștem, încântătoare. Iar dacă ne gândim că în urmă cu 250 de ani, în Transilvania s-a jucat, s-a scris teatru în limba română, fie și în mici, neînsemnate fragmente, aceasta este o certitudine care ne emoționează. •

Bazându-ne pe numele celor trei localități ce apar în cuprinsul manuscrisului, Surduc, Cuzap și Bologa, care se găseau în fostul județ Bihor, N. Drăganu este de părere că textele codicelui, deci și sceneta amintită, au fost scrise pe cuprinsul acestui județ.

Sceneta aceasta trebuie pusă în legătură cu teatrul de același gen, de aceeași factură, cu teatrul școlar de la Blaj, deoarece prin preocupare, atmosferă, expresie și atitudine, cele două piese - *Judecata Vlădicului* și *Occisio Gregorii Vodae* sunt înrudite. Pornind de la această constatare, ce se poate face fără prea mare greutate, suntem tentați să emitem ipoteza că sceneta aceasta, chiar dacă n-a fost scrisă la Blaj, putea fi scrisă de un blăjean stabilit în părțile Bihorului.

Existența unor astfel de încercări (producții) dramatice ca piesa școlarilor din Blaj, din 1755, *Comedia pastorală, Judecata Vlădicului* sau *Occisio Gregorii* (și probabil că vor fi existat și altele), atestă vechimea acestui fel de manifestare culturală a românilor și constituie încă o dovadă a prezenței și în planul spiritualității a românilor din aceste părți ale țării.

• În Calendarul de la Buda pe 1806, redactat de Samuil Micu și Gheorghe Șincai găsim o scenetă dialogată între un bărbat și o femeie pe tema beției, scenetă scrisă probabil chiar de unul dintre ei. – De altfel Samuil Micu sub numele Micul, Micule, s-ar prea putea să fie autorul unei comedii pastorale identificate de F. J. Sulzer în *Istoria* sa tipărită la Viena în 1782. Mircea Popa opinează în favoarea lui Gh. Șincai. Ion Budai-Deleanu dă o traducere a unei scenete *Temistoclul de Metastasio* „ca o probă cu care se arată că limba noastră prin cultură se poate alătura ceii italienești". Ioan Barac traduce – 1800–1810 – pentru prima dată piesa lui Shakespeare sub titlul *Amlet, prințul de Dania*. S-au reprezentat, de asemenea, numeroase prelucrări și traduceri cele mai multe cu caracter religios: *Iosif și frații săi, Lupta lui David cu Goliat* etc.

Să nu uităm că nu departe de Oradea, la Arad, funcționa un important centru de învățământ românesc, *Preparandia*, încă din 1812, precum și o Societate de lectură care a publicat mai multe lucrări artistice ale elevilor în câteva almanahuri. Mentori și dascăli au fost oameni de cultură preocupați de cultivarea limbii: Constantin Diaconovici Loga, Paul Iorgovici, Atanasie Șandor, Alexandru Gavra, acesta din urmă fiind și autorul unei piese intitulate *Monumentul șincai-clainian* scrisă în 1844 și tipărită în același an la Tipografia Universității din Buda. Elevii *Preparandiei* arădene au inițiat reprezentații teatrale încă din anul 1818, inițiator fiind I. Hirschl. Avem știre că în 1819 s-a reprezentat comedia intr-un act *Distrații* de August von Kotzebue urmată de un balet comic intitulat *Scrisorile de dragoste* susținut de trupa germană a lui Uhrlich. Cât privește clădirea teatrului, edificiile, să amintim că în Transilvania, la Oravița și Arad s-au construit cele dintâi. – Arhitectul clădirii din Oravița se numește Ion Niuny. Se știe că pe scena acestui teatru prin anii 1866-1867 a dat reprezentații trupa teatrală a lui Mihail Pascaly al cărei sufleur a fost nici mai mult, nici mai puțin decât Mihai Eminescu (pe atunci încă Eminovici). – La Lugoj, după cum se știe, tânărul Eminescu a și jucat, alături de actorii trupei. Șt. Mărcuș vorbește deopotrivă despre trupe de teatru germane sau maghiare – Elek Pali, Kileny, David și Csaba Kreibig care dădeau reprezentații în turnee prin orașele Transilvaniei cu piese, unele cu subiect românesc sau doar cu replici în limba română. De pildă, în 1822 la numai un an de la revoluția lui Tudor Vladimirescu și de la uciderea lui, se reprezintă o piesă cu acest subiect: *Un vultur căzut tot vultur e.* Din 1847 numărul reprezentațiilor cu piese românești crește, apar traduceri din Kotzebue, Racine, se joacă comediile lui Alecsandri, Maniu, Venter. Printre traducători întâlnim și numele Iancu Văcărescu, Popovici, Bota, Berceanu. Menționăm și un fapt surprinzător: artistul Farcaș – și foarte bun dansator – născut în Gyöngyös, în Ungaria, a dansat la Brașov în fața boierilor români refugiați acolo. Lui îi vine ideea înființării în vechiul centru cultural Lugoj pe la 1830–1835 a unei trupe teatrale românești „Soțietatea teatrală românească". Interesant că din această trupă fac parte actori cu nume în exclusivitate românești, deși putem presupune că ei erau vorbitori și de limbă maghiară și germană și ar fi fost în măsură să joace și în aceste limbi: Brediceanu, Seracin, Balog, Danciu, Popovici, Barbu, Stoiciu, Istrătescu, Iacob, Serenca etc. Este unul dintre cele mai importante momente ale nașterii teatrului în limba română în Transilvania capabil să mobilizeze conștiințele și să trezească interesul românilor pentru limba română și pentru cultura națională, contribuind în mod evident la pregătirea lor în vederea luptei pentru drepturile sociale și politice. În Transilvania, ca

de altfel și în celelalte provincii românești, teatrul iese încet-încet din perimetrul școlar și devine teatru al cetății. La început timid, susținut de artiști diletanți, spectacolul devine și el într-un fel o formă de rezistență pe de o parte la manifestările antinaționale și în același timp de afirmare a naționalității și de apărare a limbii, a culturii și a tradiției. Mai important chiar decât textul propriu-zis părea în acel timp posibilitatea comunicării de pe „bină" către public a unor mesaje limpezi într-o frumoasă limbă românească. Coruri, jocuri, cântări, recitări, reprezentații teatrale ajung prin intermediul unor pasionați artiști diletanți, iubitori sinceri ai teatrului, la românii din orașele și satele transilvănene. Ștefan Mărcuș ne va oferi informații prețioase despre cele mai jucate piese din această perioadă: *Cinel- cinel, Rusaliile, Herșcu Boccegiul, Piatra-n casă, Florin și Florica, Rămășagul, Mama Anghelușa, Lipitorile satului* de Vasile Alecsandri; *Ruga de la Chiseteu* de Iosif Vulcan, *Vlăduțul mamei* de I. Lupescu, *Cârlanii* de C. Negruzzi. După calculul său, între 1815-1914 în peste 800 de sate și comune unde locuiau români s-au dat aproape 4.000 de reprezentații. •

Dar înainte de a înregistra sporadicele manifestări de teatru în limba română, se cuvine să amintim un fapt important și foarte semnificativ, care interesează îndeosebi raporturile culturale româno-maghiare: trupa de teatru a lui Kilény, care avea în componența sa patru actori ce știau românește, a dat la Oradea în 1849 spectacole și în limba română, pe lângă cele în limba maghiară, întocmai cum făcuse pe la 1815, la Brașov, o trupă germană de sub conducerea lui Gerger, care reprezentase și în românește piesa *Vecinătatea primejdioasă*. Nu rareori se întâmpla ca în componența unor astfel de trupe mixte să se afle și actori români sau actori străini care știau românește. Să mai menționăm în continuare și reprezentația din 7 mai 1833 de la Oradea, dată de o trupă maghiară, cu piesa *Pădurea Sibiului*, piesă cu subiect românesc, în care actorii „s-au distins prin aceea că au imitat bine portul și modul de viață valah", – după cum notează cronicarul revistei „Honművész". Între acte, o echipă de dansatori formată din opt hațegani dansează un joc popular românesc, iar corul interpretează câteva cântece românești. De altfel să amintim în treacăt că piesa aceasta, scrisă de o femeie numită Iohanna Franul von Weissenthurn, a făcut o carieră strălucită în Transilvania, fiind reprezentată de mai multe trupe ambulante, în diferite orașe, în limbile maghiară, germană și română, înregistrând aproape 200 de spectacole între 1808–1847.

Să amintim aici pe lângă societăți literare, asociații teatrale, reuniuni de cântări, coruri ale plugarilor; Corul *Hilaria* din Oradea – devenit celebru prin longevitate și valoare artistică – a promovat, spre onoarea celor care l-au condus, cântece cu un bogat conținut patriotic și educativ.

CÂTEVA DATE DESPRE SOCIETATEA DE LECTURĂ „SAMUIL VULCAN" A ELEVILOR BEIUȘENI ÎNTRE ANII 1860-1927

• „După adoptarea Diplomei împărătești (1860) și împărțirea în provincii, românii din Transilvania și Banat au cunoscut momente de respirație mai liberă. În județul Caraș-Severin, Emanuil Gojdu introduce limba română în administrație; în județul Făgăraș, Ioan Bran de Lemeny face același lucru. În județul Bihor prim pretorul Paal Petru din Beiuș a introdus și el limba română

în câteva comune din zona Crișului Negru: Fiziș, Tărcaia, Totoreni, Miersig, Tărcăița, Sâmbăta, Vărășeni etc. Cu prilejul recadastrării moșiilor, țăranii din Căbești, Gepiș, Tilecuș s-au împotrivit organelor administrative provocând paralel cu lupta pentru afirmarea limbii române și ample mișcări cu caracter social. Această stare de spirit s-a stins treptat pe măsura progresului făcut între Viena și Budapesta în vederea încheierii pactului dualist realizat în 1867. Maghiarii și-au urmărit firesc interesele lor economice și culturale, iar românii din Ardeal mai ales, abandonați de Viena perfidă, și-au concentrat energiile în direcția afirmării limbii române prin diferite instituții. În aceste circumstanțe avea să se zămislească și ideea înființării unui teatru românesc pentru românii transilvăneni. Idee care, așa cum vom vedea, va fi susținută și de turneele teatrale din București: Matei Millo, Fanny Tardini, Mihail Pascaly. – Teodor Neș, *Oameni din Bihor*, vol. I, 1937. •

Viața culturală a românilor din Transilvania și din „părțile ungurene" aflați sub dominația Austriei, cunoaște o mare dezvoltare în secolul al XIX-lea, mai ales în perioada constituțională și în lunga eră a dualismului austro-ungar (1867–1918). O mulțime de societăți literare, asociații de cultură, reuniuni de diverse structuri iau ființă și împânzesc Transilvania. Toate urmăreau în realitate cultivarea sentimentelor și conștiinței naționale, consolidarea unității spirituale a românilor, afirmarea lor prin cultură, apărarea și fortificarea ființei noastre naționale, cultivarea acelui element esențial al etnicității care este limba. Eforturile în direcțiile acestea se impuneau cu necesitate, le cereau imperios condițiile vitrege ale existenței naționale a românilor din statul multinațional austriac și austro-ungar. Societățile și Asociațiile, Reuniunile și Cercurile etc. au adus o contribuție însemnată la lupta pentru afirmarea drepturilor noastre naționale, la cultivarea limbii, literaturii, artelor și conștiinței naționale, la lupta pentru unitatea sufletească și politică a tuturor românilor. Cum elementul principal al etnicității unui popor este limba, și pentru că atacurile din partea claselor conducătoare ale imperiului și monarhiei dualiste erau îndreptate cu toată puterea și înverșunarea împotriva ei, era firesc ca strădaniile de apărare și cultivare să se concentreze în jurul limbii. Pentru toate motivele amintite, cât și pentru altele, semnificative sunt devizele pe care le arborează aceste societăți: „Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri", „Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim", „Libertate, frățietate și egalitate" etc.

(...)

Societatea de lectură a elevilor de la Liceul *Samuil Vulcan* din Beiuș a luat ființă în anul 1862, datorită stăruințelor profesorului Teodor Chivari (scris Kővári, în ortografia maghiară), directorul liceului. Statutele Societății au fost întocmite de numitul profesor și poartă data de 17 mai 1862. Cu nr.32067 ele au fost aprobate de către Consiliul locțiitor regal maghiar din Buda, la data de 31 mai 1862. Esențial, conținutul statutelor acestora urmează pe cel al statutelor Societății de lectură din Oradea, care au servit ca model și altor societăți similare.

(...)

Restrângându-și la început activitatea numai la organizarea ședințelor ordinare în care se citeau lucrări și creații originale, se făcea critica lor, se recitau poezii în limba română mai ales, dar și în limbile germană și maghiară, – societatea a organizat mai târziu și ședințe extraordinare, publice sau comemorative. S-a tradiționalizat de pildă, ținerea în luna decembrie a fiecărui an a unei ședințe publice, transformată apoi în serbare muzical-declamatorică, închinată memoriei patronului liceului, Samuil Vulcan. De asemenea, extinzându-și sfera de activitate, membrii societății au organizat sub conducerea profesorilor lor serbări artistice publice independente, au dat concurs altor organizații pentru asemenea acțiuni, au prezentat spectacole teatrale sau au organizat baluri.

După 1920, sub egida Societății, elevii clasei a VII-a organizau la sfârșitul anului o serbare sau o reprezentație de teatru, iar elevii clasei a VIII-a prezentau în luna decembrie un spectacol cu obiceiurile de iarnă. Aceasta a devenit o tradiție și s-a păstrat până prin 1948.

Firește, românii nu au rămas în tot acest răstimp pasivi. Dar, dacă pentru unguri drumul străbătut până la a avea un teatru în limba lor a fost destul de anevoios, pentru români potecile pe care au încercat să urce spre un teatru în limba română au fost extrem de grele. (...) Un document inedit ce se păstrează în Arhiva Mureșenilor din Brașov vorbește despre o încercare a elevilor din Oradea de a organiza un spectacol de teatru în 1852. Este vorba despre o scrisoare nedatată și semnată de „Adevăratul român", adresată redactorului revistei „Gazeta Transilvaniei", cu siguranță spre a fi publicată, scrisoare care atestă că exista în cadrul școlii un „loc acomodat de a se ține acest teatru", desigur „theatrum"-ul despre care am amintit mai înainte.

Câțiva elevi, membri ai „Societății de leptură", au intenționat în 1852 să dea o reprezentație teatrală în sala de spectacole a seminarului, urmărind ca din încasări să acopere o parte din „spesele" ce le avea Societatea. Fiind elevi ai unei școli confesionale, trebuiau să obțină aprobarea episcopului. Episcopul le-a dat voie să joace teatru, dar numai cu condiția dacă va fi de acord și direcțiunea institutului cu temerarul lor proiect. Directorul școlii, Iosif Pop Sălăgian, s-a împotrivit sub pretext că persoanele „de sexul frumos" ar putea să producă imoralitate asupra „piilor tineri" crescuți în seminar. Dar, spune autorul scrisorii, adevăratul motiv era altul: directorul s-a simțit jignit pentru că elevii nu l-au rugat pe el prima dată („Căci să știți că M.S. numai pentru aceea împiedică teatrul că nefiind rugat prima dată nainte, Es. Sa și-a propus sieși împiedicarea acestuia"). Și iată cum - dacă este să dăm crezare „Adevăratului român" - a fost împiedicată realizarea unei inițiative lăudabile numai datorită micimii sufletești a unui om.

A trebuit să treacă un deceniu pentru ca o astfel de inițiativă lăudabilă a elevilor români să se realizeze, dar nu la Oradea, ci la Beiuș.

Cea mai veche reprezentație teatrală românească din Bihor, dată de români despre care avem știință până în momentul de față, a avut loc la Beiuș, în seara zilei de 11 februarie 1861, când s-a jucat comedia lui V. Alecsandri, *Iorgu de la Sadagura*, de către „Societatea de diletanți români" din acel oraș. Despre acest eveniment informează o corespondență din Beiuș trimisă de un anonim, ascuns sub inițiala O. „Gazetei Transilvaniei", care o și publica în nr. 12 din 11 februarie 1861, adaus, p. 53-54. Corespondentul, care nu știe să mai fi avut loc înainte de acel an o reprezentație teatrală la Beiuș, este încântat de organizarea unei astfel de manifestări culturale și naționale, deoarece ea constituie un „semn cumcă noi avem sentimente și cugete unite pentru scopuri naționale și folositoare"; îl bucură, de asemenea, „părtinirea universală" din partea românilor beiușeni, precum și faptul că reprezentația a fost „cercetată" și de confrații maghiari cărora se simte dator să le aducă pe această cale „mulțumită publică".

„Piesa fu executată minunat de bine", menționează corespondentul beiușan al „Gazetei", nereținându-și admirația, încât diletanții au făcut onoare în fața spectatorilor de altă limbă. Interpreții piesei au fost șapte „studenți" (=elevi), două profesoare și un „jurist absolut". Fiecare dintre ei „a corespuns rolei sale pe deplin". Unii au primit chiar daruri din partea publicului spectator, fie cununi „cu cordele naționale", fie „câte un pocal cu cununițe".

În încheiere, autorul corespondenței felicită pe „bravii" tineri beiușeni pentru frumoasa lor inițiativă și realizare, dar vorbește și despre necesitatea și însemnătatea teatrului în viața unei națiuni: „Noi din parte-ne gratulăm bravilor tineri, cari recunoscând însemnătatea proverbului

latin *miscuit utile dulci* se perfecționează într-o școală atât de folositoare, care nu poate lipsi de la o națiune cultă și e adevărată măiastră a gustului estetic". (O. *Beiușiu în 12 februariu a. 1861*, „Gazeta Transilvaniei", 1861, nr. 12, 11 II Adaus, p. 53.)

O altă corespondență din Beiuș trimisă de data aceasta revistei „Aurora română", care o și publică în nr. 3 din 1863, ne informează că după spectacolele pe care le dăduse o trupă maghiară în ultimele luni ale anului 1862 la Beiuș, câțiva tineri români de acolo au obținut permisiunea de a juca teatru, urmând ca venitul realizat să fie depus în beneficiul sinistraților (în 1862 a fost un mare incendiu la Beiuș). La auzul veștii că va fi spectacol românesc, publicul s-a grăbit să asiste într-un număr cât mai mare. S-au reprezentat două piese de V. Alecsandri: *Doi morți vii* și *Nunta țărănească*. „Junele și junii diletanți păreau a rivaliza în acuratețea executării" rolurilor încredințate, remarcă autorul corespondenței și precizează că, prin acest spectacol, „limba românească, în fermecătoarea și maiestuoasa sa sunanție (=sonoritate), apare a treia oară pe bina (=scena) din Beiușiu". Faptul ne îndreptățește să considerăm că acest centru cultural românesc ce găzduiește unul dintre cele mai vechi licee românești din Transilvania (1828), a cunoscut și o viață artistică și teatrală, datorită nu numai intelectualilor și meseriașilor din localitate sau din împrejurimi, ci și elevilor, grupați (din 1862) ca și la Oradea într-o Societate literară cu preocupări nu numai literare, ci și artistice.

(...)

Numărul membrilor Societății varia în funcție de numărul elevilor din ultimele clase de liceu. Confruntarea acestora în mai mulți ani școlari ne conduce spre constatarea că aproape toți elevii din clasele a VII și a VIII erau membri ai Societății de lectură. Faptul ni se pare foarte explicabil mai ales în primele decenii din viața Societății, când limba de predare în liceu era germana sau maghiara, iar limba română era doar un obiect de studiu ca orice altul. În această situație, este ușor de înțeles ca elevii să urmeze îndemnul profesorilor lor de a se aduna în număr cât mai mare sub „stindardul măreț dar modest", pe care-l arbora Societatea în numele educării sentimentelor naționale, a dezvoltării conștiinței naționale, prin cultivarea perseverentă a limbii române. Mulți dintre membrii Societății de lectură a elevilor beiușeni erau colaboratori ai unor gazete românești ce apăreau dincoace de Carpați sau vor deveni după terminarea liceului colaboratori statornici ai *Familiei*, *Concordiei*, *Federațiunii* etc. Ca să ne referim numai la membrii ce făceau parte din biroul de conducere, vom aminti câteva nume care au devenit cunoscute mai târziu între transilvăneni ca dascăli harnici și destoinici, poeți, prozatori, compozitori etc.: Teodor Bulc, Ioniță Bădescu, Isaia B. Bosco, Petru Ilieș, Coriolan Brediceanu, Lucian Bolcaș, Vasile Dumbravă, I.V.Barcianu.

(...)

În 1878/79 s-au ținut 33 de ședințe, s-au prezentat 95 lucrări în proză și în versuri din care 47 au fost reținute în arhiva Societății, s-au declamat 167 poezii; în 1880/81, în cele 20 de ședințe ordinare și una publică s-au prezentat 112 lucrări originale și s-au declamat 104 poezii. (...) Activitatea lăudabilă a Societății a stârnit interesul și aprecierile celor din afară, atât pentru lucrările prezentate și declamații, cât și pentru succesele remarcabile obținute în alte ocazii: ședințe publice, serbări literar-muzicale și spectacole teatrale. În 1912, Banca „Drăganul" a oferit un fond de premii de 300 cor. pentru lucrările literare cele mai merituoase ale elevilor. *(Programa gimnaziului superior gr. Cat. și școalelor elementare din Beiuș pe anul 1912/13.)*

(...)

Cu ocazia sărbătoririi zilei patronului liceului și al societății, Samuil Vulcan, din 25 decembrie 1882, elevii liceului au organizat o serbare în care „dete(ră) probe palpabile despre progresul

îmbucurător în executarea cântărilor figurali, manuarea intrumentelor muzicali şi în declamaţiuni". *(Raportu despre gimnaziulu sup. Gr. Cat. De Beiuşiu pentru anul scol. 1882/83).* Şedinţa publică din 25 decembrie 1913, la care a participat şi episcopul Demetriu Radu, a prezentat un program bogat, cuprinzând pe lângă disertaţia prof. C. Pavel despre *Năzuinţe culturale în Bihor*, a disertaţiei elevului Ovid Radeş care-l prezenta pe *Poetul Şt. O. Iosif*, numeroase declamări, coruri, un cuartet şi un duet. (Şedinţa publică din 25 dec. 1913 a avut următorul program: 1. *Năzuinţele culturale în Bihor* – discurs C. Pavel; 2. Mendelson: *Codrul* – cor mixt; 3. Soricu: *Sburătorul* – decl. Tr. Golumba VIII; 4. Bihari Bloc – Requiem, quartet; 5. Kozma Andor: *Carhago harangok* – decl. Nic. Pop VIII; 6. Hubic: *Cântece populare din Bihor* – cor mixt; 7. Ranetti: *Plugul şi tunul* – decl. Cornel Părăscan VIII; 8. Mozart: Fuga, quartet; 9. L. Uhland: *Der blinde König* – decl. Aug. Taloş VIII; *Poetul Şt. O. Iosif* – disertaţie – Ovid Radeş VIII; 11. Kucken: *Dulci cântări* – duet – R. Fersigan şi Tr. Golumba VIII; 12. Şt.O.Iosif: *Zile de pace* – decl. T. Mornăilă VIII; 13. Cucu: *Mincinosul* – cor mixt; 14. *Faptele lui Samuil Vulcan* – Gr. Riţiu VIII; 15. C. Porumbescu: *Marşul călăraşilor* – orchestra. Programele acestor serbări erau foarte bogate, variate şi instructiv-educative, după cum atestă şi cel prezentat în 1892:

1. Das macht die Liebe, marş de Blamhoffer; 2. Cuvânt de deschidere, rostit de reverendis domnu Ioan Buteanu, director gimnazial; 3. *Din depărtare* de I. Vorobchievici; 4. *Grui Sânger* – poezie de V.Alecsandri; 5. Potpuriu românesc de I. Mureşianu; 6. *Viaţa măreaţă a lui Samuil Vulcan,* disertaţiune ocasională de Alex. Munteanu stud.; 7. *Senin şi furtună de* I.Vorobchievici; 8. *Die Grenadierre,* poezie de H. Heine; 9. *Adj Isten,* de K. Zeller; 10. *A bajusz,* poezie de Arany J.; 11. *Csárdás* de Şt. Nagy; 12. *Visul meu* – duet vocal; 13. *Mort de Jeanne d'Arc* de Delavigne; 14. *Lângă mare* – duet de violină; 15. *Kera – Nastasia,* canţonetă comică de V.Alecsandri; 16. *Lăcrămioare de Tud,* de Flondor; 17. Cuvânt de închidere rostit de d-l prof. Vas. Ştefănică, conducătorul Societăţii de lectură; 18. *Das macht die Liebe,* marş de Blamhoffer.)

Şedinţe publice a ţinut Societatea încă din cei dintâi ani ai existenţei sale, din moment ce şedinţa din 12 iulie 1867 este socotită „cea mai interesantă din viaţa acestei societăţi". Aceasta s-a desfăşurat într-o sală frumos împodobită din „castelul episcopesc", în care publicul a ocupat „toate localităţile" (=locurile). Pe perete se afla portretul lui Samuil Vulcan, scena era „decorată pompos cu florile cele mai odoroase", iar în jurul ei erau aşezate 123 portrete ale „anteluptătorilor" Şincai, S. Micu, P. Maior, Gh. Lazăr, Moise Nicoară, D. Cichindeal etc. Programul a început cu corul *Astăzi să ne bucurăm,* după care conducătorul Societăţii, prof. Gavril Lazăr de Purcăreţ, a rostit un cuvânt de deschidere. Au urmat: o piesă muzicală executată de orchestră, recitarea de către Ioniţă Bădescu a poeziei sale *Un suspin în zori*, o Doină, cântată de I. Iuga şi I. Hocman, o disertaţie despre *Moda* de Dim. Gheleşianu, o *Horă* executată la vioară solo de I. Cîmpeanu, poezia *Muciu Scevola,* recitată de Vasile Pătcaş, monologul *Şoldan Viteazul,* executat de I. Bădescu care a secerat aplauze pentru interpretare, după care urmară şi alte puncte (*Un dor,* de Maria Suciu, recitată de At. Tuducescu, *Către renegaţi,* de I.Vulcan, recitată de Coriolan Brediceanu). A fost o adevărată sărbătoare, ce s-a încheiat cu banchet şi un bal desfăşurat la casina oraşului. (...) Uneori asemenea serbări includeau în programul lor şi spectacole teatrale. Astfel, în 1880 s-a reprezentat *Scara mâţei* de V.Alecsandri, în 1885 a avut loc spectacolul cu drama *Lipitorile satelor* de V. Alecsandri iar în 1896 s-a jucat piesa *Millo director* de V. Alecsandri. (*Concert şi reprezentaţie teatrală în Beiuş, Familia,* XXXII (1896), nr. 19, 12/24 V, p. 227.) Fireşte, cu acestea nu s-a epuizat bogata listă a activităţii teatrului desfăşurată de elevii beiuşeni, membri ai Societăţii de lectură şi nici a participării lor la viaţa culturală a oraşului. În anul şcolar 1919/1920, ei contribuie cu declamări şi piese muzicale la seratele organizate

în Beiuș de către Reuniunea femeilor din Beiuș și de către Asociațiunea Corpului Didactic. (*Programa gimnaziului...* pe anul 1919/20.)

În seara zilei de 8 august 1880 tinerii din Beiuș au prezentat un program artistic bogat și variat în care a figurat și reprezentarea piesei *Scara mâței* de V. Alecsandri. Un spectacol teatral a avut loc și la 31 iulie 1881 cu trei piese de același scriitor: *Rusaliile, Rămășagul* și *Paracliserul* sau *Florin și Florica.*

Prin luna iunie 1882 tinerimea beiușeană joacă piesele *Piatra din casă* și *Nunta țărănească*: venitul curat realizat fiind destinat ajutorării elevilor săraci. Către sfârșitul anului se afla la Beiuș trupa teatrală a lui G. A. Petculescu. Ea a dat în orașul de pe Crișul Negru zece reprezentații în lunile octombrie 1882- ianuarie 1883.

„Societatea pentru crearea unei școli de fete în Oradea", și-a ținut adunarea generală din 1883 în Beiuș. Cu ocazia aceasta au fost reprezentate în seara zilei de 16 septembrie sub conducerea prof. A. Bălaș următoarele piese: *Doi țărani și cinci cârlani* de C. Negruzzi, *Cinel-cinel* și *Florin și Florica* de V. Alecsandri. La spectacol a fost prezent un public foarte numeros. Nota din *Familia* despre acest eveniment menționează că nici dac-ar fi fost sala de trei ori mai mare nu i-ar fi încăput pe toți cei ce erau dornici să asiste la spectacol. De aceea, mulți au rămas fără locuri.

Drama *Lipitorile satelor* a fost reprezentată tot de către elevi, în 27 august 1885, venitul realizat fiind destinat fondului pentru crearea școlii de fete din Oradea și seminarului teologic din Arad.

Absolvenții Liceului „Samuil Vulcan" au prezentat la 22 iunie 1891, după terminarea examenului de bacalaureat, un spectacol „teatral-declamatoric" în cadrul căruia au interpretat două piese – *Rusaliile* de V. Alecsandri și *Vlăduțul mamei* de I. Lupescu – și trei declamări, din care două poezii erau tot de Alecsandri. Autorul cronicii elogioase din *Familia*, ascuns sub pseudonimul Poliphilus, menționează că la reprezentație a fost prezent un public atât de numeros „ca și care abia că s-a văzut vreodată în Beiuș". Absolvenții au interpretat excelent cele două piese și au fost răsplătiți din plin cu buchete de flori, cu aplauze „frenetice", cu „strigări dese de repețire". Efectul ce l-au produs asupra spectatorilor a fost neașteptat: „Eram cu toții într-atâta de fermecați și-ncatinați la debutul brilant – notează autorul dării de seamă – cât uitasem că stăm în fața cu diletanți".

În 1896 s-a reprezentat la Beiuș *Millo director* sau *Mania posturilor* a lui V. Alecsandri, de către diletanți care „au pășit acum pentru prima oară pe scenă". Rolul Lucsiței a fost interpretat de Angela Butean, care a dovedit că are o voce excelentă și „mișcare de o natură plăcută". Văzând-o cum interpretează, „cugetai că vezi o artistă".

Și elevele liceului de fete, găzduite la internat, au organizat o serbare în 7/19. XI. 1898 în cinstea patronului internatului, Mihail Pavel. În programul prezentat de ele a fost inclusă și piesa *Urmările unei minciuni*, care, după titlu, pare să fi avut importante implicații educative.

• Un program compus din recitări și cântări, la care se adaugă și o piesă teatrală, *Ruga de la Chiseteu* de I. Vulcan, a constituit un spectacol dat de „tinerimea plugarilor români din Beiuș Lazuri", la Beiuș, în cursul lunii aprilie 1900. Succesul spectacolului a fost foarte mare. În pauză, țăranii din Lazuri au jucat „Călușerul" și „Bătuta". În același an, 1900, la 21 nov. s-a reprezentat de către elevii din Beiuș *Rămășagul* de V. Alecsandri, asupra căreia nu se face nici o apreciere în *Familia;* revista semnalează doar simplu evenimentul. („*Ruga de la Chiseteu* – scrisă în 1899 –, a fost una... din cele mai îndrăgite și solicitată de trupele diletanților, întrucât glumele, cântecele și jocurile dau intrigii ei un comic de situație vioi și interesant, acțiunea piesei petrecându-se la o rugă populară unde tineri și bătrâni se veselesc în climatul festiv al tradiției bogate în diverse creații

folclorice". – Ion Bradu, *Dramaturgi bihoreni ai teatrului de diletanți*, în *Centenarul Societății pentru crearea unui fond de teatru românesc*, Oradea, 1972, editat de Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă al județului Bihor. •

Cu ocazia sfințirii bisericii ortodoxe din Beiuș se anunță că se va organiza o reprezentație teatrală în 14/27. X. 1901 cu piesa *Ah! Măritați-mă odată*, comedie de N. A. Bogdan, după care va urma dans. Reprezentația a avut loc și a fost precedată de un concert. Toate au reușit bine, mulțumind așteptările.

Programul serbării din decembrie 1901, închinată memoriei lui S. Vulcan și organizată de Societatea literară a elevilor, include și reprezentarea lui *Barbu Lăutarul* de V. Alecsandri.

În mai 1903, corul meseriașilor români din Beiuș a prezentat „în sala ospătăriei opidane" o serată artistică urmată de dans, cu următorul program:

- *Cuvent de deschidere*
- *Iată ziua triumfală* – cor bărbătesc de V. Humpel
- *Frumoasa Irina* – poezie de Șt. O. Iosif
- *Sus opincă* – Ion Vidu
- *Coroana cufundată de Bönicke* – coruri bărbătești
- *Dragoste copilărească* – comedie într-un act de C. Murai, localizată de dr. I. Siegescu

Același cor a aranjat cu ocazia adunării despărțământului Beiuș al Astrei din 12 iulie 1903, „un concert de mici cântări și declamațiuni", probabil cu același program deoarece au interpretat și piesa *Dragoste copilărească* de C. Murai. Venitul a fost dat pentru edificiul școlii române din Vașcău-Bărăști.

În fine, corul meseriașilor români din Beiuș a dat în 24 octombrie 1903 o reprezentație teatrală cu piesa *Vacanții* de Maria Baiulescu, înaintea căreia s-au executat și două coruri: *Cisla* de Porumbescu și *Serenada* de I. Vidu.

Programul serbării închinate memoriei patronului liceului, S. Vulcan, din 25 decembrie 1906 cuprinde și declamarea unui monolog din *Despot Vodă*.

O nouă etapă în evoluția Societății se desfășoară după anii 1927.

UNUL DIN PRIMELE TEXTE DE TEATRU ÎN LIMBA ROMÂNĂ:

OCCISIO GREGORII IN MOLDAVIA VODAE TRAGEDICE EXPRESSA

(...)

Între formele sub care s-a manifestat teatrul la noi, în începuturile sale, o găsim, așa cum am văzut, și pe aceea a *teatrului școlar*, prin care trebuie să înțelegem mai ales serbările elevilor organizate cu diferite ocazii, în cadrul cărora au avut loc uneori și reprezentații teatrale.

(...)

În ordinea acestui fel de teatru, care a cunoscut o frumoasă dezvoltare și o rodnică activitate atât la români, cât și la celelalte naționalități din Transilvania, se cuvine să fie amintită la loc de

frunte lăudabila inițiativă a profesorilor și elevilor blăjeni din 1755. Aceștia, numai la un an de la întemeierea școlilor românești din Blaj, pregătesc un spectacol, pe care îl prezintă în mai multe localități, între 25 decembrie 1755 și 6 ianuarie 1756. Despre acest prim spectacol teatral românesc dat de diletanți români în limba română, mărturisește cum am văzut, – oferind și câteva amănunte prețioase – un document contemporan și anume, un raport informativ al canonicului Atanasie Rednic către episcopul Petru Pavel Aaron, fondatorul școlilor din acel important centru cultural și politic al românilor transilvăneni.

Înaintea sărbătorilor Crăciunului, în timp ce episcopul lipsea din localitate, fiind plecat în vizită canonică la Baia Mare, câțiva profesori pregătesc o reprezentație teatrală cu elevii din clasele mari și mici. În fruntea inițiativei și a organizatorilor „vinovați" de această uimitoare acțiune se afla profesorul Grigore Maior, canonic și el, viitor episcop al Blajului, om de o frumoasă cultură, cu doctoratul în filozofie și teologie luat la Roma. Alături de el, dascălii Vasile Neagoe Orbul, în calitate de regizor, și Silvestri Caliani, însoțitor. Trupa micilor actori diletanți era formată din 11 actori, purtând costume după modelul comedianților, unele împrumutate, altele confecționate, împodobite cu tot felul de semne și sticluțe colorate. Personajele erau: un rege având în mână „un sceptru (împodobit) cu sticlă", ce mergea sub baldachin purtat de patru copii; alți doi „duceau pe sus o persoană cu panglică asemănătoare cu aceea pe care o poartă episcopii catolici", doi îngeri ce aveau cusute pe piept icoane, un toboșar care avea și o trompetă, un stegar, un etiopian și un mesager (sol).

Acesta din urmă, când își debita mesajul, era cocoțat pe umerii altuia și sufla din trompetă, în timp ce regele își spunea rolul șezând pe tron „deasupra sceptrelor pe care alții le țineau". Ce anume reprezenta „producția dramatică" a acestor școlari este greu de spus; scrisoarea informativă amintită relatează că „exercitium"-ul (=spectacolul) „consta din patru sau cinci cântări valahe și [declamările] celorlalți doi, a regelui și a celuilalt, în limba română". Va fi fost, probabil, o compoziție cu conținut religios, din moment ce între personaje se aflau și doi îngeri cu icoane cusute pe costume și reprezentația s-a dat în timpul sărbătorilor de iarnă, iar organizatorii și supraveghetorii acestei „comedia ambulatoria alumnorum" au fost profesorii-preoți și călugări. Probabil un fel de *Vicleim* , un joc care să celebreze nașterea lui Isus, compus de vreun profesor având posibilitatea de adaptare a unor părți după împrejurări, după cum se menționează în raport.

(...)

Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa, (Uciderea lui Grigore Vodă în Moldova, expusă în formă de piesă de teatru) este cea mai veche piesă de teatru originală românească ce se cunoaște și care se păstrează în întregime și în bune condiții. Conservată până în 1950 alături de valoroasele manuscrise ale câtorva reprezentanți ai Școlii ardelene în biblioteca fostei episcopii greco-catolice din Oradea și provenită acolo din hârtiile episcopului Samuil Vulcan – după cum ne asigură strănepotul acestui vestit cărturar, Iosif Vulcan, într-o notiță publicată în *Familia* din 1898 (*O tragedie românească din secolul XVIII, Familia*, XXXIV (1898), p. 585-586) – piesa se găsește azi, în manuscrisul original, în Biblioteca filialei din Cluj a Academiei Române, fond Oradea, sub cota 471.

(...)

Cel care a semnalat însă pentru întâia oară existența acestei piese de teatru nu a fost I. Vulcan, ci N. Densușianu. Cu aproape douăzeci de ani înaintea notiței informative din *Familia*, într-un *Raport*, din 1880, înaintat Academiei Române (apărut în *Analele Academiei Române*, seria II,

tom II și în extras cu titlul: *Cercetări istorice* în *Arhivele și Bibliotecile Ungariei și ale Transilvaniei. Raportu înaintatu Academiei Române de...*, București, 1880, 124 p.), N. Densușianu o amintește de două ori: întâi sub titlul incorect și prescurtat: *Scisio Gregorii in Moldavia Vodae*, iar apoi cu titlul complet, dar cu redarea incorectă a primului cuvânt: *Scisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa*. După N. Densușianu, după I. Vulcan și D. C. Ollănescu (*Teatrul la români*, „Analele Academiei Române", seria a II/a, tom.XX, *Memoriile secției literare*, București, 1899, p. 120), dar înaintea lui T. T. Burada, a mai amintit-o N. Iorga, în 1901, fără să-i indice titlul, și afirmând că e o comedie, scrisă pe vremea lui Gr. Maior, care conține, „un amestec făcut de un scriitor de peste munți, de glume proaste și de fragmente populare. Totul e fără sens și fără folos". (...) În 1933 apare cel dintâi studiu asupra acestei piese, studiu scris în limba maghiară de Göbl László (alias Ladislau Gáldi). Autorul se ocupă amănunțit de subiectul și structura acestei compuneri dramatice și mai ales de atmosfera în care a putut fi creată, punând-o în legătură cu dramele școlare similare maghiare.

(...)

Textul integral al piesei, însoțit de note și de un mic studiu introductiv a fost publicat întâia oară abia în 1963 (Lucian Drimba, *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa*, cea mai veche piesă de teatru românească cunoscută, „Limbă și literatură", VII (1963), p. 359–398). După editarea piesei s-au făcut mai dese referiri la ea.

• Ea a apărut la Editura Dacia (Cluj) – col. Restituiri – în 1983, sub îngrijirea lui Lucian Drimba care semnează și un documentat studiu introductiv. •

(...)

O mențiune cu totul specială, subliniată chiar, merită intervenția lămuritoare a distinsului filolog și istoric literar N. A. Ursu privind paternitatea acestei piese (N. A. Ursu, *Paternitatea primei piese de teatru românești*, „Cronica", an XIII, nr. 8 (630), 24 febr. 1978, p. 6), la care ne vom referi mai jos. Deocamdată vom spune doar că articolul său a apărut în revista „Cronica" din februarie 1978, la câteva zile după reprezentarea în premieră, probabil absolută, a lui *Occisio*... pe scena Teatrului de Stat din Oradea, la data de 18.II.1978 în cadrul *Săptămânii teatrului scurt*, în regia artistului emerit Ion Olteanu).

(...)

Acțiunea piesei se desfășoară pe două planuri: unul serios, grav prin natura faptelor de viață prezentate, altul buf și burlesc.

Partea gravă relatează despre uciderea mișelească de către turci a domnitorului Grigore Ghica III petrecută la 12 octombrie 1777. Prin urmare, piesa a fost scrisă după această memorabilă zi, dar nu mai târziu de 29 noiembrie 1780, data stingerii din viață a Mariei Tereza, pentru că autorul indică la un moment dat ca la sfârșitul piesei să fie aclamate numele Mariei Tereza, al lui Iosif II și al lui Grigore Maior. Or, se știe că Maria Tereza, care îl asociase pe Iosif II la conducerea treburilor Imperiului prin 1765, a murit la data mai sus amintită; iar Grigore Maior era în anii aceia episcop al Făgărașului. Rezultă că *Occisio* a fost creată între 12 octombrie 1777 și 29 noiembrie 1780.

(...)

Că a fost destinată reprezentării și nu numai lecturii, credem că în privința aceasta nu pot să existe îndoieli. Pentru că altfel nu s-ar justifica, de exemplu, prezența unor indicații scenice foarte sumare pentru anumite completări sau improvizații de text, ori cele care privesc scenele pantomimice;

dar mai ales nu şi-ar găsi justificarea într-un text de teatru destinat lecturii, iar nu reprezentării într-un spectacol, acel îndemn de a se striga la sfârşit „să trăiască Maria Tereza, Iosif şi Grigore Maior".

(...)

Nu ştim dacă a ajuns să fie interpretată atunci în faţa publicului sau nu. În orice caz, deocamdată nu există nici o mărturie documentară contemporană care să ateste reprezentarea ei; lipsind dovada faptului, firesc este să nu se susţină categoric sau să se respingă tot atât de hotărât existenţa unui spectacol cu *Occisio*.

(...)

Ne menţinem părerea că „piesa a fost scrisă de către un tânăr provenit din mediul blăjean".

Dar cine este sau cine poate fi acel tânăr?

La această întrebare a dat, nu de mult, un răspuns N. A. Ursu. Distinsul filolog şi istoric ieşean, care a adus atât de multe clarificări, contribuţii şi identificări privind opere şi autori din literatura română veche şi modernă, afirmă cu toată convingerea că autorul piesei *Occisio*... este Samuil Vulcan. În stabilirea paternităţii lui S. Vulcan asupra acestei piese, N. A. Ursu se bazează mai întâi pe comparaţia grafiei textului piesei cu grafia altor două manuscrise autografe ale lui S. Vulcan, care îi permite să stabilească identitatea lor şi să conchidă că toate trei textele au fost scrise de aceeaşi mână; apoi, „pentru a putea conchide că *Occisio Gregorii Vodae* este nu numai scrisă, în manuscrisul respectiv, ci şi alcătuită de Samuil Vulcan", intreprinde un examen al limbii celor trei texte, ajungând la constatarea că „limba din *Occisio* este identică cu limba manuscriselor de mai târziu ale lui Samuil Vulcan" şi că „toate (particularităţile de limbă - n. n.) la un loc apar atât în *Occisio* cât şi în manuscrisul respectiv al lui Samuil Vulcan" cu care s-a făcut comparaţia (*Tractatul despre vindecarea morburilor*).

(...)

Principalul motiv al uciderii mişeleşti a domnitorului Grigore Ghica de către turci la 12 octombrie 1777 l-a constituit „vina" lui de a fi protestat împotriva ciuntirii Moldovei prin răpirea samavolnică a părţii ei nordice, a Bucovinei, de către austrieci; acest „furt neruşinat", cum îl numeşte pe nedrept şi cu indignare un istoric, s-a făcut în înţelegere cu Turcia, care răsplătea în felul acesta Austria pentru sprijinul acordat în războiul turco-rus. Aspectul acesta al lucrurilor nu este relatat în piesă şi nici nu putea fi spus direct într-o operă scrisă în Transilvania, aflată sub stăpânire habsburgică. Totuşi în prologul piesei se menţionează răspicat că Gr. Ghica a fost omorât pentru că a vrut „a sta lângă credinţă / Şi neamului mântuinţă", iar în prima scenă a piesei domnitorul însuşi se confesează în acelaşi sens: „Ziua şi noaptea gândesc şi priveghez pentru întemeierea credinţii şi a neamului românesc scutinţă".

(...)

Structura piesei este următoarea: un prolog, trei scene precedate şi urmate de unul sau mai multe intermedii, o predică în ţigăneşte şi în româneşte, câteva cântece în diferite limbi (română, latină, maghiară; un cântec urma să fie în germană, dar n-a fost scris) şi un testament bahic completat cu preceptele beţivului.

(...)

Alături de prezentarea întâmplării dramatice în cadrul celor trei scene ale piesei şi de comentariile sau aluziile din cântecele, bocetele şi vorbirile în diferite limbi, apar şi câteva „scene mute" în cadrul unor intermedii, cum sunt numite în piesă, a căror desfăşurare pantomimică este indicată sumar de autor. Ele nu au legătură directă cu subiectul principal, cu partea serioasă, gravă a piesei în care se vorbeşte de prinderea prin viclenie şi uciderea mişelească a domnitorului moldovean.

(...)

Occisio este, de fapt, o producție dramatică de tip baroc, creată în genul commediei dell'arte și obișnuită în teatrul școlar din veacul al XVIII-lea din Austria, Ungaria și Transilvania, destinată a fi reprezentată în cadrul serbărilor carnavalești. Cu o asemenea ocazie, nu se obișnuia și nimeni nu se aștepta să se prezinte un spectacol grav, de la un capăt la altul, cu subiect serios și pretențios. Se cerea, dimpotrivă, un spectacol-divertisment, în care faptul de viață contemporană să constituie mai degrabă un punct de plecare, un pretext, și din care să nu lipsească scene de jonglerie și scamatorie, măscările etc., ba chiar gesturi necuviincioase și cuvinte triviale. Cerințelor unui astfel de spectacol s-a străduit să le răspundă autorul lui *Occisio*, scriind o piesă de o structură identică sau măcar asemănătoare cu a celor jucate în cadrul teatrului școlar cu ocazia „fărșangului".

(...)

Nu poate apoi scăpa atenției exprimarea, am zice, foarte diplomatică, echivocă, sau cea pronunțat aluzivă (...) „Nici nu-i bună casa cu două uși, nici nu-i bună cu una. Nu-i bună cu una, că, dacă te strâmtoresc, n-ai încătrău să te spășești; nu-i bună cu două, că văzurăți cum năpădiră turcii pe una pe Grigore și îl sugrumară. Da cumu-i bine dară?" Soluția e relatată simplu. („Îi bine să lăcuiască omul în șură cu patru guri, ca viind frica să poată da în toate lături[le]"), dar și cu apel la o frumoasă metaforă („de va veni cineva într-acoace să fac fișt încoace, să mă îmbrac cu ușa pă dincătrău oi vrea"). (...) „Nu-i bine omul să bage mâna în gura lupului să scoată osul cu carele să îneacă", aplicat acest proverb la situația care a înlesnit săvârșirea mârșăviei".

(...)

Prin expresia îndrăzneață pe care o folosește, prin unele părți ale conținutului, cum este testamentul lui Bachus sau cum sunt cântecele de lume care erau interzise de biserica catolică, fiind considerate rămășițe ale cultului păgân, prin atmosfera îndrăzneață și degajată, piesa nu numai că sfidează canoanele bisericești și se eliberează de educația religioasă de bigotism îngust a mediului blăjean, ci chiar se ridică împotriva lor, înscriindu-se astfel în marea literatură de frondă a Transilvaniei din secolul al XVIII-lea.

n. n. Amănunte despre spectacolul remarcabil al Teatrului din Oradea cu acest text, se află în comentariul Stag. 1977/78 și în capitolul „Istoria unui festival național de teatru".

DIN ISTORICUL „SOCIETĂȚII PENTRU CREAREA UNUI FOND DE TEATRU ROMÂN ÎN ARDEAL"

Înfăptuită către sfârșitul anului 1870, *Societatea pentru crearea unui fond de teatru român* în Ardeal este fructul entuziasmului și al unei acțiuni temerare la care au cooperat o seamă de cărturari inimoși, luminați și patrioți, ca să răspundă unei necesități majore, adânc simțite, mai ales în împrejurările politico-naționale în care se aflau în perioada aceea românii din Transilvania. O nouă Societate culturală venea să se adauge altora, ca alături și împreună cu ele să poarte ridicat stindardul afirmării naționale, să contribuie la răspândirea culturii, la formarea de caractere puternice, morale și patriotice, să mențină vie în conștiința tuturora deviza imperativă: „Uniți-vă în cuget,

uniți-vă-n simțiri". Se crease prin formarea acestui organism o nouă armă de luptă națională, socială și morală, încă o cale de afirmare a trebuinței unității naționale prin intermediul culturii. Teatrul pentru care militau acei intelectuali entuziaști era în concepția lor o eficace școală în care se lumina mintea, se-mbogățeau cunoștințele, se cultivau sentimentele naționale și umanitare, se puteau forma caractere. Totul depindea de felul în care urma să fie organizată și condusă activitatea ei, de mijloacele preconizate. De fapt, *S.T.R.* avea aceleași țeluri ca și *Astra*, dar urmând să-și desfășoare activitatea pe o arie mai restrânsă – domeniul teatrului – și realizându-le cu alte mijloace; era sora mai mică a Astrei, cum a calificat-o Iosif Vulcan, unul din factorii hotărâtori și activi ai realizării ei și principalul conducător al Societății timp de aproape patru decenii.

S.T.R. s-a constituit cu scopul principal, mărturisit în statute, de a aduna fondurile materiale trebuitoare pentru crearea unui teatru românesc în Transilvania. Nici un moment – preciza Iosif Vulcan nu mult timp după întemeierea S.T.R., pentru a răspunde unor oameni ce-au înțeles greșit, ori altora de evidentă rea credință – cei ce-au plănuit și au realizat acest organism nu s-au gândit să adune fonduri pentru ridicarea unei clădiri de teatru. Templul Thaliei române, despre care a vorbit însuși Vulcan de mai multe ori, folosind această expresie, n-a însemnat niciodată în concepția sa ori a celorlalți inițiatori teatrul-local, ci teatrul-instituție. El a știut că fondurile necesare pentru realizarea unui teatru în forma preconizată erau uriașe și adunarea lor din partea contribuabililor, fără nici un ajutor din partea statului, presupunea timp îndelungat și conștiință ridicată, spirit de jertfire și înțelegere. De aceea a înțeles să vorbească deseori în paginile *Familiei* și mai ales în discursuri și conferințe despre tot ceea ce credea el că putea să stimuleze la acțiune, la jertfă, să întrețină entuziasmul odată stârnit; de aceea la fiecare adunare generală a Societății se raporta despre banii „incurși" și despre starea casei, s-au rostit discursuri mobilizatoare, s-au ținut conferințe cu subiecte corespunzătoare scopului Societății, s-au organizat concerte și reprezentații teatrale...

Adunarea de constituire a S.T.R. de la Deva din 4-5 octombrie 1870 a fost o adevărată manifestare de însuflețire patriotică. Cei prezenți au luat cunoștință de câteva aspecte din istoria luptelor pentru făurirea teatrului în țările române din *Relațiunea* făcută de președintele S.T.R., Iosif Hodoș; și-au dat seama încă o dată de însemnătatea teatrului și de necesitatea realizării lui cât mai grabnice, din expunerea caldă și convingătoare a secretarului Iosif Vulcan. (...) Așadar scopul principal cu care s-a format Societatea a fost strângerea fondului material pentru înființarea în viitor a teatrului.

Comitetul de conducere era compus din șapte membri: președinte, vicepreședinte, secretar, casier și trei membri. El era ales de către adunarea generală pe o perioadă de trei ani. Dăm mai jos componența comitetului STR în primii douăzeci și cinci de ani, în următoarea ordine: președinte, vicepreședinte, secretar, casier, membri: 1870 – Iosif Hodoș, Al. Mocioni, I. Vulcan, V. Babeș, Al. Roman, P. Mihali, Iosif Gal; 1873 – Al. Mocioni, Petru Mihali, Iosif Vulcan, I. cav. de Pușcariu, Vicențiu Babeș, Al. Roman, I. Hodoș; 1876 – Al. Mocioni, Iosif Hosszu, I. Vulcan, I. cav. de Pușcariu, V. Babeș, P. Mihali, Al. Roman; 1879 – Al. Mocioni, V. Babeș, I. Vulcan, George Șerb, I. Hosszu, I. cav. de Pușcariu, P. Mihali; 1882 – Al. Mocioni, preș. onorific, I. Hosszu, I. Vulcan, At. M. Marienescu, G. Șerb, V. Babeș, Vasile Jurca, Damian Dragonescu; 1885 – I. Hosszu, I. Vulcan, At. M. Marienescu, G. Șerb, D. Dragonescu, P. Mihali, V. Babeș.) Potrivit prevederilor statutelor, membrii comitetului puteau fi realeși. Cel mai stabil dintre ei a fost Iosif Vulcan, mereu reales în timpul primilor 25 de ani de existență a Societății în funcția de secretar sau vicepreședinte (1882–1894), iar după 1895 ales ca președinte, funcție pe care o va păstra până la moartea sa, în 1907. El a fost apoi dintre toți membrii comitetului singurul care a participat cu regularitate desăvârșită la toate adunările generale, conducându-le pe cele mai multe dintre ele și prezentând aproape de fiecare dată fie un discurs

de deschidere, fie o disertație, fie o lectură din opera sa literară. Apoape nelipsit a fost până la mutarea sa în Oradea, în 1880, și de la ședințele comitetului ce se țineau lunar sau o dată la două luni, iar după mutarea sediului Societății și al comitetului la Brașov (1895), cel puțin o dată pe an lua parte la lucrările comitetului, oprindu-se în acest scop din drumul său spre București, unde pleca să asiste la sesiunea generală a Academiei Române, al cărei membru activ era din 1891.

În cadrul ședințelor comitetului din primul an al activității sale, se raportează – și organul S.T.R., *Familia*, informează – despre contribuțiile venite din diverse părți pentru sporirea fondului material (Vezi *Familia*, VII, 1871, nr. 4, 24 I/5 II, p. 45; nr. 8, 21 III/5 IV, p. 95; nr. 11, 14/26 III, p. 129; nr. 18, 2/14 V, p. 214-215; nr. 46, 13/26 XI, p. 549, 550), despre spectacolele organizate în București sau în diverse părți ale Transilvaniei, ale căror venituri sunt sau nu destinate aceluiași fond (*Reprezentațiunea teatrală la București în beneficiul teatrului nostru dincoace de Carpați, Familia*, VII, 1871, nr. 13, 27 III/8 IV, p. 153-154; *În favorul teatrului național*, nr. 10, 7/19 II) I, p. 118; *Teatru național*, nr. 8, 21 II/5 III, p. 95; *Diletanți teatrali, Familia*, VII, 1871, nr. 16, 78/30 IV, p. 190; *Contribuiri pentru teatrul național*, nr. 4, 24 I/5 II, p. 47.), despre inițiativa comitetului de a înființa, prin „bărbați de încredere" ai Societății, comitete filiale care să lucreze în sensul intereselor Societății (*Comitetul Societății pentru fond de teatru, Familia*, VII, 1871, nr. 29, 78/30 VII, p. 345; *Societatea pentru fond de teatru național, Familia*, VII (1871), nr. 40, 3/15 X, p. 477.), în care scop s-au lansat apeluri tipărite (Arhivele Statului Brașov, Fondul STR, fila 7048.), sau despre alte acțiuni organizate în scopul de a ajuta la întemeierea teatrului național sau a Academiei de Drept ce se proiecta (*Tinerimea română studioasă din Seghedin, Familia*, VII, 1871, nr.29, 18/30 VII, p. 345 – în urma apelului lansat de studenții din Pesta, a format o Societate care să ajute Academia de Drept și Teatrul Național. O scrisoare din 14 dec. 1871 din Bocșa-Montană informează că intelectualitatea locală a organizat o reprezentație cu *Nunta țărănească*, al cărei venit de 246 fl. este destinat în mod egal Academiei de drept și Teatrului Național din Ardeal – Arhivele Statului Brașov, Fond STR, fila 7051 și *Contribuire pentru teatrul național, Familia*, VIII, 1872, nr. 1, 2/14 I, p. 9.). Comitetul anunță pe membrii săi că guvernul a aprobat statutele (*Teatrul național, Familia*, VII, 1871, nr. 16, 18/30 IV, p. 189 și nr. 19, 9/21 V, p. 225.) etc.

Potrivit punctului 5 din statute, Societatea își manifestă activitatea prin adunări generale anuale, ori comitet și prin funcționarii săi. În perioada primului sfert de veac de existență a S.T.R., cu excepția anilor 1871, 1891-1894, deci cinci ani, adunările generale au avut loc cu regularitate, an de an. (Iată datele și localitățile în care s-au ținut adunările generale ale STR între 1870–1890: 4–5 X 1870, Deva; 1–2 V 1872, Satu Mare; 11–12 XI 1872, Timișoara; 27–28 IV 1873, Caransebeș; 26–27 IX 1874, Oravița; 3–4 X 1875, Reșița; 15–16 X 1876, Lugoj; 15–16 VII 1877, Abrud; 17–18 XI 1878, Alba Iulia; 20–21 IX 1879, Blaj; 17–18 X 1880, Sibiu; 7–8 VIII 1881, Baia Mare; 7–8 VIII 1882, Sighet; 6–7 VIII 1883, Lipova; 27–28 IX 1884, Arad; 27–28 IX 1885, Bocșa-Montană; 11–12 VIII 1886, Șomcuta Mare; 25–26 IX 1887, Oravița; 15–16 IX 1888, Lugoj; 29–30 IX 1889, Caransebeș; 24–25 IX 1890, Orșova.)

Adunările generale ale S.T.R., ca și cele ale Astrei, au devenit în curând adevărate sărbători naționale ale românilor din Transilvania, prilejuri admirabile de manifestare a conștiinței naționale, a entuziasmului pentru o idee nobilă și scumpă. Ele se desfășurau cu o oarecare spectaculozitate, după un anumit program, stabilit pentru primele adunări, din 1872, și repetat aproape invariabil în toți anii următori. Adunările s-au ținut de fiecare dată într-un alt oraș sau târgușor, de la Oravița la Sighet, de la Satu Mare la Bistrița și Făgăraș, 29 de localități au găzduit cele 40 de asemenea manifestări în răstimp de 45 ani de activitate propriu-zisă; unele chiar de două ori (Alba Iulia,

Lugoj, Abrud, Sibiu, Lipova și Blaj), altele de trei (Caransebeș, Oravița) sau de patru ori (Brașov). Locul adunării următoare se hotăra la adunarea generală, pe baza propunerilor făcute de cei prezenți la adunare. Rareori rămânea în seama comitetului sarcina de a decide asupra uneia din localitățile care-și ofereau cu ospitalitate găzduirea, iar decizia comitetului se comunica prin presă. Se constituia apoi din vreme un comitet aranjator în orașul respectiv, care se ocupa de pregătirile necesare pentru decurgerea în bune condiții a lucrărilor adunării: fixarea localului în care urmau să se țină lucrările adunării, asigurarea locurilor de găzduire a oaspeților, organizarea unui concert muzical-declamatoric, sau a unei reprezentații teatrale, a unui bal, banchet, excursii etc. (...)

Creșterea fondului material al S.T.R. era prevăzută în primul rând din cotizația membrilor, din donații și legate, din veniturile reprezentațiilor teatrale, muzicale și ale balurilor.

Pentru că sursa principală a sporirii fondului Societății o constituia contribuția membrilor, interesul statornic al comitetului s-a îndreptat spre recrutarea de noi membri. La fiecare adunare generală se făceau înscrieri de noi membri, se primeau oferte și contribuții și, pentru ca să stimuleze pe cât mai mulți, se publica de fiecare dată în organul oficial al lucrărilor Societății, *Familia*, numele noilor membri și al donatorilor.

Existau trei categorii de membri: membri fondatori care contribuiau cu minimum 200 florini, membri pe viață, a căror contribuție era de cel puțin 10 florini pe an și membri ordinari, contribuind cu suma de 5 florini. (...)

O altă sursă suculentă, erau donațiile și legatele. În sfârșit, sume mai modeste „incurgeau" în fondul de teatru și din veniturile realizate din organizarea unor baluri, serbări și spectacole muzical-declamatorice sau teatrale. Este impresionant numărul mare al contribuabililor de această natură. (...)

Însuflețirea pe care a generat-o adunarea de la Deva de constituire a S.T.R. a fost generală și de nedescris. Faptul este ușor de înțeles: după Astra, întemeiată în 1861, S.T.R. era a doua asociație culturală românească din aceste părți, cu o arie mai largă de activitate care urmărea de fapt să contribuie la dezvoltarea culturii românești, era o nouă formă de afirmare plenară a elementului românesc prin cultură. (...)

La adunarea generală de la Timișoara nu a putut participa președintele I. Hodoș. (*Adunarea de la Timișoara, Familia*, VIII, 1872, nr. 45, 5/17 XI, p. 534–536; 548. Scrisoarea lui I. Hodoș către I. Vulcan, în Arhivele Statului Brașov, Fond STR, f. 7063.) (...) După prezentarea obișnuitelor rapoarte, I. Vulcan citește o disertație: *Limba și scena*. (S-a publicat în *Familia*, VIII, 1872, nr. 46, 12/24, p. 539–543.) Succesul material al adunării nu a fost mare, în schimb cel moral – strălucit. (...)

La adunarea din Caransabeș din 1873, în Raportul comitetului, întocmit și citit de Iosif Vulcan, informează că sunt înscriși 6 membri fondatori, 122 ordinari și 3 „cu subscrieri nedeclarate". (...)

Cu ocazia adunării generale de la Caransebeș, G. A. Petculescu a dat o reprezentație cu trupa sa, al cărei venit de 40 florini a fost predat în folosul S.T.R. (...)

Oravița a fost gazda celei de a patra adunări generale ținută în zilele de 26–27 septembrie 1874. (...)

Orașul stabilit ca loc al adunării generale din 1875 a fost Reșița. Adunarea s-a fixat pentru datele de 3-4 octombrie și s-a organizat un joc public popular, un concert dat cu concursul corului din Lugoj, o excursie în munții din împrejurimi și un bal. La partea literară s-au prezentat trei disertații, susținute de Iosif Vulcan (*Literatura noastră dramatică*), Ion Marcu (*Despre necesitatea și datoria de a ne cultiva limba*) și Ion Becineagă (*Despre însemnătatea asociațiunilor noastre*). (...)

La adunarea din 17-18 noiembrie 1878 de la Alba Iulia, la care comitetul a fost reprezentat numai de I. Vulcan și nu s-a prezentat nici o disertație, se citește – fără ecou, din păcate – telegrama trimisă de G. A. Petculescu „prin care dorește înălțarea și inaugurarea teatrului națiunii române prin una trupă ambulantă permanentă".

În anul următor, în 1879, la Blaj, se fac alte două propuneri din partea comitetului: „crearea unui stipendiu pentru un tânăr" care să studieze muzica și instituirea de premii pentru piese originale și traduceri, pentru culegeri de datini, porturi, poezii populare etc. Comitetul își sprijinea propunerile pe convingerea că prin realizarea lor „s-ar da un impuls mai mare" activității concrete a Societății și „s-ar face unii pași pentru înființarea teatrului național, căci astfel publicul văzând că deja începe a fi rezultat vizibil s-ar simți mai îndemnat a concurge cu ajutorul său material". (...)

Să mai adăugăm și faptul că în 1886 se hotărăște să se acorde un premiu pentru cea mai bună piesă, pe baza unui regulament de concurs ce urma să se întocmească, apoi să se supună discutării și aprobării adunării generale, dar nici acest deziderat nu se realizează în prima perioadă de activitate. Se propune însă, în 1890, fără să se ia o decizie concretă, să fie rugată Academia Română să decerneze premii mai mici pentru piesele destinate poporului sau echipelor de diletanți.

Toate faptele acestea dovedesc suficient de grăitor că efortul susținut izvorât din sentimente nobile și entuziasm sincer, al unor oameni inimoși, care doreau să dea viață unei idei, a întâmpinat rezistența *indolenței celor chemați să contribuie la întruparea ei*. Oamenii, deși convinși de necesitatea și rosturile înalte ale unui teatru național, s-au mărginit să se entuziasmeze în vorbe și de vorbe, dar în fapte s-au dovedit nepăsători sau nepricepuți. De nepăsarea publicului față de marile acțiuni cu caracter național ce se întreprindeau s-a plâns comitetul în mai multe rânduri. (...) Vorbindu-se în *Familia* despre activitatea S.T.R., se spune că dacă n-a făcut pași prea însemnați pe drumul realizării obiectivului măreț, în schimb ea „a contribuit mult la manifestarea sentimentului de cultură națională". (...)

• Vasile Goldiș arată, la adunarea generală a S.T.R. de la Săliște 1899, că aceasta, va dirija aplecările teatrale ale poporului nostru întru ajungerea scopului general de a ne apropia tot mai mult de tăria cetății ce și-o zidește fiecare popor, mai ales din pietrele tari și nepieritoare ale unei culturi temeinice și universale". – Vasile Vetișanu, *Ideea de conștiință națională în lupta pentru afirmarea culturii bihorene*, în *Centenarul Societății pentru crearea unui fond de teatru românesc*, Oradea, 1972. •

Orientându-ne după *Familia*, care, fără să epuizeze complet lista reprezentațiilor teatrale date pe întreg întinsul Transilvaniei, oferă totuși cele mai numeroase informații în această privință și publică totdeauna orice știre cunoaște despre ele, oricât de sumară este, – constatăm că viața culturală și mișcarea teatrală din aceste părți a fost foarte vie în perioada primului sfert de veac scurs de la înființarea S.T.R. Aproape că nu a fost o localitate mai importantă în care să nu fi avut loc cel puțin o reprezentație de teatru dată de amatori. Uneori spectacolul teatral era inclus într-o serbare ce conținea piese vocale și instrumentale, recitări, alteori era alcătuit numai din reprezentarea unei piese sau a două piese într-un act. Autorul cel mai îndrăgit din a cărui operă se joacă cel mai des și cele mai multe piese este Vasile Alecsandri. Marele dramaturg este prezent mereu în repertoriul diletanților transilvăneni cu un număr de 28 piese, însumând un număr total de 141 reprezentații. Mai des au fost jucate piesele: *Arvinte și Pepelea* (13 ori), *Cinel-cinel* (17 ori), *Drumul de fier* (9 ori), *Florin și Florica* (5 ori), *Piatra din casă* (5 ori), *Rusaliile* (12 ori), *Rămășagul* (13 ori).

Iosif Vulcan urmează imediat după Alecsandri, prin marele număr de piese reprezentate (7) și spectacole (24). Cele mai des reprezentate au fost: *Alb sau roșu* (4 ori), *Ciobanul din Ardeal* (4 ori), *Ruga de la Chizeteu* (9 ori). Urmează ca număr mare de spectacole: *Vlăduțul mamei* de I. Lupescu (10 ori), *Cârlanii* de C. Negruzzi (7 ori), *Polipul unchiului* de I. Slavici (3 ori), *Balul mortului* de V. A. Urechia (3 ori) și Theohar Alexi cu trei piese (total 4 spectacole).

Dintre autorii străini cel mai jucat este Kotzebue cu cinci piese (5 spectacole), urmat de Labiche cu două piese (5 spectacole).

O privire oricât de sumară asupra repertoriului ne conduce cu ușurință la următoarele constatări: cele mai numeroase în repertoriul diletanților sunt piesele românești, în frunte aflându-se V. Alecsandri, urmat de I. Vulcan; piesele jucate sunt foarte puțin pretențioase și alese în primul rând pe măsura capacității de interpretare a unor actori amatori.

Privind comparativ mișcarea teatrală de dinainte de 1870 și de după întemeierea S.T.R., constatăm o intensificare a ei și o amploare a organizării de spectacole muzical-declamatorice și teatrale. Cui se datorește avântul mare pe care l-a luat activitatea teatrală dincoace de Carpați în ultimele decenii ale veacului trecut? În primul rând dezvoltării societății românești. Spectacolele de teatru răspundeau unei necesități obiective, simțită de populația românească din aceste părți. Dar avem convingerea că în bună parte înmulțirea lor se datorește și faptului că s-a întemeiat o Societate al cărei scop urmărit era să înființeze „cu timpul" un teatru românesc și activității pe care o desfășura S.T.R. pe tot întinsul Transilvaniei, prin intermediul membrilor săi. Să nu uităm că sufletul Societății era Iosif Vulcan, pentru care teatrul a fost și va rămâne tot timpul vieții sale o mare pasiune, „steaua conducătoare a vieții mele" - cum va mărturisi el. Apoi, revista *Familia*, devenită din 1870 organ al lucrărilor S.T.R., a prezentat tot timpul existenței sale, de la primul la ultimul an de apariție, numeroase, chiar foarte numeroase informații despre teatrul românesc de pretutindeni și despre orice manifestare artistică și teatrală din aceste părți.

TURNEE TEATRALE ÎN TRANSILVANIA

Revista Familia anunța prin 1866, un turneu teatral condus de Fanny Tardini cu piesa lui Matei Millo „Baba Hârca". A venit apoi rândul lui Mihail Pascaly. Căldura și interesul mare cu care a fost primită trupa teatrală condusă de Mihail Pascaly în 1868 și succesul de care s-au bucurat reprezentațiile date de ea în timpul turneului transilvănean din acel an, în pofida faptului că repertoriul său era prea plin de piese străine, l-a determinat și pe Matei Millo să organizeze un turneu dincoace de Carpați cu trupa sa, în 1870. Reprezentațiile sale au fost incomparabil mai mult gustate, deoarece repertoriul cu care venea era format aproape în exclusivitate din piese naționale, mai apropiate de gusturile și interesele publicului, motiv pentru care, vorbind despre itinerarul său artistic transilvănean, putea exclama pe deplin satisfăcut: „Am fost primit ca un rege". Trupa lui Matei Millo a trecut și ea Carpații, dând reprezentații în Ardeal. Din Oradea a trecut se pare, venind din Arad, dar nu există documente că ar fi jucat și aici. Nu trebuie să uităm însă că M. Millo venea

în aceste părți vestice în perioade de mari frământări și entuziasm, determinate de dorința de a se începe o acțiune concretă în scopul întemeierii unui teatru românesc.

• Matei Millo a jucat la Cluj în 1870 cu un succes extraordinar. Revista *Familia* își informează cititorii că la Sibiu artiștii stăteau „sub o ploaie de cunune și buchete", la Cluj „bucuria de a vedea o dată un teatru românesc a stârnit lacrimile multora", actorii primind „cunune și buchete de flori legate cu panglici tricolore", Millo primește „o diplomă pompoasă, fiind declarat membru de onoare al *Societății de lectură românească* din Cluj". – Iosif Pervain, *Matei Millo la Cluj în 1870,* în *Studii de literatură română,* Cluj, Dacia, 1971.

În 1872 turneul lui I. D. Ionescu de la *Union* sporește și el prestigiul teatrului românesc. – *Familia,* X, 1874, comunică cititorilor că I. D. Ionescu „artistul teatral român pe unde se ivește pretutindeni e primit cu bucurie și suvenirea ce lasă după sine e plăcută". •

Având experiența personală a unui turneu, precum și exemplul turneului strălucit al lui M. Millo, cunoscând și ținând seama de cerințele publicului transilvănean în materie de piese, M. Pascaly făcea în 1871 un nou turneu în Transilvania. De data aceasta numărul localităților în care a dat reprezentații a fost mai mare: Brașov, Sibiu, Alba Iulia, Blaj, Năsăud, Gherla, Lugoj, Arad, Oradea și Timișoara. A intenționat să joace și la Cluj și chiar la Budapesta; la Cluj n-a putut da reprezentații deoarece a întâmpinat rezistență din partea autorităților locale, iar în capitala Ungariei n-a mai plecat.

Repertoriul dramatic al turneului din 1871 al ansamblului condus de M. Pascaly a fost mai acceptabil decât cel din timpul turneului din 1868, deși nici acesta n-a satisfăcut pe deplin așteptările spectatorilor. Din cele 15 piese reprezentate, numai cinci erau originale, restul fiind traduceri și prelucrări. Erau în majoritate piese de moravuri sociale, dar și câteva care erau de natură să exalteze patriotismul, ca *Domnița Ruxandra* de B. P. Hașdeu sau *Patria și domnitorul* de M. Pascaly. (Asupra acestui turneu, vezi: L. Drimba, *Al doilea turneu al lui M. Pascaly în Transilvania,* 1871, „Cercetări de limbă și literatură", Oradea, I, 1968, p. 29–41). Succesul moral pe care l-a avut, i-a dat satisfacție lui M. Pascaly. Ceea ce a nemulțumit publicul și i s-a reproșat de către unele publicații periodice a fost faptul că nu s-au dat, după cum se promisese, reprezentații în favoarea teatrului din Transilvania, respectiv a fondului de teatru.

Întrucât pretențiile formulate de Societatea teatrală maghiară din Oradea în legătură cu cedarea sălii pentru cele două spectacole ce urmau să fie prezentate de M. Pascaly, erau destul de mari (aceasta cerea jumătate din venitul curat al reprezentațiilor pentru folosirea sălii și a decorurilor necesare), și ca să nu scape ocazia de a vedea un spectacol românesc, o mână de intelectuali înstăriți și inimoși din Oradea, oferiră suma de 1000 de florini pentru compania dramatică a lui M. Pascaly, indiferent de încasările ce urmau să se realizeze.

Reprezentațiile au avut loc joi, 13 iulie 1871, cu spectacolele „Păcatele bărbaților" de Mihail Pascaly și „Nevasta trebuie să-și urmeze bărbatul" (localizare tot de M. Pascaly). Între cele două piese din cadrul primului spectacol, Matilda Pascaly, îmbrăcată într-un frumos costum bănățean, a recitat monologul în versuri *Copila română* de I. Vulcan care era prezent în sală, întocmai ca la Arad înainte cu trei ani, când se recitase poezia aceasta stârnind un val furtunos de aplauze. Nici la Oradea, entuziasmul nu a fost mai scăzut.

Primirea de care s-au bucurat ambele spectacole a fost emoționantă, iar succesul întregului ansamblu teatral – foarte mare. Sala a fost de fiecare dată atât de plină de doritorii de teatru, „încât mulți nici nu-și căpătară loc". Între spectatori se aflau foarte mulți țărani, meseriași și intelectuali

de prin satele din jurul Oradiei, sau chiar din sate mai îndepărtate, îmbrăcați în haine de sărbătoare, precum și un număr considerabil de maghiari, mai ales la primul spectacol. Aprecierea pe care o face trupei cronicarul ziarului maghiar „Szabadság" este de-a dreptul măgulitoare: „Trupa lui Pascaly se compune din cele mai bune elemente și am fi fericiți să avem și noi una la fel".

Cronicarul teatral al ziarului maghiar amintit apreciază interpretarea cursivă a actorilor, jocul lor de scenă ușor, ca și faptul că interpretează mai bine comedie decât dramă. Cel mai bun dintre toți componenții ansamblului ce-au evoluat în cele două spectacole orădene i se pare M. Pascaly, care joacă cu o ușurință specific franceză și are o dicțiune remarcabilă. Ceea ce îi reproșează totuși marelui actor bucureștean este pe de o parte faptul că abuzează uneori de o vioiciune exagerată, iar pe de altă parte că a indicat pe afiș, ca aparținându-i piesa *Păcatele bărbaților*, când de fapt ea nu e decât o traducere din limba franceză.

Dincolo de aceste cuvinte care privesc calitatea pregătirii profesionale a actorilor și arta lor interpretativă în primul rând, se pot ghici satisfacția și mândria spectatorilor care au trăit două zile de adevărată și înălțătoare sărbătoare națională. În semn de mulțumire și ca o răsplată și un omagiu, orădenii au oferit după al doilea spectacol un banchet în onoarea întregului ansamblu.

În anii 1882 și 1883, lugojanul G. A. Petculescu, pantofar îndrăgostit de muza Thalia, fondator al unei societăți teatrale, trece cu trupa sa de mai multe ori prin părțile acestea, dar nu organizează nici o dată vreun spectacol la Oradea, ci la Beiuș, unde, populația românească fiind compactă, putea să se asigure numărul necesar de spectatori și astfel să acopere integral sau în parte cheltuielile ansamblului.

Cum se vede, elevii de la școlile din Beiuș și Oradea, precum și membrii corurilor orădene sau din alte localități ale regiunii, au prezentat deseori serbări cu programe bogate de recitări, cântece și coruri, sau chiar spectacole teatrale. Acestea s-au înmulțit simțitor în anii de dinaintea primului război mondial.

De prin deceniul al patrulea al veacului trecut până târziu de tot, Beiușul, mai mult decât Oradea, a fost un puternic centru de cultură românească, organizat îndeosebi în jurul gimnaziului întemeiat în 1828 datorită strădaniilor lui Samuil Vulcan, gimnaziu care se va transforma în liceu începând cu anul 1859. În 1862 s-a constituit *Societatea de lepturǎ* a elevilor din ultimele clase de la Liceul „Samuil Vulcan" din Beiuș.

În cadrul acestei Societăți și sub egida ei, elevii beiușeni organizau ședințe publice sau serbări muzical-declamatorice, care includeau uneori, în programul lor și reprezentarea unor piese teatrale, ori interpretarea unor monoloage. Alteori ei organizau spectacole teatrale independente, sub conducerea și cu concursul profesorilor lor. Ședințe publice au făcut membrii societății de lectură a Liceului „Samuil Vulcan" încă din primii ani de la întemeiere, din moment ce ședința din 1867, cu un program bogat și variat, era socotită între cele mai reușite de acest fel. În afara elevilor amintitului liceu, au mai prezentat în Beiuș spectacole teatrale și elevele liceului de fete, elevii din împrejurimile orașului sau meseriașii beiușeni.

Faptul că la 7 ianuarie 1874 elevii au jucat piesa *Lipitorile satelor* de V. Alecsandri, sub conducerea profesorului St. Gulieșiu și că în același an tinerimea română din Beiuș a constituit Societatea „Thalia română" (Vezi *Familia* X, 1874, nr. 1, 6/18. I. P. 12 și nr. 15, 14/26. IV, p. 180), ca urmare a ecoului răsunător pe care l-au avut turneele lui M. Pascaly (din 1868 și 1871) și M. Millo (din 1870) și a întemeierii în toamna anului 1870 a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român în Ardeal", ne determină să credem că e imposibil ca în răstimpul celor șaisprezece

ani să nu fi avut loc nici un spectacol de teatru, sau să nu fi fost inclusă reprezentarea vreunei piese în programele numeroaselor serbări sau concerte muzical-declamatorice aranjate de elevii beiușeni.

Din informațiile cuprinse în presa periodică transilvăneană a vremii, mai ales în *Familia* de la Oradea, aflăm că după 1880 au avut loc la Beiuș anual reprezentații teatrale organizate de elevii și elevele celor două licee, de meseriașii localnici sau de tineretul din comunele și satele învecinate. Cele mai multe piese jucate aparțin repertoriului dramatic al lui V. Alecsandri. O înregistrare cronologică a spectacolelor teatrale din acel oraș despre care avem știință o socotim binevenită, cunoașterea lor putând să ajute la formarea unei imagini de ansamblu despre activitatea cultural-artistică din Beiuș.

Următorul turneu a avut loc în 1872, organizat de I. D. Ionescu. Între anii 1872–1889, aproape an de an, I. D. Ionescu a dat reprezentații în diferite orașe ale Transilvaniei, fiind cel dintâi actor român care ajunge să organizeze spectacole teatrale românești chiar la Budapesta. Înzestrat cu o voce puternică, limpede și cuceritoare, I. D. Ionescu s-a făcut cunoscut mai ales ca și cupletist, bucurându-se de timpuriu de simpatia publicului și de o mare popularitate. Interpreta cu succes canțonetele lui V. Alecsandri, amintind de M. Millo, fără să aibă însă jocul de scenă al acestuia. Originar din Brașov și stabilit la București, el a venit adeseori la frații săi de pe aceste meleaguri „aflați în suferință". Deplasarea nu ridica probleme greu de rezolvat, pentru că trupa sa avea o componență foarte modestă numeric: trei persoane – el, soția și „un ajutor". Mai târziu trupa se va îmbogăți cu alte „puteri" scenice, astfel că în 1881 în componența ei se aflau și Nina Georgescu, Righetti, Manolescu, Petrescu și Alexandrescu. În total 14 actori.

În primul turneu, din 1872, seria reprezentațiilor începe în orașul natal, Brașov, continuând în Sibiu, Blaj, Alba Iulia, Brad, Șiria, Lugoj, Giula, Budapesta, Viena. Unele localități dintre acestea erau pentru prima dată vizitate de o trupă de teatru, altele gustau pentru întâia oară un spectacol în limba română. Informații sumare despre reprezentațiile organizate de I. D. Ionescu în răstimp de 17 ani găsim în *Familia* sau în alte periodice transilvănene. Mai bogate aprecieri și comentarii asupra lor dă Ioan Slavici. Repertoriul lui I. D. Ionescu era format îndeosebi din canțonete, vodeviluri și cuplete ca: *Paracliserul, Doi surzi, Chirițoaia, Bețivul, Florin și Florica*. Peste tot actorul comic a fost așteptat cu multă nerăbdare și primit cu mare simpatie, mai ales pentru două motive, după cum ne informează *Familia*: pentru că fermeca pe ascultători cu arta sa și pentru că aproape în fiecare localitate a dat spectacole cu scop filantropic. Veniturile unor spectacole sunt donate fondului de teatru. Astfel, cei 40 fl. realizați din reprezentația dată la Caransebeș în iulie 1873 sunt trimiși S.T.R.-ului pentru sporirea fondului bănesc. (Arhivele Statului Brașov, Fond STR, fila 7082.) Se poate spune că, după Millo și Pascaly, cel mai îndrăgit și apreciat actor care a vizitat Transilvania în secolul trecut a fost I. D. Ionescu; el a efectuat și cele mai multe turnee dincoace de munți (în total 7: 1872, 1873, 1874, 1879, 1881, 1886, 1889), jucând cu succes chiar pe scenele din Budapesta și Viena. • Alături de el străluceau numele unor mari artiști ca Grigore Manolescu, Iancu Petrescu. Ei au jucat cu talent și elan patriotic spectacole ca: *Florin și Florica, Barbu Lăutarul, Înaintea Plevnei, Chirița la Paris* de V.Alecsandri și *Doi țărani și cinci cârlani, Rămășagul țărănesc* de C. Negruzzi. • (Informații și aprecieri privind reprezentațiile lui I. D. Ionescu, în revista *Familia*, VIII, 1872; *Teatru românesc la Sibiu*, nr. 41, 8/20 X, p. 488; *Teatru român*, nr. 43, 22 X/3 XI, p. 514; *Trupa d-lui Ionescu*, nr. 51, 17/29 XII, p. 609; *Teatru român în Giula*, nr. 1, 7/19 I, p. 10; *Dl I. D. Ionescu*, nr. 24, 17/29 VI, p. 183; *Dl. I. D. Ionescu*, nr. 21, 27 V, p. 247; *Actorul comic domnul Ionescu*, nr. 14, 8/20 IV, p. 167; X, 1874; *Thalia română în Buda Pesta*, nr. 1, 6/18 I, p. 9-10; *Dl I. D. Ionescu*, nr. 2, 17/25 I, 24; id. nr.

9, 3/15 III, 108; *Teatrul românesc la Arad*, nr. 23, 9/21 VI, p. 276; *Dl I. D. Ionescu*, nr. 25, 23 VI/5 VII, 299; id. nr. 33, 25 VIII/6 IX, p. 396; XV, 1879: *Reprezentațiuni teatrale române*, nr. 33, p. 223; XVII, 1881, id, nr. 40, 4 V/5 VI; P.P. *De la Sibiu*, nr. 43, p. 305; *D-nul Ionescu în Sibiu*, nr. 49, 5/17 VII, p. 317; *Știri din Hunedoara*, nr. 53, 19/31 VII, p. 348; *Teatru și bal român la Lugoj*, nr. 58, 6/18 VIII, p. 376–377; E. Lungu, *Teatrul român din Timișoara*, nr. 59, 9/21 VIII, p. 384–386; *Dl. I. D. Ionescu*, ibid. p. 386; *Teatrul român la Reșița Montană*, nr. 64, 27/9 IX, p. 416. – detalii asupra activității artei interpretative și asupra turneelor teatrale ale actorului I. D. Ionescu, la I. Massoff, *I. D. Ionescu de la „Iunion"*, Buc., 1965 și id. *Teatrul românesc*, II, Buc., 1966, p. 566–572.)

În ultima lună a anului 1873 și la începutul anului următor locuitorii unor orașe transilvănene au ocazia să vadă și să admire un alt priceput interpret de canțonete și vodeviluri, pe Ion Baciu Muntenescu, originar de la Șoimuș, stabilit la București, ca și I. D. Ionescu. Actorul, care-și începuse activitatea teatrală în cercul diletanților clujeni, dă mare satisfacție spectatorilor prezentând canțonete de V. Alecsandri (*Surugiul român, Kera Nastasia* etc.), I. Vulcan (*Ciobanul din Ardeal*, foarte mult gustat) și I. Lupescu (*Vlăduțul mamei*). (...)

• În noiembrie 1873 se stingea o flacără neprețuită: Matilda Pascaly. În plină tinerețe ea îl părăsea pe Mihail Pascaly, soțul și partenerul ei de scenă. „Avusese – scria Pantazi Ghica – tot ce putea să dea Dumnezeu unei ființe omenești spre a o împodobi: statură impunătoare și maiestuoasă, perfecțiunea formelor, frumusețe răpitoare, talent eminent, simțăminte nobile" (Letiția Gâtză, *Mihail Pascaly* – ELU, 1959).

Tot în vara anului 1874, trec munții trupa soților Margareta și George Alexandrescu din Ploiești și trupa de teatru a lui Gherman Popescu. (...) În iulie *Familia* furnizează o știre foarte laconică: Gherman Popescu a dat în luna trecută, adică iunie, mai multe reprezentații în diferite orașe ale Transilvaniei. (Despre turneul său artistic din 1874 *Familia* furnizează știri: I. V. Barcianu: *Teatrul român în Alba Iulia, Familia*, X, 1874, nr. 31, 11/23 VIII, p. 367–369; u. *Teatru românesc în Timișoara, Familia*, X, 1874, nr. 40; *Trupa teatrală română, Familia*, X, 1874, nr. 34, 1/13 IX, p. 407–408.

În anul următor, oferă o singură informație și aceea foarte laconică: G. Popescu a dat luna trecută (iunie) mai multe reprezentații în diferite orașe din Transilvania – Dl. G. Popescu, *Familia*, XI, 1875, nr. 25, 22 VI/4 VII, p. 296.)

• Componența repertoriului lui Gherman Popescu este asemănătoare cu a celorlalți trei amintiți înainte: *Cuiul din părete, Paracliserul, Florin și Florica, Doi surzi* de V. Alecsandri, *Țiganul milițian* de G. Popescu, apoi: *Fata cojocarului, Furiosul* ș.a. Repertoriul, compus din piese inegale ca valoare artistică, are darul de a fi pe placul publicului prin elementele de critică și de patriotism. A plăcut mult spectatorilor și jocul bun prestat de actori. Din trupă făcea acum parte și G. A. Petculescu.

În anul 1877, vin în Transilvania două trupe teatrale, una din București, condusă de Zaharia Burienescu, alta din Craiova, a lui Petrescu. Împreună cu un mic grup de actori, Z. Burienescu dă reprezentații în orașele din sudul acestei regiuni, Brașov, Sibiu, Făgăraș dar și Abrud, cu piese naționale, mai ales canțonete și cuplete: *Soldatul român, Apa curge, pietrele rămân, Anghina* etc. În orașele în care a dat spectacole, ansamblul „a cauzat seri foarte plăcute", ne asigură „Telegraful român". La succesul de care s-au bucurat, a contribuit în mare măsură conducătorul trupei care era calificat de „Gazeta Transilvaniei" drept „un comic excelent". Cu ocazia adunării generale din

Mit gnädigster Bewilligung

Wird heute Montag den 27ten April 1818. die hiesige Schauspiel- und Opern-Gesellschaft unter der Führung des Johann Gerger die Ehre haben aufzuführen:

Zwey Worte,

oder

Die Nacht im Walde.

Eine heroisch komische Oper in einem Aufzuge, nach dem Französischen des Herrn Marsolien. Die Musik ist von d' Alayrac.

Personen:

Walbelle, Offizier,	Herr Sera
La France, sein Bedienter,	Gerger.
Die Wirthin,	Mad. Dille.
Rose, ein junges Mädchen, im Dienste der Wirthin,	Demoiselle Dille.
Lafleur, Walbels Reitknecht	Herr Braidl.
Räuber,	Herr Barte. Herr Raab. Herr Boldisch. Herr Julius.
Streifwache.	

Die Handlung geht in einem schlechten im Walde gelegenen Gasthause vor.

Dann wird zum erstenmahle in wallachischer Sprache gegeben.

Die gefährliche Nachbarschaft.

Ein Lustspiel in einen Aufzuge, von Kotzebue.

Personen:

Phipe, ein Schneider,	Herr Boldisch.
Lisette, seine Mündel,	Mad. Julius.
Madame Zephyr, eine Marschandemode	Mad. Slavik.
Hellmann, ein reicher Kaufmann,	Gerger.
Johann, sein Bedienter,	Dem. Wawrik.

Der Anfang ist Punkt 7 Uhr. Das Ende nach 9 Uhr.

Астъз Лꙋнй ꙟ 27. Априлїе 1818. съ ꙟфрецишѣзъ Социєтатѣ де Комедїе, афаръ акꙋм ꙟтъиашдатъ ꙟ лимба рꙋмꙋнѣскъ, ꙋн Лꙋкрꙋшор каре съ кꙋпринде ꙟтрꙋ ꙋн Акт, каре съ нꙋмеще

ВЕЧИНЪТАТѢ ЧѢ ПРИМЕЖДІОАСЪ.

Персоанеле.

Фише ꙋн Кроиторїꙋ,	Д. Болдиш.
Лизета Непоата лꙋи,	Мад. Іꙋлїꙋс.
Мадам Зефир ѡ Мѣщерицъ де Боницe,	Мад. Шлавік.
Холман ꙋн Негꙋцъторїꙋ богат,	Гергер.
Іоан Слꙋга са,	Дем. Ваврік.

ꙟ ꙋрма ачестїа съ ва фаче ши Ѡпера ꙟ лимба немцѣскъ анꙋме:

ТѪЛХАРІЙ ꙟ ПЪДꙊРЕ.

ꙟтрꙋ ꙋн Акт.

Afişul din 27 Aprilie 1818 al Trupei Iohann Gerger, care dădea reprezentaţii în două limbi. A treia şi a patra piesă de pe afişul scris cu litere cirilice „Vecinătatea cea primejdioasă" şi „Tâlhariu în pădure".

Afişul Trupei Johann Gerger (27 aprilie 1818) care anunţă spectacole teatrale în două limbi (română şi germană) în numeroase localităţi din Ardeal, inclusiv Oradea. Al treilea şi al patrulea spectacol de pe afiş (cu litere chirilice) sunt „Vecinătatea cea primejdioasă" şi „Tâlhariul din pădure".

ÎNCEPUTURI...

MARI ARTIȘTI CARE AU FĂCUT IMPORTANTE TURNEE ÎN TRANSILVANIA

Matei Millo

Fanny Tardini

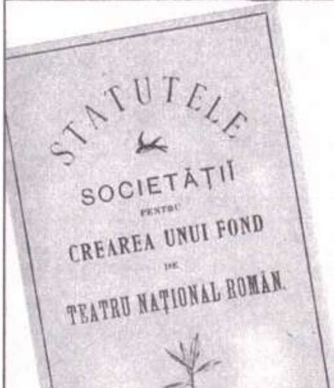

Mihail Pascaly

Matilda Pascaly

Trupa artiștilor amatori orădeni condusă de prof. Eugen Groza va continua tradiția teatrului diletanților (1948–1954).
Aici în „Steaua fără nume".

STATUTELE
SOCIETĂȚII
PENTRU
CREAREA UNUI FOND
DE
TEATRU NAȚIONAL ROMÂN.
BRAȘOV.

Prima Societate teatrală ambulantă din Transilvania (1870).
Coperta broșurii Statutelor Societății pentru crearea unui Fond de Teatru Român (1870).

Artiști amatori din Bihor după un spectacol religios (anii '20–'30). (fotografie din arhiva fam. Marinescu).

N.-VÁRADI SZINKÖR.

Román szinészet.

Cetet. 1871. jul. 13.

A férfiak bünei.

A román leány.

A nő kövesse férjét.

Teatru romanu.

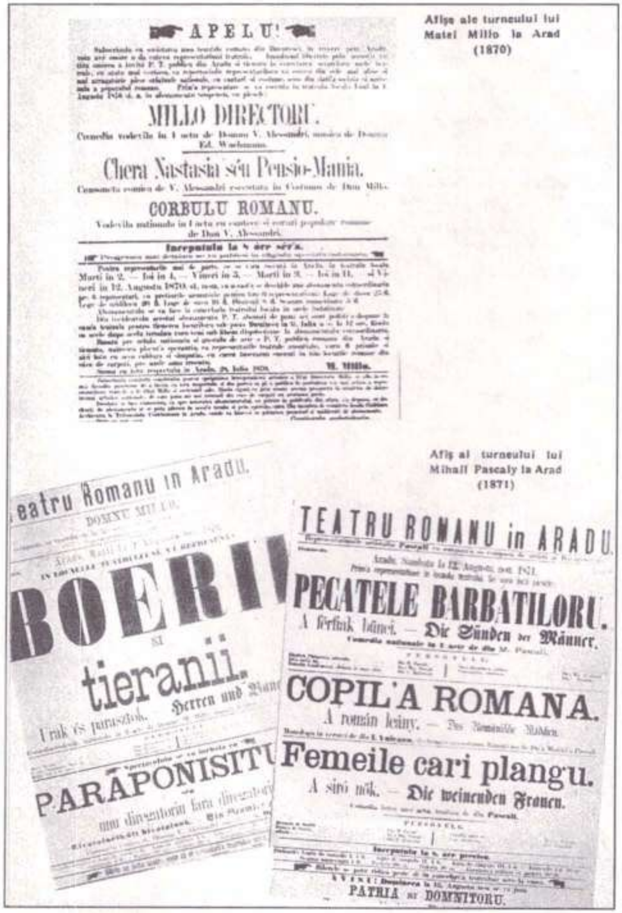
Joi la 13. Julia, 1871.

Pecatele barbatiloru.

Copil'a romana.

Nevest'a trebue se si-urmeze barbatulu.

Afișul bilingv al turneului lui Mihail Pascaly la Oradea (1871).

APELU!

MILLO DIRECTORU.

Chera Nastasia séu Pensio-Mania.

CORBULU ROMANU.

Inceputulu la 8 ore sér'a.

M. Millo.

Teatru Romanu in Aradu.

DOMNU MILLO.

BOERII si tieranii.

Urak és parasztok. Herren und Bauer

PARAPONISITU

TEATRU ROMANU in ARADU.

PECATELE BARBATILORU.

A férfiak bünei. — Die Sünden der Männer.

COPIL'A ROMANA.

A román leány. — Das Rumänische Mädchen.

Femeile cari plangu.

A siró nők. — Die weinenden Frauen.

PATRIA SI DOMNITORU.

Afișe ale turneelor lui Millo și Pascaly la Arad (1871).

N.-váradi szinkör.

PASCALY román-szintársulatának utolsó vendégjátéka.

Teatru romanu. | Román szinészet.

Aren'a din Oradea-mare

A doua si ultima representatiune

PATRIA SI DOMNITORIU.

Második s utolsó előadás

Haza és uralkodó.

Afișul bilingv al spectacolului „Patria și domnitorul". Turneul lui Mihail Pascaly la Oradea (13–14 iulie 1871).

+ Paskaly román szintársulatának csütörtöki előadásán igen nagy közönség tölté meg a szinházat, melynek egy része előtt ugy tünt fel az előadás, mint nagyot hallónak a zene. Nem-értvén a nyelvet az előadáshoz részletesebben hozzászólani nem tudunk, annyit azonban látunk, hogy — Paskaly ur tulzásait leszámítva — ügyesen mozogtak. Paskaliné asszonyt „A román leány" czimü szavallata előtt és után zajos kitüntetéssel fogadta a közönség.

Și presa maghiară consemnează turneul lui Mihail Pascaly la Oradea (1871).

IOSIF VULCAN - personalitate remarcabilă a Ardealului. Redactor șef al prestigioasei reviste „Familia", luptător neobosit pentru impunerea culturii românești în vestul țării.

FAMILIA.

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

Nr. 26. — Cancelari'a redactiunei Strat'a lui Leopoldu Nr. 4. — Anulu IV. 1868.

MIHAIU PASCALI.

FAMILIA.

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PESTA — Nr. 29. — Cancelari'a redactiunei Strat'a lui Leopoldu Nr. 4. — Anulu IV. 1868.

LA O ARTISTA.

Mihaiu Eminescu.

DOMNITI'A ROSANB'A.

ACTULU III.

O camera mobilata cu lemnu albu. L. drépt'a o ferésta deschisa, din care se vede gradina. In fundu si la stang'a ️este o usia.

FAMILIA.

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilus[...]

Nr. 11.

SCEN'A ROMANA.

Mateiu Millo.

Pagină din revista „Familia" - în care tânărul Eminescu publică primele poezii...

„Studiul cel serios al dramaturgilor naționali, acela numai poate să ne aducă, ca să compunem un repertoriu național român, care nu numai să placă, ci să și folosească, ba, înainte de toate, să folosească."
MIHAI EMINESCU.

Trupa teatrală a lui V. Antonescu (1913).

Marioara Voiculescu

La Arad afișul (aproape integral în limba maghiară) anunță Turneul V. Antonescu cu spectacolele „Năpasta", „Legea iertării", „Poame crude" și „O căsnicie" (28, 29 octombrie 1913).

Marioara Voiculescu în Oradea-Mare. In zilele din 7, 8, 9 Martie marea artistă română Marioara Voiculescu cu trupa ei compusă din Dna Decu, Dra. Vârvăreanu, Dnii Alex. Econom[illegible] Vasile Leonescu dela Teatrul Național [illegible] București, Ștefan Decu și N. Dimitriu, va [illegible] 3 reprezentații in Teatrul „Regina Maria". [illegible] 7 seara se va juca „Mesalina" piesă in 3 [illegible] de Wildbrandt, în 8 se va juca „Patima Ro[illegible] tragicomedie in 4 acte de Mihail Sorbul, [illegible] se va juca „Dansatoarea Roire" senzațion[illegible] piesă in 4 acte de Henry Hirsch.

Articol (facsimil) din Tribuna (4 martie 1923) care anunță turneul la Oradea al artistei Marioara Voiculescu cu spectacolele „Mesalina", „Patima roșie" și „Dansatoarea Roire".

Presa orădeană salută prezența în oraș a faimoasei trupe la Oradea în toamna anului 1913. Articol semnat de Horia Petra-Petrescu.

Afișul (facsimil) care anunță turneul Trupei Sturza în Ardeal (1922), turneu subvenționat de Ministerul Artelor.

Pagină din revista „Cosânzeana" îi prezintă pe actorii Iancu Brezeanu, Maria Ciucurescu, Maria și Victor Antonescu cei care au fost în turneu și la Oradea în anul 1913.

Trupa lui A. P. Bănuț – în turneu la Oradea, în 1911. Alături de el (în centru, cu mustață) surorile Popa Radu (din Făgăraș), Ana Voileanu, Ionel Crișan (din Sibiu) și Constantin Kalmusky (din Moldova).

ILUSTRAŢIA

Teatrul de Vest (Ardeal)

Pagină dintr-un program: Aristide Demetriad în „Hamlet" şi „Vlaicu Vodă" şi Doamna Constanţa Demetriad.

Aristide Demetriade, mult iubit şi „adoptat" de bihoreni.

Sărbătorirea maiestrului Nottara la Oradea-Mare. Maestrul Nottara, a fost Joi seara obiectul unor entuziaste şi sincere sărbătoriri de către publicul românesc din loc, cu prilejul celor 50 de ani de activitate neîntreruptă, împliniţi pe şcena românească. Maestrul a fost salutat prin frumoase vorbiri ocazionale de către delegaţii diferitelor societi culturale, din partea garnizoanei, a studenţilor şi din partea trupei teatrale maghiare din localitate, oferindu-i-se splendide coroane de lauri şi buchete, iar publicul îl ovaţiona frenetic. După reprezentaţie, a urmat un banchet la restaurantul „Palace", dat de publicul românesc din Oradea, în onoarea maestrului.

Şi Constantin Nottara a fost sărbătorit la Oradea …

Reprezentaţiile
Teatrului Naţional din Bucureşti la Oradea-Mare.

Publicul românesc din oraşul nostru a avut săptămâna asta fericitul prilej să asite la nişte reprezentanţii teatrale admirabile. Echipa Teatrului Naţional din Bucureşti condusă de cunoscutul literat Ion M. Sadoveanu a dat la Teatrul Regina Maria trei reprezentaţii artistice cum rar s'a mai văzut pe aici. Prima reprezentaţie a fost Hamlet celebra tragedie a lui Shakespeare. Rolul lui Hamlet a fost jucat de genialul artist A. Demetriade care a creiat atât de minunat figura nefericitului prinţ de Danemarca. La înălţime au fost şi ceialalţi artişti cari cu jocuri admirabile au ţinut publicul tot timpul într'o vie încordare, ca apoi să izbucnească în furtuni de aplauze şi ovaţiuni.

Facsimilul articolului (Tribuna, 18 noiembrie 1923) ce relatează excepţionalul turneu al Teatrului Naţional din Bucureşti la Oradea cu „Hamlet", „Vlaicu Vodă" şi „Moartea lui Fulger" – în toate strălucind „genialul artist" Aristide Demetriade.

Pentru prima dată în România, la Beiuș, un teatru (o clădire destinată turneelor și spectacolelor diletanților) primește numele unui artist în viață: ARISTIDE DEMETRIAD.
Ziarul Rampa (facsimil) anunță fericita veste.

RAMPA — Joui, 7 Ianuarie 1936

Un teatru „Aristid Demetriad" la Beiuș

Omagiul Ardealului. – Noul teatru din Beiuș va purta numele d-lui Aristid Demetriad

Cu prilejul sărbătoririi d-lui Aristid Demetriad, care a împlinit treizeci de ani de carieră neîntreruptă pe prima noastră scenă, distinsul artist a primit numeroase dovezi de simpatie și de admirație din toate unghiurile țării.

Se știe că d. Aristid Demetriad a lăsat neșterse amintiri în Ardeal, cu ocazia ultimului său turneu.

Ca o dovadă de nețărmurită admirație pentru talentul și arta lui Aristid Demetriad, ... din Beiuș i-au cerut ca noul lor teatru, inaugurat luna trecută, să poarte numele d-lui Aristid Demetriad.

Telegrama primarului din Beiuș

Iată și textul telegramei, pe care primarul din Beiuș a adresat-o excelentului actor:

„În numele populației din Beiuș, Consiliul comunal vă roagă să primiți omagiile felicitări și expresiunea admirației sale cu prilejul jubileului de treizeci de ani de artă.

„Vă mai roagă ca în acest semn să ... teatrul din Beiuș să poarte ilustrul dv. nume.

(ss) Primar,
Nerva Traian Cosma

Răspunsul d-lui Demetriad

D-l Aristid Demetriad a răspuns d-lui Traian Nerva Cosma cu următoarea telegramă:

„Adânc impresionat de ... simpatie ce mi-ați arătat ...

D. Aristid Demetriad

... prilejul jubileului și de ... teatrului ... vă rog ... Consiliul comunal și ... populația ... să primiți mulțumirile mele ...

„Legătura sufletească ... să ... mai des să vin la mijlocul ... noastre.

„Cu omagii de fericire pentru noul an ... sărbătorit ...

(ss) Aristid N. Demetriad"

Alte telegrame

D. Aristid Demetriad a mai primit din partea Asociației artiștilor pictori și sculptori următoarea telegramă:

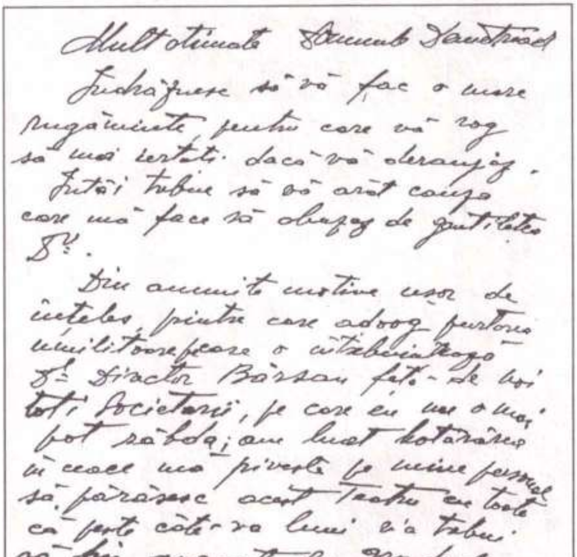
„Artiștii pictori și sculptori din întreaga țară, ... pe marele actor, fală a scenei românești, ... la sărbătorirea ... de ani — să ... sindicatului ... Marius Bunescu

Cu toate dovezile de simpatie ... sindicatul pictorilor.

... Societatea Autorilor Dramatici.

Rep.

A apărut „Orizont" No. 52

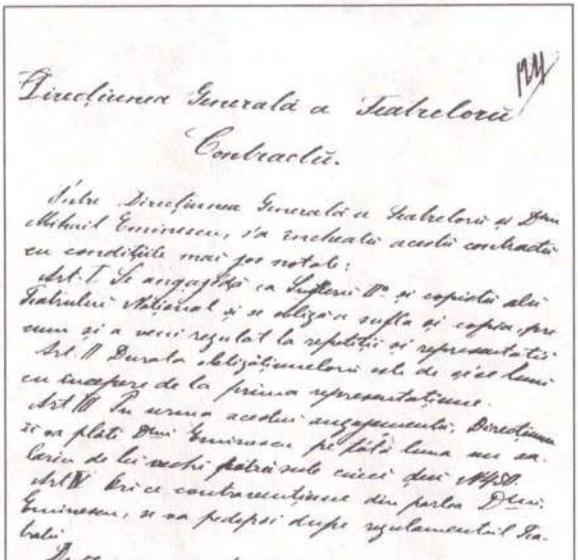
Mult stimate Domnule Demetriad

Îndrăznesc să vă fac o mare rugăminte pentru care vă rog să mă iertați dacă vă deranjez.

Întâi trebue să vă arăt cauza care mă face să abuzez de gentiletea D-v.

Din anumite motive ușor de înțeles, printre care adaog purtarea umilitoare pe care o întrebuințează D-l Director Bârsan față de noi toți Societarii, pe care eu nu o mai pot răbda, am luat hotărârea ... să părăsesc acest Teatru cu toate că peste câteva luni ar fi trebuit să fiu avansat la gradul de Societar cl. I-a.

De aceia vă rog călduros pe D-v ca în caz de faceți ceva ca Director Teatrului de Vest

Direcțiunea Generală a Teatrelor

Contract.

Între Direcțiunea Generală a Teatrelor și D-nu Mihail Eminescu, s-a încheiat acest contract cu condițiile mai jos notate:

Art. I. Se angajează ca Sufleur II și copiator al Teatrului Național și se obligă a sufla și copia, precum și a veni regulat la repetiții și reprezentații.

Art. II Durata obligațiunilor este de șese luni cu începere de la prima reprezentațiune.

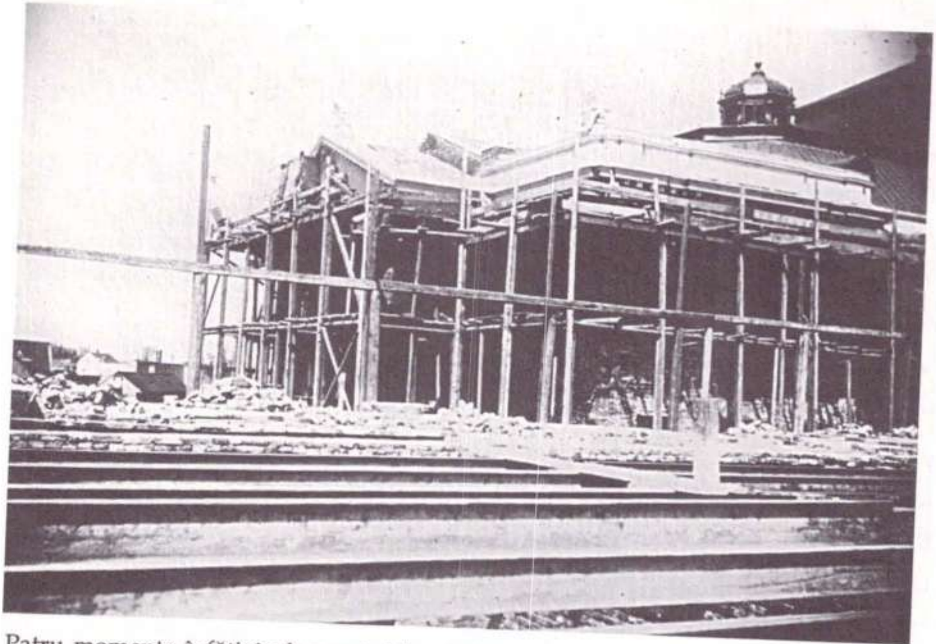
Art. III În urma acestui angajament, Direcțiunea va plăti D-nui Eminescu pe fiecare lună un salariu de lei vechi patru sute cinci zeci (450).

Art. IV Orice contravențiune din partea D-nui Eminescu, se va pedepsi după regulamentul Teatrului.

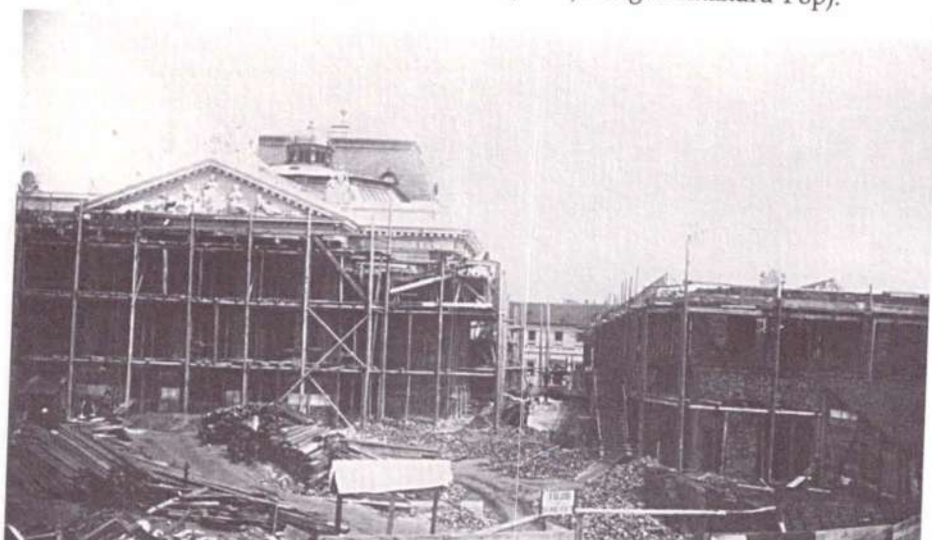
Drept aceia s-a făcut două asemenea contracte spre reciproca conformare.

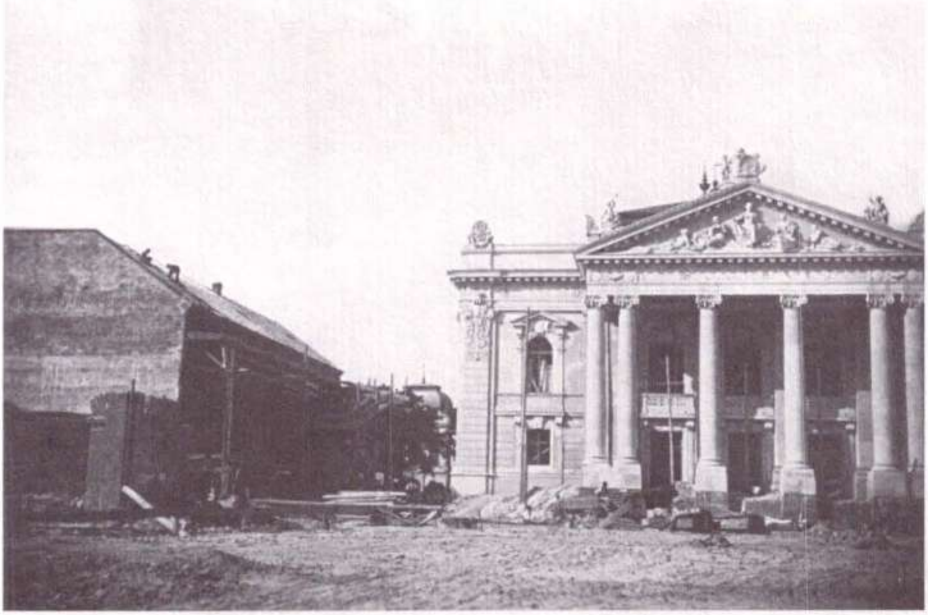
Eminescu — 1868 Septembre 29

Facsimilul unor scrisori, prin care Aristide Demetriad (presupus viitor director al Teatrului de Vest) este rugat să-i angajeze ca actori (1) sau să accepte achiziționarea garderobei Teatrului Maghiar (2) (Ludovic Garlagy, director).

Patru momente înfățișând aspectul lucrărilor exterioare ale Teatrului din Oradea în perioada aprilie–septembrie 1900 (colecția ing. Alexandru Pop).

CTITORI AI TEATRULUI ROMÂNESC DIN VESTUL ȚĂRII – ANII '20–'30 ...

Zaharia Bârsan

A. P. Bănuț

Ștefan Mărcuș

Victor Eftimiu

Trupa Teatrului Naţional din Cluj, (în anul 1923) mereu prezentă cu spectacole, la Oradea. Între artişti îi distingem pe Zaharia Bârsan, Neamţu Ottonel, I. Stănescu-Papa, Nunuţa Hodoş şi Constantin Simionescu (al treilea din rândul trei).

Reprezentatia No. 1.

Teatrul National

LUNI 1 DECEMBRIE 1919

FESTIVAL

Se va reprezenta

SE FACE ZIUA

DISTRIBUTIA

Papa Costan
Soldeș, fratele ei

D-nul Radu Cucerw
D-ra Sonia
M. Dumitrescu

POEMUL UNIREI

DISTRIBUTIA

Romania
Basarabia
Bucovina

M. Fulbert
M. Hinga
M. Dumitrescu

Preţurile locurilor pentru reprezentaţie extraordinară. Loja avantscena III Cor 150; Loja rangul I Cor 130; Loja rangul II Cor 120; orchestra Cor 40; Fotolii Cor 40; Stal I Cor 24; Stal II Cor 20; Stal III Cor 16; Balcon randul I Cor 16; Balcon randul 2-4 Cor 12; Balcon randul 5-7 Cor 10; Galerii numerotate Cor 8; Loc in picioare in parter Cor 4; Loc in picioare la galerie Cor 2

DOAMNELE CU PALARII NU SUNT ADMISE IN STALURI

Afişul spectacolului de deschidere al Teatrului Naţional din Cluj

Afişul spectacolului de deschidere a Naţionalului clujean (1. Decembrie 1918).

TEATRUL NATIONAL

PROGRAM

TRANDAFIRII ROŞII

Poem dramatic în 3 acte de Zaharia Bârsan

Tipografia Gheorghe Ghili Cluj, Calea Moţilor 67

Programul spectacolului „Trandafirii roşii" de Zaharia Bârsan.

Cenzurat: V. Popovici.

Oradea-Mare 11. Octomvrie 1921. Nr. 2

RIBUNA

Tel. redacției 14-15.

Vrem Teatru Românesc.

Inainte cu douăzeci de ani, orașul Oradea-Mare a ridicat un somptuos edificiu pentru teatru.

După cronicarul contimporan, conducerea orașului a adus jertfa materială impreunată cu această zidire: „. . . condusă de interesele superioare ale reputațiunei morale a orașului, a desvoltării sentimentului național maghiar și a limbei maghiare, precum și pentru îndeplinirea misiunei culturale, ce i-sa impus acestui oraș, în urma situațiunei sale geografice."

Astăzi sala acestui teatru, — în care domnesc încă și astăzi aceleași idei, — stă aproape seară de seară, goală, iar directorul teatrului strigă disperat după ajutor.

Și este bine să se știe, că nici autoritățile, nici publicul român, nu au nici o parte în această situațiune. Ea este o logică și firească urmare a evenimentelor anilor din urmă. Este și acest simptom, — oricât de dureros ar fi el pentru concetățenii noștri maghiari, — o nouă confirmare a marelui principiu, care spune, că tot ce-i lipsit de adevăr, dispare, se pierde la prima adiere a sufiului dreptății. „Misiunea culturală" a fost o frază, sub care se ascundeau tendințele de desnaționalizare a noastră. Luată pentru vecie această posibilitate, — natural, că și însuflețirea celor cari urmăreau aceste tendințe a scăzut, iar consecința este . . . pustiul din salele locul, dela care, cu o bruscă îmbrâncire a fost înlăturată.

Contractul, prin care orașul cedează edificiul teatrului pentru anul întreg trupei maghiare și rezervă numai 25 seri Thaliei române, este umilitor.

Arta dramatică română își pretinde justul ei patrimoniu. În teatrul, care poartă mândrul și delicatul nume:

„Teatrul Regina Maria", trebuie ca cel puțin alternativ, tot a doua seară, să se deie reprezentațiuni românești.

Avem peste 3000 elevi români la școalele din Oradea-Mare; avem un număr mare de funcționari și intelectuali civili; avem ofițeri și trupele din garnizonă, comercianți, meseriași muncitori români. Avem o mulțime de concetățeni dornici să-și însușească limba română: avem poporul nostru, în absolută majoritate românesc, din Biharia.

Sufletele noastre însătoșează după cultura românească și cele peste trei sute mii de Români din Oradea-Mare și Biharia, strigă întrun glas: Vrem teatru românesc la Oradea-Mare.

Dela Codru.

TEATRUL DIN ARDEAL

Se știe, că pe lângă toate sforțările, noi românii din Transilvania și părțile ungurene, n'am izbutit, sub dominațiunea străină, să avem o trupă de teatru, nici măcar ambulantă.

Clujul, Oradea-Mare, Aradul, Timișoara, Târgul-Mureș, Satu-Mare etc. toate aveau teatrele lor permanente și stabile, se înțelege maghiare.

La noi în Oradea-Mare, ca și în toate celelalte centre, cu excepțiunea Clujului, această situație s'a perpetuat și după Unire. Și am ajuns rușinea, ca aici în Oradea-Mare, în teatrul orașului, ce poartă frumosul și delicatul nume „Teatrul Regina Maria", trupele de teatru românești, să fie admise să joace numai contra unei despăgubiri plătite directorului de teatru unguresc. Arta românească, a ajuns în România-Mare să fie tributară trupei de teatru maghiare.

O mână de români inimoși în frunte cu d. Ștefan Mărcuș președintele comisiei teatrale au luat hotărîrea să pună capăt acestei stări rușinoase și umilitoare.

Toleranți și blajini cum suntem, noi nu vrem să supunem manifestațiile culturale ale altor neamuri. Astfel s'a născut ideea înființării unei trupe de teatru româno-maghiare, care să joace alternativ și amăsurat proporției numerice a românilor și ungurilor din oraș, care idee a prins chiar și la mulți membri înțelegători din societatea maghiară din localitate.

Șovinismul iredent însă, dușman al ori cărei înțelegeri și apropieri, a sărit, ca mușcat de viperă, la auzul acestei idei. Cu un arsenal întreg de argumente și false și șubrede, a pornit lupta contra ideii teatrului româno-maghiar, la care luptă au știut să angajeze și o anumită presă din Capitală.

Se înțelege alte sunt motivele adevărate determinat. Să zădărnicească organizarea româno-maghiare și a salvat continuita știrbită a teatrelor maghiare, punând artei românești.

Am crezut pentru un moment, că responsabilii dela București, cunoscând dedesubturi, — vor da răspunsul acelei contra acțiuni pornite cu o și un iesuitism caracteristic.

Amară ne-a fost decepțiunea în din gazetele maghiare am aflat, că Dl de Culte a abandonat ideea trupelor mixte, dând câștig de cauză Con Janovits et Co.

Dacă această știre ne-a deprin altă veste trimbițată cu bucuria trium aceleași gazete, — a consternat între românească din Ardeal.

Se spune anume, că același mi Cultelor a luat angajamentul față cu de teatru maghiari, să admită opt c pentru opt trupe de teatru maghiar

Am încercat să explicăm, — credință — rostul acestei măsuri, turisim, că nu am izbutit.

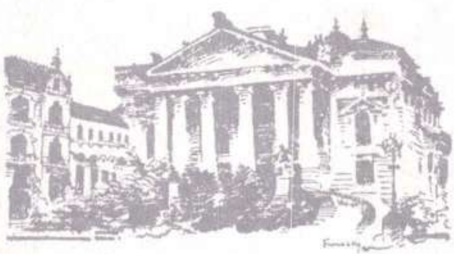
Atunci, când noi românii din Ar o singură trupă de teatru românesc la admiterea funcționării a lor opt trupe ne pare absolut de neînțeles.

Noi cari cunoaștem trecutul teatrului maghiar nu găsim absol justificare pentru această hotărîre ministru.

Pentrucă ori cât ar afirma d-l J soții săi contrarul, noi știm, că cel titlu de glorie al trupelor de teatru este faptul că au știut cu fel și fel de ajutate de puterea statului să sc orașele fostei Ungarii teatrele n

Articolul (facsimil) din „Tribuna" (11 oct. 1921) prin care se exprimă dorința expresă a românilor din Oradea de a avea teatru permanent

Facsimilul articolului din „Tribuna" (17 iunie 1923) în care se deplânge absența teatrului permanent românesc la Oradea.

GEORGE ENESCU a concertat de mai multe ori la Oradea, fiecare concert fiind pentru locuitorii orașului prilej de mare sărbătoare.
La începutul anului 1927 George Enescu a făcut un lung turneu prin țară, susținând cincizeci și trei de concerte. La 16 ianuarie a cântat la Oradea, în primă audiție absolută, propria sa lucrare, Sonata a III-a pentru pian și vioară
(acompaniator: Nicolae Caravia).

INFORMAȚIUNI.

Concertul Enescu.

Orașului nostru i-a fost dat Miercuri seara să guste frumusețile artei muzicale eșite din arcușul marelui artist George Enescu la care s'a dilectat publicul adorator de muzică din Europa întreagă. A fost o adevărată splendoare musicalitatea clasică a maestrului Enescu. Cuvintele: finețe; subtilitate, nu exprimă toată drăgălășia cu care Enescu o intonat sonata lui Tartini, executată cu o ușurință vrăjitorească și cadența lui Kreisler cu înalte pretențiuni. Armonia realizată de artist în concertul lui Brahms a fost mai mult decât uimitoare. Numai inteligența muzicală și sufletească cea mai superioară e în stare să creeze o astfel de armonie. Cu aceeași putere au fost executate balada lui Vieuxtemps și Zigeineroweise a lui Sahatott precum și ariile lui Bach în care părea că a fost însuși Bach. Maestrul a fost răsplătit cu necontenite furtuni de aplauze.

Facsimil „Tribuna", 2 decembrie 1923 – cronicarul scrie despre Concertul excepțional al lui G. Enescu la Oradea.

TEATRUL DE VEST

DE

LUCIAN BLAGA

[illegible]

Articolul (facsimil) semnat de LUCIAN BLAGA (revista „Banatul", martie 1926) despre Teatrul de Vest.

Iubite Samarineanu,

Mi-ai făcut o propunere care mă măgulește deosebit. Îți mulțumesc, camaraderește. Am discutat fugar, în cele câteva clipe petrecute împreună. Vin acum cu o complectare, ca să precizăm câteva puncte asupra cărora, sunt sigur, vom fi de comun acord.

Precum ți-am spus, nu am niciun motiv să renunț la postul de Director de Scenă dela Teatrul Național din Cernăuți. In București, știi bine că am o situație lunielică, Așa dar, nici un gând de căpătuială nu mă îndeamnă. Dacă sunt dispus să renunț la postul dela Cernăuți, în cazul venirii mele la Oradea, te rog să crezi că o fac numai și numai pentrucă acel teatru mi-ar oferi un mai bun prilej pentru realizarea programului meu de activitate culturală și mai multe posibilități.

Tu mă cunoști de pe vremea când „Icoanele Maramureșene" la Satu-

având în vedere situația materială a teatrului. Te asigur, însă, că în schimbul acestui „cât mai puțin" eu voi da „cât mai mult".

Te rog să transmiți d-lor Tulbure și Bota salutul meu omagial iar pe George A Petra sărută-l, pentru mine. Indiferent de votul pe care-l vor da, te rog să asiguri pe domnii din comitet de toată admirația mea, pentru opera înălțătoare pe care-o realizează.

Pentru tine, toate gândurile mele bune și, încă odată, mulțumiri pentru omagiul pe care mi-l-ai adus.

George Mihail-Zamfirescu

București, 20. IX. 1929

No 4.203/936.

S'a prezentat în ședința la Adm. Ctie a Asociației – nu s'a aprobat. La dosar

1.5.1

București VI

str. Const. Bonea 5

Facsimilul scrisorii lui G. M. Zamfirescu, din 20 sept. 1929 către G. Samarineanu în legătură cu posibila preluare a conducerii Teatrului de Vest. Din păcate G. M. Zamfirescu nu a fost numit ...

acel an a S.T.R., ținută la Abrud, el dă o reprezentație în fața participanților la adunare și a unui numeros public. Dar autoritățile statului întrerup turneul lui Burienescu, temându-se desigur de agitația și propaganda pe care trupele teatrale le-ar putea produce în plină desfășurare a războiului de independență.

Soții Petrescu, în fruntea unei „societăți dramatice", încep seria reprezentațiilor în Biserica Albă, continuându-le în Oravița, Timișoara, Lugoj și alte orașe din Banat, ajungând, potrivit unor informații, la Beiuș, Abrud, Câmpeni, Alba Iulia, Sibiu, Făgăraș și Brașov. Repertoriul include piese naționale, îndeosebi creații de-ale lui V. Alecsandri (*Piatra din casă, Scara mâței, Cinel-cinel*), M. Millo (*Baba Hârca*), I. Lupescu (*Vlăduțul mamei*), C. Negruzzi (*Cârlanii*), E. Carada (*Cimpoiul fermecat*). (Informații prezentate după M. Protase și G. Antonescu, *Turnee românești în Transilvania* între 1864–1900, loc. cit., p. 77–79.) Turneul unor actori de talia Aristizzei Romanescu și Grigore Manolescu nu au obținut aprobarea din partea oficialităților. •

Efectele pe care le-au avut aceste turnee transilvănene ale actorilor de dincolo sunt multe și importante. Vom desprinde dintre ele doar următoarele, deocamdată: au contribuit substanțial la popularizarea creațiilor lui V. Alecsandri, M. Millo sau C. Negruzzi și implicit la promovarea literaturii dramatice naționale; au contribuit la cultivarea gustului artistic al transilvănenilor și la formarea unui public teatral; au stimulat activitatea teatrală a localnicilor și au sprijinit practic, efectiv, acțiunea largă desfășurată de S.T.R. dovedind necesitatea unui teatru permanent românesc în părțile acestea. De asemenea au născut dorința câtorva îndrăgostiți de Thalia și Melpomene de a se dedica artei scenice. Înainte de a trece la prezentarea activității diletanților, câteva cuvinte și despre Societatea „diletanților teatrali" din Cluj, despre I. C. Lugojanu, și despre G. A. Petculescu.

Timp de câțiva ani, între 1874-1876, actorul I. C. Lugojanu a dat împreună cu trupa sa reprezentații în mai multe orașe din Banat, apoi în Năsăud, Alba Iulia, Șomcuta, Arad, Striceni, Dej, Baia de Criș, Dobra. Cu piese și canțonete ca *Ostașul român* de E. Caudella, *Vlăduțul mamei* de I. Lupescu, *Chirița* de V. Alecsandri, *Ciobanul din Ardeal* de I. Vulcan, pe care o va juca și la Cluj în 1876 și la Paris în 1884. (*Dl I. C. Lugojan, Familia*, XXIV, 1888, nr. 48, 20 XI/9 XII, p. 562–563.)

Mai numeroase și mai valoroase pentru dezvoltarea gustului pentru teatru al transilvănenilor și pentru stimularea activității diletanților sunt reprezentațiile pe care le-a dat de-a lungul și de-a latul Transilvaniei și Banatului, timp de mai mulți ani (1878–1889) G. A. Petculescu, fost calfă de cismar, originar din Reșița. (Date bogate despre activitatea teatrală a lui G. A. Petculescu, la V. Braniște, *Societatea teatrală G. A. Petculescu*, în „Anuarul V al Societății pentru fond de teatru român", Brașov, 1902 și broșură separată, Lugoj, 1902; Maria Protase, *Contribuții la istoria teatrului românesc: bănățeanul G. A. Petculescu*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai", Series Philologia, fasciculus 1, 1967, p. 59–70.) Șirul spectacolelor date de „Societatea teatrală" a lui Petculescu începe la Lugoj în august 1878 și se încheie la Cenat în februarie 1889. În intervalul celor doisprezece ani de activitate, trupa lui G. A. Petculescu a dat reprezentații în orașele și comunele: Oravița, Lipova, Beiuș, Șiria, Timișoara, Hațeg, Sebeș, Ciacova etc., cu piese din repertoriul original, mai ales: *Florin și Florica, Cinel-cinel, Rusaliile, Iancu Jianu, Moartea lui Tunsu-Haiducul* etc., – dar și câteva din dramaturgia franceză ca *Orbul și nebuna, Supliciul unei femei* etc.

Un efect salutar al turneului de răsunător succes al lui Matei Millo din 1870, al luptei desfășurate de câțiva ani numai în folosul dezvoltării interesului pentru teatru și al întemeierii Societății pentru crearea unui fond de teatru român în Ardeal a fost reînviorarea și amploarea

activității teatrale a diletanților. Cea dintâi realizare în această ordine o constituie crearea, în 1870, a Societății diletanților teatrali din Cluj, care dă în decembrie la Cluj primul său spectacol cu piesele *Cuiul din părete* și *Nunta țărănească* de V. Alecsandri. Până la sfârșitul anului școlar, elevii diletanți au dat reprezentații cu vreo douăsprezece piese. Apoi, în vacanța de vară au plecat în turneu, având de data aceasta în fruntea lor pe soții Alexandrescu, ce s-au despărțit de trupa lui Pascaly, jucând la Turda, Abrud, Deva, Hațeg, piese ca: *Millo director, Cinel-cinel, Muza de la Burdujăni, Arvinte și Pepelea,* și chiar „opereta națională" *Baba Hârca*. În anii următori, bucurându-se de prețuirea unui public din ce în ce mai numeros, diletanții clujeni își îmbogățesc repertoriul cu alte piese ca *Fântâna de piatră* de I. Lepădatu, *Balul mortului*, prelucrare de V. A. Urechia, *Tribunul* de I. Lepădatu, *Ciobanul din Ardeal* de I. Vulcan și își perfecționează arta reprezentării scenice, încetându-și activitatea în 1875.

Revista *Familia* s-a interesat îndeaproape de activitatea acestei Societăți și i-a urmărit realizările, succesele, salutând-o ca pe o formă excelentă de a cultiva între români arta teatrală, gustul pentru frumos, limba și sentimentul național. A vorbit totdeauna frumos despre ea și a îndemnat să i se urmeze exemplul peste tot și de cât mai mulți tineri.

Turneele întreprinse de actorii profesioniști veniți din „țară" au avut o mare însemnătate pentru românii de dincoace de Carpați. Ele au oferit spectatorilor posibilitatea de a savura o artă scenică interpretativă adevărată, cu costumație adecvată și o dicțiune aleasă; apoi le-au servit modele de frumusețe, corectitudine și cursivitate în rostirea unei limbi românești. Iar în ce privește repertoriul, care a fost de fapt amestecat, au putut să transmită un înalt mesaj patriotic ori social. Nu încape însă îndoială că reprezentațiile trupelor de teatru ale actorilor profesioniști au însemnat un imbold și pentru publicul transilvănean. Ascultând îndemnurile transmise de diverse periodice de a se iniția și apoi a se intensifica activitatea artistică în general, și îndeosebi, cea centrală, urmând exemplul trupelor profesioniste, s-au format cu vremea aproape în toate orașele și comunele mai răsărite din aceste părți echipe de actori amatori, de „diletanți". Din partea S.T.R., prin secretarul I. Vulcan și revista *Familia,* ei primeau îndemnul de a face teatru. Urmarea este că se înmulțesc reprezentațiile teatrale de amatori din diferite părți și de profesiuni felurite, sub conducerea unor oameni inimoși, îndeosebi învățători. De la trupele actorilor profesioniști, amatorii de teatru care au devenit „actori diletanți" nu numai că au putut auzi o limbă frumoasă, armonioasă, dar au putut învăța cum se joacă o piesă și efectele multiple pe care le are un spectacol cu o piesă potrivită. S-au hotărât să joace teatru în primul rând elevii, apoi „inteligenții" (intelectualii) din diverse orașe și comune. Dar n-au rămas mai prejos nici meseriașii și chiar țăranii. Se-nmulțesc considerabil în epoca aceasta corurile plugarilor. Primul care ia ființă și ajunge la o mare notorietate este corul plugarilor din Lugoj. Asemenea coruri se formează și în alte părți. Ele nu se mărgineau numai să execute piese muzicale sau recitări, ci pregătesc și reprezintă și piese de teatru. S.T.R. nu este organizatorul și diriguitorul acestei activități, dar nu încape îndoială că s-a interesat îndeaproape de mișcarea artistică, a înregistrat-o cu plăcere, a adresat îndemnuri și laude. *Familia,* organul oficial al publicațiilor S.T.R., a semnalat totdeauna cu satisfacție orice manifestație artistică de care a luat cunoștință. De fapt unul din scopurile Societății era să lucreze pe toate căile cu toate mijloacele pentru promovarea activității diletanților. În scopul acesta s-a apelat la membrii Societății ca fiecare, în locul de unde este să se îngrijească de stimularea unor astfel de acțiuni. S-a făcut apel la „bărbați de încredere" ai societății să ia asupra lor sarcina de a organiza spectacole teatrale sau „concerte muzical-declamatorice".

După cele două spectacole date în 1871 de M. Pascaly, timp de aproape douăzeci și cinci de ani publicul românesc din Oradea nu a avut prilejul să vadă o reprezentație teatrală în limba sa. Către sfârșitul anului 1894, tinerimea română aflată la studii în acel oraș a luat hotărârea ca în viitorul carnaval să organizeze o petrecere precedată de un concert și de o reprezentație teatrală. Semnalând această știre de mare însemnătate pentru viața socială și culturală românească din Oradea, revista *Familia* preciza că de mai bine de douăzeci de ani, din 1871, nu s-a mai jucat în acest oraș o piesă în românește. „Aceasta va fi prima reprezentație teatrală română de diletanți în Oradea mare unde afară de debutul lui Pascaly, limba română nu s-a mai auzit de pe scenă". Concertul și spectacolul teatral au avut loc la 30 ianuarie 1895. S-a jucat piesa poporală a lui I. Vulcan, *Sărăcie lucie,* în sala de spectacole a hotelului „Arborele verde". „Concertul a mulțumit pe toți, tinerimea diletantă a probat talent și studiu. Publicul a aplaudat cu plăcere", notează un martor, adăugând că aplauzele au fost „expresiunea unor sentimente de bucurie". În ceea ce privește interpretarea piesei, autorul notei se declară foarte mulțumit. Executarea cântecelor populare în cadrul piesei „a electrizat tot auditoriul". În semn de omagiu față de autorul comediei, tinerimea i-a oferit lui I. Vulcan un album cu autografele tuturor celor ce-au participat la organizarea seratei.

La numai un an după acest debut, în 28 ianuarie 1896, tinerimea studioasă orădeană a prezentat în aceeași sală un concert „muzical-declamatoric" și un spectacol teatral, urmate de bal. Venitul curat era destinat ajutorării tinerimii studioase. Piesa prezentată a fost tot o comedie „poporală" de I. Vulcan, *Ruga de la Chiseteu*. După spectacol, diletanții care au jucat în piesă s-au fotografiat împreună cu autorul ei. Într-o dare de seamă asupra acestei manifestări artistice, redactorul *Familiei* își exprimă părerea că tinerimea „poate fi mândră de succes", deoarece a prezentat muzica și limba la un nivel ce ne face onoare. Vorbind despre însemnătatea unor astfel de serate artistice, Vulcan menționează între altele faptul că ele constituie bune prilejuri de a dovedi progresul nostru cultural.

Asemenea serbări ale elevilor și studenților români din Oradea au devenit tradiționale. Numărul elevilor și studenților români care învățau la Oradea era destul de mare în ultimii ani ai secolului trecut; numai la Academia de drept frecventau cursurile 50 de studenți români în anul 1896/97. În 2 februarie 1897 ei au prezentat o serată artistică conținând în program două coruri, o arie din *Carmen*, monolog din *Despot Vodă* și comedia *Piatra din casă,* a cărei interpretare „a reușit deplin". Referindu-se la interpreți, I. Vulcan nota în darea de seamă asupra spectacolului că nu poate avea decât „numai cuvinte de laudă și de mulțămită ce ne-au făcut-o (...) Anuța Sfurle, Marioara Zigre și Marieta Iernea", iar un alt interpret, Vasiliu Papp, era apreciat că „are talent de scenă".

În cadrul programului prezentat de tinerii studioși, un an mai târziu, la 3 februarie 1898 în sala mare a hotelului „Arborele verde" a fost inclus monologul *Prima rochie lungă* precum și comedia într-un act *Gărgăunii dragostei,* amândouă de I. Vulcan. În pauze s-a jucat „Călușerul" și „Bătuta", pe lângă „Romana" și „Ardeleana" executate în cadrul programului.

Serata artistică organizată de studenții orădeni în 23 februarie a înscris, pe lângă piese de muzică instrumentală și vocală, monologul *Biletul* de H. G. Lecca și comedia în 3 acte *Medicul fără voie* de Molière. Vorbind despre acțiunea laudabilă a studenților, revista lui Vulcan subliniază meritul lor „d-a fi luat inițiativa să se afirme și elementul românesc din părțile acestea prin graiul, cântul și dansul național". „Culmea entuziasmului", se notează în *Familia,* a constituit-o executarea cântecelor românești.

În 1900, la 26 februarie, studenții au prezentat numai concert vocal și instrumental, fără reprezentație teatrală. În schimb serata literară-muzicală din noiembrie același an cuprindea și monologul *Vlăduțul mamei* care a stârnit mult haz.

În afara studenților, mai organizează concerte muzicale-declamatorice și spectacole teatrale corul „Hilaria" condus de însuflețitul și harnicul învățător Nicolae Firu.

La 2/15 februarie 1901 tinerimea română orădeană a organizat un concert ale cărui venituri au fost destinate înființării unui fond pentru ajutorarea „învățăceilor de meseriași" lipsiți de mijloace materiale de întreținere. Din program făcea parte și piesa pentru copii a lui I. Vulcan, *Nunta lui Pârjol*. Tot cu un scop filantropic similar a organizat tinerimea orădeană sub conducerea lui I. Vulcan un concert urmat de dans. La începutul anului următor, 1902, ea prezintă un „concert împreunat cu teatru și urmat de dans". Piesa care s-a jucat a fost *Cinel-cinel* de V. Alecsandri.

Membrii corului „Hilaria" au reprezentat în 1904 *Ruga de la Chiseteu*, iar în 1908 pun în scenă și joacă comedia lui C. Porumbescu, *Rigurosul teologic*, iar la 10 martie 1910 aranjează o serată artistică. În program era inclusă o „icoană din popor într-un act cu un preludiu", *La șezătoare cu muzică* de Tiberiu Brediceanu, în care a cântat și Veturia Triteanu.

Ni se par demne de menționat reprezentațiile teatrale ce se organizează și în alte localități bihorene în veacul trecut. Faptul dovedește extinderea activității artistice, dezvoltarea mișcării artistice de amatori, necesitatea simțită pentru asemenea manifestări cultural-artistice. Mai amintim că cel dintâi cor de plugari din acest județ ia ființă la Cheresig în 1885 sub conducerea învățătorului Ioan Albu care a cântat în același an la Oradea.

Școlarii din părțile Vașcăului au reprezentat la 23 august 1885 în Vașcău piesa *Vlăduțul mamei* „care a reieșit foarte bine".

Și elevii din comuna Cefa au organizat în mai 1899 un spectacol artistic sub conducerea învățătorului lor Ioan Costa, care se plîngea că nu a fost sprijinit de „inteligența din jur". Cu această ocazie au jucat piesa *Idil la țară* și s-a declamat poezia *Santinela română* de V. Alecsandri. Nu aflăm din nota din *Familia* altceva decât că „succesul a fost peste așteptare". Probabil că harnicul învățător a mai organizat și alte serbări; în orice caz, deținem informație că în 1902 el a organizat un concert și o reprezentație teatrală cu ocazia adunării generale a învățătorilor din cercul Tinca. S-a reprezentat atunci piesa pentru copii *Nunta lui Pârjol* de I. Vulcan.

În comuna Rogoz a avut loc la 2 septembrie 1900 un concert urmat de reprezentația teatrală cu piesa *Sărăcie lucie* de I. Vulcan.

În primii ani de după 1900 au loc asemenea serbări în cadrul cărora se reprezintă și piese teatrale sau numai spectacole de teatru. Astfel, la Criștior s-au jucat în august 1902 piesele: *Paza maicii sfinte*, dramă în 4 acte localizată de Antoniu Pop și *Otrava femeiască* de N. Țintariu. Tot acolo, țărănimea a reprezentat în decembrie 1903 comediile într-un act: *Inamicul soacrelor* de (?) și *Sărăcie lucie* de I. Vulcan.

Corul plugarilor din Beliu a reprezentat comedia într-un act *Mâța cu clopot* de I. Vulcan în iulie 1902, iar la Nojorid tinerii plugari au aranjat sub conducerea învățătorului Ioan Silaghi o petrecere populară însoțită de o reprezentare teatrală cu *Ruga de la Chiseteu* de I. Vulcan. Autorul orădean mai figurează cu *Prima rochie lungă* în programul concertului muzical declamatoric din 28 ianuaruie 1906 ce a avut loc la Tinca.

• În 1906 Corul din Oradea a dat concerte în orașele Beiuș, Orăștie, Sibiu, Ocna Sibiului, Brașov, București. Au cântat și arii din opere. Soliste: Lucia Cosma, Ana Voileanu și Veturia

Triteanu. Şi în comuna Girişul Negru se alcătuise un cor al plugarilor care dădea la 21. V/2. VI. 1906 o serbare cu declamări şi coruri.

Nu întâmplător, desigur, în anul 1909 îl găsim profesor de muzică la Liceul *Samuil Vulcan* din Beiuş pe tânărul compozitor Francisc Hubic. El îi urma la catedră unui alt talentat profesor şi om de cultură, Ion Buşiţia. Francisc Hubic a fost deopotrivă filolog, teolog, muzician şi profesor de educaţie fizică. De o surprinzătoare vitalitate, Hubic a fost nu doar un compozitor eminent, ci şi un dascăl desăvârşit. Superba partitură a lui Hubic *Slujba patimilor* va fi aşezată de Sigismund Toduţă, cu pioşenie în structura simfoniei sale nr. 2 închinate marelui George Enescu de altfel prieten şi cu Francisc Hubic. – S. Toduţă, *Imagini din activitatea compozitorului şi dirijorului Francisc Hubic,* în vol. Francisc Hubic, Oradea, 1973.) Compoziţiile sale corale, formaţiile corale conduse de el au constituit adevărate motive „energetice", „generatoare de elevare socială şi umană". Cu un cor valoros ca *Unirea* din Oradea dirijorul Hubic a colindat toată România şi o bună parte din Ungaria şi Italia. Peste ani, în chiar anul 1928 când la Oradea se puneau bazele unui teatru permanent, oraşul primea cadou un Conservator de muzică al cărui director este chiar Francisc Hubic „un profund filozof al închegării gândirii prin muzică". – Dan Smântânescu, *Contribuţia lui Francisc Hubic în creaţia muzicală românească,* în vol. *Francisc Hubic,* Oradea, 1973. •

• Un moment important în evoluţia *Societăţii pentru fond de teatru* a fost cel din anul 1911 de la Adunarea de la Blaj la sărbătorirea semicentenarului *Astrei.* Au fost prezenţi acolo doi mari actori ai scenei româneşti: Petre Liciu şi Aristizza Romanescu, precum şi câţiva dintre cei mai valoroşi scriitori români: I. L. Caragiale, N. Iorga, G. Coşbuc, Şt. O. Iosif, Octavian Goga, Victor Eftimiu. Aurel Vlaicu a făcut cu acel prilej o demonstraţie aviatică în faţa a peste de 30.000 de spectatori. •

• La 5 ianuarie 1919 ia fiinţă Sindicatul artiştilor lirici şi dramatici din România al cărui prim preşedinte este Ion Manolescu, prestigiosul actor care s-a dovedit şi un bun apărător al drepturilor artiştilor. Printre membrii comitetului îi găsim pe Paul Gusty, Victor Antonescu şi marele Constantin Tănase. „Noi, actorii şi cântăreţii, scria atunci Ion Manolescu, din vechiul Regat, am fi fericiţi să ne strângem rândurile, toţi câţi profesăm această artă în România, folosindu-ne de experienţa pe care colegii români şi germani au căpătat-o prin asociaţiile lor". •

CONTRIBUŢIA LUI IOSIF VULCAN ŞI A REVISTEI „FAMILIA" LA MENŢINEREA INTERESULUI PENTRU TEATRUL ROMÂNESC ÎN ARDEAL

(...)

Doi sunt factorii de care trebuie să ţinem seama pentru înţelegerea deplină şi concretă a sensului luptei pentru cauza teatrului românesc în Ardeal: unul intern şi altul extern. Primul constituie cauza adâncă, hotărâtoare şi-l găsim în însăşi situaţia politică din monarhia austro-ungară a timpului, iar al doilea constituie pretextul care a dat prilejul începerii luptei şi anume

turneele de dincolo de Carpaţi. Acestea vor avea puternice rezonanţe în sufletul lui Vulcan care a dovedit o mare pasiune de luptător pentru crearea unei culturi naţionale şi difuzarea ei în popor.

După înfrângerea revoluţiei din 1848, în monarhie se reîntronează absolutismul, sprijinit de casa de Habsburg. Cu aparatul ei de stat - marea burghezie austriacă şi maghiară. Cu toate acestea monarhia nu putea trăi în linişte, fără teamă, deoarece se dezvolta tot mai mult şi burghezia celorlalte naţiuni. Dar odată cu dezvoltarea burgheziilor naţionale se dezvoltă şi conştiinţa naţională a popoarelor supuse, care mai erau nemulţumite şi de tendinţa de germanizare ce se accentua din ce în ce mai mult. De fapt absolutismul frâna orice năzuinţă naţional-politică, economică sau culturală - care i se părea că ar putea periclita situaţia monarhiei. Oricât de rentabil a fost absolutismul pentru aristocraţia şi burghezia austriacă, el nu putea fi menţinut atât din cauza burgheziilor celorlalte naţiuni, care se ridicau şi se întăreau devenind un duşman de temut, cât şi din cauza proaspetei înfrângeri pe care o suferise în Italia. Această tactică se impunea cu necesitate; de aceea împăratul, influenţat de burghezia conducătoare, se vede nevoit să înlocuiască în 1860, sistemul absolutist printr-un sistem „constituţional".

Libertăţile naţionale de care s-au bucurat popoarele monarhiei în urma schimbării regimului nu au fost prea mari. (...)

Politica dualismului austro-ungar face ca şi celelalte naţiuni să adopte la rândul lor o politică de întărire, care va avea ca rezultat o luptă naţională şi mai îndârjită. (...)

O deosebit de frumoasă dezvoltare cunosc în epoca constituţională şcolile de toate categoriile. În ele învaţă un număr însemnat de elevi; de asemenea creşte numărul studenţilor români la universităţile maghiare. (...)

Tinerii se grupează în societăţi, create pe lângă şcolile respective, în care cultivă gustul pentru limba şi literatura română. Societăţile şi asociaţiile de acest fel iau proporţii şi sunt făcute nu numai de elevi sau studenţi, ci şi de oameni din alte categorii sociale. Punctul culminant îl atinge în această privinţă *Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român din Transilvania* (ASTRA), în 1861, cea mai mare Societate culturală a românilor din Ardeal, dar nu singura. De acelaşi fel este Asociaţia de la Arad, şi urmărind aceleaşi scopuri generale, de cultivare a poporului, dar pe calea teatrului, se întemeiază în 1870 *Societatea pentru crearea unui fond de teatru român* prin I. Vulcan, care îşi începuse munca culturală ceva mai înainte, prin editarea revistei *Familia*, cea mai importantă revistă ardeleană până la începutul secolului al XX-lea, până la apariţia *Luceafărului*.

În afară de *Familia* mai apar în această perioadă şi alte periodice, mai ales la Pesta (*Concordia*, 1861 a lui S. Pop; *Federaţiunea* a lui Al. Roman, 1868; *Aurora română*, 1863, a lui Ioanichie Nicolescu). Dar după dualism presa începe să fie persecutată, unele publicaţii dispar, altele se menţin, dar îşi schimbă locul de apariţie. Mai apar şi alte reviste în oraşele ardelene: la Braşov *Transilvania* (1868), *Orientul latin* (1874) sau la Sibiu *Albina Carpaţilor*.

Cum se explică apariţia acestor Societăţi, a presei, a luptei pentru crearea unui teatru naţional? Se ştie că dezvoltarea presei şi a teatrului contribuie la întărirea sentimentului naţional. Societăţile, revistele, ziarele şi teatrul constituiau o foarte prielnică tribună politică care putea ţine treaz interesul pentru limba şi literatura română, accentuându-se în felul acesta importanţa politică pe care o avea poporul român, fapt care nu se recunoştea deloc de către conducătorii monarhiei habsburgice. Un rol important în această direcţie îi revenea intelectualităţii care începuse să crească, să îngroaşe rândurile burgheziei româneşti. Simţitor a crescut şi mica burghezie rurală - învăţătorii, preoţii - care depăşeau tot mai mult starea înapoiată de dinainte de 1848.

(...) ... apare astfel justificată afirmaţia pe care la un moment dat o făcea Iosif Vulcan, că fondarea unui teatru naţional nu e cu nimic mai puţin importantă decât înfiinţarea câtorva şcoli româneşti. Şi justificată apare şi cererea de a se trece cât mai degrabă la acţiune în acest sens. Dacă n-a reuşit să facă altceva decât să strângă fonduri, e pentru că *Societatea pentru fond de teatru* s-a complăcut mai degrabă în fraze patriotarde, decât să treacă la fapte şi n-a ştiut cum să antreneze masele populare la această acţiune.

Întărindu-se simţitor între 1848-1867, burghezia română pătrunde în comerţ şi industrie. Pentru o consolidare economică ea se asociază şi formează în 1872, la Sibiu, Banca *Albina*, care – curând după aceea – îşi va deschide sucursale în oraşele şi târguşoarele ardelene locuite de români. Iar pentru organizarea ei politică întemeiase în 1861 *Asociaţia pentru literatura română şi cultura poporului român din Transilvania* (ASTRA). Rolul ei era, după cum se poate uşor vedea, cultural. Dar scopul – nemărturisit – a fost de organizare politică şi socială a burgheziei. Şi pentru aceasta va căuta să se extindă cât mai mult creându-şi peste tot *despărţăminte*.

Între aceste Societăţi – bancare şi culturale – exista o foarte strânsă legătură şi ajutorare. ASTRA a contribuit mult pe cale culturală, la lupta politică, mai ales după 1868. În număr mic în parlament, faţă de populaţia ce o reprezentau, deputaţii români cer autonomie naţională în cadrul statului austro-ungar. Refuzaţi, ei se pronunţă împotriva unirii Transilvaniei cu Ungaria. În acelaşi an, 1868, se votează legea naţionalităţilor, conform căreia în Ungaria există o singură naţiune şi o singură limbă: cea maghiară. Admisă numai local, în administraţie, românii cer în repetate rânduri ca limba lor să fie recunoscută drept oficială, fără însă a obţine rezultate pozitive. Mai mult chiar: în 1879, având în spate drept sprijin militarismul german, burghezia austro-ungară începu cu teroare o largă campanie de desnaţionalizare. (...)

În cadrul unor asemenea stări de lucruri nu ne mai surprinde deloc faptul că oameni ca Iosif Vulcan luptă mereu pentru dezvoltarea culturii naţionale, pentru fondarea unui teatru naţional şi pentru cultivarea limbii române. Nu ne vor surprinde nici notele naţionale, naţionaliste uneori, prezente în literatura sa, precum nici orientarea spre trecutul naţional.

Atenţia ardelenilor se-ndreaptă spre creatorii de literatură cu subiecte din istoria naţională, în mod deosebit spre balada istorică a lui Bolintineanu. Căci în lupta politică pe care o aveau de dus românii transilvăneni, nimic nu-i însufleţea mai mult decât o asemenea literatură. Numai aşa se explică de ce balada istorică a scriitorului amintit se bucura de o mare stimă şi de ce Alecsandri este cel mai iubit scriitor în Ardeal. Nu e mai puţin adevărat că, pentru aceleaşi motive naţionale din opera sa, se creează un adevărat cult faţă de Andrei Mureşianu. (...)

Un factor important în mişcarea pentru crearea unui teatru român, îl constituie cum ştim, turneele, tot mai dese şi mai numeroase, ale trupelor teatrale ale lui Fanny Tardini, Matei Millo şi Mihail Pascaly. (...)

Însufleţirea cu care au fost primite aceste reprezentaţii a fost extraordinară. Revistele făceau cunoscute tuturor celor care n-au avut fericirea să le vadă, dragostea şi entuziasmul pricinuite de spectacolele acestea atât de reuşite. *Familia* se înscrie şi ea în rândul acestor reviste, ocupând locul de frunte prin bogăţia ştirilor despre teatru pe care le împărtăşea publicului.

Încă din primul an revista se arată preocupată la început într-o măsură mai mică, apoi din ce în ce mai mult – de problema teatrului de dincolo de Carpaţi. Ea face cunoscut publicului din Transilvania care este situaţia teatrului la Bucureşti sau vorbeşte despre activitatea Companiei dramatice a lui M.Pascaly (vezi în acest sens *Familia* II, 1866, nr. 36, p. 432; nr. 42, p. 504; nr. 30,

p. 359; nr. 28, p. 335). Bunăoară, anunțând în 1863 (*Teatru romanu, Fam.* II, 1866, nr. 23, p. 396) începutul reprezentațiilor din sala Bosel ale trupei lui M.Pascaly cu piesa lui V. Sardou *Amicii falși*, redacția crede, fără a fi împotriva acestei opere, că era mai bine dacă „brava societate" ar fi început cu o piesă națională. În felul acesta revista își anunță de pe acum punctul său de vedere sănătos în ce privește componența repertoriul unui teatru național.

În primăvara aceluiași an, *Familia* anunța cu bucurie (*Ce e nou? Fam.* II 1866, nr. 9, p. 108) că „renumitul artist d-l Millo va părăsi Bucureștii și cu o nouă companie teatrală va vini dincoace de Carpați, spre a dezvolta iubirea pentru această artă și a-și câștiga aplauze și admirare și la frații săi d-aice. Salutăm cu cea mai vie bucurie această intențiune măreață a genialului artist. Urmează acum ca noi românii din Austria să-l întâmpinăm cu părtinire călduroasă în toate locurile unde se va duce". Millo însă n-a venit în acel an, ci numai mult mai târziu, deși, după cum vom vedea, va mai fi anunțată sosirea sa.

Anul următor, 1867, revista are ceva mai multe notițe referitoare la teatru, mai ales în cadrul rubricei *Literatură și artă*. Nu se găsesc însă articole de mai mari dimensiuni decât cel privitor la M. Millo. (*Scena romana, Fam.* III, 1867, nr. 11, p. 121–122, nesemnat, dar scris de Iosif Vulcan.) Redacția se dovedește preocupată în mare măsură și de producțiile dramatice de peste Carpați, pe care ține să le comunice la timp cetitorilor. În această ordine trebuie să amintim anunțarea apariției și a reprezentării dramei *Răzvan Vodă* sau a *Domniței Rosanda* ale lui B. P. Hașdeu, piese de mare valoare, despre care însă ziarele de dincolo nu scriu nimic, fiind „ocupate cu glorificarea lui Remény (*Drama dlui Hașdeu, Fam.* III, 1867, nr. 6, p. 72) – un artist maghiar ce juca în acel timp la București. Trebuie să adăugăm că în acest an I. Vulcan face o călătorie prin Transilvania și prin țară fiind îmboldit de dorința de-a vedea reprezentațiile date de M. Pascaly la Arad; de fapt acestea sunt primele spectacole românești la care asistă Vulcan, după cum însuși ne mărturisește. Faptul acesta constituie încă un prilej pentru el de a vorbi despre teatru, fie la rubrica *Conversare cu cetitoarele*, fie în ale sale *Suveniri de călătorie* în cadrul cărora schițează chiar un aspect istoric al teatrului românesc din Muntenia. (*Suveniri de caletorie, Fam.* IV, 1868, nr. 39–42.) (...)

Tot în același an se publica în coloanele revistei drama lui B. P. Hașdeu, *Domnița Ruxandra* (B. P. Hașdeu, *Domnița Rosanda. O schitia dramatica in cinci acte, Fam.* IV, 1868, nr. 23 ș. u.) pentru care Vulcan are cuvinte superlative de laudă (I. Vulcan, *Convorbire cu cetitoarele, Fam.* IV, 1868, nr. 23, p. 273–274) considerând-o drept „drama cea mai bună în toată literatura română, mai bună chiar și decât *Răzvan Vodă*". (...)

Problema necesității unui teatru este ceva mai veche, fie chiar cu un an, decât s-a crezut îndeobște cel puțin în măsura în care l-a preocupat pe Iosif Vulcan. Am văzut că unul dintre motivele care l-au determinat pe scriitorul nostru să întreprindă călătoria din acest an, a fost după cum însuși o mărturisea („Deosebit mă interesa mult teatrul național. Doriam s-aud limba noastră dulce și sonoră resunind depre scenă; și acest dor mi șoptea necontenit să mă duc cât mai curând". *Suveniri de caletorie, Fam.* IV, 1868, nr. 30, p. 355) dorința fierbinte de a vedea un spectacol în limba română „de care n-am văzut niciodată". Ocazia i se ivi odată cu turneul lui Pascaly, ale cărui reprezentații le putu urmări la Arad.

Într-un articol publicat sub titlul general *Conversare cu cetitoarele* în *Familia*, IV (1868), nr. 14, Vulcan mărturisește că i-au pricinuit adevărată plăcere rândurile din *Telegraful român* care anunțau sosirea lui Pascaly în Ardeal, „între frații săi cărora soarta vitregă le denega până acuma să poată avea și ei un teatru național". (...) Venirea „celebrului" Pascaly și a „genialului" Millo, acești

„sacerdoţi" ai scenei române, este salutată cu plăcere şi bucurie, pentru că ei prezentau arta dramatică naţională, posibilitate rară pentru românii din monarhie, - după cum rară este şi „ocaziunea de a putea vorbi despre teatrul naţional". (I. Vulcan, *Conversare cu cetitoarele, Fam.* IV, 1868, nr. 16, p. 189.) (...) El va scrie cu acest prilej un înflăcărat apel către artişti: „Veniţi, preoţii scenei române... veniţi unşii muzelor, propagatorii ideii sfinte... veniţi, fraţilor, căci noi vă aşteptăm cu braţele deschise! Grăbiţi să sosiţi cât mai curând în mijlocul nostru să ne reprezentaţi pe strămoşii glorioşi... să ne vorbiţi despre trecutul strălucit şi de viitorul frumos..."

După reprezentaţia care i-a produs o plăcere deosebită, I. Vulcan a stat de vorbă cu soţii Pascaly asupra literaturii dramatice şi a artei teatrului, precum şi asupra situaţiei teatrului din România, pentru ca la urmă să vorbească şi de modalitatea de a forma un teatru naţional în Transilvania. (I. Vulcan, *Suveniri...*, loc. cit. P. 367.) (...)

Familia şi redactorul ei continuă să manifeste acelaşi interes pentru problemele teatrului, ba chiar să le adâncească, până ajung la formularea directivei ce trebuia urmată în crearea unui teatru ardelenesc. Preocuparea lui Vulcan se îndreaptă însă şi către literatura dramatică. El însuşi se-ndeamnă să scrie în acest domeniu, - şi am văzut chiar că înainte cu un an piesa sa *Nu vătămaţi fetele bătrâne*, după cum anunţase revista, făcea parte din repertoriul lui Pascaly....

Jucată, sau nu, comedia îl atrage pe Vulcan în mod deosebit, aşa încât la sfârşitul lui ianuarie 1869, redacţia *Familiei* se află în plăcuta „poziţiune" de-a anunţa că I. Vulcan lucrează la o nouă comedie tot cu subiect din viaţa socială, dar de data aceasta în cinci acte şi din mediul bucureştean. (Cf. *Familia*, 1869, nr. 4, p. 47.) Este vorba cu siguranţă de comedia *Cucoana Sultăniţa* care era terminată când o anunţa în nr. 20 al revistei. (Cf. *Familia* V, 1869, nr. 20, p. 239.) Într-adevăr, aceasta este singura comedie în cinci acte a lui Vulcan şi ea se publică sub numele *Sultăniţa* începând cu nr. 33 al *Familiei* din 1869. (...)

Când mai târziu Iosif Vulcan îşi propune să scrie un scurt istoric al Societăţii (I. Vulcan, *Istoricul Societăţii pentru crearea unui fond de teatru român*. Anuarul I, 1895-98, p. 5-19), îşi va aduce cu multă dragoste aminte de turneele de dincolo, care au stârnit un deosebit entuziasm în rândurile populaţiei româneşti de pretutindeni. „Sub impresiunea acestui entuziasm, care nu cunoştea piedici, subsemnatul am gândit că a sosit momentul să fac un apel la naţiunea mea, ca să înfiinţeze un teatru". Căci pentru Vulcan teatrul era un vis din tinereţe – cum mărturisea el mai târziu – „vis care a devenit steaua conducătoare a vieţii mele". (I. Vulcan, *Discursul de deschidere...* din 1903, Anuarul VII, p. 8.)

Este vorba de apelul pe care-l face I. Vulcan în vara anului 1869 către poporul român şi pe care-l publică în două numere consecutive ale *Familiei* sub titlul *Să fondăm teatru naţional!* (în *Fam.* V, 1868, nr. 29, p. 337–338 şi nr. 30, p. 349–351). Articolul era scris cu scopul de a dovedi arzătoarea trebuinţă a unui teatru naţional în Ardeal şi a îndemna la acţiune pentru realizarea lui.

Autorul articolului arată că o naţiune lipsită de cultură este foarte lesne supusă. De aceea trebuie ca fiecare popor să-şi aibă cultura sa proprie; iar pentru formarea acesteia e nevoie în primul rând de educaţie. La rândul ei educaţia se poate realiza prin trei mijloace: şcoala, biserica şi teatrul. Fără acestea nu putem vorbi de cultură şi moralitate, nu putem aspira la viitor, la viaţă. „Ferice de naţiunea care posedă această trinitate sfântă" (Cf. *Familia*, V, 1869, nr. 18, p. 337). Dintre acestea, teatrul are o valoare deosebită, - şi aceasta vrea s-o dovedească autorul. (...)

• În 1870, în discursul său ţinut la Deva, Iosif Vulcan spunea: „De ce voim să avem un teatru naţional? Teatrul naţional e o şcoală de cultură naţională pe al cărei frontispiciu este scris: limba

și naționalitatea.... Să fondăm deci un teatru național în care poeții noștri să spună generațiilor noi, limba armoniei, că dânsa e unica noastră comoară... să fondăm un teatru național prin care să deșteptăm poporul nostru, care să-și poată revărsa darurile asupra tuturor provinciilor românești". (*Familia*, V, 1870, nr. 34–40. •

În timp ce școala educă numai generația tânără, teatrul dă educație tuturor generațiilor, indiferent de cunoștințele sau condițiile lor de viață. Apoi importanța lui mai rezultă și din faptul că el este „un institut pentru cultivarea limbii noastre", „un templu al moralității, al luminii și al științei", în care se văd sentimentele umanitare și naționale; se arată drumul spre virtute și onoare; dezvoltă în noi gustul frumosului; ne arată datoriile creștinești și patriotice, icoana libertății și relele despotismului, ale viciului și ale infamiei. Iar prin reînvierea trecutului național ne înnobilează sufletul. „E mare, înaltă, nobilă chemarea teatrului – conchide autorul – și când știe a se ține la înălțimea misiunii sale, conduce poporul la glorie și mărire".

La începutul aceluiași an, 1870, trimite din Viena și Eminescu articolul său atât de cunoscut *Repertoriul nostru teatral* (*Fam.* VI, 1870, nr. 3, p. 25–28). Înainte de a face o analiză critică a repertoriului nostru dramatic, Eminescu expune sumar părerile sale în legătură cu chestiunea teatrului din Transilvania. Ca și I. Lepădatu, Eminescu este de părere că trebuie în primul rând să ne îngrijim de partea spirituală a teatrului, de piese și de actori. Iar în ce privește piesa, ea trebuie să aibă înainte de toate o valoare etică incontestabilă, dacă cea artistică nu se poate satisface pe deplin. Căci autorii dramatici trebuie să scrie pentru publicul pe care-l au și pe care trebuie să-l educe, – teatrul fiind o instituție tot atât de folositoare cât și de frumoasă". (...)

Într-o ședință, din 7 aprilie, secretarul comisiei, I. Vulcan, prezintă *Apel către publicul român*, întocmit la cererea membrilor, în care vorbește despre importanța unui teatru național pentru românii de dincoace de Carpați și cere ca fiecare să se intereseze și să ajute inițiativa. Apelul se aprobă și se ia hotărârea să fie publicat în Familia. (Arhiva S.T.R., Bibl. Jud. Brașov, Reg. 64, p. 25; *În causa teatrului naționalu, Fam.* VI, 1870, nr. 13, p. 153.) (...)

În cadrul discursurilor (din adunările S.T.R.) I. Vulcan face o *Schiță în istoria teatrului* (*Fam.* VIII, 1872, nr. 19 ș.u.), o succintă trecere în revistă a teatrului din antichitatea greacă și romană până în timpurile moderne, cu specială privire asupra evoluției teatrului din principate. Această disertație a fost pentru autorul ei un bun prilej de a arăta ideea care a îndemnat pe toate popoarele să facă și să ajute teatrul: „scena e unul din cele mai apte mijloace pentru propagarea ideilor de civilizațiune, moralitate și iubire de limbă și de patrie. (*Fam.* VIII, 1872, nr. 24, p. 277.) Aceeași idee a stat și la baza acestei Societăți.

Dizertația amintită mai are meritul de a fi indicat numeroasa și variata bibliografie pe care autorul o pune la contribuție în vederea tratării acestui subiect. Ea pune în lumină și preocuparea stăruitoare pentru problema teatrului și istoria lui, de care a dat dovadă Vulcan, de-a lungul activității sale, atât în cadrul adunărilor generale ale Societății, cât și în afara lor.

Tot de problema teatrului se ocupă el și în disertația pe care o face la adunarea generală de la Timișoara din același an și care se intitulează semnificativ *Limba și scena*. (...)

Asociațiile de diletanți formate în diferite regiuni continuă să dea reprezentații teatrale în cadrul serbărilor pe care le organizează, iar banii încasați îi trimit comitetului Societății pentru sporirea fondului de teatru. Sunt numeroase indicațiile pe care le avem în acest sens; ele sunt consemnate în tot atât de numeroase notițe apărute în paginile *Familiei* și dovedesc avântul pe care l-a luat arta teatrală și interesul pentru această instituție. (...)

MIRCEA BRADU

1977–1992

„IDEEA PE CARE MERGEAM ERA ACEEA DE A TRANSFORMA TEATRUL ACESTA DIN UNUL DE INTERES LOCAL ÎN UNUL DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ"

– DIALOG DUMITRU CHIRILĂ – MIRCEA BRADU –

D. Ch. - *Stimate Mircea Bradu, în 1977 am făcut împreună un alt interviu în care îți expuneai planurile, ideile, speranțele legate de începerea lungului mandat ca director al Teatrului de Stat din Oradea. De pe poziția de martor, și încă un martor implicat, știu că în foarte mare măsură planurile de atunci s-au împlinit, dar pentru că vreau confirmarea direct de la sursă întreb: care crezi că au fost realizările cele mai importante ale directoratului tău?*

M. B. - Ceea ce s-a realizat la Oradea în anii mandatului meu ca director ține de un proiect conceput încă din redacția revistei *Familia,* din a cărei echipă am continuat să mă revendic. A mai fost și colaborarea cu minunatul om de teatru Valentin Silvestru, care a insistat ca unul dintre noi să preia direcțiunea teatrului. Tu ai fost primul căruia i s-a propus funcția, dar ai refuzat, așa că s-a ajuns la mine. Eu am pus atunci o condiție: mă angajaz la această treabă doar pentru doi ani, că aveam alte planuri în acel moment, dar iată că din doi ani s-au făcut cincisprezece și ceva. Ideea pe care mergeam noi era aceea de a transforma teatrul acesta din unul de interes local în unul de importanță națională. Cred că îți aduci aminte că teatrul își reducea raza de acțiune la Oradea, centrele mai importante ale județului și eventual Băile Felix. Era o instituție județeană, deși trupa era foarte bună, pe lângă actori, valoroși, cu experiență, veniseră și patru tineri foarte buni: Mircea Constantinescu, Radu Vaida, Ileana Iurciuc și Mariana Neagu; regizor era Alexandru Colpacci, deci se putea construi un teatru de recunoaștere națională. De fapt ce-am făcut eu? Am scos acest teatru din găoacea locală. Știi bine că pentru asta militam noi, cei de la *Familia,* și de aceea am luptat și pentru *Săptămâna Teatrului Scurt* (care a demarat înainte cu un an de venirea mea la direcție, în 1976, după o ideea lansată și aplicată în redacția noastră) și implicarea Oradiei într-un sistem de festivaluri teatrale care prinsese deja contur. Prima mea mișcare a fost participarea la aceste festivaluri, dar și consolidarea propriului festival, abia pornit.

D. Ch. - *Adică de integrare, ca să folosim un termen la modă astăzi...*

M. B. - De integrare, dacă vrei. Îmi aduc aminte că prima mișcare a fost participarea la două festivaluri (cel de la Piatra Neamț și gala de regie de la Bârlad) cu un excelent spectacol al lui Colpacci - *Emigranții* de Mrožek cu cei doi tineri Radu Vaida și Mircea Constantinescu, intrând în concurență directă cu spectacolul de la Teatrul Mic. Adversarul meu direct în acea vreme a devenit Dinu Săraru care tocmai a preluat direcțiunea Teatrului Mic și a făcut tot ce a putut ca spectacolul nostru să nu se joace în București. La cele două festivaluri spectacolul nostru s-a

încărcat cu premii – pentru cel mai bun spectacol, pentru regie și pentru cea mai bună interpretare masculină (ambii interpreți), după care am făcut un lung turneu care a cuprins și capitala. Spre marea noastră bucurie succesul a fost deplin. Cu acel prilej mi-am dat seama că în teatru cu cât ești mai bun cu atât vei avea mai mulți dușmani. Eu nu cunoșteam teatrul din interior. Scrisesem piesele pe care le scrisesem, se jucaseră – spre bucuria mea – în Oradea și în alte orașe, dar nu credeam că voi ajunge așa de legat de teatru cum s-a întâmplat și că voi avea, pe lângă mari satisfacții și multe decepții. Următoarea mișcare, după scoaterea teatrului din perimetrul local…

D. Ch. - *… din sucul propriu, adică…*

M. B. - Se poate spune și așa. Următoarea mișcare deci a fost implicarea lui internațională. Primele contacte fuseseră stabilite cu Ungaria unde pe lângă secția maghiară au fost duse și spectacole românești. Dar lumea nu se termină la Debrețin chiar dacă am oferit spectatorilor și comentatorilor de aici surpriza de a constata că nu doar secția maghiară dă profilul teatrului (colaborarea între cele două secții funcționa pe atunci foarte bine, Alexandru Colpacci lucrând cu ambele trupe, iar unii actori maghiari jucau și în spectacole românești). Am ajuns să jucăm și la Budapesta, la Miskolc, la Szolnok, spectacolele noastre fiind apreciate atât de cronicari, de oamenii de teatru cât și de public. Spectacolul cu *Amadeus* de pildă a trebuit repetat la Budapesta la solicitarea ministrului culturii din Ungaria. După cum bine știi am stabilit și alte legături internaționale în ciuda piedicilor puse de autorități, cărora turneele peste hotare le stârneau multe îngrijorări. Așa am ajuns să jucăm *O scrisoare pierdută* la Atena, unde ziarele au scris că am dat o adevărată lecție de teatru. Și cum Grecia se afla tocmai într-o campanie electorală impactul a fost și mai mare, ziariștii întrebându-se dacă e o simplă coincidență sau o aluzie premeditată.

D. Ch. - *Din păcate relația cu polonezii s-a redus doar la schimbul de regizori, turneele reciproce nu s-au mai realizat.*

M. B. - Da, acolo s-au încurcat la un moment dat ițele. În schimb am avut prin secția maghiară foarte bune relații cu Iugoslavia.

D. Ch. - *Dar relațiile cu dramaturgii străini, necunoscuți mulți dintre ei până atunci în România, cum s-au realizat?*

M. B. - Prin călătoriile pe care le făceam în străinătate am cunoscut piesele unor dramaturgi interesanți, fie localnici, fie traduceri din alte literaturi. Am adus o serie de asemenea piese. Obligația fiind ca să tratez cu autorii ca să nu fie plătiți în dolari. Oamenii veneau în România și își cheltuiau banii ba pe litoral, ba la Băile Felix…

D. Ch. - *… ba la o cină la Dacia.*

M. B. - Mă rog, banii erau câți erau, dar noi aveam grijă ca oamenii să se simtă bine. Am ajuns astfel să jucăm dramaturgi din Finlanda, Turcia, Grecia, dar bătălia pentru drepturile de autor am dus-o și cu englezi, francezi, italieni, germani sau maghiari. Îmi amintesc de o foarte bună colaborare cu Csurka István, căruia i s-au jucat la Oradea cred că cinci sau șase piese pentru că era un autor interesant, dar a cărui evoluție ulterioară, politică, a însemnat pentru mine o cruntă dezamăgire. Declarațiile sale cum că n-ar fi avut posibilitatea să se întâlnească cu spectatorii din Ardeal sunt neadevăruri crase fiindcă tocmai la Oradea i s-au facilitat câteva spectacole urmate de discuții. Interesantă a fost și colaborarea cu Hubay Miklós, pe atunci președinte al Uniunii Scriitorilor din Ungaria, jucat și el la ambele secții.

Aș continua șirul mișcărilor de revigorare a teatrului și prin politica repertorială, pe care am dorit-o de mai mare deschidere, inclusiv spre valorile de început ale dramaturgiei românești sau

de investigare a prezențelor noastre în dramaturgia universală. Așa am ajuns să punem pentru prima oară în scenă primul text dramatic românesc *Occisio Gregorii...* într-o admirabilă transpunere scenică semnată de Ion Olteanu, precum și *Rhesos* a lui Euripide, piesă al cărei erou este un rege trac, spectacolul fiind făcut mai întâi pentru televiziune de către Sergiu Savin și ulterior adaptat pentru scenă. De fapt, colaborarea cu televiziunea a fost un alt obiectiv al nostru, o cale pentru impunerea națională a teatrului. Dacă memoria nu mă înșală cred că numărul prezențelor pe micul ecran ale celor două secții însumează peste 20 de spectacole. În privința repertoriului să mai spun că eram foarte avizi după premiere absolute reușind să prezentăm piese de Marin Sorescu, Paul Everac, D. R. Popescu, Teodor Mazilu, Tudor Popescu, I. D. Sârbu (care a emoționat profund publicul secției maghiare adresându-i-se după premiera spectacolului cu *Arca bunei speranțe* într-o maghiară impecabilă). În sfârșit aș vorbi despre o altă dimensiune: valoarea spectacolului. Poate și pentru că veneam din gazetărie, am militat pentru spectacolul-dezbatere. Actul artistic trebuia să devină un bun public, un forum de dezbatere cum, printre celelalte arte, cred că numai teatrul a reușit să fie. În acest sens am făcut monografiile scenice de care lumea cu drag își aduce aminte. În aceeași idee: aducerea unor mari actori care să joace în spectacolele noastre. Așa s-au întâlnit într-o scenetă în *Monografia Mușatescu* cu Radu Beligan, Octavian Cotescu, Marin Moraru și Mihai Fotino. În alt spectacol, *A optsprezecea cămilă,* Octavian Cotescu, rector al Institutului de Teatru, juca alături de foștii săi studenți. Puțini dintre marii actori ai țării n-au jucat măcar o dată în spectacolele noastre. Îmi aduc aminte de un moment emoționant prin generozitatea unui mare actor. Este vorba de Radu Beligan pe care l-am invitat să joace câteva spectacole cu *Titanic vals* al cărui interpret principal era Nicolae Toma. Beligan a văzut spectacolul și la sfârșit mi-a spus: „Domnule, eu n-am ce căuta în spectacolul acesta. Nicolae Toma e atât de bun, are atâta farmec în tăcerile sale, încât nu știu cum aș face eu ceva mai bun". Și-a cerut scuze și de la regizorul Cojar și de la mine și n-a mai intrat în spectacol. N-aș omite nici teatrul de poezie. Marii noștri poeți Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ștefan Aug.Doinaș, Mircea Dinescu, Romulus Vulpescu, Alexandru Andrițoiu au fost onorați cu asemenea spectacole. Plus spectacole tematice, precum poezia, de dragoste a lumii. Erau adevărate evenimente culturale.

D. Ch. - *Ai vorbit la obiect despre satisfacțiile, despre împlinirile acelei perioade. Ai vorbit și despre unele dezamăgiri legate de metehnele lumii teatrale sau în legătură cu ciudata evoluție politică a lui Csurka István, pe care îl considerai prieten. Bănuiesc că nu au fost singurele. Alte dezamăgiri în ce au constat?*

M. B. - Unele dezamăgiri țin de faptul că unele dintre ideile bune care s-au constituit în realizărilele mai sus amintite nu au fost suficient consolidate, puteau fi mai profunde. De pildă, *Săptămâna Teatrului Scurt.* Noi am internaționalizat festivalul, dar, mai ales în condițiile de dinainte de 1989, participarea străină era firavă. Eu aș fi dorit să fie un festival cunoscut și apreciat de lumea teatrală internațională. Aș mai fi vrut ca și plecările noastre în străinătate să fie mai multe și la mari festivaluri unde ești în atenția întregii lumi. La toate capitolele despre care am vorbit a rămas și un loc pentru nemulțumiri: aș fi vrut mai multe premiere absolute, chiar și cu piese ale unor dramaturgi străini, aș fi vrut și mai mulți actori de marcă prezenți în spectacolele noastre. Am făcut un teatru de regizori, lucrând cu Colpacci sau Ducu Darie, am avut și colaboratori precum Ion Cojar (de fapt la Oradea a fost tot timpul un teatru de regizori dacă ne gândim că aici au lucrat Radu Penciulescu, Valeriu Moisescu, Dan Alecsandrescu, sau colaboratorii Marietta Sadova, Sanda Manu și mulți alții), dar aș fi vrut ca la Oradea să facă spectacole toți marii regizori ai țării. Nu s-a putut, mai ales după ce bugetul a fost din ce în ce mai sărac și normele birocratice din ce în ce mai restrictive. Ca să nu

mai vorbesc de eventuale colaborări cu regizori străini. Singura tentativă, regizorul din Lodz a fost un eșec. Am avut totuși mână bună la regizori: după Colpacci au venit Darie și Frunză. Și la scenografi: am colaborat cu Dan Jitianu și aici s-au lansat Maria Miu, Adriana Grand, Vioara Bara.

D. Ch. - *Se vede că teatrul orădean a avut mereu ușile larg deschise pentru tineret.*

M. B. - A fost una din ideile călăuzitoare. Actorul tânăr, regizorul tânăr, scenograful tânăr veneau cu idei noi, aduceau și întrețineau un suflu proaspăt, erau dornici să se conecteze la tot ceea ce e nou în lumea teatrală internațională măcar prin lecturi dacă de călătorit nu se putea. Dar pentru că m-ai întrebat de neîmpliniri vreau să mai adaug că am rămas cu regretul de a nu fi reușit să scot mai mult spectacolul din spațiul clasic al scenei. Visam mai multe spectacole în spații neconvenționale - în piețe publice, pe străzi, între zidurile cetății - dar n-am reușit. Poate o vor face alții.

D. Ch. - *Ce au însemnat pentru tine următoarele experiențe:* Casa evantai *și* Jolly Joker.

M. B. - *Casa evantai* a ajuns un adevărat coșmar. N-aș fi crezut niciodată că un mare scriitor precum Marin Sorescu putea avea parte de asemenea tratament. A fost vârât într-o chestie absolut imbecilă, aceea cu meditația transcendentală, a fost vânat, sabotat, hărțuit. Ne-am dus cu spectacolul la festivalul de la Brașov și cu o seară înainte au venit niște emisari de la București care ne-au cerut să facem peste o sută de modificări în text. Cererile veneau din partea Tamarei Dobrin (adjuncta ministrului) și în prezența lui Paul Everac (pare-mi-se ca reprezentant al Uniunii Scriitorilor). Ca apoi o zi întreagă să se arunce cu gunoi peste opera unui mare scriitor, să-l minimalizezi, să-l descalifici - iată niște chestii care ne-au aruncat în plin absurd. Până la urmă (cred că a fost cea mai importantă atitudine a mea ca director de teatru) am decis ca spectacolul să se joace așa cum l-am pregătit. S-au schimbat doar două cuvinte din tot ce se ceruse. Succesul a fost enorm. Lumea a reacționat și la replici la care nici noi, nici cenzorii nu se așteptau. De pildă, într-un loc se vorbea despre baie și săpun și cum era mare criză de săpun iar apa caldă venea pe sponci, lumea a crezut că e o aluzie și a aplaudat frenetic.

Jolly Joker a fost o experiență de necrezut. Eram la Galați, tot la un festival și la pauză unii reprezentanți ai forurilor superioare - vechi colaboratori, prieteni chiar, care avuseseră până atunci numai cuvinte de laudă la adresa mea - treceau pe lângă mine fără să mă vadă. Unul măcar nu m-a salutat. Singurul care a venit la mine după spectacol a fost Valentin Silvestru. Întâi s-a adresat fetiței mele pe atunci în clasa a III-a sau a IV-a: „Raluca dragă, s-ar putea ca tăticul tău să aibă greutăți mai mari în perioada care urmează dar tu să știi că tăticul tău a făcut un lucru foarte bun și a condus foarte bine teatrul". Apoi s-a întors spre mine și mi-a spus: „Vei avea foarte mari greutăți, dar spectacolul e remarcabil". Mi s-a reproșat că am dus spectacolul la festival fără aprobarea forurilor județene, că am făcut modificări față de premieră, că am permis regizorului să aducă grave jigniri orânduirii socialiste. Tot ce se putea spune rău s-a spus despre acest spectacol. De fapt intuiserăm și noi că va ieși cu scandal, dar am acceptat. Încă din timpul repetițiilor unii actori începuseră să se sperie. L-am chemat pe Ducu Darie să stăm de vorbă, l-am prevenit, dar până la urmă discuția s-a încheiat așa: „Atunci ce facem, mergem mai departe?" „- Da, mergem mai departe". La Galați aceeași piesă a fost jucată într-o montare mediocră de trupa din Bacău, care bineînțeles a fost dată ca exemplu. Până la urmă toată tevatura s-a terminat cu sancțiuni pe linie de partid, după ce inițial fusese vorba de destituiri, dar am scăpat. Am împărțit sancțiunile cu Eugen Țugulea și cu Vetuța Pop, pe care i-am avut mereu alături și la bine și la rău. De fapt un director de teatru nu poate face mare lucru, dacă nu are alături un secretar literar priceput, activ și conștiincios.

D. Ch. - *Hai să schimbăm un pic macazul. Nu ți se pare că directorul Mircea Bradu i-a cam mâncat timpul dramaturgului cu același nume ținându-l departe de masa de scris?*

M. B. - Așa a fost. Deși reproșul acesta pot să ți-l fac și ție că te-ai ținut numai de critica teatrală și n-ai mai făcut literatură deși începuseși absolut remarcabil.

D. Ch. - *Dar ce face acum dramaturgul Mircea Bradu?*

M. B. - Am mai lucrat câte ceva.Am o carte în care fiecare zi este dedicată unui prieten din lumea teatrului. Te vei regăsi și tu printre ei. Este vorba de un calendar sentimental cu amintiri sau mici eseuri despre creația celor evocați. Mai am unele proiecte cu lucrări de teatru, mă gândesc chiar la teatrul muzical, făcut la proporții serioase, plus niște proiecte mai vechi asupra cărora poate voi mai reveni. Dar deocamdată e vorba numai de proiecte.

D. Ch. - *Urmărești noua dramaturgie și dacă da, cum ți se pare?*

M. B. - Mi se pare sub nivelul celei de dinainte, a lui D.R.Popescu, Marin Sorescu, Teodor Mazilu. Dramaturgia ultimului deceniu mi se pare excesiv experimentală, fără forța de creație a celor amintiți, printre care îl includ și pe Matei Vișniec, ca aparținând deceniului anterior. De fapt noi chiar începuserăm lucrul la o piesă a sa, dar n-am reușit să finalizăm, mi se pare chiar din cauza plecării autorului.

D. Ch. - *Ești în continuare legat de lumea teatrului, și nu numai prin fiica ta Anca, recent laureată a Premiului UNITER pentru regie (și pentru care o felicit încă o dată). Cum vezi teatrul românesc la ora actuală?*

M. B. - Se face teatru foarte bun, dar nu mai are audiența de dinainte și nici nu cred că o va recâștiga în întregime. Totuși, locul său privilegiat în contextul cultural românesc va rămâne. Se va produce, zic eu, și o triere valorică. Calitatea va fi decisivă poate și sub presiunea concurenței cu celelalte forme de artă. Constat că lumea începe să vină încet-încet din nou la teatru, chiar și la Oradea, dar nu se mai îndreaptă spre giumbușlucăriile care s-au înmulțit după '89. Cred că în România s-a format o cultură teatrală apreciabilă care va trebui transmisă și generațiilor viitoare. Vechea noastră preocupare pentru spectacolul pentru copii trebuie reluată. Copilul, tânărul, trebuie să găsească spectacole corespunzătoare fiecărei vârste.

D. Ch. - *Tot ce spui este valabil numai teatrului românesc sau teatrului în general?*

M. B. - Cred că teatrului în general. Și teatrul rus, polonez, ceh etc. trec prin transformări, dar până la urmă totul se clasicizează, iar ce rămâne e valoare.

D. Ch. - *Deci putem încheia pe un ton optimist?*

M.B . - Categoric.

ION MÂINEA
(1992–1993)

„SPERANȚA CĂ VOI PUTEA LĂSA CEVA BUN CELOR CE VOR VENI DUPĂ MINE.."

Am acceptat cu destule reticențe, cu multe rezerve, să conduc o vreme teatrul, pentru că aceasta presupune o mare răspundere. Să-ți asumi destinul unui grup de oameni, care și-au ales o profesiune artistică și care doresc succesul, înseamnă o copleșitoare responsabilitate. Răspunderea, teama, grijile au fost amplificate de condițiile materiale, financiare, tehnice, precare sau depășite, în care ne desfășurăm activitatea... Toate activitățile noastre costă enorm și le facem față cu extremă greutate... Rezervele mele au fost amplificate și de structura personalului. Începând cu întreținerea unui edificiu imens cum este al nostru și continuând cu toate activitățile auxiliare - scenă, ateliere, administrație - activități care în alte părți sunt făcute de 4-500 de oameni, noi trebuie să ne descurcăm cu un personal foarte restrâns...

Totuși ce m-a determinat să accept? Gândul că cineva trebuie să se înhame la munca aceasta și speranța că voi putea lăsa ceva bun celor ce vor veni după mine... A fost singurul argument. ... Nu trebuie să uităm că slujim un public eterogen, că nu ne adresăm unei singure categorii, unui anume nivel cultural. Trebuie să venim în întâmpinarea unor gusturi diverse... Să oferim spectatorului pe lângă spectacolul dramatic propriu-zis și spectacole de divertisment, cabaret politic sau chiar spectacolul religios abolit în ultimele decenii. ... Trupa va trebui să-și recâștige niște deprinderi pierdute, acea neliniște creatoare, concentrarea și căutarea în timpul lucrului. Avem oameni valoroși, dar condițiile în care a lucrat teatrul în ultimii ani au făcut să-și mai piardă din elan. ... Așteptăm mult promisa Lege a teatrelor și o Lege a sponsorizării îmbunătățită care ne-ar ajuta să ne mișcăm mai ușor prin reducerea distanțelor dintre instituțiile de artă și unitățile economice dispuse să le ajute...

(*Fragment dintr-o convorbire realizată de Dumitru Chirilă, Familia nr.10/1992*)

CRISTIAN IOAN
(1993–1994)
„EUROPA POATE FI GĂSITĂ LA TEATRU"

În ceea ce mă privește, vreau să fac niște spectacole, unele regizate de mine, dar voi încerca să aduc mari regizori, deși la ora asta este foarte greu, pentru că nu poți să-i plătești ca lumea. Adică să facem niște spectacole la nivelul acela la care ar trebui să ajungă minunatul Teatru din Oradea. O să încerc, nu vreau să promit că o să fac, o să dreg... Nu știu dacă o să reușesc, dar de încercat o să încerc. ... Chiar și în vremi de restriște și jale, teatrul era un loc de refugiu unde oamenii veneau pentru că se spunea ceva adevărat. În clipa de față nu are nici un motiv să nu spună adevărul, teatrul având, în primul rând, niște întrebări cu sine însuși. Dar cred că ceea ce ar trebui să facă teatrul la ora asta, este să redea speranța. Cred că asta este importanta problemă a teatrului. ... În România, teatrul a trebuit să învețe lecția eludării... și a învățat-o cu imagine, cu metafore, ceea ce nu prea se găsește prin alte teatre din lume. Stăm extraordinar cu teatrul. Nu știu guvernanții noștri ce valoare și câți bani ar putea scoate din asta, vânzând teatru. Numai că noi, „nevânzându-ne țara", nu ne vindem nici teatrul. De acest lucru, evident, ar trebui să se ocupe oameni inteligenți. Cât privește Teatrul din Oradea, el poate oricând să se ducă cu 75 % din spectacole să le joace oriunde în lume. Așa că Europa poate fi găsită la teatru.

În anul 1993, acceptând să fiu director la două teatre (eram deja la Teatrul de Nord Satu Mare din 1987) am făcut una din cele mai mari prostii din viața mea.

Dacă o s-o numesc naivitate tot aia e, doar că-i va lipsi bănuiala premeditării.

Naveta pe drumurile proaste de atunci ale patriei, mi-a distrus mașina, coloana vertebrală și relațiile bune cu câțiva actori de certă valoare din teatrul orădean. Era firesc, orădenii considerând că stau prea mult lângă dragii mei sătmăreni, aceștia din urmă bănuindu-mă de o prea mare apropiere de orădeni. În afara unei coproducții (**Trilogia vilegiaturii** de Carlo Goldoni) cu care de altfel am și mers împreună la un festival în Italia, nu mi-a reușit nimic din punct de vedere artistic în acea stagiune – mie ca regizor și nici teatrelor pe care simultan și cu onoare le conduceam.

Demisia mea după un an mi s-a părut cel mai firesc și corect gest.

Cu următoarele directorate ale teatrului orădean am rămas în cele mai bune relații – niciodată nu m-au mai chemat să lucrăm împreună vreun spectacol – ceea ce mi se pare perfect normal.

EUGEN HARIZOMENOV
(1994–1996)
DACĂ...

De ce am acceptat postul de director? Dacă aș răspunde că din inconștiență, m-ați crede?

Dacă aș spune că am acceptat din dorința de a mă reabilita „în ochii urbei, ai colegilor, în proprii mei ochi" (se știe de ce, nu?) m-ați crede?

La om nou, funcție nouă.

Dacă aș spune că m-a determinat dorința de a schimba ceva, ceva esențial, în teatrul în care exist și trăiesc de 25 de ani?

Dacă aș spune că – fără glumă – am un program pe care vreau să-l pun în practică?

Dacă aș spune că în nici un caz n-am acceptat din spirit polemic și că, atunci când este cazul, o să iau ce cred că a fost bun în trecut".

(*din Teatrul azi*, nr. 3-4/1995)

În caietul-program al spectacolului *Arta comediei* a cărui premieră a avut loc în septembrie 1994, Eugen Harizomenov proaspăt „uns" director scria: „Corabia noastră – corabia nebunilor – purcede în cea de a 39-a cursă. Vom avea de străbătut un drum lung și greu, dar, sperăm, frumos și plin de bucurii... Vă propun să medităm împreună la vorbele lui G. B. Shaw: „Arta este oglinda magică pe care o creezi pentru a reflecta visele tale invizibile în imagini vizibile... Folosește oglinda pentru a-ți vedea chipul, folosește operele de artă pentru a-ți vedea sufletul".

SERGIU SAVIN

1996 (NOIEMBRIE) – 1996 (DECEMBRIE)

„DORESC SĂ READUCEM TEATRUL DIN ORADEA ÎN LINIA ÎNTÂI"

Ce motive am avut să accept directoratul? Principalul motiv este că doresc să aduc teatrul în linia întâi, în categoria celor mai importante teatre ale țării. Pentru aceasta nu mi-am dat prea mult timp. Nu patru ani cât ține un mandat politic, ci mai puțin. Dacă miracolul se va întâmpla în patru ani, dacă acest teatru nu va deveni unul important, atunci va ieși la iveală lipsa de sens a schimbării directorului. Eu însumi voi avea sentimentul lipsei de sens a existenței mele în teatru, a existenței mele de după întoarcere... Eu sunt Scorpion. Legea scorpionului, se știe, asta este: când se naște un scorpion, moare cineva apropiat din familie și noul născut preia energia celui dispărut, prin urmare pornește în viață cu o dublă energie. A lui și a celui care moare. La această zestre mai adaug absența interesului personal, simțul sacrificiului, capacitatea de a-mi da oricând demisia când e cazul. Eu sunt creștin ortodox și cea mai importantă valoare a ideologiei creștine este iubirea. Această zestre nu e meritul meu, ci povara mea spre lauda celui de sus... Teatrul din Oradea nu este greu de condus, așa cum nu e greu de realizat un spectacol. Când ai inspirație... dar teatrul e și imposibil când n-ai chemare, când nu te ajută Dumnezeu. Toți spun că nu au bani. Nu e așa. Teatrul are bani, există resurse. Trebuie numai să știi să le detectezi cu chibzuială, gospodărește. Cât despre spații, acestea sunt limitate, e adevărat, dar vom încerca să le lărgim împingând pereții mai încolo... Relațiile noastre cu secția maghiară țin și ele de simțul nostru gospodăresc. Putem împărți o pâine în două să ne ajungă tuturor, sau s-o fărâmițăm și s-o risipim rămânând flămânzi și unii, și alții.... În mod programatic am evitat măsurile spectaculoase, entuziasmul. Pentru mine entuziasmul este ceva care nu oferă garanții. Gesturile spectaculoase îți pot lua ochii dar deseori sunt lipsite de conținut, de profunzime și de trăinicie. În schimb, cu tenacitate și fără prea mare grabă se pot rezolva imperativele fiecărei zile asigurând mișcarea, dinamica acestui organism numit teatru. O dată asigurată mișcarea, voi comunica și programul de perspectivă mai apropiată ori mai îndepărtată... Voi încerca să readuc publicul în sala de teatru, oferindu-i spectacole de calitate, folosind căi de comunicare adecvate. Apoi, înlocuind tovărășia cu domnia... Aștept și sper ca premiera *Cum vă place?* să fie excepțională... Cred în seriozitatea și talentul colegilor mei din care unul este oaspete de seamă, vechi director de scenă, adus tocmai de la Paris... Proiecte? Lucrez acum la piesa lui Borchert *Afară, în fața ușii* cu o echipă foarte tinerească, muncitoare... Dorim să scoatem un spectacol bun până la Crăciun. Mă pregătesc apoi pentru *Ghilgameș de lut*... Mă documentez pentru *Cununia* lui Gombrowicz și pentru *Îngerul a vestit pe Maria*

de Claudel... Am adversari? Eu nu sunt adversarul nimănui. Cineva mi-a pus această întrebare: Cum ai să te lupţi cu „ăştia"? (Probabil se referea la oamenii din teatru.) Eu am un singur răspuns: întreabă-i pe ei cum se vor lupta cu mine, e problema lor, eu nu mă lupt cu nimeni decât cu mine însumi, şi de fapt nu văd nici un duşman la orizont.

(Fragment dintr-un interviu luat de *Elisabeta Pop* şi publicat în revista *Teatrul azi*/nr. 1/1997)

P. S. Poate n-au fost duşmani, ce-i drept, dar adversari a avut cu duiumul. Pe mulţi i-a incomodat Sergiu Savin cu proiectele lui serioase şi ambiţioase, pe mulţi i-a speriat dorinţa lui expresă de a instaura în teatru o disciplină de fier. Şi mulţi i-au grăbit sfârşitul. Simţind tensiune şi presiune din toate părţile, bănuind că nu-şi va putea duce proiectele la bun sfîrşit şi, nu în ultimul rând, scârbit, Savin şi-a dat demisia după nici trei luni de directorat, părăsind definitiv teatrul, atât ca director, cât şi ca regizor. Se pare că nu-i duc prea mulţi dorul, de vreme ce nu mai este invitat nici măcar în calitate de regizor colaborator. Greu de înţeles uneori această ingratitudine în sânul unei bresle artistice...

E.P.

PETRE PANAIT

1996 –

„CRED CĂ STAGIUNILE CARE VIN VOR MARCA UN SPOR DE PROFESIONALISM ȘI DE INSPIRAȚIE"

– Stimate Petre Panait, ești un orădean prin adopție. Ce te-a determinat ca, după absolvirea I.A.T.C. să vii la Oradea, deși aveai la activ, înainte de Institut, câțiva ani buni la Satu Mare, unde ai fost angajat la o vârstă foarte fragedă și ai repurtat câteva succese remarcabile?

– M-a atras spre Oradea valoarea trupei din perioada aceea. Eu am absolvit în 1986, după ce fusesem angajat vreo 10 ani la Satu Mare ca actor corp-ansamblu, echivalent cu ceea ce acum se cheamă în schemă figurant. Apoi au venit cei cinci ani de studenție, ani extraordinari, avându-i profesori pe regretatul Petrică Vasilescu (care a părăsit țara și a murit în Suedia) și apoi pe Mihai Mălaimare, iar ca asistent pe Mircea Constantinescu. Însă am profitat de acești ani și am urmărit cursurile de actorie ale tuturor profesorilor din Institut – Octavian Cotescu, Sanda Manu, Olga Tudorache, Dem Rădulescu, Ion Cojar. De la fiecare aveai câte ceva de învățat. Alt câștig în anii studenției a fost acela că am jucat mult în teatrale bucureștene – la Bulandra, la Mic și, evident, la Studioul Casandra – alături de actori foarte buni.

– Deci de la absolvire au trecut cincisprezece ani. Toți la Oradea?

– Cu o întrerupere de un an. Câștigasem un concurs la Bulandra și m-a bătut gândul să mă stabilesc la București, dar era o perioadă când spectacolul sau circul de pe stradă era mai important decât ce se întâmpla pe scena teatrelor. Trebuia să joc în două spectacole, din care în unul urma să-l înlocuiesc pe Ștefan Bănică, acesta fiind deja bolnav (avea să și moară peste puțină vreme), dar au intervenit și acolo tot felul de mâncătorii. M-am reîntors la Oradea și zic că bine am făcut.

– Glumind un pic, zic că dacă rămâneai la Bulandra aveai mult mai puține șanse să ajungi director, ceea ce pentru un oltean contează.

– Nu m-am gândit până acum la asta, dar se confirmă bancul că oltenii au gâtul lung ca să se uite peste Carpați să vadă unde sunt posturi libere de director în Ardeal.

– Iar când merg la armată întreabă unde e magazia cu grade. Dar mi-ai răspuns prea în fugă la întrebarea de ce ai preferat Oradea?

– Când jucam la Satu Mare, dădeam adeseori fuga la Oradea să văd spectacolele ce se puneau aici, unele admirabile. Am văzut *Balconul*, *Astă-seară se improvizează*, *Acești îngeri triști*, *Emigranții*, toate în regia lui Alexandru Colpacci, dar și *Play Strindberg* făcut de Szombati Gille Otto. Era o veritabilă trupă de teatru profesionist, în care mari actori ca Ion Mâinea sau Eugen Harizomenov dădeau tonul. Se vorbea în perioada aceea de două trupe importante în țară – cea de la Piatra Neamț și cea de la Oradea. Din păcate, așa au vrut vremurile, amândouă au intrat într-un con de umbră din care fac eforturi să iasă.

– Din acești ani de la Oradea , care îți sunt rolurile mai importante, cu care crezi că te poți mândri?

– Cu destul de multe, dar de referință, spun eu, ar fi Lopahin în *Livada de vișini* de Cehov, Poprișcin în *Jurnalul unui nebun* de Gogol, Gogoloi în *Inimă de câine* de Bulgakov, Bărbatul cu bastonul în *...Și cu violoncelul ce facem?* de Matei Vișniec (cu care am luat mai multe premii la diverse festivaluri), Mahomed în *Răceala* de Marin Sorescu, Stephano în *Furtuna*, și Tocilă în *Cum vă place*, iar mai recent Îngerul în *Eréndira...* de García Márquez și Creon în *Medeea* de Euripide.

– Ce te-a îndemnat să aspiri la funcția de director, pentru că prezentarea la un concurs presupune o motivație?

– În primul și în primul rând insatisfacțiile pe plan profesional. În teatrul nostru se juca puțin, dar frământările erau mari. Mi-am zis că trebuie creată o stabilitate, că trebuie schimbată atmosfera și m-am simțit în stare de așa ceva. În 1996 am fost chemat la Consiliul Județean și mi s-a propus postul, interimar, până la organizarea concursului. Exact așa s-au exprimat: o încercare pe trei luni după care se va organiza concurs. Eu am condiționat pentru 6 luni, considerând că este un timp absolut necesar să mă conving pe mine dacă pot face ce trebuie și să-i conving și pe alții. Așa a fost. După 6 luni s-a dat concurs, iar eu puteam veni cu un program de scoatere a teatrului din criză, pe care de atunci mă străduiesc să-l aplic

– Ce te-a preocupat mai mult în acești ani? Care a fost linia directoare asumată?

– Au fost trei etape. Prima – de liniștire a apelor tulburi din teatru, mai ales la secția română, la secția maghiară fiind ceva mai multă liniște, deși nici aici nu au lipsit frământările. A doua – refacerea încrederii actorilor în teatrul acesta. Iar cea de a treia, la care cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns, să se muncească mai bine, să se ajungă la performanță. Performanțe au mai fost și în etapele anterioare, dar izolate și totdeauna cu spectacole care angrenau un număr foarte mic de interpreți, spectacole de mică montare, cu puține personaje, mai ușor de acoperit de către cei câțiva actori de frunte. Am ajuns acum să punem și spectacole de mare anvergură, cu care am avut succese. Dar până a ajunge la asta a fost nevoie de foarte multă muncă, și va fi nevoie în continuare. Încă n-am ajuns la valoarea trupei pe care și eu am prins-o, spre finalul ei, când am venit la Oradea. Mai avem de „tras" până vom ajunge la nivelul anilor '70–'80. Cred că ultimul efectiv mare spectacol a fost *Amadeus*.

– Și care ar fi insatisfacțiile celor cinci ani de directorat?

– Cred că insatisfacțiile decurg din faptul că n-am ținut cont că de multe ori bunătatea este luată drept prostie. Avea mama o vorbă – „prost de bun" – pe care am uitat-o și, din păcate, de multe ori a trebuit să trag ponoasele. Poate că în unele situații am câștigat cu bunătatea, dar de multe ori am pierdut, și uneori în situații importante. E o slăbiciune, poate. Nu sunt în stare să „dau cu toporul", mi-e greu să intervin cu duritate în destinul unor oameni.

– Pentru ca un director să-și realizeze programul este vitală politica de cadre, cu actorii, dar mai ales cu regizorii. Cum ți-ai ales oamenii?

– Baza selecției au constituit-o concursurile, dar a contat și evoluția lor în spectacole anterioare, dacă am avut posibilitatea să-i vedem. Rămânerea în trupă a depins și de felul de a se integra și de a ajuta la închegarea ei, contribuția la atmosfera bună de lucru și capacitatea de a ajuta la performanța de care vorbeam și pe care o urmărim. Mai ales în cazul regizorilor, asemenea criterii sunt foarte importante. Pot să mulțumesc domnilor Ion Sapdaru și Ion Ciubotaru că au contribuit la toate astea. Colaborarea cu ei are de acum permanență și rezultate bune.

– Având în vedere că aici au lucrat mai multe spectacole și Petru Vutcărău, alături de Ion Sapdaru sau Ion Ciubotaru, dar și tânărul Vitalii Lupașcu, Teatrul din Oradea pare o mică colonie basarabeană, mai

ales cu regizori, dar și cu actori dacă-i avem în vedere pe Elvira Platon, Igor Lungu, Andrian Locovei și Pavel Sîrghi.

– Vin dintr-o foarte bună școală de teatru. Toți au învățat la Moscova sau în alte mari centre unde s-a făcut teatru excelent. Trebuie să o includem aici și pe coregrafa Victoria Bucun, căreia îi vom face contract permanent, având nevoie de talentul și priceperea ei.

– Ești directorul general al teatrului, autoritatea ta se extinde asupra ambelor secții. Cum funcționează relația cu secția maghiară?

– Din punct de vedere artistic autonomia colegilor secției maghiare este mare. Ne consultăm mai ales în problema repertoriului, dar în detalii am evitat să intru. Subordonarea se produce mai ales în problemele tehnice și administrative. Sunt ordonatorul principal de credite și trebuie să fiu foarte atent la buna gospodărire a fondurilor, la utilizarea scenei, a sălii etc. Din păcate am ajuns în situația ca bugetul alocat de Consiliul Județean să acopere doar salariile, pentru producție trebuind să ne descurcăm cum putem, din încasări și din chirii, așa că avem destul de puțin de împărțit. Important e că spiritul conlucrării este foarte bun. N-am avut nici un fel de probleme nedorite.

– Chiar dacă ai anticipat puțin întrebarea te rog să spui cum apreciezi grija autorităților pentru soarta teatrului?

– Până acum nu prea am avut de ce ne plânge. Probabil că din reducerea posibilităților s-a ajuns în situația amintită, aceea de a avea bugetul asigurat doar pentru cheltuielile de personal. Investițiile sunt minime, iar pentru producție nimic. Mai avem ceva pentru continuarea unor reparații. Cu ajutorul lui Dumnezeu poate vom trece și peste aceste dificultăți.

– După 1989 s-a înregistrat o scădere bruscă și drastică a numărului de spectatori. Cum apreciezi evoluția relației cu publicul?

– Se constată o îmbunătățire. Dacă prin '91–'92 abonamentele ajunseseră aproape de 0 (98 la secția română, aici intrând adulți și elevi, și vreo 200 la secția maghiară) ele au început din nou să crească și în stagiunea 2000/2001 am ajuns la 3000 de abonamente la secția română. E puțin, raportat la populația orașului, dar este evidentă tendința de creștere. Vom schimba politica de abonamente separându-le pe cele de adulți de cele pentru copii pentru că spectacolele nu au aceeași adresabilitate. Sper că vom avea rezultate mai bune.

– Care sunt speranțele, care sunt visele și ale actorului, și ale directorului Petre Panait?

– Ale actorului sunt cele legate de întâlnirea cu un personaj pe cât de greu, pe atât de fascinant. E vorba de *Richard III*. Dar și aici va avea loc o vizionare prealabilă, un concurs pentru rol. Asta pare să fie dorința regizorului. Propuneri din partea regizorilor mai sunt, dar să vedem și cum voi sta cu celălalt buget – cel de timp. Ce speră directorul? În primul rând ca pe viitor teatrul nostru să se situeze la nivelul cel mai înalt al artei teatrale din România, să producem spectacole care să atragă atenția publicului și a criticii. Eu cred că stagiunile care vin vor marca un spor de profesionalism și de inspirație artistică.

Convorbire realizată de
Dumitru Chirilă

SĂPTĂMÂNA TEATRULUI SCURT – ORADEA

ISTORIA UNUI FESTIVAL TEATRAL DUPĂ 25 DE ANI (1976–2001)

Ideea unui festival teatral național la Oradea a preocupat nu numai conducerea teatrului, ci și pe câțiva dintre oamenii investiți cu funcții de răspundere în instituții de cultură, cum ar fi Inspectoratul de Cultură, sau redacția revistei *Familia*.

Trebuie să recunoaștem și că animatorul unei inițiative de genul acesta a fost, neîndoielnic, Valentin Silvestru, autorul moral al celor mai multe dintre festivalurile inițiate în România anilor 60-70-80. El a propus, a dat idei, s-a implicat în organizarea celor mai multe, a condus colocviile, a făcut parte din jurii, într-un cuvânt a fost PREZENT.

În România existau câteva festivaluri teatrale cu oarecare tradiție, cum au fost cele de la Piatra Neamț, Timișoara, Galați, Brăila, ș.a. dedicate fie dramaturgiei naționale, fie regizorului, imaginii scenice, tânărului actor, comediei, etc. Un festival dedicat piesei scurte sau într-un act nu exista.

Se vorbea de spectacolul experimental, de cel de studio, dar nu se vorbea temeinic, profesionist, despre locul piesei scurte în repertoriul unui teatru, despre interesul dramaturgilor români pentru piesa scurtă (deși la ora aceea Casele de creație populară publicau curent, pentru uzul trupelor de artiști amatori, piese într-un act, cu indicații de regie semnate adesea de regizori proeminenți, explicația cea mai la-ndemână fiind aceea, că respectivii mai câștigau astfel un ban în plus. Aceste piese, nu puține, semnate de dramaturgi în vogă, se tipăreau și pentru că în conducerea respectivelor Case de creație populară se aflau critici de teatru serioși. Unul din el a fost regretatul Victor Parhon.

Oradea, așadar, a încercat să intre în circuit național cu un festival. Întâietatea ideii și-o dispută mai mulți, astăzi, spre deliciul celor din teatru. Nu contează: ca orice inovație sau invenție, important este că ea s-a dovedit viabilă. Se pare că ideea s-a născut totuși în același timp în redacția revistei *Familia* și în teatru. Și e firesc să fie așa, deoarece redactorii și cronicarii de teatru, Dumitru Chirilă, Stelian Vasilescu și Mircea Bradu nu numai că iubeau teatrul, dar participau la alte festivaluri naționale și se gândeau, firesc și la orașul lor. De fapt mi se pare firesc, nu-i așa, ca ideea susținerii piesei scurte să le vină orădenilor, ca demni urmași ai lui Iosif Vulcan, redactorul șef al prestigioasei reviste *Familia* și inițiatorul faimoasei *Societăți pentru crearea unui fond de teatru românesc*

în Ardeal, în 1870. El a fost cu adevărat un susținător fervent al piesei scurte și în același timp a scris numeroase piese într-un act, a făcut localizări, adaptări, traduceri. Asemenea piese au constituit repertoriul trupelor teatrale de diletanți care au jucat în Ardeal, în condiții destul de vitrege, în timpul Imperiului austro-ungar.

Socotim că e corect să confirmăm faptul că Emanoil Enghel (în calitatea sa de președinte al Comitetului de Cultură Bihor și apoi de director al Teatrului de Stat) a înaintat Direcției Teatrelor din Ministerul Culturii un dosar conținând material serios argumentat cultural prin care solicita inițierea unui „microfestival" destinat susținerii piesei într-un act. El a propus ca numele festivalului să fie chiar *Iosif Vulcan*.

Ideile tuturor au prins contur și, iată, în 1976 istoria teatrului orădean consemnează *prima* ediție a festivalului. O ediție timidă, necompetitivă, în cadrul căreia, la Colocviul dedicat piesei scurte (chiar dacă, spre a simplifica complicatele demersuri oficiale el se numea „Piesa scurtă și actualitatea socialistă în mișcarea noastră teatrală") participanții, profesioniști serioși, teatrologi, profesori, regizori, critici, secretari literari, istorici de teatru, au căutat, împreună, să definească termenul de „teatru scurt" în relație cu spațiul de joc și nu în ultimul rând cu timpul, cu durata spectacolului. Colocviul a avut loc sub egida A.T.M. (biroul secției de critică), Valentin Silvestru conducând lucrările, fiind neobosit și temeinic moderator.

S-au confruntat păreri dintre cele mai felurite, unele scandalizând chiar prin originalitate. Remarcăm dintre cei prezenți, în primul rând pe cei care au susținut comunicări: Dumitru Chirilă, Victor Parhon, Elisabeta Pop, Stelian Vasilescu și Crăciun Parasca.

Au avut intervenții responsabile și la obiect Valentin Silvestru, Alexa Visarion, Ileana Berlogea, Mihai Dimiu, Paul Cornel Chitic, George Genoiu, Mira Iosif, Carol Isac, Magda Bordeianu, Margareta Bărbuță, Dimitrie Roman, Mircea Ghițulescu, Alexandru Andrițoiu, Mircea Bradu, Vladimir Brânduș, Antoaneta Iordache, Constantin Dinischiotu, Valentin Tașcu, Bogdan Ulmu, Eugen Nicoară, Ioana Mărgineanu, etc.

Discuțiile, aprinse, cum spuneam, au atins chestiuni dintre cele mai ardente: ce este o piesă scurtă? Dar un spectacol scurt? Poate fi el, spectacolul, manifestarea teatrală care durează o oră sau o oră și jumătate? E necesară pauza sau nu? Piesă scurtă poate fi și piesa... scurtată? Cât îi interesează pe regizori piesa scurtă? Dar pe dramaturgi? Dar pe actori? Pot ei să-și găsească personaje complexe, dinamice, serioase, în piesele scurte? Dar publicul, el va fi receptiv? Se va deranja să se îmbrace de sărbătoare și să iasă din casă, pentru a urmări un spectacol de o oră sau de o oră și ceva? Și cât se admite să fie acel „ceva"? Nu-l va deranja că, nefiind pauză nu se poate întâlni să stea puțin de vorbă cu prietenii, cu alți spectatori? Atunci ar fi poate recomandabil să se alăture două texte, în spectacole-coupé? Dar aceasta nu ar însemna limpede o certă neîncredere în piesa scurtă?

S-a făcut apoi un inventar al pieselor scurte de-a lungul vremii. Au fost câteva... Autori importanți s-au încumetat să scrie pentru genul acesta nu știm de ce, dacă nu disprețuit, cel puțin neglijat. Să fie de vină oare faptul că cel mai adesea jucau asemenea texte artiștii amatori, diletanții cum li se spunea? Și totuși, dacă ne gândim că Euripide, Cehov, Strindberg, O'Neill, Saroyan, Caragiale, Alecsandri, ca să dăm doar câteva exemple, s-au încumetat să scrie piese mari în pagini puține, de ce ne-am face griji? Pasionante, cu adevărat pasionante au fost dezbaterile și, din fericire ele nu s-au terminat nici astăzi, făcând, sub o formă sau alta, obiectul întâlnirilor colocviale. Întâlniri întrerupte la un moment dat de „foruri", tocmai de teama de a nu se aduna breasla

teatraliştilor şi a dezbate, cine ştie ce „ arzătoare cestiuni" din domeniul artistic sau mai „rău", din cel civic, politic, social.

Urmarea întâlnirilor colocviale din cadrul primelor ediţii, au avut urmări benefice asupra redescoperirii şi chiar reînvierii genului. Piesa scurtă şi-a intrat în drepturi, devenind preţios material repertorial, prin publicarea unor volume de teatru scurt semnate de autori reputaţi ca Marin Sorescu, Dumitru Solomon, Teodor Mazilu, I. D. Sârbu, Horia Lovinescu, Ion Băieşu, Sorana Coroamă Stanca, D. R. Popescu, Tudor Popescu, Radu F. Alexandru, Paul Everac, Iosif Naghiu şi, în anii din urmă, Matei Vişniec.

Valentin Silvestru a scos o masivă *Antologie de teatru scurt*, patru volume care aduceau la lumină numeroase piese rămase în vechi colecţii de reviste sau tipărite în tiraje minuscule pe la începutul secolului sau între cele două războaie. Multe nejucate niciodată. Material extrem de preţios aşadar pus cu generozitate la dispoziţia teatrelor. Piese de la începuturile teatralului românesc, Costache Caragiale, Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi, B. P. Haşdeu, Vasile Alecsandri, Iosif Vulcan, Ioan Slavici, Mihai Eminescu, urmaţi de Al. Macedonski, Victor Eftimiu, Mihail Sorbul, Emil Isac, Nicolae Iorga, G. M. Zamfirescu, apoi de E. Lovinescu, Ion Minulescu, D. D. Pătrăşcanu, Lucian Blaga, Camil Petrescu, V. I. Popa, Tudor Arghezi, G. Călinescu, Ion Sava, Horia Lovinescu, Teodor Mazilu, Paul Everac, D. R. Popescu, Marin Sorescu, Radu Cosaşu, Dumitru Solomon, Ion Băieşu, Leonida Teodorescu.

Traducătorii au căutat şi ei piese scurte ale unor scriitori valoroşi din cele mai diverse spaţii teatrale: din Italia, Germania, Anglia, Rusia, Serbia, Bulgaria, Polonia, Cehoslovacia, Franţa, Grecia, dramaturgia americană, etc.

Şi, un fapt foarte important: regizori valoroşi au început să monteze piese scurte realizând spectacole remarcabile. Numeroasele premii ale celor unsprezece ediţii ale festivalului de la Oradea (devenit *SĂPTĂMÂNA TEATRULUI SCURT*) au dovedit că nici actorii nu au rămas insensibili, dovedind că pot realiza performanţe artistice şi cu roluri de mai mică întindere.

La prima ediţie a SĂPTĂMÂNII TEATRULUI SCURT au fost prezentate opt teatre cu unsprezece spectacole.

Ediţia I, 23-29 noiembrie 1976

Teatrul de Stat Oradea:
Appassionata de Aurel Gheorghe Ardeleanu - premieră absolută
Regia: Sergiu Savin; *scenografia*: Petru Voichescu
Teatrul de Stat Arad: *Balada celor doi îndrăgostiţi* de Dimitrie Roman - premieră absolută
Regia: Dan Alecsandrescu; *scenografia*: Eva Györfi
Teatrul de Nord Satu-Mare (secţia maghiară):
Andilandi de D. R. Popescu
Regia: Kovács Ádám; *scenografia*: Görgényi Gabriella
Teatrul de Nord Satu-Mare
Expoziţie pe stradă de Kocsis István
Regia: Gyöngyösi Gábor; *scenografia*: Görgényi Gabriella
Teatrul de Stat Oradea (secţia maghiară)
Insula fierbinte de Deák Tamás
Regia: Farkas István; *scenografia*: Eliza Popescu

Teatrul Dramatic Baia Mare:
Balada lui Grigore Pintea Viteazul de Iosif Capoceanu (după Ion Pop Reteganul și Isidor Râpă)
Interpret (și probabil și regizor): Vasile Constantinescu
Teatrul German Timișoara:
Să nu uităm de Valentin Munteanu
Regia: Friedrich Schilla; *scenografia*: Dragoș Georgescu
Teatrul „Valea Jiului" Petroșani:
Operațiunea Gambit de Tudor Negoiță
Regia: George Mottoi
Teatrul Mihai Eminescu Botoșani:
Emmi și *Histrion* de Mihai Eminescu
Regia: Ion Olteanu; *scenografia*: Constantin Piliuță
Un proces posibil de Al. Mirodan
Regia: Constantin Dinischiotu și Cazimir Tănase; *scenografia*: Constantin Molocea
Recitindu-l pe Shakespeare de Cristian Munteanu
Regia și *scenografia*: Nae Cosmescu
Teatrul V. I. Popa Bârlad:
Puterea și adevărul de Titus Popovici - versiune scenică de Alexa Visarion
Regia: Alexa Visarion; *scenografia*: Ștefan Cristian Pisoschi
Căminul Cultural Holod:
Teatru nescris: *Cine poartă vina?, Dracul era chiar vecina*
Casa de Cultură Pitești:
Idee de P. Bărbulescu
Căminul Cultural Roșia:
Țăranii de Mihai Georgescu, *Lista de subscripție* de Crăciun Parasca
Casa de Cultură Târgu Lăpuș:
La o piatră de hotar de I. D. Sârbu

Colocviul a organizat piesei scurte, întâlniri și dezbateri ale spectacolelor cu publicul, vizite în intreprinderi și școli, s-au lansat cărți de teatru. Stelian Vasilescu a scos o *Foaie a Săptămânii* în care au scris dramaturgi, regizori, universitari, critici, sub genericul „Oaspeții noștri au cuvântul".

„O manifestare dedicată *teatrului scurt* - lansată în premieră absolută la Oradea - îmbogățește substanțial viața cultural-artistică a țării. Bibliografia selectivă a teatrului scurt, pe care ne-o propun organizatorii, demonstrează că scrisul dramatic românesc cunoaște o bogată tradiție în acest sens. Nu de puține ori, în coloanele presei, am sesizat anacronismul care s-a manifestat, cu ani în urmă, când producția editorială și cea din periodice lansa texte de o valoare remarcabilă, iar teatrele nu s-au străduit să intre în consonanță cu realitatea literară existentă.

Nădăjduiesc că permanentizarea unui festival dedicat piesei scurte, aici la Oradea, va determina îmbogățirea repertoriilor colectivelor profesioniste și de amatori cu un gen care merită să fie relansat, deopotrivă, de către edituri, reviste și teatre". (George Genoiu)

„*Săptămâna Teatrului Scurt* poate avea mai multe șanse de reușită decât suntem dispuși să-i acordăm atenția cuvenită.

Este cel mai nimerit prilej de a comenta soarta piesei de teatru într-un act: nu e vorba de a salva, printr-o reanimare forțată, o specie litrerară și spectacologică perimată, căci teatrul nu poate fi depășit, pus în penumbră decât de conflictele despre care nu scriem piese de teatru". (Paul Cornel Chitic)

„Aștept cu nerăbdare festivalul de la Oradea în credința că va fi un plăcut și util - mai ales util - timp petrecut alături de cei ce slujesc cu dăruire scena teatrului românesc.

La acest prim gong al *Săptămânii Teatrului Scurt* la Oradea, tuturor participanților, alătur urării de bun găsit, gândul și dorința de a face din această manifestare culturală și politico-educativă nu doar prilejul unor lăudabile treceri în revistă a spectacolelor participante, nu doar rodnice bilanțuri ale dărilor de seamă ci *vehementelor* luări de cuvânt!" (*Magda Bordeianu*, regizoare)

„Cred că această *Săptămână a Teatrului Scurt*, și în edițiile ei viitoare, când, desigur, toate reticențele se vor fi stins și când participarea va fi și mai elocvent valoroasă decât acum. Este extraordinar să ne cunoaștem, să ne știm, să ne consultăm. Cred că reuniunea de la Oradea nu va întârzia să-și dovedească roadele". (*Constantin Paiu*, critic de teatru)

„La aflarea veștii că la Oradea va avea loc *Săptămâna Teatrului Scurt*, am încercat un sentiment de reală bucurie și satisfacție. Parcă mi-a fost confirmată o speranță nenumită, nemărturisită! Parcă unul din principalele sale scopuri - acela de a *re-introduce* piesa într-un act în circuitul valoric cultural - festivalul orădean dovedește că există sub semnul desființării oricărei atitudini de discriminare între diferitele genuri sau specii ale artei. Iată o poziție nobilă, generoasă, o poziție al cărui fundamental criteriu este valoarea.

Îmi permit să felicit pe organizatorii și animatorii acestui festival de mare importanță. Nu mă îndoiesc de însemnătatea rezultatelor sale favorabile pentru viața noastră teatrală ca și de ospitalitatea gazdelor." (*Vladimir Brânduș*, critic de artă)

„Inițiativa de a organiza la Oradea o *Săptămână* consacrată teatrului scurt, reprezintă o acțiune deosebit de valoroasă. (...) *Săptămâna Teatrului Scurt* este prima manifestare de acest gen, ceea ce a suscitat interesul unui număr impresionant de mare de personalități din diferite domenii de activitate, de oameni de teatru, scriitori, profesori, artiști, cronicari dramatici, ziariști, studenți și oameni de diferite profesii.

Personal, particip în această seară, cu deosebită emoție la realizarea unui vechi deziderat al scriitorilor și deopotrivă al artiștilor, care ani de-a rândul au solicitat cu toate prilejurile să se acorde mai mare atenție teatrului scurt. Preocuparea pentru acest gen de teatru este explicabilă: tot mai acut se resimte nevoia diversificării modalităților de expresie a dramaturgiei de a îmbogăți în laturi inedite viziunea noastră în domeniul culturii teatrale, de a trezi interesul diferitelor categorii de spectatori și de a pătrunde cât mai adânc în marea masă de oameni ai muncii de la orașe și sate. Intensificarea creației teatrale și receptarea teatrului de către întregul popor, reprezintă o nobilă sarcină plină de răspundere, arta și teatrul fiind chemate să-și aducă aportul prin cele mai diferite căi la lărgirea orizontului cultural.

Teatrul scurt, poate mai puțin spectacular, este mai penetrant, poate aborda o varietate mai mare de teme, este mai mobil și poate astfel stabili mai lesne și mai rapid contactul cu publicul larg. Pentru teatrul profesionist ca și pentru teatrul de amatori, *teatrul scurt* reprezintă o inepuizabilă sursă de îmbogățire a repertoriului dramatic, poate stimula crearea unor mai strânse legături între

arta profesionistă și cea amatoare, lărgind punctul experiențelor și sporind eficiența artei dramatice și a spectacolului în general.

Adresez mulțumirile cele mai călduroase din partea oamenilor de teatru, revistei *Familia* și Teatrului de Stat, precum și a tuturor organizatorilor și participanților la această primă ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt*.

Îngăduiți-mi să mulțumesc în mod deosebit Biroului secției de critică A.T.M., pentru dăruirea și competența cu care au sprijinit organizarea acestei manifestări.

Urez ca această *Săptămână* de lucru să însemne pentru județul Bihor încă un pas înainte în afirmarea mișcării teatrale românești și pentru spectatorii orădeni prilej de intense satisfacții estetice". (*Dina Cocea, artistă emerită,* vicepreședintă A.T.M.)

„Departe de-a îndeplini o simplă obligație protocolară, salutând inaugurarea primului festival al teatrului scurt din țară, – în numele revistei *Familia,* – trebuie să mărtursiesc că această acțiune pe care cu toții o dorim prestigioasă, este intim legată de preocupările revistei noastre, de ieri, de azi și de mâine.

Odinioară, în vechea *Familie* s-au publicat numeroase piese într-un act multe dintre ele purtând semnătura lui Iosif Vulcan și servind celor 166 de spectacole teatrale jucate în 125 de localități din Transilvania între anii 1900–1906. Venerabilul întemeietor al *Familiei* a fost totodată un entuziast animator plin de dăruire și pricepere al mișcării teatrale transilvane. Din inițiativa sa s-a constituit în 1870 *Societatea pentru crearea unui fond de teatru român,* iar periodicul orădean a devenit și organul ei publicistic.

În zilele noastre, *Familia* are datoria de onoare să continue tradițiile ei glorioase. De aceea, revista noastră s-a înscris de la început în nobilul efort pentru reușita acestui inedit festival. Acest florilegiu teatral care începe astăzi va avea darul să stimuleze creația autohtonă, să dezbată, într-o formă concisă și sugestivă, problemele majore ale omului din patria noastră. Ar reprezenta o tautologie să afirmăm valoarea educativă a acestui festival al teatrului scurt. Pentru că însuși acest gen, precum și alesul repertoriu, conțin la modul intrinsec înalte virtuți educative.

Cea mai vârstnică revistă de pe teritoriul României va deschide cu bucurie coloanele sale genului teatral scurt, după cum va contribui, prin diverse modalități, la publicarea unor producțiuni literare menite să se integreze în această expresie a creativității.

Prin aceasta vom împlini și testamentul spiritual al fondatorului nostru care, *illo tempore,* spunea: „E mare, înaltă și nobilă chemarea teatrului și, când știe a se ține la înălțimea misiunii sale, conduce poporul la glorie și mărire".

Nu ne îndoim că acest festival va fi la înălțimea vocației generoase și umaniste a Thaliei! (*Radu Enescu,* redactor șef adjunct al revistei *Familia*)

„Vom fi gazda a 7 colective de teatru profesionist și a patru formații teatrale de amatori, soli ai artei scenice din toate zonele țării, cei mai inimoși susținători ai genului artistic ce face obiectul acestei manifestări și cei mai consecvenți în a susține inițiativa noastră.

Nu pot decât să le transmit, în acest cadru solemn, mulțumirile noastre, ale organizatorilor acestei săptămâni, să-i asigurăm de frumusețea sentimentelor pe care le nutrim față de ei și de colectivele din care fac parte și să-i socotim invitați de onoare ai viitoarelor ediții ale *Săptămânii.*

Aceleași sentimente le adresăm oamenilor de teatru sosiți (sau care vor veni în următoarele zile la manifestarea noastră) – ziariști, profesori, teatrologi, regizori artistici, scriitori, directori de teatre – din ale căror dezbateri, ce vor avea loc cu acest prilej, vom desprinde mai limpede, sperăm,

ceea ce trebuie să facem atât pentru revitalizarea teatrului scurt cât și pentru optima desfășurare, în viitor, a acestei încă nenăscute manifestări, dar care va începe să prindă viață peste câteva minute – prin strădania colectivului din Arad și a colegilor mei din teatrul orădean-gazdă a primei manifestări de acest gen din țara noastră.

Și, nu în ultimul rând să vă mulțumim dumneavoastră, spectatorii, pentru și fără de care actul teatral nu poate fi conceput. Prin dumneavoastră vom exista ca teatru, prin și pentru dumneavoastră va fi posibilă permanentizarea *Săptămânii Teatrului Scurt* la Oradea în anii viitori". (*Eugen Țugulea,* director al Teatrului de Stat Oradea)

„Despre o reușită deplină cred că se poate vorbi în cazul colocviului *Piesa scurtă și actualitatea socialistă în mișcarea teatrală românească,* desfășurat pe parcursul a două zile. (...)

Comunicările ținute în prima zi a colocviului s-au constituit, alături de întrebări, ca bază de discuție. Elisabeta Pop, secretar literar la teatrul orădean, a făcut o pledoarie pentru piesa scurtă bine scrisă, neuitând să dea dovezi critice despre prea multele piese care nu aveau de ce să vadă lumina tiparului. Criticul de teatru de la *Familia,* Dumitru Chirilă, analizând în amănunt, cu vervă critică și satirică, una din comediile lui Gheorghe Vlad, a încercat să arate cum *nu* trebuie scrisă o piesă de teatru. Semnatarul acestor rânduri, secretar literar, pornind de la o bibliografie a teatrului scurt românesc contemporan – 1945-1975 – pe care a întocmit-o cu prilejul *Săptămânii* a făcut cunoscut participanților la colocviu că în anii respectivi au fost tipărite (în revistă și volume) aproape 800 de piese scurte, fără a pune la socoteală pe cele scrise pentru copii și pentru teatrele de păpuși, Cei mai buni dramaturgi români contemporani au o preocupare continuă pentru această specie. Piesele lor însă trebuie să fie *cunoscute* și *jucate* de teatrele profesioniste – și nu numai de ele. În sfîrșit, într-o altă comunicare, Crăciun Parasca a prezentat câteva din modalitățile în care fac teatru artiștii amatori din județul Bihor, oprindu-se, cu precădere, la teatrul nescris.

Luând cuvântul, prof. univ. Horia Deleanu, lector univ. Doina Șipoș, dramaturgii George Genoiu și Paul Cornel Chitic, criticii de teatru Constantin Paiu și Antoaneta Iordache, studenta la Facultatea de metodologia și arta spectacolului, Oana Serafim, lector univ. Ioana Mărgineanu, regizoarea Nicoleta Toia, Radu Constantinescu din Consiliul Culturii și Educației Socialiste și prof. Petre Bucșa, directorul Teatrului Național din Cluj au dat sugestii cu privire la posibilitățile valorificării de către teatre a piesei scurte. Este de datoria teatrelor – s-a spus – să *readucă* (pentru că e vorba de *readucere*) piesa scurtă pe scena profesionistă.

În ultima zi a colocviului discuțiile s-au referit la artiștii amatori. Au vorbit Vladimir Brânduș, Valentin Tașcu, Mihai Crișan, Dumitru Chirilă, conf. univ. Eugen Nicoară, regizorul Alexa Visarion, dramaturgul Mircea Bradu și actorul Eugen Țugulea, directorul teatrului orădean. S-a subliniat faptul că prea multe texte slabe au fost publicate cu ușurință în reviste și volume (ceea ce a dăunat piesei de valoare). S-a vorbit apoi despre mijloacele specifice ale spectacolului de teatru scurt; s-a arătat că uneori se supraapreciază publicul și că nu de puține ori aplaudăm, cu ușurință, lucruri nerealizate în spectacolele amatorilor, ceea ce nu face bine mișcării teatrale respective. Au fost combătute cu tărie părerile – puține la număr – că este necesară o dramaturgie pentru artiștii amatori și o alta pentru profesioniști, când de fapt este nevoie doar de *piesa bună de teatru*. Toți vorbitorii au apreciat ideea organizării *Săptămânii teatrului scurt,* mulți dintre ei cerând permanentizarea acesteia.

În încheierea lucrărilor colocviului a luat cuvântul prof. Ioan Chira, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă Bihor - unul din organizatorii și susținătorii *Săptămânii*.

Lucrările colocviului au fost coordonate de secția de critică teatrală din cadrul A.T.M. prin criticul Margareta Bărbuță.

„Manifestare cultural-politică de însemnătate, *Săptămâna Teatrului Scurt* de la Oradea a contribuit la educația artistică a publicului spectator bihorean și a favorizat discutarea câtorva din problemele cele mai importante legate de prezentul și - mai ales - de viitorul acestei literaturi destinate scenei." (Stelian Vasilescu, *România literară*, noiembrie 1976)

Ediția a II-a, 14-20 februarie 1978

Teatrul Ion Vasilescu București:
Recitindu-l pe Shakespeare de Cristian Munteanu
Regia: Radu Boroianu; *scenografia*: Adrian Enescu
Teatrul de Nord Satu-Mare (secția maghiară):
La lumina lumânării de Sigmond István
Regia: Kovács Ádám; *scenografia*: Görgényi Gabriella
Teatrul de stat Oradea (secția maghiară):
Bethlen Kata de Kocsis István
Regia: Varga Vilmos; *scenografia*: Kudelász Iosif
Teatrul C. I. Nottara București:
Conversație în casa von Stein despre Domnul von Goethe în absența acestuia de Peter Hacks
Regia: Dan Nasta; *scenografia*: Constantin Russu
Teatrul Dramatic Bacău:
Flori pentru mai târziu, dramatizare de Mihai Doru Atanasiu,
după romanul Annei Philippe *Doar un suspin*
În ceasul al 13-lea de Dumitru Solomon
Regia: Letiția Popa; *scenografia*: Ștefan Georgescu
Teatrul de Stat Reșița:
El și Ea... Ea și El...
Spectacol coupé: *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I. L. Caragiale și *Inundația* de Teodor Mazilu
Regia: Ion Bobeică; *scenografia*: Bogdan Burileanu
Teatrul Al. Davila Pitești:
Strada iubirii de Angela Bocancea
Regia: Alexandru Tocilescu; *scenografia*: Hamdi Cerchez
Teatrul Giulești, București:
Rochia de Romulus Vulpescu
Regia: George Bănică; *scenografia*: Eugenia Bassa Crîșmaru
Teatrul Maria Filotti Brăila:
Recitindu-l pe Shakespeare de Cristian Munteanu
Regia: Gheorghe Miletineanu; *scenografia*: Radu Corciovă
Podul de Theodor Mănescu
Regia: Geirun Ţino; *scenografia*: Radu Corciovă

Teatrul Național Craiova:
O sărbătoare princiară de Teodor Mazilu
Regia: Mircea Cornișteanu; *scenografia*: Ion Dogar Marinescu
Teatrul de Stat Turda:
Cerere în căsătorie de A. P. Cehov
Regia: Ion Dan; *scenografia*: Gheorghe Matei
Teatrul de Stat Arad:
20 de minute cu îngerul de A. V. Vampilov
Regia: Costin Marinescu; *scenografia*: Eva Györfi
Teatrul de Nord Satu-Mare:
Tunul de cireș de Aurel Gh. Ardeleanu
Regia: Ecaterina Mureșan; *scenografia*: Mihaela Marinescu
Teatrul de Stat Oradea (secția română):
Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa
Regia: Ion Olteanu; *scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu
Teatrul Studențesc Podul:
Eleonora de Gheorghe Manea
Regia: Cătălin Naum; *scenografia*: Puiu Antemir
Casa de Cultură a Municipiului Arad:
Hei, oameni buni! de W. Saroyan
Regia: Mircea M. Moldovan
Universitatea Cultural-Științifică Cluj-Napoca
Studio *Atelier*:
Înecatul cel mai frumos din lume de Gabriel Gàrcia Marquez
Adaptarea, scenografia și regia: Radu Țuculescu
Teatrul Popular Sighetul Marmației (Secția țărănească Valea Stejarului):
Firul vieții de Ion Ardeleanu Pruncu
Regia: Ion Ardeleanu Pruncu; *scenografia*: Pătru Gogea-Pupăză, meșter cioplitor
Căminul Cultural Gepiu:
Cazul Dragoș de Stelian Vasilescu
Regia: Gheorghe Ardelean
Casa de Cultură a Municipiului Oradea:
Doi și flori de Teodor Crișan – premieră absolută
Regia, scenariul și scenografia: Laurian Oniga
Școala Populară de Artă Oradea:
Mirajul de Nicolae Damaschin
Regia: Vasile Pop

Președinte de onoare al Festivalului: Dina Cocea; juriul alcătuit din: *Silvia Ghelan*, președinte și membrii: Ioan Chira, Dumitru Chirilă, Valentin Silvestru, Illés Francisc, Mira Iosif, Victor Parhon, Mircea Bradu, Ion Toboșaru, Stelian Vasilescu, Mircea Velicu a acordat premiile:

- *Marele Premiu al SĂPTĂMÂNII TEATRULUI SCURT*, Teatrului de Stat Oradea pentru spectacolul *Occisio Gregorii*...

- *Premiul II*: pentru spectacolul *O sărbătoare princiară* de Teodor Mazilu *Teatrul Național Craiova*

- *Premiul III*: Teatrului G. *Bacovia* din Bacău pentru spectacolul *În ceasul al 13-lea* de Dumitru Solomon

- *Premiul de regie*: Letiția Popa pentru spectacolul *În ceasul al 13-lea* (Bacău)

- *Premiul de scenografie*: Ion Dogar Marinescu pentru spectacolul *O sărbătoare princiară* (Craiova)

- *Premiul de interpretare masculină* nu s-a acordat

- *Premiul de interpretare feminină*: Gilda Marinescu pentru rolul Doamnei von Stein din spectacolul *Conversație în casa von Stein*... de Peter Hacks (Teatrul *Nottara* București)

- *Diploma revistei Familia*: Kiss Török Ildikó pentru rolul *Bethlen Kata* din spectacolul cu același nume (Oradea)

- *Diploma Teatrului de Stat*: Agatha Nicolau și Irina Mazanitis pentru rolurile *Croitoreasa* și respectiv *Clienta* din spectacolul *Rochia* de Romulus Vulpescu (Teatrul *Giulești*, București)

- *Diploma specială a juriului* i-a fost acordată regizorului Alexandru Tocilescu pentru originalitatea formulei scenice a spectacolului *Strada iubirii* de Angela Bocancea (Teatrul *Davila* Pitești)

Organizatorii nu au reușit încă să opereze o preselecție. Cum se vede, au fost acceptate fără prea multe rezerve 24 de spectacole, programate câte 3-4 pe zi într-un ritm destul de obositor. Afișul propriu-zis al *Săptămânii* a fost oarecum dictat de opțiunile teatrelor, de aceea și valoarea lor artistică s-a dovedit inegală.

Un real câștig al noii ediții a fost prezența unor bune teatre din București și din țară (Naționalul craiovean, Teatrul *Bacovia*), prezența unor piese special gândite și chiar scrise (Cristian Munteanu, Aurel Gh. Ardeleanu, Teodor Crișan, Kocsis István, Mihai Doru Atanasiu, Angela Bocancea, etc.) pentru a fi jucate la Oradea, a unor regizori plini de fantezie și talent (Alexandru Tocilescu, Letiția Popa, Dan Nasta, Mircea Cornișteanu), a unor actori care, pe parcursul anilor s-au dovedit a fi susținători talentați și consecvenți ai spectacolelor cu piese scurte destinate Studioului (Varga Vilmos, Kiss Török Ildikó, George Bănică, Cătălin Naum, ș. a.), actori de primă mărime (Gilda Marinescu, Hamdi Cerchez, Irina Mazanitis, Dorel Urlățeanu, Ion Mâinea, Ion Lemnaru, Mariana Cercel, etc.) și nu în ultimul rând împătimiți de teatru veniți spre teatru din alte „zone" culturale, dar prezenți la cele două ediții, ca Radu Țuculescu, filolog, redactor la Studioul Radio-Cluj.

Dintre studenții altui împătimit de teatru, regizor și dascăl întru scenă, Cătălin Naum, îi regăsim în distribuție pe Natașa Raab și Claudiu Bleonț foarte tineri atunci...

Secția română a Teatrului din Oradea s-a prezentat magistral, cu cel mai frumos și emoționant spectacol: *Occisio Gregorii*. Textul, descoperit în Biblioteca Episcopiei greco-catolice din Oradea a fost publicat și comentat de profesorul Lucian Drimba. Scris cândva între anii 1778-1780 textul s-a dovedit, prin ingenioasa regie artistică a profesorului Ion Olteanu, de o actualitate surprinzătoare și deosebit de modern și ofertant pentru actori. Cât despre ecoul național, ce să mai vorbim! Spectacolul a ridicat sala în picioare, aplauzele continuând minute în șir. A fost unul dintre cele mai meritate premii din toate edițiile ce vor urma. Spectacolul, numit de unii comentatori „oratoriu", „grandios", a fost deopotrivă solemn și a declanșat în public o emoție vie, autentică.

Colocviul acestei ediții a continuat să dezbată deopotrivă spectacolele vizionate, lăudând și criticând, după caz. În același timp teoreticieni, profesori și reputați critici au definit ceva mai pregnant sintagma de „teatru scurt". Profesorul Ion Zamfirescu, entuziast susținător al Festivalului

și prieten devotat al orădenilor, distinsa actriță Dina Cocea, președinta de onoare a Festivalului, Valentin Silvestru, Victor și Ion Parhon, prof. Ion Toboșaru, Mira Iosif, Dumitru Solomon, Dumitru Chirilă, Stelian Vasilescu, secretarii literari Carol Isac și Elisabeta Pop au contribuit, fiecare după puterile lui, la clarificarea numeroaselor întrebări ridicate atât de practicieni cât și de teoreticieni. Mari semne de întrebare continuau să-și pună organizatorii și cu privire la durata spectacolelor și a impunerii categorice a vizionării și selecției.

ECOURI ÎN PRESĂ

Reporter: În ce măsură *Săptămâna Teatrului Scurt* v-a satisfăcut exigențele și a corespuns gândurilor cu care ați venit la Oradea?

Ion Cocora: – În măsura în care fiind cu adevărat exigenți, a reușit să ne avertizeze asupra primejdiei ce o reprezintă, în profesia de critic, atitudinea narcisiană față de propriile noastre inițiative. Oricum, în speranța că ne mai păstrăm candoarea și optimismul, și că orgoliul ni s-a topit pentru totdeauna cu ghețurile de pe Criș, e sigur că la Oradea am trăit zile și seri de bucurie curată. Și care ne-au obligat să ne cercetăm pe noi înșine... Și încă o dată să recunoaștem în Valentin Silvestru un mare animator. În rest: ce e val ca valul trece...

Cornel Pop: – Publicul – după afluența la spectacol, se pare că este interesat de teatrul scurt. Într-un cuvânt, există la Oradea toate premisele ca viața teatrală să câștige în consistență și amploare.

Antoaneta C. Iordache: – Venind și plecând, de aici, ca din alte locuri în care se încearcă a se face ceva pentru teatru, vin și plec într-un loc în care teatrul *rămâne* de câțiva ani buni... Există, dar rămâne acolo. E mai grav decât dacă n-ar fi.

Doina Modola: – Prezența la festivalul de la Oradea a unor dramaturgi ca Dumitru Solomon, Teodor Mazilu sau Romulus Vulpescu sunt o garanție că prestigiul piesei într-un act este servit de talent și profesionalitate, că, dincolo de efortul programatic lucid, există și o vocație a teatrului scurt.

Ca patron al teatrului românesc l-am fi dorit prezent în mai mare măsură, în festival, pe Caragiale nu numai cu *Conu Leonida*... (și mai ales nu cu *acest Conu Leonida*, un grav ultragiu adus artei), ci cu momentele și schițele sale, adevărate bijuterii ale genului.

Cred că una din datoriile de onoare care revin acestui festival este să repună în circulație precursorii genului și nu numai pe Cehov, (este notabilă prezența lui în festival) sau pe Gogol, ci și pe Maeterlinck, ori, dintre români (respectând proporțiile) pe Al. Macedonski, Zaharia Bârsan, Emil Isac, N. Davidescu, Ion Sava, Radu Stanca etc.

Salutăm ca un act de aleasă cultură spectacolul Teatrului din Oradea cu prima piesă românească descoperită până acum, Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa. Piesă politică, având ca subiect evenimente contemporane din Moldova (1777), descoperită pe teritoriul Transilvaniei (la Oradea), aceasta demonstrează o oarecare tradiție de la acea dată a teatrului în limba română. Dar nu numai atât. Legătura strânsă între românii din toate provinciile, interesul lor pentru soarta fraților. E acesta semnul unei atmosfere politice a cărei dovadă s-a făcut și prin arta teatrală, ajungând peste timp până la noi.

Autorul avizat al textului bogat comentat, al prof. Lucian Drimba:

„În sfîrșit, după două sute de ani de la scrierea ei, piesa Occisio Gregorii, vede luminile rampei într-o premieră absolută prin spectacolul Teatrului de Stat din Oradea, în regia prof. Ion Olteanu, artist

emerit. Fapta aceasta merituoasă, deosebit de merituoasă, cinstește prin ea însăși cu prisosință pe cei ce au avut inspiratul gând să o săvârșească. Eu văd în ea nu numai un act justițiar, reparator, de redare scenei – căreia i-a fost destinată intenționat, chiar dacă nu se va fi jucat atunci când a fost scrisă și nici în anii următori – de redare scenei și spectatorilor a celui mai vechi text dramatic românesc ce se cunoaște și se păstrează; mai văd apoi în această lăudabilă inițiativă prețuirea și cinstirea strădaniilor pionierilor acestei atât de nobile arte, care este teatrul; dar ea este în același timp, nici vorbă, o sărbătoare a teatrului românesc și, implicit, a culturii românești. (...) Merită din plin această cinstire ce i se aduce". (Lucian Drimba, *Foaia festivalului*, nr. 3, 1978)

„La drept vorbind, fotbalul și teatrul pot fi privite, „ca o metaforă" cum spune Dumitru Solomon. Și fotbalul și teatrul sunt veșnic și veșnic noi, nici un meci și nici un spectacol neputând fi de două ori exact același, acest caracter de unicat și de frumos activ, viu, explicând inegalabila forță de atracție a scenei, fie ea din scândură sau din gazon.

Acest festival bihorean n-a contrazis nici el, cu nimic, paralela teatru-fotbal, existând, firește, o mie de argumente pro și tot atâtea contra, pe tema aceasta putându-se scrie cel puțin două materiale pentru dezbaterile României literare". (Mircea M. Ionescu, „N-am trădat fotbalul, iubesc teatrul!", *Foaia festivalului*, nr. 3, 1978)

Ediția a III-a, 20-26 februarie 1979

S-au prezentat un număr de 18 spectacole.
Teatrul Național I. L. Caragiale:
Aventură în banal, spectacol-coupé cu piese de Dumitru Solomon și Ion Băieșu
Regia: Sanda Manu;
Teatrul Național Cluj-Napoca:
O sărbătoare princiară de Teodor Mazilu și *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I.L.Caragiale (spectacol-coupé)
Regia: Aureliu Manea; *scenografia*: Clara Racz Manea
Teatrul Dramatic Baia Mare:
Dulăii de N. Haitov
Regia: Bogdan Berciu;
Teatrul de Stat Oradea (secția română):
Rhesos de Euripide - premieră pe țară
Regia: Sergiu Savin; *scenografia*: Eliza Zisiade
Teatrul Maghiar de Stat Timișoara:
Câteva palme false de Paul Everac
Regia: Péterffy Lajos:
Teatrul Al. Davila din Pitești:
Spectacol Everac: *Autograful* și *Rica Eremia*
Regia și *scenografia*: Paul Everac:
Teatrul de Nord Satu-Mare:
Vorbe... de Anton Pann
Versiune scenică de Zoe Anghel Stanca și Gabriel Negry
Regia: Zoe Anghel Stanca; *Scenografia*: Ion Darida

Teatrul de Stat Oradea (secția maghiară):
Amurgul lui Bolyai János de Kocsis István
Regia: Varga Vilmos; *Scenografia*: Paller Sandor
Teatrul de Stat Oradea (secția română):
Vorbește-mi ca ploaia de Tennessee Williams
Regia: Liviu Rozorea; *Scenografia*: Maria Hațeganu
Teatrul Național Timișoara:
Moartea lui Alfredo Gris de Rodolfo Santana
Regia: Ioan Ieremia; *Scenografia*: Emilia Jivanov
Teatrul V. I. Popa Bârlad:
Trei povestiri care merită să fie povestite de Osvaldo Dragun
Regia: Magdalena Klein;
Teatrul de Stat Sibiu (secția germană):
Insula de Athol Fugard
Regia și scenografia: Hans Schuschnik, Cristian Maurer și Sigfried Siegmund
Teatrul German de Stat Timișoara:
Pofta de cireșe de Agneska Osiecka
Regia: Robert Jereb; *Scenografia*: arh. Traian Zamfirescu
Artiștii amatori din Beiuș: (Fabrica de mobilă)
Comoara de Aurel Ifrim
Regia: Miron Mihoc; *scenografia*: M. Abrudan
Artiștii amatori din Orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej:
Orice naș își are nașul de Gheorghe Drug
Regia: Ion Ghelu Destelnica; *scenografia*: E. Grigorescu
Teatrul Popular Drobeta-Turnu Severin:
Dămult, mai dă dămult... – momente și schițe de I. L. Caragiale

Clasa Sanda Manu de la IATC au prezentat un spectacol fermecător: *Cine aiurează, nu oftează* după Caragiale și Macedonski.

Președinții de onoare al Festivalului au acordat următoarele premii:

- *Premiul I* nu s-a acordat
- *Premiul II ex-aequo*: Teatrului *V. I. Popa* Bârlad pentru spectacolul *Trei povestiri care merită să fie povestite* de Osvaldo Dragun și Teatrului de Stat din Sibiu (secția germană), pentru spectacolul *Insula* de Athol Fugard
- *Premiul III*: Teatrului de Stat Oradea pentru spectacolul *Rhesos* de Euripide
- *Premiul de regie* nu s-a acordat
- *Premiul de scenografie*: Eliza Popescu pentru scenografia spectacolului *Rhesos* (Oradea)
- *Premiul de interpretare masculină*: ex-aequo actorilor Daniel Petrescu pentru rolul *Alfredo Gris* din spectacolul *Moartea lui Alfredo Gris* de Rodolfo Santana (Timișoara) și *Siegfried Siegmund* pentru rolul *Winston* din spectacolul *Insula* (Sibiu)
- *Premiul de interpretare feminină* nu s-a acordat
- *Diploma Teatrului de Stat Oradea*: Teatrul Național *I.L.Caragiale* București pentru spectacolul *Aventură în banal*

- *Diploma revistei Familia*: Emilia Jivanov pentru scenografia spectacolului *Moartea lui Alfredo Gris* (Timişoara)

- *Diploma ziarului Crişana*: Varga Vilmos pentru rolul lui *Bolyai János* din spectacolul *Amurgul lui Bolyai János* (Oradea)

- *Menţiunea juriului*: I.A.T.C. Bucureşti pentru spectacolul (în afară de concurs) *Iadeş*

La această ediţie remarcăm prezenţa masivă pe afiş a unor importanţi dramaturgi români: Dumitru Solomon, Ion Băieşu, Teodor Mazilu, Kocsis István, Paul Everac. E nelipsit Caragiale, chiar dacă spectacolele cu piesele genialului dramaturg sunt controversate şi se polemizează îndelung pe marginea lor. Nu lipsesc nume importante de regizori: Aureliu Manea, Sergiu Savin, Sanda Manu, Ioan Ieremia, Magdalena Klein; de actori: Daniel Petrescu, Cristian Maurer, Liviu Rozorea...

În cadrul colocviului s-a remarcat selecţia, precizându-se că „se alege din ce se oferă" şi ofertele n-au fost prea generoase, după cum o atestă şi absenţa valorilor certe, trei premii importante neacordându-se. S-a înregistrat, oricum un spor de interes pentru piesa scurtă din partea teatrelor care încearcă timid, încă, să introducă pe afişul curent spectacolele cu piese scurte. Nici Teatrul din Oradea, a subliniat secretara literară Elisabeta Pop nu face excepţie, spectacolul *Occisio* s-a programat de şase ori, când o asemenea capodoperă trebuia menţinută, cu toate eforturile, pe afişul permanent al instituţiei. Cât priveşte spectacolul-coupé semnat de Aureliu Manea, poate pe nedrept ignorat de juriu din lista premianţilor, ea a scris (revista *Familia*, martie 1979): „Opţiunea pentru aceste două piese de mare valoare literară şi socială („Conul Leonida faţă cu reacţiunea" de I.L.Caragiale şi „O sărbătoare princiară" de Teodor Mazilu), a unuia dintre cei mai talentaţi regizori din generaţia tânără pe care-i avem, Aureliu Manea, cuplarea lor într-un spectacol, nu sunt întâmplătoare. La finalul spectacolului constaţi, cu certă satisfacţie intelectuală, că ai „citit", nu fără o anume dificultate, un studiu perspicace, pe alocuri scăpărător, despre marea şi mica ticăloşie omenească, despre mizeria morală în diversele ei ipostaze, prezentate în registrul comic în primul spectacol, în cel tragic în al doilea.

Actorii Gelu Bogdan Ivaşcu, Dorel Vişan, Lucia Wanda Toma („Conul Leonida"), Tudorel Filimon, Ligia Moga, Monica Modreanu îşi supun personalitatea de certă valoare, personalităţii creatoare a talentatului regizor.

...Două capodopere într-un spectacol... purtând o marcă de gust şi rafinament autentice: numele lui Aureliu Manea."Ileana Berlogea a remarcat absenţa pieselor româneşti noi, observând că nici viziunile regizorale nu erau destul de incitante şi curajoase. Criticii prezenţi la colocviu au recomandat teatrelor o mai serioasă sondare a dramaturgiei străine contemporane, pentru a şti ce se mai scrie şi ce se mai joacă în ţările vecine şi în general, în lume.

Palmaresul decis de juriu reflectă obiectiv şi exact nivelul *Săptămânii Teatrului Scurt*. Colocviul desfăşurat în ultima zi, cu o participare restrânsă şi, parcă, resemnată, a trasat direcţiile de preocupare ale viitoarelor ediţii, plecând de la constatările făcute cu actualul prilej. (...) Pe viitor, să se procedeze mai exigent în alcătuirea programului, au recomandat vorbitorii. Cu îndreptăţire, credem noi.

Nu putem încheia fără a pune în evidenţă „excelentele condiţii organizatorice pe care le-au oferit gazdele". (*Teatrul* nr.3/ martie 1979)

ECOURI ÎN PRESĂ

Aproape de neconceput se arată astăzi organizarea unei manifestări culturale fără aportul substanțial al tinerilor. Lucrul a fost dovedit, recent, și la Oradea, în *Săptămâna Teatrului Scurt*, competiție ce a reunit colective din întreaga țară, în atenția juriului intrând spectacole ale Naționalelor, dar și spectacole de studiu prezentate de studenți-actori și, desigur, spectacolele destinate studiourilor teatrelor. (...)

Teatrul din Oradea s-a prezentat cu o premieră pe țară, *Rhesos* de Euripide, text în care se face prima mențiune despre regele trac ce dă numele piesei. Spectacolul a fost încredințat unui tânăr regizor, Sergiu Savin. El a gândit mizanscena ca o succesiune de secvențe în care alternează poematicul cu gestul violent, lirismul unei invocații cu înfruntarea directă dintre căpetenii, imnul eroic, preaslăvirea divinității cu fapta omenească. În totul, spectacolul lui Savin are valoarea unei pagini restituite istoriei noastre, o pagină în care pe primul plan trece vibrația, emoția artistică. Interesul tânărului regizor pentru text e marcat de punerea în valoare a atributelor lui... esențiale, toate diriguite în numele dragostei de țară a strămoșului nostru. Un alt actor orădean, Varga Vilmos a obținut laurii juriului ca interpret al monodramei *Amurgul lui Bolyai János* de Kocsis István. (...) „Excelentul actor orădean Varga Vilmos a fost atras în primul rând de tensiunea dramatică a piesei,... dar arta lui interpretativă a fost și de data aceasta la înălțime". (Fábián Imre, *Familia*, martie 1979)

„Participarea tinerilor la ediția de anul acesta a *Săptămânii Teatrului Scurt* – desfășurată după cum bine se știe, la Oradea, îi onorează dovedind că în viitor de la ei se așteaptă noi eforturi întru revigorarea teatrului scurt". (Ioan Lazăr, *Scânteia tineretului*, 16 martie 1979)

„Neglijată de multe ori, piesa într-un act a intrat în atenția oamenilor de teatru, descoperindu-se multiplele ei valențe atât în ceea ce privește îmbogățirea, prin intermediul ei, a repertoriului cu noi autori și titluri, cât mai ales investigarea unor soluții scenice inedite, găsirea unor formule de spectacol cu un pronunțat caracter agitatoric (capabile să mobilizeze conștiințele, să trezească spiritele), montarea lor și în alte spații decât în sala de spectacol tradițională. (...)

Nivelul celei de-a treia ediții a *Săptămânii Teatrului Scurt* a fost mai unitar, poate, decât al celor din anii precedenți, dar a lipsit evenimentul ieșit din comun, momentul de mare emoție artistică. S-au câștigat multe elemente și s-au clarificat multe lucruri în legătură cu piesa scurtă, dar în același timp mai continuă incertitudinile, chiar și cele legate de însuși conceptul propriu-zis. (...)

Căutări nefinisate, unele confuzii chiar am avut și în ceea ce privește scenografia, aducându-se pe scenă decoruri mult prea încărcate acolo unde ar fi trebuit să funcționeze sugestiile și simbolurile, insuficient de funcționale și expresive. (...)

O mai mare atenție acordată contemporaneității și mai multe lucrări noi românești, o egală investigare și în spiritualitatea noastră cu aceea, prețioasă și interesantă făcută în dramaturgia universală trebuie să fie obiectivele noilor ediții ale acestei valoroase manifestări orădene". (Ileana Berlogea, *Scânteia*, 21 martie 1979)

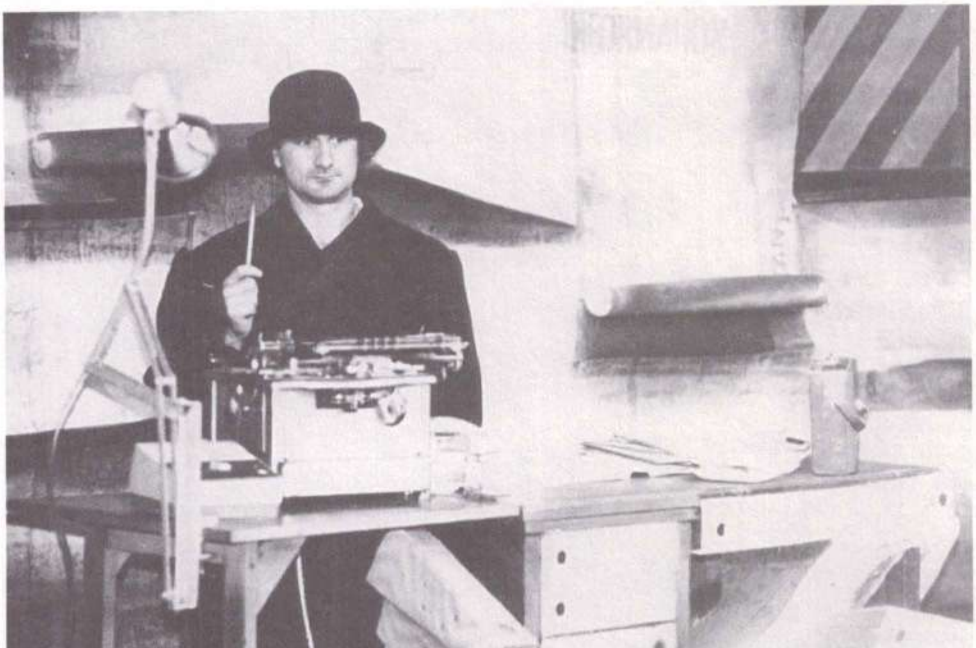
Ediția a IV-a, 19-25 februarie 1980

Această ediție păstrează încă ritmul anual, dar începând cu ediția a V-a Festivalul va deveni bienal: aceasta, pe de o parte din motive financiare, costurile necesare organizării fiind tot mai

SPECTACOLE DE LA DIVERSE EDIȚII ALE SĂPTĂMÂNII TEATRULUI SCURT

Scenă din „Conu' Leonida față cu reacțiunea" (Teatrului Dramatic Constanța). Spectacol de scandal ...

Radu Gheorghe în spectacolul Naționalului din București „Dl. Valentino".

Rodica Mandache și Dan Bădărău în spectacolul „Vorbește-mi ca ploaia".

Radu Beligan într-un spectacol extraordinar: „Contrabasul".

Scenă din spectacolul „Diaspora, rădăcinile mele" (Teatrul L'Ancre din Charleroi – Belgia).

Scenă din excepționalul spectacol al lui Tompa Gábor „Cântăreața cheală" (Teatrul Maghiar din Cluj) distins cu Marele Premiu la ediția a IX-a, 1993.

Scenă din spectacolul „Trupei pe butoi" (regia: Victor Ioan Frunză).

OASPEȚI, PREMIANȚI ȘI ... GAZDE ÎN SĂPTĂMÂNA TEATRULUI SCURT

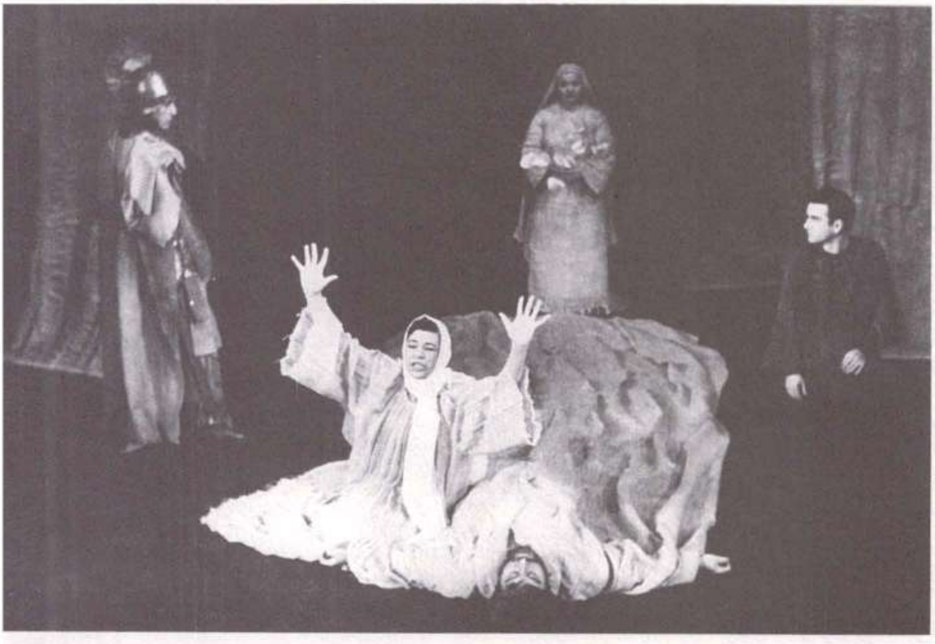
Scenă din spectacolul „Moartea lui Alfredo Gris" cu Sandu Simionică și Daniel Petrescu.

Scenă din „Conu' Leonida față cu reacțiunea" (Teatrul Național Cluj). Dorel Vișan, Lucia Wanda Toma și Gelu Ivașcu.

Scenă din „Occisio Gregorii". Marele Premiu la ediția a II-a, 1978.

Scenă din „Rhesos".

Victor Rebengiuc și
Luminița Gheorghiu în spectacolul
„Într-un parc pe o bancă"
(Teatrul Bulandra).

Scenă din spectacolul „Porțile".
Cristian Șofron, Mariana Vasile, Emil Sauciuc.

Emil Coșeriu și Carmen Tănase în „Tactica șarpelui boa" (Teatrul Național V. Alecsandri – Iași).

Scenă din spectacolul „Soldații“ de la Teatrul „Csiky Gergely“ din Timișoara.

Actorii din „Cofetăreasa“ (Kiss Studio Oradea) într-o pauză.
Varga Vilmos, Kovács Levente jr., Kiss Törék Ildikó, Dobos Imre.

În foaier cu ...
Maia Morgenstern,
Sergiu Savin,
Iosif Capotă.

La deschiderea ediției a X-a – 1995 – mare sărbătoare.
Pe scenă: Petru Filip (primarul orașului), Viorel Horj, Sanda Manu (președinte UNITER), Stelian Vasilescu, Elisabeta Pop, Valentin Avrigeanu, Molnar Ioan, Doina Urlățeanu, Anca Miere-Chirilă, Alla Tăutu.

Moment lung ...
de destindere
la „Teatrul Scurt":
Mircea Diaconu,
Iosif Demian,
Johny Răducanu,
Petre Panait,
Ion Lucian
(nu actorul, ci omul
de afaceri).

Colocviu la „Teatrul Scurt".
În fotografie: Elisabeta Pop, Ion Simuț, Mircea Morariu, Pașcu Balaci, Sergiu Savin, Monalisa Basarab, Florin Tripa.

În fotografie: Monica Săvulescu, Madeleine Fabrice, Mircea Morariu, Florine Elslande.

Colocvii ...

Festivalurile mai au
și pauze ...
În foto citesc „foile"
și comentează:
Alexandru Lazăr,
Elisabeta Pop,
Eugen Nicoară și
Angela Ioan.

S-au revăzut,
fericite, după mai
mulți ani
Mira Iosif Fischmann,
Monica Săvulescu
și Elisabeta Pop.

Silvia Ghelan – minunata noastră prietenă și artistă de excepție – aici, în „Regina mamă", alături de talentatul actor clujean (acum, actor la Naționalul din București), Marius Bodochi.

O mare artistă a onorat de mai multe ori scena orădeană: Olga Tudorache.
Aici, în spectacolul „Noapte bună, mamă!"

Carmen Tănase și Radu Dudă în spectacolul „Raport asupra unei Academii" de Franz Kafka.
(Teatrul de Cameră UNITER).

NE-AU FOST COLABORATORI ȘI OASPEȚI DRAGI...

DRAMATURGI ... ȘI PRIETENI

MARIN SOERSCU

DUMITRU SOLOMON

D. R. POPESCU

PAUL EVERAC

TUDOR POPESCU

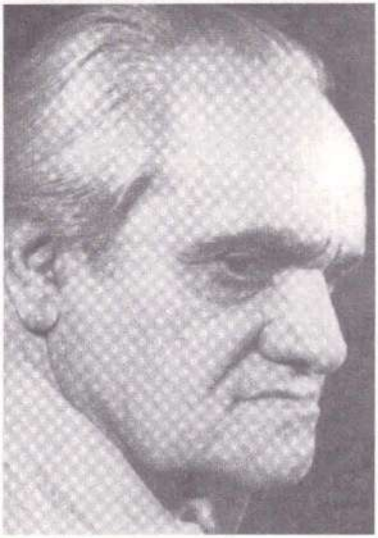

DAN MIHU

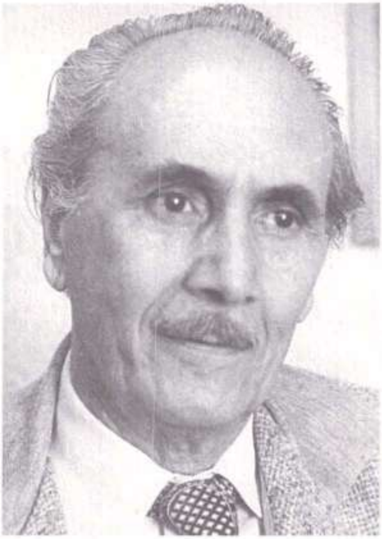

TEODOR MAZILU (cu MIRCEA BRADU)

DRAMATURGI ȘI CRITICI PRIETENI

I. D. SÎRBU

VALENTIN AVRIGEANU -
actor și dramaturg
... La Oradea, din 1955
... până azi.

TAUNO YLIRUUSI

RADU IFTIMOVICI

PAUL CORNEL CHITIC

ION BĂIEȘU

VALENTIN SILVESTRU

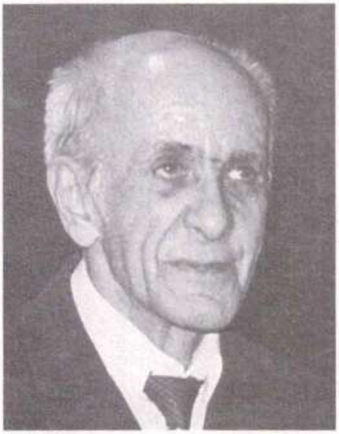
LUDMILA PATLANJOGLU

CRISTINA DUMITRESCU

DOINA MODOLA

C-TIN PARASCHIVESCU

ALICE GEORGESCU

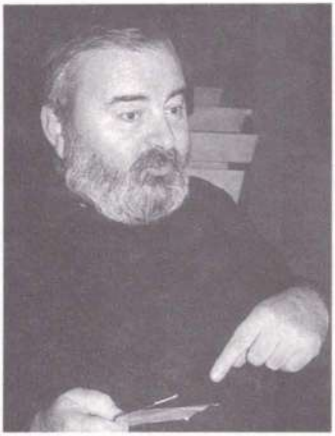
IRINA COROIU

NATALIA STANCU

VIRGIL MUNTEANU

VICTOR PARHON

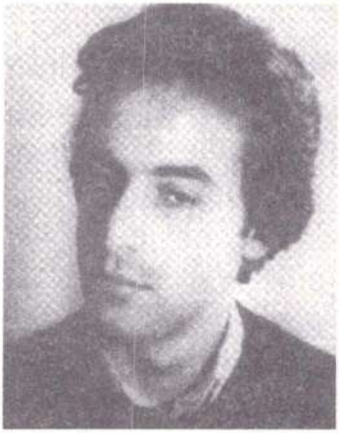
ION PARHON

VALENTIN TAŞCU

MARINA CONSTANTINESCU

SEBASTIAN VLAD POPA

ILEANA BERLOGEA

ION COCORA

Profesorii ILEANA BERLOGEA, ION TOBOŞARU şi ION ZAMFIRESCU

ridicate; dificultăţilor de ordin material li se adaugă imposibilitatea organizatorilor de a putea selecţiona anual spectacole valoroase cu piese scurte. Ideea de a deveni bienal s-a dovedit benefică, după cum ne-am dat seama pe parcurs.

Afişul acestei ediţii a fost generos şi, de departe, a conţinut câteva, cel puţin câteva spectacole perfect adecvate tematicii şi exigenţelor Festivalului. Vom comenta puţin spectacolele cele mai bune.

Iată afişul, aşa cum arăta el în 1980:

Teatrul Davila Piteşti: *Hoţii de iluzii*, (*Hoţii* de Dumitru Solomon; *Omul de paiantă* de Mircea Săndulescu - debut - premieră absolută); spectacolul-coupé *Experimentul* de Ion Băieşu. *Regia*: Mihai Radoslavescu. *Scenografia*: Constantin Russu

Teatrul Ion Creangă Bucureşti: *Micul Prinţ*, dramatizare de Radu Popovici după Antoine de Saint-Éxupéry. *Regia*: Radu Popovici. *Scenografia*: Sever Frenţiu

Teatrul de Stat Oradea (secţia maghiară): *Visul* de D. R. Popescu – premieră pe ţară în limba maghiară. *Regia*: Szombati Gille Ottó, *Scenografia*: Bányai Annamária

Teatrul de Stat Oradea (secţia maghiară): *Fortissimo* de Babits Mihály, *Regia*: Laczó Gusztáv şi Szele Vera; *Scenografia*: Epaminonda Tiotiu

Teatrul de Stat Sibiu (secţia germană): Spectacol-coupé MAZILU: *Frumos e în septembrie la Veneţia* şi *Pălăria de pe noptieră*, *Regia*: Cristian Maurer, *Scenografia*: Judit Fekete-Kotay

Teatrul German de Stat Timişoara: *Omul-câine* de Osvaldo Dragun. *Regia*: Michaell Bleizifer

I.A.T.C. Studioul Casandra (clasa prof. Olga Tudorache): *Trandafirul şi coroana* de J. B. Priestley

Teatrul de Stat Reşiţa: *Aceşti sărmani elefanţi*, dramatizare de Mihai Manolescu după Elio Vittorini. *Regia*: Mihai Manolescu

Teatrul Mihai Eminescu Botoşani: *Nunta* de A. P. Cehov. *Regia*: Petru Ionescu; *Scenografia*: Tudor Ghimeş

Teatrul Mihai Eminescu Botoşani: *Nemaipomenitele întâmplări ale unui chibrit şi ale unei Clitemnestre* – spectacol-coupé Dumitru Solomon (*Focul, Urmărirea,* şi *Superba, nevăzuta cămilă*). *Regia*: Constantin Măru. *Scenografia*: Mihai Pastramagiu

Teatrul Naţional Cluj-Napoca: *Schiţe* de I. L. Caragiale (*Situaţiunea, Atmosferă încărcată, Ultima oră, O lacună*). *Regia*: Alexandru Dabija. *Scenografia*: Mircea Matcaboji

Teatrul Naţional Cluj-Napoca: *Rochia* de Romulus Vulpescu. *Regia* şi *Scenografia*: Mircea Matcaboji

Teatrul Dramatic G. Bacovia Bacău: *Cuiul sau iepurii* de D. R. Popescu - premieră absolută. *Regia*: I. G. Russu. *Scenografia*: Gloria Gămulea Iovan

Teatrul Naţional Craiova: *Conul Leonida faţă cu reacţiunea* de I. L. Caragiale. *Regia*: Mircea Cornişteanu. *Scenografia*: Vasile Buz

Teatrul de Stat Oradea (secţia română): *Pentru puţinul cântec* - spectacol-coupé alcătuit din piesele *Cerşetorul sau câinele mort* de Bertolt Brecht şi *Picnic pe câmpul de luptă* de Fernando Arrabal. *Regia*: Magda Bordeianu. *Scenografia*: Valeriu Cristian

Teatrul Naţional Timişoara: *La doi paşi, oraşul* de Iosif Costinaş - premieră absolută. *Regia*: Emil Reus

Juriul alcătuit din: Constantin Codrescu - preşedinte, Ileana Berlogea, Radu Stegăroiu, Constantin Cubleşan, Dumitru Chirilă, Gheorghe Leahu, Kiss Attila, Constantin Paiu, Natalia Stancu, Victor Parhon, Stelian Vasilescu, Wolfgang Wittstock, membri - a acordat premiile:

– *Premiul I*: spectacolul *Schițe* de I. L. Caragiale (Teatrul Național Cluj-Napoca)

– *Premiul II*: spectacolul *Cuiul sau iepurii* de D. R. Popescu (Teatrul Dramatic *Bacovia* Bacău)

– *Premiul III*: spectacolul *Omul câine* de Osvaldo Dragun (Teatrul German de Stat Timișoara)

– *Premiul de regie*: Alexandru Dabija pentru spectacolul *Schițe* de I. L. Caragiale (Teatrul Național Cluj-Napoca)

– *Premiul de scenografie*: Sever Frențiu pentru scenografia spectacolului *Micul Prinț* după Antoine de Saint-Éxupéry (Teatrul *Ion Creangă* București)

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină*: actorul Tudorel Filimon pentru rolul Nae din spectacolul *Schițe* de I. L. Caragiale (Teatrul Național Cluj-Napoca)

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*: actrița Anca Alexandra pentru rolul Olivia din spectacolul *Cuiul sau iepurii* de D. R. Popescu (Teatrul Dramatic *Bacovia* Bacău)

– *Diploma revistei Familia*: spectacolul *Fortissimo* de Babits Mihály (Teatrul de Stat Oradea, secția maghiară, în colaborare cu Teatrul de Stat de Păpuși)

– *Diploma ziarului Crișana*: actrița Sigrid Zacharias pentru rolurile *Doamna* și *Balerina* din spectacolul *Frumos e în septembrie la Veneția* de Teodor Mazilu (Teatrul de Stat Sibiu, secția germană)

– *Diploma ziarului Fáklya*: actrița Halasi Erzsébet pentru rolul *Silvia* din spectacolul *Visul* de D. R. Popescu (Teatrul de Stat Oradea, secția maghiară)

– *Diploma Studioului de Radio Iași*: actorul Radu Vaida pentru rolul *Zepo* din spectacolul *Picnic pe câmpul de luptă* de Fernando Arrabal (Teatrul de Stat Oradea, secția română)

– *Diploma Teatrului de Stat Oradea*: Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică București, pentru spectacolul *Trandafirul și coroana*

În ultima zi a *Săptămânii* festivaliere a avut loc colocviul *Valori contemporane în spectacolul cu piesa scurtă*. Referatul de bază a fost susținut de criticul orădean Dumitru Chirilă. Discuțiile au durat câteva ore. Au participat atât membrii juriului, cât și alți invitați, dintre care amintim contribuția eficientă a reputaților critici și profesori Ileana Berlogea, Victor Parhon, Constantin Paiu, Radu Enescu, Natalia Stancu, Zeno Fodor, Gheorghe Leahu, Stelian Vasilescu ș. a. Au luat parte și câțiva actori orădeni și câțiva dintre actorii și regizorii invitați pe toată durata festivalului. Vorbitorii au remarcat absența la discuții, din motive evident financiare, a trupelor care au prezentat spectacole în festival, nevoite să plece chiar în noaptea de după spectacol sau, în cel mai fericit caz, a doua zi. Comentariile spectacolelor în care au jucat ar constitui elemente importante pentru o analiză serioasă, profesionistă, a spectacolelor și a creațiilor lor artistice. Participanții la colocviu au subliniat stăruința cu care unele teatre caută să îmbogățească portofoliul piesei scurte românești, aducând, cu mult curaj, la rampă texte dramatice noi, unele excelente. Este vorba de debutul unui viitor dramaturg, deosebit de talentat, Mircea Săndulescu, chiar dacă a convins mai puțin cu această piesă, sau poate spectacolul Teatrului din Pitești nu a reușit să pună suficient în valoare textul dramatic. Apoi spectacolul cu o piesă a lui Iosif Costinaș, suferind, e drept, de o montare cam superficială. Vorbitorii au consemnat prezența pe afiș a dramaturgilor consacrați, cum ar fi Ion Băieșu, Teodor Mazilu, Dumitru Solomon, dar și mereu prezenți în toate edițiile Cehov sau Caragiale. N-au lipsit nici dramatizările, *Micul Prinț* sau *Acești sărmani elefanți*, nu cu aceleași rezultate, din păcate, dar, oricum, încercările dovedesc nevoia de exprimare a creatorilor și e lăudabilă inițiativa lor și dorința de a fi prezenți în competiție.

Cei care au văzut spectacolul *Schițe* de Caragiale în viziunea modernă, dar deloc ostentativă a tânărului Alexandru Dabija, au elogiat știința dozării efectelor comice, excelent susținută interpretativ de toți actorii, chiar dacă premiul cel mare l-a luat doar talentatul actor Tudorel

Filimon. E lăudabilă, de asemenea, inițiativa actriței maghiare Halasi Erzsébet de a lucra împreună cu regizorul Szombati Gille Otto o piesă românească de certă valoare literară și dramatică, *Visul* de D. R. Popescu, traducerea, după părerea cunoscătorilor fiind foarte bună și exactă. Prezent și cu piesa *Cuiul sau iepurii*, D. R. Popescu a fost bine reprezentat în festival. Anca Alexandra, premiantă și ea, a relatat cu emoție, etapele de lucru la acest spectacol.

Din păcate, gazdele Festivalului, orădenii de la secția română, au prezentat cu un spectacol destul de slab, cu toate eforturile tinerei regizoare Magda Bordeianu de a aduce pe scenă doi autori de certă valoare, ca Brecht și Arrabal. Spectacolul, adâncind insuficient problemele de reală dificultate puse de piese, n-a convins, atrăgând numeroase critici. Prestația actoricească a lui Radu Vaida a fost, cu toate acestea, bună, remarcată de public și de juriu, dar... atât...

O primire entuziastă i s-a făcut spectacolului *Trandafirul și coroana* al studenților bucureșteni. „Mâna" profesoarei Olga Tudorache s-a făcut simțită. S-au remarcat printr-un joc sigur și prin cert har teatral studenții (azi nume răsunătoare ale scenei românești): Rodica Negrea, Florin Călinescu, Doru Ana, Adriana Șchiopu, Angela Ioan. Li s-au adus laude binemeritate actorilor Alexandrina Halic, Adriana Trandafir, Ion Focșa, Marta Savciuc, Jeanine Stavarache, Ida Jarcek Gaza, Constantin Ghiniță, Mihai Păunescu, Marcel Iureș (într-un rol mic, episodic), Dorel Vișan, Tudorel Filimon, Gelu Bogdan Ivașcu, Melania Ursu, Anca Alexandra, Raluca Zamfirescu, Mircea Crețu, Vasile Cosma, Liviu Rozorea, Radu Vaida, Mircea Constantinescu, Daniel Petrescu, etc.

Prezența pe afișul festivalului a unor nume ca Mircea Cornișteanu, Alexandru Dabija, Judit Fekete-Kotay, Mircea Matcaboji ș.a. a constituit o garanție a reușitei acestei ediții, a IV-a, a *Săptămânii Teatrului Scurt*.

ECOURI ÎN PRESĂ

„O primă concluzie pe care ne-o impune *Săptămâna Teatrului Scurt* este caracterul divers și acut contemporan al repertoriului. Chiar și atunci când sunt jucați clasici ca Cehov și Caragiale, regizorii știu să contemporaneizeze mesajul textelor puse în scenă (de altfel, Premiul I obținut cu *Schițele* lui Caragiale de clujeni, se explică și prin virtutea spectacolui de a descoperi, în text, valori insuficient luminate). În general, problematica pieselor prezentate (unele semnate de autori români sau de nume de rezonanță ca J. B. Priestley, Fernando Arrabal, Osvaldo Dragun, Elio Vittorini) a redemonstrat viabilitatea și modernitatea teatrului scurt, puterea lui de seducție, evidenta lui priză la public". (Paul Tutungiu, *Teatrul* nr. 3/martie 1980)

„Prima concluzie, importantă și incontestabilă, ce se impune după cea de a IV-a ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt*, este aceea că, de acum spectacolul de acest gen nu mai constituie o ciudățenie în viața noastră teatrală, că pe multe din scenele țării el s-a permanentizat, angrenând în realizarea sa forțele cele mai importante ale colectivelor. În noiembrie 1976, când s-a organizat prima ediție a Festivalului orădean, cu greu s-a putut încropi un afiș care să acopere toate zilele de concurs, pe când astăzi se pot face preselecții, se stabilesc condiții și termene". (Dumitru Chirilă, *Familia*, nr. 3/1980)

Ediția a V-a, 19-24 octombrie 1982

Festivalul orădean intră, din această ediție, sub genericul obligatoriu al *Cântării României*. Organizatori rămân, în continuare, Direcția de specialitate din Ministerul Culturii (Consiliul Culturii

și Educației Socialiste), A.T.M., Comitetul de Cultură al județului Bihor, redacția Revistei *Familia* și, bineînțeles, Teatrul de Stat din Oradea.

Iată cum arăta afișul acestei importante ediții a *Săptămânii Teatrului Scurt*:

Teatrul Bulandra: *Barbul Văcărescu, vânzătorul țării* de Iordache Golescu, în coupé cu *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa. Regia*: Alexandru Tocilescu. *Decoruri*: Dan Jitianu. *Costume*: Anca Pâslaru. *Muzica*: Iosif Herțea

Teatrul de Nord Satu Mare (secția maghiară): *Laureata* de Kocsis István. *Regia*: Gyöngyössi Gábor. Scenografia: Paulovics László.

Teatrul Național *V. Alecsandri* Iași: *Hardughia* de Mircea Radu Iacoban. Regia și decorul: Dan Nasta. *Costume*: Safta Șerbu.

Teatrul Mic București: *Fluturi... fluturi...* de Aldo Nicolaj. *Regia*: Cristian Hadjiculea. *Scenografia*: Adriana Leonescu. *Interpreți*: Olga Tudorache, Radu Duda și Carmen Tănase. (în afară de concurs)

Teatrul Giulești București: *Autograful* și *Serpentina* – spectacol-coupé de Paul Everac. *Regia*: George Bănică. *Scenografia*: Maria Miu.

Teatrul German Timișoara: *Preșul* de Ion Băieșu. *Regia*: Bogdan Ulmu. *Scenografia*: Kovács Ferenc

Teatrul Mic București (în afară de concurs): *Stop pe autostradă* de Aldo Nicolaj. *Regia* Silviu Purcărete. *Scenografia*: Adriana Leonescu. Interpretă: Irina Răchițeanu-Șirianu

Teatrul de Stat Reșița: *Slujitorul* (*Paracliserul*) de Marin Sorescu. *Regie, scenografie, interpretare*: George Custură

Teatrul de Stat Oradea (secția maghiară): *Te voi păstra* de Fodor Sándor. *Dramatizarea și regia*: Szentmiklósi József. *Scenografia*: Bíró I. Géza.

Teatrul Național Târgu Mureș (secția maghiară): *Femeia care a vrut să rupă o floare* de Oriana Fallaci. *Regia*: Kovács Levente. *Scenografia*: Kelemen Tamás Anna. *Interpretă*: Illyés Kinga.

Teatrul de Stat Oradea (secția română): spectacol-coupé Leonid Andreev: *Calul în Senat* și *Frumoasele sabine*. *Regia*: Sergiu Savin. *Scenografia*: Epaminonda Tiotiu.

După cum se poate lesne observa, ca număr, teatrele prezente la festival s-au mai împuținat și numărul de reprezentații așișderea. Calitativ însă, valoric, ele s-au dovedit superioare celor din edițiile precedente. Un juriu exigent și responsabil, din care au făcut parte: Ion Cojar, președinte, Mihai Dimiu, Corneliu Dumitraș, Margareta Bărbuță, Mira Iosif, Emanoil Enghel, Octavian Dibrov, Carol Isac, Eugen Mercus, Constantin Cubleșan, Implon Irén, Dumitru Chirilă și, din partea forurilor locale Gheorghe Suciu președintele Comitetului de Cultură a acordat premiile:

- *Marele Premiu*: spectacolul *Barbul Văcărescu, vânzătorul țării* de Iordache Golescu și *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa* - Teatrul *Bulandra*, București

- *Premiul I*: spectacolul *Femeia care a vrut să rupă o floare*, dramatizare după romanul Orianei Fallaci. *Regia*: Kovács Levente. *Scenografia*: Kelemen Tamás Anna (Teatrul Național Târgu, Mureș, secția maghiară)

- *Premiul II*: spectacolul *Frumoasele sabine* de Leonid Andreev. *Regia*: Sergiu Savin. *Scenografia*: Epaminonda Tiotiu (Teatrul de Stat Oradea, secția română)

- *Premiul III*: spectacolul *Hardughia* de Mircea Radu Iacoban. *Regia și decorul*: Dan Nasta. *Costume*: Safta Șerbu (Teatrul *Vasile Alecsandri* Iași)

- *Premiul pentru regie*: Alexandru Tocilescu pentru spectacolul *Barbul Văcărescul...* și *Occisio Gregorii...* (Teatrul *Bulandra*, București)

- *Premiul pentru scenografie*: Dan Jitianu și Anca Pâslaru pentru scenografia spectacolului *Barbul Văcărescu...* și *Occisio Gregorii...* (Teatrul *Bulandra*, București)

- *Premiul pentru cea mai bună interpretare a unui rol masculin*: nu se acordă

- *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*: Illyés Kinga pentru rolul *Femeia* din spectacolul *Femeia care a vrut să rupă o floare*, după Oriana Fallaci (Teatrul Național Târgu Mureș, secția maghiară)

- *Diploma specială a Juriului*: Iosif Herțea pentru ambianța sonoră a spectacolului *Barbul Văcărescul ...* și *Occisio Gregorii...* (Teatrul *Bulandra*, București)

- *Diploma revistei Familia*: Radu Panamarenco pentru rolul *Benone Ciacâru* din spectacolul *Serpentina* de Paul Everac (Teatrul *Giulești*, București)

- *Diploma ziarului Crișana*: Cristina Șchiopu, pentru rolul *Cleopatra* din spectacolul *Frumoasele sabine* de Leonid Andreev (Teatrul de Stat Oradea, secția română)

- *Diploma ziarului Fáklya*: Fábián Enikő pentru rolul Eszter din spectacolul *Te voi păstra*, dramatizare după Fodor Sándor (Teatrul de Stat Oradea, secția maghiară)

- *Diploma Studioului de Radioteleviziune Iași*: Ion Mâinea pentru rolurile *Marcellus* și *Scipio* din spectacolele *Calul în Senat* și *Frumoasele sabine* de Leonid Andreev (Teatrul de Stat Oradea, secția română)

- *Diploma Teatrului de Stat Oradea*: Valeriu Oțeleanu pentru rolul *Tomescu* din spectacolul *Hardughia* de M. R. Iacoban (regia Dan Nasta, Teatrul Național *V. Alecsandri* Iași)

Organizatorii au hotărât să supună dezbaterilor spectacolele vizionate, după primele trei zile, spre a putea participa și artiștii măcar o parte, prezenți în festival. Discuțiile s-au dovedit fertile, mai ales datorită valorii incontestabile a spectacolelor *Barbul Văcărescul...*, *Fluturi... fluturi...* de la Teatrul Mic – care, iată, a venit la Oradea cu două spectacole în care evoluau două actrițe remarcabile ale scenei românești: Irina Răchițeanu-Șirianu și Olga Tudorache. Alături de acestea nu putem să omitem un spectacol emoționant, cel de la Târgu Mureș, dramatizare după un cunoscut roman al unei eminente ziariste italiene, Oriana Fallaci, *Femeia care a vrut să rupă o floare*.

Prezența la colocviu a regizorilor Silviu Purcărete, Alexandru Tocilescu, Cristian Hadjiculea, Bogdan Ulmu, Dan Nasta, Sergiu Savin, Kovács Levente, a provocat un incitant dialog la care au luat parte și spectatori împătimiți de teatru, dar și creatori, actori, scenografi care au dezbătut cu responsabilitate destinul piesei scurte, dar, mai ales cel al spectacolului cu aceste piese, capacitatea lor de a oferi, cum se vede, partituri remarcabile interpreților, și de a fi atractive pentru publicul spectator. Illyés Kinga, actriță extrem de pasionată de munca ei, a relatat etapele înțelegerii și rezolvării scenice a acelui lung monolog care a fost dramatizarea după romanul devenit besteller al Orianei Fallaci. Au adus puncte de vedere insolite, capabile să explice în parte, rezerva unor actori de a juca în spectacole-monolog, actorii Kiss Törék Ildikó, Varga Vilmos, Halasi Erzsébet, care au jucat și ei în asemenea spectacole, subliniind gradul de dificultate al pregătirii, nevoia unui spațiu special. De altfel despre spațiile de joc, absența unor săli de studio în multe teatre din România, modalități de joc aparte impuse de spații neconvenționale, cu numeroase exemple de spectacole văzute de unii în străinătate, toate au constituit subiecte arzătoare, interesând în cel mai înalt grad pe cei prezenți la colocviu. Cronicarii au subliniat câștigul enorm al bibliotecii teatrale

care se îmbogățește, de la o ediție la alta, cu piese de valoare incontestabilă. De asemenea, câțiva traducători (ca Angela Ioan) au vorbit despre căutările lor în biblioteca teatrală străină, piese scurte scriindu-se, fără nici o prejudecată, în toată lumea. Exemplul lui Aldo Nicolaj, jucat mai mult în România decât la el acasă, în Italia, a fost un argument. De altfel, dramaturgul iubește și apreciază în cel mai înalt grad teatrul din România.

Nu mică a fost contribuția la discuții a unor scenografi ca Dan Jitianu, Adriana Leonescu, Kelemen Tamás Anna, Epaminonda Tiotiu, Virgil Luscov care au subliniat cu argumente concrete importanța colaborării cu regizorii, rolul fanteziei personale în rezolvarea spațiilor de joc și a costumelor, în condiții de austeritate financiară. Nu putem omite prezența în festival, pentru prima dată, a tinerei scenografe Maria Miu, care va veni apoi la Oradea, pentru trei ani, împreună cu soțul ei, regizorul Alexandru Darie. De numele lor se vor lega câteva din cele mai importante spectacole de la Teatrul din Oradea.

S-a discutat de asemenea, de față și cu participarea eminentului creator de muzică de spectacol, Iosif Herțea, despre cum se ajunge la cea mai bună, mai eficientă coloană sonoră a unui spectacol, cum se creează muzica originală a unui spectacol, ce rol joacă, atunci când este parte din spectacol muzica de scenă.

Teatrul din Oradea a prezentat, în seara decernării premiilor, premiera absolută a piesei lui G. M. Zamfirescu, *Schimbarea la față*, în regia lui Eugen Mercus și scenografia lui Virgil Luscov.

Spectacolul a impresionat prin frumusețea și actualitatea mesajului, teatrul fiind apreciat și pentru demersul secretariatului literar de a scoate la lumină un text nejucat până azi, dar și pentru viziunea regizorală care a pus în valoare calitățile incontestabile ale piesei lui G. M. Zamfirescu. De altfel, după o vreme, în cadrul Monografiei spectaculare dedicate lui G. M. Zamfirescu, s-a discutat mult, în prezența Ralucăi Zamfirescu și a lui Ion Cojar, fiica și ginerele dramaturgului, despre dramaturgia acestuia și valorificarea ei scenică. Colocviul monografiei a fost condus cu pricepere și inteligență de criticul de excepție care a fost Valentin Silvestru.

ECOURI ÎN PRESĂ

„După cinci ediții, *Săptămâna Teatrului Scurt* își vede împlinită principala aspirație: reunește în cadrul festivalului competitiv nu modeste reprezentații cu texte într-un act montate special (și numai pentru această împrejurare), ci spectacole configurative, de anvergură, aducând, în modalități scenice moderne, ingenioase, tulburătoare scrieri românești vechi, drame și comedii noi de Dumitru Radu Popescu, Marin Sorescu, Paul Everac, Ion Băieșu, Kocsis István, altele de prestigioși autori străini. Felurite fapte atestă că piesa într-un act reintrodusă în viața teatrală, pe scenele profesioniste, și prin contribuția din ultimii șase ani a festivalului orădean, și-a cucerit locul pe care-l merită.

Discuția asupra întrebării puse de organizatori: „Determină piesa într-un act o structură spectaculară specifică?" a rodit o sumă de răspunsuri, alte interogații și s-a desfășurat într-o atmosferă de reală și cordială conlucrare intelectuală. Atât în dezbaterile asupra spectacolelor, examene de critică aplicată diligentă, cât și în colocviul teoretic final (al cărui punct de pornire au fost referatele criticilor Mircea Ghițulescu și Dumitru Chirilă, remarcabile prin tentativă de sintetizare și luciditate a conspectului), s-au avansat idei utile privind definirea piesei într-un act ca specie a teatrului scurt (ca gen, au zis unii). S-a mai vorbit, pe drept cuvânt, de folosul ce-l aduc piesele bune, profesioniste, în înlăturarea subproduselor care au inundat mișcarea de amatori și de

capacitatea lor de a spori combustia în laboratoarele de creație ale teatrelor dramatice. A fost avansată propoziția importantă că prin reprezentarea exemplară a piesei scurte se decid noi căi de accesibilizare a creației dramaturgice și teatrale românești de azi, specia fiind un fel de avanpost al literaturii dramatice. Polemicile de idei, urbane și în temă, au avut ca obiect mai ales statuările teoretice și justificările ori nejustificarea unor prezențe în festival. (...)" (Valentin Silvestru, *România literară*, 4 noiembrie 1982)

„(...) Resurecția spectacolului cu piesa într-un act presupune multiple beneficii: valorificarea unui important patrimoniu dramaturgic prea adesea și pentru multă vreme lăsat în afara preocupărilor repertoriale, creșterea în complexitate a fenomenului teatral, căutarea unor modalități de expresie specifice, ceea ce nu poate decât să lărgească câmpul de manifestare al talentelor care gâlgâie în teatrul românesc. Primită cu scepticism de unii, de alții cu mirare sau curiozitate, trecerea în revistă a spectacolelor de teatru scurt s-a impus de la ediție la ediție, confirmând întru totul rațiunile care au generat-o. Literatura dramatică autohtonă a fost prima beneficiară de pe urma acestei inițiative, spre ea îndreptându-se în primul rând atenția teatrelor doritoare să-și etaleze resursele în confruntarea de la Oradea. Dacă vlădica Samuil Vulcan este într-adevăr autorul acelui prim text dramatic românesc *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa*, cum s-a emis în vremea din urmă ipoteza, atunci cu el trebuie deschisă lista autorilor români prezenți pe afișul edițiilor anterioare, listă care continuă cu Caragiale, cu Eminescu sau Macedonski, până la marea pleiadă a dramaturgilor contemporani: Teodor Mazilu, D. R. Popescu, Paul Everac, Dumitru Solomon, Marin Sorescu, Romulus Vulpescu, Ion Băieșu, Kocsis István, Deák Tamás, Titus Popovici ș. a., cei mai mulți ajunși pe scenă cu piesele lor într-un act pentru că la Oradea se organizează o *Săptămână a Teatrului Scurt*. (...)

Festivalul constituie un punct de atracție cu ecouri în întreaga mișcare teatrală a țării. Dacă la edițiile inaugurale participarea poate fi și o poliță în alb, după un număr de ani adunarea unor nume de rezonanță reprezintă o confirmare, o atestare a unui prestigiu de acum câștigat." (Dumitru Chirilă, *Familia*, februarie 1982)

Ediția a VI-a, 30 noiembrie-6 decembrie 1984

A fost o ediție foarte bună, cu prezențe importante, atât regizorale cât și actoricești și, nu în ultimul rând, dramaturgice. Este și prima ediție cu participare internațională, ce e drept, timidă și neconcludentă, dar de apreciat ca intenție. Douăsprezece teatre, cu nu mai puțin de optsprezece spectacole au constituit Programul ambițios al acestei ediții. Sălile au fost mereu arhipline, interesul publicului pentru spectacolul cu piesa scurtă a crescut enorm în toți acești ani. Ediția a avut loc tot sub egida Festivalului *Cântarea României*, organizatorii fiind aceiași, de la edițiile trecute.

Iată afișul *Săptămânii Teatrului Scurt*, la ediția a VI-a:

Teatrul de Stat Turda: *Urme pe zăpadă* de Paul Everac. *Regia*: Mircea Moldovan. *Scenografia*: Gh. Matei.

Teatrul Național V. Alecsandri Iași: *Un pahar cu sifon* de Paul Everac. *Regia*: Nicoleta Toia. *Scenografia*: Safta Șerbu.

Teatrul Maghiar de Stat Cluj-Napoca: *Nevinovatul* de Dehel Gábor. *Regia*: Tompa Gábor. *Scenografia*: T. Th. Ciupe.

Teatrul Laboratorio Verona – Italia: *Il teatro del silenzio, La dispensa delle marmellate* și *Una storia di droga* (spectacol în afară de concurs). *Regia*: Ezio Maria Caserta.

Teatrul de Nord Satu Mare (secția maghiară): *Tolba cu povești* - spectacol susținut de actrița Papp Éva.

Teatrul Național Cluj-Napoca: *Ana-Lia* de Dina Cocea. *Regia*: Marin Aurelian. *Scenografia*: Andrei Mihalache.

Teatrul de Stat Oradea (secția maghiară): *Dresoarea de fantome* de Ion Băieșu. *Regia*: Szentmiklósi József. *Scenografia*: Camelia Micu.

Teatrul Maghiar de Stat Timișoara: *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I. L. Caragiale și *Jubileul* de A. P. Cehov (ultimul în afară de concurs). *Regia*: Lohinszki Lóránd. *Scenografia*: Winterfeld Sándor.

Teatrul Național Târgu Mureș: *O sărbătoare princiară* de Teodor Mazilu. *Regia*: Cristian Ioan. *Scenografia*: Kelemen Tamás Anna.

Teatrul Dramatic Constanța: *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I. L. Caragiale. *Regia*: Dominic Dembinschi. *Scenografia*: Constantin Ciubotariu.

Teatrul Național I. L. Caragiale București: spectacol-coupé *Farul* de Djordje Lebovici (în afară de concurs), *Domnul Valentino* de Borislav Pekič. *Regia*: Horea Popescu. *Scenografia*: Dan Coma.

Teatrul Bulandra București: *Într-un parc... pe o bancă* de Alexandr Ghelman. *Regia*: Mircea Cornișteanu. *Scenografia*: Ștefania Cenean.

Teatrul de Stat Oradea (secția maghiară): *Medeea modernă* de Göncz Árpád. *Regia*: Szentmiklósi József. *Scenografia*: Marie-Jeanne Lecca.

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Apa* de Dumitru Solomon. *Regia*: Victor Ioan Frunză. *Scenografia*: Adriana Grand și *Porțile* (adaptare de Alexandru Darie după *Săptămâna luminată* de Mihai Săulescu). *Regia*: Alexandru Darie. *Scenografia*: Maria Miu.

Teatrul Mic București: *Romanță târzie* de Peter Turrini. *Regia*: Cristian Hadjiculea. *Scenografia*: Mihaela Dulea.

Juriul, alcătuit din Valeria Seciu, președinte și membrii: Mircea Rădulescu, Gheorghe Suciu, Ana Benedek (reprezentanți ai Consiliului Culturii și ai Comitetului de Cultură Bihor), Dumitru Chirilă, Illyés Kinga, Ioan Ieremia, Virgil Munteanu, Ion Toboșaru, Gheorghe Ardelean (artist amator) a acordat următoarele premii:

- *Premiul I (ex-aequo)*: spectacolelor *Apa* de Dumitru Solomon (*regia*: Victor Ioan Frunză, *scenografia*: Adriana Grand) de la Teatrul de Stat Oradea și *Nevinovatul* de Dehel Gábor (regia: Tompa Gábor, scenografia: T. Th. Ciupe) de la Teatrul Maghiar Cluj-Napoca
- *Premiul II*: *Într-un parc... pe o bancă* de Alexandr Ghelman (*regia*: Mircea Cornișteanu, *scenografia*: Ștefania Cenean) de la Teatrul *Bulandra* București
- *Premiul III*: *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I. L. Caragiale (*regia*: Dominic Dembinschi, *scenografia*: Constantin Ciubotariu) – Teatrul Dramatic Constanța
- *Premiul pentru regie (ex-aequo)*: Tompa Gábor pentru regia spectacolului *Nevinovatul* (Teatrul Maghiar de Stat Cluj-Napoca) cu Victor Ioan Frunză pentru spectacolul cu piesa *Apa* de Dumitru Solomon (Teatrul de Stat Oradea)

- *Premiul de scenografie*: Adriana Grand pentru decorul și costumele spectacolului *Apa* (Teatrul de Stat Oradea)

- *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină (ex-aequo)*: Victor Rebengiuc pentru rolul *El* din spectacolul *Într-un parc... pe o bancă* (Teatrul *Bulandra* București) cu Csiky András pentru rolul *Herman Bauer* din spectacolul *Nevinovatul* de la Teatrul Maghiar de Stat Cluj-Napoca

- *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*: Luminița Gheorghiu pentru rolul *Ea* din spectacolul *Într-un parc... pe o bancă* (Teatrul *Bulandra* București)

- *Premiul special pentru opțiune repertorială*: Teatrul de Stat Turda pentru *Urme pe zăpadă* de Paul Everac

- *Diploma revistei Familia*: Dan Glasu pentru rolul *Nemeș* din spectacolul *O sărbătoare princiară* de la Teatrul Național Târgu-Mureș (regia: Cristian Ioan)

- *Diploma ziarului Crișana*: Anna Tamás Kelemen pentru scenografia spectacolului *O sărbătoare princiară* (Teatrul Național Târgu Mureș)

- *Diploma ziarului Fáklya*: Mariana Vasile pentru rolul *Mamei* din spectacolul *Porțile* după Mihai Săulescu (Teatrul de Stat Oradea)

- *Diploma Studioului de Radioteleviziune Iași*: Tatiana Iekel pentru rolul *Maria* din spectacolul *Romanță târzie* de Peter Turrini (Teatrul Mic București)

- *Diploma revistei Teatrul*: Papp Éva pentru recitalul *Tolba cu povești* (Teatrul de Nord Satu Mare, secția maghiară)

- *Diploma Teatrului de Stat Oradea*: Biró József pentru rolul *Efimița* din spectacolul *Conul Leonida* de la Teatrul Maghiar de Stat Timișoara

- *Premiul de popularitate acordat de public*: actorul Radu Gheorghe, interpretul rolului *Domnul Valentino* din spectacolul cu același nume prezentat în afara competiției de către Teatrul Național *I. L. Caragiale* București.

Comentatorii prezenți la colocviul *Valori dramaturgice și spectaculare în teatrul scurt*, la care au prezentat referate criticii Doina Modola, Virgil Munteanu, Dumitru Chirilă și Stelian Vasilescu au subliniat succesul incontestabil al acestei ediții. Discuțiile în jurul spectacolelor au fost aprinse, mai ales că unii dintre cei prezenți au socotit aproape de valoare egală spectacolele *Apa* și *Porțile* semnate de regizorii Victor Ioan Frunză și Alexandru Darie, părându-li-se nedreptățit acesta din urmă. Fără îndoială însă (și profesorii lor Ion Toboșaru și Ileana Berlogea s-au grăbit să confirme) că cei doi tineri regizori sunt amândoi foarte talentați și spectacolele lor o demonstrează din plin, „această competiție netrebuind în nici un caz să-i despartă, ci, dimpotrivă, să-i apropie". (Ileana Berlogea)

Cei prezenți, Valentin Silvestru, Mircea Morariu, Doina Modola, Ion Parhon ș. a. au subliniat prezența în festival a unor mari actori ai scenei românești: Mircea Albulescu, Gheorghe Cozorici, Tatiana Iekel, Victor Rebengiuc, Luminița Gheorghiu, Emil Coșeriu, Cornelia Gheorghiu, Csiky András, Silvia Ghelan, Melania Ursu, Mihai Gingulescu, Livia Doljan, Dan Glasu, Ileana Ploscaru, Vasile Cojocaru, Virgil Andriescu, Ileana Stana Ionescu, Radu Gheorghe, Florina Cercel, Olga Delia Mateescu, Rodica Mureșan, Cezara Dafinescu ș. a. Așa cum am mai spus, tânăra generație de regizori din care fac parte Tompa Gábor, Alexandru Darie, Dominic Dembinschi, Victor Ioan Frunză s-a făcut remarcată din plin la această ediție. Nu mai puțin scenografi tineri, unii aproape debutanți, au făcut dovada talentului lor incontestabil. Este vorba despre Adriana Grand, Maria Miu, Camelia Micu, Anna Tamás Kelemen ș. a.

Au fost salutați, de asemenea, vechii prieteni ai Festivalului orădean, regizorii Nicoleta Toia, Mircea Cornișteanu (prezent cu două spectacole), Cristian Hadjiculea.

Vorbitorii au subliniat frumusețea deosebită a piesei lui Paul Everac, *Urme pe zăpadă*, construcția ei impecabilă.

S-au iscat controverse, benefice (și nu precum vom vedea ulterior) pe tema montării clasicilor. Unora li s-a părut că tânărul regizor Dominic Dembinschi ar fi trădat piesa lui Caragiale *Conul Leonida față cu reacțiunea*. Regizorul declara, între altele că, „personajele caragialești îi evocă pe Don Quijote și Sancho Panza, într-o proporție mult mai mare decât pe Estragon și Vladimir.

Într-o reducție de proporție, personajele exprimă metafora grotescă a unei tipologii ce ține de realitățile ultimelor două veacuri, și anume omul politic, sau, mai bine-zis, cel ce se vrea politic...

Aluzia la „cuplul prezidențial" mi se pare străvezie. „Conu' laicizează pentru consoartă sanctitatea gazetei, aici, simbolul participării dirijate la treburile lumii.

... Trezirea celor doi ține de cea mai adâncă tragedie: visul lor s-a dovedit la fel de fals ca și realitatea, personajele se trezesc într-un nou coșmar, unde până și minciuna a devenit imposibilă..."

Au sărit mulți alții să apere spectacolul, căruia i-au subliniat modernitatea și actualitatea neostentative, decurgând din chiar datele genialului text caragialian. Acest punct de vedere, aparținând lui Marian Popescu, va constitui de altfel și un argument al „apărării", ca să zic așa, în disputa ce se va naște nu peste multă vreme în presa noastră centrală. Faptul s-a datorat unui gest reprobabil, credem noi, al dramaturgului Paul Everac care a înaintat un Memoriu Consiliului Culturii, propunând nici mai mult nici mai puțin decât retragerea Premiului III acordat de către Juriu acestui spectacol. Scandalul provocat de acest gest, fără precedent, a făcut multă vâlvă care, spunem noi astăzi, a ținut treaz interesul lumii artistice pentru festivalul orădean, dar, în același timp a fost socotit o trădare a „lecturii esopice" a textelor clasice, atât de necesare, vai, în regimul dictaturii ceaușiste. Or, prin așa-zisa „demascare", Paul Everac atrăgea atenția asupra modalităților infinite în care poți comunica ceva despre timpul și oamenii de azi prin intermediul unei piese scrise cu o sută de ani în urmă. Sau chiar cu trei sute, așa cum știm prea bine.

Oamenii de teatru au socotit gestul lui Paul Everac unul de rău augur pentru teatrul românesc, care dă apă la moară celor care vedeau mereu în teatru, în actul scenic un pericol public, un atentat la autoritățile timpului. De altfel și aceasta a contribuit la restrângerea în viitor a colocviilor și la anularea treptată a discuțiilor colocviale pe marginea celor văzute.

Adrian Dohotaru, regretatul Adrian Dohotaru, prezent și el la colocviu, a remarcat nivelul înalt valoric al *Săptămânii* la această ediție. S-a declarat adept al piesei scurte, promițând că va scrie și el pentru viitoarea ediție.

Se observă că unele spectacole nu „trec" rampa, cu toate că, din start ar avea toate premizele. Așa s-a întâmplat cu *Paharul de sifon* de la Iași (regia Nicoleta Toia) care nu s-a bucurat de o primire prea caldă din partea publicului, cu tot efortul și talentul celor doi interpreți, Cornelia Gheorghiu și Emil Coșeru (ultimul va mai fi prezent de câteva ori la Festivalul orădean și va fi și laureat).

Radu Anton Roman a observat, cu binecunoscutul său umor, că nu de puține ori gazdele se pot păcăli invitând trupe ale căror spectacole n-au fost în prealabil vizionate. La Oradea, trupa italiană, nu lipsită de talent autentic, condusă de Ezio Mario Caserta n-a lăsat cea mai formidabilă impresie. S-ar putea ca nici publicul român să nu fi avut suficiente antene pentru scenariul lui Caserta și pentru modalitățile clovnești de interpretare.

Ediția a avut un oaspete cu totul special în persoana tinerei actrițe Papp Éva de la Teatrul de Nord Satu Mare. După un accident care i-a schimbat întreg cursul vieții, ea a găsit puterea să apară pe scenă din nou, într-o formă artistică excelentă, în spectacolul *Tolba cu povești* – de fapt un lung monolog, susținut cu brio de actriță și ascultat cu reală emoție de spectatorii solidari cu necazul și nenorocul frumoasei actrițe.

Piesa Doamnei Dina Cocea, *Ana-Lia* a constituit, de asemenea, subiectul discuțiilor. Două mari actrițe, Silvia Ghelan și Melania Ursu, jucând cu credință, dar fiind îndrumate precar regizoral, n-au reușit să transmită emoția pe care sconta autoarea piesei.

Un spectacol bun, dar poate excesiv regizat, a fost și cel al soților Bányai Irén și Laczó Gusztáv (de altfel doi actori foarte harnici și pasionați de munca și de profesia lor). E bine că dramaturgia lui Băieşu cunoaște acum o nouă traducere destinată scenei de limbă maghiară.

S-a reținut, de asemenea, ideea lui Lohinszki Lóránd de a distribui în *Efimița* din *Conul Leonida* un bărbat. Tânărul actor Biró József s-a descurcat admirabil, fiind distins de altfel cu o diplomă binemeritată. De o presă bună, chiar foarte bună și de o primire pe măsură s-a bucurat spectacolul lui Cristian Ioan, actor, absolvent al cursurilor postuniversitare de regie, cu admirabila piesă a lui Teodor Mazilu, *O sărbătoare princiară*. Ion Calion a lăudat mult spectacolul, a cărui expresivitate scenică face dovada calităților regizorale ale lui Cristian Ioan.

„Cristian Ioan – avea să scrie în *România Literară* Radu Anton Roman – a creat cel mai neliniștitor, mai expresiv spectacol văzut de noi cu *O sărbătoare princiară*. Cadrul scenic a fost gândit și el" în cele mai mici detalii, contribuind mult la crearea atmosferei terifiante. „Spectacolul lui Cristian Ioan se impune – scrie Ileana Berlogea în *Contemporanul* – prin arderea lui lăuntrică, prin tensiune, ritm și mai ales prin fantezia dezlănțuită existentă în realizarea grotescului".

Spectacolele Teatrului Național *I. L. Caragiale* au fost așteptate cu firească emoție și cu interes. Horea Popescu a regizat două spectacole în care au strălucit actori și actrițe din linia întâi a Naționalului. Să-i amintim doar pe Gheorghe Cozorici și Mircea Albulescu în spectacolul *Farul* de Djordje Lebovič, „două voci" distincte, un „bas" pesimist și „un tenor" optimist, două voci pline de tâlc, exprimând lapidar două concepții de viață. Spectacolul, în viziunea robustă a lui Horea Popescu trimite spre public un gând, o meditație asupra adevăratei valori a vieții, condiționate de dimensiunea idealului fiecăruia. Tensiunea dramatică a spectacolului, situația limită în care se găsesc personajele pun în valoare ideea eroismului, a sacrificiului.

„Domnul Valentino" a pus, în discuție într-o gamă comică, sau poate tragi-comică, tema incomunicabilității. Personajul mut interpretat cu măiestrie de Radu Gheorghe exprimă generosul punct de vedere al autorului: el pledează pentru relații simple, omenești, directe, de înțelegere și iubire.

Lăudând piesa lui Árpád Göncz, actrița orădeană Bathó Ida mărturisea cât de mult apreciază piesa acestui talentat scriitor și eminent traducător (ce avea să devină președintele Ungariei) și câtă nevoie au actorii de asemenea texte și de asemenea roluri de mare dificultate care „consolidează rezistența, siguranța profesională și tehnica interpreativă, ferindu-i de rutină".

Despre excepționala piesă a lui Alexandr Ghelman, *Într-un parc... pe o bancă* s-a discutat și s-a scris mult. Piesa putea să ne pară nouă, în anul 1984, deosebit de curajoasă, autorul încercând să sondeze adâncurile omenești, sentimentele celor care trăiesc într-o societate care minte și păcălește. Oamenii nu au de ales: se refugiază în visare, în minciună, în iluzie. Între voință și acțiune, între proiecte și realizare se cască un hău și e fragilă granița între teamă și încredere, între frică și

suspiciune, între singurătatea rece și calda omenie. Doi actori de zile mari, Victor Rebengiuc și Luminița Gheorghiu, au fermecat pur și simplu sala („acest tandem actoricesc minunat" cum i-a numit criticul Irina Coroiu), printr-un joc încărcat de emoție autentică și de profesionalism sută la sută.

Spectacolele Teatrului orădean au fost, cum spuneam, îndelung dezbătute. Criticii și de altfel și invitații ceilalți au remarcat capacitatea regizorului Victor Ioan Frunză de a dilata scenic sensurile profunde ale piesei lui D. Solomon. Imaginile din spectacol, precum și cei trei actori (Daniel Vulcu, Nicolae Barosan, Dan Bădărău) au constituit surprize continue până la finalul cu totul neașteptat al spectacolului. O mare contribuție a avut talentata Adriana Grand, aflată la începuturile spectaculoasei sale cariere profesionale.

„Mă bucură acest succes al meu și al teatrului deopotrivă - a declarat (în ziarul *Crișana*, 8 dec.1984) regizorul Victor Ioan Frunză. - Îmi dă siguranță, mă stimulează în căutările mele viitoare... Am avut șansa întâlnirii cu un text de excepție al unui reputat dramaturg care este Dumitru Solomon". Iar Adriana Grand, în același ziar, mărturisea cu tinerească și deloc falsă modestie: „Eu sunt grafician și cu acest spectacol debutez în scenografie. E o reușită care mă umple de bucurie și-mi dă încredere... Colaborarea cu talentatul Victor Ioan Frunză mi-a dat încredere deplină. M-a cucerit și m-a pasionat realizarea scenografiei."

Din piesa rămasă între coperțile unei cărticele, (*Săptămâna luminată* de Mihai Săulescu, mort atât de tânăr și rămas aproape necunoscut) tânărul regizor Alexandru Darie a construit un text dramatic cu noi virtuți scenice, dar, așa cum, au observat unii critici, poate modalitățile scenice găsite de regizor nu erau cele mai adecvate acestui gen de piesă. Impecabil rezolvate toate rolurile de către cîțiva din actorii ce aveau să devină preferații regizorului: Nicolae Toma, Mariana Vasile, Cristian Șofron, Emil Sauciuc. Cât despre decorul și costumele Mariei Miu nu avem a le reproșa nimic: au fost, ca întotdeauna, perfecte.

Cât privește piesa lui Turrini, *Romanță târzie* cu care a venit la Festival Teatrul Mic, unora li s-a părut... mică și ea, neimportantă cu toate că cei doi actori, Tatiana Iekel și Nicolae Dinică s-au străduit - și în parte au reușit - să transmită emoțiile și sfâșierile rataților, doi oameni care „ar fi putut să fie..." dar n-au ajuns decât două destine ferfenițite, neîmplinite, ratate.

Săptămâna Teatrului Scurt la cea de a VI-a ediție a avut în Program și lansarea unor cărți de teatru, lansare foarte bine primită de publicul orădean. Este vorba de cartea Margaretei Bărbuță *Demnitatea teatrului* (Ed. Eminescu), două cărți de Paul Everac: *Martor cu păreri proprii* și *Teatru-Parabole* (Ed. Junimea), volumul *Evul Mediu întâmplător* de Romulus Guga, și *Hotărârea* (ambele în seria „Teatru comentat" a Editurii Eminescu) de Mircea Bradu.

Au vorbit despre scriitori și cărțile lor Dumitru Chirilă, Elisabeta Pop, Mircea Morariu, Victor Ernest Mașek, Doina Modola, Constantin Măciucă, Valentin Silvestru, Florica Ichim, Ion Cocora, Stelian Vasilescu, Marian Popescu ș.a. Au mai oferit autografe pe cărțile lor scriitorii Tudor Popescu, Dumitru Solomon, Lucian Drimba, Valentin Silvestru, Marin Sorescu, Victor Ernest Mașek.

Festivitatea de premiere a fost urmată de spectacolul Teatrului din Oradea, premieră absolută, cu piesa dramaturgului Mircea Bradu, *Satul blestemat*. Regia și scenografia: Sergiu Savin. Spectacolul a fost bine primit de public, criticii acordându-i ulterior, spații importante în presa de specialitate, analizele, deopotrivă ale piesei și ale spectacolului, dovedind o atentă urmărire a evoluției dramaturgului, dar și a trupei teatrale orădene.

ALTE ECOURI ÎN PRESĂ

„Cea de a VI-a ediţie a *Săptămânii Teatrului Scurt* ne face să ne gândim de pe acum la o sărbătoare tradiţională a teatrului organizată la Oradea. Această tradiţie s-a consolidat stagiune de stagiune printr-un fertil dialog între mesagerii Thaliei de pe întreg cuprinsul ţării şi un public tot mai sensibil şi mai receptiv la căutările şi izbânzile teatrului românesc în direcţia vehiculării unui mesaj social răspicat, în haina artistică cea mai adecvată. (...)

Ne bucură nespus interesul suscitant faţă de acţiunea noastră intrată, aş zice, în conştiinţe ca un eveniment cu incontestabilă valoare artistică şi educativă şi nu mă-ndoiesc că ea va rodi în noi câştiguri pe linia promovării în repertoriile tuturor teatrelor din ţară a piesei scurte, modalitate excelentă de a realiza cu mari economii de mijloace scenice sarcini de maximă importanţă menite ridicării pe noi trepte calitative a muncii noastre". (*Mircea Bradu*, directorul Teatrului de Stat Oradea)

„*Săptămâna Teatrului Scurt* a intrat atât de organic şi atât de firesc în tradiţia culturii noastre orădene încât ni se pare că ne aparţine, prin moştenire, mai de demult.

E o săptămână a frumosului artistic. Ea i-a devenit repede familiară şi familială, cetăţeanul de astăzi căutând-o şi îndrăgind-o. Am luat pulsul cetăţii şi am constatat că este într-adevăr aşa. *Săptămâna Teatrului Scurt* are un ajun prelungit al întâmpinării, cu ochii larg deschişi spre afiş, cu goana după bilete, cu grija de-a nu pierde nici un spectacol şi, în fine, cu deschiderea festivă, cu fascinaţia rampei, şi ritmul entuziast al aplauzelor.

Parcă anume să-şi justifice dragostea publicului, *Săptămâna Teatrului Scurt* a sosit, ciclic, cu daruri mai îmbelşugate şi mai felurite, ediţia aceasta fiind, deocamdată, cea de vârf, cu deschidere şi făgăduinţă spre ediţiile viitoare. (...) Ne bucurăm cu toţii, din tot sufletul, că am întemeiat un lucru bun, frumos şi folositor, - un act de cultură pe care l-ar aplauda fericiţi toţi precursorii din toate provinciile româneşti: Alecsandri, I. L. Caragiale, Matei Millo şi Iosif Vulcan. Suntem alături de artiştii de pe scenă, alături de publicul din sală, în emoţia care ne încearcă tuturor inimile". (*Al. Andriţoiu*, redactor şef al revistei *Familia*)

CÂT DE SCURT E TEATRUL SCURT?

Teatrul scurt poate fi scurt şi foarte scurt. Uneori, chiar ceva mai lung. Dramaturgii români au fost atraşi de toate dimensiunile speciei. De pildă, Caragiale. A scris o piesă într-un act - *Conu Leonida* faţă cu reacţiunea - care nu-ţi dă senzaţia că e teatru scurt. Apar trei personaje pe parcursul celor cinci scene ale actului, constituind un univers uman fără fisură. Cu aproape treizeci de ani înainte, Negruzzi scria şi el o farsă într-un act - *Muza de la Burdujăni* - unde apar opt personaje în cele cincisprezece scene ale piesei. Dacă piesa lui Negruzzi reflecta nevoia fixării comice a unor tipuri precis localizate, la Caragiale se produce o vizibilă reducţie la esenţial a tipului comic. S-ar zice că tot actul ar fi demonstrarea unui caz de natură psihiatrică. Spune Leonida: „Omul, bunioară, de par egzamplu, dintr-un nu-ştiu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? Fandacsia e gata; ei! Şi după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. (către cocoana) Văzuşi?" Dimensiunea scurtă a piesei e relevată de acest „văzuşi"? care rezumă o posibilă demonstraţie. Demonstrarea dramatică se sprijină pe o singură dominantă conflictuală, împinsă până la ultimele consecinţe. Această reducţie comică este o trăsătură stilistică a avangardei teatrale şi o regăsim într-o formă unică la polonezul Galczynski, de pildă, ale cărui piese scurte sunt, atât

de scurte, încât comicul rezultă și din acest fapt. La o primă vedere, minusculele piese ale lui Galczynski au aerul de „poantă" sau de bancuri englezești, seci și de umor incontestabil. La o lectură atentă, se relevă o satiră totală a mentalităților anchilozate, a snobismului cultural, a tot ceea ce se opune omenescului. Cortina, în acest *Teatru al gâștei verzi*, cum și-a intitulat Galczynski cele câteva sute de micropiese, joacă un rol important la fel ca diverse obiecte.

De regulă, teatrul scurt este privit ca o necesară exersare a teatralității și dramaticității pe spații mici. Uneori are valoare de experiment, Oricum, această specie dramatică, amenințată, în anume momente cu dispariția din motive extra-artistice (economice, de organizare a spectacolului teatral etc.) își dovedește pe deplin valoarea ca act de creație. Răspunsurile la întrebarea din titlul acestor rânduri, cât de multe pot fi, scot în evidență posibilitățile spectaculare ale unei specii agreate de cei mai importanți dramaturgi. Iar *Săptămâna Teatrului Scurt* de la Oradea are menirea de excepție de a valorifica plenar un tezaur de valori estetice, spirituale care este teatrul scurt. *(Marian Popescu)*

CONFESIUNE

De câte ori m-am încumetat să scriu o piesă scurtă, m-am trezit gâfâind. Drumul nu era foarte lung, dar panta era foarte mare, și trebuia parcursă alergând. Urci grăbit cu ideea în spate: ea mai întâi! Ești obligat s-o urmărești îndeaproape, și apoi „felia de viață". Lipsa ideii clare, îndrăznețe, inedite, șocante nu poate fi ascunsă, până la un punct (cum se mai poate în piesa „lungă"), de senzația de viață autentică. Ideea primează și trebuie expusă într-o rigoare excesivă, digresiunile pitorești, de evocare etc. nu sunt binevenite.

Piesa „scurtă" este o flacără de magneziu care arde o clipă și orbește. Un zâmbet! Un oftat! Un gând mărturisit cu sufletul la gură. Un nucleu în care materia este de câteva ori mai concentrată decât în afara lui. Capodopera „scurtă" arată, tocmai de aceea, pretinde un geniu special: al bijutierului, al compozitorului de muzică de cameră, în care finețea execuției primează, o piesă „lungă" este o simfonie, o piesă „scurtă" este un quartet. Scrii piesă „scurtă" nu pentru că vrei așa, ci pentru că ai geniul mai rar al conciziunii. Caragiale a avut acest geniu al schiței, al momentului, al piesei de mici dimensiuni. Capodopera lui se numește *Conul Leonida*... Mazilu a avut geniul piesei „scurte". Capodopera lui se numește *O sărbătoare princiară*. Unele dintre cele mai valoroase piese ale lui Băieșu sunt „scurte": și el mi se pare a avea talentul rar al acestui gen dificil.

Dramaturgii, la noi, nu mi se par că agreează genul. Au sentimentul că în fiecare piesă „scurtă" ratează o piesă „lungă". Piesa „mică" o leagă, de multe ori, de o idee mică, pentru uzul amatorilor. Or, pentru a reuși, fenomenul trebuie să fie invers. Tratată așa, ea arată așa cum arată: încă modestă, în bună parte.

Teatrele o evită și ele. Incă! Se tem de neadeziunea publicului la „muzica de cameră". Eroare fundamentală! Acolo unde s-a încercat, a fost o reușită.

La Oradea, „capitala" piesei „scurte", se pledează convingător pentru această idee. Argumente? Foarte multe, printre care: se acoperă o tematică mai largă, se montează mai ieftin, se poate satisface, în același spectacol (prin mai multe piese), și gustul de dramă și gustul de comedie, se poate debuta mai ușor (tineri dramaturgi), se poate experimenta etc. personal, deși agreez acest teatru, n-am reușit decât de vreo două-trei ori, și încă n-am avut bucuria să-mi văd pe scenă nici *Sisif cel Mic*, nici *Ziua marelui succes*. În ediția următoare! (*Tudor Popescu*)

„Spectacol trecut sub tăcere de Paul Everac. Remarcăm noutatea lecturii lui Dominic Dembinski a farsei *Conul Leonida...*, a relevării unui alt pol; erotismul, obsesia întregii lumi caragialene. De o pudicitate feciorelnică, Paul Everac întreabă „de unde acest pol"? În general, se știe, „polul" se descoperă, mergi spre el (vezi călătoriile spre Pol). Dacă nu vrei să mergi, stai, adică te întrebi, cum face Paul Everac. Atunci, firește, că „și nemica mișcă". Reclamând eseismul, Paul Everac demască trivialități, erotomanie, scabrozități în lectura lui Dembinski. Se pare că, în privința relației text-regie, la secția Caragiale, Paul Everac se află în fața unui obstacol vechi. A mai spus, scris, intervenit, reclamat în legătură - zice domnia sa - cu abuzul regizoral care, deșuchiat, dă palme textului. (...)

Oare ce supără mai tare pe d-sa în legătură cu eseul regizoral? S-ar zice că e o întrebare de nota zece. Dar nu e! Paul Everac (scrierile sale para-dramaturgice o zic de-a dreptul, ceea ce e un merit) nu agreează iscodirea textului. (...) E aici aceeași poziție seniorial-critică prin care suntem împinși să aprobăm că există o „normă" Shakespeare sau Caragiale ce trebuie realizată, regizorul nu trebuie să mai vină cu zestrea sa de cultură, de european al secolului XX, căci dramaturgul a pus tot ce trebuie în piesă. (...) Poate că vorbesc aici despre expresionistul conflict între generații. Problema, însă, cred că e mai adâncă. E vorba de cultura teatrală pe care toți, sper, vrem s-o servim cât mai bine și nu s-o aservim unor tabu-uri de orice natură ar fi ele. Dialectica actului artistic rezidă, în cea mai mare măsură, în neîntreruptul dialog al încercărilor". (*Marian Popescu, Contemporanul*, 4 ian.1985)

Socotind această ediție o veritabilă competiție valorică, președinta Juriului, excepționala actriță *Valeria Seciu* a mărturisit Reporterului (*Crișana*, 8 dec.1984) că „a simțit o mare dorință de sinceritate și de comunicare în transmiterea Adevărului", din partea celor ce „s-au angajat în competiția artistică".... „Acest festival înseamnă pentru mine o experiență atât de complexă și bogată... încât echivalează cu un substanțial moment de creație".

„Cea de a VI-a ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt* (Oradea, 30 nov.-6 dec. 1984) a confirmat atributele celor precedente: spectacole majoritar valoroase, diversitate repertorială, gamă largă de modalități artistice, performanțe interpretative remarcabile, ceea ce explică succesul său cel mai important: afluența excepțională a publicului. În majoritatea serilor sala teatrului orădean a fost populată mult peste capacitatea normală , fără ca prin asta să poată face față marelui număr de solicitanți. Pentru organizatorii festivalului, care își amintesc că la primele ediții trebuia dusă o intensă muncă de mobilizare, interesul de acum al publicului constituie cea mai mare răsplată pentru apreciabila energie cheltuită și, totodată, un impuls pentru viitor. Țelul acestei manifestări a fost acela de a atrage atenția teatrelor și a publicului asupra piesei într-un act, capitol amplu și bogat în valori al dramaturgiei românești și universale, pe nedrept ținut în penumbră. Și tot ce s-a întâmplat în aceste zile de festival dă marea satisfacție a scopului îndeplinit. Au contribuit la succesul de public prestigiul de care se bucură unele din teatrele participante (Teatrul Național *I. L. Caragiale* din București, Teatrul Național *V. Alecsandri* din Iași, Teatrul Național din Cluj-Napoca, Teatrul *Bulandra*, Teatrul Mic ș.a. - chiar dacă în actualul festival nu toate și-au onorat integral cartea de vizită), interesul pe care reușesc să-l stârnească unii dintre dramaturgii noștri și, nu în ultimul rând, marile succese ale edițiilor anterioare, succese ce-și prelungesc ecoul de la o ediție la alta, permanentizând priza de interes a tot mai numeroșilor iubitori de teatru în general, de teatru scurt în special. (...)

Vorbim astăzi, după ani buni, de ediția spectacolului orădean cu *Occisio Gregorii* sau de ediția spectacolului clujean cu schițele lui Caragiale tot așa cum ediția anterioară a fost cea „a lui Toca" prin omagierea excelentei realizări a lui Alexandru Tocilescu și a trupei de la *Bulandra* cu *Barbul Văcărescu*... și aceeași *Occisio Gregorii*..., veritabile spectacole-eveniment, revelații, spargeri de tipare, uneori chiar cu o notă de senzație. Și dacă la actuala ediție am avut *realizări*, unele de incontestabilă valoare, dar nu revelații, interesul nu a fost cu nimic diminuat, – așa cum arătam – majoritatea spectacolelor au atins un înalt nivel artistic și pentru că au predominat tinerii, cei care dau întotdeauna un aer de prospețime și de înnoire captivantă. Oare n-ar fi ediția de față tocmai una a tinereții, în care ultimele promoții de regizori să caute să-și impună valorile? Dacă avem în vedere că pe afișe întâlnim spectacole semnate de Victor Ioan Frunză, Tompa Gábor, Dominic Dembinschi, Alexandru Darie, Szentmiklósi József, Cristian Ioan, răspunsul poate să fie afirmativ. (...) Victor Rebengiuc și Luminița Gheorghiu, indiscutabil cei mai inspirați interpreți ai ediției, nu anulează contribuția lui Mircea Cornișteanu la succesul spectacolului cu *Într-un parc... pe o bancă* de Alexandr Ghelman, dar pentru spectatori spectacolul este al celor doi protagoniști. La fel sunt raporturile și în *Farul* de Djordje Lebovič între Gheorghe Cozorici – Mircea Albulescu și Horea Popescu, în *Romanța târzie* de Peter Turrini între Tatiana Iekel – Nicolae Dinică și Cristian Hadjiculea, în *Paharul cu sifon* de Paul Everac între Cornelia Gheorghiu – Emil Coșeru și Nicoleta Toia, între Silvia Ghelan – Melania Ursu și Marin D. Aurelian în *Ana-Lia* de Dina Cocea, raporturi ce se păstrează și la bine și la rău, adică și la succes și la eșec. O poziție socială și-a cucerit protagonistul spectacolului *Domnul Valentino* de Borislav Pekič, regia Horea Popescu, spectacol prezentat în afara concursului, întipărit în inimile spectatorilor grație acestui excepțional Radu Gheorghe, interpret de pantomimă vizitat de geniu". (*Dumitru Chirilă,* Familia, *decembrie 1984)*

Ediția a VII-a, 11-17 aprilie 1988

După o întrerupere de patru ani, gata-gata să se suspende definitiv, *Săptămâna Teatrului Scurt* de la Oradea își anunță, iată, cea de a VII-a ediție.

Nouă teatre, paisprezece reprezentații.

Iată afișul Festivalului:

Teatrul Național I. L. Caragiale București: *Contrabasul* de Patrick Süskind cu Radu Beligan, *artist al poporului; Regia:* Grigore Gonța; *Scenografia*: Ion Popescu Udriște.

Teatrul Național I. L. Caragiale București: *Actorul* – spectacol de pantomimă cu un *Prolog* de Mircea Dinescu, spectacol susținut de Mihai Mălaimare. *Decor și costume*: George Doroșenco.

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Zece hohote de râs* de Tudor Popescu; *Regia*: Alexandru Darie: *Scenografia*: Maria Miu

Teatrul Dramatic Baia Mare: *Vasile Lucaciu* de Dan Tărchilă; *Regia* și *scenografia*: Ioan Ieremia

Teatrul Municipal Ploiești: *Matca* de Marin Sorescu; *Regia* și *scenografia*: Dan Bădărău

Teatrul de Stat Arad: *Vinovatul* de Ion Băieșu; *Regia*: Ion Văran; *scenografia*: Onisifor Colta; *Traversarea Niagarei* de Alonso Alegria; *Regia*: Ștefan Iordănescu; *scenografia*: Doru Păcurar

Teatrul de Stat Oradea (secția maghiară): *Alo, cine ești?*, de Méhes György; *Regia și scenografia*: Varga Vilmos

Teatrul Național Vasile Alecsandri Iași: *Tactica șarpelui boa* după proza lui A. P. Cehov; *Regia*: Nicoleta Toia. *Scenografia*: Safta Șerbu

Un cocktail după o premieră. Simona Constantinescu, gen. Lazăr Cârjan, col. D. Strava şi Ioan Laza (S.C. „Anotimp" S.A.), mari iubitori ai teatrului. Cum se vede, Presa şi Poliţia sunt cu noi!

Eugen Harizomenov în mijlocul „auxiliarilor" scenei, nepreţuiţi colaboratori.

Sala Liceului
Em. Gojdu.

În foto:
Margareta Bărbuță,
Valentin Silvestru,
Octavia Treistar.

Cu D. R. Popescu: Dorin Presecan, Mariana Presecan, Ioan Ieremia, Ion Abrudan, Lenuța Abrudan.

După premiera spectacolului „Casa evantai", cu Marin Sorescu.
Mircea Bradu, Mariana Neagu, Maria Goina, Elisabeta Pop, Emil Sauciuc, Ion Abrudan, Alla Tăutu, E. Kozak, Aurora Leonte, Sergiu Savin, Anca Miere-Chirilă, Ion Mâinea.

La Marghita, la o întâlnire cu publicul.
În fotografie: Alla Tăutu, Elisabeta Pop, Marin Sorescu, Sergiu Savin, Ion Caramitru, Emil Sauciuc, Nicoale Moranciu.

Cu Hubay Miklós după premiera spectacolului „Cele trei nopţi ale unei iubiri".
În fotografie, alături de scriitor: Ileana Iurciuc, Tiberiu Covaci, Ion Abrudan, Cristina Șchiopu, Elisabeta Pop, Alexandru Roșescu, Fekete Attila, Daniel Vulcu, Nicolae Barosan.

Cu nea' Dorel Urlăţeanu și cu Doina Urlăţeanu, acasă la ei. (Elisabeta Pop, Mircea Bradu, Ion Mâinea).

Distribuția spectacolului „Aniversarea". Anca Miere-Chirilă, George Voinese, Eugen Harizomenov, Tania Filip, Ion Mâinea, Sergiu Savin, Eugen Țugulea și ... auxiliarii ... Maria Goina (regizor tehnic), Elisabeta Pop, (sufleor) Iuliana Chelu.

Interpreții spectacolului „Cimitirul păsărilor" Mariana Neagu, Mariana Vasile, Ion Abrudan, Ion Mâinea, Dorin Presecan, împreună cu Anca Bradu care debuta în regie. (Cu ei mai sunt regizoarea tehnică Jeny Popa și Florența Szabo - sufleor.)

Între prieteni:
cu
Leopoldina
Bălănuţă
Elisabeta Pop şi
Dumitru Chirilă
(1995).

Nelipsitele colocvii ...

La Atena cu
„Scrisoarea pierdută",
1981

Directorul Teatrului Poreia – Leonida Trivizas, poeta Ioana Tsatsos și Ion Brad, ambasadorul României la Atena, în seara spectacolului (mai, 1981).

Grupul de actori orădeni la Atena.

După spectacolul café-théatre „De n-ar fi fost măcar o floare" înconjurați de trandafirii lui Marcel Segărceanu. În fotografie: Olimpia Mâinea, Doamna Segărceanu, Marcel Segărceanu, Stelian Vasilescu, Stanca Ponta, Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Elisabeta Pop, Iulia Lăzăroiu, Nicolae Toma, prof. Pavel Berlo.

Un spectacol literar din anii '65. Iată-i, alături, pe ... Eminescu, Alecsandri, Caragiale, Veronica Micle ... interpretați de actorii orădeni.

Sărbătoare, la Teatru ...

Cu D. R. Popescu mai sunt: Dumitru Chirilă, Viorel Horj, Elisabeta Pop, Kiss Török Ildikó, Mircea Bradu (cu damigeana de vin ...).

După premiera „Moara de pulbere" de D. R. Popescu, cu regizorul Ioan Ieremia (mai, 1989). Dorin Presecan, Lenuța și Ion Abrudan, Mariana Presecan, regizorul Tudor Chirilă, Mariana Vasile, Dan Aștilean.

Ioan Ieremia, D. R. Popescu, Dumitru Chirilă (9 mai, 1989).

Actorii și personalul auxiliar (1988).
După premiera cu
„Mătușa lui Charley" ...

Distribuția de la
„Mary Poppins"
cu regizorul
Farkas Ștefan.
În fotografie:
Emil Sauciuc,
Tania Filip,
Mariana Vasile,
Elisabeta Pop,
Marioara Goina,
Iuliana Chelu,
George Voinese,
Camelia Micu,
Nicolae Toma.

Teatrul ... noaptea!

Teatrul de Stat Oradea: *Maestrul cântăreț* de Frank Wedekind; *Regia*: Laurian Oniga; *scenografia*: Maria Malița

Teatrul Național Târgu Mureș: *Năpasta* de I. L. Caragiale; *Regia*: Dan Alecsandrescu; *scenografia*: Alexandru Ursu

Teatrul Foarte Mic: *Noapte bună, mamă* de Marsha Norman, cu *Olga Tudorache*. *Regia*: Dinu Cernescu; *scenografia*: Virgil Luscov

I.A.T.C. București: *Medeea* de Seneca; și *Stress* de M. R. Iacoban ambele în *regia* lui: Mircea Albulescu; *asistent*: Alexandru Lazăr

Festivitatea de premiere a fost urmată de un spectacol admirabil semnat de Ioan Ieremia: *Dalbul pribeag* de D. R. Popescu. Scenografia, nu mai puțin convingătoare: Emilia Jivanov.

Interpreții, trei dintre cei mai buni actori ai Naționalului timișorean, Larisa Stase Mureșan, Ion Haiduc și Traian Buzoianu, au captivat publicul într-un spectacol strălucit. Valentin Silvestru, de obicei zgârcit cu laudele, a scris despre spectacol numai cuvinte de laudă: „Ioan Ieremia are harul de a găsi expresii conceptualizate, de echivalență intelectuală și de forță emotivă, pentru piese cu alegorizări intense... Eșafodajul scenic e arhitecturat cu măiestrie, în simetrii glaciale, cărora admirabila scenografă Emilia Jivanov le adaugă motivații plastice albe, pomi stranii, costume verzi și negre, semne simbolice vorbind despre Golgota eroului... Relațiile dintre cei trei protagoniști sunt fără cusur, ei conlucrând cu personalitate în realizarea atmosferei, a climatului de incertitudini în care dospesc teama, suspiciunea, ura, vindicația, disimularea vicleană, crima, izbăvirea, disprețul și imanența apăsătoare a pedepsei legiuite".

Juriul din care au făcut parte: Ileana Berlogea – președinte: Natalia Stancu, Dumitru Solomon, Ștefan Oprea, Dumitru Chirilă, Viorel Horj, Otilia Ciursaș, a acordat următoarele premii:

– *Premiul I ex-aequo*: *Vasile Lucaciu* de Dan Tărchilă, spectacol al Teatrului Dramatic Baia Mare (*Regia și Scenografia*: Ioan Ieremia) și *Tactica șarpelui boa* după A. P. Cehov, de la Teatrul Național *Vasile Alecsandri* (Regia: Nicoleta Toia)

– *Premiul II*: *Zece hohote de râs* de Tudor Popescu – *Regia*: Alexandru Darie (Teatrul de Stat Oradea)

– *Premiul III*: *Traversarea Niagarei* de Alonso Alegria (Regia: Ștefan Iordănescu) – Teatrul de Stat Arad

– *Premiul de regie*: Nicoleta Toia pentru spectacolul *Tactica șarpelui boa* (Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Iași)

– *Premiul de scenografie*: Maria Malița pentru scenografia spectacolului *Maestrul cântăreț* de Frank Wedekind, Regia: Laurian Oniga (Teatrul de Stat Oradea)

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină ex-aeqo*: actorul Emil Coșeru pentru rolul *El* din spectacolul *Tactica șarpelui boa* (Teatrul Național Iași) și actorul Dan Aștilean, interpretul rolului *Vasile Lucaciu* din spectacolul cu același nume de la Teatrul Dramatic Baia Mare (Regia: Ioan Ieremia)

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*: Carmen Tănase, interpreta rolului *Ea* din spectacolul *Tactica șarpelui boa* de la Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Iași

– *Diploma revistei Familia*: Ștefan Iordănescu, regizorul spectacolului *Traversarea Niagarei* (Teatrul de Stat Arad)

– *Diploma ziarului Crișana*: spectacolul *Tactica șarpelui boa* – Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Iași

– *Diploma ziarului Fáklya*: Mihai Mălaimare, autor al scenariului și interpret al spectacolului *Actorul* (Teatrul Național *I. L. Caragiale* București)

– *Diploma Teatrului de Stat Oradea*: scenografei Diana Cupșa pentru scenografia spectacolului *Medeea* de Seneca, al I.A.T.C. București (regia: Mircea Albulescu)

– *Diploma revistei Cronica din Iași*: actorului Daniel Vulcu, pentru evoluția spectacolul *Zece hohote de râs* (regia Alexandru Darie) – Teatrul de Stat Oradea

– *Premiul TINEREȚII al Comitetului Județean al U.T.C. Bihor*: spectacolului *Medeea* de Seneca al I.A.T.C. București

– *Premiul Comitetului Județean al Femeilor Bihor*: actriței Kiss Török Ildikó, interpreta rolurilor *Actrița* și *Servitoarea* din spectacolul *Alo, cine ești?* de Méhes György (Teatrul de Stat Oradea – regia: Varga Vilmos)

– *Premiul special al Juriului*: Mihai Mălaimare pentru realizarea spectacolului *Actorul* (Teatrul Național *I. L. Caragiale* București)

– *Diploma de onoare a Săptămânii Teatrului Scurt, ediția a VII-a, 1988* s-a acordat actriței OLGA TUDORACHE și lui RADU BELIGAN, artist al poporului

Festivalul a debutat cu un spectacol remarcabil, *Contrabasul* de Patrick Süskind, în care a strălucit un mare artist al scenei românești, Radu Beligan. Cunoscut și foarte iubit la Oradea, lui Radu Beligan i s-a făcut o primire de zile mari. De altfel, cererea de bilete fiind foarte mare, spectacolul s-a mai dat o dată, în cursul *Săptămânii*.

Monologurile, cum spunea cineva, sunt adeseori perfide, (oricum e dificil să ții trează atenția publicului o oră și jumătate), dar măiestria lui Radu Beligan a întrecut orice așteptări. A fost un veritabil triumf.

„Reîntâlnirea cu acest actor nepereche – scria entuziasmat Valentin Silvestru în *România literară* –, e o bucurie și un reconfort spiritual, dincolo de susținerea propriu-zisă a rolului în cauză. Avem, în demersul său interpretativ, o mostră de actorie în deplinul și clasicul înțeles al cuvântului: folosirea completă a tuturor resurselor histrionice: comunicare directă, afabilă, cu sala: expresivitatea glasului, a privirii, gestului, cu o totală siguranță în emisia vocală și în exercițiul limbajului corporal; un mod scânteietor de a surâde și de a se întrista, cu cele mai subtile tranziții de la o stare la alta. Și, mai cu seamă, o prestanță scenică impunătoare în simplitatea ei, cerând totdeauna admirație și respect, aplauze prelungi pentru om și artist". O excelentă impresie a făcut și actorul Mihai Mălaimare, în spectacolul de autor, cu titlu simbolic, *Actorul*. În decorul (și costumul) semnat de George Doroșenco, pe un scenariu gândit de interpret, cu un *Prolog* al poetului Mircea Dinescu, actorul Mihai Mălaimare a susținut un recital care i-a pus în valoare calitățile lui speciale de mim (el a învățat la școala lui Jacques Lecoq, celebrul mim francez).

Criticul de teatru, Ludmila Patlanjoglu a scris despre acest spectacol ca despre o reușită: „Prologul, rostit cu aplomb ne deschide o poartă spre lumea actorului, călător neobosit prin mai multe destine într-o viață de om... Un actor meditează asupra ceea ce este profesiunea sa. Un actor își povestește prin cuvânt, cântec și pantomimă motivele pentru care iubește această artă, singura în măsură să-l definească și să-l exprime... Un actor își divulgă unele din secretele meseriei pe care și-a însușit-o și continuă s-o învețe descoperind cu emoție mereu alte drumuri către sine și către ceilalți".

Spectacolul teatrului-gazdă (unul dintre ele) a fost semnat de tânărul regizor Alexandru Darie. Un colaj extrem de bine alcătuit, pe o idee generoasă și, cum aveam să ne convingem, îndeajuns de periculoasă, pricinuindu-ne destule necazuri cu cenzura, spectacol compus din zece schițe dramatice, adică *Zece hohote de râs*. Hohote care au rămas doar opt, ca în cunoscutul cântec *Zece negri mititei*. Dar chiar și cele opt au constituit un material dramatic de excepție, căruia regizorul i-a augmentat atât latura comico-satirică, reușind să comunice mult mai mult în planul civic chiar decât a țintit autorul (el a mărturisit aceasta într-un cerc restrâns de prieteni același lucru petrecându-se și în legătură cu piesa *Jolly-Joker)*.

Valentin Silvestru, el însuși autor de schițe și scenete satirice, a apreciat cum se cuvine acest gen de texte destinate scenei: „Dramaturg cu un simț scenic dezvoltat, umor personal... și excelentă, cuprinzătoare viziune satirică, Tudor Popescu a creat astfel o suită de dialoguri și trialoguri comice, eminamente teatrale în care recunoaștem atitudini, comportamente, ipostaze, semnificații din traiul de fiecare zi și fiecare noapte descoperite și identificate cu lupa ironiei sau prin lentilele unei șăgalnice perechi de ochelari". „Șăgalnic" e un fel de a spune, pentru că... pentru că numai despre șăgălnicie nu poate fi vorba în spectacolul lui Ducu Darie. Cu o fantezie debordantă, el a potențat elementele satirice, până la a deveni critici acerbe la adresa birocrației, a falselor valori, a sloganurilor comuniste periculoase și chiar a dictaturii devenite inamicul public nr.1. Un decor sugestiv, costume capabile să „vorbească" nu numai despre personaj, ci despre un întreg univers al așa-zisei „societăți multilateral dezvoltate" românești, spectacolul vorbea limpede, pentru că știa să audă (și ce bine știau pe-atunci românii să „asculte" ce se ascunde dincolo de „blestematul limbaj esopic"!) despre condiția absolut umilitoare și mizerabilă, despre sărăcia și lipsurile românilor, despre îndoctrinarea lor silită, despre minciuna care domnea pretutindeni, despre raporturile false dintre oameni, despre duplicitatea lor, despre frica paralizantă și încă despre multe altele... cum ar fi, de exemplu, sărăcia lucie în care se zbate teatrul.

Spectacolul beneficia de o distribuție excepțională: jucau aproape toți actorii din linia întâi și nimeni, ca de obicei în spectacolele lui Ducu Darie, nimeni nu era slab. Iată, să nu-i uităm pe actori: Ion Mâinea, Nicolae Toma, Simona Constantinescu, Alla Tăutu, Daniel Vulcu, Petre Panait, Laurian Jivan, Mariana Vasile, Nicolae Barosan, Marcel Segărceanu, Marcel Popa, Mariana Neagu Ileana Iurciuc.

Cronicarilor și de fapt tuturor oaspeților și spectatorilor le-a plăcut enorm ce au văzut și au auzit de pe scândura scenei, dar, mai ales cronicarilor le-ar fi fost imposibil să scrie exact ce semnificații formidabile a știut regizorul să confere unor replici și „scenuțe" care, la o lectură grăbită scăpau sigur, oricui.

Vasile Lucaciu, de Dan Tărchilă, într-o versiune personală a lui Ioan Ieremia (Teatrul Dramatic Baia Mare) a fost un bun spectacol patriotic, fără să conțină elemente demagogice și ultra naționaliste. Afirmarea spiritului național se făcea, poate și datorită flerului unui actor valoros, foarte tânărul Dan Aștilean (premiul de interpretare), care a gândit personajul – acest român ardelean capabil să lupte cu orice preț pentru drepturile românilor din Transilvania – în datele sale omenești, neexagerând nimic, neadăugând exaltări de prisos. L-au secondat cu talent și credință, între alții, Cerasela Stan, Vasile Constantinescu, Ștefan Mareș și alții. Premiul a fost o mare bucurie pentru băimăreni.

Teatrul de Stat Arad s-a prezentat la această ediție foarte bine. În *Vinovatul,* (interpreții, Mihaela Murgu și Dan Covrig au jucat cu emoție autentică), spectacolul *Traversarea Niagarei* semnat

de Ştefan Iordănescu purta limpede amprenta unei viziuni regizorale din cele mai originale. Foarte aproape de premianţi au fost şi cei doi actori foarte buni din acest spectacol: Dan Antoci şi Valentin Voicilă.

Secţia maghiară a Teatrului din Oradea a adus pe scenă, prin strădania neobosită a actorilor Varga Vilmos şi Kiss Török Ildikó un text nou al dramaturgului Méhes György, scris special pentru festivalul de la Oradea. Tot despre actor şi despre destinul acestei arte, ca şi despre latura nevăzută, cea a vieţii personale a actorului este vorba în această piesă.

Spectacolul cel mai apreciat şi îndrăgit din întreg festivalul a fost, fără îndoială, *Tactica şarpelui boa* al Teatrului Naţional din Iaşi. Cu toate că s-a jucat în sala Studioului, mult prea mică atât ca scenă, cât şi ca sală pentru public, spectacolul a fost extrem de bine primit, atât de spectatori, cât şi de critici. Regizoarea Nicoleta Toia a ştiut să aleagă din fermecătoarea proză cehoviană întâmplări interesante, pline de semnificaţie subapreciat de platitudine. Actorii, ei bine, ei au fost îndrumaţi cum şi cât se cuvine, restul fiind talentul, subtilitatea şi măiestria lor. Carmen Tănase, Emil Coşeru, Ada Gârţoman şi Valentin Ionescu au fost interpreţii, dar primii doi au fost mai plini de farmec, mai misterioşi, mai convingători. De altfel au şi... convins juriul să le decerneze premiile de interpretare.

Ştefan Oprea scria elogios in revista *Cronica* despre spectacolul ieşean: „Punctul cel mai rezistent al acestui spectacol îl constituie interpretarea actoricească (juriul a socotit că şi regizoarea merită un premiu şi i l-a acordat). Carmen Tănase îşi poartă cele patru personaje cu o distincţie scenică remarcabilă... fascinaţia sublimului oferindu-i actriţei şansa să-şi dezvăluie bogăţia disponibilităţilor, siguranţa dozării ei inteligente".

Prezenţa din nou la această ediţie a marii actriţe (şi eminent pedagog) Olga Tudorache a ridicat în mod cert cota valorică a festivalului. „Puternica personalitate creatoare a actriţei se evidenţiază şi în... rolul mamei din piesa autoarei americane Marsha Norman *Noapte bună, mamă* (Teatrul Foarte Mic)... Olga Tudorache nu joacă singură, ci într-o comunicare scenică desăvârşită cu tânăra ei parteneră (Liana Ceterchi), etapele relaţiei tensionate între cele două personaje fiind gradate cu fină analiză psihologică şi măsură artistică de Dinu Cernescu, într-un dozaj farmaceutic". (Margareta Bărbuţă, *Teatrul* nr. 3/1988)

Studenţii profesorului Mircea Albulescu au făcut, de asemenea, o impresie foarte bună. Concentraţi, sensibili, plini de vervă şi o voioşie juvenilă în *Stress*, capacitate de concentrare, sobrietate, sensibilitate, un joc modern, fascinant pe alocuri şi încărcat de mister. Astăzi, numele lor ne spun mai mult decât la ora aceea, dar, oricum, premiul cu care au plecat de la Oradea era un semn că Juriul a avut fler... Iată-i pe studenţii de-atunci: Diana Gheorghian, Nataşa Raab, Anghel Rababoc, Emilia Popescu, Adrian Titieni, Mihai Bica, Marius Rogojinschi, Mihai Coadă. Azi toţi actori de linia-ntâi.

Dintre spectacolele care au avut nenorocul sau neşansa să nu intre în vederile Juriului, poate pentru că nu s-au jucat la intensitatea de-acasă, au fost *Năpasta* de la Naţionalul din Târgu Mureş (regia Dan Alecsandrescu) şi *Matca* de Marin Sorescu (Teatrul Municipal Ploieşti), în regia şi scenografia unui actor de incontestabil farmec şi talent: Dan Bădărău (plecat de la Oradea, azi printre cei mai buni actori de la Odeon). Evoluţia unor actori buni, chiar foarte buni, ca Ion Fiscuteanu, Constantin Cicort, Mihaela Rădescu, Aurel Ştefănescu (în *Năpasta*) sau Camelia Maxim, Dan Bădărău, Dumitru Palade (în *Matca*) nu au reţinut atenţia Juriului pentru că spectacolele nu s-au dovedit suficient de argumentate regizoral, dar publicul, numeros, a apreciat jocul actorilor şi

prezența în festival a două capodopere ale dramaturgiei românești, precum și dorința creatorilor de a le aduce mereu și mereu pe scândura scenei.

Despre cel de-al doilea spectacol al teatrului-gazdă nu ar fi prea multe de spus. El nu a fost un mare succes, cu toate că efortul creatorilor și dăruirea lor au fost certe. Ideea de a juca o piesă de Frank Wedekind a fost salutată de cei prezenți, dar în final, spectacolului i s-au numărat suficiente cusururi ca să obțină doar un Premiu (e drept, meritat pe deplin) pentru scenografie (Maria Malița).

ECOURI ÎN PRESĂ

„Concepută ca o trecere în revistă cu caracter festivalier, competiție pusă sub jurisdicția unui conclav de autorități (sunt, câteva, și anul acesta) și dezbaterea teatrologică asupra temei, *Săptămâna* orădeană și-a statornicit un profil și o pondere. Sigur, teatrele participante o înțeleg fiecare în felul lui: gazdele o onorează cu o suită de savuroase scenete ale unui comediograf de forță umoristică și satirică. (...)

Oricum, prestigiul manifestării din locul unde ne aflăm se menține ridicat, ca dovadă că, în afară de piesele într-un act, acreditate ca atare de autorii lor, regizori, critici, istorici și alți oameni de bine și cultură, unele piese în două până la cinci acte – și ele abilitate ca atare de diverși – au fost date la strâmtat numai ca să poată accede la rampa bihoreană (de lansare). (...)

Despre toate acestea, și altele, avem, de altminteri, largi și profitabile discuții creatoare în timpul atât de amicalelor mese. Al pauzelor dintre actele unice ale pieselor și dintre spectacole, al dimineților prelungi de hălăduirea liberă în încântătoarea urbe orădeană. Spun că-s largi discuțiile, dar adaug numaidecât că-s și lungi, fiindcă avem ce să ne spunem. Dar profitabile, deoarece vorbim între dramaturgi, actori, regizori, critici, teatrologi, profesori, directori, activiști culturali inimoși, toți interesați ca treaba să iasă bine. Acum și în viitor – când va mai fi". (*Valentin Silvestru*)

„(...) Noțiunea de teatru scurt nu este determinată doar de durata piesei (spectacolului) și nu în primul rând de durata, ci de arhitectura interioară-intensivă și eficientă a textului dramatic, care, în planul scenic trebuie să se manifeste de asemnea prin operativitate și eficiență, prin ingenioasă simplificare a modalităților regizorale. Nu vom putea despărți niciodată ideea de teatru scurt de necesitatea inovației teatrale. (...) Rămânem totuși la părerea că spectacolele înscrise în programul *Săptămânii Teatrului Scurt* n-ar trebui să reprezinte activitatea obișnuită a teatrelor, ci pe aceea neobișnuită, ce ar trebui să se desfășoare în studiourile teatrale în chip de antrenament regizoral, actoricesc, scenografic". (*Mircea Ghițulescu*)

„Între manifestările cu caracter național de artă teatrală, *Săptămâna Teatrului Scurt* mi se pare a avea un loc și un rol cu totul deosebit, întrucât e vorba aici de păstrarea în vigoare a unui gen dar și a unui stil. Teatrul scurt este ceea ce e schița pentru proză (ne putem imagina dispariția din literatură a schiței, care a dat lumii genii ca Twain și Cehov?), și, în același timp, reprezintă stilul teatral cel mai pur, eliberat de narațiune, de frazeologie, de diavagație și diluție. Amenințat de asaltul comercialismului, teatrul scurt se salvează prin puritate și concentrare, dar și prin focarul de atenție creat de această *Săptămână* cu caracter unic și reprezentativ. Câtă vreme la Oradea se vor întâlni spectacole de acest gen, în teatrul românesc va continua să ființeze spiritul lui Cehov, Caragiale, Arghezi și Mazilu, modalitatea de a spune mult într-un spațiu mic și esențial". (*Dumitru Solomon*)

„*Săptămâna Teatrului Scurt* oferă o paletă spectaculară, diversă ca tematică (de la piesa clasică *Năpasta* la cea istorică – *Vasile Lucaciu*, ori la cea de actualitate) propune o selecție variată ca factură (de la monodrama *Contrabasul* la pantomima *Actorul*, ori la piesa cu mai multe personaje, precum *Matca*), aduce în atenție o multitudine de specii (comedie, farsă, dramă, tragedie).

Reuniunea găzduită de județul Bihor se constituie într-un însemnat moment de difuzare a artei și a culturii teatrale, ca și într-un prilej de dialog rodnic între creatori și public, invitând, totodată, la examinarea unora dintre tendințele manifestate în repertoriul nostru teatral, în arta scenică contemporană". (*Natalia Stancu*)

„Onorată de prezența unor străluciți actori ai teatrului românesc ca Radu Beligan, Olga Tudorache și Ion Mâinea, cea de-a VII-a ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt* are meritul incontestabil de a fi propus atenției publicului și oamenilor de teatru numele unor actori foarte tineri, la rândul lor mari, în devenire. Îi avem în vedere pe Carmen Tănase, Cerasela Stan și Camelia Maxim, pe Dan Aștilean, Valentin Voicilă și Daniel Vulcu. Iar dacă ne gândim și la autenticele talente din rândul studenților de la I.A.T.C., între care am numi-o măcar pe Emilia Popescu, precum și la evoluția unor alți mari actori, din generația de mijloc, de talia lui Mihai Mălaimare și Ion Haiduc, putem spune că manifestarea aceasta de la Oradea, ne-a dat și de astă dată sentimentul reconfortant al excepționalelor valori actoricești de care dispune în continuare teatrul românesc". (*Victor Parhon*)

„Această sărbătoare teatrală de la Oradea este o parte, fie și *scurtă* a istoriei teatrului nostru la care, cu acest prilej, constat, vrând nevrând, că intrăm și noi participanții de azi, făcând-o, în calitate de concurenți, invitați sau hors-concurs prin spectacolul *Dalbul pribeag*.

Fie să pribegim astfel o veșnicie". (*Ioan Ieremia*)

„... la edițiile din urmă ale festivalului, am trăit bucuria de a fi martorul unei lupte înflăcărate pentru cauza teatrului. Luptă ce s-a concretizat prin faptul că de fiecare dată în timpul acestei manifestări de cultură teatrologică, s-a experimentat, s-a inovat, s-au căutat noi modalități de creație. S-au demonstrat astfel, încă o dată, câteva constante ale teatrului românesc actual, și anume plasarea sub semnul tinereții. La fiecare ediție am constatat cu satisfacție că un loc aparte și l-au rezervat creatorii tineri. (...)

Privind afișul ediției de față, avem motive să fim optimiști. El reunește, alături de numele prestigioșilor artiști, multe nume de tineri creatori. Din nou, Alexandru Darie, alături de mai noii săi colegi Ștefan Iordănescu și Laurian Oniga, actori tineri precum Valentin Voicilă, Carmen Tănase, Liana Ceterchi, Camelia Maxim, Daniel Vulcu, Dan Bădărău, scenografi ca Maria Malița sau Doru Păcurar. Ca și clasa de actorie condusă la I.A.T.C. de Mircea Albulescu.

Sunt, așadar, destule semne că și această ediție se va plasa sub același solar semn al tinereții". (*Mircea Morariu*)

PUȚINĂ ISTORIE NU STRICĂ...

Ideea festivalului de teatru scurt are 118 ani!

Societatea pentru fond de teatru român în Ardeal – ctitorită de Iosif Vulcan – își organiza adunările anuale încă din 1870, de la înființare – sub forma unor treceri în revistă ale echipelor de „diletanți" care prezentau piese într-un act. În fiecare an un alt centru găzduia lucrările Societății, o remarcabilă strategie culturală, menită să înviorize mișcarea culturală românească în condițiile

asupririi monarhiei austru-ungare. Rând pe rând, localități ca Satu Mare, Carei, Lugoj, Șimleul Silvaniei, Zalău, Abrud, Zlatna etc., au găzduit aceste evenimente artistice care concentrau în două-trei zile tot ce era mai reprezentativ la data respectivă.

Revista *Familia* era organul oficial al *Societății* și prin intermediul ei se realizau majoritatea problemelor organizatorice. Pentru împrospătarea repertoriului Iosif Vulcan a scris un număr apreciabil de piese scurte originale, a localizat și adaptat o serie de texte din literatura universală. Biblioteca *Societății* editată de librarul Ciucu din Brașov ajunsese la un număr remarcabil de apariții, astfel încât la festivalurile artistice anuale se rulau aproximativ 10-15 titluri de piese scurte.

În stagiunea 1969-70, teatrul orădean a pus în scenă un spectacol-coupé cu un eșantion reprezentativ de piese scurte pentru omagierea Centenarului *Societății de fond de teatru*. Atunci s-au reprezentat *Gărgăunii dragostei* de Iosif Vulcan, *Zoe* de Yves Mirande și *Trei doctori* (adaptare după o comedie populară germană).

Cu prilejul Sărbătoririi Centenarului s-a pus problema unui festival de teatru scurt care să poarte numele lui Iosif Vulcan.

La ora respectivă măsurile organizatorice destul de avansate s-au lovit de un obstacol insurmontabil: repertoriul de piese scurte românești pentru alcătuirea unui festival cu caracter republican nu era încă la un nivel acceptabil.

Reluarea ideii *Săptămânii* și realizarea ei în 1976 a înnodat firele unei frumoase tradiții culturale născute pe aceste meleaguri. (*Emanoil Enghel*)

UN AEROPORT SUFLETESC

11 aprilie 1988. Trei nori albi ca trei plămâni de delfin ceresc, dispar în sus, deasupra avionului, surâzând insinuant. Mă întorc în Oradea după ani 10 (zece) și înțeleg, înfiorat, acest surâs de nori. O altă respirație urcă spre mine vertiginos: orașul! Aici va trebui să-mi înving teama îngândurată de timp. Orașul meu. Contactul avionului cu solul: scurt, ca un sfat de viață debitat cu precizie de un tată sever. Hm... ochiul secret, scormonitor al orașului m-a urmărit toată ziua, la agenția TAROM, pe străzi, pe falsul adăpost impersonal al hotelului, în valul de trecători punctat din cinci în cinci cu câte un chip care mă făcea să tresar. Neliniștea de-a mă fi întors în orașul meu, iubit în atâtea feluri o jumătate de viață (iubire pe rând romantică, inconștientă, suav-ridicolă, disperată, absurdă, realistă, apoi suav-ironică, apoi nostalgică, apoi cu inima ghemuită în amintiri, ca acum) m-a urmărit pe străzile care s-au construit în vremuri vechi cu scopul precis de-a mă învăța să pășesc pe pământ.

Telefoanele care mi-au răspuns - câtă lume de glasuri în haine noi! Telefoanele care nu mi-au răspuns - câtă irosire de absențe în eter! Redevenit cu stângăcie timid am colindat mai departe singur primul meu loc din lume, neîndrăznind să provoc mai mult amintirile. O anume singurătate pusese stăpânire pe mine, un anotimp lucid, mâhnit convenabil, o interdicție blândă... Timpul prea lung petrecut de orașul meu mă pedepsea și nu puteam să mă apăr.

Am respirat ușurat abia când a bătut primul gong al Festivalului! Ei, da, așa da! Eram la teatru, în teatru, casa muncii și vieții mele! Ca să-mi împac orașul, ca să obțin iertarea lui pentru absență am înțeles că nu rămâne pentru mine decât un drum: *să cobor din avion direct în piața din fața teatrului,* singurul aeroport care mă mai poate primi pentru că este aeroportul meu sufletesc! Să urc neobservat la cabine, să îmi pun veșmântul de carne regală al iluziei și să apar în fața orașului meu *doar după*

bătaia gongului, în luminile reflectoarelor, jucând! Abia așa îmi voi primi permisul de liberă trecere pentru orașul amintirilor mele, abia așa îmi voi putea elibera sufletul de povara depărtării de el, abia așa voi îmblânzi reproșul blând din privirea marelui ochi scrutător al orașului!

Aștept, visând cu pumnii la gură, primul meu turneu la Oradea. Până atunci, în loc de vocea emoției mele vibrează ca un superb salut prima bătaie de gong a Festivalului!

Cu dragoste, cu câtă dragoste... (*Adrian Pintea*)

*

„Participând la aproape toate edițiile acestei încântătoare manifestări, am avut de fiecare dată senzația că *Săptămâna Teatrului Scurt* este totdeauna... prea scurtă. Deosebita amabilitate a gazdelor, frumusețea acestui oraș de la poalele (nefiind un munte la îndemână) barocului și nu în ultimul rând, bogăția și diversitatea programelor, au concurat spre imaginea deja tradițională a unei activități artistice de prim rang.

De fapt acesta este marele ei câștig: concentrarea pe un spațiu restrâns a unui număr de spectacole și, implicit, de scrisuri teatrale, de nume, de actori, regizori etc. Dacă am însuma toate programele de până acum (din 1976 până azi, cu o periodicitate, din păcate capricioasă) am obține un fel de istorie în mers a dramaturgiei naționale și universale și o oglindă vie a generațiilor de artiști din teatrele noastre. Neîndoielnic cineva va avea această *idee din care s-ar naște o antologie deloc... scurtă.*

În sfârșit, nu e de neglijat atmosfera de fervoare artistică pe care *Săptămâna Teatrului Scurt* o provoacă publicului orădean, aceasta fiind o realizare cu o bătaie nebănuit de... lungă". (*Valentin Tașcu*)

„Lung sau scurt, teatrul e miracol. Ne-am aflat, la Oradea, pentru a șaptea oară, timp de o săptămână, într-o stare de miracol.

Rămân profund recunoscător celor care s-au străduit întru crearea și întreținerea acestei stări.

E minunat că încă putem înnobila realitatea, viața, cu jocul de lumini și umbre al visului". (*Ștefan Oprea*)

„*Săptămâna* orădeană a intrat definitiv în istoria teatrului românesc: șapte ediții înseamnă o probă nu doar de rezistență, ci și, în primul rând, de maturitate.

Am revenit cu bucurie și cu prietenie într-un spațiu devenit familiar și drag nouă prin seriozitatea cu care înțelege să considere valorile contemporane ale artei scenice românești.

Săptămâna Teatrului Scurt a focalizat încă o dată, cu rezultate dintre cele mai bune, atenția prețuitorilor de frumos, exprimat prin mijloace stând sub semnul Thaliei și întărindu-ne încrederea în viața fără moarte a acestei arte. Înaintea consemnării comentate a evenimentului în paginile gazetelor din toată țara, fie-ne îngăduit un cuvânt de caldă mulțumire adresat tuturor celor care au vegheat la buna desfășurare a reîntâlnirii noastre aici, la Oradea". (*Constantin Paiu*)

„Am răspuns cu plăcere invitației de a susține spectacole la Oradea și Băile Felix, cu atât mai mult cu cât aveam nostalgia unei mai vechi colaborări cu colectivul și directorii teatrului gazdă, când am jucat în Spectacolul MUȘATESCU, foarte frumos și apreciat de public, care la toate întâlnirile pe care le-am avut a dovedit că este receptiv și inteligent". (*Radu Beligan*)

Ediția a VIII-a, 22-28 aprilie 1991

La un an de la Revoluția din 1989 s-a putut, în fine, relua *Festivalul piesei într-un act* de la Oradea: *Săptămâna Teatrului Scurt.* Denumirea nu s-a schimbat, a rămas aceeași, festivalul a devenit internațional, iar organizatorii, cam tot aceiași, doar cu noile lor titulaturi. În locul Consiliului Culturii a preluat patronarea festivalului Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru cultură al județului Bihor, UNITER-ul (în noua formulă, Uniunea profesională a artiștilor), revista *Familia* și, firește, organizatorul principal, cu voia Dv, ultimul pe listă, ca să folosim o formulă celebră, Teatrul de Stat Oradea.

O preocupare importantă a devenit preselecția și nu în ultimul rând diversificarea spațiilor de joc. Și la celelalte ediții, e drept, s-a încercat a se muta unele spectacole (trupele căutau de fapt spații cât de cât asemănătoare cu cele în care jucau la ele acasă) în foaiere, în sala Studioului, în sala Clubului Poligrafia, în spațiul scenei noastre sau al Casei Sindicatelor din Oradea. Organizatorii simțeau nevoia să caute noi spații de joc și pentru motivul practic de a putea juca fără pauze prea mari între spectacolele aceleași zile (patru și uneori cinci reprezentații). Cu toate că, aparent piesa scurtă s-ar preta la montări mai ușoare, mai puțin sofisticate, apelând la decoruri simple, ușor de montat și de manevrat, acest lucru nu s-a întâmplat întotdeauna, nu puțini regizori propunând spectacole care deși, ca durată țineau o oră, o oră și jumătate, conform regulamentului festivalului, montările durau uneori două sau chiar trei ore. Acest lucru poate părea aberant, dar așa a fost, faptul în sine dând destulă bătaie de cap mai ales organizatorilor, dar uneori și publicului, nevoit să aștepte cam mult între două reprezentații, mai ales acei spectatori care nu doreau să piardă nici un spectacol, dar și Juriului, care, evident, era obligat să le urmărească pe toate.

La această ediție s-au prezentat douăzeci și două de trupe, cu nu mai puțin de douăzeci și patru de spectacole. A fost, valoric, mai ales, una dintre cele mai importante ediții. O nouă secțiune, cea de teatru TV, a îmbogățit repertoriul, diversificându-l și în această direcție.

Iată cine și ce a adus în festival:

Teatrul de Stat Sibiu: *Iona* de Marin Sorescu. Un spectacol de Benedict Dumitrescu.

Teatrul de Păpuși Târgu Mureș (secția română): *Fabule... Fabule...* de Smaranda Enache, după Gh. Asachi, G. Ranetti, Grigore Alexandrescu, Caragiale, Marin Sorescu, etc. *Regia*: Maria Mierluț; *scenografia*: Haller József

Teatrul Bacovia Bacău: *În largul mării* de Slawomir Mrożek. Regia: Dumitru Lazăr Fulga; Scenografia: Constantin Rotaru

Teatrul de Stat Andrei Bagar - Nytra, Republica Cehă și Slovacă; *Medeea de azi* de Göncz Árpád. Interpretă: Adela Gaborova

Teatrul MIC București: *Arta iubirii* - un spectacol de Cătălina Buzoianu; scenografia: Lia Manțoc. Interpretă: Valeria Seciu

Teatrul de Stat Oradea - Trupa *Szigligeti*: *Audiența* de Vaclav Havel; Regia: Meleg Vilmos; Scenografia: Kudelász József

Departamentul Film-Teatru: *Vocea umană* de Jean Cocteau cu Valeria Seciu. Redactor: Alexandra Orban; Scenografia: Dumitru Georgescu; Regia artistică: Cătălina Buzoianu; operator șef: Edwiga Adelman; regia de montaj: Marga Niță. - *Trandafirul și coroana* de J. P. Priestley; redactor: Lucia Hossu Longin; Scenografia: Constantin Gheorghe; costume: Elena Timonu; operator șef:

Beatrice Drugă; regia de montaj: Emilia Andreescu; regia artistică: Domnița Munteanu. Cu: George Constantin, Ileana Predescu, Leopoldina Bălănuță, Adrian Pintea, Ștefan Sileanu, Dragoș Pâslaru, Florica Dinicu. – *Cea mai puternică* de August Strindberg cu Roxana Ionescu Guttman și Ioana Crăciun. La pian: Johny Răducanu; regia artistică: Cornel Todea; regia de montaj: Emilia Andreescu; redactor: Mihaela Burda; Scenografia: Stelian Anton; imaginea: George Grigorescu

Teatrul de Stat Sfântu-Gheorghe – Trupa *Tamási Áron*: *Filoctet* de Sofocle, Regia: Marton Árpád; decorul: Deák Barna; costume: Deák Maria

Teatrul de Stat Sfântu-Gheorghe (secția română): *Însemnările unui nebun* de N. V. Gogol cu Constantin Florescu în rolul Poprișcin; Regia: Constantin Florescu; decor: Deák Barna; costume: Deák Maria

Teatrul Csokonai – Debrețin, Ungaria: *Medeea maghiară* de Göncz Árpád. În rolul principal: Jancsó Sarolta; Regia: Bereményi Gábor; decor: E. Kiss Piroska; costume: Szabó Ágnes

Teatrul V. I. Popa Bârlad: *Însurătoare cu bucluc* de A. P. Cehov, spectacol coupé: *Căpitan în retragere, Cerere în căsătorie* și *Ursul*. Regia: Victor Ignat; Scenografia: Adriana Raicu Petre

Teatrul ODEON București: *Vocea umană* de Jean Cocteau cu Rodica Mandache și Ioan Tugearu; Regia: Daniela Voicilă; Scenografia: Bogdan Drăgulescu

Teatrul Eugen Ionescu din Chișinău, Republica Moldova (Trupa de la Râmnicu Vâlcea): *Hei, oameni buni!* de William Saroyan; Regia și Scenografia: Petru Vutcărău

Teatrul C. I. Nottara București: *Ospățul lui Balthazar* de Benjamin Fundoianu; Regia: Alexandru Dabija; Scenografia: Sică Rusescu

Teatrul Național Vasile Alecsandri Iași: *În largul mării* de Slawomir Mrožek; Regia: Irina Popescu Boieru; Scenografia: Dan Micu. – *Angajare de clovn* de Matei Vișniec: Regia: Nicolae Scarlat; Scenografia: Ileana Huber

Teatrul de Comedie București: *3 Havel* – un spectacol coupé cu trei piese scurte de Vaclav Havel; Regia: Lucian Giurchescu; Scenografia: Ion Popescu Udriște

Teatrul German de Stat Timișoara: *Cuvântări nerostite ale unor femei nestăpânite* de Christine Bruckner, cu Ida Jarcsek Gaza; Regia: Diogene V. Bihoi; Scenografia: Traian Zamfirescu

Teatrul Național Timișoara: *Delir în doi* de Eugen Ionescu; Regia: Horia Ionescu; Scenografia: Virgil Miloia

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Întunericul zilei, lumina nopții* – spectacol-coupé de Aldo Nicolaj (*Bărbatul, Autograful, Meridionalul, Cecilia*). Regia: Sergiu Savin; Scenografia: Vioara Bara

Teatrul Național Târgu Mureș și Editura ACCENT din Târgu Mureș: *În larg* după Slawomir Mrožek; Regia: Camelia Robe; Scenografia: Ileana Vasilescu

Teatrul FIGURA Miercurea Ciuc: *Ubu Roi* de Alfred Jarry; Regia: Bocsárdi László; decor: Nagy Géza; costume: Nagy Géza și Barabás Zsolt

Teatrul Mihai Eminescu Chișinău: *Năpasta* de I. L. Caragiale; Regia: Florin Zamfirescu; Scenografia: Virgil Luscov

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Ivanca* de Lucian Blaga (premieră absolută); Regia: Tudor Chirilă; Scenografia: Claudiu Mărginean

Teatrul Mihai Eminescu Chișinău: *Solo pentru harpa de iarbă* – spectacol de muzică și poezie clasică și contemporană, interpret: Dumitru Fusu

Trupa Tamakko-Za (Japonia) – *Semințele vieții*

Ediția a fost, cum se vede și din simpla enumerare a trupelor teatrale și a numelor prezente, una bună, chiar foarte bună. Vom încerca să o comentăm puțin, dar înainte vom da numele celor care au alcătuit Juriul acestei ediții, precum și premiile, în bani (unele destul de generoase), dar și numeroșii sponsori care, cu bunăvoință, au pus la dispoziția Juriului sumele destinate premierii. A fost, din acest punct de vedere, un început care a surprins plăcut atât pe participanți cât și publicul, fericit că-și vede răsplătiți și material idolii, cărora de altfel nici aplauzele entuziaste ale celor prezenți în număr extrem de mare nu le-au fost indiferente.

Iată componența Juriului:

Dumitru Solomon – președinte; membri: Antoaneta C. Iordache, Mircea Diaconu, Dumitru Chirilă, Viorel Horj, Cristian Hadjiculea, Dan Jitianu, Dan Necșulea, Adrian Pintea, Implon Irén.

Palmaresul ediției a VIII-a /1991:

– *Marele Premiu,* în valoare de 25.000 lei oferit de Prefectura Județului Bihor: VALERIA SECIU pentru spectacolul *Arta iubirii* – Teatrul MIC București; regia: Cătălina Buzoianu

– *Premiul I* pentru spectacol, în valoare de 20.000 lei oferit de Direcția Teatrelor din Ministerul Culturii: *Angajare de clovn* de Matei Vișniec – Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Iași; regia: Nicolae Scarlat

– *Premiul II* pentru spectacol, în valoare de 15.000 lei, oferit de UNITER: *Ivanca* de Lucian Blaga – Teatrul de Stat Oradea; regia: Tudor Chirilă

– *Premiul III* pentru spectacol, în valoare de 10.000 lei, oferit de Inspectoratul pentru cultură al județului Bihor pentru spectacolul *Ospățul lui Balthazar* de Benjamin Fundoianu – Teatrul *Nottara* București; regia: Alexandru Dabija

– *Premiul pentru regie* în valoare de 10.000 lei, oferit de revista *Teatrul Azi*: ex-aequo: Nicolae Scarlat (Teatrul Național *V.Alecsandri* Iași) pentru spectacolul *Angajare de clovn* și Tudor Chirilă pentru spectacolul *Ivanca* (Teatrul de Stat Oradea)

– *Premiul pentru scenografie,* în valoare de 10.000 lei, oferit de revista *Familia*: Sică Rusescu pentru scenografia spectacolului *Ospățul lui Balthazar* de la Teatrul *Nottara* București; regia: Alexandru Dabija

– *Premiul pentru interpretare masculină,* în valoare de 10.000 lei oferit de ziarul *Crișana*: Florin Mircea, de la Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Iași, pentru rolurile *Naufragiatul Mare* din spectacolul *În largul mării* de Slawomir Mrožek și *Peppino* din spectacolul *Angajare de clovn* de Matei Vișniec

– *Premiul pentru interpretare feminină,* în valoare de 10.000 lei, oferit de ziarul *Bihari Napló*: Elvira Platon pentru rolul *Fata* din spectacolul *Hei, oameni buni!* de William Saroyan – Teatrul *Eugen Ionescu* Chișinău, Trupa de la Râmnicu Vâlcea

– *Premiul Iosif Vulcan* pentru cel mai bun spectacol cu o piesă românească, în valoare de 15.000 lei, oferit de săptămânalul *Gazeta de Vest* spectacolului *Angajare de clovn* de Matei Vișniec – Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Iași

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină* a unui rol comic, oferit de revista *Scaiul,* în valoare de 7.500 lei: Oana Mereuță pentru rolul *Marcela* din spectacolul *Întunericul zilei, lumina nopții* de Aldo Nicolaj – Teatrul de Stat Oradea;

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină* a unui rol comic, în valoare de 7.500 lei, oferit de Asociația Umoriștilor Români: Cornel Vulpe, pentru rolul *Maestrul berar* din spectacolul *3 Havel* (*Audiența*) – Teatrul de Comedie București;

– *Premiul Special al Juriului pentru participare extraordinară*: Trupa de teatru tradițional japonez TAMAKKO-ZA

– *Premiul Special al Juriului, în valoare de 10.000 lei, oferit de Teatrul de Stat Oradea*: Adela Gaborova, pentru rolul *Medeea* din spectacolul *Medeea de azi* de Göncz Árpád – Teatrul *Andrei Bagar* din Nytra

– *Premiul de debut, în valoare de 5.000 lei, oferit de revista Monitor*: Trupa de teatru *Figura* din Miercurea Ciuc

Premii pentru secțiunea TV:

– *Premiul pentru cel mai bun spectacol, în valoare de 15.000 lei*: *Vocea umană* de Jean Cocteau; regia: Cătălina Buzoianu

– *Premiul pentru regie artistică, în valoare de 5.000 lei*: Cornel Todea pentru spectacolul *Cea mai puternică* de A. Strindberg

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină, în valoare de 5.000 lei*: George Constantin, interpretul rolului *Necunoscutul* din spectacolul *Trandafirul și coroana* de J. B .Priestley

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină, în valoare de 5.000 lei*: Ileana Predescu pentru rolul *Mătușa Pegg* din spectacolul *Trandafirul și coroana*

– *Premiul pentru cea mai bună regie de montaj, ex-aequo*: Emilia Andreescu pentru spectacolul *Cea mai puternică* și Marga Niță pentru spectacolul *Vocea umană*

Diplome

– *Diploma Primăriei Municipiului Oradea* și suma de 5.000 lei: actrița Jancsó Sarolta, pentru rolul *Medeea* din spectacolul *Medeea maghiară* de Göncz Árpád – Teatrul *Csokonai* din Debrețin, Republica Ungară

– *Diploma pentru spectacolul de studio, în valoare de 5.000 lei, oferită de Firma Rovex*: Ida Jarcsek Gaza, pentru rolul interpretat în spectacolul *Cuvinte nerostite ale unor femei nestăpânite* – Teatrul de Stat German din Timișoara

– *Diploma pentru adaptare TV și suma de 5.000 lei oferit de Societatea româno-austriacă Alibi*: regizoarea Domnița Munteanu, pentru spectacolul *Trandafirul și coroana*

– *Diploma pentru interpretare și suma de 5.000 lei oferite de Societatea româno-austriacă Alibi*: Rodica Mandache pentru rolul din spectacolul *Vocea umană* de Jean Cocteau

– *Diploma pentru amenajarea Studioului Teatrului de Stat Oradea și suma de 5.000 lei din partea Firmei Rovex Oradea*: Vioara Bara, pictor scenograf

Alte distincții și premii:

– *Diploma pentru valorificarea unui text dramatic inedit*: Teatrul *Nottara* pentru spectacolul cu piesa lui Benjamin Fundoianu, *Ospățul lui Balthazar*

– *Diploma pentru interpretare și suma de 5.000 lei oferite de Societatea româno-austriacă Alibi*: actorul Gheorghe Grâu de la Teatrul *Eugen Ionescu* din Chișinău – Trupa de la Râmnicu Vâlcea

– *Diploma pentru regie și suma de 5.000 lei*: regizorii Nicolae Scarlat și respectiv Tudor Chirilă – oferite de Societatea româno-austriacă *Alibi* din Oradea

Firma *Rovex* din Oradea a contribuit cu suma de 5.000 lei și la Premiul de regie ex-aequo.

După cum se poate vedea cu ochiul liber, de la Oradea a plecat cu premiu toată suflarea teatrală. Pe de o parte era bine, firmele orădene, redacțiile ziarelor și revistelor din Oradea și din

capitală, instituțiile cu profil cultural, toate s-au întrecut în a oferi premii în bani, pe de o parte ca să demonstreze urbei că revoluția le-a adus libertatea de a hotărî singuri cui să ofere sprijin, pe cine anume să sponsorizeze și, nu în ultimul rând, din dorința sinceră de a ajuta cultura. Apoi au mai funcționat, de ce să nu recunoaștem bunele relații, de amiciție, ale directorului Mircea Bradu cu mulți din acești sponsori. A fost din acest punct de vedere, o ediție cu totul specială, iar spectacolul premierei de s-a transformat într-o seară fericită pentru toată lumea. E drept că unii cronicari din capitală au fost destul de ironici considerând această explozie de premii un lucru cam provincial, de tipul „să mulțumim pe toată lumea", remarcând chiar, că, dintr-o generozitate, nu tocmai... benefică actului cultural, au fost premiați și actori și trupe teatrale și spectacole care puteau altfel trece neobservate într-o competiție serioasă, de profesioniști autentici. Mă rog...

Dacă suntem drepți însă, trebuie să observăm că și în această ediție au fost multe spectacole remarcabile, prezențe artistice de mare, de imens prestigiu, au fost puse în valoare texte dramatice valoroase și nu în ultimul rând au onorat Festivalul mari vedete ale scenei românești... Despre spectacolele nepremiate nu vom vorbi prea mult. Uneori discrepanța între intenții și realizare nu depinde exclusiv de creatori, o sumedenie de piedici de ordin material, financiar și nu arareori chiar de ordin artistic fac, se vede, ca actul scenic să nu atingă nivelul dorit. Pe de altă parte au fost câteva spectacole socotite bune și mult aplaudate de spectatori, dar care au ieșit oarecum din vizorul Juriului, din varii motive, numai de membrii săi știute. Așa ar fi fost, după părerea mea cel puțin, un spectacol ca *Întunericul zilei, lumina nopții* – o certă reușită, încadrându-se perfect în genul scurt – spectacol semnat de Sergiu Savin, în care toți actorii au fost excelenți, dar premiu a obținut numai Oana Mereuță (ce-i drept, foarte convingătoare). Spectacolul a mai fost distins cu un premiu sau o diplomă cam fără legătură cu valoarea în sine a spectacolului (amenajarea studioului), căruia, trebuie să recunoaștem, ambianța creată de Vioara Bara *anume* pentru acest spectacol i-a fost hotărâtoare. Voi da aici numele tuturor interpreților și ca o consolare pentru un premiu meritat și neprimit: Mariana Vasile, Ion Abrudan, Alla Tăutu și, cum spuneam, premiata Oana Mereuță. Spectacolul a plăcut, mai ales pentru modul cum a fost pus în valoare actorul. Era ca un omagiu pe care de altfel îl și mărturisește regizorul în caietul-program al spectacolului: „Actorule – spune el – tu ești însuși Prospero... și iată, la picioarele tale, supus, adastă Ariel... Stă în putința ta să mă iei de mână ușor, să mă conduci pe căi regești imateriale, să-mi dezvălui înțelesuri pe care nu le bănuiam, să aduci lumina albă în noaptea zilelor mele. Miracolul cu tine începe, nu uita.... Și tot cu tine se destramă".

O actriță ca Ida Jarcsek Gaza, prezentă de câte ori a putut la Festivalul orădean, o actriță talentată și pasionată de munca ei, a venit de data aceasta cu un spectacol poate sub nivelul posibilităților ei. Oricum nu i-a fost greu să-i convingă pe spectatori și pe cei care i-au oferit o distincție că are talent și poate să rețină atenția spectatorilor chiar și cu un lung monolog. Presa a scris despre „nuanțele fine" ale jocului ei, despre „aventura artistică" la care a consimțit să ia parte, la forța magnifică, la maturitatea ei artistică".

La fel s-a întâmplat și cu actrițele Rodica Mandache (în spectacolul *Vocea umană* de la Teatrul ODEON), cu Jancsó Sarolta (în *Medeea maghiară* de la Teatrul *Csokonai* din Debrețin), ele, la fel ca Adela Gaborova (tot în *Medeea,* dar la Teatrul *Bagarov* din Nytra) primind distincții de interpretare, dar nu Premiul cel mare de interpretare și nici în spectacole consemnate pentru valoarea regizorală. Tot așa am putea spune că au stat lucrurile și cu *Spectacolul Havel* de la Teatrul de Comedie din București. Spectacolul nu a întrunit sufragiile Juriului, care a găsit că nu este o certă victorie, dar

actorii, dintre cei mai buni ai teatrului, ar fi meritat, cred eu, fiecare câte o distincție. Iată numele lor: Ion Lucian, Cornel Vulpe (care a fost de altfel distins cu o diplomă și a primit chiar și un premiu în bani din partea unui sponsor), Vladimir Găitan, Șerban Ionescu, Virginia Mirea. N-a lipsit nici interesul publicului de limbă maghiară pentru Havel, personalitate proeminent politică, după '89. În *Audiența* doi actori foarte buni (Dobos Imre și Meleg Vilmos – Teatrul de Stat din Oradea) au adus, cu umor de cea mai bună factură, frânturi din „viața din est", cu toate micile și marile ei mizerii cotidiene.

Spectacolele premiate au fost, cu excepția rezervelor pe care un distins cronicar le-a avut la *Ivanca,* socotite cu adevărat meritorii. Începem cu spectacolul Teatrului *Nottara, Ospățul lui Balthazar.* Regizorul Alexandru Dabija a optat pentru un text care, deși data din 1932, uimea, cum a scris Ov. S. Crohmălniceanu „prin noutatea facturii, anticipând teatrul absurdului postbelic, și prin tragismul grandios, care o așează, fără să pălească, alături de *Le Roi se meurt* a lui Eugen Ionescu. Dabija s-a gândit de multă vreme, e limpede, să aducă pe scenă această poveste plină de tâlc, dar care ar fi avut puține șanse să fie aprobată într-un spectacol, înainte de '89. Balthazar, cum aflăm din *Cartea lui Daniel* nu știe cine, ce mână i-a scrijelit pe peretele sălii în care ospețele se țineau lanț, cunoscutele cuvinte: „Mane, Tekel, Fares" (numărat, cântărit, împărțit), ca un avertisment că nici un act de-al nostru nu rămâne neamendat. E temerar gestul acestui conducător, capabil să sfideze măsurile omenești și divine într-o vreme de intensă criză economică, politică și morală, mai ales. O întrebare tulburătoare (pentru noi cei care știm ce tragic sfîrșit a avut Fundoianu, la Auschwitz) și neliniștitoare a pus și spectacolul, în perfect acord cu piesa: „ce va face omul dacă... Dumnezeu... dacă Dumnezeu nu mai răspunde?"

Personajele, cu nume simbolice, *Rațiunea, Nebunia, Spiritul, Moartea* au fost interpretate de actori inteligenți și talentați: Dorin Varga (Balthazar), Catrinel Paraschivescu, Victoria Cociaș, Emilia Dobrin, Bogdan Gheorghiu, Anca Bejenaru, Cristian Șofron, Dragoș Pâslaru. Decorul costumele, de Sică Rusescu a fost impunător, ca o limbă de foc spre bezna sălii. Premiile și diplomele au fost binemeritate.

Ivanca a fost opțiunea comună a regizorului Tudor Chirilă și a Teatrului din Oradea. O piesă scurtă de Lucian Blaga, nejucată vreodată pe scenă, părea un punct onorabil pentru organizatorii festivalului. Piesa, ni se pare nouă azi, după mai mulți ani, a fost „citită" regizoral ușor împotriva sensurilor ei. Desigur, regizorul a intenționat o lectură originală a piesei, dar, furat de multitudinea de sensuri, filozofice și nu numai, el a schimbat încet-încet unele din traseele cele mai limpezi ale piesei (de altfel plină de capcane chiar și pentru un regizor experimentat, necum pentru unul atât de tânăr), sau biografia unor personaje. E dreptul creatorului să „citească" o piesă, oricare ar fi ea, în cheie proprie și personală (este chiar o obligație), recreând textul dramatic, dar e discutabil dacă aceasta îmbogățește sau secătuiește de sensuri piesa. Socotind piesa lui Blaga „primordială", regizorul și-a propus să evite, după cum mărturisea, acele poncife, acele clișee care, inevitabil, existau în textul blagian. Clișee, ca timpul convertit într-o pendulă, psihanaliza care făcea ravagii în anii '30, anahoretul bântuit de un spectru întrupat în femeie au fost, îi mărturisește regizorul lui Tiberiu Ciorba (prieten și redactor al revistei *Familia,* care îl chestionează nemilos), pe cât posibil evitate. „Dacă-l gândim pe Blaga ca pe un dramaturg care nu face altceva decât să-și exerseze dispozițiile poetice sau filosofice, textele sale ar putea fi puse sub semnul întrebării. Dispoziția sa sistematică, de construcție și cea revelatoare, cred că acționează pretutindeni în opera sa". Evoluția actorilor orădeni de altminteri remarcabili, n-a trecut neobservată (Ion Mâinea, Oana Mereuță, Daniel Vulcu, Doru Fârte, Dorin

Presecan, Mariana Vasile, Petre Panait, Tiberiu Covaci), dar laude binemeritate pentru opțiune repertorială și pentru temeritatea gestului nu s-au regăsit decât poate topite în Premiile cu care au fost distinse spectacolul și regizorul.

Și dacă tot vorbim de actori nu putem să omitem prezența (constantă) în competiția festivalieră a unor excelenți actori ai Teatrului Național din Târgu Mureș care nu au putut intra în vederile Juriului, cred eu, mai ales pentru că prestațiile lor artistice n-au putut convinge într-un spectacol insuficient articulat și motivat artistic. Oricum, prezența lor pe afiș a atras un anume public, cunoscător: Cornel Răileanu, Cornel Popescu, Dan Glasu (a debutat la Oradea), Aurel Ștefănescu, Nicolae Cristache sunt artiști remarcabili, nume de rezonanță pentru scena românească.

Revelația festivalului am putea spune, a fost marea actriță Valeria Seciu într-un spectacol emoționant dedicat de fapt IUBIRII: iubirii pentru actul scenic în general, a oricărui artist adevărat, iubirii pentru omul drag de lângă tine și, în special, a iubirii și infinitului respect al actriței și al femeii Valeria Seciu pentru un mare și neuitat actor care i-a fost și tovarăș de viață: regretatul Octavian Cotescu. Spectacolul, de o incandescență molipsitoare, atingând perfecțiunea, a pus cu asupra de măsură în valoare calitățile și talentul incontestabil al acestei artiste unice. Este meritul regizoarei Cătălina Buzoianu de a fi transformat, miraculos, scena, pentru o oră și jumătate, într-un autentic altar. „Pentru că, - scrie regretatul critic Cristina Dumitrescu (rev. TEATRU/ sept. 1989) scena rămâne permanent un spațiu al miracolului, al tainei, virtualul dialog rămâne monolog, o tulburătoare confesiune căreia spectatorul îi este martor emoționat atât de mândru de această favoare încât nu îndrăznește să intervină, să tulbure, să rupă cercul magic..."

Entuziasmat, criticul Alex. Ștefănescu a scris, tot în revista *Teatrul*: „Nu s-a născut încă (din trup femeiesc) dramaturgul care să scrie, azi, la noi o piesă pe măsura Valeriei Seciu. Toate rolurile o constrâng, ca un corset. Dar cât de bine știe ea să facă să alunece de pe sine, orice corset". Aluzia, ușor erotică, e în măsură să explice și tulburarea de care amintea criticul, ca și sentimentul aparte că, atunci când apare ea pe scenă, se cristalizează instantaneu diferența dintre sexe, cu alte cuvinte bărbații devin mai bărbați, femeile, mai femei.

Marele Premiu a fost unul din cele mai meritate din istoria acestui festival. Dacă adăugăm și succesul spectacolului TV *Vocea umană*, în regia aceleiași formidabile Cătălina Buzoianu, prezența Valeriei Seciu la Oradea a constituit o adevărată sărbătoare pentru publicul care de ani și ani o aplaudă cu frenezie.

Spectacolul *Angajare de clovn* de Matei Vișniec, de la Teatrul Național din Iași, a fost distins cu Premiul I, cu premiul de regie, cu un premiu pentru opțiunea repertorială. Nicolae Scarlat, regizorul acestui spectacol, a fost, încă înainte de '89, legat de dramaturgia lui Vișniec, încercările sale repetate de a-l monta soldându-se cu eșecuri, (cauza fiind, firește, cenzura comunistă). Absurditatea unei lumi strâmb alcătuite, teroarea, starea de culpabilitate generalizată, suspiciunea, dispariția treptată a inocenței, în fine necruțătoarea radiografie a politicului, făcută indirect, prin „atacarea" unor teme aparent cotidiene, chiar banale n-a scăpat „vigilenței" cenzurii. Spectacolul ieșean, taxat de cronicarii ieșeni (și apoi și de ceilalți, după festival) drept unul din cele mai izbutite din ultimele trei stagiuni și unul din cele mai provocatoare din câte s-au produs în țară, recurează, în toate dimensiunile ei, condiția umană".

Magistrali actori, toți, fără discuție, chiar dacă Juriul a distins doar pe unul dintre ei, merituosul de altfel Florin Mircea. Numele lor însă n-ar fi drept să nu fie consemnate: Dan Aciobăniței, Adrian Tucă, Gelu Zaharia.

. Secțiunea sau Departamentul TV a ridicat vizibil cota de interes a publicului și a criticilor de specialitate pentru festivalul de la Oradea. Vizionarea spectacolelor, chiar dacă organizatorii nu au avut la dispoziție spații perfect adecvate pentru aceasta, a decurs în bune condiții, însă publicul mare nu a putut beneficia de toate, orele de programare fiind de obicei, în cursul dimineții, când, nu-i așa, oamenii mai și lucrează. Oricum, spectacolele au fost văzute deja pe micile ecrane la data când s-au prezentat în competiția orădeană. Și au fost apreciate cum se cuvine. S-au aflat, din nou, la Oradea, și prin intermediul tv-ului, mari personalități ale scenei românești: Leopoldina Bălănuță, George Constantin, Ileana Predescu, Adrian Pintea, Dragoș Pâslaru, Ioana Crăciun, Roxana Ionescu Guttman. Nume prea bine cunoscute de breasla noastră ca Lucia Hossu Longin, Alexandra Orban, Cornel Todea, Cătălina Buzoianu, dar și Emilia Andreescu, Beatrice Drugă, Domnița Munteanu, Edwiga Adelman, Marga Niță ș.a. au fost evidențiate, lăudate, premiate.

În discuțiile colocviale participanții au remarcat valoarea ediției, a spectacolelor, a numelor sonore prezente. Au fost și critici aspre uneori, s-au contestat premii. Am lăsat special la urmă, ca să nu vorbesc de două ori despre ea (nu că n-ar merita, dar spațiul este totuși restrâns), interpretarea Elvirei Platon în spectacolul *Hei, oameni buni!* de Saroyan de la Teatrul *Eugen Ionescu* din Chișinău, trupă prezentă pentru o stagiune la Râmnicu Vâlcea. În cadrul colocviului actrița Rodica Mandache i-a adus cea mai frumoasă laudă tinerei Elvira Platon, spunându-i că ea, care a jucat în urmă cu mai mulți ani acest rol a înțeles de abia atunci, când a văzut-o pe ea, pe Elvira, cum ar fi trebuit să interpreteze acest rol. A spus-o cu sinceritate și a fost aplaudată. Emoția actriței, cu o școală excelentă de teatru, școala rusă, n-a fost nici ea mai mică. Acest spectacol, primul semnat de Petru Vutcărău, (artist pe care Oradea avea să-l adopte apoi cu dragoste, nu numai la Festival, ci și ca viitor colaborator) a fost, prin jocul actriței, o revelație. Cronicarii au scris elogios despre simplitatea – de fapt esențializarea și emoția cu care actrița, atât de tânără, a știut să-și domine personajul. Și să emoționeze până la lacrimi spectatorii. Premiul de interpretare feminină a fost pe deplin meritat.

ECOURI DIN PRESĂ

„... A fost o ediție norocoasă, aceasta a opta, a Festivalului internațional de teatru scurt în pofida deloc promițătorului debut. Norocoasă, deoarece textele în premieră absolută, în premieră pe țară (valori dramaturgice noi, ori abia acum ridicate din fila de carte pe scenă), dar mai ales actorii (în evoluții individuale surprinzător de vitale și nuanțate totodată – au constituit principalele surse de încurajare pentru comentatorul dispus să observe fenomenul așa cum este, dar și să descopere unghiul lui de deschidere într-o semnificație cu ecou în viața teatrală, dincolo și dincoace de clipa unui festival. Într-un interval când dramaturgia românească subzistă în afara repertoriilor, așteptând să diminueze pofta (explicabilă) de text străin și ca să-și recapete dreptul la existență scenică, piesele originale promovate de reuniunea orădeană – în spectacole ce nu pot trece neobservate – par să atragă o schimbare de optică. Cu o a doua premieră, (după montarea de la Piatra Neamț, și aceea remarcabilă), Matei Vișniec devine – în fața contemporaneității (!) un dramaturg important. Se întâmplă ceea ce s-ar putea numi o recuperare de destin literar, datorită inspiratei alegeri repertoriale a Teatrului Național din Iași. Spectacolul de studio cu *Angajare de clovn*, în regia bogată în valențe co-incidente replicii (și subtextului) a lui Nicolae Scarlat, impune, deci, un autor, știind să-i dezvăluie profunzimile și teatralitatea. Din același unghi, *Ospățul lui Balthazar* reprezintă o izbândă artistică din care „se înfruptă" nu doar Teatrul *Nottara*, ci mișcarea de idei teatrale, în mai largul ei cuprins. Piesă-capcană (invitând pentru descifrare, în biblioteca de

filozofia, teologia, psihologia eului abisal și istoric), poemul-frescă al lui Benjamin Fundoianu transgresează, datorită arhitecturii regizorale (Alexandru Dabija) și viziunii plastice armonioase (Sică Rusescu) într-un spectacol limpede, ritmat, unde plăcerea de joc a trupei nu e concurată decât de aceea a criticului care o redescoperă energică, riguroasă și întotdeauna profesională. Actorii într-adevăr, de o perseverență nobilă, precum a Idei Jarcsek-Gaza (Teatrul German de Stat Timișoara) sau a Rodicăi Mandache (*Odeon*), actori cu har de la Dumnezeu scris sub reflectoare, ca în fina broderie a Elvirei Platon (din Chișinău, acum sub egida Instituției de la Râmnicu Vâlcea), actori a căror precizie în rol se nutrește din inteligență scenică, precum a Oanei Mereuță (Teatrul de Stat din Oradea), actori puternici, convingători, ca Adela Gaborova (Teatrul de Stat *Andrei Bagar* din Nytra, Republica Federativă Cehă și Slovacă), ori Dobos Imre (din Trupa *Szigligeti* a Teatrului de Stat din Oradea).

Și, desigur, regalul vedetei Valeria Seciu (Teatrul Mic, București), într-un recital despre care se va scrie pe larg și în prelungirea căruia s-a resimțit, în discuțiile colocviale, o latentă polemică asupra specificului și limitelor de toleranță teoretică ale unui festival intitulat de teatru scurt". (Antoaneta C. Iordache, *Teatrul Azi*, nr. 9–10/1991)

„Majoritatea spectacolelor care s-au prezentat erau chiar sub linia de plutire... atunci ce valoare (morală, nu materială) mai au premiile acordate... nu mai puțin de 26 de premii în bani... o avalanșă de generozitate a sponsorilor mai mult sau mai puțin locali.

... Să nu-mi spuneți mie că *Angajare de clovn* de Matei Vișniec, *Ivanca* de Lucian Blaga și *Ospățul lui Balthazar* de Benjamin Fundoianu sunt piese de rezistență ale literaturii române sau ale scriitorilor în cauză!... dar erau nejucate! Să nu-mi spuneți apoi că spectacolele cu aceste piese, realizate de Naționalul ieșean (în regia lui Nicolae Scarlat), la Teatrul de Stat din Oradea – în regia lui Tudor Chirilă erau chiar spectacole de premiat într-un festival internațional de teatru!...

O notă aparte au făcut-o în acest context derutant, spectacolele de la Chișinău. În primul rând *Hei, oameni buni!* de William Saroyan, în interpretarea trupei *Eugen Ionescu* și în regia lui Petru Vutcărău (sub egida Teatrului din Râmnicu Vâlcea). Au impresionat, deopotrivă, simplitatea și măsura interpretării, lipsa de ostentație regizorală, accentul pus pe omenescul poveștii de viață.

Din păcate *Năpasta* (Teatrul *Luceafărul*) în regia lui Florin Zamfirescu, în transpunerea sălii mari, n-a mai avut tensiunea dramatică și ritmul necesare...

Participările străine, actrițele Adela Gaborova (Republica Federativă Cehă și Slovacă), Jancsó Sarolta (Ungaria), ansamblul folcloric japonez Tamakko-Za... au sporit culoarea și savoarea festivalului.

Dacă înghesuielii de spectacole și de premii i-ar lua locul, la viitoarele ediții, criteriul *non multa sed multum*, festivalul orădean... n-ar avea decât de câștigat...(?)

P.S. Valeria Seciu, cu excelentul recital *Arta iubirii*, și-a adăugat premiilor onorifice obținute în ultimii ani și Marele premiu al Festivalului, acum în valoare de 25.000 lei. (Victor Parhon, *Teatrul Azi*, nr. 9–10/1991)

„Această a opta ediție a Festivalului de teatru scurt de la Oradea te poate pune pe gânduri.

... Ceea ce toată lumea a remarcat, inclusiv organizatorii, a fost absența unei selecții a participărilor.

... S-a argumentat că Festivalul trebuie să stimuleze scrierea piesei într-un act (?) dar nu s-a spus (gândit) nimic despre posibilitatea ca teatrele să creeze spectacole special pentru festival. Că e necesar, adică, să apară noi formule spectacologice...

... Tocmai pentru că a dat rezultate notabile cu ani în urmă, experienţa orădeană din acest an ar oferi motive de regândire a iniţiativei cu o rază de acţiune mai largă". (M.P., *Teatrul Azi*, nr. 9-10/1991)

Ediţia a IX-a - 26 aprilie-2 mai 1993

Din iniţiativa secretarei literare Elisabeta Pop, în anul 1992, încă din luna ianuarie, conducerea Teatrului de Stat a aprobat instituirea unui CONCURS DE DRAMATURGIE, concurs naţional, al cărui scop a fost acela de a stimula şi încuraja creaţia dramatică, *genul teatru scurt*. Concursul s-a încheiat în luna decembrie 1992. Din numărul destul de mare de piese primite la secretariatul literar, un juriu alcătuit din: Dumitru Solomon - preşedinte - şi Viorel Horj, Ion Vartic, Ion Simuţ, Mircea Ghiţulescu, Mircea Morariu, Sergiu Savin, Eugen Harizomenov, Elisabeta Pop, membri, a premiat următoarele piese şi autori:

- *Premiul I*: Denc Şerban Codrin pentru piesa *Ionel*
- *Premiul II*: Dan Mihu pentru piesa *Infernul actelor formale*
- *Premiul III*: Ana Ripka Rus pentru piesa *Fereastră cu fată*

Şi două menţiuni oferite de Inspectoratul pentru cultură al judeţului Bihor şi Teatrul de Stat Oradea:

- Judith Meszaros *Dar ce se va întâmpla a doua zi?*
- Clelia Ifrim *Câmpul lacom de medalii*

Conform cu Regulamentul Festivalului (revăzut după '89) piesele premiate au fost tipărite într-un volum de *Antologie I* (în ideea că acest volum va fi urmat de al doilea şi al treilea). Volumul conţine cele cinci piese, însoţite de scurte prezentări - cu fotografia autorului - este prefaţat de dramaturgul Dumitru Solomon, iar prezentările aparţin Elisabetei Pop, cea care a îngrijit de fapt *Antologia*.

Şi, tot conform Regulamentului, asemenea concursuri naţionale ar urma să aibă loc în anul premergător fiecărei ediţii a festivalului, astfel încât cea mai bună piesă, cea cu premiul I să poată fi eventual montată de teatrul-gazdă a *Săptămânii Teatrului Scurt*.

Vom vedea la timpul potrivit dacă acest punct important al noului Regulament a putut fi respectat şi ce inconveniente se pot ivi în practica teatrală. Cu alte cuvinte vom urmări încă o dată traseul piesei de teatru - lungă sau scurtă - de la text la spectacol. Un traseu adesea sinuos şi nelipsit de surprize de tot felul.

Ediţia a IX-a

Ediţia a IX-a a fost cea dintâi care a avut un director artistic al festivalului, beneficiind de o preselecţie efectuată profesionist de acesta - criticul Marian Popescu - secondat de un mic colectiv de critici: Victor Scoradeţ, şi Miruna Runcan. Au fost propuşi, de asemenea, un director onorific al Festivalului, în persoana D-lui Petru Filip, primarul oraşului şi un director executiv, Emanoil Enghel, fost director al teatrului orădean în anii '70.

Organizatorilor tradiţionali li s-a adăugat Primăria Municipiului Oradea. Caietul-program conţine scurte prezentări ale festivalului şi în limbile engleză şi franceză, chiar dacă la această ediţie a fost prezent doar un singur teatru străin (*Naţionalul* din Budapesta). În fine, a existat, pentru prima dată un comandament serios şi bine organizat al festivalului din care n-au lipsit responsabilii

artistici, financiari, economici, de protocol, etc. S-a simțit dorința expresă a organizatorilor de a ridica festivalul la nivelul celor mai bune manifestări de gen din țară. S-a instituit, de asemenea, un premiu unic, intitulat MARELE PREMIU al Orașului Oradea, în valoare de 25.000 lei (sumă importantă la cursul de atunci al leului).

Înainte de a comenta spectacolele și palmaresul, să urmărim afișul acestei prestigioase (cu excepții, desigur) ediții.

Teatrul de Stat Arad: *Angajare de clovn* de Matei Vișniec; regia: Ștefan Iordănescu; scenografia: Doru Păcurar

Teatrul ODEON București: *Eden*, un spectacol de Paula Boufioux

Teatrul de Cameră UNITER București: *Raport pentru o Academie* de Franz Kafka; regia: Cristina Ioviță; scenografia: Andreea Iovănescu

Teatrul Național Timișoara: *Îngrijitorul* de Harold Pinter; regia: Ștefan Sasu; scenografia: Virgil Miloia; *Piaf* – un spectacol cu Aurora Simionică; regia: Nicoleta Toia; scenografia: Emilia Jivanov

Teatrul Eugen Ionescu din Chișinău: *Cea mai plăcută după-amiază a anului* de John Guare; regia: Kenneth Campbell (S.U.A.; scenografia: Ron Keller (S.U.A.), Nicu Antonciuc

Teatrul Național Vasile Alecsandri Iași: *Spectatorul condamnat la moarte* de Matei Vișniec; regia: Irina Popescu-Boieru; scenografia: Rodica Arghir

Teatrul de Stat Oradea (Trupa *Szigligeti*): *Shirley Valentine* de Willy Russel; regia: Miske László

Teatrul Andrei Mureșanu Sfântu Gheorghe: *Moartea nu bate la ușă* – spectacol coupé *Moartea nu bate la ușă* de Woody Allen și *Grămada de nisip* de Edward Albee; regia: Sebastian Comănici; scenografia: Nicu Constantinescu

Teatrul C. I. Nottara București: *Șantaj* de Liudmila Razumovskaia; regia: Dominic Dembinski; scenografia: Sică Rusescu

Teatrul Studențesc Ludic: *Angajare de clovn*, adaptare după Matei Vișniec; regia și scenografia: Aurel Luca

Academia de Teatru și Film București: *Strip-tease* de Slawomir Mrožek. Clasa conf. Gelu Colceag; regia: Gelu Colceag; scenografia: Anca Pâslaru

Teatrul Național Cluj-Napoca: *Camille, Rosette și Perdican* după Alfred de Musset; adaptare: Laurent Boissonnade; regia: Jean Dusaussoy; scenografia: Erika Barahona Ede

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Nemuritorul Ionel* de Denc Șerban Codrin (premieră absolută), din anul 1992; regia: Mihai Lungeanu; scenografia: Vioara Bara

Teatrul Inoportun (UNITER) în colaborare cu *Teatrul Național Târgu Mureș*: *Piesă cu repetiții* de Martin Crimp (premieră pe țară); regia: Cristian Theodor Popescu; scenografia: Alexandru Marius Dumitrescu

Teatrul Național Târgu Mureș: *Micul prinț* de Antoine de Saint-Exupery; regia și interpretarea: Kozsik József; scenografia: Labancz Klára

Teatrul Dramatic Brașov: *Scaunele* de Eugen Ionescu; regia: Tudor George; scenografia: Mariana Tudor

Teatrul Național din Budapesta: *Profesionistul* de Dušan Kovacevic'; regia și scenografia: Pinter Gábor

Teatrul de Marionete Arad: *Trufaldino și aiuritele fantasme* de Carlo Gozzi; adaptarea și regia: Ion Mânzatu; scenografia: Eisele Szűcs

Sub egida UNITER, studenții Academiei de Teatru: Nunta de A. P. Cehov; regia: Beatrice Bleonț (anul II regie de teatru – clasa prof. Tudor Mărăscu și Mihai Manolescu); asistent regie: Corina Constantinescu

Teatrul Național Târgu Mureș: Trupa pe butoaie – spectacol de farse, texte stabilite de Jean Variot, în versiunea românească a lui Mihai Rădulescu; direcția de scenă: Victor Ioan Frunză; Decor și costume: Adriana Grand

Teatrul Maghiar de Stat Cluj-Napoca: Cântăreața cheală de Eugen Ionescu; regia: Tompa Gábor; scenografia: Dobre Kothay Judit

Vorbind despre necesitatea de a diversifica spațiile de joc, prin propuneri insolite de titluri care chiar exclud scena tradițională, cum vom vedea că s-a întâmplat cu *Trupa pe butoaie*, ca să dăm numai un exemplu, Marian Popescu, directorul artistic al Festivalului scria în caietul program: „Având în urmă o istorie de două decenii, festivalul orădean încearcă să devină promotorul unei diversități a formulelor de spectacol fără pauză, plasate și în alte spații de joc decât cele convenționale. Oraș românesc cu totul special, prin cultură, poziție geografică și stil arhitectonic urban, Oradea poate deveni un centru de referință pentru fenomenul teatral românesc."

Ideea directorului acestei ediții a fost punerea orașului în valoare și prin teatru, lucru ce a părut unora destul de curios. Dar iată că, prin multe din spectacolele selectate, chiar aceasta s-a și întâmplat. Spectacolele au demonstrat „cât de expresiv este teatrul chiar când se află într-o perioadă de tranziție", adresându-se publicului, tot mai numeros cu fiecare ediție, Marian Popescu scria: „Veți vedea teatru și actori la Teatrul de Stat, la Studio, pe stradă, la restaurant, la Muzeu. Săptămâna mare a *Teatrului scurt* a și început la Oradea".

Această ediție s-a remarcat prin seriozitate și profesionalism. Cu toate că selecția a fost riguroasă, în Festival nu toate spectacolele s-au dovedit a fi la înălțimea lor „de acasă" și la valoarea impusă de noile prevederi ale Regulamentului festivalului. Un spectacol „s-a defectat" într-un mod penibil, după nici un sfert de oră de la începerea lui, un obiect cu care se lucra în spectacol nemaifuncționând. Un public numeros (fiind vorba de spectacolul *Eden* al Teatrului ODEON București) a părăsit dezamăgit sala, dar a înțeles că are în față o trupă de profesioniști care nu-și permit să improvizeze ceva, în orice condiții.

Dintre spectacolele care nu au depășit un anume nivel, ca să spunem așa, vom aminti – e un punct de vedere susținut și de critici – *Cea mai plăcută după-amiază a anului* (Teatrul *Eugen Ionescu* Chișinău), *Moartea nu bate la ușă* (Teatrul *Andrei Mureșanu* Sfântu Gheorghe), *Camille, Rosette și Perdican* (Teatrul Național din Cluj), *Îngrijitorul* (Teatrul Național Timișoara), Teatrul Ludic din Iași cu *Angajare de clovn* – studenții încercând totuși să propună o viziune proaspătă, tinerească, asupra cunoscutei piese a lui Vișniec.

Despre *eșecul* spectacolului teatrului-gazdă, cu piesa lui Șerban Codrin (Denc) premiată la Concursul de dramaturgie vom vorbi detaliat mai spre finalul acestei prezentări.

Înainte de a lăuda cum se cuvine manifestarea orădeană despre care totuși, Miruna Runcan (ea fiind unul din selecționeri la acest festival) a scris că a avut inadmisibile scăpări de organizare: a lipsit un birou de presă și au fost nu puține „bâlbe" de ordin organizatoric, generate de veșnica absență a banilor, o slabă atragere a posibililor sponsori etc. nu putem omite prezența din nou în festival a unor importanți regizori, actori, trupe teatrale. Iată câteva „argumente" în acest sens: Tompa Gábor, Victor Ioan Frunză, Adriana Grand, Ștefan Iordănescu, Marcel Iureș, Dragoș Pâslaru, Camelia Maxim, Carmen Tănase, Radu Duda, Virgil Miloia, Nicoleta Toia, Aurora Simionică, Dan

Antoci, Florin Mircea, Emil Coșeru, Sebastian Comănici, Bányai Irén, Ruxandra Sireteanu, Cristian Șofron, Dominic Dembinschi, Sică Rusescu, Gelu Colceag, Anca Pâslaru, George Ivașcu, Marius Bodochi, Mihai Lungeanu, Simona Constantinescu, Petre Panait, Elvira Platon (premianta ediției trecute), Vioara Bara (și ea distinsă cu premiu, tot la ediția trecută), Tudor George, Pintér Gábor, Kállai Ferenc, Kertész Péter, Ion Mânzatu, Beatrice Bleonț, Dorina Crișan Rusu, Mihai Gingulescu, Monica Ristea, Radu Bânzaru, Mihaela Rădescu, Dobre Kothay Judit, Boér Ferenc, Spolarics Andrea, Bács Miklós, Panek Kati și alții. I-am citat amestecat, actori, regizori, muzicieni, scenografi, așa cum există ei de fapt în orice trupă serioasă, într-o unitate perfectă.

Dacă ar fi să remarcăm nu multe, doar câteva dintre spectacolele cel mai bine construite și respectând în același timp atât Regulamentul festivalului cât și ideea diversificării spațiilor de joc, ar trebui să începem cu *Raport pentru o Academie* (regia: Cristina Ioviță, scenografia: Andrea Iovănescu), jucat în sala mare a Muzeului, într-o ambianță reinventată de regizoare, dar extrem de propice comunicării mesajului, unui public care era plasat pe cele două laturi ale sălii, actorii având la dispoziție un spațiu încadrat precis de public, iar reverberația specifică acestei săli recompunea, datorită ecoului, un fel de reluare pe jumătate a replicilor, ceea ce dădea un efect neprevăzut, dar foarte potrivit cu întrebările răscolitoare, deși retorice, ale spectacolului. Actorii au fost, amândoi, marcați într-un fel pozitiv de noul spațiu, au jucat cu o emoție devastatoare, fiind aplaudați multe minute. Carmen Tănase și Radu Duda au lăsat o impresie de neuitat.

„Tensiunea aparte pe care o dezvoltă - scrie Tania Radu - jocul lui Carmen Tănase și Radu Duda ține de o concentrare intenționată a expresivității, menită să producă încă din primul moment necesara metamorfoză a spațiului de joc. Punând în lucru elemente de pantomimă, tehnica rolurilor de compoziție și, mai ales talent, pur și simplu talent, cei doi tineri actori au reușit să transmită emoție artistică și să se ridice la ștacheta parabolei filosofice kafkiene. *Raport pentru o Academie* este, probabil, unul dintre cele mai interesante spectacole realizate în ultima vreme în teatrul românesc".

Despre spectacolul *Piesă cu repetiții* de Martin Crimp a Teatrului *Inoportun* al UNITER criticul Victor Scoradeț scria că „meritul punerii în scenă aparține... mai ales tânărului regizor Theodor Cristian Popescu care - merit notabil - a pus plenar în valoare actori tineri ai teatrului ca Mihaela Rădescu și Nicolae Cristache care au în spectacol evoluții de excepție". (*Noua Gazetă de Vest*, aprilie 1993)

Inclus în selecția oficială, spectacolul Teatrului Național *Vasile Alecsandri* din Iași, *Spectatorul condamnat la moarte* de Matei Vișniec, semnat regizoral de Irina Popescu-Boieru a fost „de o înaltă ținută valorică remarcându-se evoluția de excepție a unui actor uriaș al scenei românești, Emil Coșeru." (Marin Chelu, *Jurnalul de dimineață*, aprilie 1993)

Vom aminti apoi, desigur nu în ordinea valorii, ci poate a propriei noastre capacități de receptare, spectacolul studențesc *Nunta* regizat de Beatrice Bleonț și jucat în spațiul adecvat al restaurantului *Oradea*, cu participarea insolită a patroanei localului, doamna Maricica Bondici (de fapt o mare iubitoare și susținătoare a întâmplărilor culturale din urbe și, mai ales, a artiștilor). Spectatorii erau de fapt (sau și) consumatori, cum s-ar zice erau invitați la... nuntă. Spectacolul a avut parte, pe lângă viziunea originală, de buni interpreți, talentați, potriviți fiecare în rolurile lor și a fost primit cu uimire și cu plăcere de spectatori. Tânăra regizoare Beatrice Bleonț era, la ora aceea, să nu uităm, o studentă în doar anul II de facultate. O promisiune confirmată. Interpreta tinerei mirese supraponderale a fost talentata studentă Marilena Chelaru (azi vedetă de televiziune). Dintre ceilalți interpreți-studenți i-am reținut pe Zoltán Lovas, Alexandru Pop, Marius Capotă, Carmen Stanciu. Nu întâmplător.

Într-un cadru deosebit de potrivit, în foaierul de la etaj al teatrului, cu oglinzi venețiene, Aurora Simionică ne-a convins că are resurse artistice pentru personajul atât de cunoscut și îndrăgit al unei artiste de excepție: *Edith Piaf*. Farmecul personal al actriței, ajutată regizoral de Nicoleta Toia și de cadrul și costumul gândite cu simplitate savantă și cu bun gust de o mare artistă, Emilia Jivanov, au contribuit la conturarea fără stridențe, a chipului atât de aparte al mitului Piaf.

Un spectacol încărcat de sensuri, gândit în cele mai mici amănunte de profesorul-regizor Gelu Colceag, având-u-i în distribuție pe George Ivașcu și Radu Gabriel a fost, în sala Studioului, *Strip-tease* de Slawomir Mrožek. Mâna sigură a regizorului (eminent pedagog) i-a îndrumat exact, dar talentul lor a fost, neîndoielnic, decisiv: cu asemenea dăruiți actori un dascăl de teatru se poate declara împlinit.

Tot în sala Studio, un spectacol „al Tudorilor" – cum se exprima în acele zile un cronicar hâtru. De ce? Pentru că venea Brașovul cu un remarcabil spectacol *Scaunele* de Eugen Ionescu, pus în scenă de Tudor George; în rolul Bătrânului: Tudor George, iar ca scenograf o Mariana... Tudor. Și, ca să nu-i uităm pe ceilalți doi interpreți, ei au fost Elena Manoliu și Vasile David. Un spectacol de zile mari, care a încântat publicul, întristându-i amarnic pe cei rămași „afară, în fața ușii". Sala devenise neîncăpătoare pentru iubitorii de teatru, ca de altfel și la *Streap-tease*. Actorii, în viziunea insolită a unuia dintre ei, au fost formidabili, ca să folosim un atribut drag lui Eugen Ionescu. Citatele pe care le vom da, din presă, dovedesc limpede că și criticilor le-a mers la inimă acest spectacol care, așa cum se va dovedi, va avea o viață lungă și va fi premiat în importante competiții naționale.

Spectacolul budapestan *Profesionistul*, în regia lui Pintér Gábor, a impresionat plăcut publicul maghiar din Oradea, care, ca de obicei, a umplut sala până la ultimul loc. De altfel piesa, foarte bine scrisă (nu sunt puțini cei care îl socotesc pe autor, Dušan Kovacevic', drept cel mai bun dramaturg contemporan din Balcani. Spectacolul, fidel generoasei propuneri a autorului și, firește, în condiții de libertate deplină (cum estul nu mai cunoscuse până în 1989) a fost dens și convingător. În fața publicului, o mână de actori vorbeau cu patimă civică și cu talent actoricesc despre „chestiuni fundamentale cum sunt: ideologia, libertatea, viața și moartea, conflictul dintre generații". Nu întâmplător piesele sale sunt jucate de sute de ori în mai toate țările din Est, a căror obsesie comună – comunismul cu structurile sale informative diabolice – continuă să preocupe națiunile în cel mai înalt grad. În fond, ca și în piesa lui Kovacevic', este vorba de oameni, destine distruse de turnători de informatori, de oameni ai STASI, KGB, Securității.

Un spectacol plin de farmec, bucurându-se de succes atât la public cât și la critici, a fost cel al Marionetelor din Arad, un teatru serios, care sub conducerea artistică a regizorului Ion Mânzatu a adus prospețime și debordantă fantezie. Adaptarea semnată de regizor după Carlo Gozzi a avut parte de interpreți tineri, cu dispoziție evidentă de joc. Iată numele lor: Adrian Alamik, Ovidiu Calbău, Alexandru Cismaș, Julieta Corbu, Carmen Mărginean, Anca Miculiț, Adina Pojeghea. Decorul și costumele Eisele Szűcs au avut o contribuție evidentă.

Spectacolul cel mai apropiat de ideea lansată de organizatori, anume ieșirea în noi și noi spații propice jocului din întregul oraș, a fost cel al Teatrului Național Târgu Mureș cu *Trupa pe butoaie*. Semnatarii spectacolului, regizorul Victor Ioan Frunză, scenografa Adriana Grand, semnatara muzicii originale, Dorina Crișan Rusu, într-o colaborare perfectă cu trupa de actori – Mihai Gingulescu, Mihaela Rădescu, Nicolae Cristache, Monica Ristea, Rodica Baghiu, Cornel Frimu, Radu Bânzaru, Vlad Rădescu – au gândit un spectacol de factură populară, montat în stradă, în fața unui public amestecat: unii veniți special să vadă, știind sau bănuind cam despre ce este vorba,

și alții deveniți pe nepregătite *public*, alcătuit de fapt din trecătorii la acea oră, pe strada principală. Ei bine, miza spectacolului, sunt tocmai acești spectatori, nepregătiți, reacțiile lor fiind urmărite cu maximă atenție atât de creatori, cât și de specialiștii prezenți. Și, credeți-ne, aceste reacții, uneori cu totul neprevăzute, luându-i pe nepregătite și pe actori, fac sarea și piperul unor spectacole de acest gen. Și, ce e drept, uneori, neobișnuiți nici ei cu asemenea spectacole, nici actorii nu au știut să răspundă prompt unor interpelări, nu întotdeauna de bun simț și nu întotdeauna legate strict de întâmplările povestite în spectacol.

Este, să recunoaștem, foarte greu să faci față atâtor imperative impuse de caracterul special al spectacolului. Victor Ioan Frunză a realizat într-un mod original acest tip de spectacol carnavalesc pornind de la o suită de farse populare preluate din volumul „Teatru popular european", texte stabilite de Jean Variot, în versiunea românească extrem de corectă și plină de farmec a unui eminent cunoscător al culturii franceze: Mihai Rădulescu. De altfel, puțini știu că un spectacol cu câteva din aceste farse i-a fost interzis Teatrului din Oradea, (tot în regia lui Victor Ioan Frunză) prin anii 85, cenzura comunistă socotind că ar fi „prea decoltat", aluziile licențioase supărând „urechile delicate" ale cenzorilor politici de la acea oră.

Compunerile scurte, cu intrigi naive, istorisind funambulesc întâmplări comice, cu sensuri moralizatoare precise, s-au jucat cu vervă, în relații strânse, dar nu întotdeauna suficient de spontane. O contribuție imensă au avut decorul gândit minuțios, pe butoaie, elementele de recuzită și, nu în ultimul rând costumele, foarte frumoase, realizate de Adriana Grand, scenografa despre care în tandem cu Frunză se va vorbi elogios la fiecare spectacol semnat de cei doi.

„Un asemenea gen de spectacol – scria criticul Doina Modola – e un dar pentru public și o seducătoare bătălie pentru teatru. Aflat într-o excelentă dispoziție de lucru, comutându-și cu surprinzătoare polivalență registrele, stilurile, colaboratorii și locurile de creație, Victor Ioan Frunză a realizat, în mai puțin de un an, câteva spectacole remarcabile".

Cu toate că nu puține au fost spectacolele care au încântat publicul, făcând și deliciul criticilor, puși adesea în situația de a nu ști ce să aleagă, spectacolul lui Tompa Gábor a fost, fără îndoială cel mai bun din Festival, primind, cum se și cuvenea de altfel, MARELE PREMIU. A fost încă o dovadă că teatrul bun nu are, nu pune condiții de limbă, pentru înțelegerea exactă a mesajului. Jucat de către cei mai talentați actori ai Teatrului Maghiar din Cluj-Napoca, (din trupă făcând parte și o actriță română dar și una de la Budapesta), spectacolul a fost o adevărată sărbătoare artistică. Sala, în care erau și mulți, foarte mulți români, a aplaudat minute în șir această certă reușită artistică ce va mai dobândi în continuare numeroase premii naționale și recunoașteri internaționale, în lungi și prestigioase turnee. A fost un triumf. Iată că piesa celui mai mare dramaturg român care scrie și trăiește... franțuzește, a fost receptat perfect și în limba maghiară, în viziunea unui regizor maghiar cu școală de teatru românească dar de fapt cu înțelegerea superioară, în fond europeană, a artistului autentic, a vremurilor, a mentalităților, a vieții. „Detașat și estet – scrie criticul Mircea Ghițulescu – Tompa Gábor examinează din interior posibilitățile teatrale ale unui text celebru pentru atacul violent împotriva teatrului verbal, întreprins, paradoxal, cu mijloace verbale... Ghidat de exactitatea bunului gust, dar și de o cultură temeinică a „cazului", Tompa Gábor refuză adausurile dar și monotonia imagistică, reușind să facă un spectacol adevărat dintr-un text ce riscă să rămână doar un document teoretic al anti-teatrului".

Un alt temeinic critic de teatru, Doina Modola, scria cu mândria și admirația... clujenilor (și Mircea Ghițulescu e tot clujean) pentru tânărul Tompa pe care clujenii îl urmăresc, în toate

spectacolele, cu interes și cu prietenie evidente: „Profund ionescian prin libertatea de spirit manifestată în punerea în scenă a „anti-piesei" *Cântăreața cheală*, emancipat cu totul de sub teroarea literală a cuvintelor, pe care le manevrează jucăuș, ca pe o armă de calibru ușor, Tompa Gábor mobilizează imagistic, cu aerul cel mai natural, situația absurdă, portretul burlesc, nonsensul revelator, contradicția dinamică, parodiind cu nonșalanță, mizând mai ales pe elementele comicului vesel. Spectacolul este eliberat de povara suitei de prejudecăți întunecate care apasă fără nuanțări asupra tuturor pieselor lui Eugen Ionescu, consecință a strivitoarei sale reputații de revoltat împotriva absurdului existenței umane, al finitudinii vieții, al fatalității expierii".

Decorul și costumele minuțios gândite pentru fiecare personaj, decorul magistral sunt semnate de o constantă colaboratoare a regizorului, talentată și prodigioasă: Judit Dobre Kothay.

Iată și numele tuturor interpreților. Dificil de spus care a fost mai bun, spectacolul fiind limpede, unul „al trupei în totalitate": Boér Ferenc, Spolarics Andrea, Bács Miklós, Panek Kati, Cristina Pardanschi, Bíró József, Salat Lehel, Molnár Tibor.

Am lăsat la urmă, intenționat, spectacolul teatrului orădean, nu pentru că ar fi al teatrului-gazdă, ci pentru că, fiind vorba de piesa premiată la Concursul de dramaturgie din anul premergător acestei ediții, se cuvine să-i consemnăm nașterea, măcar ca punct al programului, chiar dacă juriul a socotit că spectacolul (și piesa) au fost adevărate eșecuri. Atunci, de ce Juriul alcătuit din critici serioși, dramaturgi și oameni de teatru de cert profesionalism au votat în unanimitate pentru premiul I al Consursului? Piesa unui autor pe care nu l-a cunoscut la ora aceea, dar care s-a dovedit a fi un om al condeiului, unul dintre cei mai serioși și mai dăruiți, Denc Șerban Codrin din Slobozia a atras atenția Juriului și așa se face că piesa *Nemuritorul Ionel* a câștigat prin competiție cu alte zeci și zeci de piese.

Ei bine, ceea ce a dus oarecum la eșec a fost imposibilitatea de a găsi în timp util un regizor pentru piesă. Regizorul Mihai Lungeanu a primit textul târziu, timpul de pregătire a devenit presant și insuficient și, sub toate aceste presiuni, spectacolul propus nu a părut convingător membrilor Juriului Festivalului, selecționerii oficiali înșiși neavând posibilitatea să-l vadă din timp și, eventual să-și exprime rezervele.

Ce e mai curios e că nouă, celor implicați, și, evident marcați de subiectivismul de rigoare, spectacolul nu ni s-a părut atât de slab încât să atragă excesiv de numeroasele „puneri la zid". Piesa, căci și ea a fost îndelung contestată (când toți care mai citisem ceva teatru până la acea oră știam că s-au scris și s-au lăudat piese infinit mai proaste) a avut poate neșansa să nu fie citită în cheia simplă în care a fost scrisă. Dar nu mai mult. Stimulat de o artistă ca Vioara Bara, cu fanteziei debordantă, Mihai Lungeanu a intenționat pur și simplu să transfere în imagini artistice „torentul" de idei al farsei lui Șerban Codrin. Convins că „unde dragoste nu e, teatru nu e"... autorul a tot scris și rescris această piesă, această farsă despre existența noastră pe aceste meleaguri, cu multe din cele ce țin de specificul destinului aparte al românului. Un text scris foarte bine, modern atât ca temă cât și ca structură dramatică, o piesă fără o poveste anume, de fapt o interminabilă vorbărie, un șir de sloganuri tipice pentru felul în care am trăit și ne-am organizat viața, noi, românii, între compromisuri nesfârșite și oportunisme de tot felul, încheiate adesea cu scuze sau tardive păreri de rău. În fapt totul ascunzând un vid moral și o absență a valorii autentice, ca și a unei etici pe măsură. E clar că farsa țintea mult mai departe decât ne lăsa să întrevedem la o privire superficială. Era vorba pur și simplu de noi, aici, pe plaiurile mioritice, taclagii fără leac, bântuiți de mizerie fizică și spirituală, din care ne-am putea smulge doar hohotind

de râs și încercând să mai salvăm ce se mai poate salva. În fond Ionel, acest nemuritor personaj tipic românesc poate fi chiar iluzia, obsesia, seducția, eliberarea și chiar moartea. Poate e și nerăbdarea din care crede Kafka că ni se trag toate greșelile vieții noastre, „când mai dulce, când mai amară"... Nu numai mie, ci și altora, spectacolul nu ni s-a părut un eșec – am văzut mult mai slabe la viața noastră, dar nu comentăm aici gustul și priceperea Juriului, necum să le contestăm. Dar nici nu putem să ne aliniem părerile cu ale lui, de vreme ce noi am gândit altfel. Indiferent de decizia Juriului, eu cred că spectacolul lui Mihai Lungeanu a spus foarte mult în imagini de o mare frumusețe. Un timp încă de repetiții ar fi limpezit unele situații rămase la jumătatea drumului, lipsite de efect și de emoție. Actrițele care jucau personajele cu nume de flori, au fost: Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Elvira Platon, Mariana Neagu, Mariana Presecan, Mariana Vasile. Le seconda, cu talent și aplomb, actorul Petre Panait.

Din păcate, cum se întâmplă nu o dată, o presă nefavorabilă, ca să zicem așa, a contribuit la o programare la fel de defectuoasă, deci la dispariția rapidă a spectacolului de pe afiș. Se întâmplă și la case mai mari. De altfel programări indiferente, ca să nu spunem incorecte s-au mai petrecut la Oradea, în legătură cu spectacolele prezentate la festivalul nostru, la propriul nostru festival, ceea ce nu putea să însemne decât o slabă încurajare a genului de spectacol și de teatru pe care, teoretic ne străduiam să le promovăm. Dar nu ar fi aceasta singura și nici unica ciudățenie a vieții noastre teatrale.

Să nu uităm să consemnăm aici Juriul acestei ediții. Iată-l: criticii Irina Coroiu, Dumitru Chirilă, Doru Mareș, Mircea Morariu și, reprezentantul publicului prof. Vasile Cosmuța.

În cadrul acestei ediții au avut loc o lansare de carte de teatru și o întâlnire cu actorul Ion Caramitru în dubla calitate de actor participant la revoluția din decembrie '89 și de președinte al UNITER.

Au fost lansate câteva volume de mare interes. Între ele, un loc aparte a ocupat *Studiul monografic* dedicat lui Octavian Cotescu, un mare actor și un fidel prieten al teatrului din Oradea. Cu iubire și cu regretul de a-l fi pierdut ,au vorbit despre el autorii articolelor cuprinse în *Monografie* (o parte din ei): Ileana Berlogea, Valentin Silvestru, Mircea Bradu, Ion Toboșaru și Valeria Seciu, soția actorului una dintre cele mai respectate și mai dragi actrițe, de multe ori prezentă la Oradea, fie în calitate de participantă la competiție (și multipremiată), fie ca președintă de Juriu. A mai fost prezent criticul Ludmila Patlanjoglu. Și, nu în ultimul rând *Alexandrina Giugaru*, fiica marelui actor și, de o bună bucată de vreme, sponsorul unor acțiuni cu caracter teatral, din partea Fundației care poartă firesc, numele ALEXANDRU GIUGARU.

De data aceasta Fundația a sponsorizat apariția cărților *Octavian Cotescu, Jurnal de drum al unui critic teatral* de *Valentin Silvestru, Fellini despre Fellini* de Giovanni Grazzini. Autorii (mai puțin Grazzini) au oferit cititorilor – fideli spectatori în același timp – autografe și amănunte interesante despre cum au scris aceste cărți și ce reprezintă ele pentru publicul românesc. A fost, de asemenea, lansat volumul semnat de Guido Aristarco, dedicat *Utopiei cinematografice* și *Antologia de teatru scurt* îngrijită de secretara literară Elisabeta Pop.

Întâlnirea spectatorilor cu Ion Caramitru a fost, cum prevedeau și organizatorii, deosebit de vie, de interesantă, plină de surprize. Cei prezenți, elevi, studenți, intelectuali orădeni, voiau să afle din gura lui Ion Caramitru, în primul rând o serie de noutăți sau pur și simplu punctul său de vedere în legătură cu evenimentele din decembrie 89, abia apoi interesându-se de ce nu mai joacă și, în general, ce se mai întâmplă în teatrul românesc.

Din partea organizatorilor au fost prezenți și au vorbit, în primul rând, moderatorii Marian Popescu (directorul artistic al Festivalului), Dumitru Chirilă, Elisabeta Pop și Mircea Morariu.

Un alt punct important al programului propus de Marian Popescu, a fost dezbaterea despre spațiile neconvenționale de joc, condusă de scenograful Niculae Ularu - care s-a oferit să efectueze împreună cu studenții săi, un stagiu de cercetare a acestor spații, urmând să pună schițele la dispoziția celor interesați. Cu toate că unii critici au avut serioase rezerve, mai ales în ceea ce privea organizarea, masa, cazarea, biroul de presă, această ediție, trebuie să recunoaștem, a avut norocul prezenței unui spectacol memorabil (și nu a a fost singurul) și anume *Cântăreața cheală*. Un spectacol bun te face să uiți, după o vreme, toate neajunsurile, cele mai multe de natură material-financiară.

ECOURI ÎN PRESĂ

„În prag de jubileu, acestui festival cu o periodicitate de doi ani, dinamica interesului suscitat de chiar orașul gazdă - important centru cultural cu tradiții în literatură, arhitectură, muzică, religie - este pe cale să-i reorienteze profilul. În condițiile în care „genul teatrului scurt" continuă să fie destul de incert delimitat (la actuala selecție operată de criticii Miruna Runcan și Victor Scoradeț s-a uzat de o formulă ambiguă - „teatru fără pauză"), Marian Popescu, directorul artistic, a recurs la o salutară infuzie de modernitate, atacând frontal premisele unui festival al «spațiului teatral neconvențional». Un racord la fenomenul teatral mondial, dar și o actualizare a unor demersuri ale spectacologiei românești, care, la jumătatea deceniului șase, clama «reteatralizarea teatrului». Astăzi, după ce realitatea a ambiționat să concureze cea mai neverosimilă ficțiune, pentru restabilirea echilibrului cvasinormalității, ficțiunea/arta încearcă să-și ia revanșa, salvând realitatea aflată în impas: înnobilând-o prin forța sa perpetuă de generalizare, de abstractizare, de elevare într-o temerară tentativă de teatralizare a arealului, a mediului ambiant. Tentativă care, în topografia oricum excepțională a zonei orădene, are toate șansele să reimpună agora teatrală, și nu doar în perimetrul edificiului tradițional al Thaliei - Teatrul de Stat (bijuterie rococo), ci și - de exemplu - la zidurile Cetății ce se cere repusă în drepturile sale de monument istoric, pe feeric iluminatele poduri de peste Criș sau, pur și simplu, într-un periplu prin burgul cu fațade de poveste, închipuind un uriaș decor de theatrum mundi, amintind contemporanilor de concepția leibniziană a armoniei universale ce deshaotizează lumea, facilitând procesul civilizator. (...)

Adjudecându-și fără nici o dificultate Marele premiu acordat de Primăria orașului, *Cântăreața cheală* de Eugen Ionescu, minunatul spectacol al lui Tompa Gábor, realizat la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj și laureat în multe festivaluri, aici, la Oradea, avea să-și afle o nouă rațiune de existență (chiar dacă din punct de vedere valoric nu suporta nici o comparație și impunea - de fapt - instituirea unui premiu de excelență!), indicând calea ce trebuie urmată în elaborarea erudită a oricărei montări teatrale de ținută, ilustrând în mod impecabil noțiunea de „teatru total" pe care ilustrul dramaturg o teoretiza în spatele formulei de „antiteatru". (...)

Închizând cercul demonstrației despre nevoia de „spații de joc neconvenționale", această reprezentație ce pare a se desfășura ireal în teritoriul unui ceas ce funcționează impecabil, înainte și înapoi, este de fapt chiar una din acele formule șocante care să-l scoată pe spectator din inerția receptării apatice, oferindu-i indirect și imaginea lui însuși. Imagine mediatizată în mod subtil de musafirul-bufon căruia i se atribuie calitatea de raisonneur al atât de actualei tragedii a alienării, a imposibilității de a comunica. Altfel decât prin intermediul oglinzii teatrale...

Următorii doi ani vor arăta dacă acest incitant proiect al unui festival consacrat „spațiului teatral neconvențional” va prinde viață”. (*Irina Coroiu, Contemporanul*, 1993)

„Oradea, acest oraș de o excepțională frumusețe, și-a creat de-a lungul anilor o tradiție din organizarea unui festival care a născut momente strălucitoare de teatru în deceniul trecut, *Săptămâna Teatrului Scurt*. Reluarea sa în această primăvară, cu a noua ediție, este firească, evenimentul fiind așteptat atât de orădeni cât și de oamenii de teatru, mai ales că, de la bun început, în intenția organizatorilor (Ministerul Culturii, Primăria Municipiului Oradea, UNITER, Inspectoratul pentru Cultură al județului Bihor, Teatrul de Stat Oradea și revista *Familia*) și-a făcut apariția o nouă direcție, aceea de a pune în valoare și alte spații de joc, în afara celor oferite în mod obișnuit de clădirea teatrului. Amestecul rafinat de baroc și secession al orașului de pe Criș oferă nenumărate posibilități de a scoate teatrul în lăuntrul cetății, urmărind în acest fel nu numai una dintre tendințele manifeste ale spectacologiei contemporane, ci și o revalorificare meritată a patrimoniului istoric-arhitectural. (...)

Cântăreața cheală de Eugen Ionescu, această uluitoare combinație de adâncime arhitectonică a construcției scenice, de frumusețe plastică, de performanță interpretativă și de unitate stilistică, regizată de Tompa Gábor și în scenografia Juditei Dobre Kothay, a încheiat festivalul pe creasta valului, obținând - așa cum merita nu numai aici - laurii Marelui Premiu.

Tema spațiilor neconvenționale, îndelung și fructuos dezbătută și în cadrul unui colocviu care l-a avut ca invitat pe scenograful Nicolae Ularu, a tentat și a convins pe toată lumea, urmând să se adâncească cu o muncă de prospectare și adaptare în perspectiva festivalului viitor, la care s-a visat în grup, imaginându-se chiar posibilități pentru montări specifice. În sfîrșit, plecând de la experiența tradiției dar și de la aceasta de acum, e absolut necesar ca festivalul să-și găsească formula organizatorică și tactică suficient de flexibilă pentru a valorifica simultan teatralitatea și cetatea, fără concesii locului comun, privind cu mult mai mult curaj înainte și cu mai puțină nostalgie înapoi”. (*Miruna Runcan, România literară*, nr. 19/mai 1993)

Prezent la această ediție actorul Ion Caramitru, președintele UNITER, s-a întreținut mai mult de o oră cu spectatorii în foaierul teatrului, răspunzând cu binecunoscutul farmec și inteligență la numeroasele întrebări puse de cei prezenți în legătură cu soarta teatrului și cu activitatea Uniunii Teatrelor din România. În finalul întâlnirii Ion Caramitru a recitat poezii de Nichita Stănescu, fiind răsplătit cu multe aplauze.

Ediția a X-a, 2-8 octombrie 1995

A fost o ediție foarte bine organizată, după părerea noastră. A contribuit la aceasta seriozitatea cu care organizatorii s-au preocupat de detalii, de obicei acestea dând bătaie de cap, întotdeauna. Neprevăzutul.

Menținând pe afiș și în fapt numele primarului Petru Filip ca director onorific (de altfel un autentic iubitor de teatru), organizatorii au mobilizat un comandament serios și activ, dând sarcini precise fiecăruia. Directorul artistic al Festivalului a fost una și aceeași persoană cu directorul de atunci al Teatrului, actorul Eugen Harizomenov. Selecționer unic: criticul Dumitru Chirilă. Director executiv: Monica Jugastru (directoarea administrativă a instituției gazdă). Coordonator programe: Elisabeta Pop (secretar literar). Comisar presă: Mircea Morariu. Director protocol: regizorul Sergiu Savin. Contabil șef: Aurica Pușcău. Secretariat: Adriana Szilágyi.

Materialele publicitare au fost de bună calitate, s-au menținut frumoasele, superbele afișe și coperte ale caietului-program, acesta din urmă conținând ample prezentări în limbile română, franceză și engleză a festivalului (istoric, program, etc.), noul Regulament al festivalului, premiile, juriul, detalii privind Concursul de dramaturgie, ediția a II-a, pentru că nu s-a putut ține în 1994 (deci în anul în care nu s-a desfășurat festivalul), acest concurs s-a finalizat totuși în iulie 1995, continuând o tradiție onorantă începută în anul 1992.

Un juriu alcătuit din: Dumitru Solomon, dramaturg - președinte și membrii: Ion Simuț, critic, Mircea Morariu, critic, Sergiu Savin, regizor, Elisabeta Pop, secretar literar, a citit un număr relativ mare de piese, din care a propus spre premiere, cu mult mai multă precauție ca la ediția trecută: premiul I și II nu s-au acordat. Premiul III, în valoare de 300.000 lei i-a fost acordat lui Paul Cilianu din București pentru piesa *Bestimorphoza*. Juriul a mai acordat două mențiuni, în valoare de 150.000 lei fiecare, dramaturgilor tineri Pașcu Balaci din Oradea pentru piesa *Umbra* și Victor Cilinca din Galați pentru piesa *Polonius*.

În conformitate cu prevederile noului Regulament, publicat integral în caietul-program, instituția organizatoare, respectiv Teatrul de Stat din Oradea, își rezervă dreptul de a publica și de a recomanda (eventual de a și prezenta) piesele premiate, teatrelor. Din lipsă de fonduri aceste texte nu au putut fi publicate, dar, multiplicate la copiator, ele au fost trimise teatrelor interesate de piese scurte. Până la această dată nu știm să se fi prezentat vreuna din ele pe scenele noastre. Au fost, în schimb, publicate în reviste sau la UNITEXT.

Dar iată afișul acestei ediții:

Teatrul Național din Budapesta (în afară de concurs): *Cafeneaua* (*A kávéház*) de Szép Ernő; *regia*: Ivánka Csaba; *Ők tudják mi a szerelem* (*Ei știu ce e dragostea*) de Hubay Miklós; regia: Sík Ferenc; *scenografia*: János Lajos

Kiss Stúdio Oradea: *Cofetăreasa* (*A cukrászné*) de Molnár Ferenc; *regia*: Kovács Levente; *scenografia*: Dobai Imre

Teatrul de Stat Oradea – Trupa *Szigligeti*: *Pește-n patru* (*Hal négyesben*) de Wolfgang Kohlhaase și Rita Zimmer; *regia*: Seregi László

Teatrul Național I. L. Caragiale București: *Dama cu camelii*; scenariu de Răzvan Mazilu și Maia Morgenstern, după Al. Dumas-fiul; *regia* și *coregrafia*: Răzvan Mazilu; *scenografia*: Doina Levintza

Teatrul Csíky Gergely Timișoara: *Soldații* (*A katonák*) de Robin White; *regia*: Gáll Ernő; *scenografia*: Mira Ianos; *costume*: Nagy Krisztina

Teatrul Dramatic Baia Mare: *Colecția* de Harold Pinter; *regia* și *scenografia*: Romeo Bărbosu

Théatre de l'Ancre-Charleroi: *Diaspora, rădăcinile mele* de Monica Săvulescu Voudouris. Adaptarea scenică și traducerea: Mira Iosif Fischmann. *Regia*: Madeleine Fabrice; *scenografia*: Jacques Drouot

Teatrul Național Târgu Mureș: *Piesă cu repetiții* de Martin Crimp; *regia*: Cristian Theodor Popescu (spectacolul nu a putut fi prezentat din motive pur tehnice, nu încăpeau decorurile pe scenă)

Teatrul Național Târgu Mureș – secția maghiară: *Mica pasăre* (*Madárka*) de William Warthon; *regia*: Kincses Elemér; *scenografia*: Labancz Klára

Teatrul Sică Alexandrescu Brașov: *Buzunarul cu pâine* de Matei Vișniec; *regia*: Vitalie Bichir și Marius Cisar

Teatrul Eugen Ionescu Chișinău: *Voci în lumina orbitoare* de Matei Vișniec; *regia*: Petru Vutcărău; *pictor costume*: Tatiana Popescu

Teatrul de Comedie București: *Melodie varșoviană* de Leonid Zorin; un spectacol de Virgil Tănase

Teatrul Luceafărul Chișinău: *Noi* de Constantin Cheianu; *regia*: Mihai Fusu; *scenografia*: Nicolae Andronati

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Aproape o pădure* de Ana Ripka-Rus (premieră absolută); *regia*: Iustina Prisacaru; *scenografia*: Bölöni Vilmos

Teatrul Mihai Eminescu Botoșani: *În seara asta repetăm Shakespeare* de Ion Sava; *regia*: Marius Rogojinschi; *scenografia*: Constantin Molocea

Teatrul Odeon București: *Picnic pe câmpul de luptă* de Fernando Arrabal; *regia*: Diana Manole; *scenografia*: Vali Ighiceanu

Teatrul Național Cluj-Napoca: *Escurial* de Michel de Ghelderode; *regia*: Dorel Vișan; *scenografia*: Mihai Ciupe

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Jurnalul unui nebun* de N. Gogol; *regia*: Anca Bradu Panazan; *scenografia*: Vioara Bara

Teatrul German de Stat Timișoara: *Elektra* de Sofocle; *regia*: Cristian Hadjiculea; *scenografia*: George Petre

Teatrul Andrei Mureșanu Sfântu Gheorghe: *Picnic pe câmpul de luptă* de Fernando Arrabal; *regia*: Bogdan Voicu; *scenografia*: Deák Barna

Secția de teatru a Facultății de Litere din Cluj a prezentat în afară de concurs, în cadrul unui Atelier de lucru (*Teatru antic și teatru clasic*): *Antigona* și *Livada de vișini*

În afară de concurs au mai prezentat spectacole: *Teatrul Odeon* din București: *Cumetrele* de Michel Tremblay; regia: Petre Bokor; scenografia: Irina Solomon și Dragoș Buhagiar și *Teatrul Eugen Ionescu* din Chișinău, după festivitatea de premiere, spectacolul *Chirița în provincie* de Vasile Alecsandri; regia: Petru Vutcărău

Juriul format din Leopoldina Bălănuță – președinte: Alice Georgescu, critic, Constantin Paraschivescu, critic, Irina Nechit, critic, Doru Mareș, critic, Ioan Moldovan, poet, redactor șef al revistei *Familia*, Ștefan Iordănescu, regizor, Keszy-Harmath Vera, consilier la Inspectoratul pentru Cultură al județului Bihor, Oana Popescu, critic (Ministerul Culturii) a acordat premiile:

– *Marele Premiu*: spectacolul *Voci în lumina orbitoare* de Matei Vișniec (Teatrul *Eugen Ionescu* Chișinău); *regia*: Petru Vutcărău

– *Premiul de regie*: Gáll Ernő pentru spectacolul cu piesa *Soldații* de Robin White al Teatrului Maghiar din Timișoara

– *Premiul de scenografie*: Vioara Bara pentru scenografia spectacolului *Jurnalul unui nebun* la Teatrul de Stat Oradea (secția română); *regia*: Anca Bradu Panazan

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină*: Petre Panait pentru rolul *Poprișcin* din spectacolul *Jurnalul unui nebun* (Teatrul de Stat Oradea – secția română)

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*: Maia Morgenstern pentru rolul *Marguerite Gautier* din spectacolul *Dama cu camelii* după Al. Dumas. *Regia și coregrafia*: Răzvan Mazilu (Teatrul Național *I. L. Caragiale* București).

– *Premiul pentru originalitate*: Angela Doni pentru mișcarea scenică la spectacolul *Voci în lumina orbitoare* (Teatrul *Eugen Ionescu* din Chișinău)

– *Premiul ziarului Crișana și al Editurii Anotimp*: spectacolul *Noi* al Teatrului *Luceafărul* din Chișinău; *regia*: Mihai Fusu

În programul acestei ediții mai găsim: un seminar despre „Comunicarea factorilor din instituțiile de cultură cu sponsorii" condus de oaspeții noștri din Belgia, Dl. Bozidar Rerecic' și Mira Iosif Fischmann; lansarea unor cărți de teatru: *Marea bufonadă* de Tudor Popescu, *Oglinda* de Dumitru Solomon, *Muntele osândiților* de Pașcu Balaci (autor orădean).

Foarte bine primit și îndelung așteptat de publicul maghiar, a fost spectacolul budapestan, *Ei știu ce e dragostea*, în primul rând pentru că autorul - Hubay Miklos - este originar din Oradea, drept care au făcut o primire foarte caldă și sărbătorească spectacolului.

Prezența în spectacol a unui monstru sacru ca Sinkovits Imre și a unei actrițe adorate ca Tolnay Klári a dat o strălucire aparte acestuia, bazat în principal pe actori și mai puțin pe o originală viziune regizorală.

Spectacolul Studioului Kiss (unicul teatru maghiar privat din țară) - *Cofetăreasa* - s-a jucat în sălița proprie, mică, elegant amenajată (deși e un simplu beci), cam ca o cofetărie dintr-un mic orășel provincial din perioada interbelică. Povestea modestei cofetărese are, în interpretarea actorilor orădeni îndrumați cu dragoste și tact de eminentul pedagog Kovács Levente, un farmec aparte. Actorii Kiss Törek Ildikó, Varga Vilmos, Dobos Imre și Kovács Levente jr. au fost aplaudați pentru talentul și umorul adus pe scenă cu acest text plin de candoare și de umor al unui mare scriitor maghiar, Molnár Ferenc.

Spectacolul care a încântat publicul și nu mai puțin criticii prezenți în juriu și în afara lui a fost, în primul rând *Voci în lumina orbitoare*, spectacol admirabil semnat de Petru Vutcărău. Trupa din Chișinău, unitară, cu o poftă remarcabilă de joc, condusă de cei doi profesioniști autentici, regizorul Vutcărău și coregrafa Angela Doni, a pus în valoare, într-un mod original și plin de vervă textul nu întotdeauna ușor de descifrat și de transfigurat în imagini scenice al talentatului dramaturg Matei Vișniec. Totul - mișcare, lumini, costume, decor - au funcționat impecabil, conducând la premiul cel mare.

A impresionat plăcut și a fost aplaudat minute în șir și spectacolul *Dama cu camelii* în care și-au dat întâlnire talentul ieșit din comun al unei mari actrițe - Maia Morgenstern - și al unui coregraf desăvârșit: Răzvan Mazilu. Un singur premiu ni s-a părut prea puțin pentru ei, dar asta e. Genul acesta, nou la noi - teatru - dans - câștigă încet-încet adepți. Alături de Maia au evoluat actorul Marius Iosif Capotă și, la violoncel, Adrian Mantu. Despre plasticitatea și puterea de expresie a spectacolului s-a scris mult. „Răzvan Mazilu a realizat spectacolul cel mai șocant din actuala stagiune... Un spectacol de răscruce, care pune arta dansului în serviciul dramaturgiei". (Alex. Leo Șerban, *Dilema*/1995)

„Vedeta este Maia Morgenstern.... Prin vibrația înaltă a trupului său se definește spațiul de întâlnire a ideilor decantate ale acestei originale meditații asupra vieții, sublimă și derizorie deopotrivă". (Irina Coroiu, *Revista 22*/1995)

„Fantezia indiscutabilă a coregrafului și-a găsit sprijinul în sensibilitatea și profesionalismul interpretei". (Ilinca Florescu, *România liberă*, 1995)

Premiul de interpretare masculină i-a revenit actorului Petre Panait, remarcabil în dificilul rol *Poprișcin* din *Jurnalul unui nebun*. Spectacolul semnat regizoral de tânăra (orădeancă) Anca Bradu a întrunit adeziunea juriului, neobținând cu toate acestea și un binemeritat premiu de regie, ci premiul de scenografie și de interpretare. Cadrul creat de Vioara Bara- un spațiu gen piscină (spectacolul s-a jucat cu publicul pe scenă), cele câteva elemente pe care le-a avut la îndemână - un pat, un scaun, câteva elemente esențiale de recuzită - au contribuit în chip evident la conturarea personajului atât de ciudat și de profund al piesei. Dar, dincolo de cadrul scenografic ofertant și încărcat de mister, meritul revine interpretului, fascinant și convingător.

Premiul de regie i-a fost acordat lui Gáll Ernő. Tot un prilej de bucurie pentru că el a fost, înainte de a deveni regizor, actor (mereu cu preocupări într-ale regiei) la Teatrul din Oradea. Spectacolul său (Teatrul Maghiar din Timișoara) a fost unul dintre cele mai apreciate de publicul maghiar, dar și de critici. Ei au apreciat rigoarea construcției dramatice, sobrietatea interpretării, decorul adecvat, actualitatea mesajului. „Un spectacol de foarte bun nivel – scrie criticul Victor Scoradeț, (*Cotidianul*, mai, 1995). El s-a impus prin sobrietate și rigoare în toate compartimentele: regie (Gáll Ernő), decoruri (Mira Ianos) și costume (Nagy Krisztina) și, bineînțeles, interpretare. Toate acestea fac din *Soldații* de Robin White una dintre producțiile cele mai semnificative ale acestei stagiuni" „... corectă, riguroasă, atentă la nuanțe, regia conduce bine jocul excelent al actorilor Balázs Attila, Mátyás Zsolt Imre și Demeter István (acesta din urmă una și aceeași persoană cu directorul teatrului). Tensiunea este bine dozată, atingând momente de mare impact emoțional".

În această ediție au fost prezente nu puține spectacole de nivel artistic mult peste mediu, spectacole serios construite, interpreți remarcabili, autori stimabili. Dintre ele să amintim *Mica pasăre*, adaptare de Csizner Ildikó după romanul lui William Wharton, în regia lui Kincses Elemér și scenografia lui Labancz Klára. Spectacolul a fost admirabil, mai ales datorită interpretării foarte convingătoare a actorului Kozsik József care a creat un personaj emoționant, o păsăruică iubind libertatea mai presus de orice, având un crez și trăind pentru el, chiar așa, într-o realitate paralelă... trecând peste obstacole, ignorând realitățile zilnice care dau, nemiloase, năvală peste tine.

A mai fost spectacolul Teatrului Dramatic din Brașov, cu piesa lui Matei Vișniec, *Buzunarul cu pâine*. Cei doi actori, Vitalie Bichir și Marius Cisar și-au fost și propriii regizori și scenografi. Rezultatul muncii lor serioase, de atelier a fost demn de luat în seamă, și nu au fost puțini cei care le-ar fi acordat un premiu. Din păcate premiile au fost puține și dificultatea juriului de a-i răsplăti pe toți n-a fost nici ea mică. Spectacolul celor doi actori-regizori brașoveni a surprins prin simplitatea mijloacelor cu care au transmis disperarea, singurătatea, sentimentul perpetuu de culpabilitate. Asemănați de unii critici cu personajele lui Beckett, cei doi – *Omul cu baston* și *Omul cu pălărie* – trăiesc o aventură, o „experiență revelatorie"...

Amintim apoi prezența în această ediție a două reprezentații cu aceeași piesă. Este vorba de *Picnic pe câmpul de luptă* de Fernando Arrabal. Amândouă, fiecare în alt fel, au fost foarte bune, au interesat. Primul, al Teatrului *ODEON* din București a fost semnat de o studentă a regizorului Tudor Mărăscu, Diana Manole, avându-i în distribuție, pe lângă doi studenți și pe actorii Olga Bucătaru, Marian Lepădatu, Nicolae Urs.

De o originalitate frapantă a fost însă spectacolul semnat de Bogdan Voicu la Teatrul *Andrei Mureșan* din Sfântu Gheorghe. A fost și debutul în regie al actorului care va continua să regizeze nu fără succes în anii care au urmat. „Experimentul – scrie Doru Mareș în *Cotidianul* – de la Sfântu Gheorghe este un interesant debut regizoral căruia îi mai trebuie reglat ritmul. Altfel, cu firești semne de memorie, care trimit la Hausvater și Tocilescu, spectacolul lui Bogdan Voicu este o treaptă de reținut."

Două spectacole au constituit pretext de discuții ceva mai pasionante, ambele venind din afara granițelor țării, dar având puternice legături cu noi. Primul se numește chiar *Noi* și aparține Teatrului *Luceafărul* din Chișinău (regia: Mihai Fusu). Textul lui Constantin Cheianu, scenariul, mai bine zis, este unul politic și s-a bucurat, în acest spectacol, de o excelentă primire în Basarabia. Cum era de așteptat, spectacolul a trezit numeroase controverse și a fost respins de unii, deranjați poate

de aluziile directe la pericolul întoarcerii la sistemul propagandistic comunist. Spectacolul a fost premiat cu un premiu special al ziarului *Crișana* și al Editurii Anotimp din Oradea. Ei au apreciat pofta debordantă de joc a actorilor și nu mai puțin mesajul tulburător al spectacolului, tendința artiștilor de a contribui la conștientizarea „ideii de Basarabia".

Cel de-al doilea spectacol din categoria de care aminteam a fost spectacolul trupei de la Théatre de l'Ancre Charleroi - Belgia. Două romànce s-au ocupat în mod special de acest spectacol: Monica Săvulescu Voudouris (și orădeancă pe deasupra) și criticul de teatru Mira Iosif Fischmann, plecată din România cu aproape 20 de ani în urmă.

Mira Iosif a adaptat pentru scenă proza Monicăi Săvulescu, *Diaspora, rădăcinile mele*. Textul, vorbea în termeni preciși, dar nu fără emoție, despre acest fenomen atât de răspândit, una din problemele cele mai fierbinți ale acestui timp: imigrația, cu tot cortegiul de suferințe și de alienări pe care-l atrage. Fibra poetică a unei imigrante - (scria în caietul-program Mira Iosif Fischmann) -, Monica Săvulescu Voudouris, a unei artiste, scriitoare sensibilă și lucidă a captat în fragilitatea unei cărți-poem dureroasa realitate a diasporei surprinzând în imortalitatea cuvintelor, câteva mărturii.

Din păcate spectacolul semnat de Madeleine Fabrice (scenografia: Jacques Drouot) n-a convins, cu toate că interpreții s-au străduit să întrupeze oameni de toate națiile, la fel de necăjiți și de afectați de condiția de imigranți. Florine Elslande, Madeleine Fabrice (și interpretă), Jacques Drouot (și scenograf), Boris Stoikoff - aceștia sunt actorii care au venit la Oradea cu mare bucurie și care, sperăm, văzând toate reprezentațiile au înțeles că, cel puțin din punct de vedere valoric, spectacolele premiate au fost superioare celui adus de ei. Un premiu pentru strădania de a vorbi despre o chestiune atât de arzătoare la ordinea zilei poate că ar fi fost de dorit.

Dintre spectacolele care au trecut fără a lăsa prea multe ecouri, fiind mijlocii, să spunem, ca valoare artistică, se numără *Melodie varșoviană* al Teatrului de Comedie din București. Un spectacol semnat de Virgil Tănase, cu doi interpreți inteligenți și talentați, fără îndoială, (actrița și foarte frumoasă), dar care n-a prea ajuns la inimile spectatorilor, „n-a trecut, cu alte cuvinte, rampa" cum se spune. Numele actorilor: Diana Dumbravă și Florin Anton.

Al doilea a fost *Escurial* de Michel de Ghelderode în regia lui Dorel Vișan. Decor și costume: Mihai Ciupe. Cu toate că actorii - dintre cei mai buni ai Naționalului clujean - Marius Bodochi, Ileana Negru, Dorin Andone, Ion Marian ș.a. - spectacolul nu a atras în mod special atenția juriului. Publicul, mereu generos în astfel de ocazii, a apreciat jocul actorilor, remarcabili, toți. De altfel cred că nici actorul Vișan nu a dorit să se remarce el ca regizor, ci să pună în valoare talentul actorilor, reușind, la urma urmelor „un exercițiu scenic emoționant și fără îndoială tentant atât pentru actori, cât și pentru spectatori". (Constantin Cubleșan, *Steaua*, 1995)

Cu toate că a ambiționat să comunice mult în plan teoretic, spectacolul *Elektra* de Sofocle al Teatrului de Stat German din Timișoara, semnat de Cristian Hadjiculea nu a depășit nivelul mediu. Distribuția număra printre interpreți actori cunoscuți ca Ildikó Jarcsek Zamfirescu, Tatiana Sessler Palie, Horia Cerlinca, Dana Borteanu, decorul și costumele fiind semnate de un artist dăruit ca George Petre, dar spectacolul (după părerea unor critici într-o manieră ce amintea excesiv de spectacolele lui Purcărete) nu a avut parte de vreun premiu. De altfel mai întotdeauna publicul prezent la spectacolele în limba germană nu este prea numeros, ceea ce constituie pentru actori un serios handicap.

Un spectacol rămas nepremiat, dar având destule atuuri pentru o bună primire cel puțin din partea publicului, a fost cel al Teatrului *Eminescu* din Botoșani, *În seara aceasta repetăm Shakespeare*

Scenă din spectacolul „Cimitirul păsărilor" de Antonio Gala. În foto: Dorin Presecan și Elvira Platon-Rîmbu (stag. 1993/94).

Mariana și Dorin Presecan în „Steaua fără nume" de M. Sebastian (stag. 1998/99).

„Inimă de câine" de M. Bulgakov.
În foto: Petre Panait, Mirela Niță Lupu, Ion Abrudan
(stag. 1997/98).

„Cameristele" de Jean Gênet
cu Paula Chirilă, Andra Tudor Cornea, Delia Martin
(stag. 1998/99).

Scenă din spectacolul „Uși închise" de Jean Paul Sartre. Mariana Presecan, Mariana Neagu, Doru Fârte (stag. 199/2000).

SPECTACOLE ÎN SALA STUDIO

„Anonimul venețian" de Giuseppe Berto. Elvira Platon Rîmbu și Doru Fârte (stag. 1998/99).

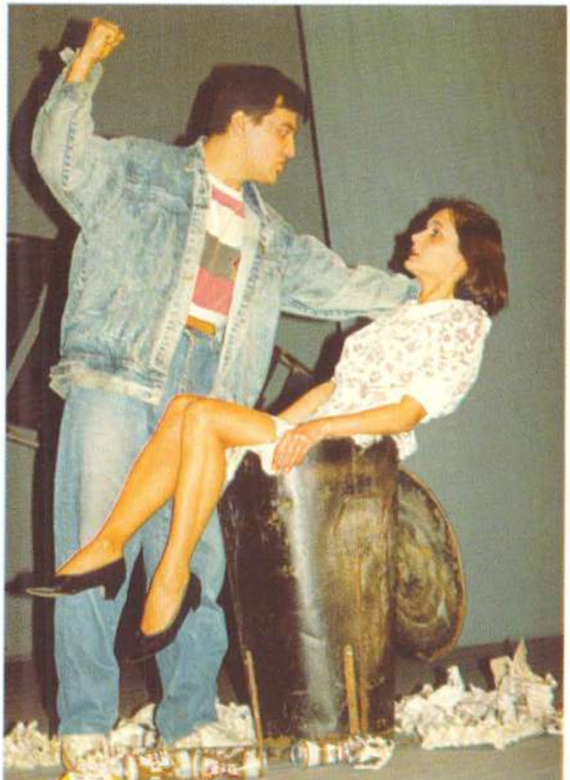
„Delir în doi, în trei..."
de Eugen Ionescu.
În fotografie:
Andrian Locovei,
Angela Tanko,
Igor Lungu,
Paula Chirilă,
Șerban Borda
(stag. 1999/2000)

„Conu'Leonida
față cu
reacțiunea"
de I. L.
Caragiale.
George Voinese
și Ileana Iurciuc
(stag. 1999/2000).

Elvira Platon-Rîmbu și Mariana Presecan în spectacolul „Despre sexul femeii ca un câmp de luptă din Bosnia" de Matei Vișniec (stag. 1999/2000).

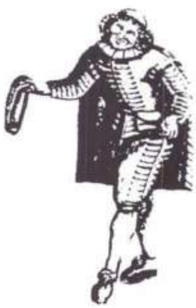

Scenă din spectacolul „Într-un parc pe o bancă" de Al. Ghelman. Mirela Niță Lupu și Sebastian Lupu (stag. 1997/98).

„Fantastica și trista poveste a candidei Erendira și a nesăbuitei sale bunici",
dramatizare de Ion Sapdaru după nuvela lui Gabriel Gárcia Márquez.
Scenă cu Mariana Vasile (Bunica) și Angela Tanko (Erendira) (stag. 2000/2001).

Afișul spectacolului „Exerciții de stil" (stag. 1999/2000).
În fotografie: Daniel Vulcu, Șerban Borda și Paula Chirilă.

Trupa secției române și personalul tehnic-administrativ
la început de secol și mileniu...

– un spectacol alcătuit din două piese într-un act de Ion Sava: *Paricidul* și *Lada*. Marius Rogojinschi a semnat regia artistică, tentat fiind cum mărturisește, de a aduce pe scenă măcar un strop din viața actorilor, cu „misterele, ciudățeniile, angoasele, orgoliile, aspirațiile și chiar neputințele ei". Teatrul în teatru este întotdeauna pasionant, iar publicul orădean, generos, s-a lăsat lesne cucerit de jocul actorilor botoșeneni, de farmecul lor, de bucuria cu care i-au purtat prin culisele scenei. Nemaipunând la socoteală că mulți au văzut pentru întâia oară un spectacol cu piese de Ion Sava. Ceea ce, iarăși, nu e puțin. În fruntea distribuției, însuși actorul... Marius Rogojinschi.

O cădere de zile mari, cum se spune, s-a dovedit spectacolul teatrului-gazdă cu piesa *Aproape o pădure*, a uneia din piesele participante la concursul de dramaturgie de la Oradea. Este vorba de foarte tânăra Ana Ripka-Rus și de premiera absolută a piesei sale *Aproape o pădure*. Această piesă nu s-a numărat printre cele premiate de Juriu, dar a fost totuși o opțiune a colaboratoarei noastre, tânăra regizoare Iustina Prisăcaru. Nefericită alegere și a piesei și a regizoarei. S-a dovedit că tânăra proaspăt absolventă a Facultății de teatru (regie) de la București a găsit o cheie complet falsă și nepotrivită pentru acest text al tinerei și nu lipsitei de talent Ana Ripka-Rus din Cluj. Dezamăgirea juriului și a spectatorilor care nu au înțeles aproape nimic din ceea ce propunea regizoarea cu spectacolul ei, a fost întrecută numai de cea a autoarei înseși, care și-a văzut piesa la care ținea atât de mult, ciuntită și „citită" exact invers decât a gândit-o ea. Au fost dezamăgiți și interpreții (actori serioși ai trupei orădene). Mariana Presecan, Ion Abrudan, Eugen Țugulea, Dorin Presecan, Andra Tudor ș.a. care au semnat o poliță în alb unei debutante.

Neinteresant a părut, tuturor, atât piesa cât și spectacolul de la Baia Mare, *Colecția* de Harold Pinter (regia și scenografia: Romeo Bărbosu). Singurul lucru care a fost apreciat de cei prezenți a fost opțiunea realizatorilor pentru un spațiu neconvențional (holul teatrului), în rest fiind socotit un experiment-eșec sau un semi eșec, greu de catalogat.

Spectacolul invitat în afara concursului a fost *Cumetrele* de Michel Tremblay în regia inspirată a lui Petre Bokor și scenografia pe măsură semnată de doi artiști care nu mai au nevoie de laudele noastre: Irina Solomon și Dragoș Buhagiar. Cât despre cele cincisprezece actrițe, tot una și una n-ar avea rost să discutăm. Au fost magnifice, iar aplauzele publicului le-au răsplătit pe măsură. Să transcriem aici pentru posteritate, numele tuturor: Tamara Buciuceanu, Adriana Trandafir, Dorina Lazăr, Carmen Tănase, Anca Neculce, Liana Mărgineanu, Diana Gheorghian, Jeanine Stavarache, Virginia Rogin, Valeria Sitaru, Iuliana Ciugulea, Medeea Marinescu, Mirela Dumitru, Angela Ioan, Brândușa Casandra Mircea.

Spectacolele studenților de la Facultatea de Litere din Cluj – secția teatru – au fost apreciate ca etape importante de lucru cu studenții pe texte clasice de referință (*Antigona* și *Livada de vișini*). Au fost prezenți Mona Chirilă cu clasa ei, Radu Ghițulescu, de la clasa prof. Melania Ursu și Tudor Chirilă. Și ei au optat pentru un spațiu neconvențional – au jucat cu publicul pe scenă.

Două dezbateri, moderate de Mircea Morariu și Elisabeta Pop, au avut loc în cursul *Săptămânii Teatrului Scurt*. Obiectul acestora a fost, în principal discutarea spectacolelor vizionate, dar nu în ultimul rând, și situația nu lipsită de dificultăți în care se află teatrul românesc în perioada de tranziție, ca și despre proiectele viitoarei ediții, ideile celor prezenți fiind deosebit de prețioase. Experiențe riscante, nelipsite de interes cu privire la viața actorilor belgieni, la condițiile lor de lucru – în instituții teatrale nesubvenționate – ne-au comunicat actorii trupei belgiene, precum și distinsele noastre prietene plecate din România, Mira Iosif Fischmann și Monica Săvulescu Voudouris.

La festivitatea de premiere sala a fost arhiplină. Unul din motivele speciale ale publicului, pe lângă curiozitatea normală în astfel de ocazii competitive, a fost prezentarea spectacolului *Chirița în provincie* al Teatrului *Eugen Ionescu* din Chișinău, în regia lui Petru Vutcărău. Un spectacol remarcabil, viu, dinamic, jucat cu o poftă de joc ieșită din comun, cu artiști capabili de performanțe surprinzătoare, spectacol care a ridicat pur și simplu sala în picioare. Ovațiile și aplauzele prelungite au răsplătit de fapt o trupă extraordinară condusă cu pricepere și talent de un artist multipremiat în România, Petru Vutcărău. Trupă care, cum am văzut, a și fost distinsă cu cel mai important premiu al festivalului.

Ediția a X-a a fost, cum se vede, una bună, mult mai bine organizată, mai aproape de condițiile impuse de Regulament. Perfectă nu a fost și nu cred că vom apuca ziua când putem declara senini acest lucru, dar, sigur a fost o ediție bună, la care invitații s-au simțit bine și artiștii au fost fericiți că munca lor a fost apreciată corect.

Materialele tipărite, de reclamă și prezentare, afișele, fluturașii, caietele-program au fost bine alcătuite, frumoase ca aspect grafic, continuând buna tradiție orădeană. Presa locală a fost mereu prezentă, acordând zilnic spații speciale Festivalului, (*Crișana, Gazeta de Vest, Jurnalul bihorean*).

Ediția a XI-a, 22-29 octombrie 1997

A fost organizată sub vechea egidă, ca să zic așa, organizatorilor adăugându-li-se și AICT (secția română) și Fundația Teatrul XXI. Este prima ediție de la care secretarul literar Elisabeta Pop a lipsit ca secretar literar, fiind pensionară, dar a fost prezentă în Comandamentul festivalului în următoarea componență: Petre Panait, directorul Teatrului și al Festivalului, Monica Jugastru și Ion Abrudan, directori executivi, Dumitru Chirilă și Mircea Morariu, coordonatori programe, Elisabeta Pop, ofițer de presă, Elvira Man și Silviu Bicescu, serviciul de protocol, Aurica Pușcău, contabil șef.

Dăm, înainte de a-l comenta puțin, programul spectacolelor prezentate la această ediție:

Teatrul Odeon București: *Vorbește-mi ca ploaia și lasă-mă să te ascult* de Tennessee Williams

Teatrul Național Vasile Alecsandri Iași: *Efectul razelor gamma asupra anemonelor* de Paul Zindel (spectacolul n-a avut loc, din motive obiective)

Teatrul Național Cluj-Napoca: *Regina mamă* de Manlio Santanelli; *regia*: Mona Chirilă; *scenografia*: Mihai Ciupe

Teatrul de Nord Satu Mare: *Cămila* de Dumitru Solomon; un spectacol de Cristian Ioan

Teatrul Mihai Eminescu Botoșani: *Însemnările unui nebun*, dramatizare de Ion Sapdaru după Gogol; *regia*: Ion Sapdaru; *scenografia*: Romana Preoteasa

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Inimă de câine* de Mihail Bulgakov, adaptare de Vitalii Lupașcu; *regia*: Vitalii Lupașcu; *scenografia*: Vioara Bara

Kiss Studio Oradea: *Portarul răzbunător* de Páskándi Géza; *regia*: Szabó József; *scenografia*: Bölöni Vilmos

Teatrul Național Timișoara: *Iona* de Marin Sorescu; *regia* și *scenografia*: Ioan Ieremia

Teatrul Dramatic Baia Mare: *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I. L Caragiale; *regia*: Anton Tauf; *scenografia*: Dana Urda

Teatrul de Stat Oradea (Trupa *Szigligeti*): *Astă-seară Lola Blau* de Georg Kreisler; *regia*: Magács László; *scenografia*: Vioara Bara

Teatrul Național *Vasile Alecsandri* Bălți (Republica Moldova): *Cealaltă moarte a Ioanei d'Arc* de Ștefan Țanev; *regia*: Cornelius Pavaloi; *scenografia*: Efim Elita

Teatrul Csíky Gergely Timișoara: *Cei doi Pierrot* de Edmond Rostand; *regia*: Alexandra Gandi; *scenografia*: Emilia Jivanov

Teatrul Național Târgu Mureș (Compania *Liviu Rebreanu*): *Cei care făuresc imperii* de Boris Vian; *regia*: Anca Bradu Panazan; *scenografia*: Lia Maria Vasilescu

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Năpasta* de I. L. Caragiale; *regia*: Radu Ghițulescu; *scenografia*: Cristian Rusu

Theatrum Mundi București: *Lecția* de Eugen Ionescu; *regia*: Horațiu Mălăele; *decor*: Victor Sălăgean; *costume*: Velica Panduru

Juriul alcătuit din: Mircea Diaconu, președinte și Cristian Șofron, Dumitru Chirilă, Ion Parhon, membri, a acordat următoarele premii:

– *Premiul pentru cel mai bun spectacol* al *Săptămânii Teatrului Scurt*: *Lecția* de Eugen Ionescu de la Theatrum Mundi București. *Regia*: Horațiu Mălăele

– *Premiul de regie*: Anca Bradu Panazan pentru spectacolul *Cei care făuresc imperii* de Boris Vian, de la Teatrul Național Târgu Mureș (Compania *Liviu Rebreanu*)

– *Premiul de scenografie*: Lia Maria Vasilescu pentru scenografia spectacolului *Cei care făuresc imperii* de Boris Vian, la Teatrul Național Târgu Mureș (Compania *Liviu Rebreanu*)

– *Premiul de interpretare feminină, ex-aequo*: Silvia Ghelan pentru rolul *Reginei* din spectacolul *Regina mamă* de Santanelli de la Teatrul Național din Cluj-Napoca și Fábián Enikő pentru rolul *Lolei Blau* din spectacolul *Astă seară Lola Blau* de G. Kreisler de la Teatrul de Stat Oradea (Trupa *Szigligeti*)

– *Premiul de interpretare masculină, ex-aequo*: Petre Panait pentru rolul *Gogoloi* din spectacolul *Inimă de câine* de Bulgakov la Teatrul de Stat Oradea (secția română) și Mihai Volintir pentru rolul *Dumnezeu* din spectacolul *Cealaltă moarte a Ioanei d'Arc* de Ștefan Țanev de la Teatrul Național *Vasile Alecsandri* din Bălți

– *Premiul special al juriului*: Gabriela Bacali pentru rezolvarea scenică deosebită a rolului *Schmurzul* din spectacolul *Cei care făuresc imperii* de Boris Vian, de la Teatrul Național din Târgu Mureș (Compania *Liviu Rebreanu*)

Vom începe prin a comenta spectacolele premiate, urmând apoi să spunem câteva cuvinte și despre celelalte, unele valoroase pe segmente, dar nereușind să ajungă la premii, altele de valoare medie sau chiar eșecuri artistice.

Premiul pentru cel mai bun spectacol i-a revenit *Lecției* lui Eugen Ionescu de la Theatrum Mundi din București. O distribuție alcătuită din actori remarcabili, Coca Bloos, Clara Vodă, Silvia Codreanu, în fruntea cărora a strălucit pur și simplu chiar regizorul-actor Horațiu Mălăele. Spectacolul a fost aplaudat multe minute în șir, făcând deliciul sălii arhipline. Cu toate că unii cronicari nu au fost prea încântați de prestația actorului Mălăele, în sensul că regizorul... Mălăele nu l-ar fi solicitat îndeajuns, juriul și spectatorii au fost de altă părere. Ei au apreciat cum se cuvine jocul inteligent, mobilitatea extraordinară, felul atât de particular de a rosti cuvintele, precizia gesturilor, absurdul înțeles exact.

Premiul de regie i-a revenit tinerei Anca Bradu Panazan pentru un spectacol (*Cei care făuresc imperii*) foarte bine articulat și deosebit de unitar, ca joc și concepție regizorală, chiar dacă unii

spectatori, mai puțin familiarizați cu teatrul modern nu prea au înțeles și desigur nici nu au savurat îndeajuns creația trupei de la Teatrul Național din Târgu Mureș, o trupă serioasă, impresionând prin fidelitatea și supunerea cu care au creat dificilele personaje ale lui Boris Vian, el însuși un scriitor dificil de înțeles. „Soluțiile imaginare" oferite de patafizicianul Boris Vian au fost ridicate nu la pătrat, ci am putea spune, la cub, de Anca Bradu, fantezia căreia a fost de-a dreptul debordantă, „susținută de verva interpretării unei echipe de actori de primă clasă... unii realmente puși în valoare de flerul regizorului" (Mariana Cristescu, *Cuvântul liber*, 1997)

Ea a fost secondată în chip fericit de o scenografă la fel de tânără, Lia Maria Vasilescu, autoarea unui decor savant alcătuit, aparent din obiecte fără nici o legătură între ele, în fapt o perfectă organizare a spațiilor de joc (chiar dacă ele au suferit oarecari modificări la Oradea, prin adaptarea la condițiile impuse) și costume de o imensă încărcătură emoțională. Scenografa a fost și ea, de asemenea, răsplătită cu premiul de scenografie.

Din spectacol juriul a mai reținut și premiat cu un premiu special al juriului jocul cu totul aparte (de o mare dificultate) al tinerei actrițe Gabriela Bacali, interpreta rolului *Schmurzul*.

Premiul de interpretare feminină a fost acordat *ex-aequo* actrițelor Silvia Ghelan și lui Fábián Enikő. Prima, reputata actriță clujeană de talie națională, a fost emoționantă și am zice desăvârșită în rolul *Reginei* din spectacolul Teatrului Național din Cluj-Napoca, *Regina mamă* de Santanelli, semnat regizoral de Mona Chirilă (scenografia: Mihai Ciupe).

„În excelentul spectacol regizat de Mona Chirilă - scrie criticul Stracula Attila, (*Teatrul Azi*, 1996) –, evoluează „regina" Naționalului clujean, Silvia Ghelan și actorul atât de special, mai mult decât o vedetă, al instituției, Marius Bodochi".

„Prin prezența Silviei Ghelan, scena devine un loc al tensiunilor înalte. Impresionează participarea lăuntrică a interpretei, modul cum încarcă de energie cuvântul, ce devine deplin, răvășitor, enigmatic". (Ludmila Patlanjoglu, *Cultura Națională*, 1996)

Fábián Enikő a convins că are talent și capacitate de comunicare cu publicul, încumetându-se să abordeze dificila partitură a *Lolei Blau* din monodrama lui Georg Kreisler. Sub îndrumarea atentă a regizorului Magács László, actrița a evoluat admirabil, atât pe latura dramatică, cât și pe cea muzicală a personajului. Singură pe scenă, vreme de mai bine de-o oră, actrița a stârnit interesul unui public numeros, atent și receptiv la drama personajului întruchipat strălucit de Fábián Enikő.

Pentru rolul *Gogoloi* din spectacolul cu dramatizarea/ adaptarea lui Vitalii Lupașcu după nuvela lui Bulgakov *Inimă de câine* (Lupașcu semnând și regia spectacolului), actorul Petre Panait a fost distins cu premiul de interpretare masculină. Straniul personaj al spectacolului a fost lucrat minuțios, actorul, excelent în comedii, reușind să-i confere personajului o dimensiune dramatică, pe alocuri chiar tragică. Același premiu (*ex-aequo*) l-a obținut și *artistul poporului* din Republica Moldova (Teatrul Național din Bălți), laureat al unor importante Premii de Stat, maestrul Mihai Volintir, pentru rolul *Dumnezeu* din fascinantul spectacol *Cealaltă moarte a Ioanei d'Arc* de Ștefan Țanev. (Regia: Cornelius Pavaloi.) Din păcate, fiind programat la un matineu, acest spectacol a avut parte de un public restrâns, magistrala interpretare a acestui maestru al scenei rămânând pe nedrept, aproape necunoscută spectatorilor orădeni.

Dintre spectacolele care au lăsat o impresie bună, chiar dacă nu au dobândit vreun premiu, amintim spectacolul Teatrului *Odeon* din București, cu piesa lui Tennessee Williams: *Vorbește-mi ca ploaia*... Interesul era sporit nu atât de numele autorului, de altfel prezent cu aceeași piesă la una

din edițiile mai vechi ale Festivalului, un eșec dureros al teatrului orădean chiar), – cât pentru numele coregrafului Răzvan Mazilu, artist de excepție, prezent și în ediția precedentă cu neuitatul, excepționalul spectacol *Dama cu camelii*. În spectacolul acesta, de o structură specială, ale cărui cuvinte sunt secondate de o mișcare grațioasă – și nu dansantă – evoluau doi minunați actori și anume: Rodica Mandache și Dan Bădărău. Despre ei și despre spectacolul lor s-a scris frumos, după premiera bucureșteană: „Un regizor inteligent și plin de intuiție contemporană... declară război unei recuzite învechite – vorbirea teatrală... pe care o substituie prin mișcare și muzică. Răzvan Mazilu pune în scenă un spectacol rostit prin expresie corporală... Un stil îndrăzneț, dificil, de mare expresivitate și dramatism, pe care talentul de coregraf al tânărului regizor Răzvan Mazilu își pune pecetea". (Sânziana Pop, *Formula AS*, 1997)

Un alt spectacol, ca și cel mai sus amintit, care unora li s-a părut pe nedrept rămas fără un premiu, a fost și *Cei doi Pierrot* de Edmond Rostand, de la Teatrul *Csiky Gergely* din Timișoara. În decorul alb-alb al spectacolului, (Emilia Jivanov), de o puritate capabilă să vorbească singură despre relațiile dintre romanticele personaje, regizoarea Alexandra Gandi a reușit să adune mica trupă a teatrului maghiar sub umbrela unei idei generoase, aceea a spiritului de echipă. Au fost, un *Pierrot* și o *Colombină* vii, plini de tandrețe și de farmec. Totul, muzica, eclerajul, culorile, bucuria jocului tineresc au făcut ca publicul să aplaude fericit, în final, minute în șir. Că n-a luat nici un premiu la Oradea, nu înseamnă că nu a fost lăudat, atât în discuții, cât și în cronici.

Mult peste media spectacolelor prezente în festival a fost și *Însemnările unui nebun*, dramatizare aparținându-i regizorului Ion Sapdaru, după Gogol, firește. Volin Costin a creat un rol aparte, într-un spectacol care, orice s-ar spune, s-a vrut și a fost, original în multe privințe. El a folosit un grup destul de numeros de actori, de fapt un fel de cor capabil să comenteze ceea ce se întâmpla cu Poprișcin. Grupul, mișcat cu pricepere de coregrafa Angela Doni, în decorul semnat de Romana Preoteasa, inspirat și eficient, sugerează în „tablouri dramatice" epoca... „cu atmosfera ei tulbure, cu lumea pestriță... cu funcționărimea robotizată și înrudită în umila ei nimicnicie..." (cum scrie Ștefan Oprea în *Cronica*, noiembrie 1996) „Spectacolul e în primul rând un excelent recital al actorului Volin Costin. Aproape o oră și jumătate tânărul actor ține sala vocal și gestual, cu o epuizantă risipă de energie.... Dinspre regizor vine, în primul rând o foarte interesantă rezolvare a izvoarelor alienării". (Doru Mareș, *Cotidianul*)

Spectacolul Teatrului Național din Timișoara, *Iona* de Marin Sorescu, semnat regizoral și scenografic de Ioan Ieremia a fost interpretat oarecum diferit de alte multe interpretări de până atunci, în sensul că actorul nu și-a lipsit personajul de umorul frust, tipic oltenesc, vorbirea însăși, ușor precipitată, având o contribuție esențială în conturarea personajului. „Discursul scenic este riguros, în primul rând pentru că pleacă de la premisa limpede a spațiului scenografic.... Cavernele devoratoatre prin care *Iona* înaintează către adevărul pe care nu și-l va putea niciodată reprezenta ca o deschidere supremă, liberatoare..." (Sebastian Vlad Popa, *Teatrul Azi*, nr. 5-6, 1995)

Spectacolul unicului teatru particular de limbă maghiară din Oradea (și din România) condus de actrița Kiss Törék Ildikó (numele teatrului, al Studioului fiind chiar KISS, adică MIC), *Portarul răzbunător* de Páskándi Géza a fost socotit reprezentativ pentru acest gen de spectacole. Reluat după mai mulți ani (regia Szabó József), adaptat unui spațiu nou de joc, (o superbă sală din clădirea Episcopiei Reformate), spectacolul a avut patru interpreți de mare talent: Varga Vilmos, Ács Tibor,

Miske Lászó și Kiss Török Ildikó. Ei au pus în valoare partiturile generoase ale acestei piese ce a făcut carieră între textele de factură absurdă de limbă maghiară, chiar „absurdoidă" cum a numit-o autorul. Din 1971, când a avut loc premiera absolută la Oradea, se vede că piesa (și spectacolul) nu și-au pierdut vigoarea și virulența, căci despre Putere și pericolul deținerii ei nelimitate se poate vorbi oricând...

Un alt spectacol din categoria celor, hai să le spunem premiate de public, ar fi și *Cămila* de Dumitru Solomon, un spectacol de Cristian Ioan de la Teatrul de Nord Satu Mare, avându-i ca interpreți, într-o bună dispoziție creatoare, pe Daniel Vulcu (de la Oradea) și pe Radu Sas. Spectacolul a fost foarte bine primit de public, „priza" la acesta fiind, bănuim, una din premizele spectacolului. Din piesa-paradox a lui Dumitru Solomon, conținând situații absurde, regizorul a construit situații de o infinită... anormalitate, având aerul, vai, atât de cunoscut nouă tuturor, că ar trebui să le socotim normale. Un comic robust, în limita tristeții că suntem incapabili să depășim cu bun simț situații... imposibile, o voie bună ce decurge din plăcerea jocului, din disponibilitatea ludică a actorilor, iată doar câteva motive pentru care spectacolul a plăcut, pur și simplu.

Nu s-au bucurat de aprecieri deosebite spectacolul Teatrului din Oradea, *Năpasta* (regia: Radu Ghițulescu, scenografia: Cristian Rusu), cu toate că unii cronicari au recunoscut ca posibilă, chiar valabilă formula pentru care a optat tânărul regizor. Un spectacol discutabil, poate, dar întru totul onorabil.

De asemeni, deși primită cu aplauze, populara actriță a Naționalului bucureștean, Rodica Popescu Bitănescu nu a întrunit voturi pentru vreun premiu, cu spectacolul *Woman-show* după Tudor Mușatescu (regia: Victor Moldovan).

Numeroasele „dame și damicele" din comediile lui Mușatescu au avut parte de o interpretare plină de vervă și vioiciune, poate nu întotdeauna pe gustul rafinaților, a esteților sau a criticilor, dar, sigur, a publicului „cel de toate zilele". Care a râs și a aplaudat, actrița fiindu-i cunoscută de la televiziune.

În seara finală, a închiderii, după festivitatea de premiere, Teatrul *Radu Stanca* din Sibiu a prezentat spectacolul *Porunca a 7-a* de Dario Fo, actor și dramaturg italian care tocmai primise Premiul Nobel.

Unul din spectacolele care au trezit numeroase semne de întrebare cu privire la modul cum a fost făcută selecția, a fost cel adus de Teatrul Dramatic din Baia Mare: *Conul Leonida față cu reacțiunea*. Regia: Anton Tauf. Se pare că spectacolul a fost, judecând după cronici, dacă nu chiar un triumf, oricum, onorabil și chiar puțin peste. „Spectacolul - scria Doru Mareș (*Cotidianul*, mai 1996) - trebuie văzut pentru că tot ceea ce se întâmplă în scenă e teribil de conotativ, fiind chiar un exemplu de posibilitate agresivă a postmodernismului". Se pomenește chiar cuvântul *geniu* în legătură cu interpreții, deși celor prezenți la festivalul orădean li s-au părut a fi destul de vulgari, gesturile lor frizând adesea obscenul. Sebastian Vlad Popa (*Teatrul Azi*, 1996) vorbea despre „virtuțile teatrale imposibil de trecut cu vederea, despre rigoarea activării fiecărei secvențe". Se pare că, nu de puține ori un spectacol socotit bun acasă, își pierde, în condiții de deplasare, taman acele calități care l-au scos în evidență la premieră.

La această ediție au participat cinci studente de la ATF, teatrologie (Delia Voicu, Irina Ionescu, Monica Sorian, Maria Crăciun și Corina Herghelegiu) studentele prof. Ludmila Patlanjoglu, cunoscut și apreciat critic de teatru, președinta A.I.C.T. Împreună cu Elisabeta Pop ele au scos două

numere ale gazetei festivaliere SCURT PE DOI, încercând să oglindească prin interviuri, mici cronici, instantanee teatrale, starea celor prezenţi la festival, gândurile, părerile lor - artişti şi spectatori - despre teatrul scurt în general şi despre această ediţie în special. Azi cele cinci, foste studente sunt respectaţi teatrologi.

A fost, credem, o experienţă intresantă şi benefică pentru toată lumea. Foile festivalului au fost sponsorizate de *Jurnalul bihorean*.

Ecourile din presă despre festival au fost, ca de obicei, unele de natură să-i încurajeze pe organizatori, altele, dimpotrivă, să-i demobilizeze, pentru că nu credem că, vreodată, lumea teatrală se va declara pe deplin mulţumită de un festival, oricare ar fi el, atât în ce priveşte valoarea lui, cât şi organizarea propriu-zisă.

„În timpul festivalului aveam să constatăm, că piesele propuse şi-au aflat întruchipări scenice cel puţin onorabile, cu excepţia uneia sau două două producţii distonante. Montările au evidenţiat poate în mai redusă măsură personalităţi regizorale, cât personalităţi actoriceşti: Silvia Ghelan, Rodica Mandache, Horaţiu Mălăele, Dan Bădărău, Marius Bodochi, Daniel Vulcu, Volin Costin, Petre Panait, Mihai Volintir, Fábián Enikő, şi lista e departe de a fi completă. De data aceasta, am văzut mai multe spectacole „în stil clasic", în care se comentează story-ul, mai puţine experimente, eseuri teatrale, lucrări de laborator, opere de atelier. În primul rând pentru că nu s-a dorit ca la Oradea să fie dublat Festivalul Atelier de la Sfântu Gheorghe, în al doilea rând pentru că modernitatea nu înseamnă obligatoriu exhibiţionism sau exerciţii pentru snobi... Nu s-a concretizat nici ideea spaţiilor neconvenţionale. A fost utilizată doar sala Teatrului şi chiar dacă am văzut şi vreo două-trei spectacole cu public pe scenă - pentru că sala Studio a Teatrului din Oradea este nefuncţională - dacă mai există cu adevărat şi nu e doar o simplă sală de repetiţii - ele nu reflectă decât nostalgia spaţiilor de joc deja consacrate. Credem însă că modernitatea nu trebuie căutată în neconvenţionalitatea spaţiilor de joc, ci în gândirea de ansamblu. Omogenitatea valorică, sintagmă deloc sinonimă cu platitudinea, a fost nota dominantă a *Săptămânii*. A lipsit marele spectacol. Omogenitatea se află la originea faptului că a plouat cu premii *ex-aequo*, juriul condus de marele actor Mircea Diaconu consfinţind practic condiţia valorică a Festivalului.

Uluitor, aproape seară de seară, publicul orădean a umplut sala de spectacole, dovedind că nu a uitat drumul spre teatru. A ştiut să distingă autenticitatea de falsitate, opera autentică de orbecăială şi poleială". (Mircea Morariu, *Familia*, nr. 11, 1997)

Ediţia a XII-a, 18-24 octombrie 1999

Anul 1999 a fost un an dificil, am zice aproape „negru" pentru cultură în România. Şi aceasta, paradoxal, chiar avându-l în fruntea Ministerului Culturii pe Ion Caramitru, actor care a luptat incredibil de mult, în calitatea sa de preşedinte al UNITER-ului pentru alocarea unor bugete rezonabile culturii. Se vede că, de dincolo, dinspre guvern, altfel, cu totul altfel se văd lucrurile. Aşa se face că mai multe festivaluri teatrale din România (cel din Timişoara, chiar şi Festivalul Naţional), au fost puse sub semnul incertitudinii până în ultima clipă sau au fost amânate sine die, din lipsă de fonduri.

Astfel stând lucrurile, este de apreciat faptul că, forurile noastre locale şi judeţene au preluat, chiar dacă au făcut-o, cum obişnuiesc românii, în ceasul al 12-lea, festivalul pe cont propriu, banii promişi din partea Ministerului venind, târziu sau nevenind deloc.

Directorul artistic al Festivalului și selecționer unic la această ediție, secretarul literar Mircea Morariu, a operat o selecție, din timp, dar preparativele finale s-au precipitat din cauzele mai sus amintite. A omite pe cineva din stafful Festivalului, în aceste condiții mi s-ar părea nedrept. Un merit deosebit cred că revine președintelui Consiliului Județean Bihor Mihai Bar, primarului Mihai Sturza, lui Mircea Bradu, directorul *Toamnei Orădene*, apoi celor din teatru: Petre Panait, director general, Ion Abrudan și Mariana Presecan, directori executivi, Monica Jugastru, director economic, Aurica Pușcău, contabil șef, Elvira Man și Silviu Bicescu, ocupați cu protocolul care, din motive strict pecuniare, a fost aproape inexistent. De altfel, fiind invitați foarte puțini, tradiționalele întâlniri de după spectacole au fost serbede, dacă nu cumva au lipsit de tot. A lipsit și animația specifică sărbătorii, evenimentului, a lipsit bucuria revederii cu colegii din alte teatre, într-un cuvânt totul semăna cu celebrul slogan comunist „noi ne-am făcut datoria, ne-am îndeplinit norma..."

A fost, această ediție cuminte și cam anostă, cu toate că atât juriul cât și mâna de cronicari prezenți și-au făcut cu profesionalism și seriozitate treaba pentru care au venit la Oradea.

Inițial juriul a fost alcătuit din Ion Parhon, președinte și membrii: Marina Constantinescu, Victor Parhon, Coca Bloos, Dumitru Chirilă, dar întrucât doi din cei propuși au lipsit, fiind bolnavi, au venit în juriu criticul Mirona Hărăbor (în locul Marinei Constantinescu) și Dan Puican (în locul lui Victor Parhon).

Iată care a fost programul acestei ediții:

Teatrul Sică Alexandrescu Brașov: *Încercarea* de Marivaux; *regia* artistică: Alexandru Colpacci; *decoruri*: Mihai Mădescu; *costume*: Liana Drăgoescu

Teatrul German de Stat Timișoara: *Zile fericite* de Samuel Beckett; *regia*: Bernd von Bomches, *scenografia*: George Petre

Teatrul Studio KISS Oradea: *Angajare de clovn* de Matei Vișniec; *regia*: Pinczés István; *scenografia*: Vioara Bara

Teatrul Național Timișoara: *Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia* de Matei Vișniec; *regia*: Ioan Ardeal Ieremia; *scenografia*: Geta Medinschi

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia* de Matei Vișniec; *regia*: Petru Vutcărău; *scenografia*: Vioara Bara

Teatrul de Stat Oradea (Trupa *Szigligeti*): *Generalii* de Varga Gábor; *regia* și *decoruri*: Meleg Vilmos; *costume*: Bölöni Vilmos

Teatrul Tineretului din Piatra Neamț: *Romanțioșii* de Edmond Rostand; *regia*: Vlad Massaci; *scenografia*: Oana Botez

Teatrul ODEON București: *Cea mai puternică* (spectacol-coupé alcătuit din *Banda de magnetofon* de Charles Freikin și *Cea mai puternică* de August Strindberg, *regia*: Silvia Ionescu; *scenografia*: Liana Cenean și Ștefan Caragiu; *mișcarea scenică*: Răzvan Mazilu

Teatrul Anton Pann Râmnicu Vâlcea; *Jurnalul unui nebun* de Gogol; adaptarea scenică, *regia* și *scenografia*: Adrian Roman

Teatrul Tineretului Piatra Neamț: *Ușa închisă* de J. Graham Reid: *regia*: Vlad Massaci; *scenografia*: Oana Botez (spectacol în afară de concurs)

Înainte de a comenta puțin spectacolele din Festival, vom da lista premiilor așa cum a fost ea anunțată de juriu:

– *Premiul pentru cel mai bun spectacol: Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia* de Matei Vişniec de la Teatrul de Stat Oradea (regia: Petru Vutcărău)

– *Premiul de regie*: Alexandru Colpacci pentru spectacolul *Încercarea* de Marivaux, Teatrul *Sică Alexandrescu* Braşov

– *Premiul pentru scenografie*: Vioara Bara pentru scenografia spectacolelor *Despre sexul femeii...* de la Teatrul de Stat Oradea (secţia română) şi *Angajare de clovn* de Matei Vişniec, de la Studioul KISS Oradea

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*: Bianca Zurovschi, interpreta *Lisetei* din spectacolul *Încercarea* de la Teatrul *Sică Alexandrescu* Braşov

– *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină*: Dobos Imre pentru rolurile *Nicollo* din spectacolul *Angajare de clovn* (Studioul Kiss Oradea) şi *Schweidel József* din spectacolul *Generalii* (Teatrul de Stat Oradea – Trupa *Szigligeti*)

– *Premiul special al juriului pentru valorificarea modernă a unei piese clasice*: *Romanţioşii* de Rostand, de la Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ

Dacă tot vorbim de bani, atunci să spunem şi cu ce sume au fost recompensaţi premianţii. Pentru cel mai bun spectacol orădenii au luat şapte milioane lei. Premiul special a fost de cinci milioane lei, restul premiilor fiind de 4,5 milioane lei.

Înscris iniţial în Festival, Teatrul Naţional din Iaşi cu un spectacol de mare interes, *Gândirea* de Andreev, în regia promiţătorului tânăr Vlad Massaci (care, astfel ar fi bătut recordul, fiind prezent cu trei spectacole în festival) nu a putut ajunge la Oradea.

De altfel Matei Vişniec a bătut şi el recordul, în multe ediţii ale festivalului fiind prezent la Oradea, dar de data aceasta a fost de trei ori pe afiş, în trei spectacole foarte bune.

Venind cu spectacolul *Încercarea* de Marivaux, Teatrul braşovean a fost de două ori inspirat. Întâi pentru că era vorba de o comedie şi încă una nejucată pe scenele româneşti, apoi pentru că regia era semnată de Alexandru Colpacci, actualmente la Paris, dar pe care orădenii nu-l pot uita uşor, el debutând aici şi făcând ca despre Oradea să se vorbească elogios, despre teatrul de aici, desigur, în anii 70-80.

Tânăra trupă braşoveană, se dezlănţuie, cum scria un cronicar, aducând „cu poftă de joc, bucuria de a se afla pe scenă". (Florica Ichim, *România liberă*, 1998)

Decorul elegant, muzica adecvată, graţia şi fineţea jocului, spumos, plăcut, toate trucurile teatrale, umorul, rostirea impecabilă a replicilor strălucit traduse de Romulus Vulpescu au „produs încântare, spectacolul fiind numit *fermecător*". (Marinela Ţepuş, *Rampa*, 1998)

„Inventivă, cu o intrigă amuzantă şi încurcături hazlii, piesa lui Marivaux, cu tristeţi şi angoase existenţiale... a beneficiat de o minuţioasă şi deosebit de competentă muncă cu actorul. Iar interpreţii braşoveni au dovedit că nu sunt cu nimic mai prejos decât colegii lor bucureşteni sau chiar din altă ţară... Regizorul le-a cerut eleganţă, umor, măsură şi farmec". (Ileana Berlogea)

Spectacolul a fost îndelung aplaudat, el a plăcut, se vede, deopotrivă publicului şi juriului de vreme ce i-a dat două premii importante.

Juriul a premiat pe bună dreptate o scenografă talentată, Vioara Bara – nu se află la primul ei premiu – care a semnat decorul, alb, de o puritate ce contrasta flagrant cu murdăria faptelor celor incriminaţi de Vişniec în piesa lui. Decorul şi costumele au contribuit în mod evident la reuşita spectacolului teatrului-gazdă, regizat cu infinită siguranţă şi fineţe de Petru Vutcărău – un nume ce nu mai are nevoie de recomandarea noastră.

De asemenea, Vioara Bara a semnat un decor minuscul dar extrem de expresiv al spectacolului Studioului KISS din Oradea - *Angajare de clovn*, tot de Matei Vișniec, care se vede că-i poartă noroc pictoriței orădene. De altfel, decorul de care vorbeam era o simplă ușă care, prin modul cum a fost pictată și utilizată a dobândit valențe dramatice, chiar tragice greu de redat prin cuvinte. Costumele, de asemnea, au avut patină și încărcătură emoțională, elemente atât de importante într-un text ca acesta.

Și pentru că vorbim de *Angajare de clovn* trebuie să amintim întreaga distribuție, excelentă, chiar dacă numai actorul Dobos Imre, de altfel remarcabil (și în spectacolul *Generalii*) a fost premiat. Iată numele lor: Varga Vilmos și Kiss Török Ildikó, ei fiind și conducătorii acestui teatru particular de limbă maghiară unic în România, doi foarte buni manageri, ambițioși și plini de idei și de intenții nobile).

Premiul special al juriului a fost acordat pe bună dreptate trupei nemțene (*Romanțioșii*) care a plăcut, credem, cel mai mult publicului, judecând după intensitatea aplauzelor din seara decernării premiilor.

Tânărul Vlad Massaci a dovedit, dacă mai era nevoie, că este cu adevărat regizor. Felicia Mihali (*Evenimentul zilei*) crede că „spectacolului nu-i lipsește absolut nimic". Ca să fie socotit foarte bun, adăugăm noi. „Încurcături - continuă ea - răsturnări de situații și de sentimente, final dansant. Toată distribuția este excelentă: Victor Giurescu, Ovidiu Crișan, Tudor Tăbăcaru, Dan Grigoraș. Dar cei care sunt de-a dreptul irezistibili sunt tinerii Bogdan Talașman și Gabriela Crișu".

„Suntem invitați - scrie Ludmila Patlanjoglu (*Curentul*, 02. 04. 1999) la o fermecătoare parodie cu tineri „amețiți de lectură romanțioasă" și părinți gata să însceneze aventuri și mistere, ca să-i facă pe îndrăgostiți să-și dezvăluie sentimentele. Eroii se hârjonesc, se fugăresc, iubirea face și desface, împacă, în această feerie desemnată în linii grațioase și rafinate de Vlad Massaci".

„Exuberant. Spectacolul *Romanțioșii* al Teatrului Tineretului din Piatra Neamț transmite spectatorilor o dată cu un fior al „convenției" teatrale moderne, un fior al vieții". (Natalia Stancu, *Curierul Național*, 24. 04. 1999)

Dacă prezența la festival a doi tineri regizori s-a făcut simțită - Vlad Massaci și Ioan Ardeal Ieremia - nu putem omite prezența în Festival a unor actori de real talent, tineri și mai puțini tineri, deși, dacă ar trebui să definim cumva această ediție, nu am găsi un nume mai potrivit decât acela de „ediția tineretului", ceea ce nu poate fi decât îmbucurător.

Vom începe prin a spune că, pe lângă numele pomenite mai sus, cu stimă și dragoste, iată alte câteva care au onorat Festivalul - Liana Mărgineanu în spectacolul Teatrului *ODEON* (un coupé), *Cea mai puternică*. Chiar dacă spectacolul nu a convins - cel puțin în spațiul poate nepropice în care a fost „transplantat" - publicul nu a rămas indiferent la seriozitatea, la capacitatea de interiorizare a actriței, la dramatismul trăirii unor scene din viața, vai atât de controversată a unei... actrițe A fost apoi Ida Jarcsek Gaza, de la Timișoara, care a reușit performanța de a juca dificilul rol din piesa lui Beckett, *Zile fericite* (noi o cunoaștem sub titlul *Ah, ce zile frumoase!*) Ea a jucat de data aceasta în limba română (chiar și pentru asta ar fi meritat un premiu special, după părerea mea). Actrița a jucat tot la Oradea, la un Festival al Studiourilor - organizat de Teatrul particular KISS - același spectacol, cu numai câteva luni în urmă, în limba germană, fiind distinsă cu premiul de interpretare feminină. Împreună cu fostul ei coleg, actorul și regizorul Bernd von Bomches (care trăiește în Germania) au reluat acest spectacol care, în doi ani de la premieră s-a jucat atât în țară cât și în Germania, cu succes. Noi am apreciat mult spectacolul și performanța artistică a interpretei.

S-au remarcat apoi, pe lângă exuberanții actori tineri de la Brașov (Mara Manolescu, Bianca Zurovschi de care am pomenit, Dan Cogălniceanu, Marius Cordoș – și, hai să spunem încă tânărul George Custură), cei de la Piatra Neamț pe care i-am numit, pe toți, și alții, cum ar fi actorii din distribuția spectacolului orădean *Despre sexul femeii...*, buni toți, fără excepție, într-o conclucrare de echipă cum nu i-am mai văzut de mult: Elvira Platon Rîmbu, Mariana Presecan, Petre Panait, Dorin Presecan. În nici un caz nu au trecut prin Festival nebăgați în seamă actori cum ar fi Radu Constantin, interpretul lui *Poprișcin* din spectacolul *Jurnalul unui nebun* al Teatrului *Anton Pann* , ale cărui performanțe interpretative au fost remarcate. Și nici actrițele tinere de la Naționalul timișorean, din spectacolul lui Ioan Ardeal Ieremia *Despre sexul femeii...*, Laura Ararvari, Claudia Ieremia, care au jucat cu nerv, cu o violență capabilă paradoxal să te facă să urăști violența.

Dacă amintim și de prezența în spectacolele festivalului a actriței septuagenare atât de apreciate Adria Pamfil Almăjan, apoi a Lucreției Mandric sau a Dorinei Maria Hărănguș (de la Piatra Neamț) cred că avem un tablou aproape total al prezențelor artistice la această ediție.

Spectacolul de după festivitatea de premiere a fost tot unul, cum spuneam la începutul acestor rânduri, de la Piatra Neamț, *Ușa închisă* de J. Graham Reid. Un spectacol puternic, emoționant.

„Spectacolul lui Vlad Massaci este răscolitor și ne pare ca o certificare atât pentru calitățile sale de regizor, cât și pentru capacitatea sa de-a pune în scenă un text dramatic, în toate articulațiile sale... Sunt inteligent lucrate ritmurile, gradată tensiunea, diriguite personajele și relațiile dintre ele, încât drama are constant suport în imagine și trăire". (Florica Ichim, *România liberă*, 26 mai 1998)

Foi ale Festivalului nu s-au tipărit, tot din lipsă de fonduri. Presa locală însă – și acum apar nu mai puțin de cinci cotidiane la Oradea - au consemnat destul de conștiincios, chiar dacă nu întotdeauna cu totală înțelegere, tot ce s-a întâmplat zilnic la teatru...

Întâlnirea colocvială a fost aproape un eșec, dacă socotim numărul tot mai mic al celor interesați de „arzătoarele cestiuni" teatrale. Că erau critici puțini am mai spus, dar de ce nu-i interesează pe toți actorii teatrului-gazdă, de ani de zile, destinul unui festival cu o așa vechime, nu vom putea lesne înțelege. Dar dacă am fost puțini la acea mică discuție teatrală nu înseamnă că ea n-a decurs bine. Dumitru Chirilă, Mircea Morariu, Ion Parhon, Elisabeta Pop, vechi organizatori și cronicari ai Festivalului au evocat începuturile, personalitățile care au trecut pe la Oradea în cele douăsprezece ediții, întâmplări hazlii sau extrem de serioase petrecute de-a lungul anilor, și nu în ultimul rând, s-a discutat despre condiția actuală a artistului în România și despre soarta teatrului românesc. Oamenii de teatru au mereu ceva să-și spună în legătură cu viața lor, cu profesia, cu breasla artistică.

La urma urmelor a fost, cum observa cineva, o ediție bună prin, fie și prin simplul fapt că nu s-a suspendat... În definitiv un festival teatral cu tot ce are el bun și mai puțin bun oglindește obligatoriu starea teatrului la ora respectivă. Iată părerea unui cronicar ce n-a lipsit de la nici o ediție. L-au numit pe Ion Parhon, devotatul nostru prieten.

„Într-o perioadă în care multe dintre festivalurile noastre teatrale - unele cu respectabilă tradiție – au ajuns în situația de a fi amânate sau suspendate din lipsă de fonduri și când chiar Festivalul Național era în pericol de a nu mai avea loc, faptul că *Săptămâna Teatrului Scurt* de la Oradea și-a ținut cea de-a XII-a ediție în condiții cât de cât decente îi onorează pe organizatori și pe cei ce i-au sărit în ajutor, în primul rând Consiliul Județean Bihor și Primăria Oradea. (...) Din păcate, organizatorii s-au văzut obligați să lanseze invitații pentru un număr foarte mic de critici și specialiști, ceea ce a însemnat o mare pierdere, pentru că un festival insuficient mediatizat,

analizat, comentat își pierde mult din impact și din semnificație. Din același motiv, nici colocviul de critică *Teatrul scurt în perspectivă diacronică* n-a mai oferit vivacitatea schimbului de opinii și consistența teoretică așa ca pe vremea când reuniunile de la Oradea concentrau numeroase personalități de prim rang din viața teatrală românească. (...) Chiar dacă ediția n-a avut parte de un spectacol de excepție, un „vârf” care să o marcheze din punct de vedere artistic, a fost realizată o selecție (director artistic: Mircea Morariu) omogenă valoric, cu spectacole care n-au coborât nici unul în zona mediocrității. Se pare că în condițiile dificile cu care se confruntă teatrele din România, spectacolul cu piesa scurtă este mai abordabil și e de presupus că și în viitor oferta va rămâne generoasă. (...)

Cum spuneam și în cronica spectacolului, publicată mai demult în *Familia*, spectacolul realizat de Alexandru Colpacci (Premiul pentru regie) cu *Încercarea* este unul de mare rafinament, elegant în expresie și profund în notațiile sale psihologice. O echipă alcătuită preponderent din tineri, dintre care Bianca Zurovschi a obținut Premiul pentru interpretare feminină (dar Mara Nicolescu și Marius Cordoș au atras și ei numeroase elogii) a intrat perfect în acest joc al... marivodajelor, spectacolul însemnând pentru ei o veritabilă rampă de lansare.

Pentru teatrul orădean spectacolul cu *Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia* poate însemna mai mult decât Premiul pentru cel mai bun spectacol, poate rupe seria producțiilor prea puțin semnificative ale ultimelor stagiuni. Petru Vutcărău a găsit și de data asta cheia adecvată unui text semnat de Matei Vișniec și a realizat un spectacol în care destinul uman este excepțional proiectat pe fundalul unei lumi sfâșiate de aberații existențiale. (...) Marele premiu recunoaște atât meritele indiscutabile ale regizorului, cât și ale celor două interprete – Elvira Platon-Rîmbu și Mariana Presecan –, cât și al scenografei Vioara Bara (acesteia revenindu-i și Premiul pentru scenografie). De reținut că ultimul succes notabil al trupei orădene s-a întâmplat tot cu un text de Vișniec... (*... Și cu violoncelul ce facem?*) și tot în regia lui Petru Vutcărău. (...)

Romanțioșii (Premiul special al juriului) recomandă un tânăr regizor (Vlad Massaci) și confirmă un teatru, cel de la Piatra Neamț, care, în ciuda scurgerii anilor și a generațiilor, reușește să-și păstreze profilul și personalitatea. (...) Este un spectacol care vine de departe, din tradițiile artei teatrale, dar știe să se oprească și să se scalde în modernitate.

Demne de atenție sunt și cele două spectacole în limbă maghiară – *Angajare de clovn* de Matei Vișniec și *Generalii* de Varga Gábor. Legătura dintre ele nu este făcută doar prin premiul pentru cea mai bună interpretare masculină, obținută de Dobos Imre atât pentru un rol din *Angajare de clovn* (*Nicollo*), cât și în al doilea spectacol (*Generalul Sweidel*), cât mai ales prin faptul că trupele maghiare revin la o politică repertorială mult mai deschisă. (...)

În speranța că viitoarea ediție, a XIII-a, va fi una mai norocoasă și se va desfășura, deci, sub o zodie mai fastă, o așteptăm cu încredere, mai ales că în anul 2001, se vor împlini 25 de ani de la prima ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt*, eveniment cu rezonanță în viața culturală orădeană”. (Dumitru Chirilă, *Familia*, 11/12, 1999)

Sperăm că previziunile lui Dumitru Chirilă să se împlinească și ediția a XIII-a să ne poarte noroc.

REPERTORIUL SECȚIEI ROMÂNE A TEATRULUI DE STAT ORADEA ÎNTRE ANII 1955-2001

Stag. nr. 1 – 1955/1956

Premiera 1

O SCRISOARE PIERDUTĂ de *I. L. CARAGIALE*

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș; *Scenografia*: Kudelász Károly; Data premierei: 26 noiembrie 1955; Distribuția: Ștefan Tipătescu: *Valentin Avrigeanu*; Agamiță Dandanache: *George Tomescu*; Zaharia Trahanache: *Aurel Decu*; Farfuridi: *Ion Vîlcu*; Brînzovenescu: *Gh. V. Gheorghe*; Nae Cațavencu: *Constantin Simionescu*; Ionescu: *Al. Fierăscu*; Popescu: *Eugen Țugulea*; Ghiță Pristanda: *Mișu Vladimir*; Cetățeanul turmentat: *Grig Schițcu*; Zoe Trahanache: *Lulu Popescu*. Nr. reprezentații: 20.

Premiera a 2-a

LICEENII de *K. TRENIOV*; Traducerea: Traian Nițescu și Ludmila Bucșan.

Regia artistică: Radu Penciulescu; Decoruri: Gheorghe Oriold; Costume: Adriana Leonescu; Data premierei: 28 decembrie 1955; Distribuția: Leagușev: *Ion Vîlcu*; Adamov: *Constantin Simionescu*; Sardanapalenko: *Septimiu Pop*; Braghin: *Valentin Avrigeanu*; Pr. Miron: *Andrei Vaida*; Hreașciov: *Eugen Țugulea*; Prozorovskaia: *Maria Vasilescu*; Karasaeva: *Lulu Popescu*; Jugov: *Mișu Vladimir*; Victor: *George Tomescu*; Cernicikin: *Aurel Decu*; Olga: *Cristina Tacoi*; Irina: *Alla Tăutu*; Voronina: *Ștefania Popescu*; Pavel: *Eugen Nagy*; Dusea: *Eliza Plopeanu*; George: *Gh. V. Gheorghe*; Butenko: *Grig Schițcu*; Pijov: *Jean Săndulescu*; Artiuhov: *Valentin Avrigeanu*; Un comisar de poliție: *Grig Teodorescu*; Un elev din clasele inferioare: *Nicolae Barosan* (debut ca elev); Un paznic: *Anton Popa*; Nr. reprezentații: 17.

Premiera a 3-a

AVANSAREA ȘEFULUI de *EUGEN NAUM*

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș; *Scenografia*: Demeny Francisc; Data premierei: 14 februarie 1956; Distribuția: Ion Ionescu: *Marcel Segărceanu*; Victoria Vișinoiu: *Alla Tăutu*; Vasile Bîrcă: *Constantin Simionescu*; Pupi Bîrcă: *Lulu Popescu*; Gavril Motroașcă: *Ion Vîlcu*; Costișor Gîzulice: *Jean Săndulescu*; Napoleon Băltănoiu: *Mișu Vladimir*; Manole Bobașca: *Gh. V. Gheorghe*; Grigore Văluriș: *Eugen Țugulea*; Anișoara Procopiu: *Doina Ioja Vasiu*; Teodor Bîrcă: *Aurel Decu*; Negustor: *Grig Schițcu*; Ceferist I: *Al. Fierăscu*; Ceferist II: *Eugen Nagy*; Ceferist III: *George Tomescu*. Nr. reprezentații: 34.

Premiera a 4-a

INIMA NOASTRĂ de *VALERIU LUCA*

Regia artistică: Corneliu Zdrehuş; *Scenografia*: Francisc Demeny; Data premierei: 16 mai 1956; Distribuţia: Grigore Hîncu: *Al. Fierăscu, George Tomescu;* Rafira: *Lulu Popescu;* Ioana: *Cristina Tacoi;* Nică: *Gh. V. Gheorghe;* Ghiţă: *Ion Vîlcu;* Rada: *Ştefania Popescu;* Costea: *Septimiu Pop;* Florea: *Aurel Decu;* Păuna: *Alla Tăutu;* Rariţa: *Doina Ioja Vasiu, Eliza Plopeanu;* Voicu: *Eugen Ţugulea.* Nr. reprezentaţii: 16

PREMII (Decada Dramaturgiei Naţionale, Bucureşti, 1956)

- *Premiul I* de interpretare feminină: Cristina Tacoi
- *Premiul III* de interpretare: întreaga distribuţie
- *Premiul III* regie: Corneliu Zdrehuş

MENŢIUNI:

- Eliza Plopeanu, Ion Vîlcu, Francisc Demeny

Stag.a 2-a – 1956/1957

Premiera 1 (5)

CU DRAGOSTEA NU-I DE GLUMIT de B. *DIHOVICINÎI şi M. SLOBODSKOI;* Traducerea: Sanda Diaconescu şi Xenia Stroe.

Regia artistică: Dorel Urlăţeanu; *Scenografia*: Gheorghe Oriold; Muzica şi conducerea muzicală: Matolcsi Zoltán; Data premierei: 25 august 1956; Distribuţia: Kostik: *Gh. V. Gheorghe;* Andrei: *Jean Săndulescu*: Mark: *Marcel Segărceanu;* prof. Simelnikov: *Constantin Simionescu;* Zoia: *Eliza Plopeanu, Silvia Tabacu;* Nastenka: *Cristina Tacoi;* Olea: *Doina Ioja Vasiu;* Alexandra: *Ştefania Popescu.* Nr. reprezentaţii: 14.

Premiera a 2-a (6)

COMEDIA ERORILOR de *WILLIAM SHAKESPEARE;* Traducerea: Ion Frunzeti şi Dan Duţescu *Regia artistică*: Corneliu Zdrehuş; *Scenografia*: Gheorghe Oriold; Data premierei: 6 octombrie 1956; Distribuţia: Solinus: *Septimiu Pop;* Algeon: *Eugen Ţugulea;* Antipholus din Efes: *Al. Fierăscu, Eugen Nagy;* Antipholus din Siracuza: *Jean Săndulescu;* Baltazar: *Mişu Vladimir;* Angelo: *Constantin Simionescu;* Un negustor: *Valentin Avrigeanu;* Alt negustor: *Marcel Segărceanu;* Pinch: *Gh. V. Gheorghe;* Emilia: *Ştefania Popescu;* Adriana: *Alla Tăutu;* Luciana: *Cristina Tacoi;* Luce: *Doina Ioja Vasiu;* O curtezană: *Lulu Popescu;* Ofiţerul: *Grig Schiţcu;* Nr. reprezentaţii: 19.

Premiera a 3-a (7)

CLUBUL ÎMPUŞCAŢILOR (NEKRASOV) de *JEAN-PAUL SARTRE;* versiunea românească: Aurel Baranga.

Regia artistică: Corneliu Zdrehuş; Decor: Magda Ene Bogdan; Costume: Hortenzia Mottl; Conducerea muzicală: Mihai Vasilescu; Data premierei: 21 noiembrie 1956; Distribuţia: Jules Palotin: *Jean Săndulescu;* Fifi: *Lulu Popescu;* Sibilot: *Constantin Simionescu;* Tavernier: *Ion Vîlcu;* Perigord: *Grig Schiţcu;* Monton: *Mişu Vladimir;* Vagaboanda: *Lili Mihăilescu;* Vagabondul: *Al. Fierăscu;* George de Valera: *Dorel Urlăţeanu;* Goblet: *Radu Reisel;* Veronique: *Doina Urlăţeanu;* Nerciat: *Valentin Avrigeanu;* Lerminier: *Gh. V. Gheorghe;* Charivet: *Septimiu Pop;* Bergerat: *Marcel Segărceanu;* Bandoin: *Eugen Ţugulea;* Chapuis: *Andrei Bursaci;* Madame Bonnoni: *Ştefania Popescu;* Denidoff: *Aurel Decu;* Un agent: *Eugen Nagy;* O invitată: *Alla Tăutu;* Altă invitată: *Cristina Tacoi;* A treia invitată: *Doina Ioja Vasiu.* Nr. reprezentaţii: 9.

Premiera a 4-a (8)

INTÎLNIRE CU TINEREȚEA de *ALEXEI ARBUZOV*; Traducerea: Margareta Bărbuță

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș; *Scenografia*: Francisc Tóth (Arad); Data premierei: 25 decembrie 1956; Distribuția: Maxim Golubkin: *Zaharia Volbea*; Kiril Ivanovici: *Constantin Simionescu*; Kolea: *Marcel Segărceanu*; Sașa: *Lulu Popescu*; Olenka: *Doina Urlățeanu*; Tosia: *Doina Ioja Vasiu*. Nr. reprezentații: 15.

Premiera a 5-a (9)

TITANIC VALS de *TUDOR MUȘATESCU*

Regia artistică: Valentin Avrigeanu; *Scenografia*: Gheorghe Oriold; Data premierei: 31 decembrie 1956; Distribuția: Spirache: *Dorel Urlățeanu, Aurel Decu*; Dacia: *Lili Mihăilescu*; Chiriachița: *Ștefania Popescu*; Miza: *Alla Tăutu, Lucy Chevalier*; Gena: *Cristina Tacoi*; Traian: *Andrei Bursaci*; Decebal: *Traian Ilie*; Petre Dinu: *Eugen Nagy*; Căpitan Stamatescu: *Septimiu Pop, Jean Săndulescu*; Rădulescu-Nercea: *Valentin Avrigeanu, Gh. V. Gheorghe*; Emilian Procopiu: *Mișu Vladimir*; Vecinul: *Eugen Țugulea*; Un fotograf: *Radu Reisel*; Fata în casă: *Elena Drozd, Rodica Schuller*; Doica: *Doina Ioja Vasiu*; Nr. reprezentații: 29.

Premiera a 6-a (10)

REȚETA FERICIRII de *AUREL BARANGA*

Regia artistică: Dorel Urlățeanu; Decor: Gheorghe Oriold; Costume: Eliza Cozma; Data premierei: 9 martie 1957; Distribuția: Dan: *Valentin Avrigeanu, Andrei Bursaci*; Ina: *Doina Urlățeanu*; Alexandru: *Marcel Segărceanu*; Eliza: *Lili Mihăilescu*; Mara: *Alla Tăutu*; Andrei: *Mișu Vladimir*; Aurora: *Doina Ioja Vasiu*; Marin: *Zaharia Volbea*; Lucian: *Grig Schițcu*; Tereza: *Florica Vereș*; Nr. reprezentații: 11.

Premiera a 7-a (11)

TINEREȚEA PĂRINȚILOR de *BORIS GORBATOV*; Traducerea: Xenia Stroe

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș; *Scenografia*: Paul Fux; Data premierei: 20 aprilie 1957; Distribuția: Stepan: *Ion Vîlcu*; Elena și Natașa: *Alla Tăutu*; N. Loghinov: *Eugen Țugulea, Constantin Simionescu*; Anton: *Andrei Bursaci*; Efimcic: *Gh. V. Gheorghe*; Ocicar: *Marcel Segărceanu*; Dașa: *Florica Vereș*; Fedia: *Jean Săndulescu*; Marusia: *Doina Ioja Vasiu*; Evdokia: *Ștefania Popescu*; Ivan: *Zaharia Volbea*; Vasia: *Eugen Nagy*; Nadia: *Doina Urlățeanu*; Bariba: *Grig Schițcu*; Nr. reprezentații: 9.

Premiera a 8-a (12)

OMUL CU MÎRȚOAGA de *G. CIPRIAN*

Regia artistică: Ion Dinescu; *Scenografia*: Gheorghe Oriold; Data premierei: 12 mai 1957; Distribuția: Chirică: *Dorel Urlățeanu*; Varlam: *Mișu Vladimir*; Nichita: *Zaharia Volbea*; Ana: *Lulu Popescu, Doina Urlățeanu*; Inspectoratul general: *Constantin Simionescu*; Omul cu idei: *Radu Reisel*; Stăpînul calului: *Aurel Decu, Ioan Pater*; Provincialul: *Grig Schițcu*; Proprietarul casei: *Valentin Avrigeanu*; Directorul școlii: Septimiu Pop, Jean Săndulescu; Ajutorul de arhivar: *Ștefan Bogdan, Gheorghe Vîlceanu*; Liceanul: *Al. Mitea*; Fira: *Sanda Ghiculescu-Pană, Doina Ioja Vasiu*; Un slujbaș: *Eugen Țugulea*; O femeie bătrînă: *Ștefania Popescu*; Un aprod: *Gh. V. Gheorghe*; Copilul cel mic: *Simea Ion*; Copilul cel mare: *Varodi Liviu*; Nr. reprezentații: 23.

Premiera a 9-a (13)
SLUGĂ LA DOI STĂPÎNI de *CARLO GOLDONI*; Traducerea: Polixenia Karambi
Regia artistică: Vasile Pop; *Scenografia*: Horia Popescu și Gheorghe Oriold;
Data premierei: 8 iunie 1957; Distribuția: Truffaldino: *Jean Săndulescu*; Pantalone: *Constantin Simionescu*; Clarice: *Doina Urlățeanu*; Smeraldina: *Doina Ioja Vasiu*; Doctorul: *Radu Reisel*; Silvio: *Eugen Nagy*; Florindo: *Șerban Bogdan, Ricardo Colberti*; Beatrice: *Sanda Ghiculescu, Cristina Tacoi*; Brighella: *Aurel Decu, Grig Schițcu*; Ospătarul: *Grig Schițcu, Gh. V. Gheorghe*; Hamalul: *Al. Mitea*; Gondolierul: *Francisc Belényi*; Un servitor: *Marcel Segărceanu*; Nr. reprezentații: 11.

Premiera a 10-a (14)
SUS CORTINA - spectacol de estradă -
Scenariul: *George Didilescu*
Regia artistică și scenografia: Dorel Urlățeanu; Data premierei: 26 iulie 1957; Interpreți: Valentin Avrigeanu, Constantin Simionescu, Eugen Țugulea, Jean Săndulescu, Eugen Nagy, Doina Urlățeanu, Doina Ioja Vasiu, Gh. V. Gheorghe, Radu Reisel, Marcel Segărceanu, Zaharia Volbea; Nr. reprezentații: 13.

Stag. a 3-a 1957–1958

Premiera 1 (15)
DEZERTORUL de *MIHAIL SORBUL*
Regia artistică: dr. Gróf Ladislau. Asistent regie: Constantin Simionescu. Decor: Kudelász Károly. Costume: Eliza Cosma. Data premierei: 15 septembrie 1957. Distribuția: Silvestru Trandafir: *Zaharia Volbea*; Aretia: *Cristina Tacoi*; Casiope Buzatu: *Ștefania Popescu*; Lică ghitaristul: *Radu Reisel*; Herman: *Grig Schițcu*; Schwalbe: *Ion Vîlcu, Nicolae Toma*. Nr. reprezentații: 39.

Premiera a 2-a (16)
SPECTACOL-COUPÉ HORIA LOVINESCU
ELENA ȘI OASPETELE DIN FAPTUL SERII
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Gheorghe Oriold. Data premierei: 21 septembrie 1957. Distribuția: Elena: *Liana Vîlceanu*; Dr. Albu: *Gheorghe Vîlceanu*; Dr. A. Petreanu: *George Pintilescu*; Sanda: *Rodica Schuller*; Bătrînul: *Constantin Simionescu*; Fetița: *Elena Toma*; Fiul: *George Pintilescu*; Oaspetele: *Gheorghe Vîlceanu*; Jandarm I: *Al. Mitea*; Jandarm II: *Gh. V. Gheorghe*. Nr. reprezentații: 5.

Premiera a 3-a (17)
MASCA LUI NEPTUN de *GRINEVICI-PANTELIMON*
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. Decor: Gheorghe Oriold. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 12 octombrie 1957. Distribuția: Administratorul: *Marcel Segărceanu, Gh. V. Gheorghe*; Mimi Butnaru: *Elena Toma, Sanda Pană, Cristina Tacoi*; Mircea Mînzu: *Jean Săndulescu*; Marina: *Rodica Schuller, Eliza Plopeanu*; Mihai Drumaru: *Dorel Urlățeanu*; Nichifor Bicescu: *Mișu Vladimir*; Marga Nicolae: *Doina Urlățeanu*; Didona Vasilescu: *Doina Ioja Vasiu*; Grațiela Baniță: *Lili Mihăilescu*; Stroe Popa: *Ricardo Colberti*; Gigel Luca: *Andrei Bursaci*; Miron Vizante: *Ion Tifor, George Pintilescu*; Necunoscutul: Eugen Țugulea. Nr. reprezentații: 41.

Premiera a 4-a (18)

INVAZIA de *LEONID LEONOV*; Traducerea: Al. Kirițescu și Ada Steinberg

Regia artistică: Radu Penciulescu. Asistent regie: Valeriu Grama. Data premierei: 7 noiembrie 1957. Distribuția: Talanov: *Gheorghe Popa Mijea;* Ana Nikolaevna: *Lili Mihăilescu;* Feodor: *Andrei Bursaci, Ilie Iliescu;* Olga: *Natalia Lefescu;* Demighievna: *Ștefania Popescu;* Anișka; *Eliza Plopeanu;* Kolesnikov: *Zaharia Volbea;* Fainin: *Dorel Urlățeanu*: Kokoriskin: *Radu Reisel, Al. Mitea;* Egorov: *George Pintilescu;* Tatarov: *Eugen Țugulea;* Masalski: *Valentin Avrigeanu;* Wibbel: *Mișu Vladimir;* Spurre: *Ricardo Colberti;* Kunz: *Jean Săndulescu;* Bătrînul: *Constantin Simionescu;* Prokofi: *Elena Toma;* Un flăcău: *Gh. V. Gheorghe;* Un nebun: *Valeriu Grama*. Nr. reprezentații: 10.

Premiera a 5-a (19)

SORCOVA VESELA (spectacol de estradă)

Scenariul: *Valentin Avrigeanu, Ricardo Colberti, Ion Pater, Dorel Urlățeanu*

Regia artistică și scenografia: Dorel Urlățeanu și Ricardo Colberti.Data premierei: 31 decembrie 1957. Interpreți: Lucy Chevalier, Ricardo Colberti, Gh. V. Gheorghe, Sanda Pană, Al. Mitea, Eugen Nagy, Ion Pater, George Pintilescu, Eliza Plopeanu, Jean Săndulescu, Grig Schițcu, Marcel Segărceanu, Rodica Schuller, Elena Toma, Nicolae Toma, Doina Ioja-Vasiu. Nr. reprezentații: 22.

Premierea a 6-a (20)

POVESTE DIN PĂDUREA AURIE de *VALENTIN AVRIGEANU* – premieră absolută –

Regia artistică: Radu Penciulescu. Decor: Eliza Cozma și Gheorghe Oriold. Costume: Eliza Cozma. Muzica: Mihai Vasilescu. Dirijor: Matolcsi Zoltán. Coregrafia: Tóth-Kovács Ilona. Data premierei: 2 februarie 1958. Distribuția: Bunicul: *Constantin Simionescu;* Bunica: *Rodica Schuller;* Zamfir: *George Pintilescu;* Cătălina: *Cristina Tacoi;* Stăpînul: *Ioan Pater;* Stejarul: *Nicolae Toma;* Vrăjitoarea: *Gh. V. Gheorghe;* Hoția: *Liana Vîlceanu;* Lenea: *Doina Ioja Vasiu;* Minciuna: *Doina Urlățeanu;* Năpârstoc: *Eugen Țugulea;* Tânărul: *Ilie Iliescu;* Teodora: *Natalia Lefescu;* Catrina: *Lili Mihăilescu;* Dobre: *Grig Schițcu;* Sultana: *Elena Toma, Eliza Plopeanu, Stela Adamovici;* Ilinca: *Rodica Schuller;* Stan: *Al. Mitea, Valeriu Grama;* Ilie: *Eugen Nagy, Valentin Avrigeanu*. Nr. reprezentații: 23.

Premiera a 7-a (21)

ACOLO, DEPARTE de *MIRCEA ȘTEFĂNESCU*

Regia artistică: Dan Alecsandrescu. Decor: Vasile Roman. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 12 martie 1958. Distribuția: Silviu: *Eugen Nagy;* Iancu: *Gheorghe Popa Mijea;* Pompei: *Zaharia Volbea;* Barbu: *Nicolae Toma;* Violeta: *Doina Urlățeanu, Lucy Chevalier;* Gigă: *Gh. V. Gheorghe;* Ioana: *Cristina Tacoi;* Dl. Anghel: *Constantin Simionescu;* Le Pernod: *Ricardo Colberti;* Boscott: *Jean Săndulescu*. Nr. reprezentații: 21.

Premiera a 8-a (22)

IDOLUL ȘI ION ANAPODA de *G. M. ZAMFIRESCU*

Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Radu Penciulescu. Data premierei: 25 aprilie 1958. Distribuția: Stăvăroaia: *Lili Mihăilescu;* Mioara: *Cristina Tacoi;* Frosa: *Natalia Lefescu;* Ion: *Marcel Segărceanu;* Valer: *Andrei Bursaci, Valentin Avrigeanu;* Aristotel: *Constantin Simionescu;* Dănicel: *Al. Mitea* și *Gh. V. Gheorghe*. Nr. reprezentații: 44.

Premiera a 9-a (23)

CIOCÂRLIA de *JEAN ANOUILH*

Regia artistică: Radu Penciulescu și Valeriu Grama. *Scenografia*: Tody Constantinescu. Data premierei: 2 iunie 1958. Distribuția: Ioana: *Eliza Plopeanu*; Cauchon: *Gheorghe Popa Mijea, Constantin Adamovici*; Inchizitorul: *Ion Marinescu*; Promotorul: *Nicolae Toma*; Ladrenu: *Valeriu Grama*; Wanwick: *Ilie Iliescu*; Carol: *Radu Reisel, Lili Mihăilescu, Liana Vîlceanu*; Agnes: *Lucy Chevalier*; Arhiepiscopul: *Dorel Urlățeanu*; La Tremonille: *Mișu Vladimir*; Beaudincourt: *Ricardo Colberti, Ion Pater*; La Hire: *Zaharia Volbea*; Tatăl: *Eugen Țugulea*; Mama: *Ștefania Popescu*; Fratele: *Grig Schițcu*; Călăul: *Ioan Pater, George Pintilescu*; Soldatul I: *George Pintilescu, Eugen Nagy*; Guardul: *Dan Alecsandrescu*; Pajul: *Gh. V. Gheorghe*. Nr. reprezentații: 10.

- Premiul de interpretare feminină: Eliza Plopeanu la Festivalul Național de Teatru de la București, 1958

Stag. a 4-a - 1958/1959

Premiera 1 (24)

MIELUL TURBAT de *AUREL BARANGA*

Regia artistică: Valeriu Grama. Decor: Radu Penciulescu. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 24 septembrie 1958. Distribuția: Spiridon Biserică: *Marcel Segărceanu*; Mitică Ionescu: *Zaharia Volbea, Constantin Adamovici*; Radu Cristescu: *Dorel Urlățeanu*; Mircea Cavafu: *Ion Marinescu*; Toma Dumitrescu: *Constantin Simionescu*; Vasile Bontaș: *Ion Pater*; Măria Pricop: *Natalia Lefescu*; Margareta Petrescu: *Doina Ioja Vasiu*; Vintilă Bratu: *Radu Reisel*; Tache Imireanu: *Gh. V. Gheorghe*; Gămălie Nicolae: *Eugen Țugulea*; Haralamb Dumitru: *Ilie Iliescu*; Cociașu Vintilă: *Eugen Nagy*; Funcționar I: *Grig Schițcu*; Funcționar II: *Nicolae Toma*; Funcționar III: *Valeriu Grama*. Nr. reprezentații: 28.

SPECTACOLE DE STUDIO

POEȚII LUMII CÂNTĂ PACEA ȘI LIBERTATEA (25)
Regia artistică: Radu Penciulescu
Data premierei: 31 octombrie 1958

SPECTACOL-COUPÉ (TREI PIESE ÎNTR-UN ACT)

S-A FĂCUT LUMINĂ de N. *DAMASCHIN*

Regia artistică: Valeriu Grama. Scenografia: Gheorghe Oriold. În distribuție: *Eugen Țugulea, Doina Ioja Vasiu, Valentin Avrigeanu, Liana Vîlceanu, Gheorghe Vîlceanu, Stela Adamovici, Constantin Simionescu, Eugen Nagy, Ștefania Popescu*

CERERE ÎN CĂSĂTORIE de A. P. CEHOV

Regia artistică: Dorel Urlățeanu. Scenografia: Gheorghe Oriold. În distribuție: Gh. V. Gheorghe, Grig Schițcu, Lucy Chevalier

PETIȚIUNE de I. L.CARAGIALE

În distribuție: *Ioan Pater, Jean Săndulescu, Grig Schițcu*. Nr. reprezentații. 4

Premiera a 2-a (26)
MOMENTE ȘI SCHIȚE *I. L. CARAGIALE*
Regia artistică: Radu Penciulescu și Dorel Urlățeanu. *Scenografia*: Conducerea muzicală: Mihai Vasilescu. Coregrafia: Tóth-Kovács Ilonka. Data premierei: 31 decembrie 1958

Grădina Union
Interpreți: *Ioan Pater, Valeriu Grama, Jean Săndulescu, Lucy Chevalier, Doina Ioja Vasiu, Grig Schițcu, Ilie Iliescu, Stela Adamovici, Tóth-Kovács Ilona, Vera Varzopov, Rodica Schuller*

Justiție
In distribuție: *Constantin Simionescu, Ștefania Popescu, Jean Săndulescu, Liana Simionescu, Zaharia Volbea, Ilie Iliescu*

Atmosferă încărcată
În distribuție: *Ion Marinescu, Gh. V. Gheorghe, Valentin Avrigeanu, Radu Reisel, Zaharia Volbea*

Căldură mare
În distribuție: *Ioan Pater, Grig Schițcu, Stela Adamovici, Doina Ioja Vasiu, Valeriu Grama*

Articolul 214
În distribuție: *Ștefania Popescu, Valeriu Grama, Ilie Iliescu, Radu Reisel, Gh.V. Gheorghe, Cristina Tacoi*

Amici
În distribuție: *Dorel Urlățeanu, Mișu Vladimir, Valentin Avrigeanu*
Five o'clock
În distribuție: *Ion Marinescu, Lili Mihăilescu, Doina Urlățeanu, Lucy Chevalier, Ioan Pater, Doina Ioja Vasiu, Valentin Avrigeanu*

C.F.R.
În distribuție: *Zaharia Volbea, Valentin Avrigeanu, Constantin Simionescu*

Situațiune
În distribuție: *Ion Marinescu, Marcel Segărceanu*
Nr.reprezentații: 9

Premiera a 3-a (27)
ARISTOCRAȚII de *NIKOLAI POGODIN*
Regia artistică și *scenografia*: Radu Penciulescu. Asistent regie: Zeno Fodor. Data premierei: 10 ianuarie 1959. Distribuția: Șeful: *Zaharia Volbea;* Educatorul: *Eugen Țugulea;* Gromov: *Constantin Adamovici;* Sadovski: *Mișu Vladimir;* Un inginer: *Constantin Simionescu;* Botkin: *Dorel Urlățeanu;* Căpitanul: *Ion Marinescu;* Sonia: *Vera Varzopov;* Lămîie: *Jean Săndulescu;* Niura: *Lucy Chevalier;* Beretă: *Gh. V. Gheorghe;* Alioșa: *Marcel Segărceanu;* Țiganul: *Radu Reisel;* Tatuata: *Lili Mihăilescu;* Minka: *Cristina Tacoi;* Tamara: *Stela Adamovici;* Caracudă: Grig Schițcu; Petin: *Ilie Iliescu;* Pîjoc: *Eugen Nagy;*

Sufleţel: *Constantin Simionescu;* Popa Bartolomeu: *Ion Pater;* Diaconul: *Nicolae Toma;* Matahala: *Ioan Pater;* Chiaburoaica: *Doina Urlăţeanu;* Comandantul: *Valentin Avrigeanu;* Medicul: *Zaharia Volbea;* Mama lui Sadovski: *Ştefania Popescu;* Margarita Ivanovna: *Natalia Lefescu;* Un căpitan de vapor: *Nicolae Toma;* Mitea: *Valeriu Grama;* Intendentul: *Andrei Bursaci;* Desenatorul: *Eugen Nagy;* Şeful de echipă: *Eugen Ţugulea;* Infirmierul: *Ilie Iliescu;* Bucătarul: *Dan Alecsandrescu*: Un soldat: *Zeno Fodor;* Registratoarea şi Crâşmăreasa: *Liana Vîlceanu;* Un om scund: *Valeriu Grama;* Un om de serviciu; *Grig Schiţcu;* Omul cu ochelari: *Marcel Segărceanu;* O femeie de serviciu: *Doina Ioja Vasiu.* Nr. reprezentaţii: 14

Premiera a 4-a (28)

ZIARIŞTII de *AL. MIRODAN*

Regia artistică: Dan Alecsandrescu. Asistent regie: Jean Săndulescu. Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 7 februarie 1959. Distribuţia: Cerchez: *Ion Marinescu;* Tomovici: *Ilie Iliescu;* Brînduş: *Eugen Nagy;* Marcela: *Cristina Tacoi;* Romeo Ionescu: *Constantin Adamovici;* Tóth: *Nicolae Toma;* Leu: *Dorel Urlăţeanu, Gh. V. Gheorghe;* Mişu Rosenblum: *Valeriu Grama;* Gurău: *Constantin Simionescu;* Viişoru: *Jean Săndulescu;* Pietrosu: *Eugen Ţugulea, Nicolae Toma;* Dorina: *Doina Urlăţeanu;* Pamfil: *Zaharia Volbea, Mişu Vladimir;* Nea Gogu: *Grig Schiţcu;* Directorul: *Valentin Avrigeanu;* Nevasta: *Liana Vîlceanu.* Nr. reprezentaţii: 11

Premiera a 5-a (29)

NOTA ZERO LA PURTARE de *VIRGIL STOENESCU şi OCTAVIAN SAVA*

Regia artistică: Ion Marinescu Decor: Gheorghe Oriold. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 7 martie 1959. Distribuţia: Ştefan Vardia: *George Pintilescu, Ilie Iliescu;* Mişu Felecan: *Jean Săndulescu;* Ionaş Oproiu: *Ioan Pater;* Nicu Dumitran: *Eugen Nagy, Marcel Segărceanu;* Miron Răducanu: *Gh. V. Gheorghe, Grig Schiţcu;* Daniel Popovici: *Valeriu Grama;* Ion Pascu: *Andrei Bursaci, Ion Marinescu;* Mariana Pleşoianu: *Cristina Tacoi, Natalia Lefescu, Simona Constantinescu;* Dana Păunescu: *Doina Ioja Vasiu;* Simona Munteanu: *Stela Adamovici;* Matei Butnaru: *Eugen Ţugulea;* Zurăscu: *Zaharia Volbea, Ricardo Colberti;* Anton Pleşoianu: *Nicolae Toma, Valentin Avrigeanu;* Moş Griguţă: *Constantin Simionescu;* Nr. reprezentaţii: 46

Premiera a 6-a (30)

UNCHIUL VANEA de *A. P. CEHOV;* Traducerea: R. Teculescu şi V. Jianu

Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Eliza Cozma. Distribuţia: Profesorul Serebreakov: *Dorel Urlăţeanu;* Elena Andreevna: *Vera Varzopov, Doina Urlăţeanu;* Sonia: *Cristina Tacoi, Liana Vîlceanu;* Voiniţkaia: *Lili Mihăilescu;* Unchiul Vanea: *Constantin Adamovici, Nicolae Toma;* Astrov: *Ion Marinescu;* Teleghin: *Radu Reisel;* Marina: *Natalia Lefescu*: Argatul: *Ilie Iliescu.* Nr. reprezentaţii: 10

Premiera a 7-a (31)

OCHIUL BABEI de *GEORGE VASILESCU* (după o idee de *Ion Creangă*)

Regia artistică: Dan Alecsandrescu Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Cozma. Muzica: Mihai Vasilescu. Data premierei: 30 mai 1959. Distribuţia: Aftinia: Ştefania Popescu; Agripina: *Stela Adamovici;* Anica: *Natalia Lefescu;* Floarea: *Doina Ioja Vasiu;* Constantin: *Valentin Avrigeanu;* Culai: *Grig Schiţcu;* Gheorghe: *Gh. V. Gheorghe;* Maranda: *Lili Mihăilescu, Lucy Chevalier;* Vasilică: *Ilie Iliescu;* Ştefănucă: Gheorghe Vîlceanu; Ileana: Vera Varzopov. Nr. reprezentaţii: 7

Premiera a 8-a (32)
MONTSERRAT de *EMMANUEL ROBLÈS;* Traducerea: Paul B.Marian

Regia artistică: Radu Penciulescu *Scenografia*: Tody Constantinescu. Muzica: George Vuican. Data premierei: 28 iunie 1959. Distribuţia: Zuazola: *Grig Schiţcu;* Morales: *Mişu Vladimir, Jean Săndulescu;* Antonanzas: *Gheorghe Vîlceanu, Liviu Mărtinuş, Andrei Bursaci;* Izquerdo: *Ion Marinescu;* Montserrat: *Ilie Iliescu;* Părintele Coronil: *Dorel Urlăţeanu, Valeriu Grama;* Olarul: *Radu Reisel;* Negustorul: *Constantin Adamovici;* Mama: *Cristina Tacoi, Sofica Albu;* Actorul: *Nicolae Toma;* Ricardo: *Eugen Nagy, Eugen Ţugulea;* Elena: *Vera Varzopov.* Nr. reprezentaţii: 99

Stag. a 5-a – 1959/1960

Premiera 1 (33)
SPECTACOL-COUPÉ
ÎN AUGUST CERUL E SENIN de *MIHAIL SĂULESCU* şi *PAUL ARISTIDE*

Regia artistică: Dan Alecsandrescu; *Scenografia*: Nagy Sándor. Data premierei: 22 august 1959. În distribuţie: *Dorel Urlăţeanu, Marcel Segărceanu, Vera Varzopov, Grig Schiţcu, Andrei Bursaci*

GARA MICĂ de *DAN TĂRCHILĂ*

Regia artistică: Ion Marinescu. Scenografia: Nagy Sándor. Data premierei: 22 august 1959. Distribuţia: Caterina: *Cristina Tacoi;* Ciobanul: *Ion Marinescu;* Şeful gării: *Constantin Adamovici;* Acarul Oaie: *Constantin Simionescu;* Călugărul: *Eugen Ţugulea;* Ţăranca: *Ştefania Popescu;* Bîrcă: *Nicolae Toma;* Brană: *Valeriu Grama;* Juristul: *Jean Săndulescu;* Jurista: *Lucy Chevalier;* Gyula: *Eugen Nagy;* Chicoş: *Ilie Iliescu;* Un ofiţer neamţ: *Ioan Pater;* Un subofiţer neamţ, *Grig Schiţcu;* Un soldat neamţ: *Andrei Bursaci.* Nr. reprezentaţii: 3

Premiera a 2-a (34)
TACHE, IANKE ŞI CADÎR de *V. I. POPA*

Regia artistică: Dan Alecsandrescu *Scenografia*: Nagy Sándor. Data premierei: 11 octombrie 1959. Distribuţia: Tache: *Liviu Mărtinuş;* Ianke: *Mişu Vladimir;* Cadîr: *Dorel Urlăţeanu, Marcel Segărceanu;* Ilie: *Constantin Simionescu;* Ionel; *George Pintilescu, Jean Săndulescu;* Ana: *Stela Adamovici, Geta Iancu, Antoaneta Glodeanu;* Safta: *Ştefania Popescu, Lili Mihăilescu, Anca Miere Chirilă.* Nr. reprezentaţii: 83

Premiera a 3-a (35)
LIUBOV IAROVAIA de *K. TRENIOV;* Traducerea: Lucia Demetrius şi Sonia Filip

Regia artistică: Dan Alecsandrescu Decor: Valeriu Moisescu Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 20 noiembrie 1959. Distribuţia: Liubov Iarovaia: *Sofica Albu;* Mihail Iarovoi: *Ion Marinescu;* Pavla: *Vera Varzopov;* Roman: *Constantin Adamovici;* Şvandea: *Gh. V. Gheorghe;* Hruşci: *Andrei Bursaci;* Groznoi: *Liviu Mărtinuş;* Mazuhin: *Nicolae Toma;* Gornostaev: *Dorel Urlăţeanu;* Elena: *Lili Mihăilescu;* Kutov: *Jean Săndulescu;* Malinik: *Ricardo Colberti;* Arkadi: *Mişu Vladimir;* Ivan: *Ilie Iliescu;* Dubka: *Simona Constantinescu;* Mohora: *Doina Ioja Vasiu;* Maria: *Maud Mary;* Semion: *George Pintilescu;* Grigori: *Eugen Ţugulea;* Pikalov: *Marcel Segărceanu;* Folghin: *Valeriu Grama;* Baronul: *Radu Reisel;* Baroneasa: *Liana Simionescu;* Cir: *Constantin Simionescu;* Zakatov: *Ioan Pater;* Kosimov: *Grig Schiţcu;* O comsomolistă: *Doina Urlăţeanu;* A doua comsomolistă: *Stela Adamovici;* Generalul: *Dan Alecsandrescu;*

Prima sentinelă: *Andrei Bursaci;* A doua sentinelă: *Nicolae Toma;* O cucoană: *Liana Simionescu;* Tatiana: *Stela Adamovici;* Un ofițer: *Zeno Fodor.* Nr. reprezentații: 6

Premiera a 4-a (36)
D'ALE CARNAVALULUI de *I. L. CARAGIALE*
Regia artistică: Valeriu Moisescu *Scenografia*: Ștefan Hablinschi. Muzica: Mihai Vasilescu. Coregrafia: Tóth-Kovács Ilona. Data premierei: 31 decembrie 1959. Distribuția: Nae Girimea: *George Pintilescu;* Iancu Pampon: *Ioan Pater;* Mache Razachescu: *Gh. V. Gheorghe;* Catindatul: *Radu Reisel;* Iordache: *Jean Săndulescu;* Un ipistat: *Marcel Segărceanu;* Didina Mazu: *Simona Constantinescu;* Mița Baston: *Liana Simionescu;* Un chelner: *Ilie Iliescu;* O mască: *Doina Ioja Vasiu.* Nr. reprezentații: 17

Premierea a 5-a (37)
SECUNDA 58 de *DOREL DORIAN*
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Nagy Sándor. Data premierei: 29 ianuarie 1960. Distribuția: Banu Mareș: *Ricardo Colberti, Nicolae Toma;* Ștefan Mareș: *George Pintilescu, Jean Săndulescu;* Domnica Rotaru: *Vera Varzopov;* Lupu Aman: *Eugen Țugulea;* Tunsoiu: *Mișu Vladimir;* Stela: *Sofica Albu;* Vali: *Doina Urlățeanu;* Cristescu: *Marcel Segărceanu, Ioan Pater;* Dumitru Ailenii: *Liviu Mărtinuș;* Primul tânăr: *Gh. V. Gheoghe;* Al doilea trânăr: *Grig Scrițcu;* Ana Petrescu: *Lili Mihăilescu.* Nr. reprezentații: 15

Premiera a 6-a (38)
PARTEA LEULUI de *CONSTANTIN TEODORU*
Regia artistică: Ion Marinescu *Scenografia*: Valeriu Moisescu. Data premierei: 27 februarie 1960. Distribuția: Bartolomeu Moțoc: *Ricardo Colberti;* Pompilian: *Dorel Urlățeanu;* Varlam: *Vera Varzopov;* Sava: *Andrei Bursaci;* Meșterul Dima: *Liviu Mărtinuș;* Sanda: *Doina Ioja Vasiu;* Valentina: *Simona Constantinescu, Lucy Chevalier;* Luigi: *Ioan Pater;* Pavel: *George Pintilescu, Eugen Țugulea.* Nr. reprezentații: 17

Premiera a 7-a (39)
PĂDUREA de *A. N. OSTROVSKI* Traducerea: Valeria și Profira Sadoveanu
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. Decor: Valeriu Moisescu. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 24 aprilie 1960. Distribuția: Raisa Gurmâjskaia: *Maud Mary;* Axinia: *Simona Constantinescu, Doina Urlățeanu;* Evgheni: *Mișu Vladimir;* Bodaev: *Constantin Simionescu;* Ivan: *Nicolae Toma;* Piotr: *Grig Schițcu, George Pintilescu;* Alexei: *Jean Săndulescu;* Nesciaslivțev: *Ricardo Colberti;* Sciaslivțev: *Dorel Urlățeanu;* Karp: *Valeriu Grama;* Ulita: *Ștefania Popescu, Lucy Chevalier.* Nr. reprezentații: 9

Premiera a 8-a (40)
CYRANO DE BERGERAC de *EDMOND ROSTAND;* Traducerea: Corneliu Rădulescu
Regia artistică: Valeriu Moisescu Regizor secund: Valeriu Grama. Decor: Mircea Marosin. Costume: Lidia Pincus și Olga Scorțeanu. Muzica: Teodor Grigoriu. Dirijor: Matolcsi Zoltán (imprimare). Maestru scrimă: Szantay I. și T. Bartos. Data premierei: 19 iunie 1960. Distribuția: Cyrano: *Ion Marinescu;* Cristian: *George Pintilescu;* De Guiche: *Bartos Ede;* Ragueneau: *Ioan Pater;* Le Bret: *Constantin Adamovici;* Carbon de Castel: *Ricardo Colberti;* Cadeți: *Andrei Bursaci, Cseke Alexandru,*

Ilie Iliescu, Liviu Mărtinuș, Marcel Segărceanu, Jean Săndulescu, Grig Schițcu, Nicolae Toma, Eugen Țugulea; Ligniere: *Dorel Urlățeanu;* De Valvert: *Jean Săndulescu;* Un marchiz: *Constantin Simionescu*: Al doilea marchiz: *Ilie Iliescu;* Montfleury: *Dan Alecsandrescu;* Bellerose: *Grig Schițcu;* Jodelet: *Valeriu Grama;* Cuigny: *Eugen Țugulea;* Bresaille: *Nicolae Toma;* Un plicticos: *Radu Reisel;* D'Artagnan: *Andrei Bursaci; Vadász Zoltán;* Portarul: *Gh. V. Gheorghe;* Un burghez: *Mișu Vladimir;* Fiul lui: *Sugar Iván;* Un borfaș: *Marcel Segărceanu;* Jucătorul de cărți: *Balogh László;* Un călugăr capucin: *Constantin Simionescu;* Poeții: *Gh. V. Gheogrhe, Radu Reisel, Valeriu Grama;* Cofetarii: *Sugar Jenő, Grig Schițcu;* Copiii: *Cseke Péter, Halasi Bea;* Roxana: *Dukász Anna, Vera Varzopov;* Sora Marta: *Liana Simionescu;* Liza: *Sofica Albu, Doina Ioja Vasiu;* Sora Clara: *Bányai Eva;* Vânzătoare: *Doina Urlățeanu;* Maica Margareta: *Lili Mihăilescu;* Însoțitoarea: *Maud Mary;* O actriță: *Doina Ioja Vasiu;* Pajul: *Sofica Albu;* Florăreasa: *Simona Constantinescu;* Prețioasele: *Stela Adamovici,* Lucy Chevalier; Călugărițele: *Doina Urlățeanu, Doina Ioja Vasiu, Simona Constantintescu, Stela Adamovici, Bányai Eva, Liana Simionescu.* Nr. reprezentații: 9

Stag. a 6-a – 1960/1961

Premiera 1 (41)
NEDEIA INIMILOR de *RADU THEODORU*
Regia: Dan Alecsandrescu. Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 26 noiembrie 1960. Distribuția: Voica: *Vera Varzopov;* Scordilă: *Eugen Țugulea;* Ilie Jura: *Constantin Simionescu*: Pătru: *Nicolae Toma;* Ioța: *Grig Schițcu*: Ionuț: *Gelu Ivașcu;* Nică: *Radu Reisel.* Nr. reprezentații: 24

Premiera a 2-a (42)
PASSACAGLIA de *TITUS POPOVICI*
Regia: Dan Alecsandrescu. Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 6 decembrie 1960. Distribuția: Profesorul: *Constantin Adamovici, Constantin Simionescu;* Ada: *Sofica Albu;* Andrei: *Nicolae Toma;* Mihai: *Liviu Mărtinuș;* Locotenent Knapp: *Dorel Urlățeanu;* Cavalerul Crucii de fier: *Andrei Bursaci, Marcel Segărceanu;* Legionarul: *Jean Săndulescu.* Nr. reprezentații:

Premiera a 3-a (43)
OMUL CARE ADUCE PLOAIE de *R. NASH;* Traducerea: T. Staicu și M. Alexandrescu
Regia artistică și decor: Valeriu Moisescu. Costume: Vera Varzopov. Data premierei: 14 septembrie 1960. Distribuția: Curry: *Ricardo Colberti;* Noah Curry: *Constantin Adamovici, Eugen Țugulea;* Jim Curry: *Gh. V. Gheorghe, George Pintilescu;* Lizzy: *Sofica Albu;* Șeriful: *Ioan Pater;* Ajutor de șerif: *Livi Mărtinuș;* Starbuck: *Ion Marinescu.* Nr. reprezentații: 122

Premiera a 4-a (44)
O LUNĂ DE CONFORT de *ȘTEFAN IUREȘ* și *BENO DUMITRESCU*
Regia artistică: Ion Marinescu. Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 14 ianuarie 1961. Distribuția: Dumitru Dancu: *Liviu Mărtinuș;* Maria Popa: *Oana Diamandi;* Filip Teianu: *George Pintilescu;* Nicu Barbu: *Valeriu Grama;* Zenovie Cincu: *Grig Schițcu;* Constantin Antipa: *Nicolae Toma;* Sandu Hrișcă: *Ioan Pater;* Tereza Domboș: *Vera Varzopov;* Saveta Tănase: *Lucy Chevalier;* Marin Tănase: *Marcel Segărceanu;* Ilie: *Gh. V. Gheorghe;* Leonida Bogdan: *Valentin Avrigeanu;*

Iustin Paraschivescu: *Ilie Iliescu;* Alexandrina: *Simona Constantinescu;* Floarea: *Doina Ioja Vasiu;* Anuța: *Anca Miere Chirilă.* Nr. reprezentații: 21

Premiera a 5-a (45)
ULTIMUL TREN de *EUGEN MIREA* și *KOVÁCS GYÖRGY*
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. Decor: Valeriu Moisescu. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 31 martie 1961. Distribuția: Elisabeta Szabó: *Lili Mihăilescu;* Imre Szabó: *George Pintilescu;* Tiberiu Vlad: *Mișu Vladimir;* Augusta Vlad: *Maud Mary;* Claudia: *Simona Constantinescu;* Marius Pop: *Ilie Iliescu;* Barabás: *Ion Marinescu;* Aladár: *Ricardo Colberti;* Ana: *Doina Ioja Vasiu;* O soră: *Anca Miere Chirilă, Fekete: Valentin Avrigeanu;* Prima actriță: Oana Diamandi; Suflerul: *Grig Schițcu.* Nr. reprezentații: 18

Premiera a 6-a (46)
POVESTE DIN IRKUTSK de *ALEXEI ARBUZOV;* Traducerea: Emma Beniuc
Regia artistică: Valeriu Moisescu. Decor: Paul Bortnovschi. Costume: Lidia Bortnovschi. Coregrafia: Tóth Kovács Ilona. Distribuția: Valea: *Vera Varzopov;* Larisa: *Geta Iancu;* Serdiuk: *Constantin Adamovici,* Serghei: *Liviu Mărtinuș;* Victor: *Ion Marinescu;* Rodik: *Radu Reisel;* Denise: *George Pintilescu;* Afanasi: *Ioan Pater;* Zinka: *Sofica Albu;* Maia: *Oana Diamandi;* Niura: *Simona Constantinescu;* Chefliul: *Jean Săndulescu;* Fetița cu franzela: *Alina Vasilescu;* Îngrijitoarea: *Doina Ioja Vasiu;* Primul tînăr: *Grig Schițcu;* Al doilea tânăr: *Gh. V. Gheorghe;* Anton: *Radu Cristinel;* Liza: Anna Körner; Prima iubită a lui Serdiuk: *Doina Urlățeanu;* A doua iubită a lui Serdiuk: *Anca Miere Chirilă;* Lioșa: *Mihai Vasilescu;* Corul: *Valeriu Grama, Ilie Iliescu, Anca Miere Chirilă, Nicolae Toma, Doina Ioja Vasiu, Gelu Ivașcu, Balog Maria, Doina Bocioc, Gago Maria, Szabó Eva.* Nr. reprezentații: 9

Premiera a 7-a (47)
NUNTA LUI FIGARO de *BEAUMARCHAIS;* Traducerea: I.Stroescu și Anda Boldur
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Eliza Cozma. Data premierei: 14 iulie 1961. Distribuția: Contele Almaviva: *Ricardo Colberti;* Contesa: *Simona Constantinescu,* Figaro: *Jean Săndulescu;* Susanne: *Geta Iancu, Sofica Albu;* Marceline: *Maud Mary;* Antonio: *Constantin Adamovici, Valentin Avrigeanu,* Fanchette: *Doina Ioja Vasiu;* Cherubin: *Oana Diamandi;* Bartolo: *Ioan Pater;* Bazil: *Constantin Simionescu;* Don Guzman: *Marcel Segărceanu;* Double Main: *Gh. V. Gheorghe;* Aprodul: *Gheorghe Angheluță;* O păstoriță: *Anca Miere Chirilă;* Pedrell: *Gelu Ivașcu, Grig Schițcu.* Nr. reprezentații: 20

Stag. a 7-a – 1961/1962

Premiera 1 (48)
ULTIMA ORĂ de *MIHAIL SEBASTIAN*
Regia artistică: Ion Deloreanu. Decor: Valeriu Moisescu. Costume: Eliza Cozma. Data premierei: 1 octombrie 1961. Distribuția: Profesorul Andronic: *Eugen Țugulea;* Grigore Bucșan: *Ricardo Colberti;* Borcia: *Mișu Vladimir;* Ștefănescu: *Valentin Avrigeanu;* Voicu: *Jean Săndulescu;* Pompilian: *Gh. V. Gheorghe;* Brănescu: *Ioan Pater;* Agopian: *Constantin Simionescu;* Hubert: *Nicolae Toma,* Ion Abrudan; Niță: *Valeriu Grama;* Un băiat cu cafele: *Radu Reisel;* Magda Minu: *Oana Diamandi;* Gabi: *Geta Iancu;* Ana: *Lili Mihăilescu;* Domnișoara Werner: *Doina Urlățeanu.* Nr. reprezentații: 68

Premiera a 2-a (49)

RÂSUL PĂMÂNTULUI de *RADU ȚENȚULESCU*

Regia artistică: Dorel Urlățeanu. Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Zisiade (fostă Cozma). Data premierei: 9 noiembrie 1961. Distribuția: Chiril: *Liviu Mărtinuș;* Oana: *Simona Constantinescu:* Doina: *Doina Vasiu;* Profesoara: *Sofica Albu*: Ifrim: *Grig Schițcu*. Nr. reprezentații: 7

Premiera a 3-a (50)

INSPECTORUL DE POLIȚIE de *J. B. PRIESTLEY;* Traducerea: Petre Comarnescu

Regia artistică: Dorel Urlățeanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Remus Georgescu. Data premierei: 25 noiembrie 1961. Distribuția: Arthur Birling: *Ricardo Colberti;* Sybill Birling: *Maud Mary;* Sheila Birling: *Sofica Albu Cupșa;* Eric Birling: *Jean Săndulescu;* Gerald Croft: *Ilie Iliescu;* Inspectorul Gool: *Dorel Urlățeanu;* Edna: *Doina Ioja Vasiu*. Nr. reprezentații: 26

Premiera a 4-a (51)

FATA CU PISTRUI de *ANDREI USPENSKI;* Traducerea: Sonia Filip

Regia artistică: Valeriu Grama. Decor: Nagy Sándor. Costume: Eliza Zisiade. Data premierei: 16 decembrie 1961. Distribuția: Alexei: *George Pintilescu;* Roscina: *Lili Mihăilescu;* Rubțov: *Octavian Uleu;* Glașa: *Anca Roșu;* Zoia: *Simona Constantinescu;* Mișa: *Ion Martin*. Nr. reprezentații: 39

Premiera a 5-a (52)

MI SE PARE ROMANTIC de *RADU COSAȘU*

Regia artistică și decor: Andrei Brădeanu. Costume: Eliza Zisiade. Data premierei: 3 februarie 1962. Distribuția: Dinu: *Gh. V. Gheorghe, Ion Abrudan;* Simina Ioniță: *Sofica Albu Cupșa;* Dorobanțu: *Liviu Mărtinuș;* Marcu: *Dorel Urlățeanu;* Gheorghe: *Ioan Pater;* Maria: *Genoveva Matici;* Lilly: *Anca Roșu;* Doamna Gigea: *Lili Mihăilescu;* Mircea: *Constantin Simionescu;* Ignat: *Ion Martin;* Milițianul: *Marcel Segărceanu;* Chelnerul: *Grig Schițcu;* Reporterul: *Radu Reisel;* Casiera: *Doina Ioja Vasiu;* Omul de serviciu: *Szabó Ștefan*. Nr. reprezentații: 16

Premiera a 6-a (53)

CRED ÎN TINE de *VADIM KOROSTÎLIOV;* Traducerea: Horia Deleanu și Dina Popescu

Regia artistică: Dorel Urlățeanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Iuliu Kavassi. Data premierei: 31 martie 1962. Distribuția: Irina: *Genoveva Matici;* Serghei: *Liviu Mărtinuș;* Vladimir: *George Pintilescu*. Nr. reprezentații: 40

Premiera a 7-a (54)

UN DRAC DE FATĂ de *NICOLAE DAMASCHIN*

Regia artistică: Ion Deloreanu *Scenografia*: Nagy Alexandru. Data premierei: 1 aprilie 1962. Distribuția: Ion Căuș: *Octavian Uleu;* Sultana: *Lili Mihăilescu;* Ana: *Simona Constantinescu;* Ioana: *Anca Roșu, Sofica Albu Cupșa;* Avram: *Marcel Segărceanu;* Radu: *Ion Abrudan;* Titi: *Grig Schițcu;* Emilia: *Anca Miere Chirilă;* Mioara: *Doina Ioja Vasiu;* Mitiță: *Valentin Avrigeanu;* Vasile: *Nicolae Toma;* Dan: *Ilie Iliescu;* O fetiță: *Alina Vasilescu*. Nr. reprezentații: 43

Premiera a 8-a (55)

VISUL UNEI NOPȚI DE VARĂ de *WILLIAM SHAKESPEARE;* Traducerea: Șt. O. Iosif și Florin Tornea.

Regia artistică: Andrei Brădeanu. Asistent regie: Jean Săndulescu. *Scenografia*: Paul Fux. Muzica: Lucian Ionescu. Coregrafia: Pécsi Aurora. Data premierei: 3 iunie 1962. Distribuția: Theseu: *Liviu Mărtinuș;* Egeu: *Mișu Vladimir, Ion Martin;* Lysander: *Ion Abrudan;* Demetrius: *George Pintilescu;* Philostrat: *Gh. V. Gheorghe, Teodor Buzea;* Quince: *Constantin Simionescu;* Snug: *Valentin Avrigeanu;* Bottom: *Ioan Pater;* Stevarlinck: *Octavian Uleu;* Flute: *Grig Schițcu;* Snout: *Marcel Segărceanu;* Hipollyta: *Doina Ioja Vasiu;* Hermia: *Lucia Mureșan, Ana Buzea;* Helena: *Simona Constantinescu;* Oberon: *Ricardo Colberti;* Titania: *Genoveva Matici;* Puck: *Sofica Albu Cupșa;* O zână: *Pia Gheorghe, Diana Săbăduș;* Clovnul: *Ludovic Szabó*. Nr. reprezentații: 15

Premiera a 9-a (56)

SEMICENTENAR CARAGIALE

Conul Leonida față cu reacțiunea

Regia artistică: Dorel Urlățeanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Distribuția: Leonida: *Dorel Urlățeanu*. Efimița: *Maud Mary;* Safta: *Anca Miere-Chirilă.*

Moftul român.

Regia artistică: Ion Deloreanu *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. În distribuție: *Constantin Simionescu, Doina Urlățeanu, Anca Miere-Chirilă, Ricardo Colberti, Ilie Iliescu, Radu Reisel, Jean Săndulescu, Valentin Avrigeanu, Lili Mihăilescu, Eugen Țugulea, Ioan Pater, Gheorghe V. Gheorghe, Ion Martin, Dorel Urlățeanu*. Data premierei: 10 iunie 1962.

Stag. a 8-a –1962/1963

Premiera 1 (57)

COSTACHE ȘI VIAȚA INTERIOARĂ de *PAUL EVERAC*

Regia artistică: Valeriu Grama Decor: Nagy Alexandru. Costume: Eliza Zisiade. Muzica: Remus Georgescu. Data premierei: 23 septembrie 1962. Distribuția: Romulus Mălureanu: *Nicolae Toma;* Remus Mălureanu: *Jean Săndulescu;* Coman Boțogan: *Liviu Mărtinuș;* Nicolae Vătui: *Radu Reisel;* Silviu Totea: *Ion Martin;* Aurel Dobrică: *Grig Schițcu;* Felicia Mălureanu: *Simona Constantinescu;* Paulina Orzaru: *Genoveva Matici;* Măriuca Sas: *Anca Miere Chirilă, Ana Buzea;* Victoria Dobrică: *Doina Ioja Vasiu;* Sorin: *Radu Cristian;* Ioana: *Doinița Vasiu*. Nr. reprezentații: 15

Premiera a 2-a (58)

CEI DIN DANGAARD de *MARTIN ANDERSEN NEXÖ;* Traducerea: Mara Nicolau și Moni Ghelerter

Regia artistică: Ion Deloreanu. Decor: Nagy Alexandru. Costume: Eliza Zisiade. Data premierei: 3 noiembrie 1962. Distribuția: Doamna Bohn: *Maud Mary;* Tânărul Bohn: *Eugen Țugulea;* Maria Olsen: *Ana Buzea;* Cerșetorul: *Liviu Mărtinuș;* Anders: *Ion Martin;* Marta: *Genoveva Matici;* Domnișoara Koller: *Lili Mihăilescu Vladimir;* Eric: *Ioan Pater;* Directorul: *Mișu Vladimir*. Nr. reprezentații: 21

Premiera a 3-a (59)

MĂRIA-SA BĂRBATUL de *FEHÉR KLÁRA;* Traducerea: Maria Coroianu și Magda Cadar

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 22 decembrie 1962. Distribuția: Bărbatul grav: *Valentin Avrigeanu;* Funcționarul: *Grig Schițcu;* Profesorul: *Constantin Simionescu;* Gospodina: *Anca Miere Chirilă;* Vânzătoarea: *Doina Ioja Vasiu;* Fetița: *Alina Vasilescu;* Secretara: *Simona Constantinescu;* Dansatoarea: *Deda Graur.* Nr. reprezentații: 35

Premiera a 4-a (60)

OAMENI ȘI UMBRE de *ȘTEFAN BERCIU*

Regia artistică: Valeriu Grama. Decor: Nagy Alexandru. Costume: Eliza Zisiade. Muzica: Lucian Ionescu. Data premierei: 23 februarie 1963. Distribuția: Marius Bozianu: *Ricardo Colberti;* Florian Papadopol: *Dorel Urlățeanu;* Sidonia: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Olga Pretorian: *Genoveva Matici;* Marga Pretorian: *Ana Buzea;* Teodora: *Simona Constantinescu;* Lola: *Doina Urlățeanu;* Ioana: *Maud Mary;* Dan Olteanu: *George Pintilescu;* Marcel: *Ilie Iliescu;* Nică: *Teodor Buzea, George Șimonca;* Paul: *Valentin Avrigeanu;* Ioachimescu: *Marcel Segărceanu;* Smaranda: *Doina Ioja Vasiu.* Nr.reprezentații: 12

Premiera a 5-a (61)

O FELIE DE LUNĂ de *AUREL STORIN*

Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Data premierei: 16 martie 1963. Distribuția: Popescu: *Eugen Țugulea;* Dumitru: *Ioan Pater;* Constanța: *Maud Mary;* Veronica: *Genoveva Matici;* Nuca: *Ana Popa Buzea;* Electricianul: *Ion Abrudan;* Antrenorul: *Teodor Buzea, Liviu Mărtinuș.* Nr. reprezentații: 93

Premiera a 6-a (62)

MOFTURILE BELISEI de *LOPE de VEGA* Traducerea: Teodor Balș

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș *Scenografia*: Paul Fux. Data premierei: 17 mai 1963. Distribuția: Tiberio: *Constantin Simionescu;* Lisarda: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Eliso: *George Șimonca, Ion Abrudan;* Fabio: *Marcel Segărceanu;* Portărelul: *Valentin Avrigeanu;* Belisa: *Simona Constantinescu;* Celia: *Alla Tăutu;* Felisardo: *George Pintilescu;* Carillo: *Ion Martin;* Don Juan: *Jean Săndulescu;* Flora: *Antoaneta Glodeanu, Doina Ioja.* Nr. reprezentații: 9

Stagiunea a 9-a – 1963/1964

Premiera 1 (63)

LUCEAFĂRUL de *BARBU ȘTEFĂNESCU DELAVRANCEA*

Regia artistică: Ion Deloreanu *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu Muzica: Lucian Ionescu. Data premierei: 2 octombrie 1963. Distribuția: Petru Rareș: *Liviu Mărtinuș;* Logofătul Baloș: *Ioan Pater;* Vornicul Groza: *George Pintilescu, Sandu Simionică;* Pârcălabul Mihu: *Dorel Urlățeanu;* Pârcălabul Mateiaș: *Marcel Segărceanu;* Postelnicul Albotă: *Mișu Vladimir;* Pârcălabul Liciu: *Constantin Simonescu;* Spătarul Șandru: *Grig Schițcu;* Logofăt Trotușan: *Octavian Uleu;* Pan Crasneș: *Corneliu Zdrehuș;* Chelarul Hirea: *Valentin Avrigeanu;* Mogârdici: *Nicolae Toma;* Sandomir: *Ion Abrudan;* Corbea: *George Șimonca, Sandu Simionică, Vasile Constantinescu;* Cremene: *Ion Martin;* Dr. Șmil: *Radu Reisel, Valeriu Grama;* Ostaș 1: *Teodor Buzea, Boris Petroff;* Ostaș 2: *Ilie Iliescu;* Ostaș 3: *Valeriu Grama, Eugen Țugulea;*

Un copil de casă: *Sugár Iván;* O iscoadă: *Jean Săndulescu;* Întâiul pescar: *Valeriu Grama,* Eugen Țugulea; Al doilea pescar: *Grig Schițcu;* Al treilea pescar: *Teodor Buzea, Boris Petroff;* Al patrulea pescar: *Ilie Iliescu;* Al cincilea pescar: *Jean Săndulescu;* Elena Doamna: *Genoveva Matici, Alla Tăutu;* Oana: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Genunea: *Vivi Popescu, Marilena Negru;* Nastasia: *Anca Miere Chirilă;* Doica: Maud Mary, Doina Ioja. Nr. reprezentații: 59

Premiera a 2-a (64)
MIRELE FURAT de *ȘTEFAN HARALAMB* și *STELA NEAGU*

Regia artistică: Valeriu Grama Decor: Romulus Feneș (Peneș). Costume: Irina Bortnovschi și Romulus Feneș. Muzica: Mihai Moldovan. Data premierei: 8 noiembrie 1963. Distribuția: Pandele: *Nicolae Toma;* Dincă: *Octavian Uleu;* Nedelcu: *Sandu Simionică;* Irina: *Vivi Popescu;* Anica: *Ana Buzea* Popa; Andrei Blaja: *George Șimonca, Valeriu Grama; Ion Blaja; Marcel Segărceanu;* Măndica: *Maud Mary;* Dumitru Zamfir: *Ion Martin;* Vornicelul: *Ion Abdrudan;* Ghiță Bucur: *Valentin Avrigeanu;* Tănase Costin: *Grig Schițcu;* Florica Ispas: *Anca Miere-Chirilă;* Paraschiva: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Niculina: *Doina Ioja;* Melania Axinte: *Doina Urlățeanu:* Săftica: *Alla Tăutu.* Nr. reprezentații: 58

Premiera a 3-a (65)
CADOURI MUZICALE ȘI SATIRICE

Scenariu: Alexandru Andi, Mircea Crișan, Grig Schițcu, Radu Stănescu, Stelian Vasilescu. Regia artistică: Gróf Ladislau. Decor: Nagy Alexandru. Costume: Eliza Zisiade. Conducerea muzicală: Mihai Vasilescu. Coregrafia: Ombodi Eva. Data premierei: 31 decembrie 1963. Interpreți: *George Pintilescu, Ion Martin, Grig Schițcu, Traian Hurgoi, Belényi Francisc, Ferenczy Anamaria, Szokolay Zsuzsa, Ilie Iliescu, Grig Schițcu, Palóczy Frigyes, Simona Constantinescu, Jean Săndulescu, Nicolae Toma, Papp Magda, Tolnai László, Gróf Ladislau, Cseke Sándor, Aurora Simionică.* Nr. reprezentații: 12

Premiera a 4-a (66)
DISCIPOLUL DIAVOLULUI de *G. B .SHAW;* Traducerea: Petru Comarnescu

Regia artistică: Sanda Tîlvan Băltărețu *Scenografia*: Tody Constantinescu. Muzica: Lucian Ionescu. Data premierei: 10 ianuarie 1964. Distribuția: Comentatorul: *Ioan Pater;* Doamna Dudgeon: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Essie: *Aurora Simionică;* Christy Dudgeon: *Ion Abrudan;* Pastorul Anderson: *Liviu Mărtinuș;* Judit Anderson: *Vivi Popescu;* Doamna Titus Dudgeon: *Doina Urlățeanu;* Unchiul Titus Dudgeon: Marcel Segărceanu; Unchiul William Dudgeon: Mișu Vladimir; Doamna William Dudgeon: Alla Tăutu; Notarul Hawkins: *Constantin Simionescu;* Richard Dudgeon: *Sandu Simionică;* Sergentul: *Grig Schițcu;* Maiorul Swindon: *Jean Săndulescu;* Generalul Burgoyne: *Dorel Urlățeanu,* Capelanul: *Ilie Iliescu.* Nr. reprezentații: 18

Premiera a 5-a (67)
NOAPTEA E UN SFETNIC BUN de *ALEXANDRU MIRODAN*

Regia artistică: Ion Deloreanu Asistent regie: George Pintilescu. Decor: Nagy Alexandru. Costume: Eliza Zisiade. Data premierei: 6 martie 1964. Distribuția: Anatol: *Dorel Urlățeanu;* Ileana: *Aurora Simionică, Marilena Negru;* Ceteraș: *George Pintilescu; Alion; George Șimonca, Ion Abrudan;* Doctorița: *Alla Tăutu;* Ofițerul de miliție: *Ilie Iliescu;* Neurologul: *Ion Martin.* Nr. reprezentații: 19

Premiera a 6-a (68)

VIZITA BĂTRÂNEI DOAMNE de *FRIEDRICH DÜRRENMATT;* Traducerea: H. R. Radian

Regia artistică: Sanda Manu Asistent regie: George Pintilescu. *Scenografia*: Ion Popescu Udriște. Muzica: Lucian Ionescu. Data premierei: 9 mai 1964. Distribuția: Claire Zachanassian: *Maud Mary;* Soții ei: *Jean Săndulescu;* Valetul: *Constantin Simionescu;* Koby, Loby, Toby și Roby: *Mișu Vladimir, Ilie Iliescu;* Subreta 1: *Aurora Simionică;* Subreta 2: *Ana Popa;* Subreta 3: *Doina Ioja;* Alfred Ill: *Dorel Urlățeanu;* Soția lui: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Fiica lui: *Simona Constantinescu:* Fiul lui: *Sandu Simionică, Boris Petroff;* Primarul: *Nicolae Toma;* Soția primarului: *Anca Miere-Chirilă,* Preotul: *Eugen Țugulea;* Profesorul: *Vasile Constantinescu;* Medicul: *Octavian Uleu;* Polițistul: *George Pintilescu;* Cetățenii: *Ioan Pater, Valeriu Grama, Ion Martin, Ion Abrudan;* Pictorul: *Liviu Mărtinuș;* Prima femeie: *Doina Urlățeanu;* A doua femeie: *Alla Tăutu;* Domnișoara Luiza: *Olga Sîrbul;* Șeful gării: *Grig Schițcu;* Un șef de tren, Radioreporter: *Valentin Avrigeanu;* Portărelul, Operatorul: *Marcel Segărceanu;* Ziaristul: *Ilie Iliescu;* Ziarista: *Vivi Popescu, Marilena Negru.* Nr. reprezentații: 27

Premiera a 7-a (69

FLORICICA PURPURIE de *BRAUSEVICI-KARNAUHOVA*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Decorul: Romulus Feneș. Costume: Eliza Zisiade. Coregrafia: Emma Albert. Data premierei: 2 iunie 1964. Distribuția: Negustorul: *Grig Schițcu;* Alionușka: *Aurora Simionică, Ana Popa;* Monstrul: *George Pintilescu;* Kapa: *Simona Constantinescu;* Fisa: *Doina Ioja;* Doica: *Doina Urlățeanu;* Baba Cloanța: *Jean Săndulescu;* Argatul: *Nicolae Toma;* Păduriciul: *Ion Martin;* Spiridușul codrilor: *Ana Popa.* Nr. reprezentații: 20

Premiera a 8-a (70)

SURORILE BOGA de *HORIA LOVINESCU*

Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 26 septembrie 1964. Distribuția: Ioana: *Vivi Popescu;* Valentina: *Olga Sîrbul;* Iulia: *Alla Tăutu;* Alecu Gorăscu: *Jean Săndulescu;* Mereuță: *Ilie Iliescu;* Ghighi Mirescu: *Vasile Constantinescu;* Radu Grecescu: *Ion Martin;* Pavel Golea: *Liviu Mărtinuș;* Miluță Petrescu: *Octavian Uleu;* Catinca Gorăscu: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Eleonora Gorăscu: *Anca Miere-Chirilă;* Eufrosina Grosu: *Maud Mary;* Simion: *Ion Abrudan;* Vasile Bontaș: *Mișu Vladimir;* Colonelul Verzeanu: *Constantin Simionescu;* Panait: *Marcel Segărceanu;* Flașnetarul: *George Pintilescu;* Sergentul: *Nicolae Toma;* Muncitorul: *Valeriu Grama;* Sublocotenentul: *Grig Schițcu.* Nr. reprezentații: 8

Stag.a 10-a – 1964/1965

Premiera 1 (71)

HORIA de *MIHAIL DAVIDOGLU*

Regia artistică: Ion Deloreanu. Decor: Nagy Alexandru. Costume: Eliza Zisiade. Data premierei: 14 noiembrie 1964. Distribuția: Horia: *Vasile Constantinescu;* Cloșca: *Nicolae Toma;* Crișan: *Liviu Mărtinuș;* David Mărian: *Eugen Țugulea;* Gheorghe Marcul: *Valentin Avrigeanu;* Iacob Todea: *Constantin Simionescu;* Cimpoieșul: *Grig Schițcu;* Ionuț: *Ion Martin;* Unoki: *Ioan Pater;* Vizitiul: *Borsos Barna;* Femeia potcovarului: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Împăratul Iosif al II-lea: *Dorel Urlățeanu;* Contele Iankovitz: *Mișu Vladimir;* Contele Csiszár: *Ilie Iliescu;* Secretarul: *Marcel Segărceanu;* Eszterházi: *Gróf*

Ladislau; Kaunitz: *Rádai Imre;* Pedagogul: *Valeriu Grama;* Șpanul Incze: *George Pintilescu;* Contele Balia: *Boris Petroff;* Pictorul: *Ion Abrudan;* Vornicul Uibariu: *Octavian Uleu;* Gligore Micula: *Jean Săndulescu;* Calfa: *Ion Abrudan;* Solgabirăul: *Battyán Kálmán;* Maria Paven: *Anca Miere-Chirilă;* Floarea: *Olga Sîrbul, Ana Popa;* Marina: *Doina Ioja, Alla Tăutu;* Văduva: *Maud Mary;* O femeie: *Doina Urlățeanu;* O altă femeie: *Simona Constantinescu.* Nr. reprezentații: 37

Premiera a 2-a (72)
DRAGOSTE, POVESTE NOUĂ de *H. NICOLAIDE* și *I. BERG*

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș. *Scenografia*: Nagy Alexandru. Conducerea muzicală: Mihai Vasilescu. Coregrafia: Ombodi Eva. Data premierei: 31 decembrie 1964. Distribuția: Tudor: *Liviu Mărtinuș;* Ioana: *Simona Constantinescu;* Ieremia: *Ion Abrudan;* Tincuța: *Marilena Negru;* Iordache: *Ioan Pater;* Petrache: *Boris Petroff;* Gina: *Doina Ioja;* Pandelescu: *Marcel Segărceanu;* Ospătarul: *Nicolae Toma;* Picolița: *Olga Sîrbul.* Nr. reprezentații:44

Premiera a 3-a (73)
... ESCU de *TUDOR MUȘATESCU*

Regia: Dorel Urlățeanu *Scenografia*: François Pamfil. Data premierei: 15 ianuarie 1965. Distribuția: Decebal: *George Pintilescu;* Langada: *Mișu Vladimir;* Traian: *Vasile Constantinescu;* General Stamatescu: *Constantin Simionescu;* Platon: *Valeriu Grama;* Bebe Damian: *Jean Săndulescu;* Amélie: *Doina Urlățeanu;* Miza: *Lili Mihăilescu Vladimir;* Nina Damian: *Mia Popescu;* Un comisar: *Grig Schițcu;* Fane: *Valentin Avrigeanu;* Pâșlică: *Octavian Uleu;* Miți: *Ana Popa, Biluska Anamaria, Olga Sîrbul;* Manole: *Ion Martin;* Ana: *Anca Miere Chirilă;* Un alegător: *Eugen Țugulea;* Al doilea alegător: *Ilie Iliescu.* Nr. reprezentații: 55

Premiera a 4-a (74)
VOLPONE de *BEN JONSON;* Traducerea: Mihnea Gheorghiu

Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Alexandru Olian. Conducerea muzicală: Miron Rațiu. Coregrafia: Ombodi Eva. Data premierei: 4 aprilie 1965. Distribuția: Volpone: *Ioan Pater;* Mosca: *Jean Săndulescu;* Voltore: *Ilie Iliescu;* Corbaccio: *Constantin Simionescu;* Corvino: *Octavian Uleu;* Bonario: *George Pintilescu;* Sir Polithik: *Nicolae Toma;* Peregrine: *Ion Abrudan;* Jude I: *Valentin Avrigeanu, Ion Martin;* Jude II: *Valeriu Grama;* Jude III: *Boris Petroff;* Lady Polithik: *Alla Tăutu;* Celia: *Olga Sîrbul;* Camerista I: *Mia Popescu;* Camerista II: *Doina Ioja.* Nr. reprezentații: 6

Premiera a 5-a (75)
OPERETA, OPERETA!

Regia artistică: Gróf Ladislau. Decor: Nagy Alexandru. Costume: Marianca Țicoan-Jancsó. Conducerea muzicală: Matolcsi Zoltán. Coregrafia: Ombódi Eva. Data premierei: 15 mai 1965. Interpreți: *Anghi Rozalia, Belényi Francisc, Doina Ioja, Carmen Marinescu, Ion Martin, Anca Miere Chirilă, Palóczy Frigyes, Papp Magda, Ioan Pater, Boris Petroff, Mia Popescu, Jean Săndulescu, Szokolai Zsuzsa, Constantin Simionescu, Tank Ladislau.* Nr. reprezentații: 10

Premiera a 6-a (76)
VEDERE DE PE POD de *ARTHUR MILLER;* Traducerea: Sică Alexandrescu și A.Vasilescu

Regia artistică: Valeriu Grama. *Scenografia*: Romulus Peneș. Muzica: Lucian Ionescu. Data premierei: 4 iunie 1965. Distribuția: Louis: *Ion Abrudan;* Mike: *Marcel Segărceanu;* Alfieri: *George*

Pintilescu; Eddi: *Vasile Constantinescu;* Catherine: *Marilena Negru;* Beatrice: *Olga Sîrbul;* Marco: *Eugen Țugulea;* Rodolfo: *Boris Petroff, Ion Martin;* Ofițerul: *Jean Săndulescu.* Nr. reprezentații: 35

Stag. a 11-a – 1965/1966

Premiera 1 (77)
O MIȘCARE GREȘITĂ de *VIRGIL STOENESCU*
Direcția artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 25 septembrie 1965. Distribuția: Marin: *George Pintilescu;* Dorel: *Boris Petroff;* Mitruț: *Ion Martin;* Irina: *Simona Constantinescu;* Vali: *Mia Popescu;* Mama: *Lili Mihăilescu Vladimir;* Nea Pârvu: *Valentin Avrigeanu.* Nr. reprezentații: 15

Premiera a 2-a (78)
MIHAI VITEAZUL. CĂLUGĂRENII de *OCTAV DESSILA*
Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Eliza Zisiade. Data premierei: 20 noiembrie 1965. Distribuția: Mihai Viteazul: *Eugen Țugulea;* Marele logofăt Udrea: *George Pintilescu;* Spătarul Negrea: *Octavian Uleu;* Logofătul Teodosie tatăl: *Vasile Constantinescu;* Logofătul Teodosie fiul: *Ion Abrudan;* Generalul Baba Novac: *Vladimir Jurăscu;* Marele Comis Calomfirescu: *Carol Lavotta;* Stroe Buzescu: *Corneliu Zdrehuș;* Radu Buzescu: *Marcel Segărceanu;* Preda Buzescu: Andrei Dálnoky; Mitropolitul Eftimie: *Constantin Simionescu;* Episcopul Luca: *Mișu Vladimir;* Căpitanul Cocea: *Valentin Avrigeanu;* Aga Fărcaș: *Ioan Pater;* Căpitanul Mârzea: *Boris Petroff;* Căpitanul Racea: *Ion Martin;* Postelnicul Andrei: *Grig Schițcu;* Cămărașul Bozdâgă: *Nicolae Toma;* Logofătul Andrei: *Palóczy Frigyes;* Vistiernicul Dan: *Jean Săndulescu;* Țăranul Toader: *Constantin Simionescu;* Hodgea Ali Gean: *Belényi Francisc;* Căpitanul Király: *Gábor Iosif;* Balthazar Walter: *Borsos Barna;* Căpitanul Theil: *Halasi Iuliu;* Sinan pașa: *Dorel Urlățeanu;* Mehmed bei: *Gáll Ernő;* Hussein pașa: *Földes Ladislau;* Ofițerul cortului: *Tóth Alexandru;* Sauni cipriotul: *Mogyoróssy István;* Doamna Stanca: *Simona Constantinescu;* Stolneasa Sima: *Viorica Cernucan;* Doamna Tudora: *Lili Mihăilescu Vladimir;* Tudora: *Gina Nicolae;* Rada: *Maud Mary;* Niculăiță: *Ana Popa;* Femeia I: *Alla Tăutu;* Femeia II: *Doina Urlățeanu;* Femeia III: *Anca Miere Chirilă;* Femeia IV: *Biluska Anamaria;* Femeia V: *Papp Magda;* Logofătul Chesar: *Gulácsy Adalbert;* Banul Calotă: *Rádai Emeric;* Geafer pașa: *Tank Ladislau;* Hassan pașa: *Orban Carol;* Satirgi pașa: *Crăciun Oros.* Nr. reprezentații: 45

Premiera a 3-a (79)
GAIȚELE de *AL. KIRIȚESCU*
Regia artistică: Valeriu Grama *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade Data premierei: 8 decembrie 1965. Distribuția: Aneta Duduleanu: *Maud Mary;* Wanda Serafim: *Simona Constantinescu;* Margareta Aldea: *Viorica Cernucan;* Colette Duduleanu: *Doina Urlățeanu;* Fraulein: *Alla Tăutu;* Lena: *Anca Miere-Chirilă;* Zoia: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Zamfira: *Ana Popa;* Mircea Aldea: *Vladimir Jurăscu;* Georges Duduleanu: *Constantin Simionescu;* Ianache Duduleanu: *Mișu Vladimir.* Nr. reprezentații: 25

Premiera a 4-a (80)
JUPITER SE AMUZĂ de *A. J. CRONIN;* Traducerea: Silvia Cucu (premieră pe țară)
Regia artistică: Corneliu Zdrehuș. Decor: Nagy Alexandru și Tatiana Manolescu-Uleu. Costume: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 4 februarie 1966. Distribuția: Edgar Bragg: *Jean Săndulescu;* Gladys Bragg: *Simona Constantinescu;* Paul Venner: *Vasile Constantinescu;* Richard Drewett:

Dorel Urlățeanu; George Thorogood: *Palóczy Frigyes;* Mary Murray: *Gina Nicolae;* Fanny Leeming: *Alla Tăutu;* Jenny: *Ana Popa;* Albert Chivers: *Ioan Pater;* Martha Foster: *Anca Miere Chirilă.* Nr. reprezentații: 32

Premiera a 5-a (81)
VISUL UNEI NOPȚI DE IARNĂ de *TUDOR MUȘATESCU*
Regia artistică: Valeriu Grama. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Mișu Drăgoi. Data premierei: 5 martie 1966. Distribuția: Alexandru Manea: *Vladimir Jurăscu;* Gogu Panait: *Valentin Avrigeanu;* Milică: *Ion Abrudan;* Manole: *Marcel Segărceanu;* Bebe Cristian: *Palóczy Frigyes;* Maria Panait: *Viorica Cernucan;* Natalia: *Lili Mihăilescu Vladimir;* Fanța: *Doina Urlățeanu;* Elvira: *Simona Constantinescu;* Nr. reprezentații: 52

Premiera a 6-a (82)
ȘANTAJUL de *IRVIN SHAW* Traducerea: Anca Livescu și Emil Constantinescu
- premieră pe țară -
Regia artistică: Corneliu Zdrehuș. *Scenografia*: Nagy Alexandru. Data premierei: 15 mai 1966. Distribuția: Ionas Goodman: *Dorel Urlățeanu,* artist emerit; Filip Anagnos: *Nicolae Toma;* Garold Goof: *Jean Săndulescu;* Magruder: *Vladimir Jurăscu;* Stella Goodman: *Viorica Cernucan;* Eli Liber: *Boris Petroff;* Florence Goodman: *Maud Mary;* Angelina Esposito: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Judecătorul: *Marcel Segărceanu;* Lamanowitz: *Mișu Vladimir;* Flaherty: *Ion Abrudan.* Nr. reprezentații: 7

Stag. a 12-a - 1966/1967

Premiera 1 (83)
IO MIRCEA VOIEVOD de *DAN TĂRCHILĂ*
Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Timuș Alexandrescu. Data premierei: 24 septembrie 1966. Distribuția: Mircea: *Nicolae Toma, Eugen Țugulea;* Mara: *Alla Tăutu;* Arina: *Gina Nicolae;* Mihail: *Nicolae Barosan;* Vișa: *Viorica Cernucan;* Vîlcu: *Marcel Segărceanu;* Sin: *George Pintilescu;* Radu: *Ioan Pater;* Roman: *Valentin Avrigeanu;* Vlad: *Ion Abrudan;* Sofronie: *Constantin Simionescu;* Ioan: *Ion Mâinea;* Pater Francisc: *Vladimir Jurăscu, George Musceleanu;* Călugărul: *Ion Martin;* Musa Celebi: *Jean Săndulescu;* Fierarul: *Grig Schițcu;* Ciobanul Cucu: *Octavian Uleu.* Nr. reprezentații: 111

Premiera a 2-a (84)
SIMPLE COINCIDENȚE de *PAUL EVERAC*
Regia artistică: Valeriu Grama. *Scenografia*: Nagy Alexandru. Data premierei: 23 noiembrie 1966. Distribuția: Emil Vlăsceanu: *George Pintilescu;* Teodora Vlăsceanu: *Viorica Cernucan;* Sorin Vlăsceanu: *Mihai Velcescu, Nicolae Barosan;* Daniela Buzura: *Marina Maican Velcescu;* Gheorghe Buzura: *Marcel Segărceanu;* Cecilia Epure: *Simona Constantinescu;* Dănilă Coman: *Jean Săndulescu;* Moș Florică Predoiu: *Nicolae Toma;* Vicki Miclescu: *Ion Abrudan;* Mia Caraman: *Ana Popa;* Agripina: *Anca Miere-Chirilă.* Nr. reprezentații: 21

Premiera a 3-a (85)
MUȘCHETARII MĂGĂRIEI SALE ȘI COCOȘELUL NEASCULTĂTOR de *ION LUCIAN* și *V. PUICEA*
Regia artistică: Corneliu Zdrehuș. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: N. Teodoru. Conducerea muzicală: Mihai Vasilescu. Data premierei: 21 ianuarie 1967. Distribuția: Cocoșelul: *Ana Popa;*

Motănelul: *Nicolae Barosan;* Ursulețul: *Grig Schițcu;* Vulpoiul: *Jean Săndulescu;* Vulpea și Urechiușe: *Marina Maican Velcescu;* Lăbuță: *Matilda Vitcu;* Codiță: *Marina Marinescu Kánya;* Corbul: *Ion Martin;* Privighetoarea: *Tita Martonfi;* Măgăria Sa: *Ioan Pater;* Lupul: *Ion Abrudan;* Bufnița: *Anca Miere-Chirilă.* Nr. reprezentații: 35

Premiera a 4-a (86)
ACT VENEȚIAN de *CAMIL PETRESCU*

Regia artistică: Marietta Sadova. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 11 februarie 1967. Distribuția: Alta: *Viorica Cernucan;* Pietro Gralla: *Vladimir Jurăscu;* Nicolae: *Octavian Uleu;* O servitoare: *Doina Urlățeanu, Anca Miere-Chirilă;* Marcello Mariani: *George Pintilescu.* Nr. reprezentații: 18

Premiera a 5-a (87)
MACBETH de *WILLIAM SHAKESPEARE;* Traducerea: Florian Nicolau

Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: arh.Vladimir Popov. Data premierei: 27 mai 1967. Distribuția: Duncan: *George Musceleanu;* Malcolm: *Jean Săndulescu;* Donalban: *Ion Abrudan*: Macbeth: *George Pintilescu;* Banqo: *Ion Mâinea;* Macduff: *Vladimir Jurăscu;* Lennox: *Nicolae Barosan;* Ross: *Nicolae Toma;* Menteith: *Marcel Segărceanu;* Angus: *Valentin Avrigeanu;* Siward: *Eugen Țugulea;* Wiward fiul: *Valeriu Grama;* Seyton: *Ioan Pater;* Macduff fiul: *Ana Popa;* Doctorul scoțian și Bătrânul: *Constantin Simionescu;* Portarul: *Dorel Urlățeanu*, artist emerit; Primul ucigaș: *Octavian Uleu;* Al doilea ucigaș: *Ion Martin;* Slujitorul: *Grig Schițcu;* Lady Macbeth: *Simona Constantinescu;* Lady Macduff: *Olimpia Mâinea;* Hekate: *Maud Mary;* Prima vrăjitoare: *Anca Miere-Chirilă;* A doua vrăjitoare: *Ulpia Hîrjeu Musceleanu;* A treia vrăjitoare: *Alla Tăutu;* O doamnă în slujba Ladyei Macbeth: *Doina Urlățeanu;* A doua doamnă în slujba Ladyei Macbeth: *Gina Nicolae;* Fleance: *Mircea Berlo.* Nr. reprezentații: 13

Stag. a 13-a – 1967/1968

Premiera 1 (88)
ROMULUS CEL MARE de *FRIEDRICH DÜRRENMATT*
Traducerea: Aurel Buteanu și H. Radian

Regia: Sanda Manu. *Scenografia*: Traian Nițescu. Data premierei: 30 septembrie 1967. Distribuția: Romulus Augustus: *George Musceleanu;* Iulia: *Maud Mary;* Rhea: *Gina Nicolale;* Zenon: *Ioan Pater;* Aemilian: *Nicolae Barosan;* Mares: *Ben Dumitrescu;* Tullius Rotundus: *Ion Mâinea;* Spurius Titus Mamma: *Ion Martin;* Achille: *Jean Săndulescu;* Pyram: *Nicolae Toma;* Apollyon: *Marcel Segărceanu;* Caesar Rupf: *Octavian Uleu;* Philax: *Constantin Simionescu;* Odoacru: *Eugen Țugulea, George Pintilescu;* Theodoric: *George Pintilescu, Ben Dumitrescu;* Phosphoride: *Valentin Avrigeanu;* Sulphuride: *Ion Abrudan;* Bucătarul: *Grig Schițcu.* Nr. reprezentații: 34

Premiera a 2-a (89)
VEAC DE IARNĂ de *ION OMESCU*

Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 12 noiembrie 1967. Distribuția: Domnul: *George Musceleanu;* Radu: *Nicolae Barosan;* Logofătul: *Nicolae Toma;* Scarlat: *Ion Mâinea;* Mihu: *Ion Martin, Ion Abrudan;* Vornicul Toma: *George Pintilescu;* Confesorul: *Jean Săndulescu;* Solul: *Ben Dumitrescu;* Neacșu: *Valentin Avrigeanu;* Iordache: *Ioan Pater;* Pașa: *Octavian Uleu;* Beșli Aga:

Eugen Țugulea; Iusuf: *Marcel Segărceanu;* Negustorul: *Ion Abrudan, Ion Martin;* Doamna: *Simona Constantinescu;* Ana: *Gina Nicolae;* Stanca: *Ana Popa*. Nr. reprezentații: 33

Premiera a 3-a (90)

FLOARE DE NU-MĂ-UITA de *VALENTIN AVRIGEANU*

Regia artistică: Valeriu Grama. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Muzica: Magda Cozmuța și Dorel Olea. Data premierei: 27 decembrie 1967. Distribuția: Măceș Împărat: *Jean Săndulescu;* Floare de măceș: *Gina Nicolae;* Ghimpe de măceș: *Ion Abrudan;* Boabă de piper: *Eugen Țugulea;* Coadă de topor: *Octavian Uleu;* Cap cât oul: *Ioan Pater;* Moș Ferigă: *Nicolae Toma;* Fir de busuioc; *Ben Dumitrescu;* Gealău: *Grig Schițcu;* Nicovală: *Ion Martin;* Mistrie: *Anca Miere-Chirilă;* Suveică: *Doina Ioja;* Baba Mătrăguna: *Ulpia Hîrjeu Musceleanu;* Freamăt-Voinicul: *George Pintilescu;* Mioara lăcrămioara: *Ana Popa*. Nr. reprezentații: 43

Premiera a 4-a (91)

PRIMĂVARA, SINUCIDEREA INTERZISĂ de *ALEJANDRO CASSONA*

Traducerea: Cornelia Petreanu și Val Săndulescu

– premieră pe țară –

Regia artistică: Valeriu Grama. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 17 februarie 1968. Distribuția: Doctor Roda: *George Musceleanu;* Hans: *Marcel Segărceanu;* Doamna tristă: *Doina Urlățeanu;* Îndrăgostitul închipuit: *Ion Abrudan, Ben Dumitrescu;* Alicia: *Ana Popa;* Chole: *Gina Nicolae;* Fernando: *Nicolae Barosan;* Juan: *Ion Martin;* Tatăl celeilalte Alicia: *Ben Dumitrescu, Ion Abrudan;* Chora Yako: *Viorica Cernucan*. Nr. reprezentații: 15

Premiera a 5-a (92)

OPINIA PUBLICĂ de *AUREL BARANGA*

Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 16 martie 1968. Distribuția: Chitlaru: *George Pintilescu, Eugen Țugulea;* Otilia: Viorica Cernucan: *Regizorul de culise: Grig Schițcu;* Regizorul: *Ion Abrudan;* Directorul Cristinoiu: *Vladimir Jurăscu;* Pascalide: *Jean Săndulescu;* Turculeț: *Nicolae Toma;* Băjenaru: *Ioan Pater;* Ioniță: *Ion Martin;* Dumitraș: *Nicolae Barosan;* Manolescu: *Ion Mâinea;* Brajaru: *Octavian Uleu;* Calamariu: *Ben Dumitrescu;* O secretară: *Doina Ioja;* Gheorghe Ciorei: *Marcel Segărceanu;* Spectatorul Ion Ion: *Valentin Avrigeanu;* Soția lui: *Anca Miere-Chirilă;* Ministrul Brana: *George Musceleanu*. Nr. reprezentații: 34

Premiera a 6-a (93)

CALEIDOSCOP SATIRIC

Regia artistică: George Musceleanu. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 21 aprilie 1968.

Partea I: texte de I. L. Caragiale, George Topîrceanu, Grigore Alexandrescu, Tudor Mușatescu, Aurel Baranga. Interpreți: *George Musceleanu, Anca Miere-Chirilă, Ben Dumitrescu, Ana Popa, Alla Tăutu, George Pintilescu, Vladimir Jurăscu, Ioan Pater, Olimpia Mâinea, Doina Ioja, Ion Abrudan, Jean Săndulescu*

Partea a II-a: *Telegrama* de *Aldo Nicolaj*. Traducerea: Florian Potra. Interpret: *Ion Mâinea*

Partea a III-a: *Musafirul nepoftit* de *Petre Locusteanu*. În distribuție: *Octavian Uleu, Marcel Segărceanu, Grig Schițcu*

Partea a IV-a: *Noul locatar* de *Eugen Ionescu*. În distribuţie: *Nicolae Toma, Ulpia Hîrjeu Musceleanu, Ion Martin, Grig Schiţcu*. Nr. reprezentaţii: 2

Premiera a 7-a (94)
TARTUFFE de MOLIÈRE; Traducerea: A. Toma
Regia artistică: Marietta Sadova *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu Data premierei: 12 mai 1968. Distribuţia: Doamna Pernelle: *Maud Mary;* Orgon: *Nicolae Toma;* Elmira: *Simona Constantinescu;* Damis: *Ben Dumitrescu;* Mariana: *Gina Nicolae;* Valer: *Nicolae Barosan;* Cleant: *Eugen Ţugulea;* Tartuffe: *Vladimir Jurăscu;* Dorina: *Viorica Cernucan;* Domnul Loyal: *Octavian Uleu;* Un căpitan al gardei: *Ion Mâinea;* Flipota: *Anca Miere-Chirilă*. Nr. reprezentaţii: 13

Premiera a 8-a (95)
OFIŢERUL RECRUTOR de *GEORGE FARQUHAR*
Traducerea: Victoria Gheorghiu şi Lucia Pascal
Regia: Farkas Ştefan. Decor: Ştefan Hablinschi. Costume: Mioara Buescu. Muzica: Czakó Ádám. Data premierei: 18 iulie 1968. Distribuţia: Mr. Balance: *George Musceleanu, Eugen Ţugulea;* Mr. Scale: *Valentin Avrigeanu;* Mr. Scruple: *Marcel Segărceanu;* Mr. Worthy: *Vladimir Jurăscu;* Cpt. Plume: *George Pintilescu;* Cpt. Brazen: *Jean Săndulescu;* Sergent Kite: *Ion Mâinea;* Bullok: *Ioan Pater;* Koster Pearmain: *Nicolae Barosan;* Thomas Apletree: *Ben Dumitrescu;* Pluck: *Octavian Uleu;* Collier: *Ion Martin;* Bridwell: *Ion Abrudan;* Intendentul: *Grig Schiţcu;* Silvia: *Gina Nicolae;* Melinda: *Viorica Cernucan;* Lucy: *Anca Miere-Chirilă;* Rose: *Doina Ioja;* Soţia I: *Alla Tăutu;* Soţia II: *Doina Urlăţeanu*. Nr. reprezentaţii: 29

Stag.a 14-a– 1968/1969

Premiera 1 (96)
CEZAR, MĂSCĂRICIUL PIRAŢILOR de *D. R. POPESCU*
– premieră pe ţară în limba română –
Regia artistică: Ion Deloreanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu.Data premierei: 1 noiembrie 1968.Distribuţia: Cezar: *Jean Săndulescu;* Căpitanul: *Octavian Uleu;* Piele: *Ion Abrudan;* Grasul: *Ioan Pater;* Slabul: *Marcel Segărceanu;* Dânsa: *Ligia Moga;* Piratul chior: *Grig Schiţcu;* Piratul beat: *Ion Martin*. Nr. reprezentaţii: 17

Premiera a 2-a (97)
NICNIC de *ANCA BURSAN* şi *GHEORGHE PANCO*
Regia artistică: Ariana Stoica. *Scenografia*: Nagy Alexandru. Data premierei: 24 noiembrie 1968. Distribuţia: Nic Udrea: *Radu Voicescu;* Tudor Mărău: *Mircea Olaru;* Sorin Vâlsan: *Ben Dumitrescu;* Dan Briaru: *Nicolae Barosan;* Liana Stilea: *Ana Popa*. Nr. reprezentaţii: 31

Premiera a 3-a (98)
CALEIDOSCOP CARAGIALE
(*Vizită, D-l Goe, Lanţul slăbiciunilor, Un pedagog de şcoală nouă, Articolul 214, Conu' Leonida faţă cu reacţiunea*)
Regie colectivă (Dorel Urlăţeanu, *artist emerit*, Alla Tăutu, Ion Mâinea, George Pintilescu). *Scenografia*: Maria Haţeganu Birea. În distribuţie: *Doina Urlăţeanu, George Pintilescu, Matilda Vitcu,*

Doina Ioja, Ana Popa, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Eugen Țugulea, Ion Mâinea, Marcel Segărceanu, Olimpia Mâinea. Nr. reprezentații: 43

Premiera a 4-a (99)
CRITIS de *RADU STANCA*
- premieră absolută -

Regia artistică: Miron Niculescu. *Asistent regie*: Nicolae Toma. *Scenografia*: Elena Ionescu. Muzica: Boross Zoltán. Coregrafia: Ombódi Eva. Data premierei: 16 februarie 1969. Distribuția: Zeus: *Nicolae Toma;* Regele: *Ben Dumitrescu;* Hera: *Doina Ioja;* Pallas Athena: *Alla Tăutu;* Afrodita: *Simona Constantinescu;* Phoebus: *Nicolae Barosan;* Hermes: *Jean Săndulescu;* Hephaistos: *Ion Mâinea;* Eros: *Ana Popa;* Critis: *Gina Nicolae;* Corifeu I: *Octavian Uleu;* Corifeu II: *Ioan Pater.* Nr. reprezentații: 10

Premiera a 5-a (100)
HEIDELBERGUL DE ALTĂDATĂ de *WILHELM MEYER-FÖRSTER*
Traducerea: Ovid Densușianu

Regia: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Muzica: Boross Zoltán. Data premierei: 18 ianuarie 1969. Distribuția: Karl Heinrich: *Nicolae Barosan, Florin Piersic* (invitat în câteva spectacole); Kathie: *Gina Nicolae;* Mareșalul: *Ion Mâinea;* Dr. Jüttner: *Dorel Urlățeanu,* artist emerit; Lutz: *Radu Voicescu;* Von Hangk: *Mircea Olaru;* Rüder: *Ioan Pater;* Kellermann: *Grig Schițcu;* Von Metzing: *Jean Săndulescu;* Detlew: *George Pintilescu;* Engelbrecht: *Octavian Uleu;* Karl Biltz: *Ion Martin;* Von Wedell: *Eugen Țugulea;* Doamna Dorffel: *Olimpia Mâinea;* Doamna Rüder: *Doina Urlățeanu;* Von Breuitenberg: *Ion Abrudan;* Schollermann: *Marcel Segărceanu;* Un student șvab: *Tolnai Tank László;* Reuter: *Dorel Olea.* Nr. reprezentații: 55

Premiera a 6-a (101)
MICUL INFERN de *MIRCEA ȘTEFĂNESCU*

Regia artistică: Sică Alexandrescu, *artist al poporului.* Decor: Maria Hațeganu. Costume: Gabriela Nazarie. Data premierei: 4 mai 1969. Distribuția: Soțul: *Nicolae Toma;* Doctorul: *Marcel Anghelescu,* artist al poporului, *Radu Voicescu;* Curtezanul: *George Pintilescu;* Ordonanța: *Ion Martin;* Soția: *Simona Constantinescu;* Soacra: *Lili Mihăilescu-Vladimir;* Secretara: *Gina Nicolae.* Nr. reprezentații: 21

Premiera a 7-a (102)
CEZAR ȘI CLEOPATRA de *G. B. SHAW;* Traducerea: Petru Comarnescu

Regia artistică: N. Al. Toscani. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Lucian Ionescu. Coregrafia: Ombodi Eva. Data premierei: 7 iunie 1969. Distribuția: Zeul Ra: *Ben Dumitrescu;* Cezar: *Mircea Olariu;* Cleopatra: *Elisabeta Jar;* Ftatateeta: *Alla Tăutu;* Rufio: *Octavian Uleu;* Ptolomeu: *Ana Popa;* Pothinosus: *Jean Săndulescu;* Achiles: *Marcel Segărceanu;* Britannus: *Ion Mâinea;* Lucius Septimius: *Lavotta Carol;* Soldatul rănit: *Ben Dumitrescu;* Sentinela romană: *Grig Schițcu;* Apollodor Sicilianul: *Nicolae Barosan;* Centurionul: *Ion Abrudan;* Charmian: *Doina Ioja;* Iras: *Anca Miere-Chirilă.* Nr. reprezentații: 16

SPECTACOLE CAFÉ-THÉATRE

RECITAL BILINGV BAUDELAIRE SUSȚINUT DE ALLA TĂUTU (selecție personală) (103)

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Muzica: Gheorghe Villan. Data premierei: 12 aprilie 1969. Nr. reprezentații: 6

BALADE POPULARE ȘI CÂNTICE ȚIGĂNEȘTI (104)

Scenariul și interpretarea: *Eugen Țugulea* (pe versuri de M. R. Paraschivescu) Data premierei: 16 mai 1969. Nr. reprezentații: 4

TRĂIM ÎN MIEZUL UNUI EV APRINS (Nicolae Labiș) (105)

Scenariul: Stanca Ponta și Ion Abrudan. *Regia artistică*: Ion Abrudan. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Muzica: Boros Zoltán. Data premierei: 30 iunie 1969. Interpreți: *Ana Popa, Anca Miere-Chirilă, Ben Dumitrescu, Nicolae Barosan, Ion Abrudan*

Stag. a 15-a - 1969/1970

Premiera 1 (106)
MICHELANGELO de *AL. KIRIȚESCU*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Asistent regie: Alla Tăutu. Decor: Mircea Matcaboji. Costume: Edit Schrantz Kunovits. Muzica: Boross Zoltán. Data premierei: 14 septembrie 1969. Distribuția: Michelangelo: *Ion Mâinea;* Rafael: *Nicolae Barosan;* Bramante: *Nicolae Toma;* Papa Giulio II: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Cardinalul Giovanni di Medici: *Marcel Segărceanu;* Principele Gaetano Colonna: *Mircea Olariu;* Ser Antonello: *Ben Dumitrescu;* Ser Giovanni: *George Pintilescu;* Ser Boccacino: *Jean Săndulescu;* Gianino: *Ana Popa;* Battista della Palla: *Eugen Țugulea;* Rinaldo Corsini: *Ion Abrudan;* Gherardo Gherardi: *Octavian Uleu;* Beppo: *Ion Martin;* Francesco da Urbino: *Grig Dristaru;* Lelio: *Gheorghe Stana;* Chercio: *Constantin Simionescu;* Brigida: *Andra Teodorescu;* Imperia: *Simona Constantinescu;* Antenori: *Corneliu Zdrehuș;* Un oștean: *Grig Schițcu*. Nr. reprezentații: 22

Premiera a 2-a (107)
CHIRIȚA ÎN PROVINCIE de *VASILE ALECSANDRI*

Regia artistică: Dorel Urlățeanu, *artist emerit*. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Muzica: Alex. Flechtenmacher. Conducerea muzicală: Boros Zoltán. Data premierei: 26 noiembrie 1969. Distribuția: Chirița: *Olimpia Mâinea, Anca Miere-Chirilă;* Bârzoi: *Grig Schițcu;* Guliță: *Ana Popa, Grig Dristaru;* Lulușa: *Andra Teodorescu;* Safta: *Doina Urlățeanu;* Șarl: *Ion Abrudan;* Leonaș: *Ben Dumitrescu;* Ion: *Ion Martin*. Nr. reprezentații: 22

Premiera a 3-a (108)
FII CUMINTE, CRISTOFOR! de *AUREL BARANGA*

Regia artistică: Mihai Raicu *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 13 decembrie 1969. Distribuția: Valeriu Stambuliu: *Jean Săndulescu;* Victoria Sava: *Doina Ioja;* Cristofor Bellea: *Nicolae Toma;* Ema Bellea și Anca Stambuliu: *Simona Constantinescu*. Nr. reprezentații: 30

Premiera a 4-a (109)
CASA CU DOUĂ INTRĂRI de *CALDERÓN DE LA BARCA*
Traducerea: Val Săndulescu

Regia artistică: Nicoleta Toia. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 24 ianuarie 1969. Distribuția: Don Felix: *Ion Abrudan;* Lisardo: *Ion Mâinea;* Fabio: *Octavian Uleu;* Calabazas: *Grig Dristaru;* Herrera: *Grig Schițcu;* Laura: *Elisabeta Jar;* Marcella: *Gina Nicolae;* Silvia: *Ana Popa;* Celia: *Andra Teodorescu;* Lelio: *Ion Martin*. Nr. reprezentații: 48

Premiera a 5-a (110)
UN LOC RĂMAS LIBER de *IONEL HRISTEA*
Regia artistică: Eugen Ţugulea. *Scenografia*: Maria Haţeganu Birea. Distribuţia: Ea: *Elisabeta Jar;* El: *George Pintilescu;* Ceferistul: *Marcel Segărceanu*. Nr. reprezentaţii: 7

Premiera a 6-a (111)
MOARTEA UNUI COMIS VOIAJOR de *ARTHUR MILLER*
Traducerea: Sima Zamfir
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 14 martie 1970. Distribuţia: Willy Loman: *Dorel Urlăţeanu, artist emerit;* Linda: *Alla Tăutu;* Biff; *Nicolae Barosan;* Happy: *Ben Dumitrescu;* Bernard: *Gheorghe Stana;* Femeia: *Doina Urlăţeanu;* Charley: *Eugen Ţugulea;* Unchiul Ben: *Mircea Olaru;* Howard Wagner: *Nicolae Toma;* Jenny: *Anca Miere-Chirilă;* Stanley: *Marcel Segărceanu;* Domnişoara Forsythe: *Elisabeta Jar;* Letta: *Ana Popa*. Nr. reprezentaţii: 14

Premiera a 7-a (112)
CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII ONEST de *OSCAR WILDE*
Traducerea: Alex.Alcalai şi Sima Zamfir
Regia artistică: Farkas Ştefan şi Jean Săndulescu. *Scenografia*: Maria Haţeganu Birea. Data premierei: 19 aprilie 1970. Distribuţia: John Worthing: *Ion Abrudan;* Algernon: *Gheorghe Stana;* Chasuble: *Octavian Uleu;* Marryman: *Grig Schiţcu;* Lane: *Corneliu Zdrehuş;* Lady Brecknell: *Olimpia Mâinea;* Gwendolen: *Gina Nicolae;* Cecily: *Andra Teodorescu;* Miss Prism: *Maud Mary, Doina Ioja*. Nr. reprezentaţii: 21

Premiera a 8-a (113)
SALATĂ DE CAPETE de *ILIE PĂUNESCU* şi *PAUL ARISTIDE* – premieră absolută –
Regia artistică: Mihai Raicu. Asistent regie: Eugen Ţugulea. *Scenografia*: Stelian Anton. Data premierei: 16 mai 1970. Distribuţia: Galumpia: *Ana Popa;* Miromarimora: *Elisabeta Jar; Pallace: Nicolae Barosan;* Pepi: *Grig Dristaru;* Toramilia: *Simona Constantinescu,* Blanca: *Doina Ioja;* Asasinul: *George Pintilescu;* Preşedintele: *Nicolae Toma;* Primul procuror: *Radu Voicescu;* Fotoreporterul: *Ben Dumitrescu;* Margonia: *Anca Miere-Chirilă;* Corifeea: *Alla Tăutu;* Corul îngerilor păzitori: *Csiky Ibolya, Rácz Maria, Biluska Anamaria*. Nr. reprezentaţii: 15

SPECTACOLE CAFÉ-THÉATRE

CERC VICIOS (114) de *TEODOR MAZILU* – Spectacol-coupé –
Regia artistică: Ion Mâinea. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 12 mai 1970

PĂLĂRIA DE PE NOPTIERĂ
Distribuţia: Demeter: *Ion Mâinea;* Mama: *Doina Urlăţeanu;* Un prieten: *Marcel Segărceanu;* Balerina: *Gina Nicolae*

O PLIMBARE CU BARCA
Distribuţia: Marinescu: *Ion Mâinea;* Cecilia: *Gina Nicolae*

CICATRICEA
Distribuţia: Alecu: *Ion Mâinea;* Drăgan: *Marcel Segărceanu*

CERC VICIOS

Distribuția: Olaru: *Ion Mâinea;* Anișoara: *Doina Urlățeanu;* Zamfir: *Marcel Segărceanu.* Nr. reprezentații: 9

ALINĂ-TE DOR, ALINĂ (115)

Recital de poezie și cântece din Bihor susținut de Anca Miere-Chirilă (texte culese de Ion Bradu)

Regia artistică: Corneliu Zdrehuș. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Conducerea muzicală: Mihai Vasilescu. Data premierei: 14 mai 1970. Nr. reprezentații: 11

Stag. a 16-a – 1970/1971

Premiera 1 (116)

ARCA BUNEI SPERANȚE de *I. D. SÎRBU*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Asistent regie: Gheorghe Stana. *Scenografia*: Biró I. Géza. Data premierei: 12 septembrie 1970. Distribuția: Noe: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Noah: *Alla Tăutu;* Sem: *Eugen Țugulea;* Ham: *Jean Săndulescu;* Jafet: *Nicolae Barosan;* Ara: *Elisabeta Jar;* Protos: *Ion Martin.* Nr. reprezentații: 40

Premiera a 2-a (117)

MOARTEA ULTIMULUI GOLAN de *VIRGIL STOENESCU*

Regia artistică: Nicoleta Toia. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Boros Zoltán. Data premierei: 1 octombrie 1970. Distribuția: Dinu: *George Pintilescu, Nicolae Barosan;* Fony: *Grig Dristaru;* Laura: *Gina Nicolae;* Gina: *Andra Teodorescu, Ana Popa;* Monți: *Ana Popa, Kiss Ildikó;* Ministrul: *Nicolae Toma;* Valentin: *Marcel Segărceanu*: Pomoje: *Ion Abrudan.* Nr. reprezentații: 35

Premiera a 3-a (118)

GĂRGĂUNII DRAGOSTEI – Spectacol coupé –

Adaptarea: Emanoil Enghel. Data premierei: 12 decembrie 1970. *Scenografia* întregului spectacol: Maria Hațeganu Birea

ZOE după *YVES MIRANDE*

Regia: Jean Săndulescu. Distribuția: Dl. Popescu: *Jean Săndulescu;* D-na Popescu: *Olimpia Mâinea;* Zoe: *Ana Popa;* Urziceanu: *Marcel Segărceanu*

TREI DOCTORI localizare de *VIRGINIA VLAICU*

Regia: Eugen Țugulea. Distribuția: Bălteanu: *Octavian Uleu;* Adela: *Doina Urlățeanu,* Nelli: *Ana Popa;* Adrian: *Geo Nune;* Ionescu: *Gheorghe Stana;* Ion: *Ion Martin*

GĂRGĂUNII DRAGOSTEI de *IOSIF VULCAN*

Regia: Dorel Urlățeanu, *artist emerit.* Distribuția: Tîrgovișteanu: *Marcel Segărceanu;* Dr. Ursulescu: *Mircea Olariu, Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Gogu: *Geo Nune;* Anica: *Ana Popa;* Olimpia: *Simona Constantinescu;* Marin: *Ion Abrudan;* Joița: *Anca Miere-Chirilă;* Reta: *Doina Urlățeanu;* Luxița: *Olimpia Mâinea;* Dora: *Alla Tăutu;* Betty: *Kiss Ildikó.* Nr. reprezentații: 29

Premiera a 4-a (119)

DISPARIŢIA LUI GALY GAY (UN OM = UN OM) de *BERTOLT BRECHT*

Traducerea: Mariana Şora şi Mircea Şeptilici

Regia artistică: Alexandru Colpacci (debut) *Scenografia*: Dan Erceanu. Data premierei: 19 decembrie 1970.Distribuţia: Galy Gay: *Toma Nicolae;* Nevasta: *Doina Ioja;* Uria: *Ion Mâinea;* Jip: *Grig Dristaru;* Jesse: *Ben Dumitrescu;* Polly: *Octavian Uleu;* Wank: *Gheorghe Stana;* Fairchild: *Ion Abrudan;* Begbick: *Gina Nicolae;* Mah-Sing: *Grig Schiţcu;* Soldat I: *Ion Martin;* Soldat II: *Geo Nune*. În figuraţie: întregul colectiv al secţiei române. Nr. reprezentaţii: 11

Premiera a 5-a (120)

O NOAPTE FURTUNOASĂ de *I. L. CARAGIALE*

Regia artistică: Mihai Raicu *Scenografia*: Maria Haţeganu Birea. Cuplete: Nicolae Popeneciu. Muzica şi conducerea muzicală: Mihai Vasilescu. Data premierei: 20 februarie 1971. Distribuţia: Jupân Dumitrache: *Octavian Uleu;* Nae Ipingescu: *Marcel Segărceanu;* Chiriac: *Ion Mâinea;* Spiridon: *Grig Dristaru;* Rică Venturiano: *Gheorghe Stana;* Veta: Olimpia Mâinea; Ziţa: *Anca Miere-Chirilă, Gina Nicolae;* Interpreţi cuplete: Gina Nicolae, Ion Martin, Grig Schiţcu, Ana Popa; Dansatoare: *Ani Ungureanu, Nagy Marta*. Nr. reprezentaţii: 27

Premiera a 6-a (121)

DESTINE (EPOLEŢII INVIZIBILI) de *SILVIA ANDREESCU* şi *THEODOR MĂNESCU*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Decor: Biró I. Géza. Costume: Maria Haţeganu Birea. Data premierei: 15 martie 1971. Distribuţia: Ofiţerul: *Nicolae Toma;* Ordonanţa: *Eugen Ţugulea;* Mama: *Alla Tăutu;* Femeia: *Gina Nicolae;* Balint: *Ion Abrudan;* Cerşetorul: *Ion Martin;* Anchetatorul: *Mircea Olariu*. Nr. reprezentaţii: 17

Premiera a 7-a (122)

TOTUL ÎN GRĂDINĂ de *EDWARD ALBEE* – premieră pe ţară –

Traducerea: Antoaneta Ralian

Regia artistică: Marietta Sadova. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 22 aprilie 1971. Distribuţia: Richard: *Ion Mâinea;* Jenny: *Elisabeta Jar;* Roger: *Geo Nune;* Jack: *Jean Săndulescu;* Doamna Toothe: *Maud Mary;* Chick: *Ben Dumitrescu;* Beryl: *Doina Urlăţeanu*, Gilbert: *Octavian Uleu;* Luise: *Olimpia Mâinea;* Perry: *Marcel Segărceanu;* Cinthya: *Simona Constantinescu*. Nr. reprezentaţii: 20

Premiera a 8-a (123)

INTERESUL GENERAL de *AUREL BARANGA* – premieră absolută –

Regia: Marietta Sadova. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 27 mai 1971. Distribuţia: Regizorul: *Nicolae Barosan;* Aurelia Ţintoca: *Simona Constantinescu;* Toma Hrisanide: *Nicolae Toma;* Plătică: *Octavian Uleu;* Tanţi: Anca Miere- *Chirilă;* Lucia: *Gina Nicolae;* Sfinţescu: *Ion Martin;* Linte: *Grig Dristaru;* Carapetrache: *Ion Mâinea;* Bocioacă: *Mircea Olariu;* Mihăilescu: *Dalma Simionescu*. Nr. reprezentaţii: 25

Premiera a 9-a (124)

POVESTE NETERMINATĂ de *ALECU POPOVICI*

Regia artistică: Dorel Urlăţeanu, *artist emerit*. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Muzica: Vasile Veselovschi. Conducerea muzicală: Danko Ioan. Distribuţia: Bunicul: *Dorel Urlăţeanu, artist emerit,*

Grig Schițcu; Tatăl: *Jean Săndulescu, Grig Dristaru;* Alex: *Elisabeta Jar, Dorina Păunescu; Ana Popa;* Femeia șarpe: *Doina Urlățeanu;* Zebra: Corneliu Zdrehuș; Urson: *Ben Dumitrescu, Ion Martin;* Pantera: *Geo Nune;* Tigrul: *Gheorghe Stana;* Leul: *Olimpia Mâinea;* Un-doi-trei: *Marcel Segărceanu;* Pompel: *Ion Abrudan;* Un cățel: *Ani Ungureanu;* Un șoricel; *Nagy Marta;* O pisică: *Gabriela Teodorescu.* Nr. reprezentații: 3

Stag. a 17-a – 1971/1972

Premiera 1 (125)
OMUL CARE... de *HORIA LOVINESCU*

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 8 octombrie 1971. Distribuția: Paciurea: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Focșa: *Eugen Țugulea;* Pădureț: *Marcel Segărceanu;* Crainic: *Grig Schițcu;* Paraponțu: *Mircea Olaru, Mihai Păunescu;* Corbuțu: *Ion Abrudan;* Matei Albu: *George Pintilescu;* Albert: *Nicolae Barosan,* Geo Nune; Eliza: *Óss Enikő, Ruxandra Sireteanu;* Medicul: *Ion Martin;* David: *Emil Schmidt, Nicolae Barosan;* Șeful și Ministrul: *Carol Lavotta;* Dorval și Atașat cultural: *Octavian Uleu;* Dinu Zamcea: *Eugen Harizomenov;* Sanda Albu: *Dorina Păunescu;* Fredi Poluxis: *Jean Săndulescu;* Colonelul Pârvulescu: *Nicolae Toma;* Maiorul Mironescu: *Grig Dristaru;* Căpitanul Constantin: *Gheorghe Stana;* Veta: *Ana Popa;* Înaltul personaj: *Ion Mâinea;* Doamne invitate la cocktail: *Olimpia Mâinea, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Simona Constantinescu, Marlena Prigoreanu;* Un necunoscut: *Geo Nune;* Alt necunoscut: *Corneliu Zdrehuș.* Nr. reprezentații: 25

Premiera a 2-a (126)
VULPEA ȘI STRUGURII de *GUILHERME FIGUEIREDO*
Traducerea: Miron-Lasernon-Vincze

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 16 octombrie 1971. Distribuția: Esop: Eugen Harizomenov; Cleia: Simona Constantinescu; Xantos: Toma Nicolae; Melita: Virginia Rogin; Agnostos: Eugen Țugulea; Etiopianul: Nicolae Barosan. Nr. reprezentații: 28

Premiera a 3-a (127)
APUS DE SOARE de *B. ȘT. DELAVRANCEA*

Regia artistică: Nicoleta Toia. Asistent regie: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Muzică: Adi Braun. Data premierei: 30 decembrie 1971. Distribuția: Ștefan: *Nicolae Toma;* Clucerul Moghilă: *George Pintilescu;* Logofătul Tăut: *Ion Mâinea,* Hatmanul Arbore: *Eugen Țugulea;* Bogdan: *Palóczy Frigyes, Emil Schmidt;* Postelnicul Toader: *Ion Abrudan;* Pârcălabul Grumază: *Grig Dristaru;* Pârcălabul Alexa: *Mihai Păunescu;* Pîrcălabul Dragoș: *Marcel Segărceanu;* Pârcălabul Șandru: *Grig Schițcu;* Bătrânul Hraman: *Ion Martin;* Vornicul Jurj: *Corneliu Zdrehuș;* Paharnicul Ulea: *Jean Săndulescu;* Stolnicul Drăgan: *Nicolae Barosan;* Jitnicerul Stavăr: *Gheorghe Stana;* Petru Rareș: *Geo Nune;* Doctorul Cesena: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Doctorul Șmil: *Eugen Harizomenov;* Doamna Maria: *Alla Tăutu;* Irina: *Simona Constantinescu;* Reveca: *Doina Urlățeanu;* Dochia: *Olimpia Mâinea;* Oana: *Dorina Păunescu;* Ilinca: *Anca Miere-Chirilă;* Neaga: *Ana Popa;* Ileana: *Doina Ioja;* Bălașa: *Marlena Prigoreanu;* Oleana: *Nagy Marta;* Stănișoara: *Virginia Rogin.* Nr. reprezentații: 39

Premiera a 4-a (128)
PROCESUL ADAM ŞI EVA de *RUDI STRAHL* – premieră pe ţară –
Traducerea: Aneta Dobre

Regia: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Adi Braun. Data premierei: 12 februarie 1972. Distribuţia: Adam: *Nicolae Barosan*; Eva: *Ana Popa*; Judecătorul: *Dorel Urlăţeanu, artist emerit*; Avocatul: *Ion Abrudan*; Procurorul: *Alla Tăutu*; Grefierul: *Marcel Segărceanu*; Hans: *Mihai Păunescu*; Hella: *Marlena Prigoreanu*. Nr. reprezentaţii: 47

Premiera a 5-a (129)
PESCĂRUŞUL de *A. P. CEHOV* Traducerea: Moni Ghelerter, Mara Nicolau și Radu Teculescu

Regia: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Florica Mălureanu. Muzica: Adi Braun. Data premierei: 19 martie 1972. Distribuţia: Arkadina: *Simona Constantinescu*; Treplev: *Eugen Harizomenov*; Soria: *Jean Săndulescu*; Zarecinaia, Șamraev: *Grig Schiţcu*; Polina Andreevna: *Doina Ioja*; Mașa: *Dorina Păunescu*; Trigorin: *George Pintilescu*; Dorn: *Ion Mâinea*; Medvedenko: *Gheorghe Stana*; Iakov: *Ion Martin*; O fată în casă: *Virginia Rogin*. Nr. reprezentaţii: 30

Premiera a 6-a (130)
UNCHIUL NOSTRU DIN JAMAICA de *DAN TĂRCHILĂ*

Regia artistică: Mihai Raicu. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 20 aprilie 1972. Distribuţia: Tudor Teodorescu: *Nicolae Toma*; Eva: *Doina Urlăţeanu*; Toni: *Geo Nune*; Tom Whyer: *Grig Dristaru*; George Dalbin: *Octavian Uleu*; Cici: *Marlena Prigoreanu*; Verona Vintilă: *Maud Mary*; Vasile Păduraru: *Emil Schmidt*. Nr. reprezentaţii: 29

Stag. a 18-a – 1972/1973

Premiera 1-a (131)
VLAD ŢEPEŞ ÎN IANUARIE de *MIRCEA BRADU* – premieră absolută –

Regia artistică: Magda Bordeianu. *Scenografia*: Sică Rusescu. Data premierei: 26 octombrie 1972. Distribuţia: Vlad Țepeș: *Ștefan Sileanu*; Stareţul: *Ion Mâinea*; Cavalerul italian: *Theo Cojocaru*; Johann: *Nicolae Toma*; Necker: *Dorel Urlăţeanu, artist emerit*; Albert Bölöni: *Marcel Segărceanu*; Eufrosin: *Eugen Ţugulea*; Armașul și solul: *Grig Dristaru*; Cotean, Turc I și Căpitanul gărzii: *Nicolae Barosan*; Balmuș, Canonic II, Boier suită Laiotă: *Grig Schiţcu*; Motoi, Catavolinos, Boier suită Laiotă: *Ion Abrudan*; Hamza, Canonic I, Boier tron: *Ion Martin*; Mehmed, Boier tron și Boier suită Laiotă: *Eugen Harizomenov*; Laiotă vodă: *Mihai Păunescu*. Nr. reprezentaţii: 27

Premiera a 2-a (132)
REGELE GOL de *EVGHENI ȘVARȚ*; Traducere: Doina Criș și Ion Vărădeanu

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Adi Braun. Coregrafia: Maria Schneider. Data premierei: 30 noiembrie 1972. Distribuţia: Henrich: *Nicolae Barosan*; Christian: *Theo Cojocaru*; Regele tată: *Eugen Ţugulea*; Regele: *Nicolae Toma*; Prinţesa: *Dorina Păunescu*; Guvernanta: *Simona Constantinescu*; Ministrul sentimentelor intime: *Ion Abrudan*; Prim ministrul: *Ion Mâinea*; Șambelanul: *Ion Martin*; Primarul: *Marcel Segărceanu*; Poetul curţii: *Mihai Păunescu*; Doamne de la curte: *Olimpia Mâinea, Doina Ioja, Anca Miere-Chirilă, Doina Urlăţeanu*; Valetul: *Grig Dristaru*; Bufonul: *Eugen Harizomenov*; Dirijorul: *Grig Schiţcu*; Lustragiul: *Varga Tiberiu*, Bucătarul: *Octavian Uleu*;

Femeia: *Ana Popa;* În alte roluri: *Mariana Vasile, Mia Popescu, Carmen Ghiman, Octavian Vaida, Gigi Groșanu.* Nr. reprezentații: 38

Premiera a 3-a (133)
REVOLTA DE PE ***CAINE*** de *HERMAN WOUK* Traducerea: Anca Tănăsescu
Regia: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 27 ianuarie 1973. Distribuția: Stenograful: *Varga Tiberiu;* Barney Greenwald: *Eugen Țugulea,* Stephan Maryk: *George Pintilescu;* John Challe: *Ion Mâinea*: Blakely: *Nicolae Toma;* Philip Queeq: *Jean Săndulescu;* Thomas Keefer: *Ion Abrudan;* Iunius Urban: *Ion Martin;* Willis Keith: *Nicolae Barosan;* Randolph Soudhard: *Marcel Segărceanu;* Dr. Forrest Lunden: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Dr. Birt: *Eugen Harizomenov.* Nr. reprezentații: 45

Premiera a 4-a (134)
PREȘUL de *ION BĂIEȘU*
Regia artistică: Magda Bordeianu. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Muzica: Adi Braun. Data premierei: 17 martie 1973. Distribuția: Pamfil: *Octavian Uleu;* Filofteia: *Anca Miere-Chirilă;* Avocatul: *Ion Mâinea;* Fotograful: *Ion Abrudan;* George: *Theo Cojocaru, Eugen Harizomenov;* Ana: *Carmen Ghiman, Ana Popa;* Gigel: *Grig Dristaru;* Getuța: *Mia Popescu;* Gicu: *Mihai Păunescu;* Gica: *Mariana Vasile;* Italianul: *Varga Tiberiu;* Popescu: *Grig Schițcu.* Nr. reprezentații: 29

Premiera a 5-a (135)
ACEȘTI ÎNGERI TRIȘTI de *D. R. POPESCU*
Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 5 mai 1973. Distribuția: Silvia: *Dorina Păunescu;* Ion: *Eugen Harizomenov;* Ioana: *Mia Popescu;* Tatăl lui Ion: *Ion Martin;* Marcu: *Ion Abrudan;* Cristescu: *Marcel Segărceanu;* Petru: *Nicolae Barosan.* Nr. reprezentații: 27

Premiera a 6-a (136)
O FATĂ IMPOSIBILĂ de *VIRGIL STOENESCU*
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 23 iunie 1973. Distribuția: Directorul: *Jean Săndulescu;* Primarul: *Nicolae Toma;* Mirela: *Mariana Vasile;* Otilia: *Mia Popescu;* Valeriu: *George Pintilescu, Nicolae Barosan;* Cristian: *Grig Dristaru;* Irina: *Alla Tăutu;* Bogdan: *Eugen Harizomenov;* Bătrâneanu: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Velcescu: *Marcel Segărceanu, Eugen Țugulea;* Stelu: *Ion Martin;* Victorița: *Ana Popa.* Nr. reprezentații: 23

SPECTACOLE CAFÉ-THÉATRE

DE N-AR FI FOST MĂCAR O FLOARE (137)
(în cadrul expoziției de trandafiri a actorului cultivator de trandafiri Marcel Segărceanu)
Regia artistică: Marcel Segărceanu. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 4 iunie 1973. Actorii Simona Constantinescu, Olimpia Mâinea și Marcel Segărceanu au recitat versuri de *Saadi, Rabindranath Tagore, D. Anghel, G. Topîrceanu, G. Bacovia, V. Eftimiu, L.Blaga, Radu Stanca.* Ilustrația muzicală: fragmente din compoziții de *Brahms, Berlioz, Chopin, Strauss*

BĂLCESCU, ÎNCEPUT DE CALENDARE (138)
(125 de ani de la Revoluția din 1848)
Scenariu de Elisabeta Pop și Viorel Horj. *Regia artistică*: Dorel Urlățeanu, *artist emerit. Scenografia*: Eliza Popescu Zisiade. Data premierei: 14 iunie 1973. Interpreți: *Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Simona Constantinescu, Eugen Harizomenov, Grig Dristaru, Doina Ioja, Anca Miere-Chirilă, Ion Mâinea, Olimpia Mâinea, Ion Martin, Mihai Păunescu, Alla Tăutu, Nicolae Toma, Eugen Țugulea, George Pintilescu, Mia Popescu, Doina Urlățeanu, Carmen Ghiman, Theo Cojocaru, Varga Vilmos, Varga Tiberiu*. Nr. reprezentații: 1

Stag. a 19-a –1973/1974

Premiera 1 (139)
CITITORUL DE CONTOR de *PAUL EVERAC* – premieră absolută –
Regia artistică: Nicoleta Toia. Decor: Liviu Răuteanu. Costume: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 29 septembrie 1973. Distribuția: Arh. Gh. Jinga: *Jean Săndulescu;* Amelia Jinga: *Simona Constantinescu;* Octav Jinga: *Adrian Pintea* (elev – debut); Neli Jinga: *Gábor Kati;* Sevasta Jinga: *Anca Miere-Chirilă;* Clara Mogoș: *Mia Popescu;* Arh.Cosmescu: *Eugen Țugulea;* Șerban Halunga: *Eugen Harizomenov;* Dr. Negrin: *Palóczy Frigyes;* Cititorul de contor: *Ion Abrudan*. Nr. reprezentații: 18

Premiera a 2-a (140)
MUȘCATA DIN FEREASTRĂ de *V. I. POPA*
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 13 octombrie 1973. Distribuția: Conu Grigore: *Nicolae Toma;* Coana Sofica: *Alla Tăutu;* Olguța: *Ana Popa;* Georgică: *Mariana Vasile;* Părintele Udriș: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Radu Cociaș: *Nicolae Barosan;* Ionică: *Ion Martin;* Constantin Cârnu; *Grig Schițcu*. Nr. reprezentații: 45

Premiera a 3-a (141)
GÂLCEVILE DIN CHIOGGIA de *CARLO GOLDONI;* Traducerea: Florian Potra
Regia artistică: Farkas Stefan și Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Eliza Popescu. Data premierei: 6 ianuarie 1974. Distribuția: Jupân Toni: *Octavian Uleu;* Mătușa Pasqua: *Doina Ioja;* Lucietta: *Mariana Vasile;* Titta-Nane: *Marcel Popa;* Beppe: *Ion Abrudan;* Jupân Fortunato: *Nicolae Toma;* Mătușa Libera: *Olimpia Mâinea;* Orsetta: *Ana Popa, Mia Popescu;* Checca: *Gábor Kati;* Jupân Vicenzo: *Marcel Segărceanu;* Toffolo: *Nicolae Barosan;* Izidoro: *Ion Mâinea;* Portărelul: *Grig Schițcu;* Canocchia: Mia *Popescu, Ana Popa*. Nr. reprezentații: 30

Premiera a 4-a (142)
SINGURĂTATEA TRĂGĂTORULUI LA ȚINTĂ de *VASILE REBREANU* și *MIRCEA ZACIU*
Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 9 februarie 1974. Distribuția: Ea: *Mariana Vasile;* Filip: *Ion Abrudan;* Toma: *Theo Cojocaru;* Costel: *Nicolae Barosan;* Eugen: *Eugen Harizomenov;* Bătrânul: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Grigore: *Marcel Segărceanu;* Matei Salavăstru: *Ion Martin*. Nr. reprezentații: 29

Premiera a 5-a (143)
A ȘASEA PUTERE de *VINCENZO DI MATTIA;* Traducerea: Angela Ioan
Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Cornel Pop. Data premierei: 30 martie 1974. Distribuția: Furbringer: *Ion Mâinea;* Vogler: *Jean Săndulescu;*

Larsen: *Eugen Țugulea*, David: *Marcel Popa*; Johan Wefrem: *Ion Martin*, Cristina: *Simona Constantinescu*; Mattia Rubes: *Grig Schițcu*; Pekny: *Eugen Harizomenov*; Simone: *Marcel Segărceanu*. Nr. reprezentații: 31

Premiera a 6-a (144)

RĂZBOIUL TROIEI NU VA AVEA LOC de *JEAN GIRAUDOUX*; Traducerea: Dinu Albulescu

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Kocsis Nagy Margit. Data premierei: 4 mai 1974. Distribuția: Andromaca: *Simona Constantinescu*; Cassandra: *Mariana Vasile*; Hector: *Eugen Harizomenov*; Paris: *Nicolae Barosan*; Priam: *Dorel Urlățeanu, artist emerit*; Hecuba: *Alla Tăutu*; Democos: *Nicolae Toma*; Geometrul: *Ion Abrudan*; Elena: *Eugenia Papaiani*; Pacea: *Gábor Kati*; Tânărul Troilus: *Theo Cojocaru*; Abneos: *Octavian Uleu*; Busiris: *Marcel Segărceanu*; Oiax: *Ion Martin*; Ulisse: *Marcel Popa, Eugen Țugulea*; Gabierul: *Ion Mâinea*; Olpides: *Grig Schițcu*; Iris: *Mia Popescu*. Nr. reprezentații: 30

Premiera a 7-a (145)

HOP ȘI NOI ÎNTR-O REVISTĂ – spectacol muzical umoristic –

(Scheciuri de Valentin Silvestru, A. Kuklianski, A. Hait, Elisabeta Pop, Eugen Țugulea, Dumitru Chirilă, V. Horj, M. Maximilian, Grig Schițcu)

Regia artistică: Dorel Urlățeanu, *artist emerit*. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica: Adi Braun. Data premierei: 28 iunie 1974. Interpreți: *Nicolae Toma, Grig Schițcu, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Doina Urlățeanu, Ion Martin, Ion Mâinea, Anca Miere Chirilă, Theo Cojocaru, Mia Popescu, Marcel Popa, Belenyi Francisc, Gábor Kati, Tank Ladislau, Molnár Augustin*. Nr. reprezentații: 17

SPECTACOLE CAFÉ-THÉATRE

BOLNĂVIT DE DORURI MULTE (146)

– Recital *OCTAVIAN GOGA* –

Interpretare și *regie*: Anca Miere-Chirilă. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica: Mihai Vasilescu. Data premierei: 20 septembrie 1973. Nr. reprezentații: 10

AUD MATERIA PLÂNGÂND (147)

– Recital GEORGE BACOVIA –

Interpretare și *regie*: Octavian Uleu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 17 noiembrie 1973. Nr. reprezentații: 7

Stag. a 20-a – 1974/1975

Premiera 1 (148)

CINE UCIDE DRAGOSTEA? de *PETRU VINTILĂ*

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 17 august 1974. Distribuția: Felix: *Marcel Segărceanu*; Adela: *Alla Tăutu*; Caius: *Nicolae Toma*; Zeno: *Theo Cojocaru*; Aurel: *Ion Abrudan*; Olguța: *Mariana Vasile*; Coriolan: *Ion Martin*; Octavian: *Eugen Harizomenov*; Zenobia: *Eugenia Papaiani*; Vartiadis: *Ion Mâinea*. Nr. reprezentații: 24

Premiera a 2-a (149)

PLAY STRINDBERG de *FRIEDRICH DÜRRENMATT*; Traducerea: Nicolae Reiter

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica: Gheorghe Hausmann.

Data premierei: 28 septembrie 1974. Distribuția: Edgar: *Ion Mâinea;* Alice: *Simona Constantinescu;* Kurt: *Marcel Popa.* Nr. reprezentații: 32

Premiera a 3-a (150)
PLOȘNIȚA de *V. MAIAKOVSKI;* Traducerea: Tamara Gane

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Paul Salzberger. Muzica: Cornel Pop. Data premierei: 17 noiembrie 1974. Distribuția: Prîsipkin: *Eugen Harizomenov;* Zoia: *Eugenia Papaiani;* Elzevira: *Mia Popescu, Ileana Iurciuc;* Rozalia Pavlovna: *Olimpia Mâinea;* David Osipovici: *Grig Schițcu, Ion Mâinea;* Oleg Baian: *Ion Abrudan;* Flăcăul desculț: *Nicolae Barosan;* Flăcăul cu cartea și Inventatorul: *Laurian Jivan;* Lăcătușul: *Ion Martin;* Fata: *Mariana Vasile;* Domnișoare de onoare: *Doina Urlățeanu, Anca Miere-Chirilă;* Cavaler de onoare: *Marcel Segărceanu;* Musafirul: *Octavian Uleu, Grig Schițcu;* Pompier I: *Nicolae Barosan;* Pompier II: *Laurian Jivan;* Pompier III: *Theo Cojocaru, Mircea Constantinescu;* Oratorul: *Marcel Segărceanu;* Responsabil ceremonial: *Eugen Țugulea;* Directorul grădinii zoologice: *Nicolae Toma;* Profesorul: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Președintele: *Jean Săndulescu;* Precupețe, Vânzătoare de ziare și Infirmiere: *Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Doina Urlățeanu, Ana Popa, Mariana Neagu;* Flașnetar: *Florența Manea.* Nr. reprezentații: 33

Premiera a 4-a (151)
VIAȚA E CA UN VAGON? de *PAUL EVERAC*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia* : Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 16 ianuarie 1975. Distribuția: Todor Frențiu: *Ion Abrudan:* Catița Frențiu: *Eugenia Papaiani;* Tereza Schonery: *Anca Miere Chirilă;* Hrizofenia Oghină: *Mia Popescu;* Iulia Zâmbreșteanu: *Mariana Vasile;* Ludmila Banciu: *Alla Tăutu;* Stela Smântână: *Ana Popa, Gábor Kati;* Eufrosina Daru: *Doina Urlățeanu;* Oficianta: *Florența Manea;* Pavel Otlăcan: *Nicolae Toma;* Simion Birău: *Octavian Uleu, Grig Schițcu;* Ilie Pârlea: *Eugen Țugulea;* Însoțitorul: *Ion Martin;* Tov. de la centru: *Ion Mâinea;* Neamțul: *Laurian Jivan;* Avocat Sădeanu: *Marcel Popa;* Gheorghe Daru: *Marcel Segărceanu;* Oacheșul: *Theo Cojocaru, Nicolae Barosan.* Nr. reprezentații: 52

Premiera a 5-a (152)
DICTATORUL de *AL. KIRIȚESCU*

Regia artistică: Sergiu Savin. Decor: Tatiana Manolescu-Uleu. Costume: Eliza Popescu. Data premierei: 15 martie 1975. Distribuția: Premierul: *Eugen Harizomenov;* Stan Boldur: *Nicolae Barosan;* Principele von Langeburg: *Jean Săndulescu;* Coty Adam: *Marcel Popa;* Inspectorul Adam: *Grig Schițcu;* Principesa Soltana Țuțubey: *Simona Constantinescu;* Lilla: *Alla Tăutu;* Mati: *Eugenia Papaiani;* Gina Castriș: *Olimpia Mâinea;* Doamna în doliu: *Doina Urlățeanu.* Nr. reprezentații: 33

Premiera a 6-a (153)
POVESTE DE IARNĂ de *WILLIAM SHAKESPEARE;* Traducerea: Ion Vinea

Regia: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Cornel Pop. Data premierei: 24 mai 1975. Distribuția: Leontes: *Ion Mâinea;* Mamilius: *Theo Cojocaru;* Camil: *Nicolae Toma;* Antigon: *Jean Săndulescu;* Cleomen: *Marcel Segărceanu;* Florizel: *Laurian Jivan,* Archidamus: *Ion Abrudan;* Un păstor bătrân: *Dorel Urlățeanu;* Clovnul: *Ion Martin;* Autolicus: *Nicolae Barosan;* Hermiona: *Eugenia Papaiani;* Perdita: *Mariana Vasile;* Paulina: *Simona Constantinescu;* Emilia: *Doina Urlățeanu;* Mopsa: *Mia Popescu;* Dorcas: *Florența Manea;* Ofițerul: *Grig Schițcu;* O doamnă de la curte: *Anca Miere-Chirilă;* Timpul: *Eugen Harizomenov.* Nr. reprezentații: 22

Premiera a 7-a (154)
FETIŢA CU CHIBRITURI de *ANGEL CÂRSTEA* după Hans Christian Andersen
- spectacol muzical, premieră absolută -

Regia: Eugen Ţugulea. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica originală: Florin Comişel. Conducerea muzicală: Ludovic Boross. Data premierei: 21 septembrie 1975. Distribuţia: Christine: *Eugenia Papaiani*; Tommy: *Mariana Vasile*; Dick: *Simona Constantinescu*; Bill Tower: *Ion Martin*; Emily Tower: *Doina Urlăţeanu*; Lord Hastings: *Nicolae Toma*; Cathleen: *Rodica Beleneşi* (elevă); Mr. Gray: *Grig Schiţcu*; Jackson: *Marcel Segărceanu*. Nr. reprezentaţii: 59

SPECTACOL EMINESCU
TOT MAI CITESC MĂIASTRA-ŢI CARTE (155)
Scenariul: Elisabeta Pop.

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 15 ianuarie 1975. Interpreţi: *Eugen Ţugulea, Theo Cojocaru, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Ion Mâinea, Simona Constantinescu, Doina Urlăţeanu, Eugenia Papaiani, Laurian Jivan*. Nr. reprezentaţii: 1

SPECTACOL CAFÉ-THÉATRE

EMINESCU LA VIENA (156) de *STELIAN VASILESCU*
(spectacol lectură)

Regia şi cadrul scenografic: Ion Mâinea. Data premierei: 12 martie 1975. Interpreţi: *Nicolae Barosan, Eugenia Papaiani, Ion Mâinea, Liviu Rozorea, Elisabeta Jar, Marcel Segărceanu, Ion Abrudan, Simona Constantinescu, Eugen Ţugulea, Nicolae Toma, Marcel Popa, Ion Martin, Laurian Jivan, Ileana Iurciuc, Mircea Constantinescu, Radu Vaida*. Nr. reprezentaţii: 1

Stag. a 21-a - 1975/1976

Premiera 1 (157)
NOAPTE ALBĂ de *MIRCEA BRADU*
- premieră absolută -

Regia: Zoe Anghel Stanca. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica: Gabriel Popovici. Data premierei: 2 octombrie 1975. Distribuţia: Menumorut: *Ion Mâinea*; Usubuu: *Eugen Ţugulea*, Doamna: *Alla Tăutu*; Domniţa: *Ileana Iurciuc*; Bâlea: *Ion Abrudan*; Vataul: *Eugen Harizomenov*; Sala: *Nicolae Barosan*; Bora: *Marcel Popa*; Solul din Nord: *Jean Săndulescu*; Voila: *Radu Neag*; Cronicarul I: *Laurian Jivan*; Cronicar II: *Dorel Urlăţeanu*; Doica: *Anca Miere-Chirilă*; Fiul lui Usubuu: *Marius Nichita, Dimitrios Stefanidis*. Nr. reprezentaţii: 48

Premiera a 2-a (158)
STEAUA FĂRĂ NUME de *MIHAIL SEBASTIAN*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Maria Haţeganu Birea. Data premierei: 16 octombrie 1975. Distribuţia: Şeful gării: *Nicolae Toma*; Un ţăran: *Ion Martin*; Marin Miroiu; *Radu Vaida*; Ichim: *Ion Abrudan*; Domnişoara Cucu: *Simona Constantinescu*; Eleva: *Ileana Iurciuc*; Pascu: *Grig Schiţcu*; Conductorul: *Marcel Segărceanu*, Mona: *Mariana Neagu*; Udrea: *Mircea Constantinescu*; Grig: *Nicolae Barosan*. Nr.reprezentaţii: 33

Premiera a 3-a (159)

BOMBA ZILEI de *BEN HECHT - CHARLES MCARTHUR;* Traducerea: Andrei Băleanu

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 15 ianuarie 1976. Distribuția: Andy Cott: *Marcel Popa;* Wilson: *Mircea Constantinescu;* McCue: *Eugen Harizomenov;* Murphy: *Ion Abrudan;* Krüger: *Radu Neag;* Schwartz: *Radu Vaida;* Bensinger: *Laurian Jivan;* Bismarck: *Grig Schițcu;* Diamondlovey: *Jean Săndulescu;* Hildy Johnson: *Nicolae Barosan;* Malloy: *Mariana Neagu;* Hartmann: *Nicolae Toma;* Peggy Grant: *Ileana Iurciuc;* Doamna Grant; *Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă;* Primarul: *Marcel Segărceanu;* Pincus: *Ion Martin;* Williams: *Eugen Țugulea;* Walter Burns: *Ion Mâinea.* Nr. reprezentații: 34

Premiera a 4-a (160)

BALCONUL de *D. R. POPESCU*

- premieră absolută -

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu Uleu. Data premierei: 10 aprilie 1976. Distribuția: Voichița: *Ileana Iurciuc;* Adrian: *Mircea Constantinescu;* Melpomete: *Radu Vaida;* Alex: *Eugen Harizomenov;* Țaporea: *Radu Neag;* Cășină: *Ion Mâinea;* Bășat: *Ion Abrudan;* Stela: *Doina Urlățeanu, Alla Tăutu;* David: *Eugen Țugulea;* Rozalia: *Simona Constantinescu;* Toderea: *Marcel Popa;* Fana: *Eugenia Papaiani.* Nr. reprezentații: 35

Premiera a 5-a (161)

MAREA GARĂ NOUĂ de *VICTOR FRUNZĂ*

- premieră absolută -

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Biró I. Géza. Data premierei: 22 mai 1976. Distribuția: Șeful gării: *Ion Mâinea;* Adjunct: *Nicolae Toma;* Mami - Adjunct II: *Alla Tăutu; Hortansa: Mariana Vasile;* Coca: *Eugenia Papaiani;* Sultana: *Olimpia Mâinea;* Călătorul: *Grig Schițcu;* Soția șefului de gară: *Doina Urlățeanu, Simona Constantinescu;* Femeia: *Anca Miere-Chirilă;* Arhitectul: *Jean Săndulescu;* Constructivescu: *Dorel Urlățeanu,* Tovarășul Mișu: *Marcel Segărceanu;* Spectatoarea: *Simona Constantinescu;* Reporterul: *Radu Neag;* Tehnicianul: *Ion Martin.* Nr. reprezentații: 25

Premiera a 6-a (162)

FÂNTÂNA TREVI de *GIAN LORENZO BERNINI*

- premieră mondială -

Traducerea: Florian Potra

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Petru Voichescu. Muzica: Nicolae Moranciu. Data premierei: 5 iunie 1976. Distribuția: Grațiano: *George Pintilescu, Ion Mâinea;* Zanni Traffichino: *Eugen Harizomenov;* Rosetta: *Mariana Neagu;* Angelica: *Ileana Iurciuc;* Cinzio: *Radu Vaida;* Oviello: *Mircea Constantinescu;* Alidoro: *Laurian Jivan;* Cochet: *Ion Abrudan;* Iacaccia: *Marcel Popa;* Sepio: *Nicolae Barosan;* Pulcinella: *Dimitrios Stefanidis.* Nr. reprezentații: 21

SPECTACOL ANIVERSAR: *(163)*

POEȚII ȘI UNIREA

Scenariul: Elisabeta Pop. *Regia artistică*: Sergiu Savin. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 24 ianuarie 1976. Interpreți: *Simona Constantinescu, Doina Urlățeanu, Olimpia Mâinea, Mariana Vasile, Eugenia Papaiani, Eugen Țugulea, Alla Tăutu, Ion Abrudan.*

Stag. a 22-a – 1976/1977

Premiera 1 (164)
CÂND IARBA ARE CHIP DE OM
(ȘI VOR VENI NOPȚI DE DRAGOSTE) de *RODICA PADINA*
– premieră absolută –

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Biró I. Géza. Muzica: Gheorghe Hausmann. Data premierei: 10 octombrie 1976. Distribuția: Horia: *Eugen Harizomenov;* Dana: *Mariana Neagu;* Ioana: *Simona Constantinescu;* Barbu: *Nicolae Barosan;* Corina: *Eugenia Papaiani;* Ștefana: *Alla Tăutu;* Marina: *Mariana Vasile;* Anca: *Florența Manea, Ileana Iurciuc.* Nr. reprezentații: 22

Premiera a 2-a (165)
APPASSIONATA de *AUREL GH. ARDELEANU*

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Petru Voichescu. Muzica: Nicolae Moranciu. Data premierei: 23 noiembrie 1976. Distribuția: Valentin: *Ion Abrudan;* Ștefan: *Nicolae Barosan;* O comunistă: *Simona Constantinescu;* Ilona: *Ileana Iurciuc;* Ofițerul neamț: *Laurian Jivan; Radu Vaida;* Fata: *Florența Manea;* Tânărul: *Ion Martin*: Doamna Pauli: *Anca Miere-Chirilă;* Prefectul: *Ion Mâinea;* Femeia: *Olimpia Mâinea;* Băiatul cu chitara: *Nicolae Moranciu;* Bunica: *Eugenia Papaiani,* Șef protocol: *Marcel Popa;* Agentul: *Jean Săndulescu;* Muncitorul: *Marcel Segărceanu;* Soția: *Alla Tăutu;* Fostul soldat: *Nicolae Toma;* Chestorul: *Eugen Țugulea;* Tânăra: *Mariana Vasile;* Funcționarul și Sculptorul: *Radu Vaida*. Nr. reprezentații: 13

Premiera a 3-a (166)
SPRE STELE de *LEONID ANDREEV*
– premieră pe țară –
Traducerea: Alexandru Mirodan și Xenia Stroe

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tody Constantinescu. Muzica (compoziții originale): Florian Chelu. Data premierei: 16 decembrie 1976. Distribuția: Serghei Ternovski: *Jean Săndulescu;* Inna Ternovskaia: *Simona Constantinescu;* Anna: *Ileana Iurciuc;* Petea: *Radu Vaida;* Nikolai: *Florian Chelu;* Valentin Verhovțev: *Eugen Țugulea;* Mariusa: *Mariana Neagu;* Pollak: *Ion Abrudan;* Iosif Lunz: *Eugen Harizomenov;* Vasili Jitov: *Laurian Jivan;* Treutsch: *Ion Martin*: Bătrâna: *Anca Miere-Chirilă*. Nr. reprezentații: 26

Premiera a 4-a (167)
PORUNCA A ȘAPTEA: FURĂ CEVA MAI PUȚIN de *DARIO FO*
Traducerea: Angela Ioan

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Eliza Popescu. Data premierei: 3 martie 1977. Distribuția: Enea: *Mariana Neagu;* Domnul: *Laurian Jivan;* Soția Domnului: *Simona Constantinescu;* Profesorul și Groparul I: *Ion Abrudan;* Hoțul și Groparul II: *Radu Vaida;* Judecătorul și Groparul III: *Eugen Harizomenov, Eugen Țugulea, Marcel Popa;* Comandorul și Groparul IV: *Nicolae Barosan;* Cocota: *Alla Tăutu;* Cocota I și Călugărița II: *Ileana Iurciuc;* Cocota II și Călugărița I: *Mariana Vasile;* Directorul: *Ion Mâinea;* Comisarul: *Marcel Segărceanu; Maica Superioară; Anca Miere-Chirilă;* Excelența-Sa: *Nicolae Toma;* Paznicul: *Grig Schițcu;* Soția paznicului: **Doina Urlățeanu**. Nr. reprezentații: 38

Premiera a 5-a (168)
HOTĂRÂREA de *MIRCEA BRADU*
- premieră absolută -

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: T.Th.Ciupe. Muzica: Cornel Pop. Data premierei: 17 aprilie 1977. Distribuţia: Alexandru: *Nicolae Barosan,* Maria: *Eugenia Papaiani;* Russel: *Mircea Constantinescu;* Anca: *Simona Constantinescu,* Ioan Bălăceanu: *Eugen Ţugulea;* Kogălniceanu: *Ion Mâinea;* Hans şi Petru: *Radu Vaida;* Blowitz: *Jean Săndulescu;* Ataşatul austriac şi Take: *Grig Schiţcu;* Ataşatul german şi Popescu: *Valentin Avrigeanu;* Ataşatul francez şi Ion Brătianu: *Marcel Popa;* Ataşatul englez şi Ion Ghica: *Corneliu Gheba;* Murad: *Nicolae Toma;* Ignatiev: *Marcel Segărceanu;* Nehoda şi Stuart: *Ion Abrudan;* Andrássy: *Dorel Urlăţeanu, artist emerit;* Rosetti: *Laurian Jivan;* Pavel: *Ion Martin;* Soldat I: *Dimitrios Stefanidis;* Soldat II: *Marin Monoc.* Nr. reprezentaţii: 38

Premiera a 6-a (169)
SÂNZIANA ŞI PEPELEA de *VASILE ALECSANDRI*

Versiunea scenică şi *regia artistică*: Sergiu Savin. *Scenografia*: Eliza Popescu. Data premierei: 5 iunie 1977. Distribuţia: Papură Vodă: *Laurian Jivan, Ion Abrudan;* Sânziana: *Ileana Iurciuc;* Pepelea şi Crivăţul: *Mircea Constantinescu;* Pârlea Vodă: *Ion Mâinea;* Lăcustă Vodă: *Radu Vaida;* Păcală: *Ion Abrudan, Marcel Popa;* Tândală: *Grig Schiţcu;* Zâna Lacului: *Alla Tăutu, Eugenia Papaiani;* Zâna Codrului: *Mariana Neagu, Mariana Vasile;* Zmeul: *Nicolae Barosan;* Statu-Palmă: *Ion Martin;* În alte roluri: *Olimpia Mâinea, Doina Urlăţeanu, Dimitrios Stefanidis, Marin Monoc, Mişu Şerban.* Nr. reprezentaţii: 31

SPECTACOLE STUDIO

RECITAL OMAGIAL HORVÁTH IMRE (170)
Selecţia versurilor: Andrei Bokor

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 16 noiembrie 1976. Interpreţi: *Nicolae Toma, Alla Tăutu, Olimpia Mâinea, Marcel Popa, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Mariana Vasile.* Nr. reprezentaţii: 1

PRIMĂVARĂ FIERBINTE (171)
Spectacol 1907

Scenariul: *Andrei Bokor. Regia*: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica şi conducerea muzicală: Miron Raţiu. Data premierei: 6 aprilie 1977. Interpreţi: *Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Laurian Jivan, Ion Martin, Olimpia Mâinea, Ion Mâinea, Anca Miere-Chirilă, Eugenia Papaiani, Jean Săndulescu, Marcel Segărceanu, Alla Tăutu, Nicolae Toma, Eugen Ţugulea, Radu Vaida, Mariana Vasile.* Nr. reprezentaţii: 1

1 8 7 7 (172)
(spectacol la Statuia ostaşului român)

Scenariul: Viorel Horj. *Regia artistică*: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Biró I. Géza. Data premierei: 8 mai 1977. Interpreţi: *Ion Abrudan, Mircea Constantinescu, Mariana Vasile, Eugenia Papaiani.* Nr. reprezentaţii: 1

SUNTEM INDEPENDENŢI ŞI SUVERANI (173)
(Spectacol omagial 1877)
Scenariul şi *regia artistică*: *Eugen Ţugulea*. *Scenografia*: Eliza Popescu. Conducerea muzicală: Miron Raţiu. Data premierei: 9 mai 1977. Interpreţi: *Simona Constantinescu, Alla Tăutu, Radu Vaida, Nicolae Barosan, Marcel Popa, Ion Mâinea, Ion Martin, Jean Săndulescu, Nicolae Toma*. Nr. reprezentaţii: 1

Stag. a 23-a – 1977/1978

Premiera 1 (174)
PIATRĂ LA RINICHI de *PAUL EVERAC*
– premieră absolută –
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Biró I. Géza. Data premierei: 15 septembrie 1977. Distribuţia: Virgil Urecheatu: *Ion Abrudan*; Farfuz: *Ion Mâinea*; Hărăbaie: *Nicolae Toma*; Strungă: *Grig Schiţcu*; Dr. Ranchiş: *Marcel Segărceanu*; Roşcovă: *Marcel Popa*; Viorel Scurtuleţ: *Ion Martin* şi *Mircea Constantinescu*; Camelia Străcşineanu: *Mariana Vasile*; Mardare: *Olimpia Mâinea*; Doctoriţa Odobâcă: *Alla Tăutu, Simona Constantinescu*; Sora medicală: *Doina Urlăţeanu*; Pica: *Anca Miere-Chirilă*; Geta Plăcintă: *Mariana Neagu, Florenţa Manea*. Nr. reprezentaţii: 48

Premiera a 2-a (175)
EMIGRANŢII de *SLAVOMIR MROŽEK* Traducerea: Ioana şi Tudor Savu – premieră pe ţară –
Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 23 septembrie 1977. Distribuţia: *Mircea Constantinescu; Radu Vaida*. Nr. reprezentaţii: 27
- Spectacolul a fost distins cu premii de regie pentru spectacol şi de interpretare la Colocviul de regie de la Bârlad (1978) şi Premiul A.T.M. pentru regie: Alexandru Colpacci
- În anul 1982 spectacolul s-a transmis pe postul televiziunii naţionale

Premierea a 3-a (176)
AŞA E VIAŢA (spectacol de revistă)
Scenariul: *Stelian Vasilescu*. *Regia artistică*: Ion Mâinea. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica: Temistocle Popa, Marius Ţeicu, George Grigoriu. Conducerea muzicală: Ludovic Boross. Data premierei: 10 decembrie 1977. Interpreţi: *Olimpia Mâinea, Anca Miere-Chirilă, Ileana Iurciuc, Mariana Neagu, Mariana Vasile, Nicolae Toma, Marcel Segărceanu, Grig Schiţcu, Ion Martin, Marcel Popa, Nicolae Barosan, Florenţa Manea. Invitaţi în spectacol: Lidia Lăzău, Mihaela Boboia, Florian şi Lucian Chelu, Dan Greavu, Elisabeta Olah*. Nr. reprezentaţii: 8

Premiera a 4-a (177)
CAPUL DE RĂŢOI de *GEORGE CIPRIAN*
Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Biró I. Géza. Data premierei: 27 ianuarie 1978. Distribuţia: Ciriviş: *Mircea Constantinescu*; Macferlan: *Radu Vaida*; Bălălău: *Laurian Jivan*; Pentagon: *Ion Martin*; Dacian: *Ion Mâinea*; Inspectorul, Omul cu farfurii şi Un domn grăbit: *Ion Abrudan*; Muşat şi Domnul cu ţigara: *Eugen Ţugulea*; Rosenzweig: *Jean Săndulescu*; Comisarul: *Grig Schiţcu*; Aglaia: *Simona Constantinescu*; Efimiţa: *Ileana Iurciuc*; Ziaristul şi Un trecător: *Nicoale Barosan*; Mucăreasa, O femeie costelivă şi Femeia cu ghiveciul: *Alla Tăutu*; O femeie de stradă, O trecătoare şi Madam Bălăloiu: *Mariana Neagu*; Student I: *Nicolae Moranciu*; Student II: *Dimitrios Stefanidis*. Nr. reprezentaţii: 24

Premiera a 5-a (178)
FLUTURII SUNT LIBERI de *LEONARD GERSHE* - premieră pe țară -
Traducerea: Elisabeta Pop, Teodor Crișan, Szombati Gille Otto
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Gheorghe Iovian. Data premierei: 9 februarie 1978. Distribuția: Don Baker: *Nicolae Barosan;* Jill Tanner: *Ileana Iurciuc;* Doamna Baker: *Alla Tăutu;* Ralph Austin: *Ion Abrudan, Mircea Constantinescu;* Au cântat în spectacol: *Florian Chelu* și *Lidia Lăzău*. Nr. reprezentații: 36

Premiera a 6-a (179)
OCCISIO GREGORII IN MOLDAVIA VODAE TRAGEDICE EXPRESSA
(primul text de teatru în limba română atribuit lui Samuil Vulcan în *premieră absolută* la Oradea)
Adaptarea scenică și *regia artistică*: Ion Olteanu. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 18 februarie 1978. Distribuția: Grigore Ghica: *Ion Mâinea;* Împăratul: *Dorel Urlățeanu, artist emerit;* Pașa: *Eugen Țugulea;* Doamna Ghica: *Simona Constantinescu;* Neaga: *Ileana Iurciuc;* Horholina: *Anca Miere-Chirilă,* Rapsodul: *Radu Vaida;* Starostele: *Ion Martin;* Gazda: *Marcel Popa;* Bucur: *Mircea Constantinescu;* Sfetnicul Vasile: *Ion Abrudan;* Sfetnicul: *Ion Simion; Grig Schițcu;* Secretarul: *Marcel Segărceanu;* Solicitantul; *Laurian Jivan;* Consilier turc I: *Nicolae Barosan;* Consilier turc II: *Nicolae Toma;* Medicul: *Jean Săndulescu*. Nr. reprezentații: 6
- Spectacol distins cu Marele Premiu la Ediția a II-a *Săptămânii Teatrului Scurt*, 1978

Premiera a 7-a (180)
ALIBI de *ION BĂIEȘU* - premieră absolută -
Regia artistică: Alecu Croitoru. Asistent regie: Jean Săndulescu. *Scenografia*: Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 13 aprilie 1978. Distribuția: Gicu Crucescu: *Jean Săndulescu;* Eleonora: *Simona Constantinescu;* Gabi: *Mariana Neagu;* Bubulac: *Nicolae Toma;* Femeia: *Olimpia Mâinea;* Gripcă: *Marcel Segărceanu;* Valentina: *Anca Miere-Chirilă;* Popovici și Poștașul; *Grig Schițcu;* Bebe: *Radu Vaida;* Milițianul: *Ion Martin;* Necunoscutul: *Dimitrios Stefanidis*. Nr. reprezentații: 32

Premiera a 8-a (181)
ÎNCURCĂ-LUME de *A. DE HERZ*
Adaptarea scenică: E. Emanoil. *Regia artistică*: Farkas Ștefan și Ion Mâinea. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu și Maria Hațeganu Birea. Data premierei: 25 mai 1978. Distribuția: Emil Strâmbuleanu: *Ion Mâinea;* Didina: *Olimpia Mâinea;* Bungrăzescu: *Marcel Popa;* Matei Pintenaru: *Nicolae Toma;* Olga: *Mariana Neagu*. Nr. reprezentații: 54

SPECTACOLE CAFÉ-THÉATRE

ȘI, TOTUȘI ! (182)
- mari procese politice -
Scenariul, regia artistică și interpretarea: Radu Vaida. Data premierei: 6 iunie 1978. Nr. reprezentații: 1

Stag. a 24-a – 1978/1979

Premiera 1 (183)

VICLENIILE LUI SCAPIN de *MOLIÈRE;* Traducerea: Aurel Baranga

Regia artistică: Domnița Munteanu. Decor: Vasile Rotaru. Costume: Ruxandra Bârsan. Muzica: Nicolae Moranciu. Data premierei: 10 octombrie 1978. Distribuția: Argante: *Eugen Țugulea;* Geronte: *Ion Mâinea;* Octave: *Radu Vaida;* Leandre: *Mircea Constantinescu;* Zerbinette: *Elisabeta Jar;* Hyacinthe: *Ileana Iurciuc;* Scapin: *Liviu Rozorea;* Sylvestre: *Eugen Harizomenov;* Nerine: *Anca Miere-Chirilă;* Carle: *Ion Abrudan.* Nr. reprezentații: 12.

Premiera a 2-a (184)

ASTĂ-SEARĂ SE IMPROVIZEAZĂ de LUIGI PIRANDELLO; Traducerea: R.A.Locusteanu

Versiunea scenică și *regia artistică*: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Dan Jitianu. Asistență scenografie: Ligia Naghel, Dan Costinescu, Maria Hațeganu. Muzica: Nicu Alifantis și Cornel Pop. Data premierei: 2 noiembrie 1978. Distribuția: Regizorul Hinkfuss: *Liviu Rozorea;* Fluierici: *Nicolae Toma;* Doamna Ignazia: *Simona Constantinescu;* Mommina: *Cristina Șchiopu;* Rico Verri: *Mircea Constantinescu;* Totina: *Mariana Neagu,* Dorina: *Mariana Vasile;* Nene: *Ileana Iurciuc;* Pomarici: *Laurian Jivan;* Nandi: *Ion Abrudan;* Sarelli: *Radu Vaida;* Pometti: *Nicolae Barosan;* Mangini: *Marcel Popa;* Cântăreața: *Alla Tăutu;* O doamnă: *Doina Urlățeanu;* Cântăreața de operă: *Anca Miere-Chirilă;* Consumatori: *Grig Schițcu, Eugen Harizomenov, Ion Martin;* Vânzătoarea de dulciuri: *Florența Manea;* Un tânăr: *Dimitrios Stefanidis;* Copiii: *Anca* și *Lioara Bradu;* Nr. reprezentații:

Spectacol distins cu:

- premiul A.T.M. pentru scenografie, 1978, (Dan Jitianu)
- premiul pentru cea mai omogenă trupă
- premiul de interpretare feminină (Cristina Șchiopu)
- premiul de interpretare masculină (Liviu Rozorea),

la Festivalul *Arta actorului contemporan în dialog cu publicul,* ediția a II-a, Satu Mare, 1979

Premiera a 3-a (185)

MICII FARISEI de *DMITRIS PSATAS;* Traducerea: Lambros Zogas și Corneliu Șerban

– premieră pe țară –

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 21 noiembrie 1978. Distribuția: Mina: *Florența Manea;* Mihalis: *Nicolae Barosan;* Tanasis; *Marcel Popa;* Delis: *Ion Mâinea;* Betti: *Mariana Neagu;* Aristidis: *Ion Abrudan;* Meri: *Ileana Iurciuc;* Lukia: *Alla Tăutu;* Ana: *Anca Miere-Chirilă;* Menelaos: *Nicolae Toma;* Proprietarul hotelului: *Laurian Jivan;* Soția lui: *Mariana Vasile;* Nr. reprezentații: 115

Premiera a 4-a (186)

RHESOS (REGELE TRAC) de *EURIPIDE;* Traducerea: Vasile Covaci

– premieră pe țară –

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Eliza Popescu. Efecte sonore: Cornel Ungur. Data premierei: 24 februarie 1979. Distribuția: Hector: *Ion Mâinea;* Enea: *Eugen Țugulea;* Dolon: *Radu Vaida;* Mesagerul: *Ion Martin;* Rhesos: *Liviu Rozorea;* Ulisse: *Eugen Harizomenov;* Diomede: *Marcel Popa;* Atena: *Elisabeta Jar;* Afrodita: *Cristina Șchiopu, Mariana Neagu;* Paris: *Ion Abrudan;* Muza: *Alla*

Tăutu; Soldatul: *Nicolae Barosan;* Corifeul: *Mircea Constantinescu;* Corul străjilor: *Laurian Jivan, Grig Schițcu, Marcel Segărceanu;* În figurație: *Dimitrios Stefanidis, Török Lajos;* Interpreta cântecelor: *Anca Miere-Chirilă;* Nr. reprezentații: 7

- Spectacolul a fost distins cu:
- Premiul II pentru spectacol
- Premiul pentru scenografie (Eliza Popescu) la *Săptămâna Teatrului Scurt*, Oradea, ed.a III-a, 1979

Notă: Cu titlul *Regele trac* spectacol a fost transmis pe postul televiziunii naționale

Premiera a 5-a (187)
VORBEȘTE-MI CA PLOAIA ȘI LASĂ-MĂ SĂ TE-ASCULT de *TENNESSEE WILLIAMS*
Traducerea: Radu Nichita

Regia artistică: Liviu Rozorea *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 15 februarie 1979. Interpreți: *Elisabeta Jar, Liviu Rozorea.* Nr. reprezentații: 2

Premiera a 6-a (188)
INIMA de *MIRCEA BRADU* - premieră absolută -

Regia artistică: Alexandru Colpacci. Decor: Romulus Peneș. Costume: Maria Hațeganu. Data premierei: 24 martie 1979. Distribuția: Ministrul: *Jean Săndulescu;* Verbőczy: *Eugen Harizomenov,* Episcopul Szabó: *Ion Mâinea;* Vasile Lucaci: *Liviu Rozorea;* Lorenzo: *Mircea Constantinescu;* Maria: *Cristina Șchiopu;* Mera: *Eugen Țugulea;* Băcița: *Anca Miere-Chirilă;* János: Darkó István; Paulina; *Simona Constantinescu, Rouquette: Radu Vaida, Ion Martin*: Procurorul Cserna: *Marcel Segărceanu,* Președintele: *Técsi Sándor, Ion Martin;* Gáborffy: *Ion Abrudan;* Trojai: *Laurian Jivan;* Aschkenzi: *Nicolae Barosan;* Contele: *Nicolae Toma;* Wallner: *Marcel Popa;* Judecători: *Alla Tăutu, Grig Schițcu;* Nr. reprezentații: 58

Premiera a 7-a (189)
MADAME SANS-GÊNE de *VICTORIEN SARDOU* și *E. MOREAU*
Traducerea: Radu Popescu

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Eliza Popescu. Muzica: Ludovic Boross. Data premierei: 24 mai 1979. Distribuția: Catherine: *Cristina Șchiopu;* Roussette și Doamna Talbouet: *Ileana Iurciuc;* Toinin și Doamna Debrignoles: *Mariana Vasile;* Julie și Doamna de Savary: *Florența Manea;* Fouché: *Ion Abrudan;* Lefebvre: *Eugen Harizomenov;* Neipperg: *Nicolae Barosan;* Vabontrain: *Laurian Jivan;* Constant: *Ion Martin;* Jasmin: *Grig Schițcu, Nicolae Toma;* Carolina: *Simona Constantinescu;* Eliza: *Elisabeta Jar;* Savary: *Jean Săndulescu,* Napoleon: *Liviu Rozorea;* Saint-Morsan: *Marcel Popa;* Lauriston: *Eugen Țugulea;* Domnul Debrigode: *Marcel Segărceanu;* Despreux: *Mircea Constantinescu;* Rissont: *Dimitrios Stefanidis;* Doamna Bassano: *Anca Miere Chirilă;* Doamna de Bullow: *Alla Tăutu;* Doamna Aldo Brandini: *Olimpia Mâinea;* În alte roluri: *Tank Ladislau, Nicolae Covaci;* Nr. reprezentații: 58

Premiera a 8-a (190)
FANTOMA CU BRETELE de *MIRCEA BEREȘ* (după Oscar Wilde)

Regia artistică: Mircea Cornișteanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Cornel Pop. Data premierei: 14 iunie 1979. Distribuția: Lord Augustus Canterville: *Jean Săndulescu;* Lord Henry: *Nicolae Barosan;* Lady Elinor: *Elisabeta Jar;* Umney: *Alla Tăutu;* Valetul: *Grig Schițcu, Eugen Harizomenov;*

Ducele de Chesire: *Liviu Rozorea;* Cecil Plimick: *Laurian Jivan;* Hiram Otis: *Marcel Segărceanu;* Washington: *Ileana Iurciuc;* Lincoln: *Mariana Vasile;* Lucreţia Otis: *Mariana Neagu;* Virginia Otis: *Cristina Şchiopu;* Sir Simon (Fantoma): *Marcel Popa;* Nr. reprezentaţii: 27

Stag. a 25-a - 1979/1980

Premiera 1 (191)
INIMĂ DE CRISTAL de *LEV USTINOV* Traducerea: Elisabeta Pop
- premieră pe ţară -
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Biró I. Géza. Muzica: Cornel Cristei. Conducerea muzicală: Ludovic Boross. Data premierei: 2 octomrbie 1979. Distribuţia: Doctorul: *Marcel Segărceanu;* Meşterul: *Ion Martin;* Dansatoarea: *Cristina Şchiopu;* Matematicianul: *Radu Vaida;* Regele cuceritor: *Eugen Harizomenov;* Prinţul Răuţel: *Nicolae Barosan;* Generalul: *Grig Schiţcu;* Regele Tremurici: *Marcel Popa;* Prinţesa Fricosica: *Mariana Vasile;* Generăleasa: *Anca Miere-Chirilă;* Nr.reprezentaţii: 34

Premiera a 2-a (192)
O SCRISOARE PIERDUTĂ de *I. L. CARAGIALE*
Regia: Alexandru Colpacci. Decor: Dan Jitianu. Costume: Maria Haţeganu. Muzica: Mircea Piciu. Conducerea muzicală: Ludovic Boross. Data premierei: 8 noiembrie 1979. Distribuţia: Ştefan Tipătescu: *Mircea Constantinescu;* Agamemnon Dandanache: *Jean Săndulescu, Grig Schiţcu;* Zaharia Trahanache: *Nicolae Toma;* Farfuridi: *Eugen Ţugulea;* Brânzovenescu: *Ion Abrudan, Marcel Popa;* Nae Caţavencu: *Liviu Rozorea, Ion Abrudan;* Ionescu: *Laurian Jivan;* Popescu: *Marcel Segărceanu:* Ghiţă Pristanda: *Eugen Harizomenov;* Cetăţeanul turmentat: *Ion Mâinea;* Zoe Trahanache: *Simona Constantinescu; Alegători: Nicolae Barosan, Anca Miere-Chirilă, Ileana Iurciuc, Ion Martin, Mariana Neagu, Cristina Şchiopu, Alla Tăutu, Mariana Vasile, Dan Glasu* şi în turneul de la Atena din 1981: *Dorel Olea, Elisabeta Pop, Maria Goina, Ioan Raţ;* Nr. reprezentaţii: 41

Premiera a 3-a (193)
MOBILĂ ŞI DURERE de *TEODOR MAZILU*
- premieră absolută -
Regia artistică şi ilustraţia muzicală: Mircea Cornişteanu. Decor: Kiss Alexe. Costume: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 29 noiembrie 1979. Distribuţia: Sile: *Liviu Rozorea;* Gore: *Nicolae Barosan;* Urecheatu: *Eugen Harizomenov;* Lizica: *Elisabeta Jar, Florenţa Manea;* Paul: *Nicolae Toma;* Melania: *Cristina Şchiopu;* Nr.reprezentaţii: 54
Notă:
Pentru rolul Sile actorul Liviu Rozorea a fost distins cu Premiul revistei *Tribuna* pe anul 1979

Premiera a 4-a (194)
PENTRU PUŢINUL CÂNTEC
- spectacol-coupé -
Regia artistică: Magda Bordeianu. *Scenografia*: Valeriu Cristian. Data premierei: 23 februarie 1980

PICNIC PE CÂMPUL DE LUPTĂ de FERNANDO ARRABAL
Traducerea: Alexandru Baciu. Distribuţia: Zapo: *Mircea Constantinescu;* Domnul Tepan: *Liviu Rozorea;* Doamna Tepan: *Anca Miere-Chirilă;* Zepo: *Radu Vaida*

CERŞETORUL SAU CÂINELE MORT de *BERTOLT BRECHT*

Traducerea: Petre Stoica. Distribuţia: Împăratul: *Radu Vaida*: Cerşetorul: *Liviu Rozorea*. Nr. reprezentaţii: 3

Premiera a 5-a (195)

NOI, BĂRBAŢII de *MÉHES GYÖRGY;* Traducerea: Gelu Păteanu

Regia artistică: Gábor József. Asistent regie: Jean Săndulescu. *Scenografia*: Maria Haţeganu. Textele cântecelor: Al.Covaci. Muzica: Boross Ludovic. Data premierei: 28 februarie 1980. Distribuţia: Anna: *Simona Constantinescu;* Valentin: *Jean Săndulescu;* Alice: *Ileana Iurciuc;* Gabi: *Mircea Constantinescu;* Erika: *Gábor Kati;* Mimi: *Alla Tăutu;* Inocenţiu: *Ion Martin;* Nr. reprezentaţii: 24

Premiere a 6-a (196)

CUM S-A FĂCUT DE-A RĂMAS CATINCA FATĂ BĂTRÂNĂ de *NELU IONESCU*

Regia artistică: Eugen Ţugulea. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Boross Ludovic. Data premierei: 13 martie 1980. Distribuţia: Catinca: *Mariana Neagu;* Olimpia: *Alla Tăutu;* Procurorul: *Marcel Segărceanu;* Doctorul: *Eugen Harizomenov;* Andu; *Ion Abrudan;* Ion: *Nicolae Barosan;* Conferenţiar Atanasiu: *Laurian Jivan;* Croitoreasa: *Anca Miere-Chirilă;* Mihai: *Marcel Popa;* Ospătăriţa: *Olimpia Mâinea;* Primarul: *Ion Martin;* Ileana: *Mariana Vasile, Florenţa Manea;* Nr. reprezentaţii: 138

Premiera a 7-a (197)

RECHIZITORIUL de *KESKIN YÎLDÎRÎM;* Traducerea: Viorica Dinescu

– premieră pe ţară –

Regia artistică şi scenografia: Sergiu Savin. Muzica: Nicolae Moranciu şi Şerban Lupu. Coregrafia: Maria Brata. Data premierei: 15 mai 1980. Distribuţia: Bărbatul: *Liviu Rozorea;* Valetul: *Radu Vaida;* Amanta: *Anca Miere-Chirilă;* Soţia: *Mariana Neagu;* Sora: *Ileana Iurciuc;* Bătrâna doamnă: *Simona Constantinescu;* Un alt bărbat: *Dimitrios Stefanidis;* Nr. reprezentaţii: 26

Premiera a 8-a (198)

DULCEA IPOCRIZIE A BĂRBATULUI MATUR de *TUDOR POPESCU*

Regia artistică: Mihai Lungeanu. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Muzica: Trendler Iosif şi Cornel Cristei. Data premierei: 12 iunie 1980. Distribuţia: Dinu: *Nicolae Barosan;* Ioana: *Ileana Iurciuc;* Sibilla: *Olimpia Mâinea;* Paul: *Ion Abrudan;* Otilia: *Mariana Neagu;* Miliţianul: *Eugen Harizomenov;* Nr.reprezentaţii: 39

SPECTACOL STUDIO

STRÂNGÂND A VREMII TRUDĂ ÎNTR-UN CEAS (199)

Scenariul: *Mircea Constantinescu* pe texte de: *Eschil, W.Shakespeare, Mihai Eminescu, Ben Jonson, I. L. Caragiale, Goethe, B.Brecht, Jean-Paul Sartre, Ilf* şi *Petrov*. *Regia artistică* şi interpretarea: Mircea Constantinescu. *Scenografia*: Zsakó Zoltán. Muzica: Marian Boboia. Conducerea muzicală: Boross Ludovic. Data premierei: 20 iunie 1980. Nr. reprezentaţii: 3

Stag. a 26-a – 1980/1981

Premiera 1 (200)
DIOGENE CÂINELE de *DUMITRU SOLOMON*

Regia artistică: Alexandru Colpacci. Decor: Biró I. Géza. Costume: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 9 octombrie 1980. Distribuția: Diogene: *Eugen Harizomenov;* Aristodem: *Liviu Rozorea,* Xeniades: *Jean Săndulescu;* Pasphon; *Nicolae Barosan, Dan Glasu;* Chitaristul: *Florian Chelu;* Aristip: *Eugen Țugulea;* Femeia: *Mariana Neagu;* Bătrânul: *Nicolae Toma;* Paznicul și Slujbașul: *Ion Martin;* Hipparhia: *Ileana Iurciuc;* Platon: *Ion Abrudan;* Metrocle: *Laurian Jivan;* Tatăl: *Marcel Segărceanu;* Sclavul: *Grig Schițcu;* Alexandru cel Mare: *Marcel Popa*

Premiera a 2-a (201)
INTERVIU de *ECATERINA OPROIU*

Regia artistică: Szombati Gille Otto. Asistent regie: Grig Schițcu. Decor: Biró I. Géza. Costume: Maria Hațeganu. Data premierei: 25 decembrie 1980. Distribuția: Reportera: *Cristina Șchiopu;* Reporterul: *Dan Glasu;* Țuți de la pupitru: *Mariana Vasile;* Sudorița: *Anca Miere-Chirilă;* Primărița: *Mariana Neagu;* Avocata: *Alla Tăutu;* O femeie la fân: *Olimpia Mâinea;* Stângaciul: *Grig Schițcu;* Secunda: *Simina Ciocan.* Nr. reprezentații: 40

Premiera a 3-a (202)
BĂTRÂNUL de *MAXIM GORKI;* Traducerea: Emma Beniuc

Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Traian Nițescu. Muzica: Florian Chelu. Data premierei: 29 ianuarie 1981. (spectacol omagial la sărbătorirea a 25 de ani de teatru ai actorului Jean Săndulescu). Distribuția: Mastakov: *Eugen Țugulea;* Pavel: *Ion Abrudan;* Tatiana: *Ileana Iurciuc;* Zagorovna: *Alla Tăutu;* Stepanîci: *Marcel Segărceanu;* Sofia Markovna: *Simona Constantinescu;* Haritonov: *Nicolae Toma;* Iakov: *Nicolae Barosan;* Nikita: *Ion Martin;* Bătrânul: *Jean Săndulescu;* Fata: *Mariana Neagu;* Nr. reprezentații: 9

Premiera a 4-a (203)
CARTEA LUI IOVIȚĂ de *PAUL EVERAC*

Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 17 martie 1981. Distribuția: Ioviță: *Eugen Țugulea;* Delifăzeanu: *Marcel Segărceanu;* Berta: *Simona Constantinescu;* Ghermănescu: *Dan Glasu, Tiberiu Covaci;* Didona: *Cristina Șchiopu;* Bălțatu: *Ion Martin;* Tufaru: *Ion Mâinea;* Ilihoi: *Jean Săndulescu, Petru Diaconu;* Nr. reprezentații: 39

- Premiul III la Festivalul Național *Cântarea României*

Premiera a 5-a (204)
OSTATECUL Z de *JOZEF HEN;* Traducerea: Eva Colpacci
– premieră pe țară –

Consultant artistic: Alexandru Colpacci. *Regia artistică*: Tadeusz Pliszkiewicz (Polonia). *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 28 mai 1981. Distribuția: Otto: *Ion Mâinea;* Pietro: *Marcel Segărceanu;* Herbert: *Nicolae Barosan;* Paul: *Dan Glasu;* Ilza: *Cristina Șchiopu;* Carlo: *Eugen Țugulea;* Nr. reprezentații: 19

Premiera a 6-a (205)
ȚARUL IVAN ÎȘI SCHIMBĂ MESERIA de *MIHAIL BULGAKOV*
Traducerea: Aneta Dobre și Galina Cernicova

Regia artistică: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Dan Jitianu. Data premierei: 4 iunie 1981. Distribuția: Timofeev: *Liviu Rozorea;* Bunșa și Țarul Ivan: *Nicolae Toma;* Miloslawski: *Eugen Harizomenov;* Spak: *Ion Abrudan;* Jakin: *Marcel Popa;* Fedka: *Laurian Jivan;* Milițianul: *Ion Martin;* Episcopul: *Grig Schițcu;* Ambasadorul suedez: *Tóth Gheorghe;* Zinaida: *Ileana Iurciuc;* Uliana și Țarina: *Mariana Neagu;* O cântăreață: *Anca Miere-Chirilă;* Nr. reprezentații: 27

Stag. a 27-a – 1981/1982

Premiera 1 (206)
SNOAVE CU MĂȘTI de *ION LUCIAN* și *VIRGIL PUICEA*

Regia artistică: Ion Lucian. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Coregrafia: Florea Crișu. Data premierei: 4 octombrie 1981. Distribuția: Păcală: *Emil Sauciuc;* Ilenuța: *Cătălina Bârcă, Ileana Iurciuc;* Mama și O săteancă: *Alla Tăutu;* Ursitoarea și O săteancă: *Simona Constantinescu;* Cucoana și O săteancă: *Anca Miere-Chirilă;* O săteancă: *Mariana Neagu;* Ursitoare, O săteancă și Țiganca: *Cristina Șchiopu;* O săteancă: *Mariana Vasile;* Ursitoarea, O săteancă și Țiganca: *Aurora Leonte;* Bogatul, Un jandarm și Pețitorul: *Marcel Segărceanu;* Șeful trupei, Un jandarm, Căpetenia I și Servitorul: *Marcel Popa;* Căpetenia II, Logofătul, Zapciul: *Ion Abrudan;* Un jandarm, Moartea și Un sătean: *Nicolae Barosan;* Moșul, Călugărul, Căpetenia III, Cârciumarul: *Ion Martin;* Căpetenia IV, Logofătul, Un jandarm: *Tiberiu Covaci;* Căpetenia V, Un jandarm și Tatăl: *Laurian Jivan;* Copiii: *Anca* și *Lioara Bradu;* Nr. reprezentații: 45

Premiera a 2-a (207)
JOC DUBLU de *ROBERT THOMAS;* Traducerea: Dina Cocea

Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Tatiana Manolescu-Uleu. Data premierei: 15 octombrie 1981. Distribuția: Michel și Richard: *Nicolae Barosan;* Francoise: *Cristina Șchiopu;* Louise: *Mariana Vasile;* Sartoni: *Marcel Popa;* Comisarul: *Marcel Segărceanu;* Polițistul: *Grig Schițcu, Eugen Harizomenov, Ion Martin* Nr. reprezentații: 83

Premiera a 3-a (208)
CASA EVANTAI de *MARIN SORESCU*
– premieră absolută –

Regia artistică și *scenografia*: Sergiu Savin. Asistent regie: Eugen Harizomenov. Versuri prolog: Mircea Dinescu. Muzica: Nicolae Moranciu. Data premierei: 19 noiembrie 1981. Distribuția: Vlad I: *Ion Mâinea;* Vlad II: *Eugen Harizomenov;* Vlad III: *Eugen Țugulea;* Vlad IV: *Marcel Popa;* Tinca I: *Alla Tăutu;* Tinca II: *Anca Miere-Chirilă;* Tinca III și Anca: *Mariana Neagu;* Daniela: *Aurora Leonte;* Vlăduleasa: *Ion Abrudan;* Prolog și Epilog: *Nicolae Moranciu, Emil Sauciuc;* Nr. reprezentații: 53

Premiera a 4-a (209)
PĂLĂRIA FLORENTINĂ de *EUGENE LABICHE;* Traducerea. V. Timuș

Regia artistică: Zoe Anghel Stanca. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 30 martie 1982. Distribuția: Felix: *Marcel Popa;* Virginie: *Anca Miere-Chirilă,* Vezinet:

Grig Schițcu, Eugen Țugulea; Fadinard: *Emil Sauciuc;* Emile: *Ion Abrudan;* Anais: *Cristina Șchiopu;* Jardinier; *Marcel Segărceanu;* Hélene: *Aurora Leonte;* Bobi: *Tiberiu Covaci;* Fler: *Mariana Neagu;* Tardiveau: *Laurian Jivan;* Achille: *Nicolae Toma;* Baroana: *Alla Tăutu;* Clotilde: *Ileana Iurciuc;* Beauperthuis: *Eugen Harizomenov;* Caporalul: *Ion Martin.* Nr. reprezentații: 48

Premiera a 5-a (210)
FRUMOASELE SABINE de *LEONID ANDREEV*
– spectacol-coupé –
Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Epaminonda Tiotiu. Data premierei: 12 iunie 1982

CALUL ÎN SENAT Traducerea: Mircea Ciobanu
Distribuția: Primul senator: *Ion Martin;* Al doilea senator: *Marcel Popa;* Al treilea senator: *Nicolae Barosan;* Marcus : *Eugen Harizomenov;* Jumătate: *Laurian Jivan;* Agrippa: *Marcel Segărceanu;* Titus: *Nicolae Toma;* Marcellus: *Ion Mâinea;* Menenius: *Petru Diaconu;* Primul consul: *Eugen Țugulea;* Al doilea consul: *Ion Abrudan;* Caligula: *Emil Sauciuc;* Piscus: *Tiberiu Covaci*

FRUMOSELE SABINE Traducerea: Tatiana Nicolescu
Distribuția: Scipio: *Ion Mâinea;* Un roman gras: *Tiberiu Covaci;* Paulus: *Emil Sauciuc;* Romani: *Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Marcel Popa, Marcel Segărceanu;* Cleopatra: *Cristina Șchiopu;* Rosepina: *Mariana Neagu*: Veronica: *Anca Miere-Chirilă,* Sabine: *Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Mariana Vasile;* Sabini: *Eugen Țugulea, Ion Martin;* Maercius: *Eugen Harizomenov;* Profesorul: *Laurian Jivan;* Soțul Proserpinei: *Nicolae Toma.* Nr. reprezentații: 19

TEATRU DE POEZIE (211)
Spectacol *ALEXANDRU ANDRIȚOIU*

CÂTEVA PLECĂRI PRIN TIMP
Selecția versurilor: Elisabeta Pop. *Regia artistică și cadru scenografic*: Cristina Șchiopu. Muzica: Florian Chelu și Erasmus Minchevici. Data premierei: 14 iunie 1982. Interpreți: *Cristina Șchiopu, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Ion Abrudan, Eugen Țugulea, Eugen Harizomenov.* Nr. reprezentații: 1

Stag. a 28-a – 1982/1983

Premiera 1 (212)
SCHIMBAREA LA FAȚĂ de *G. M. ZAMFIRESCU*
– premieră absolută –
Regia artistică: Eugen Mercus. Decor: Virgil Luscov. Costume: Virgil Luscov și Maria Hațeganu. Muzica: Lucian Ionescu. Data premierei: 10 septembrie 1982. Distribuția: Manda și Doamna cu Pussy: *Anca Miere-Chirilă;* Năstase: *Ioan Oros, George Voinese;* Safta: *Florența Manea;* Filofteia: *Mariana Vasile;* Tinca și Inconsolabila: *Alla Tăutu;* Pamfil și Valentin: *Nicolae Barosan;* Brană: *Laurian Jivan;* Pruncu și Mazilu: *Marcel Segărceanu;* Nedelcu și Roșculeț: *Valentin Avrigeanu;* Mateiaș: *Ion Abrudan;* Fudulu: *Eugen Harizomenov;* Stan: *Ioan Moldovan;* Stănică și Cătunaru: *Tiberiu Covaci;* Dudulă: *Eugen Țugulea;* Acarul Păun: *Ion Martin;* Fecioara: *Tania Filip,* Mariana Vasile; Profiriu: *Marcel Popa;* Aristică: *Nicolae Toma;* Vizanti: *Ion Mâinea;* Reporterul: *Emil Sauciuc;* Priboianu: *Petru Diaconu.* Nr. reprezentații: 24

- Spectacolul a fost distins la *Festivalul teatrului istoric* de la Botoșani, 1983, cu premiul pentru opțiune repertorială
- Premiul de interpretare: Eugen Țugulea pentru rolul Dudulă
- Spectacolul a fost prezentat împreună cu spectacolul *Idolul și Ion Anapoda* al Teatrului Național din București în cadrul manifestării colocviale Monografia scenică G. M. Zamfirescu

Premiera a 2-a (213)
INTRIGĂ ȘI IUBIRE de *FIEDRICH SCHILLER*
Traducerea: Mihai Izbășăscu și Mariana Crainic
Versiunea scenică și *regia*: Zoe Anghel Stanca. Coregia: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 14 octombrie 1982. Distribuția: Von Walter: *Ion Mâinea;* Ferdinand: *Nicolae Barosan;* Von Kalb: *Marcel Popa;* Lady Milford: *Mariana Neagu;* Wurm: *Laurian Jivan;* Miller: *Marcel Segărceanu;* Doamna Miller: *Anca Miere-Chirilă;* Luise: *Cristina Șchiopu;* Sophie: *Florența Manea;* Hans: *Ion Martin*. Nr. reprezentații: 29

Premiera a 3-a (214)
MARY POPPINS de *SILVIA KERIM după PAMELA TRAVERS*
Regia artistică: Farkas Ștefan. *Scenografia*: Camelia Micu. Muzica: Marius Țeicu. Coregrafia: Roxana Buda. Data premierei: 18 noiembrie 1982. Distribuția: Mary Poppins: *Tania Filip;* Jane: *Mariana Vasile;* Michael: *Emil Sauciuc;* Domnul Banks: *Nicolae Toma;* Doamna Banks și Bătrâna: *Simona Constantinescu;* Bert și Câinele Wiloughby: *George Voinese;* Chelnerul și Câinele Andrew: *Tiberiu Covaci;* Corp balet (gheișe, canguri, pinguini, indieni): *Roxana Buda, Nagy Marta, Veronica Vereș, Fürtös Edit*. Nr. reprezentații: 35

Premiera a 4-a (215)
ANIVERSAREA de *HAROLD PINTER;* Traducerea: Horia Hulban
– premieră pe țară –
Regia și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 15 februarie 1983. Distribuția: Petey: *Eugen Țugulea;* Meg: *Anca Miere-Chirilă;* Stanley: *Ion Mâinea;* Lulu: *Tania Filip;* Goldberg: *Eugen Harizomenov;* McCann: *George Voinese*. Nr. reprezentații: 14

Premiera a 5-a (216)
TITANIC VALS de *TUDOR MUȘATESCU*
Regia artistică: Ion Cojar. Asistent regie: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Camelia Micu. Muzica: Romeo Chelaru. Data premierei: 1 martie 1983. Distribuția: Spirache Necșulescu: *Nicolae Toma;* Dacia: *Alla Tăutu;* Chiriachița: *Anca Miere-Chirilă;* Sarmisegetuza: *Mariana Neagu;* Gena: *Cristina Șchiopu;* Traian: *Nicolae Barosan;* Decebal: *Emil Sauciuc;* Petre Dinu: *Ion Abrudan;* Gigi Stamatescu: *Tiberiu Covaci;* Nercea: *Eugen Harizomenov;* Procopiu: *Marcel Segărceanu;* Vecinul: *Valentin Avrigeanu;* Fotograful: *Laurian Jivan;* Doica: *Mariana Vasile;* Servitoarea: *Florența Manea*. Nr. reprezentații: 31

Premiera a 6-a (217)
ALE VIEȚII VALURI de *TUDOR MUȘATESCU*
Scenariul și *regia artistică*: Ion Cojar. *Scenografia*: Marie-Jeanne Lecca. Muzica: Ludovic Boross. Data premierei: 28 martie 1983. Interpreți: *Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Ion Martin, Ion Mâinea, Simona*

Constantinescu, Ion Abrudan, Mariana Neagu, Tiberiu Covaci, Cristina Șchiopu, Eugen Harizomenov, Nicolae Barosan. Invitați în spectacol: *Radu Beligan, Mihai Fotino, Marin Moraru, Octavian Cotescu.* A debutat: *Corina Chiriac.* Nr. reprezentații: 27. Spectacolele au fost prezentate în cadrul MONOGRAFIEI SCENICE T. MUȘATESCU

Premiera a 7-a (218)
UN WEEK-END DE ADIO de *MARC SAUVAJON;* Traducerea: Angela Plati
Regia artistică: Szombati Gille Otto. Asistent regie: Tiberiu Covaci. *Scenografia*: Alexandru Fazecaș. Muzica: Dorel Olea. Data premierei: 18 mai 1983. Distribuția: Hugh Preston: *Ion Abrudan;* Liz Preston: *Cristina Șchiopu;* Doamna Gray: *Alla Tăutu;* John Brownlow: *Tiberiu Covaci;* Patricia Forsyth: *Mariana Vasile.* Nr. reprezentații: 77. (s-a jucat trei stagiuni și cu titlul *Divorț în stil englezesc*)

Premiera a 8-a (219)
ÎNDRĂGOSTIȚII DE LA ORA NOUĂ SEARA de *ADRIAN DOHOTARU*
Regia artistică și ilustrația muzicală: Zoe Anghel Sanca. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 14 iunie 1983. Distribuția: Ana: *Tania Filip;* Radu: *Emil Sauciuc;* Mama: *Simona Constantinescu;* Tatăl: *Marcel Popa;* Ali, Studentul și Omul negru: *Tiberiu Covaci;* Colega: *Mirela Corbeanu;* Jimmy: *George Voinese;* Gigi: *Ion Martin.* Nr. reprezentații: 26

TEATRU DE POEZIE - ARTE ȘI MESERIE (220)
Scenariul: Elisabeta Pop. *Regia artistică*: Cristina Șchiopu. Data premierei: 5 aprilie 1983. Interpreți: Cristina Șchiopu, Eugen Harizomenov. Invitat: Tudor Gheorghe

Stag. a 29-a - 1983/1984

Premiera 1 (221)
COBORÂND DINTR-O POVESTE de *VALENTIN AVRIGEANU*
- premieră absolută -
Regia artistică: Zoe Anghel Stanca. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Erasmus Minchevici. Data premierei: 22 septembrie 1983. Distribuția: Voievodul: *Laurian Jivan;* Doamna: *Alla Tăutu;* Luminița: *Mariana Vasile;* Sfetnicul: *George Voinese;* Voievodul Minte-seacă: *Ion Martin;* Pustnicul: *Marcel Segărceanu;* Ghionoaia: *Anca Miere-Chirilă;* Ciclopul și Ion: *Emil Sauciuc;* Ionion: *Tiberiu Covaci.* Nr. reprezentații: 19

Premiera a 2-a (222)
ARTA CONVERSAȚIEI de *ILEANA VULPESCU*
Versiunea scenică: Ileana Vulpescu și George Bănică
Regia artistică: Zoe Anghel Stanca. *Scenografia*: Camelia Micu. Data premierei: 3 noiembrie 1983. Distribuția: Sânziana Hangan: *Cristina Șchiopu;* Mama: *Simona Constantinescu;* Alexandru Bujor: *Ion Abrudan;* Pavel Vlas: *Ion Ruscuț;* Maria: *Ileana Iurciuc;* Tudor Șerban: *Eugen Harizomenov;* Doctor Murgu: *Marcel Popa.* Nr. reprezentații: 121 (s-a jucat trei stagiuni)

Premiera a 3-a (223)
MIRACULOASA CARIERĂ (CARIERA UNUI PUȘCĂRIAȘ) de *TAUNO YLIRUUSI*
- premieră pe țară -
Traducerea: Mircea Rădulescu
Regia artistică: Eugen Țugulea. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 17 noiembrie 1983.

Distribuția: Valto: *Daniel Vulcu* (debut); Anneli: *Monica Ristea, Tania Filip, Ileana Iurciuc;* Santeri: *Ion Martin, Eugen Țugulea;* Lulau: *Mariana Neagu;* Directorul: *Marcel Segărceanu;* Kristi: *Alla Tăutu;* Ministrul: *Nicolae Toma;* Inkeri: *Mariana Vasile;* Harri: *Nicolae Barosan;* Contabilul și Giuvaergiul: *Laurian Jivan;* Preotul: *Eugen Țugulea, Ion Mâinea;* Polițist I: *George Voinese;* Polițist II și Revizor I: *Emil Sauciuc, Anca Miere-Chirilă;* Polițist III și Revizor II: *Tiberiu Covaci.* Nr. reprezentații: 33

Premiera a 4-a (224)
JOLLY JOKER de *TUDOR POPESCU*
Regia artistică: Alexandru Darie (debut). *Scenografia*: Maria Miu (debut). Muzica: Ludovic Boross. Data premierei: 21 februarie 1984. Distribuția: Mincu: *Cristian Șofron;* Tudor: *Nicolae Toma;* Zizi și Onița: *Ileana Iurciuc;* Dora: *Mariana Vasile;* Mișcă, Stan și Vergu: *Tiberiu Covaci;* Benea, Stere și Manea: *Eugen Harizomenov*: Nică, Diaconu, Dumitru, Pompierul: *Marcel Segărceanu;* Olga, Victoria și Porumb: *Alla Tăutu;* David, Dunea și Vereș: *Laurian Jivan;* Gavrilă: *Eugen Țugulea.* Nr. reprezentații: 29

Premiera a 5-a (225)
SOȚUL PĂCĂLIT (GEORGE DANDIN) de *MOLIÈRE* Traducerea: Tudor Arghezi
Regia artistică: Ion Mâinea. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Erasmus Minchevici. Data premierei: 2 martie 1984. Distribuția: George Dandin: Ion Abrudan, Ion Mâinea; Angelica: Cristina Șchiopu; Domnul de Sotenville: Marcel Popa; Doamna de Sotenville: Simona Constantinescu; Clitendre: Ion Ruscuț; Claudine: Mariana Neagu; Lubin: Daniel Vulcu; Colin: George Voinese; Nr. reprezentații: 40

Premiera a 6-a (226)
FAȚĂ-N FAȚĂ de *DRAGOMIR ASENOV* Traducerea: Elisabeta Pop
- premieră pe țară -
Regia artistică: Eugen Țugulea. *Scenografia*: Camelia Micu. Data premierei: 10 mai 1984. Distribuția: Spasov: *Eugen Țugulea;* Marinceva: *Mariana Vasile;* Nuneva: *Simona Constantinescu;* Lekov: *Ion Abrudan;* Petrunov: *Tiberiu Covaci;* Vasilka: *Ileana Iurciuc;* Hinko: *Emil Sauciuc;* Nr. reprezentații: 22

Premiera a 7-a (227)
DIVERTISMENT '84
Spectacol de divertisment pe texte de Karinthy Frigyes, George Mihalache, Viorel Cacoveanu
Regia artistică: Gábor Kati și Gábor József. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Ludovic Boross. Data premierei: 26 iunie 1984. Interpreți: *Emil Sauciuc, Daniel Vulcu, Cristina Șchiopu, Mariana Neagu, Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Mariana Vasile, Nicolae Toma, Ileana Iurciuc, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Eugen Harizomenov, Tiberiu Covaci, Nicolae Barosan, George Voinese, Eugen Țugulea, Laurian Jivan, Marcel Popa, Ion Ruscuț, Marcel Segărceanu; cântă: Széll Patka Eta, Iuliana și Florian Chelu.* Nr. reprezentații: 34

TEATRU DE POEZIE
OCTOMBRIE, NOIEMBRIE, DECEMBRIE (228)
Spectacol *ANA BLANDIANA*
Scenariul: Elisabeta Pop și Sergiu Savin. *Regia artistică*: Sergiu Savin. Data premierei: 24 noiembrie 1983. Interpretează: *Cristina Șchiopu.* Invitate în spectacol: *Leopoldina Bălănuță* și *Ana Blandiana.* Nr. reprezentații: 2

SPECTACOL DE POEZIE ȘI MUZICĂ (229)

(lirică românească: *Mihai Eminescu, Lucian Blaga, George Bacovia, Marin Sorescu, Șt. Aug. Doinaș, Nichita Stănescu*)

Regia artistică și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 18 februarie 1984. Interpreți: *Cristina Șchiopu, Ion Abrudan;* La pian: *Dana Borșan* (creații muzicale de Franz Liszt, Piotr Ceaikovski și Ludvig van Beethoven)

Stag. a 30-a – 1984/1985

Premiera 1 (230)
A OPTSPREZECEA CĂMILĂ
(ÎN TOATE TIMPURILE IUBIREA) DE *SAMUIL ALIOȘIN*
Traducerea: Denisa Fejes

Regia artistică: Victor Ioan Frunză. *Scenografia*: Bölöni Vilhelm. Data premierei: 9 septembrie 1984. Distribuția: Piotr Pronin: *Octavian Cotescu* (invitat în spectacol), *Ion Mâinea;* Agnesa: *Alla Tăutu;* Varia: *Mariana Neagu;* Vladimir: *Daniel Vulcu.* Nr. reprezentații: 57

Premiera a 2-a (231)
SPECTACOL-COUPÉ
Data premierei: 5 decembrie 1984

APA de *DUMITRU SOLOMON*

Regia artistică: Victor Ioan Frunză. *Scenografia*: Adriana Grand. Distribuția: X: *Daniel Vulcu;* Y: *Nicolae Barosan;* Z: *Dan Bădărău;* Copilul; *Robi Bordaș*

Spectacol distins cu:
- Marele Premiu și
- Premiul de regie: Victor Ioan Frunză la *Săptămâna Teatrului Scurt,* ediția a VI-a (Oradea, 1984)

PORȚILE (SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ) (232)
de *MIHAI SĂULESCU*

Adaptarea scenică și *regia artistică*: Alexandru Darie. Asistent regie: Cristian Șofron. Distribuția: Mama: *Mariana Vasile;* Fiul: *Emil Sauciuc;* Paznicul: *Nicolae Toma;* Preotul: *Cristian Șofron.* Mariana Vasile a fost distinsă cu Premiul Ziarului *Fáklya* pentru interpretare la ediția a VI-a a *Săptămânii Teatrului Scurt* (Oradea, 1984)

Premiera a 4-a (233)
SATUL BLESTEMAT de *MIRCEA BRADU*
– premieră absolută –

Regia și *scenografia*: Sergiu Savin. Muzica: Erasmus Minchevici. Data premierei: 6 decembrie 1984. Distribuția: Sculă-rea: *Dan Bădărău;* Licurici: *Daniel Vulcu;* Toma: *George Voinese;* Ana: *Carmen Trocan* (debut), *Mariana Vasile;* Primarul: *Ion Mâinea;* Frizerul: *Eugen Harizomenov;* Cornea: *Nicolae Toma;* Învățătorul: *Eugen Țugulea;* Bocitoarea: *Anca Miere-Chirilă;* Străinul: *Marcel Segărceanu;* Inspectorul: *Ion Abrudan;* Șeful de post: *Tiberiu Covaci;* Săteni: *Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Mariana Neagu, Marcel Popa, Laurian Jivan, Emil Sauciuc, Nicolae Barosan, Ion Ruscuț, Corina Cornea, George Milian.* Nr. reprezentații: 23.

Actorul Dan Bădărău a fost distins cu o mențiune pentru interpretare la *Festivalul dramaturgiei naționale,* Timișoara, 1985

Premiera a 5-a (234)
EXAMEN DE BACALAUREAT (FATA MORGANA)
de *DUMITRU SOLOMON*

Regia artistică: Victor Ioan Frunză. *Scenografia*: Adriana Grand. Data premierei: 26 februarie 1985. Distribuția: Fifi: *Dan Bădărău;* Teo: *Ileana Iurciuc;* Cantemir: *Marcel Popa;* Soția: *Simona Constantinescu;* Directorul: *Nicolae Barosan;* Castor și Polux: *Daniel Vulcu;* Lucreția Borgia: *Mariana Neagu;* Pscpsc: *Nicolae Toma;* Diana: *Mariana Vasile;* Sportivul: *Ion Ruscuț;* Voci – efecte speciale: *Florența Manea*. Nr. reprezentații: 58

Premiera a 6-a (235)
ÎNTR-UN PARC... PE-O BANCĂ de *ALEXANDR GHELMAN* Traducerea: Tudor Steriade

Regia artistică și scenografia: Sergiu Savin. Muzica: Gyöngyösi István. Data premierei: 6 aprilie 1985. Distribuția: Ea: *Cristina Șchiopu;* El: *Ion Mâinea;* Nr. reprezentații: 60

Premiera a 7-a (236)
TATA, FATA ȘI TREI CRAI (TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT)
de *BOGDAN PETRICEICU HAȘDEU*

Regia artistică: Eugen Harizomenov. Asistență de regie și coregrafia: Gábor Kati. Muzica originală: Edmond Deda. Conducerea muzicală: Ludovic Boross. *Scenografia*: Maria Hațeganu Hagi. Distribuția: Pană: *Eugen Țugulea;* Marița: *Ileana Iurciuc, Gábor Kati;* Jorj: *Laurian Jivan;* Petrică: *Tiberiu Covaci;* Numa Consule: *Ion Abrudan;* Trandafira: *Anca Miere-Chirilă;* O slujnică: *Corina Codrea, Sorina Laza;* Nr. reprezentații: 33

Premiera a 8-a (237)
PARADA VEDETELOR (momente vesele, muzică, poezie)
Spectacol în colaborare cu Teatul *Bulandra* din București

Regia: Petru Popescu și Gábor Kati. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Ludovic Boross. Coregrafia: Gitta Săteanu. Data premierei: 12 mai 1985. Interpreți: *Simona Constantinescu, Anca Miere-Chirilă, Ileana Iurciuc, Széll Patka Eta, Iuliana Chelu, Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Laurian Jivan, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Eugen Harizomenov, Tiberiu Covaci, Daniel Vulcu, Emil Sauciuc; Invitați în spectacol: Tamara Buciuceanu, Ion Caramitru, Ion Besoiu, Ștefan Bănică, Virgil Ogășanu, Florian Pittiș;* Nr. reprezentații: 38

Premiera a 9-a (238)
CAPCANA de *ROBERT THOMAS* Traducerea: Aurel Baranga

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Adriana Grand. Data premierei: 29 iunie 1985. Distribuția: Daniel Corban: *Dan Bădărău;* Comisarul: *Ion Mâinea;* Maximin: *Daniel Vulcu;* Florence: *Cristina Șchiopu;* La Merluche: *Eugen Țugulea;* Domnișoara Berton: *Alla Tăutu;* Nr. reprezentații: 39

TEATRU DE POEZIE (239)
AY! AY! AY!

Recital *FEDERICO GARCIA LORCA*. Interpretă: Carmen Trocan. Data premierei: 17 noiembrie 1984; Nr. reprezentații: 1

Stag. a 31-a – 1985/1986

Premiera 1 (240)
MAI UN CÂNTEC, MAI O GLUMĂ
– spectacol de cabaret –
Regia artistică: Gábor Kati și Gábor József. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Conducerea muzicală: Ludovic Boross. Coregrafia: Gitta T.Săteanu. Texte de: *Teodor Mazilu, Karinthy Frigyes, Edward Lear, Daniil Harms, Nóti Károly, Valentin Silvestru, George Mihalache, Viorel Cacoveanu, Elisabeta Pop, Dumitru Chirilă, Eugen Țugulea, Cristina Șchiopu, Ion Abrudan, Ion Mâinea.* Data premierei: 17 octombrie 1985. Interpreți: *Eugen Țugulea, Marcel Segărceanu, Eugen Harizomenov, Marcel Popa, Cristina Șchiopu, Nicolae Barosan, Ion Abrudan, Mariana Vasile, Mariana Neagu, Tiberiu Covaci, Cristian Șofron, Laurian Jivan, Emil Sauciuc, Daniel Vulcu, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Simona Constantinescu, Nicolae Toma; Ileana Iurciuc; Iuliana Chelu, George Voinese; Széll Patka Eta;* Invitată: *Florica Bradu;* Nr. reprezentații: 61

Premiera a 2-a (241)
ÎNTOARCEREA TATĂLUI RISIPITOR de *MIRCEA BRADU*
– premieră absolută –
Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Teodor Th.Ciupe. Data premierei: 17 decembrie 1985. Distribuția: Alexandru: *Ion Mâinea;* Maria: *Simona Constantinescu;* Anda: *Cristina Șchiopu;* Ovidiu: *Ion Abrudan;* Tudor: *Dan Bădărău;* Mihai: *Daniel Vulcu;* Matei: *Eugen Harizomenov;* Eta: *Anca Miere-Chirilă;* Cristina: *Iuliana Chelu;* Nr. reprezentații: 38

Premiera a 3-a (242)
VIS DE DRAGOSTE (VIS DE SECĂTURĂ) de *MIRCEA ȘTEFĂNESCU*
Versiunea scenică și *regia artistică*: Zoe Anghel Stanca. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Timuș Alexandrescu. Data premierei: 13 martie 1986. Distribuția: Dudu Zamfirescu: *Ion Abrudan;* Baraboi: *Eugen Harizomenov;* Bragagiul, Stratos, Trecătorul: *Tiberiu Covaci;* Elvira Ionescu: *Mariana Vasile;* Manole Ionescu: *Eugen Țugulea;* Țiganca, Lysa: *Anca Miere-Chirilă;* Titi Vasilescu: *Ion Ruscuț;* Nr. reprezentații: 44

Premiera a 4-a (243)
CARTEA LUI IOVIȚĂ (reluare) de *PAUL EVERAC*
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 30 martie 1986. Distribuția: Iovită: *Eugen Țugulea;* Delifăzeanu: *Marcel Segărceanu;* Berta: *Simona Constantinescu;* Ghermănescu: *Tiberiu Covaci;* Didona: *Cristina Șchiopu;* Bălțatu: *Eugen Harizomenov;* Tufaru: *Ion Mâinea;* Ilihoi: *Petru Diaconu, Marcel Popa;* Nr. reprezentații: 40

Premiera a 5-a (244)
AMADEUS de *PETER SHAFFER;* Traducerea: Beatrice Staicu
Regia artistică: Alexandru Darie Asistent regie: Cristian Șofron. *Scenografia*: Maria Miu. Muzica: Gheorghe Hausmann. Licht-designing: Alexandru Darie. Picturi speciale: Amalia Perjovschi, Kudelász Iosif, Maria Miu, Kovács Ecaterina. Data premierei: 12 iunie 1986. Distribuția: Antonio Salieri: *Ion Mâinea;* Mozart: *Cristian Șofron;* Costanze Weber: *Cristina Șchiopu;* Venticello 1: *Nicolae Toma;* Venticello 2: *Laurian Jivan;* Iosif II: *Emil Sauciuc;* Von Strack: *Marcel Popa;* Contele Orsini-Rosenberg: *Marcel Segărceanu;* Baronul van Swieten: *George Voinese;* Caterina Cavalieri: *Ileana Iurciuc;* Tereza Salieri: *Mariana Vasile;* Bucătarul: *Gheorghe Câmpan;* Valetul: *Alexandru Luca;* În alte roluri:

Sorina Laza, Felicia Stoica, Luminița Praja, Mariana Moca, Marilena Nelega, Florin Tripa, Ion Muntean; Nr. reprezentații: 62

Premiera a 6-a (245)
FLOARE DE CACTUS de *BARILLET* și *GRÉDY;* Traducerea: Angela Plati
Regia artistică: Farkas Ștefan. *Scenografia*:; Vioara Bara. Data premierei: 3 iulie 1986. Distribuția: Igor: *Daniel Vulcu;* Antonia: *Ileana Iurciuc;* Stéphane: *Mariana Neagu;* Madame Durand: *Anca Miere-Chirilă, Alla Tăutu, Mariana Vasile;* Julien: *Nicolae Barosan;* Norbert: *Tiberiu Cocvaci;* Domnul Cochette: *Marcel Popa;* Primăvara lui Boticelli: *Florența Manea;* Nr. reprezentații: 74

TEATRU DE POEZIE
ZIDIRE ÎN DRAGOSTE (246)
Spectacol de poezie *MARIN SORESCU*
Scenariul: Elisabeta Pop. *Regia artistică* și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 25 martie 1986. Interpreți: *Cristina Șchiopu, Alla Tăutu, Mariana Vasile, Eugen Harizomenov, Ion Abrudan* Invitați în spectacol: *Marin Sorescu, Virgil Ogășanu, Ion Caramitru, Nicolae Moranciu;* Nr. reprezentații: 1

Stag. a 32-a – 1986/1987

Premiera 1 (247)
IONEȘTII de *PLATON PARDĂU*
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Emilia Jivanov. Data premierei: 16 septembrie 1986. Distribuția: Ioan Ionescu: *Eugen Țugulea;* Ana: Simona Constantinescu; *Nicolae: George Voinese;* Vera: *Mariana Vasile;* Nr. reprezentații: 21
– Premiul de interpretare la Festivalul Național „Cântarea României": Eugen Țugulea pentru rolul *Ioan Ionescu*

Premiera a 2-a (248)
PLOUĂ LA SOVATA (STRESS) de *MIRCEA RADU IACOBAN*
Regia artistică: Dan Alecsandrescu. *Scenografia*: Adriana Grand. Data premierei: 7 octombrie 1986. Distribuția: Curmei: *Marcel Segărceanu;* Nectara: *Mariana Neagu;* Severina: *Mariana Vasile;* Valențica: *Ileana Iurciuc;* Teofil: *Emil Sauciuc;* Șeful: *Nicolae Barosan;* Pană: *Eugen Țugulea;* Ospătarul: *Ion Ruscuț;* Cetățeanul: *Tiberiu Covaci;* Domnul X: *Marcel Popa;* Nr. reprezentații: 39

Premiera a 3-a (249)
MODA CĂSĂTORIILOR (CARE-I SOȚUL MEU?) de *SOMERSET MAUGHAM*
– premieră pe țară –
Traducerea: Andrei Bantaș
Regia și *scenografia*: Sergiu Savin. Muzica: Erasmus Minchevici. Data premierei: 23 decembrie 1986. Distribuția: Victoria Lowndes: *Cristina Șchiopu, Mariana Presecan;* Maiorul Frederick: *Ion Abrudan;* Maiorul Cardew: *Petre Panait;* Doamna Shutterworth: *Anca Miere-Chirilă, Simona Cosntantinescu;* Leiceister Paton: *Eugen Harizomenov, Laurian Jivan;* Taylor: *Laurian Jivan, George Voinese;* Raham: *Ion Mâinea;* Domnișoara Montmorency: *Alla Tăutu;* Nr. reprezentații: 41

Premiera a 4-a (250)
CELE TREI NOPȚI ALE UNEI IUBIRI de *HUBAY MIKLÓS*
– premieră pe țară în limba română –
Traducerea: Elisabeta Pop, Fekete Attila, Szombati Gille Otto

Adaptarea scenică și *regia artistică*: Dan Alecsandrescu. Asistent regie: Eugen Țugulea. *Scenografia*: Emilia Jivanov. Muzica: Florian Chelu. Data premierei: 26 februarie 1987. Distribuția: Bálint: *Daniel Vulcu;* Iulia: *Mariana Presecan;* Victor: *Nicolae Barosan;* Doctor Szegilongi Lajos: *Ion Mâinea;* Melitta: *Cristina Șchiopu;* Henker Frigyes: *Ion Abrudan;* Sándor: *Emil Sauciuc;* Károly: *George Voinese;* Responsabilul cu alarma aeriană: *Marcel Segărceanu;* Cei trei crai: *Tiberiu Covaci, Laurian Jivan, Dorin Presecan;* Florăreasa: *Ileana Iurciuc;* Csilla: *Mariana Vasile;* Nr. reprezentații: 29

Premiera 5-a (251)
DORMIND PE UN ȘARPE de *D. R. POPESCU*
– premieră absolută –
Regia artistică și *scenografia*: Sergiu Savin. Asistent regie: Pictură în decor: Maria Minchevici Muzica: Marius Munteanu. Data premierei: 8 iulie 1987. Distribuția: Ilarie: *Eugen Țugulea;* Anton: *Ion Abrudan;* Georgeta: *Alla Tăutu;* Darcopol: *Ion Mâinea;* Ella: *Cristina Șchiopu;* Mulțescu: *Marcel Segărceanu;* Tavi: *Petre Panait;* Capisizu: *Laurian Jivan;* Nr. reprezentații: 21

TEATRU DE POEZIE
PURURI TÂNĂR, ÎNFĂȘURAT ÎN MANTA-MI (252)
– SPECTACOL MIHAI EMINESCU –
Scenariul: Elisabeta Pop și Sergiu Savin. *Regia artistică* și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 13 ianuarie 1987. Interpreți: *Cristina Șchiopu, Ion Abrudan. Invitați: Ovidiu Iuliu Moldovan, Aurelian Octav Popa* (clarinet); Nr. reprezentații: 1

ANOTIMPUL DISCRET (253)
- SPECTACOL ȘT.AUG.DOINAȘ -
Selecția versurilor: Elisabeta Pop. *Regia artistică* și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 30 mai 1987. Interpreți: *Cristina Șchiopu, Mariana Vasile, Mariana Presecan, Alla Tăutu, Eugen Harizomenov, Ion Abrudan, Tiberiu Covaci, Eugen Țugulea, Dorin Presecan, Ion Ruscuț, Emil Sauciuc, Florian Chelu. Invitați: Șt. Aug. Doinaș, Mircea Dinescu, Radu Enescu, Mircea Albulescu;* Nr. reprezentații: 1

CAFÉ-THÉATRE
MAGNUM MOPHTOLOGICUM (254)
Spectacol-lectură *CARAGIALE*
Scenariul: Elisabeta Pop. (schițe, versuri, scene din piese și un act din comedia *Smotocea și Cotocea* de Ștefan Cazimir). Data premierei: 29 iunie 1987. Interpreți: *Simona Constantinescu, Mariana Vasile, Mariana Presecan, Eugen Harizomenov, Dorin Presecan, Ion Ruscuț, Tiberiu Covaci, Emil Sauciuc;* Nr. reprezentații: 1. - Spectacolul a fost precedat de simpozionul *Caragiale pentru toți*, organizat în colaborare cu Biblioteca Municipală Oradea

Stag. a 33-a – 1987-1988

Premiera 1 (255)
GĂRGĂRIȚA de *ION BĂIEȘU*
Regia artistică și ilustrația muzicală: Radu Băieșu. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 8 octombrie 1987. Distribuția: Grămescu: *Eugen Harizomenov;* Elvira: *Mariana Vasile;* Păsculete,

Groapă, Turbatu: *Eugen Țugulea;* Nuți: *Mariana Presecan;* Bubu: *Emil Sauciuc;* Gigi: *Dorin Presecan;* Vava: *Ion Ruscuț;* Vica: *Anca Miere-Chirilă;* Nr. reprezentații: 39

Premiera a 2-a (256)
O NOAPTE FURTUNOASĂ de *I. L. CARAGIALE*
Regia artistică: Laurian Oniga. *Scenografia*: Maria Malița. Data premierei: 11 decembrie 1987. Distribuția: Jupân Dumitrache: *Eugen Țugulea;* Nae Ipingescu: *Ion Mâinea;* Chiriac: *Tiberiu Covaci;* Spiridon: *Eugen Harizomenov;* Rică Venturiano: *Petre Panait;* Veta: *Anca Miere-Chirilă;* Zița: *Ileana Iurciuc;* Nr. reprezentații: 52

Premiera a 3-a (257)
ZECE HOHOTE DE RÂS de *TUDOR POPESCU*
- premieră absolută -
Selecția textelor, colajul și *regia artistică*: Alexandru Darie. Scenografia: Maria Miu. Data premierei: 29 decembrie 1987. Distribuția:

Dragoste în câmpul muncii
Ea: *Mariana Vasile;* El: *Daniel Vulcu;* Podaru: *Petre Panait*

Momentul potrivit
Casian: *Laurian Jivan;* Găzdaru: *Marcel Segărceanu*

Dobitocul
Sitaru: *Ion Mâinea;* Podaru: *Petre Panait*

Discursul funerar
Florentina: *Florența Manea;* Lică: *Nicolae Barosan;* Vicu: *Laurian Jivan, Daniel Vulcu*

Cadourile
Tanța: *Mariana Vasile;* Costel: *Ion Mâinea*

Dragoste la gest frumos
Ortansa: *Mariana Neagu;* Gogu: *Daniel Vulcu*

In vino veritas
Liza: *Simona Constantinescu;* Amalia: *Mariana Vasile;* Raul: *Nicolae Toma;*

Peștișorul de argint
Aglaia: *Simona Constantinescu, Alla Tăutu;* Blându: *Nicolae Toma, Petre Panait*
În rolul Directorului : Ion Mâinea; Reportera: Alla Tăutu, Ileana Iurciuc
Nr. reprezentații: 60

Premiera a 4-a (258)
MAESTRUL CÂNTĂREȚ de *FRANK WEDEKIND* Traducerea: Simion Dănilă
– premieră pe țară –
Regia artistică: Laurian Oniga. *Scenografia*: Maria Malița. Muzica: Mircea Piciu. Data premierei: 2 februarie 1988. Distribuția: Gerardo: *Daniel Vulcu;* Doamna Helena: *Kovács Enikő;* Profesorul Dühring: *Marcel Segărceanu,* Miss Isabel: *Lioara Bradu;* Voci: *Marcel Popa, Nicolae Barosan, George Voinese;* Nr. reprezentații: 7

Premiera a 5-a (259)
VICLENIILE DRAGOSTEI (HUHUREZUL) de *GIOVANNI MARIA CECCHI*
– premieră pe țară –
Traducerea: Eta Boeriu

Regia artistică: Sergiu Savin. Asistent regie: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Teodor Th.Ciupe. Data premierei: 26 martie 1988. Distribuția: Messer Giulio: *Dorin Presecan;* Messer Rinuccio: *Ion Ruscuț;* Messer Ambrogio: *Petre Panait;* Madonna Oretta: *Mariana Presecan;* Madonna Violante: *Mariana Neagu;* Giorgetto: *Eugen Harizomenov;* Gianella: *Tiberiu Covaci;* Madonna Verdiana: *Alla Tăutu;* Madona Agnola: *Mariana Vasile;* Uguccione: *Laurian Jivan;* Nr. reprezentații: 11

Premiera a 6-a (260)
CUM SE CUCERESC BĂRBAȚII (PENELOPA) de *SOMERSET MAUGHAM*
Traducerea: Andrei Bantaş

Regia artistică: Farkas Ștefan. Asistent regie: Ion Mâinea. *Scenografia*: Maria Hațeagnu. Muzica: Danko Ioan. Data premierei: 28 aprilie 1988. Distribuția: Penelopa: *Ileana Iurciuc, Mariana Presecan*: Doctor Dick O'Faarell: *Nicolae Barosan;* prof.Gollighty: *Marcel Segărceanu;* Doamna Gollighty: *Alla Tăutu;* Domnul Davenport Barlow: *Marcel Popa;* Ada Ferguson: *Mariana Neagu;* Domnul Beadsworth: *George Voinese, Petre Panait, Laurian Jivan, Ion Mâinea, Ion Ruscuț;* Patty: *Florența Manea.* Nr. reprezentații: 51

Premiera a 7-a (261)
CĂSĂTORIE PRIN CONCURS de *CARLO GOLDONI;* Traducerea: Tudor Mușatescu

Versiunea scenică și *regia artistică*: Nicoleta Toia. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Ari-Nagy Sándor. Coregrafia: Gitta T. Săteanu. Data premierei: 5 iunie 1988. Distribuția: Filippo: *Dorin Presecan;* Lisetta: *Mariana Vasile;* Pandolfi: *Tiberiu Covaci;* Anselmo: *Marcel Popa;* Doralice: *Mariana Presecan;* Roberto: *Emil Sauciuc;* Doamna Fontaine: *Alla Tăutu;* La Rose: *Laurian Jivan, Ion Abrudan;* Traversen: *Nicolae Barosan;* Servitorul, Băiatul cu ziare și Chelnerul: *Daniel Vulcu.* Nr. reprezentații: 88

TEATRU DE POEZIE (262)
DOR DE EMINESCU

Selecția versurilor: Elisabeta Pop. *Regia artistică*: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Maria Malița. Muzica: Erasmus Minchevici. Data premierei: 21 ianuarie 1988. Interpreți: *Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Mariana Vasile, Mariana Presecan, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Emil Sauciuc, Ion Ruscuț, Dorin Presecan;* Nr. reprezentații: 1

LA DISPOZIȚIA DUMNEAVOASTRĂ (263)
Spectacol *MIRCEA DINESCU*

Selecția versurilor: Elisabeta Pop. *Regia artistică* și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 29 martie 1988. Interpreți: *Ion Abrudan, Mariana Presecan, Eugen Harizomenov, Dorin Presecan.* Invitați: *Mircea Dinescu, Radu Enescu, Orchestra de jazz Duo creativ* din Constanța: *Harry Tavitian* și *Corneliu Stroe;* Nr. reprezentații: 1

Stag.a 34-a – 1988/1989

Premiera 1 (264)
CAMERA DE ALĂTURI de *PAUL EVERAC*

Regia artistică: Ion Mâinea. *Scenografia*: Biró I. Géza. Muzica: Gheorghe Hausmann. Data premierei: 11 octombrie 1988. Distribuția: Marcel Bondoc: *Ion Mâinea;* Alina Bondoc: *Simona*

Constantinescu; Mira Bondoc: *Ileana Iurciuc;* Teofil Hotăranu: *Doru Fârte;* Pavel Cristian: *Eugen Harizomenov;* Sonia Cristian: *Mariana Vasile;* Veniamin Flaviu: *Ion Abrudan;* Reta Stoleru: *Mariana Neagu.* La vioară: *Széll Patka Eta;* Nr. reprezentații: 20

Premiera a 2-a (265)
AVENTURIERA de *EMIL BRAGHINSKI;* Traducerea: Denisa Fejes
– premieră pe țară –
Regia artistică: Sergiu Savin *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Gheorghe Hausmann. Data premierei: 8 decembrie 1988. Distribuția: Elena Kirilovna Lebedeva: *Mariana Vasile;* Oleg Pevțov: *Eugen Țugulea;* Valea: *Mariana Neagu;* Marina: *Mariana Presecan;* Pavel Suhariov: *Ion Abrudan;* Mahonkov: *Dorin Presecan;* Un tânăr: *Dan Vura.* Nr. reprezentații: 21

Premiera a 3-a (266)
CHIRIȚA ÎN PROVINCIE de *VASILE ALECSANDRI*
Regia artistică: Mihai Raicu. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Aranjamente muzicale: Florian Chelu și Iosif Trendler. Coregrafia: Ruxandra Petrăreanu. Data premierei: 10 martie 1989. Distribuția: Chirița: *Anca Miere-Chirilă;* Grigori Bârzoi: *Marcel Segărceanu;* Guliță: *Emil Sauciuc;* Luluța: *Cristina Sărac;* Safta: *Mariana Vasile;* Domnul Șarl: *Laurian Jivan, Ion Abrudan;* Leonaș: *Nicolae Barosan;* Ion: *Tiberiu Covaci;* În alte roluri: *Sorina Laza, Iuliana Murea, Gheorghe Iernea, Alexandru Luca, Olimpiu Domide, Szilágyi Iosif;* Nr. reprezentații: 40

Premiera a 4-a (267)
VALSUL DE LA MIEZUL NOPȚII de *VIOREL CACOVEANU*
Regia artistică: Nicoleta Toia. *Scenografia*: Emilia Jivanov. Data premerei: 4 aprilie 1989. Distribuția: Constantin Dabija: *Ion Abrudan;* Maria Dabija: *Alla Tăutu;* Mihai Dabija: *Doru Fârte;* Cornelia Barbu: *Marcel Popa;* Dana Barbu: *Mariana Presecan;* Dumitru Spătaru: *Nicolae Toma;* Tiberiu Axente: *Eugen Țugulea;* Eleonora Axente: *Mariana Neagu;* Grațian Șerban: *Dorin Presecan;* Viviana Șerban: *Ileana Iurciuc;* Jean Popa: *Ion Ruscuț;* Alexandra Voroneanu: *Simona Constantinescu;* Nr. reprezentații: 31

Premiera a 5-a (268)
MOARA DE PULBERE de *D. R. POPESCU*
– premieră absolută –
Regia artistică și coloana sonoră: Ioan Ieremia. *Scenografia*: Emilia Jivanov. Data premierei: 9 mai 1989. Distribuția: Gabor: *Ion Mâinea;* Magda: *Miriam Cuibus;* Popluhard: *Daniel Vulcu;* Venczel: *Eugen Harizomenov;* Novotny: *Petre Panait;* Nr. reprezentații: 18

Premiera a 6-a (269)
GOANA de *PAUL IOACHIM*
Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 24 iunie 1989. Distribuția: Chivu Manta: *Eugen Țugulea;* Sandu: *Ștefan Mareș;* Marcu: *Doru Fârte;* Stela: *Mariana Presecan;* Florin: *Dorin Presecan;* Nr. reprezentații: 14

TEATRU DE POEZIE (270)
ULTIMA SCRISOARE de *PABLO NERUDA*
Scenariul, *regia artistică* și interpretarea: Daniel Vulcu. Traducerea versurilor: Aurel Covaci. *Scenografia*: Dan Perjovschi. Muzica și interpretarea la chitară: Tiberiu Ciorba. Coregrafia: Roxana Petrăreanu. Dansatoarea: Papp Edit. Data premierei: 8 septembrie 1988; Nr. reprezentații: 6

DUMINICA OAMENII N-AU PORECLE

Spectacol MARIN SORESCU

Scenariul: Elisabeta Pop. *Regia artistică și scenografia*: Ioan Ieremia. Interpret: *Petre Panait*. Data premierei: 19 mai 1989 ; Nr. reprezentații: 19

Stag. a 35-a – 1989/1990

Premiera 1 (272)

O PETRECERE DE POMINĂ de *PIERRE CHESNOT*; Traducerea: Marica Beligan

Regia artistică: Laurian Oniga. Decor: Biró I. Géza. Costume: Újvárossy Gyöngyi. Data premierei: 3 octombrie 1989. Distribuția: Pascal Chatard: *Ștefan Mareș*; Marie-France Chatard: *Ileana Iurciuc*; Andrei Ferrot: *Nicolae Barosan*; Franck Surreau: *Tiberiu Covaci*; Michel Grosbois: *Petre Panait*; Hélene Grosbois: *Mariana Neagu*; Ludmilla Dessario: *Anca Miere-Chirilă, Alla Tăutu*; Nr. reprezentații: 24

Premiera 2-a (273)

PĂDUREA AURIE de *VALENTIN AVRIGEANU*

Regia artistică: Valentin Avrigeanu. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 8 octomrbie 1989. Distribuția: Moș Zamfir: *Dorin Presecan*; Bunicuța Cătălina: *Mariana Presecan*; Manole: *Marcel Segărceanu*; Duhul pădurii, Vrăjitoarea: *Ion Ruscuț*; Tudora: *Alla Tăutu*; Catrina; *Mariana Vasile*; Dobre: *Eugen Țugulea*, Lenea: *Doru Fârte*; Hoția: *Ofelia Fârte*; Minciuna: *Coca Zibilian*; Năpârstoc și Voinicel-Voinicul: *Emil Sauciuc*; Stan și Ilie: *Doru Fârte*; Nr. reprezentații: 39

Premiera a 3-a (274)

FĂRĂ CENZURĂ (primul spectacol după revoluția din decembrie '89)

Scenariul: Elisabeta Pop și Sergiu Savin

Regia artistică și decor: Sergiu Savin. Costume: Vioara Bara. Data premierei: 6 ianuarie 1990. (Încasările au fost vărsate în Fondul Libertatea). Spectacolul a fost alcătuit din poezii, scenete, momente vesele interzise până în 1989 sau cenzurate de-a lungul regimului comunist: *Mihai Eminescu, Ion Caraion, Mircea Dinescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Nina Cassian, Șt. Aug. Doinaș*. Interpreți: *Nicolae Toma, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Simona Constantinescu, Alla Tăutu, Eugen Țugulea, Anca Miere-Chirilă, Eugen Harizomenov, Ion Mâinea, Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Tiberiu Covaci, Doru Fârte, Laurian Jivan, Marcel Popa, Mariana Presecan, Dorin Presecan, Ion Ruscuț, Petre Panait, Emil Sauciuc, Mariana Vasile, Daniel Vulcu, Coca Zibilianu, Marcel Segărceanu*; Nr. reprezentații: 11

Premiera a 4-a (275)

TREI JOBENE de *MIGUEL MIHURA*; Traducerera: Mirela Petcu

– premieră pe țară –

Regia artistică: Sergiu Savin. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 7 februarie 1990. Distribuția: Dionisio: *Daniel Vulcu*; Paula: *Coca Zibilianu*; Fany: *Mariana Presecan*; Madame Olga; *Anca Miere-Chirilă*; Sagra: *Mariana Vasile*; Carmela: *Ofelia Fârte*; Buby: *Ștefan Mareș*; Don Rosario: *Eugen Țugulea*: Don Sacramento și Vânătorul cel șiret: *Ion Abrudan*; Odiosul domn: *Laurian Jivan*; Bătrânul militar: *Marcel Segărceanu*; Băiatul cel frumos: *Emil Sauciuc*; Trudy: *Mimi Németh*; Romanticul îndrăgostit: *Sorin Domide*; Veselul explorator: *Vári Csaba*; Nr. reprezentații: 21

Premiera a 5-a (276)
LIVADA DE VIȘINI de *A. P. CEHOV;* Traducerea: Elisabeta Pop și Laurian Oniga
Regia artistică: Laurian Oniga. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Data premierei: 22 martie 1990. Distribuția: Liubov Ranevskaia: *Simona Constantinescu;* Ania: *Mariana Presecan;* Varia: *Mariana Vasile;* Leonid Gaev: *Ion Abrudan;* Ermolai Lopahin: *Petre Panait;* Trofimov: *Doru Fârte;* Piscik: *Marcel Popa;* Șarlota Ivanovna: *Alla Tăutu;* Epihodov: *Ștefan Mareș;* Duniașa: *Ileana Iurciuc;* Firs: *Nicolae Toma;* Iașa: *Emil Sauciuc;* Un trecător: *Ion Ruscuț;* Nr. reprezentații: 14

Premiera a 6-a (277)
SECRETUL FAMILIEI POSKET de *ARTHUR W.PINERO;* Traducerea: Valeriu Moisescu
Regia artistică: Ion Mâinea. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Data premierei: 18 mai 1990. Distribuția: Domnul Poskett: *Ion Mâinea;* Colonelul Lukin: *Eugen Harizomenov;* Căpitanul Horace: *Nicolae Barosan;* Domnul Bulami: *Laurian Jivan;* Cis Farrington: *Doru Fârte;* Wyke: *Dorin Presecan;* Achille blond: *Ion Ruscuț;* Domnul Wormington: *Marcel Segărceanu;* Inspectorul Messiter: *Eugen Țugulea;* Sergentul Lugg: *Tiberiu Covaci;* Agatha Posket: *Mariana Neagu;* Charlotte: *Florența Manea;* Beatie Tomlinson: *Coca Zibilianu, Lavinia Steer;* Popham; *Ofelia Fârte;* Isidore: *Ion Munteanu;* Nr. reprezentații: 34

Premiera a 7-a (278)
NEBUNELE VACANȚE LA NEW-YORK de *CAROLYN GREEN*
Traducerea, regia artistică și scenografia: Eugen Harizomenov
Data premierei: 28 iunie 1990. Distribuția: Jessica: *Mariana Presecan;* Domnișoara Addy: *Ileana Iurciuc;* Denny: *Doru Fârte;* Bill: *Dorin Presecan;* Harper: *Tiberiu Covaci;* Nr. reprezentații: 40

Stag. a 36-a - 1990/1991

Premiera 1 (279)
NICI O ZI FĂRĂ DRAGOSTE (LIFTING) de *PIERRE CHESNOT*
Traducerea: Marica Beligan
Regia artistică: Szombati Gille Otto. Decor: Biró I. Géza. Costume: Újvárossy Gyöngyi. Data premierei: 4 decembrie 1990. Distribuția: Maxim Martineau: *Ion Mâinea;* Madame Robert: *Mariana Vasile;* Juliette: *Simona Constantinescu;* Doctor Ferenbach: *Ion Abrudan;* Alexandra Bertoux: *Oana Mereuță;* George Bertoux: *Marcel Popa;* Marion: *Lavinia Steer;* Nr. reprezentații: 42

Premiera a 2-a (280)
MĂTUȘA LUI CHARLEY de *BRANDON THOMAS;* Traducerea: E. Mihail
Regia artistică: Eugen Mercus. Decor: Vioara Bara. Costume: Maria Hațeganu. Data premierei: 20 decembrie 1990. Distribuția: Lord Franck Babberley: *Daniel Vulcu;* Jack Chasney: *Doru Fârte;* Charley: *Dorin Presecan;* Doamna Lucia: *Mariana Neagu;* Stephen Spetigue: *Eugen Țugulea;* Kitty: *Ileana Iurciuc;* Annie: *Mariana Presecan;* Ella: *Ofelia Fârte, Oana Mereuță;* Brassett: *Petre Panait;* Sir Francisc Chesney: *Nicolae Barosan;* Nr. reprezentații: 47

Premiera a 3-a (281)
LA ANUL DIN NOU ÎMPREUNĂ de *BERNARD SLADE* Traducerea: Mircea Bradu
Regia artistică: Michel Linday. *Scenografia*: Maria Hațeganu. Muzica: Rézmüves Zoltán. Data premierei: 19 martie 1991. Distribuția: Doris: *Ileana Iurciuc;* George: *Petre Panait;* Nr. reprezentații: 36

Premiera a 4-a (282)
ÎNTUNERICUL ZILEI, LUMINA NOPȚII de *ALDO NICOLAJ*
Regia: Sergiu Savin. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 26 aprilie 1991

BĂRBATUL
Traducerea: Florian Potra. Franchina: Mariana Vasile.

MERIDIONALUL
Traducerea: Florian Potra. Peppino: Ion Abrudan

AUTOGRAFUL
Traducerea: Angela Ioan. Marcella: Oana Mereuță

CECILIA
Traducerea: Polixenia Karambi. Cecilia: Alla Tăutu. Nr. reprezentații: 19
Premii:
- la ediția a VIII-a a *Săptămânii Teatrului Scurt*, Oradea, 1991
- Vioara Bara – pentru ambianța spectacolului *Întunericul zilei, lumina nopții*
- Oana Mereuță – premiul de interpretare pentru cel mai bun rol comic

Premiera a 5-a (283)
IVANCA de *LUCIAN BLAGA*

Regia artistică: Tudor Chirilă. *Scenografia*: Claudiu Mărgineanu. Muzica: Iosif Trendler. Data premierei: 27 aprilie 1991. Distribuția: Luca: *Dorin Presecan*; Ivanca: *Oana Mereuță;* Tatăl: *Ion Mâinea;* Dinu: *Doru Fârte;* Servitoarea:*Mariana Vasile;* Figuri visate: *Petre Panait, Daniel Vulcu, Tiberiu Covaci;* Nr. reprezentații: 8

Premii: – Premiul II pentru spectacol și Tudor Chirilă – premiul pentru regie, la ediția a VIII-a a *Săptămânii Teatrului Scurt*, Oradea, 1991

TEATRU DE POEZIE (284)
Închinare poetului – SPECTACOL – **MIHAI EMINESCU**

Selecția versurilor: Elisabeta Pop și Sergiu Savin. *Regia* și *scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 22 ianuarie 1991. Interpreți: *Ileana Iurciuc, Alla Tăutu, Mariana Presecan, Márton Elisabeta, Kiss Ildikó, Kovács Enikő, Oana Mereuță, Daniel Vulcu, Ion Mâinea, Ion Ruscuț, Dorin Presecan, Petre Panait. Au fost invitați poeții: Nicolae Brânda, Ion Davideanu, Teodor Crișan, Viorel Horj, Fábián Sándor, Zudor János, Gheorghe Moldovan, Traian Ștef, Ioan Moldovan, Ioan F. Pop, Dénes László, Sergiu Vaida, Radu Enescu, Constantin Mălinaș;* Nr. reprezentații: 1

Stag. a 37-a – 1991/1992

AMADEUS (285) de *PETER SHAFFER*
Reluarea spectacolului din stagiunea 1985/1986

În rolul Mozart: *Doru Fârte; Constanze Weber; Oana Mereuță;* Venticello 1: *Simona Constantinescu;* Rosenberg: *Petre Panait;* van Swieten: *Dorin Presecan;* În alte roluri: Alla Tăutu, Mariana Presecan; Nr. reprezentații: 10

Premiera 1 (286)
ABATORUL de *SLAWOMIR MROŽEK*
– premieră pe ţară –
Traducerea şi *regia artistică*: Alexandru Colpacci. *Scenografia*: Emilia Jivanov. Muzica: Delia Şerban. Coregrafia: Francisc Valkay. Data premierei: 24 septembrie 1991. Distribuţia: Mama: *Simona Constantinescu;* Flautista: *Mariana Presecan;* Violonistul: *Daniel Vulcu;* Paganini şi Măcelarul: *Tiberiu Covaci;* Directorul Filarmonicii: *Ion Abrudan;* Portarul: *Ion Ruscuţ;* Nr. reprezentaţii: 29

Premiera a 2-a (287)
CĂUTĂM URGENT GINERE COMUNIST (MANDATUL) de *NIKOLAI ERDMAN*
– premieră pe ţară –
Traducerea: C. C. Buriccea-Mlinarcic
Regia artistică: Cornel Mihalache. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Cornel Mihalache şi Eugen Harizomenov. Data premierei: 7 noiembrie 1991. Distribuţia: Pavel Guliacikin: *Petre Panait;* Nadejda Petrovna: *Mariana Vasile;* Varvara: *Ileana Iurciuc;* Ivan Ivanovici: *Eugen Harizomenov;* Nastia: *Oana Mereuţă;* Tamara: *Mariana Neagu;* Smetanîci: *Marcel Popa;* Valerian: Dorin Presecan; Anatoli: *Doru Fârte;* Antonin Sigismundovici: *Nicolae Barosan;* Agafanghel: *Nicolae Toma;* Feliciata Gordeeava, Femeia cu papagal, Mătuşa: *Alla Tăutu;* Ariadna: *Ofelia Fârte;* Flaşnetarul: *Eugen Ţugulea;* Copilul: *Alexandru Fârte;* Nr. reprezentaţii: 7

Premiera a 3-a (288)
ÎNTRE PATRU OCHI
(DE FAŢĂ CU TOATĂ LUMEA) de *ALEXANDR GHELMAN*
Traducerea: Tudor Steriade
Regia artistică şi coloana sonoră: Cornel Mihalache. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Data premierei: 17 decembrie 1991. Distribuţia: Andrei: *Ion Mâinea;* Nataşa: *Oana Mereuţă;* Nr. reprezentaţii: 15

Premiera a 4-a (289)
NUMAI FLUTURII SUNT LIBERI de *LEONARD GERSHE*
Traducerea: Elisabeta Pop şi Szombati Gille Otto
Regia artistică: Szombati Gille Otto. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Data premierei: 24 martie 1992. Distribuţia: Don Baker: *Doru Fârte;* Jill Tanner: *Elvira Platon;* Doamna Baker: *Alla Tăutu;* Ralph Austin: *Petre Panait, Dorin Presecan;* Nr. reprezentaţii: 16

Premiera a 5-a (290)
IUBIREA-I DOAR O GLUMĂ?
Spectacol de divertisment
Scenariul: Elisabeta Pop şi Daniel Vulcu. *Regia*: Daniel Vulcu. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 10 iunie 1992. Interpreţi: *Alla Tăutu, Nicole Toma, Ileana Iurciuc, Mariana Presecan, Daniel Vulcu, Nicolae Barosan, Elvira Platon, Petre Panait, Doru Fârte, Ion Ruscuţ, Lidia Lăzău;* Nr. reprezentaţii: 13

TEATRU DE POEZIE (291)
SPECTACOL EMINESCU
MAI SUNA-VEI DULCE CORN – în colaborare cu Filarmonica de Stat Oradea
Regia şi *scenografia:* Sergiu Savin. Data premierei: 10 ianuarie 1992. Interpreţi: Oana Mereuţă,

Elvira Platon, Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Orchestra Filarmonicii de Stat Oradea, dirijor: Romeo Râmbu. Invitați: *Valeria Seciu, Ovidiu Iuliu Moldovan;* Nr. reprezentații: 1

Stag.a 38-a – 1992/1993

Premiera 1 (292)
FURTUNA de *WILLIAM SHAKESPEARE*
Traducerea: Leon Levițchi
Regia artistică: Tudor Chirilă. *Scenografia*: Mihai Ciupe. Muzica: Fátyol Tibor. Data premierei: 2 octombrie 1992. Distribuția: Alonso: *Eugen Țugulea;* Sebastian: *Nicolae Barosan;* Prospero: *Ion Mâinea;* Antonio: *Doru Fârte;* Ferdinand: *Dorin Presecan;* Gonzalo: *Ion Abrudan;* Francisco: *Marcel Popa;* Caliban: *Tiberiu Covaci;* Trinculo: *Daniel Vulcu;* Stephano: *Petre Panait;* Miranda: *Oana Mereuță;* Ariel: *Elvira Platon;* În figurație: *Ofelia Fârte;* Nr. reprezentații: 18

Premiera a 2-a (293)
PYGMALION de *G. B. SHAW* Traducerea: Petru Comarnescu
Regia artistică și coloana sonoră: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Vioara Bara. Mișcarea scenică: Gitta T.Săteanu Data premierei: 12 noiembrie 1992.Distribuția: Henry Higgins: *Eugen Harizomenov;* Doamna Higgins: *Simona Constantinescu;* Eliza Doolittle: *Mariana Presecan;* Alfred Doolittle: *Nicolae Toma;* Colonelul Pickering: *Ion Abrudan;* Doamna Eynsford Hill: *Mariana Neagu;* Clara: *Elvira Platon;* Freddy: *Dorin Presecan;* Doamna Pearce: *Alla Tăutu;* Servitoarea: *Ofelia Fârte;* Smith: *George Voinese;* Un domn ironic: *Ion Ruscuț;* Florărese și figurație: *Cristina Nicu, Dorin Demian, Adela Brânzaș, Adela Creț;* Nr. reprezentații: 19
Cu rolul Higgins actorul Eugen Harizomenov și-a sărbătorit 30 de ani de teatru.

Premiera a 3-a (294)
POVESTE DE CRĂCIUN de *SILVIA KERIM* după *CHARLES DICKENS*
Regia artistică: Rodica Radu. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Muzica: Nicolae Neagoe. Data premierei: 15 decembrie 1992. Distribuția: Scrooge: *Petre Panait, Eugen Țugulea;* Kratkitt: *Dorin Presecan;* Doamna Kratkitt și Doamna cu copilul: *Mariana Vasile;* Nepotul lui Scrooge și Ali Baba: *Doru Fârte;* Soția nepotului și Mama lui Markley: *Ileana Iurciuc;* Funcționarul, Prietenul lui Marley, Robinson Crusoe, Un colindător: *Ion Ruscuț;* Doamna din comitetul de caritate, Vecina, Bunica: *Alla Tăutu;* Marley și Don Quichotte: *Marcel Popa;* Duhul Crăciunului și Moș Crăciun: *Daniel Vulcu;* Domnul Feeziwig și Iosif: *George Voinese;* Doamna Feeziwig și Tânărul Marley: *Mariana Presecan;* Scufița Roșie și Musafira: *Ofelia Fârte;* Arlechinul și Mironosița: *Elvira Platon;* Nr. reprezentații: 20

Premiera a 4-a (295)
TREI GEMENI VENEȚIENI de *ANTONIO MATTIUZZI* zis *COLLALTO*
Traducerea: David Esrig
Adaptarea scenică și *regia artistică*: Cristian Ioan. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Sorin Domide. Data premierei: 6 martie 1993. Distribuția: Țane din Brașov, Țane din Sulina, Țane din Buzău: *Daniel Vulcu;* Angelica: *Mariana Presecan;* Grigore: *Nicolae Barosan;* Ecaterina: *Ileana Iurciuc;* Petrică: *Petre Panait;* Scapi: *Tiberiu Covaci;* Argentina: *Mariana Neagu, Elvira Platon;* Comisarul: *Eugen Harizomenov, Ion Ruscuț;* Polițistul: *Ion Abrudan;* Băiatul 1: *George Voinese;* Băiatul 2: *Ion Ruscuț;* În figurație: *Olivia Steer, Adela Brânzaș, Cristina Nicu, Mirela Brânzaș, Laura Creț;* Nr. reprezentații: 19

Premiera a 5-a (296)
UN YANKEU LA CURTEA REGELUI ARTHUR
Versiune liberă de *ȘTEFAN OPREA* după *MARK TWAIN*

Regia artistică: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Muzica: Rézmüves Zoltan. Data premierei : 27 mai 1993. Distribuția: Yankeul: *Elvira Platon-Rîmbu;* regele Arthur: *Nicolae Toma;* Regina Guinevre: *Mariana Neagu;* Merlin: *Eugen Țugulea;* Clarence: *George Voinese;* Sir Kay: *Ion Abrudan;* Sir Lancelot: *Nicolae Barosan;* Sir Gareth, Sir Wagramore: *Tiberiu Covaci;* Sir Galahad: *Ion Ruscuț;* Sir Dinadan: *Marcel Popa;* Sir Calonfir: *Petre Panait;* În alte roluri: *Olivia Steer, Corina Moga, Veronica Mărcuș, Amalia Iscru, Dalia Hiciu, Cristina Șuteu, Andreea Brândaș, Cristian Goron, Nicu Segărceanu, Laurențiu Peev, Gheorghe Iernea, Alexandru Luca, Szilágyi Iosif, Kiss Laszló;* Nr. reprezentații: 7

Stag. a 39-a – 1993/1994

Premiera 1 (297)
BALUL HOȚILOR de *JEAN ANOUILH*

Regia artistică: Louise Dănceanu. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. *Scenografia*: Andreea Csora. Data premierei: 5 noiembrie 1993. Distribuția: Lady Hurf: *Simona Constantinescu;* Lord Edgard: *Nicolae Toma;* Peterbono: *Petre Panait;* Hector: *Nicolae Barosan;* Gustave: *Daniel Vulcu;* Eva: *Elvira Platon-Rîmbu;* Juliette: *Mariana Presecan;* Dupont-Dufort Tatăl: *Marcel Popa;* Dupont-Dufort Fiul: *Tiberiu Covaci;* Toboșarul: *Ion Ruscuț;* Un șchiop și Un vilegiaturist reumatic: *Laurențiu Peev;* Doi valeți: *Gheorghe Iernea* și *Sorin Precup;* Parlamentari, Borfași, Polițiști: *Alexandru Luca, Cristian Goron, Sorin Precup, Gheorghe Iernea, Szabó Ioan, Szilágyi Iosif.* Nr. reprezentații: 13

Premiera a 2-a (298)
CIMITIRUL PĂSĂRILOR de *ANTONIO GALA;* Traducerea: Alina Cambir
– premieră pe țară –

Regia artistică: Anca Bradu Panazan. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 10 februarie 1994. Distribuția: Emilia: *Mariana Vasile;* Martina: *Mariana Neagu;* Deogracias: *Ion Mâinea;* Nicodemo: *Ion Abrudan;* Miguel: *Dorin Presecan;* Laria: *Elvira Platon Rîmbu, Lioara Bradu;* Nr. reprezentații: 11

Premiera a 3-a (299)
ARRIVEDERCI, LIVORNO
(TRILOGIA VILEGIATURII) de *CARLO GOLDONI;* Traducerea: N. Al. Toscani
- spectacol în coproducție cu Teatrul de Nord din Satu Mare -

Adaptarea scenică și *regia artistică*: Cristian Ioan. *Scenografia*: Dan Jitianu. Muzica: Anamaria Manfredi. Data premierei: 2 aprilie 1994. Distribuția: Interpreți de la Teatrul de Stat Oradea: Giacinta: *Mariana Presecan;* Ferdinando: *Daniel Vulcu;* Guglielmo: *Ion Abrudan;* Rosina: *Ileana Iurciuc;* Tognino: *Petre Panait;* Interpreți de la Teatrul de Nord Satu Mare: Filippo: *Ion Tifor;* Leonardo: *Carol Erdős;* Vittoria: *Adriana Vaida;* Fulgenția: *Marcel Mirea;* Paolo: *Vasile Blaga;* Brigida: *Ortansa Codreanu;* Sabina: *Viorica Suciu;* Constanza: *Livia Ungureanu;* Bernardino: *Constantin Dumitra;* Un amoraș: *Aurora Demeter;* Un îngeraș: *Dan Cristian;* Statuia Zeiței Atena: *Carmen Frățilă;* Corpul Nevermore: *Radu Cioară;* Nr. reprezentații: 8

Premii:

- Marele Premiu la Festivalul internațional *Teatru-imagine,* ediția a III-a, Satu Mare, 1994 (es aequo cu spectacolul *Jocul de-a măcelul* în regia Beatricei Bleonț)

Premiera a 4-a (300)
PESTE ŞAPTE MĂRI ŞI ŞAPTE... BASME de *GHEORGHE STANA*
Regia artistică: Gheorghe Stana. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Muzica: Camil Georgescu. Data premierei: 5 aprilie 1994. Distribuţia: Alice: *Mirela Corbeanu, Roxana Ivanciu*; Iepurele: *Dorin Presecan;* Bunica şi Împărăteasa: *Simona Constantinescu*; Împăratul: *Nicolae Toma*; Fratele mai mic, Peţitorul sărac: *George Voinese*; Dracul, Prinţul: *Ion Ruscuţ*; Baba Cloanţa şi Mama: *Mariana Vasile*; Un peţitor şi Tatăl: *Marcel Popa*; Bunicul şi Un zmeu: *Eugen Ţugulea*, Fratele mai mare şi Un zmeu şi Vestitorul: *Tiberiu Covaci*; Un peţitor şi Un zmeu: *Nicolae Barosan*; Nr. reprezentaţii: 15

SPECTACOL DE POEZIE ÎN AER LIBER (301)

VENIŢI SĂ LUAŢI LUMINĂ (Spectacol la statuia poetului Mihai Eminescu)
Regia artistică şi ilustraţia muzicală: Eugen Harizomenov. Data premierei: 14 iunie 1994. Interpreţi: *George Voinese, Mariana Presecan, Elvira Platon Rîmbu, Ion Ruscuţ, Dorin Presecan*; Nr. reprezentaţii: 1

Stag. a 40-a – 1994/1995

Premiera 1 (302)
ARTA COMEDIEI de *EDUARDO DE FILIPPO;* Traducerea: Angela Ioan
Regia şi scenografia: Mihai Lungeanu. Data premierei: 22 septembrie 1994. Distribuţia: Excelenţa Sa de Caro: *Eugen Harizomenov*; Giacomo Franci: *Dorin Presecan*; Veronesi: *Tiberiu Covaci*; Oreste Campese: *Ion Mâinea*; Quinto Bassetti: *Ion Abrudan*; Părintele Salvati: *Petre Panait*; Lucia Petrella: *Ileana Iurciuc*; Gerolamo Pica: *Eugen Ţugulea*; Un muntean: *Marcel Popa*; Soţia sa: *Mariana Presecan*; Un paracliser: *George Voinese*. Nr. reprezentaţii: 12

Premiera a 2-a (303)
SÂNZIANA ŞI PEPELEA de *VASILE ALECSANDRI*
Adaptarea scenică şi regia artistică: Anca Bradu Panazan
Scenografia: Vioara Bara. Muzica: Florian Chelu. Data premierei: 8 decembrie 1994. Distribuţia: Papură Împărat: *Ion Abrudan*; Sânziana: *Ramona Atănăsoaie*; Pepelea: *Petre Panait*; Pârlea-Vodă, Statu-Palmă: *George Voinese*; Lăcustă Vodă: *Daniel Vulcu*; Păcală: *Ileana Iurciuc*; Tândală: *Mariana Neagu*; Baba Rada şi Zâna Lacului: *Roxana Ivanciu*; Zâna Codrului: *Elvira Platon Rîmbu*; Zmeul Zmeilor: *Dorin Presecan*; Murgilă: *Ion Ruscuţ*; În alte roluri: *Crina Abrudan, Anca Popa, Radu Szabo, Florin Puşco, Viviana Mut, Cristina Cimbrea, Amalia Danciu, Cristina Goldea, Gheorghe Iernea, Sebastian Kadas, Dana Măduţa, Amalia Mihuţ*; Nr. reprezentaţii: 12

Premiera a 3-a (304)
SCAUNELE de *EUGEN IONESCU;* Traducerea: Dan C. Mihăilescu
Regia artistică: Emil Gaju *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Muzica: Florian Chelu. Data premierei: 16 februarie 1995. Distribuţia: Bătrânul: *Eugen Ţugulea*; Bătrâna: *Ileana Iurciuc*; Oratorul: *Ion Abrudan*; Femeia în alb: *Roxana Ivanciu*; Nr. reprezentaţii: 6

Premiera a 4-a (305)
D-ALE CARNAVALULUI de *I. L. CARAGIALE*
(Spectacol de absolvire – clasa profesoarei Sorana Coroamă Stanca de la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca – Departamentul Teatru)

Regia artistică: Sorana Coroamă Stanca. Asistent regie: Ligia Moga. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi.Muzica: Rézműves Zoltán. Data premierei: 10 martie 1995. Distribuția: Nae Girimea: *Ioan Isaiu;* Iancu Pampon: *Eugen Titu;* Mache Răzăchescu: *Adrian Matioc;* Iordache: *Sergiu Marușca;* Catindatul: *Sorin Misiriantu;* Chelnerul și Ipistatul: *Frederic Slavici;* Didina Mazu: *Monalisa Basarab;* Mița Baston: *Anca Similar* și *Doina Șoproni;* O mască: *Doina Șoproni* și *Anca Similar;* În alte roluri: *Crina Abrudan, Elena Harizomenov, Cristina Cimbrea, Dana Măduța, Cristina Goldea, Corina Dianu, Anca Popa, Mara Movilă, Sebastian Kadas, Cristian Pereș, Alina Danciu, Ioan Maghiar;* Nr. reprezentații: 6

Premiera a 5-a (306)
SCANDALOASA LEGATURĂ DINTRE DOMNUL KETTLE ȘI DOAMNA MOON
de *J. B. PRIESTLEY;* Traducerea: Sima Zamfir și C. Grigoriu

Regia: Szombati Gille Otto. Decor: Bölöni Vilmos. Costume: Maria Precup. Muzica: Sorin Domide. Data premierei: 6 aprilie 1995. Distribuția: George Kettle: *Dorin Presecan;* Doamna Twigg: *Mariana Vasile;* Monica Twigg: *Elvira Platon Rîmbu;* Hardacre: *Petre Panait;* Comisarul Street: *Ion Abrudan;* Delia Moon: *Mariana Presecan;* Henry Moon: *Daniel Vulcu;* Dl.Clinton: *Marcel Popa;* Doctor Grenock: *Nicolae Barosan;* Nr. reprezentații: 12

Premiera a 6-a (307)
DONA JUANA de *ANCA VISDEI;* Traducerea: Paula Romanescu
– premieră pe țară –

Regia: Emil Gaju. *Scenografia*: Újvárossy Gyöngyi. Asistent scenograf: Gheorghe Milian. Data premierei: 1 iunie 1995. Distribuția: Juana: *Elvira Platon-Rîmbu;* Eusapia: *Ileana Iurciuc;* Cesare și Brosolom: *George Voinese;* Parsifal: *Petre Panait;* Gonzague: *Ion Ruscuț;* Siegfried: *Nicolae Barosan;* Nr. reprezentații: 6

Premiera a 7-a (308)
POVESTE DIN HOLLYWOOD de *NEIL SIMON;* Traducerea: Marica Beligan

Regia artistică și scenografia: Ion Mâinea. Data premierei: 22 iunie 1995. Distribuția: Herb Tucker: Ion Mâinea; Libby Tucker: *Roxana Ivanciu;* Nr. reprezentații: 5

SPECTACOL DE POEZIE MIHAI EMINESCU (309)

AU PREZENTUL NU NI-I MARE?

Regia artistică: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 28 februarie 1955. Interpreți: *Mariana Presecan, Dorin Presecan, Ion Mâinea, Elvira Platon Rîmbu, Ion Abrudan* Invitate: *Leopoldina Bălănuță* (a recitat toate *Scrisorile* lui Eminescu) și Dana Borșan – la pian (fragmente de concerte pentru pian de Piotr Ceaikovski, W. A. Mozart, Ludvig van Beethoven)

Stag. a 41-a – 1995/1996

Premiera 1 (310)
APROAPE O PĂDURE de *ANA RIPKA-RUS* (debut)

Regia artistică: Iustina Prisacaru (debut). *Scenografia*: Bölöni Vilmos. Data premierei: 5 octombrie 1995. Distribuția: Femeia: *Ioana Blaga;* Tânărul: *Dorin Presecan;* Cocoșatul: *Ion Abrudan;* Nebuna:

Mariana Presecan; Amantul: *George Voinese;* Amanta; *Andra Tudor;* Polițistul: *Eugen Țugulea;* În alte roluri: *Loredana Iuga, Marius Costea;* Nr. reprezentații: 4

Premiera a 2-a (311)

JURNALULUL UNUI NEBUN de *N. V. GOGOL* Traducerea: Eusebiu Camilar

Regia artistică: Anca Bradu Panazan. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica și conducerea muzicală: Florian Chelu. Data premierei: 6 octombrie 1995. Distribuția: Poprișcin: *Petre Panait;* Nr. reprezentații: 5

Premii:

- Premiul de interpretare masculină: Petre Panait
- Premiul de scenografie: Vioara Bara,

la ediția a X-a a *Săptămânii Teatrului Scurt*, Oradea, 1995

Premiera a 3-a (312)

TACHE, IANKE ȘI CADÂR de *VICTOR ION POPA*

Regia artistică: Mihai Fotino. *Scenografia*: Bölöni Vilmos. Data premierei: 12 decembrie 1995. Distribuția: Tache: *Ion Mâinea;* Ianke: *Eugen Harizomenov*: Cadâr: *Eugen Țugulea;* Ilie: *Nicolae Toma;* Baba Safta: *Simona Constantinescu;* Ionel: *Marius Costea;* Ana: *Monalisa Basarab;* Nr. reprezentații: 19

Premiera a 4-a (313)

HEI, OAMENI BUNI! de *WILLIAM SAROYAN;* Traducerea: Mihnea Gheorghiu

Regia artistică și *scenografia*: Petru Vutcărău. Data premierei: 5 decembrie 1995. Distribuția: Tânărul: *Dorin Presecan;* Fata: *Elvira Platon Rîmbu;* Soțul: *George Voinese;* Femeia: *Ioana Blaga;* Tipul II: *Ion Ruscuț;* Nr. reprezentații: 13

Premiera a 5-a (314)

... ȘI CU VIOLONCELUL CE FACEM? de *MATEI VIȘNIEC*

Regia: Petru Vutcărău. *Scenografia*: Sergiu Savin. Data premierei: 19 decembrie 1995. Distribuția: Bărbatul cu violoncelul: *Ștefan Radó;* Bărbatul cu ziarul: *Doru Fârte;* Bărbatul cu baston: *Petre Panait;* Dama cu voal: *Elvira Platon Rîmbu;* Nr. reprezentații: 24

Premii:

- Premiul pentru cel mai bun spectacol la Festivalul Dramaturgiei Naționale, Timișoara, 1996
- Premiul pentru cel mai bun actor: Petre Panait
- Premiul de regie: Petru Vutcărău
- Premiul de scenografie: Sergiu Savin
- Premiul de interpretare masculină – Petre Panait – la Festivalul de la Târgu-Mureș, 1996

Premiera a 6-a (315)

CASA BERNARDEI ALBA de *FEDERICO GARCIA LORCA*

Traducerea: Cicerone Theodorescu

Regia artistică: Irina Popescu-Boieru. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Eusebio Apostolache. Coregrafia: Gitta Săteanu. Data premierei: 7 martie 1996. Distribuția: Bernarda: *Mariana Vasile;*

Maria Iozefa: *Ileana Iurciuc;* La Poncia: *Mariana Neagu;* Angustias: *Ioana Blaga;* Magdalena: *Mariana Presecan;* Martirio: *Roxana Ivanciu;* Adela: *Elvira Platon-Rîmbu;* Prudencia: *Simona Constantinescu;* Servitoarea: *Andra Tudor;* Fata: *Loredana Iuga;* O femeie: *Ofelia Fârte;* Nr. reprezentații: 7

Premiera a 7-a (316)
OMUL CARE A VĂZUT MOARTEA de *VICTOR EFTIMIU*

Regia artistică și *scenografia*: Eugen Harizomenov. Data premierei: 30 mai 1996. Distribuția: Alexandru Filimon: *Petre Panait;* Raluca Filimon: *Simona Constantinescu;* Alice Filimon: *Loredana Iuga;* Domnul Ioan: *Nicolae Barosan;* George: *Ion Ruscuț;* Vagabondul: *Daniel Vulcu;* Nr. reprezentații: 10

Stag.a 42-a – 1996/1997

Premiera 1 (317)
CUM VĂ PLACE de *WILLIAM SHAKESPEARE;* Traducerea: Virgil Teodorescu

Regia artistică: Alexandru Colpacci. Asistent regie: Petre Panait. *Scenografia*: Vioara Bara. Muzica: Delia Șerban. Data premierei: 5 decembrie 1996. Distribuția: Ducele surghiunit și Frederic uzurpatorul: *Ion Abrudan;* Amiens: *Ileana Iurciuc;* Jacques: *Daniel Vulcu;* Le Beau: *Nicolae Barosan;* Charles: *Tiberiu Covaci;* Oliver: *Ilie Turcu;* Jacques Debois: *Dorin Presecan;* Orlando: *Doru Fârte;* Adam: *Eugen Țugulea;* Tocilă: *Petre Panait;* Sir Oliver Martext: *Nicolae Toma;* Corin: *George Voinese;* Silvius: *Alexandru Cornea;* William: *Ioan Coman;* Rosalinda: *Roxana Ivanciu;* Celia: *Andra Tudor;* Phoebe: *Elvira Platon Rîmbu;* Audrey: *Mariana Presecan;* Nr. reprezentații: 15

Premiera a 2-a (318)
AFARĂ ÎN FAȚA UȘII de *WOLFGANG BORCHERT;* Traducerea: H. Matei

Regia artistică și *scenografia*: Sergiu Savin. Mișcarea scenică: Angela Doni. Data premierei: 22 decembrie 1996. Distribuția: Beckmann: *Ioan Coman;* O fată: *Mariana Presecan;* Bărbatul ei: *Dorin Presecan;* Un colonel: *Eugen Țugulea;* Fiica lui: *Monalisa Basarab;* Directorul de cabaret: *Doru Fârte;* Bătrânul: *Ilie Turcu;* Antreprenorul și Un măturător de stradă: *Ion Abrudan;* Doamna Kramer: *Elvira Platon Rîmbu;* Celălalt: *Alexandru Cornea;* Elba: *Mariana Vasile;* În alte roluri: *Andra Tudor, Loredana Iuga, Ofelia Fârte;* Nr. reprezentații: 10

Premiera a 3-a (319)
PROCES PENTRU UMBRA UNUI MĂGAR de *FRIEDRICH DÜRRENMATT*
Traducerea: Aneta Dobre

Regia artistică și decorul: Cristian Ioan. Costume: Doina Antemir. Data premierei: 20 februarie 1997. Distribuția: Struthion: *Ioan Coman;* Antrax: *Doru Fârte;* Crobyle: *Elvira Platon Rîmbu;* Philippides: *Dorin Presecan;* Polyphonos și Primul bărbat din partidul măgarilor: *Ion Abrudan;* Phisignata și Al doilea bărbat din partidul umbrelor: *Mariana Neagu;* Peleia: *Mariana Presecan;* Mastax: *Tiberiu Covaci;* Tirphys: *Daniel Vulcu;* Telesia: *Roxana Ivanciu;* Iris: *Ileana Iurciuc;* Strobylus: *Ion Mâinea;* Agathyrsus: *Ilie Turcu;* Miltias: *Alexandru Cornea;* Președintele oficiului de turism și Flautista I: *Andra Tudor;* Președintele societății pentru protecția animalelor, Poliphem, și Ketos: *Ion Ruscuț;* Directorul societății anonime: *Marcel Popa;* Un agitator, Leonidas, Kolon și Perseus: *George Voinese;* Măgarul: *Nicolae Toma;* Pyrops: *Eugen Țugulea;* Cloe Struthion, Flautista II, Gorgona: *Ofelia Fârte;* Fanula: Pamphagusa: *Monalisa Basarab;* Soarele și Luna: *Loredana Iuga;* Nr. reprezentații: 13

Premiera a 4-a (320)
PSEUDOLUS de PLAUT; Traducerea: Nicolae Teică

Adaptarea scenică și *regia artistică*: Tudor Chirilă. *Scenografia*: Cristian Rusu. Data premierei: 5 aprilie 1997. Distribuția: Pseudolus: *Ioan Coman*; Calidorus: *Alexandru Cornea*; Ballio: *Doru Fârte*: Simo: *Tiberiu Covaci*; Callipho: *George Voinese*; Harpax: *Andra Tudor*; Charinus: *Monalisa Basarab*; Bucătarul: *Loredana Iuga*; Simia: *Ilie Turcu*; Phoenicia: *Roxana Ivanciu*; Hedylia: *Ofelia Fârte*; Băiatul: *Alexandru Fârte*; Zeul: *Dorin Presecan*; Zeița: *Mariana Presecan*; Nr. reprezentații: 5

Premiera a 5-a (321)
NĂPASTA de *I. L. CARAGIALE*

Regia artistică: Radu Ghițulescu. *Scenografia*: Cristian Rusu. Muzica: Horváth László-Mircea. Data premierei: 17 mai 1997. Distribuția: Dragomir: *Doru Fârte*; Anca: *Elvira Platon Rîmbu*; Ion: *Petre Panait*; Gheorghe : *Ioan Coman*; Nr. reprezentații: 9

Premiera a 6-a (322)
IVAN TURBINCĂ

Adaptarea scenică: *DANIEL VULCU* și *MIRCEA CHIRILĂ* după *ION CREANGĂ*

Regia artistică: Daniel Vulcu. *Scenografia*: Alexandru Radu. Muzica: Florian Chelu, Ludovic Boross și Oliver-Robert Bader. Coregrafia: Lovas Ildikó și Ioan Silaghi. Distribuția: Ivan: *Ion Abrudan* și *Daniel Vulcu*; Dumnezeu: *Alexandru Cornea*; Sfântu Petru: *Ion Ruscuț*; Boierul: *Marcel Popa*; Moartea: *Mariana Presecan*; Fata în casă: *Monalisa Basarab*; Scaraoțchi: *Roxana Ivanciu*; Dracul I: *Loredana Iuga*; Dracul II: *Andra Tudor*; În alte roluri: *Ofelia Fârte, Gabriela Abrudan, Cristina Abrudan, Alexandrina Crainic, Ozana Moruț, Carmen Popa, Mirela Târhaș, Raul-George Chiș, Cristian Goron, Hegyi Sándor-Lóránt, Paniti Zoltán*. Orchestra: *Florian Chelu, Ludovic Boross, Cornel Ungur, Horváth László-Mircea, Oliver-Robert Bader*; Nr. reprezentații: 7

Stag. a 43-a – 1997/1998

Premiera 1 (323)
JOBENUL de *EDUARDO DE FILIPPO*; Traducerea: Anatol Ursu

Regia artistică, scenografia și ilustrația muzicală: Ion Cebotari (același cu Ion Ciubotaru). Data premierei: 18 septembrie 1997. Distribuția: Rita: *Mariana Presecan*; Rodolfo: *Dorin Presecan*; Agostino Mascariello: *Ion Mâinea*; Bettina: *Ileana Iurciuc*; Antonio: *Alexandru Cornea*; Giovanni: *George Voinese*; Attilio: *Marcel Popa*; Michele: *Loredana Iuga*; Roberto: *Ion Ruscuț*; Nr. reprezentații: 24

Premiera a 2-a (324)
INIMĂ DE CÂINE de *MIHAIL BULGAKOV*

Traducerea, dramatizarea și *regia artistică*: Vitalii Lupașcu. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 24 octombrie 1997. Distribuția: Profesorul Preobrajenski: *Ion Abrudan, Alexandru Cornea*; Zina: *Mariana Presecan*; Ana Pavlovna: *Mariana Neagu*; Svonder: *Nicolae Toma*; Vosnesenskaia: *Ileana Iurciuc*; Pestruhina: *Andra Tudor Cornea*; Domnul I: *Ioan Coman*; Domnul II: *Eugen Țugulea*; Poligraf Poligrafovici Gogoloi: *Petre Panait*; Fotograful: *Sebastian Lupu*; Pașa: *Mirela Niță*; Reporteri: *Ion Ruscuț, Tiberiu Covaci*; În alte roluri: *Sorin Precup, Gheorghe Iernea, Cristian Segărceanu, Nicu Segărceanu, Alexandru Luca, Florin Codilă*; Nr. reprezentații; 17

– Premiul pentru cel mai bun actor: Petre Panait, la *Săptămâna Teatrului Scurt*, ediția 1997

Premiera a 3-a (325)
DOCTOR FĂRĂ VOIE de *MOLIÈRE*
Traducerea: Sică Alexandrescu și Mircea Ștefănescu
Regia artistică: Radu Ghițulescu. *Scenografia*: Cristian Rusu. Muzica: Horváth László-Mircea. Data premierei: 31 ianuarie 1998. Distribuția: Geronte: *Doru Fârte;* Lucinde: *Angela Tanko;* Leandre: *Sebastian Lupu;* Sganarelle: *Ioan Coman;* Martine: *Elvira Platon Rîmbu;* Domnul Trobert: *Ion Ruscuț;* Lucas: *Alexandru Cornea;* Jacqueline: *Andra Tudor Cornea;* În intermezzo: *Mirela Niță, Loredana Iuga, Monalisa Basarab, Ofelia Fârte;* Nr. reprezentații: 11

Premiera a 4-a (326)
ÎNTR-UN PARC... PE O BANCĂ de *ALEXANDR GHELMAN;*
Traducerea: Tudor Steriade
Regia artistică și *scenografia*: Ion Mâinea Data premierei: 28 februarie 1998. Distribuția: Vera: *Mirela Niță;* Fedea: *Sebastian Lupu;* Nr. reprezentații: 12

Premiera a 5-a (327)
DACĂ DRAGOSTE NU E... de *ELENA PREDA* și *EUGEN ȚUGULEA*
după romanul lui *Marin Preda* CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÂNTENI
– premieră absolută –
Regia artistică: Eugen Țugulea.*Scenografia*: Cristian Rusu.Data premierei: 17 martie 1978. Distribuția: Victor Petrini: *Ioan Coman,* Căprioara: *Ofelia Fârte;* Anchetatorul și șeful: *George Voinesc;* Petrică Nicolae: *Alexandru Cornea;* Matilda: *Elvira Platon Rîmbu;* Tasia: *Mariana Neagu;* Petea: *Sebastian Lupu;* Vasile: *Ion Abrudan;* Tamara: *Mirela Niță;* Artimon: *Gheorghe Iernea;* Ion Micu: *Doru Fârte;* Clara: *Monalisa Basarab;* Mama: *Mariana Vasile;* Bunica: *Simona Constantinescu;* Bunicul: *Eugen Țugulea;* Olaru: *Ion Mâinea;* Colonelul: *Eugen Harizomenov;* Nineta: *Andra Tudor Cornea;* Suzi: *Mariana Presecan;* Pencea: *Ion Ruscuț;* Agentul: *Nicolae Segărceanu;* Nr. reprezentații: 8

Premiera a 6-a (328)
RĂCEALA de *MARIN SORESCU*
Regia artistică: Ion Ciubotaru *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 7 mai 1998. Distribuția: Mahomed al II-lea: *Petre Panait;* Locotenentul și Harapul: *Sebastian Lupu;* Pașa din Vidin: *Dorin Presecan;* Radu cel Frumos: *Ioan Coman;* Pînzaru și Papuc: *Ion Abrudan;* Toma: *Doru Fârte;* Doamna Stanca: *Elvira Platon Rîmbu;* Safta și Vica: *Mariana Vasile;* Oștean, Stan și Neagoe: *Ion Ruscuț* și *George Voinese;* Văcarul: *Eugen Harizomenov;* Împăratul: *Nicolae Toma;* Împărăteasa: *Simona Constantinescu;* Zirus și Finanțele: *Ion Mâinea;* Războiul: *Tiberiu Covaci;* Izabela: *Mirela Niță;* Statos: *Marcel Popa;* Cadâna I și Gheorghina: *Andra Tudor Cornea;* Cadâna II: *Angela Tanko;* Baftangioglu: *Eugen Țugulea;* Beșleagă: *Alexandru Cornea;* Floarea: *Mariana Presecan;* Tilica: *Monalisa Basarab;* Rița: *Ofelia Fârte;* Manda: *Loredana Iuga;* În figurație: *Gheorghe Iernea, Nicu Segărceanu, Alexandru Luca, Cristian Segărceanu, Florin Codilă;* Nr. reprezentații: 8

Stag. a 44-a, 1998/1999

Premiera 1 (329)
ADUNAREA FEMEILOR de *ARISTOFAN*
Traducerea: Alexandru Miran
Regia artistică: Eugen Harizomenov. *Scenografia*: Vioara Bara. Coloana sonoră: Sorin Domide.

Mişcarea scenică: Gitta Săteanu. Data premierei: 8 octombrie 1998. Distribuţia: Praxagora: *Mariana Presecan;* Femeia I, Bătrâna I: *Mariana Neagu;* Femeia II, Bătrâna II: *Ileana Iurciuc;* Femeia III, Bătrâna III, Femeia crainic: *Mariana Vasile;* Blephiros: *Tiberiu Covaci;* Vecinul: *Eugen Ţugulea;* Chremes: *Marcel Popa;* Fata: *Mirela Niţă;* Tânărul: *Sebastian Lupu;* Servitoarea: *Andra Tudor-Cornea;* Atenieni: *George Voinese, Ion Ruscuţ, Romeo Romitan;* Ateniene: *Paula Chirilă, Delia Martin, Angela Tanko, Ofelia Fârte; Fetiţa: Zoe Popa;* Nr. reprezentaţii: 14

Premiera a 2-a (330)
CAMERISTELE de *JEAN GENET*
Traducerea şi *regia artistică*: Florin Antoniu. *Scenografia*: Vioara Bara. Data premierei: 8 noiembrie 1998. Distribuţia: Claire: *Paula Chirilă;* Solange: *Delia Martin;* Doamna: *Andra Tudor-Cornea, Mona Erhan;* Nr. reprezentaţii: 10

Premiera a 3-a (331)
ANONIMUL VENEŢIAN de *GIUSEPPE BERTO*
Traducerea şi adaptarea: Doru Fârte
Regia artistică şi scenografia: Vitalii Lupaşcu. Data premierei: 13 noiembrie 1998. Distribuţia: Ea: *Elvira Platon-Rîmbu;* El: *Doru Fârte;* Nr. reprezentaţii: 15

Premiera a 4-a (332)
BĂRBIERUL DIN SEVILLA de *BEAUMARCHAIS* Traducerea: Valentin Lipatti
Regia artistică: Alice Barb. *Scenografia*: Vioara Bara. Ilustraţia muzicală: Alice Barb, Florian Chelu şi Sorin Domide. Data premierei: 17 decembrie 1998. Distribuţia: Contele Almaviva: *Daniel Vulcu;* Bartholo: *Ion Mâinea;* Rosine: *Paula Chirilă;* Figaro: *George Voinese;* Don Basile: *Ion Abrudan;* La Jeunesse: *Mariana Vasile;* L'Eveille: *Sebastian Lupu;* Notarul: *Alexandru Cornea;* Alcadele: *Ion Ruscuţ;* Fetiţa lui Figaro: *Loredana Fodor;* Nr. reprezentaţii: 11

Premiera a 5-a (333)
EXERCIŢII DE DICŢIE PENTRU CÂINII FĂRĂ STĂPÂNI de *DAN MIHU*
– premieră absolută –
Regia artistică şi *scenografia*: Florin Antoniu. Data premierei: 29 ianuarie 1999. Distribuţia: Bărbatul: *Romeo Romitan;* Nr. reprezentaţii: 2

Premiera a 6-a (334)
O NOAPTE FURTUNOASĂ de *I. L. CARAGIALE*
Regia artistică şi decorul: Ion Ciubotaru. Costumele: Amalia Judea. Data premierei: 11 februarie 1999. Distribuţia: Jupân Dumitrache: *Doru Fârte;* Nae Ipingescu: *Ion Abrudan;* Chiriac: *Petre Panait;* Spiridon: *Sebastian Lupu;* Rică Venturiano: *Dorin Presecan;* Veta: *Elvira Platon Rîmbu;* Ziţa: *Mariana Presecan;* Ghiţă Ţircădău: *Tiberiu Covaci;* Nr. reprezentaţii: 15

Premiera a 7-a (335)
STEAUA FĂRĂ NUME de *MIHAIL SEBASTIAN*
Regia artistică şi *scenografia*: Florin Antoniu. Costume: Amalia Judea. Data premierei: 25 martie 1999. Distribuţia: Miroiu: *Dorin Presecan;* Mona: *Mariana Presecan;* Şeful gării: *Eugen Harizomenov;* Udrea: *Doru Fârte;* Domnişoara Cucu: *Mariana Vasile;* Eleva Zamfirescu: *Angela Tanko* şi *Delia Martin;* Grig: *Romeo Romitan;* Un ţăran: *Nicolae Toma;* Ichim: *Ion Ruscuţ;* Pascu: *Sebastian Lupu;* Conductorul: *Marcel Popa;* Nr. reprezentaţii: 13

Stag. a 45-a – 1999/2000

Premiera 1 (336)

ASASINUL SE AFLĂ PRINTRE NOI? (OPT FEMEI) de *ROBERT THOMAS*

Regia artistică, versiunea scenică și decor: Eugen Harizomenov. Asistent regie: Mirela Niță. Costume: Amalia Judea. Data premierei: 7 octombrie 1999. Distribuția: Bunica: *Simona Constantinescu;* Madame Chanel: *Mariana Vasile;* Pierrette: *Mona Erhan;* Louise: *Paula Chirilă;* Augustine: *Ileana Iurciuc;* Gaby: *Elvira Platon Rîmbu;* Suzanne: *Angela Tanko*: Catherine: *Mariana Presecan;* Marcel: *George Voinese;* Nr. reprezentații: 11

Premiera a 2-a (337)

DESPRE SEXUL FEMEII CA UN CÂMP DE LUPTĂ ÎN RĂZBOIUL DIN BOSNIA de *MATEI VIȘNIEC*

Regia artistică și coloana sonoră: Petru Vutcărău. *Scenografia*: Vioara Bara. Asistent scenografie: Camelia Köteles. Data premierei: 21 octombrie 1999.Distribuția: Dora: *Elvira Platon Rîmbu;* Kate: *Mariana Presecan;* Bărbații din Balcani: *Petre Panait* și *Dorin Presecan;* Nr. reprezentații: 11

Premii:

- Premiul de scenografie: Vioara Bara, la ediția a XII-a a *Săptămânii Teatrului Scurt*, Oradea, 1999

Premiera a 3-a (338)

EXERCIȚII DE STIL

Adaptare liberă după *RAYMOND QUENEAU* de *DANIEL VULCU* și *MIRCEA MORARIU*

Regia artistică și *scenografia*: Daniel Vulcu. Muzica originală: Florian Chelu și Claudiu Frunză. Data premierei: 5 noiembrie 1999. În distribuție: *Daniel Vulcu, Paula Chirilă, Mircea Cosma, Șerban Borda;* Nr. reprezentații: 18

Premiera a 4-a (339)

CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA de *I. L. CARAGIALE*

Regia artistică: Alina Hiristea. *Scenografia*: Cosmin Hiristea. Asistent regie: Oana Cernea. Ilustrația muzicală: Floriana Chelu, Alina Hiristea, Gabriel Băruța. Distribuția: Efimița: *Ileana Iurciuc;* Leonida: *George Voinese;* Safta: *Mona Erhan;* Nr. reprezentații: 13

Premiera a 5-a (340)

DELIR ÎN DOI, ÎN TREI, ÎN CÂȚI VREȚI de *EUGEN IONESCU*

Traducerea: Mariana Șora

Regia artistică: Ion Ciubotaru. *Scenografia*: Camelia Köteles. Data premierei: Distribuția: Ea: *Paula Chirilă;* El: *Șerban Borda;* Vecinul: *Andrian Locovei;* Vecina: *Angela Tanko;* Tânărul: *Igor Lungu;* Nr. reprezentații: 9

Premiera a 6-a (341)

UȘI ÎNCHISE de *JEAN-PAUL SARTRE*

Traducerea,adaptarea, regia artistică și coloana sonoră: Alina Hiristea

Scenografia: Vioara Bara. Asistent scenografie: Oana Cernea. Data premierei: 15 mai 2000. Distribuția: Ines: *Mariana Neagu;* Garcin: *Doru Fârte;* Estelle: *Mariana Presecan;* Băiatul de serviciu: *Andrian Locovei;* Nr. reprezentații: 16

Stag. a 46-a - 2000/2001

Premiera 1 (342)
FANTASTICA ŞI TRISTA POVESTE A CANDIDEI ERÉNDIRA ŞI A NESĂBUITEI SALE BUNICI
Dramatizare de Ion Sapdaru după nuvela lui *GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ*

Regia artistică şi coloana sonoră: *Ion Sapdaru.* Traducerea: Darie Novăceanu. Asistent regie: Elvira Platon Rîmbu. *Scenografia*: Vioara Bara. Asistenţi scenografie: Oana Cernea şi Csaba Baican. Coregrafia: Victoria Bucun. Data premierei: 12 septembrie 2000. Distribuţia: Bunica: *Mariana Vasile;* Eréndira: *Angela Tanko;* Rafaelo şi Prezentatorul de bâlci: *Petre Panait;* Ulise: *Şerban Borda;* Fotograful şi Omul de la bâlci; *Ion Abrudan*; Şeful contrabandiştilor: *Tiberiu Covaci*; Văduvoiul: *Ion Mâinea;* Şoferul, Blacaman, Intâiul călugăr: *Dorin Presecan;* Poştaşul, Soldatul al doilea, Călugărul al doilea, Un om de la bâlci, Al doilea mire: *Sebastian Lupu;* Soldatul Uruc, Un contrabandist, Al treilea călugăr, Un om de la bâlci, Al treilea mire, Intâiul indian, Un soldat: *Andrian Locovei;* Un contrabandist, Al cincilea călugăr, Al cincilea mire, Un om de la bâlci, Al doilea indian: *Igor Lungu;* Al patrulea soldat, Al patrulea călugăr, Un om de la bâlci, Al patrulea mire: Romeo Romitan; Camionagiul, Un om de la bâlci: *George Voinese;* Mirele cu buza de cal, Toboşarul: *Ion Ruscuţ;* Prima călugăriţă, Intâia mireasă, O prostituată, Moartea: *Mona Erhan;* A doua călugăriţă, A doua mireasă, O prostituată: *Simona Nica;* A treia călugăriţă, A treia mireasă, Femeia păianjen: *Mariana Presecan;* O femeie de la bâlci: *Ileana Iurciuc;* Circarul: *Mircea Cosma;* Un copil: *Tiberiu Covaci jr.;* Soţul adulter: *Marcel Popa;* În alte roluri: *Sorin Ciofu, Richard Balint-Bocskai; Pavel Sârghi, Alexandru Rusu, Oana Cernea, Rézműves Zoltán, Florian Chelu, Movik Levente, Buda Noémi, Florin Popescu, Gabriela Mariţan, Gheorghe Iernea, Alexandru Luca, Nicolae Segărceanu, Cristian Segărceanu, Adrian Pintea, Alexandru Rois, Florica Cighir;* Nr .reprezentaţii până la data apariţiei cărţii: 12

Premiera a 2-a (343)
GAIŢELE de *ALEXANDRU KIRIŢESCU*

Regia artistică şi coloana sonoră: Ion Ciubotaru. Asistent regie: Ion Abrudan. *Scenografia*: Camelia Köteles-Panait. Asistent scenografie: Oana Cernea. Data premierei: 9 noiembrie 2000. Distribuţia: Aneta Duduleanu: *Mariana Vasile;* Wanda Serafim: *Mariana Presecan;* Margareta Aldea: *Elvira Platon Rîmbu;* Colétte Duduleanu: *Ileana Iurciuc;* Fraulein: *Mona Erhan, Simona Nica;* Lena: *Simona Constantinescu;* Zoia Duduleanu: *Mariana Neagu;* Zamfira: *Angela Tanko;* Mircea Aldea: *Dorin Presecan;* Georges Duduleanu: *Tiberiu Covaci;* Ianache Duduleanu: *Ion Abrudan;* Omul cu securea: *Nicolae Toma;* Nr. reprezentaţii: 20

Premiera a 3-a (344)
CABARET ÎN FAMILIE
Scenariu dramatic de *DANIEL VULCU* şi *MIRCEA CHIRILĂ* după o idee de *JEAN POIRET*

Regia artistică, concepţia scenografică şi coloana sonoră: Daniel Vulcu. Asistent scenografie: Oana Cernea. Costume: Amalia Judea. Muzica originală: Florian Chelu. Coregrafia: Annamaria Kiss. Data premierei: 14 ianuarie 2001. Distribuţia: Georges: *Doru Fârte;* Jeannot: *Emil Sauciuc* şi *Daniel Vulcu;* Mercedes: *Richard Balint-Bocskai;* Iura: *Andrian Locovei;* Gazetarul: *Paul Sârghi;* Alin: *Şerban Borda*: Măcelarul: *Romeo Romitan;* Domnul Ciobanu: *Ion Abrudan;* Doamna Ciobanu: *Simona*

Nica; Miorița: *Angela Tanko;* Simona: *Mirela Corbeanu;* Coco: *Mona Erhan;* Dodo: *Andreea Balázs;* Lola: *Varga Helga;* Nr. reprezentații: 10

Premiera a 4-a (345)

MEDEEA de *EURIPIDE* Traducerea: Alexandru Miran

Regia artistică: Ion Sapdaru. *Scenografia*: Vioara Bara; Asistent regie: Alexandru Rusu; Coregrafia: Victoria Bucun; Sculpturi: Iulian Anghel. Data premierei: martie 2001. Distribuția: Medeea: *Elvira Platon-Rîmbu;* Iason: *Romeo Romitan;* Creon: *Petre Panait;* Crainicul: *Sebastian Lupu;* O doică: *Mariana Vasile;* Altă doică: *Ileana Iurciuc;* Glauce: *Angela Tanko;* Absistus: *Șerban Borda;* Fotograful: *Alexandru Rusu;* Corul: *Mirela Niță-Lupu, Mona Erhan, Simona Nica, Oana Cernea, Anca Turcuț, Igor Lungu, Pavel Sîrghi, Sorin Ciofu, Richard Balint, Levente Movik.*

Premiera a 5-a (346)

SLUGĂ LA DOI STĂPÂNI de *CARLO GOLDONI* Traducerea: Polixenia Karambi

Regia artistică: Alina Hiristea. *Scenografia*: Nada-Camelia Panait. Mișcarea scenică: Rodica Dunca. Coloana sonoră: Florian Chelu. Data premierei: 17 mai 2001. Distribuția: Pantalone de Bisognosi: *George Voinese;* Clarice: *Angela Tanko;* Doctorul Lombardo: *Ion Abrudan;* Silvio: *Șerban Borda* și *Sorin Ciofu;* Beatrice: *Mona Erhan;* Florindo Aretusi: *Romeo Romitan;* Brighella: *Alexandru Rusu;* Smeraldina: *Mirela Niță-Lupu;* Truffaldino: *Richard Balint;* Gondolierii: *Gheorghe Iernea, Alexandru Luca, Nicolae Segărceanu, Cristian Segărceanu, Kovács István, Adrian Pintea, Alexandru Rois.*

LISTA PERSONALULUI ARTISTIC ȘI TEHNIC-ADMINISTRATIV (1949-2001)

Directori ai Teatrului de Stat din 1955 până azi

Molnár Ioan	1949-1957
Andrei Dauer	1957-1960
Eugen Țugulea	1960-1968
	1972-1977
Emanoil Enghel	1968-1972
Mircea Bradu	1977-1992
Ion Mâinea	1992-1993
Cristian Ioan	1993-1994
Eugen Harizomenov	1994-1996
Sergiu Savin	sept.-nov.1996
Petre Panait	1996-

Directori adjuncți

Ioan Domocoș
Pálfalvi Ioan
Victor Toma
Ilie Giulai
Mihai Goidaci
Vasile Rusu
Monica Jugastru

Regizori artistici

Corneliu Zdrehuș (1955-1972)
Radu Penciulescu (1957-1959)
Valeriu Grama (1957-1968)
Dan Alecsandrescu (1957-1961)
Vasile Pop (1958-1959)
Valeriu Moisescu (1959-1961)
Ion Deloreanu (1961-1969)
Andrei Brădeanu (1961-1962)
Szombati Gille Otto (1968-1990)
Alexandru Colpacci (1970-1983)
Magda Bordeianu (1973)
Sergiu Savin (1974-1992; 1995-1996)
Alexandru Darie (1983-1987)
Zoe Anghel Stanca (1983-1984)
Laurian Oniga
Victor Ioan Frunză (1984-1986)
Tudor Chirilă (1991-1992)
Cristian Ioan(1993-1994)
Anca Bradu (1994-1995)
Vitalii Lupașcu (1997-1998)
Radu Ghițulescu (1997-1998)
Florin Antoniu (1998-1999)
Alice Barb (1998-1999)
Ion Ciubotaru (1999-)
Alina Hiristea (1999-)
Ion Sapdaru (2000-)

Secretari referenți literari

Ion Manițiu (1955-1956)
Lucian Drimba (1956)
Stelian Vasilescu (1956-1965)
Zeno Fodor (1958-1962)
Irina Mandel-Pintilescu (1962-1965)
Fekete Attila (1964-1970)
Stanca Ponta (1965-1970)
Elisabeta Pop (1965-1995)
Kovács István (1968-1974)
Blaga Pascu (1969-1970)
Bokor Andrei (1976-1977)
Pálffy Zoltán (1990-1991)
Călin Dinulescu (1994-1996)
Mircea Morariu (1996-)

Contabili șefi

Kásza Iosif (1950-1963)
Varga Zoltán (1963-1965)

Ioan Marcu (1965–1968)
Cornel Onaca (1968–1980)
Elisabeta Ioța (1980–1984)
Aurica Pușcău (1984–)

Pictori scenografi

Kudelász Károly (1950-1959)
Gheorghe Oriold (1952-1960)
Eliza Popescu-Kozma-Zisiade (1956-1979)
Tatiana Manolescu-Uleu (1961-1981)
Maria Hațeganu-Birea (1965-2000)
Bíró Iván Géza (1966-1991)
Marie-Jeanne Lecca (1981-1984)
Lia Perjovschi (1986-1987)
Adriana Grand (1983-1986)
Maria Malița (1987-1989)
Maria Miu (1984-1987)
Vioara Bara (1985-)
Újvárossy Gyöngyi (1989-1995)
Camelia Köteles-Panait (1999-)

Actori

Ion Abrudan (1961-)
Constantin Adamovici (1958-1961)
Stela Adamovici (1958-1961)
Sofica Albu (1959-1961)
Ramona Atănăsoaie (1994-1995)
Valentin Avrigeanu (1955-1968)
Dan Bădărău (1984-1987)
Richard Balint (2000-)
Nicolae Barosan (1966-1997)
Monalisa Basarab (1995-1998)
Cătălina Bîrcă (1981-1982)
Ioana Blaga (1995-1996)
Șerban Bogdan (1959-1961)
Șerban Borda (1999-)
Andrei Bursaci (1956-1960)
Teodor Buzea (1962-1964)
Viorica Cernucan (1965-1968)
Lucy Chevalier (1957-1962)
Paula Chirilă (1998-2000)
Simina Ciocan (1980-1981)
Sorin Ciofu (2000-)
Theo Cojocaru (1972-1975)
Ricardo Colberti (1957-1964)
Ioan Coman (1996-1998)
Mircea Constantinescu (1975-1981)
Simona Constantinescu (1959-)
Vasile Constantinescu (1964-1966)
Alexandru Cornea (1997-2000)
Gabi Costea (1991)
Marius Costea (1995)
Tiberiu Covaci (1981-)
Aurel Decu (1955-1957)
Oana Diamandi (1960-1962)
Grig Dristaru (1969-1973)
Elena Drozd
Zeina Druică (1990-1991)
Ben Dumitrescu (1967-1971)
Mona Erhan (1999-2000)
Al. Fierăscu (1955-1957)
Tania Filip (1982-1984)
Doru Fârte (1988-1993; 1995-)
Gheorghe V. Gheorghe (1955-1962)
Carmen Ghiman (1972-1973)
Dan Glasu (1980-1981)
Antoaneta Glodeanu (1962-1964)
Deda Graur (1958-1960)
Eugen Harizomenov (1971-1977)
1978-2000)
Ulpia Hîrjeu-Musceleanu (1966-1968)
Geta Iancu (1960-1961)
Ilie Iliescu (1957-1965)
Doina Ioja-Vasiu (1955-1965; 1967-1974)
Loredana Iuga (1995-1998)
Ileana Iurciuc (1975-)
Roxana Ivanciu (1994-1997)
Gelu Ivașcu (1959-1960)
Elisabeta Jar (1969-1971; 1977-1980)
Laurian Jivan (1974-1992)
Vladimir Jurăscu (1965-1968)
Natalia Lefescu (1957-1959)
Aurora Leonte (1981-1983)
Andrian Locovei (1999-)
Igor Lungu (1999-)
Sebastian Lupu (1997-)
Marina Maican-Velcescu (1966-1967)
Ion Mâinea (1966-)
Olimpia Mâinea (1966-1981)

Ştefan Mareş (1989-1990)
Ion Marinescu (1958-1961)
Delia Martin (1998-1999)
Ion Martin (1961-1984)
Liviu Mărtinuş (1959-1965)
Maud Mary (1959-1968; 1971)
Genoveva Matici (1961-1964)
Oana Mereuţă (1990-1994)
Anca Miere-Chirilă (1960-1990)
Lili Mihăilescu Vladimir (1956-1967)
Al. Mitea (1956-1958)
Lucia Mureşan (1957)
George Musceleanu (1966-1968)
Eugen Nagy (1955-1960)
Radu Neag (1975-1976)
Mariana Neagu (1975-)
Marilena Negru
Simona Nica (2000-)
Gina Nicolae (1965-1971)
Mirela Niţă-Lupu (1997-)
Geo Nune (1970-1972)
Mircea Olariu (1968-1971)
Sanda Pană-Ghiculescu (1956-1957)
Petre Panait (1986-)
Eugenia Papaiani (1973-1979)
Ioan Pater (1957-1969)
Dorina Păunescu (1971-1973)
Mihai Păunescu (1971-1973)
Boris Petroff (1964-1966)
George Pintilescu (1957-1974)
Elvira Platon-Rîmbu (1991-)
Eliza Plopeanu (1956-1958)
Septimiu Pop (1955-1957)
Ana Popa (1962-1975)
Marcel Popa (1973-)
Gheorghe Popa-Mijea
Lulu Popescu (1955-1959)
Mia Popescu (1964-1965)
Ştefania Popescu (1955-1962)
Vivi Popescu (1963-1965)
Dorin Presecan (1986-)
Mariana Presecan (1986-)
Marlena Prigoreanu (1971-1973)
Radu Reisel (1956-1963)
Monica Ristea (1983-1984)
Virginia Rogin (1971-1972)
Roméo Romitan (1998-)
Anca Roşu (1961-1964)
Liviu Rozorea (1977-1981)
Ion Ruscuţ (1983-)
Alexandru Rusu (2000-)
Jean Săndulescu (1955-1981)
Paul Sîrghi (2000-)
Emil Sauciuc (1981-1990; 2000-)
Grig Schiţcu (1955-1982)
Emil Schmidt (1971-1972)
Rodica Schuller (1956-1958)
Marcel Segărceanu (1955-1990)
Ştefan Sileanu (1972-1973)
Constantin Simionescu (1955-1967)
Liana Simionescu-Vâlceanu (1957-1960)
Aurora Simionică (1963-1964)
Sandu Simionică (1963-1964)
Gheorghe Şimonca (1959-1960)
Olga Sîrbul (1964-1965)
Ruxandra Sireteanu (1961-1962)
Gheorghe Stana (1969-1972)
Lavinia Steer (1990-1991)
Cristina Şchiopu (1978-1986)
Cristian Şofron (1983-1986)
Cristina Tacoi (1955-1959)
Angela Tanko (1997-)
Alla Tăutu (1955-1956; 1962-1993)
Andra Teodorescu (1969-1971)
Ion Tifor (1957-1958)
Elena Toma (1957-1958)
Nicolae Toma (1957-)
George Tomescu (1955-1956)
Carmen Trocan (1984-1987)
Andra Tudor-Cornea (1995-2000)
Ilie Turcu (1967-1968)
Eugen Ţugulea (1955-)
Octavian Uleu (1961-1964)
Dorel Urlăţeanu (1956-1967; 1969-1975)
Doina Urlăţeanu (1956-1978)
Andrei Vaida
Radu Vaida (1975-1980)

Vera Varzopov1958-1961)
Mariana Vasile (1972-)
Maria Vasilescu (1955-1956)
Mihai Velcescu (1966-1967)
Gheorghe Vâlceanu (1957-1958)
Ion Vîlcu (1958-1961)
Mişu Vladimir (1955-1967)
Radu Voicescu (1968-1971)
George Voinese (1982-1988; 1992-)
Zaharia Volbea (1956-1959)
Daniel Vulcu(1983-1986; 1987-)
Daciana Zăvoianu (1956)
Coca Zibilianu (1989-1990)

Orchestra

Dirijori:
Boros Lajos
Boros Zoltán
Adi Braun
Matolcsi Zoltán

Instrumentişti:

Ary-Nagy Sándor
Ioan Biguş
Bodiş Adalbert
Florian Chelu
Cornel Cristei
Şerban Lupu
Rezműves Zoltán
Cornel Ungur
Vertan Augustin

Regizori tehnici (culise)

Veronica Colberti
Ofelia Fârte
Maria Goina
Eugenia Popa
Florin Popescu
Dalma Simionescu
Elena Varlam
Dimitrios Stefanidis

Sufleori

Rodica Branea
Cornelia Brezeanu
Iuliana Chelu
Florenţa Manea-Szabo
Agy Segărceanu
Sofica Spoială

Recuziteri

Florica Căvescu
Rozalia Lucaciu
Tank Vasile

Şefi de producţie:

Joó Gyula
Gheorghe Milian
Ioan Raţ
Szabó Carol
Tiszai Coloman

Administratori:

Gheorghe Mihailovici
Ioan Mihincău
Oros Crăciun
Gheorghe Tonea
Gheorghe Ungureanu

Fotografi

Bereczky László
Tiberiu Crainic
Tiberiu Catona
Vasile Gheorghe
Marian Antal
Toth Ştefan
Weiss Ştefan

Colaboratori

Popper Emeric
Ştefan Vilidar
Szabó Alexandru
Nicolae Olenici

Personal auxiliar, tehnic, administrativ, financiar-contabil din 1955 până azi

Organizare spectacole
Impresariat artistic

Radu Barbonța
Silviu Bicescu
Gabora Nicolae
Dragoș Galea
Mihaela Iatan
Jankai Magdolna
Movik Katalin
Movik Levente
Florian Oprea
Anca Popescu
Adrian Șușman
Livia Țuțuianu

Reclamă – afiș

Csokmai Alex.
Szilágyi Iosif

Tapițerie:

Bakos Alexandru
Kósa Emeric
Papp Lajos
Mihai Radu
Varga Alexandru

Sonorizare:

Valentin Bodonea
Sorin Olimpiu Domide
Dorel Olea
Marius Munteanu

Lumini

Balogh Iosif
Vasile Blejan
Farkas Mihály
Laviniu Goron
Caius Hora
Kozák Emeric
Merk Ioan
Mihai Ioan
Oláh László-Attila
Sorin Precup

Ateliere

Pictură

Dani Alexandru
Dobai Imre
Adriana Grand
Kovács Ecaterina
Kudelász Iosif
Nicolae Mesaroș
Petru Mureșan
Lia Perjovschi
Tolnay Tiberiu
Tötös Iosif
Ianis Vasilatos

Perucherie:

Bányai Csoknyai Eta
Beke Ileana
Lucia Brenciu
Ferenczy Anamaria

Croitorie femei:

Florența Avrigeanu
Eugenia Brișcan
Csató Cristina
Elisabeta Iernea
Köteles Ilona
Meszáros Susana
Pápai Maria I
Pápai Maria II
Rodica Pop

Croitorie bărbați:

Teodor Bulzan
Gheorghe Danciu
Gheorghe Igna
Traian Indrieș
Mezei Gheorghe
Gavril Mocianu
Dumitru Mureșan
Sáska Alexandru

Szabó Ștefan
Tass Tiberiu

Tâmplărie:

Németi Árpád
Németi Árpád jr.
Orbán Iosif
Dumitru Pătroc
Várady Kraicsi Tibor

Lăcătușerie:

Csáki Emeric
Traian Oltean
Pakó Ludovic
Sáska Imre-Ferencz

Cabinieri-costumieri:

Florica Cighir
Csákvári Iosif
Liana Igna
Kurta Paraschiva
Floare Meglea
Dumitru Mesaroș
Teodora Nicolin

Magazineri:

Gheorghe Pop
Roth Francisc
Szábo Ibolya
Vasile Vențe

Mânuitori-montatori decor:

Balogh Alexandru
Bereczki Ioan
Boros Iuliu
Moise Ciortin
Gheorghe Câmpan
Juhász Coloman
Dumitru Cora
Dombi Iosif
Eleneș Dumitru
Gal Tiberiu
Ioan Hoduț
Gheorghe Iernea
Kovács István
Adrian Pintea
Vasile Pop
Iosif Pușcaș
Alexandru Rois
Iosif Sav
Nicolae Segărceanu
Cristian Segărceanu
Szabó Carol
Mihai Tocai
Török Lajos
Tóth Alexandru
Török Emeric
Gheorghe Ursu
Octavian Vaida
Marius Vizer

Șoferi:

Balogh Ioan
Nicolae Checicheș
Decsei Géza
Kiss Francisc
Ionel Popuțe
Ioan Rada

Personal deservire sală (garderobă):

Lina Albuțiu
Lucia Balint
Aca Braje
Dorina Dărăban
Argentina Fodor
Gőri Elisabeta
Sanda Havași
Ihász Ana
Kovacs Irina
Marina Lascu
Ecaterina Mada
Nagy Ileana
Maria Oltean
Veronica Pintea
Puskas Irina
Angela Sabău
Maria Țenț
Vékony Iuliana
Lucia Vâșcan

Personal administrativ

financiar-contabil, resurse umane

Gheorghina Balogh
Silviu Bicescu
Cornelia Bűgler-Naja
Maria Bradea
Maria Braun
Maria Buşcianu
Lili Chiricuţă Catrava
Maria Ciortin
Ecaterina Kajtor
Kondor Rozalia
Janeta Hoffmann
Elvira Man
Viola Mate
Stela Mărcuş
Victoria Morar
Florica Moţ
Adriana Nica
Victoria Olău
Floare Onaca
Olga Patka
Maria Rădulescu
Minodora Revoczki
Zsuzsana Selejean
Alexandru Thurzo
Ecaterina Ţeţ

Pompieri

Alex. Albuţiu
Pavel Bungău
Teodor Cura
Dorel Miheş
Alexandru Moga
Gheorghe Pop
Ioan Roxin
Petru Tiurbe
Ioan Tiurbe
Nicolae Tule

A MONOGRAPH ON THE ROMANIAN DEPARTMENT OF THE ORADEA STATE THEATRE

Abstract

This monograph is dedicated to the stages of coming into being of the Romanian theatre in Oradea, starting with the written play, that is small texts meant to be acted, dating from the XVIII th century, by concisely analysing the sources, the roots of the theatre in Romanian in Oradea, an important Transylvanian town. It is well known the historical conditions —the Habsburg administration and the Austro-Hungarian one — prevented the Romanians from asserting themselves as a nation with equal rights with those of other nations in Transylvania. It is also the reason for which the struggle of the Romanians in Transylvania for freedom and national independence was naturally identified with their struggle to obtain the right to culture and education in their own native language, preserve and cultivate their mother tongue and not in the last their national essence.

The chapter on the remote history includes data concerning the first Romanian theatrical text found in this very town — Oradea — (in the Library of the Greek-Catholic Diocese) a 1778–1780 text, its author being still unknown, that is *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae Tragedice Expressa.* There are also written down the first performances, unpretentious attempts of the students in the Oradea colleges. They used to act in German, Latin, Hungarian and Romanian. A lot of pages in this monograph are dedicated to the outstanding personality of Iosif Vulcan, the chief-editor of Familia review; (it was published in Budapest, then in Oradea where it still comes out). His endeavour to spread the Romanian cultural element by publishing Romanian original literary works was crowned by the name of a beginner in poetry, in 1866, who was to change his name from Eminovici to Mihai Eminescu, the national poet to be. It is due to the same Iosif Vulcan that *the Society for the Romanian Theatre Fund* was founded then with the purpose of collecting stocks to support the theatre in the Romanian language in Transylvania.

There are also surveyed important tours of the Bucharest private theatres in Transylvania with a propagandistic aim, to facilitate the Romanians in this western part of the country, temporarily under the rule of the foreign administration, the contact with the Romanian theatre: Matei Milllo, Fanny Tardini, Mihail Pascaly, etc. The authors underlined the success of the amateur theatrical companies enlisted from various corporatios, peasants, students, clerks, school teachers, the orthodox or Greek-Catholic priests being involved in the Romanians struggle for cultural recognition.

A very important stage in the history of Oradea theatre is the one after the Union of Transylvania to Romania, in 1918. The National Thatre in Cluj, founded in 1919 managed competently by Zaharia Bârsan or Victor Eftimiu essentially contributed to the opening up of the

Romanians in Oradea to the theatre by establishing permanent theatrical seasons here, as well as in other numerous Transylvanian towns where there were no permanent Romanian theatres. The plays of numerous foreign and Romanian classic and contemporary playwrights were acted, thus enriching the cultural life here: Cehov, Shakespeare, Shaw, Ibsen, Pirandello, Wedekind, Cocteau, Wilde, Caragiale, Alecsandri. As a tradition there were also performed foreign and Romanian operettas by Ciprian Porumbescu, Tiberiu Brediceanu.

Once enjoying more and more the shows, the Romanians in Oradea started really their struggle for a permanent professional theatre in their own town. The Romanian Western Association laid the foundations of the Western Theatre opening its first season in the autumn of 1928, October, 13. The play performed belonged to the well appreciated poet and dramatist, Vasile Alecsandri, dedicated to a great Latin poet, Horace. The name of Zaharia Bârsan, the talented and man of pronounced character, an authentic patriot, shined on the poster. The Romanian company started to share the stage with the Hungarian one in the beautiful buildig erected in 1900 by two famous architects: Hellmer and Fellner.

After some difficult theatrical seasons, the Romanian theatre ceased temporarily its activity, the Oradea public was delighted only by the performances of the National Theatre from Cluj or of the theatres from Bucharest. It is true that the public in Oradea could also applaud great actors such as Constantin Nottara, Aristide Demetriade, Marioara Voiculescu, Constantin Ramadan, Ronald Bulfinski. The audience was also delighted by listening to George Enescu playing his violin in Oradea, where the Romanians used to be on friendly terms with Hungarians, Jews, Germans. It should be underlined this town has also serious cultural traditions.

This monografh also mentioned the most unfortunate period in the theatrical life – as well as in the social and biological one – of the Romanians here: the Horthy occupation. During this time the theatre, and generally speaking, the cultural life in Romanian stagnated altogether, as any cultural event was forbidden.

After 1944, between 1945-1948 there was to come the second period of the Western Theatre re-established by the active and gifted actor, Ștefan Iordănescu, its manager. The theatrical company, it is true, not a big one, met with a lot of hardships, but one is impressed by the numerous premieres and the actors' indisputable self-abnegation.

It was during all these years by 1955 when there came into being the Romanian department of the State Theatre, that some amateur companies dedicated to the theatre and Romanian language gave indefatigably hundreds of performances. One of the greatest animator of these companies comprising teachers, office workers, workers was the teacher of Romanian language, Eugen Groza, a talented and dedicated person.

The authors of this monografh describe each theatrical season with its essential events from 1955 till 2001, bringing into prominence the great success, the important shows and even the failures, oh me! not entirely unknown in this noble art. The names of some very important Romanian dramatists could also be seen on the posters in Oradea, with national first nights as Teodor Mazilu, D. R. Popescu, Tudor Popescu, Dumitru Solomon, Paul Everac. There are also mentioned the foreign dramatists whose plays were performed here: Shakespeare, Molière, Carlo Goldoni, Lope de Vega, Ibsen, Strindberg, Cehov, Luigi Pirandello, Peter Shäffer, Bethtold Brecht, Garcia Lorca, Slawomir Mrožek, Harold Pinter, etc. An important part is played by the national historical play. There are also mentioned the great directors who worked here in Oradea as: Radu

Penciulescu, Valeriu Moisescu, Alexandru Colpacci, Sergiu Savin, Alexandru Darie, Victor Ioan Frunză, or collaborated with this theatrical institution: Marietta Sadova, Sanda Manu, Mircea Cornişteanu. Their names are connected to numerous important shows in Oradea such as *The Lark* by Anouilh, *The Emigrants* by Mrožek, *Amadeus* by Shäffer, *The Anniversary* by Pinter, etc. All the managers of the theatre from 1955 up to now are also presented with interviews or portraits.

The Monograph comprises a consistent presentation of *The International and National Short Play Festival* which started in 1976 and reached, after twenty five years, its 13th edition in 2001, each edition with its repertory, prizes and cronicles.

Our work also contains, besides a rich iconographic material, a lot of phtos of the most important shows, the comlete repertory, all the character casts and a name index.

The book is meant to be a mirror of the most important moments of the past and present life of the Romanian Theatre in Oradea.

THE AUTHORS
ENGLISH VERSION BY LIANA COZEA

LA MONOGRAPHIE DE LA SECTION ROUMAINE DU THÉATRE D'ETAT D'ORADEA

- Résumé -

La présente étude monographique est dédiée a l'examen des étapes de la naissance et de l'évolution du théâtre en roumain à Oradea, en commençant par la littérature dramatique, en fait des textes de petites dimensions destinés a la représentation, datant du XVIII-e siècle et en analysant sommairement les sources du théatre roumain à Oradea, ville importante de la Transylvanie. Comme on le sait, les conditions historiques - l'administration des Habsbourgs et ensuite celle de l'Empire Autriche-Hongrie - ont empêché l'affirmation des Roumains en tant que nation ayant des droits, égaux à ceux des autres nations de Transylvanie. C'est bien la raison en vertu de laquelle la lutte des Roumains pour la liberté et l'indépendance nationale se confond, d'une manière naturelle, avec la lutte pour le droit d'avoir une culture propre dans leur langue maternelle, et pour la conservation, l'enrichissement de cette langue, tout comme pour la conservation de l'être national.

Le chapitre destiné a l'histoire plus éloignée contient des données intéressantes sur le premier texte de littérature dramatique découvert a Oradea, texte qui date des années 1778-1780 et dont l'auteur est inconnu - *Occisio Gregorii in Moldavia Tragedice Expressa* (trouvé dans la Bibliothèque de l'Evêché gréco-catholique). On y note également les premières manifestations spectaculaires, en réalité des tentatives modestes des éleves des cours supérieurs de lycées d'Oradea qui jouaient en roumain, hongrois et allemand.

La personnalité éminente de Iosif Vulcan, le rédacteur en chef de la revue *Familia* (fondée à Budapest et transférée ensuite à Oradea où elle continue d'apparaître de nos jours aussi, ocupé une place à part dans l'économie de cet ouvrage. L'effort perpetuel de cette grande personnalité culturelle centré sur la propagation de l'élément culturel roumain est concrétisé par la publication des créations originales a été couronné par le début de Mihai Eminescu (1866), dont le nom originaire; Eminovici a été transformé justement par Iosif Vulcan. C'est toujours à Iosif Vulcan qu'on doit la création de la *Société pour le fond théatral roumain* qui avait pour but la procuration de l'argent nécessaire à stimuler le développement du théatre roumain en Transylvannie.

Ensuite, on passe en revue le tournées des troupes privées de Bucarest venues en Transylvannie pour propager la culture nationale et pour faciliter aux Roumains de cette région, temporairement placée sous l'occupation étrangere, le contact avec le théâtre roumain - il s'agit des troupes de Matei Millo,Fan nyTardini, Mihail Pascaly, etc. On y note aussi les succès des troupes non-professionelles formées par des enthousiastes de divers métiers et appartenant a des couches sociales extrêmement diverses - employés, paysans, élèves, enseignants, prélats de l'Eglise orthodoxe ou gréco-romaine, qui ont réuni leurs efforts en vue de l'affirmation culturelle des Roumains.

Une étape importante de l'histoire du théatre a Oradea est celle d'après l'Unification de la Transylvannie avec la Roumanie, en 1918. Le Théâtre National de Cluj, fondé en 1919 et dirigé par des directeurs remarquables tels Zaharia Bârsan ou Victor Eftimiu a eu une contribution essentielle pour stimuler le goût pour le théâtre, y instituant des saisons théâtrales permanentes, fait qui s'est passé d'ailleurs aussi dans d'autres grandes villes de la Transylvannie qui ne disposaient pas d'une troupe permanente.

On y a représenté de grands auteurs dramatiques, classiques ou contemporains, roumains ou étrangers, tels Tchekhov, Shakespeare, Shaw, Wedekind, Cocteau, Oscar Wilde, I.L.Caragiale, V.Alecsandri. Mais pour continuer la tradition on a continué de représenter les opérettes roumaines ou étrangères, notamment celles de Ciprian Porumbescu ou de Tiberiu Brediceanu.

Une fois stimulé le goût pour l'art dramatique, a commencé la lutte en vue de la constitution d'une troupe théatrale de professionnels, à caractere permanent, L'Association *L'Ouest Roumain* créé le *Théatre d'Ouest* dont la premiere saison s'ouvre le 13 octobre 1928. La première pièce représentée par ce nouveau théatre a été *Horace* de Vasile Alecsandri, interprété par un comédien extraordinaire, dont le talent artistique était doublé d'un esprit patriotique ardent – Zaharia Bârsan.

La troupe roumaine jouait alternativement avec la troupe hongroise, dans le beau bâtiment construit en 1900, selon les plans des célébres architectes Hellmer et Felner.

Apres quelques saisons au long desquelles la troupe roumaine a surmonté de nombreuses difficultés, son activité s'arréte temporairement, les habitants de la ville d'Oradea étant obligés de se contenter avec les tournées du Théatre National de Cluj ou des troupes bucarestoises. Il est vrai que les spectateurs d'Oradea ont eu l'occasion de voir et d'applaudir de grands comédiens tels Constantin Nottara, Aristide Demetriade, Marioara Voiculescu, Constantin Ramadan, Ronald Bulfinski, tout comme ils ont pu écouter sur le vif le grand musicien Georges Enesco. A cette époque – la, à Oradea vivaient, dans de bons rapports, à côté des Roumains les communautés des Hongrois, des Juifs, des Allemands, toutes aaent de profondes traditions culturelles.

Cette étude monographique s'arrête aussi sur une malheureuse période de la vie nationale, sociale, biologique et culturelle des Roumains de Transevannie, celle de l'occupation du régime nazi de Horthy, au long de laquelle les manifestations culturelles en roumain ont été interrompues brutalement, étant catégoriquement interdites.

Apres 1944, entre 1945 et 1948 s'est déroulé la deuxieme étape de l'existence du *Théatre d'Ouest*, refondé par le remarquable et infatigable comédien Ștefan Iordănescu, qui sera son directeur. La troupe, peu nombreuse, a eu beacoup de difficultés à surmonter, mais le nombre des premières a été impressionant et le dévoûement des comédiens incontestable.

Apres 1948, jusqu'en 1955 l'année de la création de la Section roumaine de Théatre d'Etat d'Oradea, des troupes non-professionnelles dévouées au théatre et à la langue roumaine ont joué des centaines de représentations. L'un des grands animateurs de ces troupes, composées par des professeurs, employés, ouvriers, a été le professeur de littérature roumaine Eugen Groza, dans la personnalité duquel le talent natif s'alliait à une grande passion pour le théatre.

Les auteurs de la monographie proposent ensuite une étude systématique des saisons théâtrales qui se sont succédé après 1955, soulignant les hauts et les bas qu'a connus l'activité de la Section roumaine. On insiste sur les grandes étapes de l'évolution de la Section roumaine, étapes qui se sont confondues avec l'activité de quelques grands metteurs en scène tels Radu Penciulescu, Valeriu Moisescu, Alexandru Colpacci, Sergiu Savin, Alexandru Darie, Victor Ioan Frunză qui ont

travaillé pour une certaine période a Oradea, tout comme sur le rôle bénéfique du contact avec d'auteurs metteurs en scène, tels Marietta Sadova, Sanda Manu, Mircea Cornișteanu invités à travailler à Oradea. Du nom de ces personalités se lient les grands succès et les grands spectacles de Théatre d'Oradea, tels *L'Alouette* d'Anouilh, *Les Emigrants* de Mrožek, *Amadeus* de Peter Shaffer, *L'Anniversaire* de Harold Pinter et la liste est loin d'être complète. Quelques importants auteurs roumains de littérature dramatique ont figuré sur les affiches de la Section roumaine, leurs textes étant représentés en première absolue. Il s'agit de Teodor Mazilu, D.R.Popescu, Tudor Popescu, Dumitru Solomon, Paul Everac. Les grands représentants de la littérature dramatique universelle ont été représentés dans des spectacles d'une authentique valeur artistique. Rappelons ici les noms de Shakespeare, Ibsen, Tchekhov, Goldoni, Molière, Lope de Vega, Pirandello, Peter Shaffer, Brecht, Garcia Lorca, Mrožek, H.Pinter, etc. La monographie contint aussi des interwiews ou des évocations de ceux qui ont dirigé les destins du Théatre d'Oradea de 1955 jusqu'è présent.

Une consistante partie de notre étude monographique est dédiée au Festival national et international de théâtre court qui, créé en 1976, est arrivé cette année à sa treizième édition, chaque édition étant évoquée par son répertoire, la liste des lauréats et les articles critiques qu'elle a générés.

L'ouvrage allie à un riche instrument iconographique des photos évoquant les spectacles, les plus représentatifs. Dan les annexes on trouve le répertoire intégral, la liste des distributions et un index.

Ce livre se veut un miroir fidèle des moments les plus significatifs de la vie théatrale a Oradea.

LES AUTEURS

VERSION FRANÇAISE PAR MIRCEA MORARIU

MONOGRAPHIE DER RUMÄNISCHEN ABTEILUNG DES GROSSWARDEINER STAATSTHEATER

- Inhalt -

Diese Monographie beschäftigt sich mit den Entstehungsetappen des rumänischen Theaters in Oradea/Grosswardein. Wir beginnen mit dem geschriebenen Theater, d.h. kurzen Aufführungstexten aus dem 18.Jh., und untersuchen unter anderem die Quellen des Theaters in rumänischer Sprache in dieser wichtigen Stadt Siebenbürgens. Die geschichtlichen Umstände, d.h. die habsburgische und dann die österreichisch-ungarische Verwaltung, hinderten die Behauptung der rumänischen Bevölkerung aus Siebenbürgen als eine gegenüber den anderen mitbewohnenden Nationen gleichberechtigte Nation. Gerade aus diesem Grund stimmt der Kampf um Freiheit und nationale Unabhängigkeit der Siebenbürger Rumänen mit ihrem Kampf um das Recht auf eine Kultur in eigener Sprache überein.

Das Kapitel, das die ältere Geschichte des Theaters unter die Luppe nimmt, informiert über den ersten Theatertext in rumänischer Sprache überhaupt, der in der griechisch-katholischen bischöflichen Bibliothek in Oradea/Grosswardein entdeckt wurde. Er heisst OCCISIO GREGORII IN MOLDAVIA VODAE TRAGEDICE EXPRESSA und wurde zwischen 1778-1780 von einem unbekannt gebliebenen Autor geschrieben. Erwähnt werden ebenso die ersten Theateraufführungen, bescheidene Versuche der Grosswardeiner Gymnasiasten, wobei es in deutscher, lateinischer, ungarischer und rumänischer Sprache gespielt wurde.

Iosif Vulcan und seine Tätigkeit als Chefredakteur der „Familia" (die Zeitschrift erschien ursprünglich in Budapest und anschliessend in Oradea/Grosswardein, wo sie bis zum heutigen Tag erscheint) haben einen Ehrenplatz in diesem Buch. Seine Bestrebungen, die rumänische Kultur zu verbreiten, indem er originelle rumänische Literaturwerke veröffentlichte, wurden 1886 belohnt: Eminovici, der später unter dem Namen MIHAI EMINESCU zum Nationaldichter wurde, machte sein Debüt in der „Familia". Iosif Vulcan haben wir auch die Gründung der Gesellschaft für Theaterfonds zu verdanken, einer Gesellschaft zur Förderung des rumänischen Theaters in Siebenbürgen.

Wichtige Gastspielreisen von Privattheatern aus Bukarest werden miterwähnt; Matei Millo, Fany Tardini, Mihail Pascaly u.s.w. kamen nach Oradea/Grosswardein mit dem Wunsch, den Rumänen aus diesem sich zur damaligen Zeit unter fremden Verwaltung befindenden Teil des Landes den Kontakt mit dem rumänischen Theater zu vermitteln. Wir schreiben auch von dem Erfolg verschiedenen Zünften angehörenden Dilettanten: Bauern, Schüler, Beamten, Lehrer, Geistlichen der orthodoxen oder griechisch-katholischen Kirche, die alle in dem Kampf um die kulturelle Behauptung der Rumänen mitbeteiligt waren.

Eine wichtige Etappe in der Geschichte des Grosswardeiner Theaters vollzieht sich nach 1918, d.h. nach der Wiedervereinigung Siebenbürgens und Rumäniens. Das 1919 gegründete Klausenburger Nationaltheater (zu seinen äusserst engagierten Intendanten zählen Zaharia Bârsan und Victor Eftimiu) trug wesentlich zu der „Öffnung" der Grosswardeiner Rumänen für Theater bei: dauerhafte Spielzeiten wurden in Oradea/Grosswardein sowie in zahlreichen anderen Städten aus Siebenbürgen, wo es kein rumänisches Theater gab, gestaltet. Klassiker der rumänischen und der Weltliteratur wurden in diesen Städten inszeniert: Cehov, Shakespeare, Shaw, Ibsen, Pirandello, Wedekind, Cocteau, O.Wilde, Caragiale, Alecsandri, sowie Operettenaufführungen (Ciprian Porumbescu, Tiberiu Brediceanu).

Nachdem die Grosswardeiner Rumänen die Freude am Theater entdeckten, begannen sie in der Tat um ein eigenes Theater zu kämpfen. Der Verein „Vestul Românesc" („Der rumänische Westen") legte den Grundstein des Westtheaters. Die Eröffnung fand am 13. Oktober 1928 statt, wobei die Inszenierung eines „Horaz" gewidmeten Werkes Vasile Alecsandris über die Bretter gebracht wurde. Das Plakat dazu rühmte eines sehr begabten Schauspielers, eines wahren Patrioten namens Zaharia Bârsan. Die rumänischen und ungarischen Theatergruppen teilten sich seitdem das schöne, 1900 von den berühmten Architekten Hellmer und Fellner errichtete Theaterhaus.

Nach einigen mit vielen Schwierigkeiten verbundenen Spielzeiten musste die rumänische Abteilung des Theaters zeitweilig aufhören. Den Grosswardeiner blieb nichts übrig, als zuweilen im Publikum der sich auf Gastspielreisen befindenden Bukarester und Klausenburger Theatergruppen zu sitzen. Das beste daran war, dass auf diese Weise die Grosswardeiner berühmte Schauspieler, wie etwa Constantin Nottara, Aristide Demetriade, Marioara Voiculescu, Constantin Ramadan, Bulfinski, sowie den Komponisten George Enescu applaudieren durften. Mit einer im Frieden zusammenlebenden rumänischen, ungarischen, jüdischen und deutschen Bevölkerung, entfaltete Oradea/Grosswardein starke kulturelle Traditionen.

Unsere Monographie veranschaulicht auch eine tragische Epoche aus dem Leben der Grosswardeiner Rumänen, nämlich die Horthysche Besatzung. Zu der Zeit war jede Form der rumänischen Kultur verpönt. Nach 1944, genauer gesagt zwischen 1945-1948 erfolgte die zweite Etappe des Westtheaters, als es erneut diesmal durch seinen Intendanten Ștefan Iordănescu ins Leben gerufen wurde. Die kleine Theatergruppe hatte viele Schwierigkeiten zu überwinden. Destoungeachtet war die Zahl der Premieren beeindruckend, so wie das Engagement der Schauspieler.

Bis 1955 als die rumänische Abteilung des Staatstheaters organisiert wurde, gaben es hunderte von Amateurenaufführzungen. Einer von den begabtesten Leitern von solchen Theatergruppen war der Rumänischlehrer Eugen Groza. Wir stellen dann jede Spielzeit zwischen 1965-2001 dar, mit ihren wesentlichen Erscheinungen, einschliesslich Misserfolgen. Werke erstklassiker Dramatiker wurden in Oradea/Grosswardein uraufgeführt, wie etwa von Teodor Mazilu, D.R.Popescu, Tudor Popescu, Dumitru Solomon, Paul Everac. Dramen ausländischer Autoren waren zu verschidenen Zeiten auch in Oradea/Grosswardein Publikumsrenner (Shakespeare, Moliere, Goldoni, Lope de Vega, Ibsen, Strindberg, Cehov, Luigi Pirandello, P. Shaffer, B. Brecht, Garcia Lorca, Mrozek, H. Pinter u.v.a.). Im Repertoire des Grosswardeiner Theaters ist das historische Nationaldrama sehr beliebt. Spielleiter des rumänischen Theaters, wie Radu Penciulescu, Valeriu Moisescu, Alexandru Colpacci, Sergiu Savin, Alexandru Darie, Victor Ioan Frunză oder bloss Mitarbeiter, wie Marietta Sadova, Sanda Manu, Mircea Cornișteanu, u.s.w. werden miterwähnt. Ihnen hat man wichtige Aufführungen zu verdanken: „Die Lerche" von Anouilh, „Die Emigranten" von Mrozek, „Amadeus"

von P. Shaffer, „Geburtstagsfeier" von H. Pinter etc. In Interviews oder kurzen Biographien werden alle Intendanten beginnend mit 1955 vorgestellt.

Die Monographie beinhaltet auch eine ausführliche Darstellung der Nationalen und Internationalen Kurztheaterfestspiele. Jede von 13 Ausgaben in den 25 Jahren wird mit ihrem Repertoire, ihren Preisen und mit Auszügen aus Theaterkritiken präsentiert. Das Buch enthält Aufnahmen, alle Repertoires und Spielbesetzungen, sowie ein Namenverzeichnis. Es ist ein Spiegel der wichtigsten Momente aus der Geschichte und heutiger Existenz des Grosswardeiner Theaters.

DIE VERFASSER

ÜBERSETZUNG AUS DEM RUMÄNISCHEN ADRIANA PÎRCĂLAB (C.N.„E. GOJDU")

INDICE*

NUME DE PERSOANE

* Indicele de nume de persoane este întocmit pentru materialul de bază, paginile 7-332, până la Addenda.

Conducerea Teatrului de Stat mulţumeşte şi pe această cale tuturor celor care au contribuit financiar, logistic şi moral la apariţia acestei lucrări:

- *Consiliul Judeţean Bihor*
- *Primăria Municipiului Oradea*
- *Direcţia pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu cultural a judeţului Bihor*
- *S.C. Electrica S.A.*
- *B.R.D. Groupe Société Générale – Sucursala Bihor*
- *B.C.R. – Sucursala Bihor*
- *B.N.R. – Sucursala Bihor*
- *Imprimeria de Vest Oradea*
- *Revista de cultură Familia*
- *Muzeul Ţării Crişurilor Oradea*
- *Filarmonica de Stat Oradea*
- *Universitatea Oradea*
- *Biblioteca Judeţeană „Gh. Şincai" Oradea*
- *Teatrul pentru copii şi tineret „ARCADIA" Oradea*
- *Doamna Maricica Bondici*
- *Redacţia ziarului Crişana*
- *Redacţia ziarului Jurnal bihorean*
- *Redacţia ziarului Jurnalul de dimineaţă*
- *Redacţia ziarului Bihoreanul*
- *Redacţia ziarului Realitatea bihoreană*
- *Redacţia ziarului Bihari Napló*
- *T.V.S. Oradea*
- *Studioul Pro-TV Oradea*
- *Studioul Antena 1 Oradea*
- *Radio – Sonvest*
- *Radio Transilvania*
- *Societatea Română de Radiodifuziune – Radio România Actualităţi – subredacţia Bihor*
- *Biroul Notarului Public – Marinela Baba*
- *Biroul Avocaţial – Paşcu Balaci*

Tiparul executat sub c-da nr. 238/2001
la Imprimeria de Vest, Oradea
str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105.
România

Cu aceeași ocazie I. Vulcan ține să precizeze că încă de la început în concepția sa și a celor care au militat pentru realizarea teatrului românesc, sub această denumire nu înțelegeau clădirea, care s-ar putea zidi doar mai târziu, într-o a doua fază când împrejurările o vor permite, ci înțelegeau „instituțiunea teatrală". (I. Vulcan, *Discursul...*, Anuarul VII, p. 6.)

• Iosif Vulcan a scris pe lângă prelucrări și traduceri numeroase comedii, monologuri, cântece satirice originale (după modelul lui Alecsandri) și o tragedie istorică: *Ștefan Vodă cel tânăr*, destinate reprezentării lor scenice, mai ales de trupe de diletanți care aveau stringentă nevoie de texte dramatice. Premiera absolută a acestei tragedii a avut loc la teatrul Național din București la 25 octombrie 1892. În 1893 s-a jucat și la Oradea. Bucuria cea mare a lui Vulcan a fost că și artiștii profesioniști i-au reprezentat multe dintre ele. Unele erau naive, cu tendințe moralizatoare, ce-i drept, și de o valoare literară mai scăzută. Să amintim măcar o parte din titlurile acestora: *Alb sau roșu?, Cartea de aur* (monolog), *Ciobanul din Ardeal* (cântecel glumeț), *Chiriașul fugit* (comedie), *Cui cu cui, Gărgăunii dragostei, Invitație de bal, Mireasă pentru mireasă, Mâța cu clopot, Nunta lui Pârjol, Prima rochie lungă, Plăieșul satului, Ruga de la Chiseteu, Păcurariul din Ardeal, Renegatul, Sărăcie lucie, Secretul.* •

„Singura piesă istorică pe care ne-a lăsat-o Vulcan este *Ștefan Vodă cel tânăr*, tragedie în 5 acte și 2 tablouri în versuri. Scrisă cu aproape 3 decenii înainte de *Viforul* lui Delavrancea, ea aduce în primul plan al acțiunii, ca figură centrală, pe Ștefan, domnitorul zănatic și crud... Un episod de tristă amintire din istoria Moldovei... al cărei domnitor a fost nevolnic și ticălos".

În 1903, la solicitarea Teatrului Maghiar din Oradea, piesa a fost tradusă în limba maghiară de ziaristul Papp János și jucată la Oradea. Premiera a avut loc la 4 martie 1903. Fehér Dezső scria în revista *Váradi Hét* (*Săptămîna orădeană*): „Remarcăm frumusețea textului, patosul piesei, precum și calitățile deosebite ale traducerii... Pe Iosif Vulcan, autorul ei, îl cunoaștem și îl prețuim de multă vreme". – Spectacolul, scrie el, a fost „ca o floare, ca un izvor curat", iar „aplauzele, numeroase și calde, au fost atât de insistente, încât autorul a trebuit să iasă în fața cortinei". Cu aceeași ocazie, poetul Ady Endre a scris în articolul său *La o premieră*: „Trebuie să încercăm să ne ridicăm împreună la ideea măreață a societății viitoare, în care nu se va ține cont de rasă, de religie, de culoare... unindu-i pe toți în numele intereselor tuturor, al progresului și al perfecționării comune". (Bölöni Sándor, *Ady, cronicar de teatru*, în Caietul-program aniversar al secției române a Teatrului de Stat Oradea, 1978)

Cam atât i-a fost dat lui Vulcan să vadă realizat și programat, căci muri în 1907. A părăsit lumea tocmai în momentul în care începuse să se realizeze fondul spiritual prin pregătirea de actori și premiere de piese corespunzătoare scopului urmărit prin teatru. Mult, totuși, nu s-a realizat nici după moartea sa. S-a continuat să se dea burse și ajutoare atât pentru studenții de la dramă cât și mai ales pentru studenții de la muzică, încât într-o anumită perioadă din evoluția Societății aveai impresia că *Societatea pentru crearea unui teatru român* este de fapt o Societate de muzică sau de altceva, numai de teatru nu. Zic și *de altceva*, pentru că ea a cheltuit bani mulți și pentru sprijinirea altor chestiuni care nu priveau direct teatrul, dar care interesau totuși munca generală de răspândire a culturii în spirit național, după cum o cereau împrejurările. (...)

„Timp de aproape cincizeci de ani, Vulcan a desfășurat o bogată activitate culturală, socială și națională de ale cărei roade au beneficiat nu numai contemporanii săi, ci și generațiile următoare. Serviciile aduse națiunii întregi, dar, mai ales românilor transilvăneni, de către Vulcan omul, animatorul cultural și publicistul sunt multe și prețioase. Ele i-au ridicat un monument durabil

personalității culturale de mare valoare care a fost Iosif Vulcan". (Lucian Drimba, *Iosif Vulcan*, Universitas, Minerva, București, 1974)

După moartea lui I. Vulcan (...), doar în 1913 avu loc ultima adunare generală – și de la această dată nu se mai ținu nici una până în 1934. Datele cu privire la situația și activitatea Societății din această perioadă le aflăm din procesele verbale ale adunării (Arhiva STR, Bibl. Jud. Brașov, reg. nr. 63) și ale comitetului (Arhiva STR, Bibl. Jud. Brașov, Filele: 8010 și 8012). (...)

Fiind înființate Teatrul Național din Cluj și Conservatorul de muzică și artă dramatică, rolul Societății s-a încheiat cu mulțumirea de a fi văzut la conducerea acestor instituții tot oameni formați de ea: Zaharia Bârsan, a fost primul director al Teatrului Național, iar Gh. Dima – directorul Conservatorului. O mare parte dintre profesorii Conservatorului sunt foștii bursieri: Z. Bârsan, I. Crișan, Ana Voilean, Lia Pop. Opera s-a deschis sub conducerea lui Tiberiu Brediceanu, director general al Teatrului Național și al Operei Române din Cluj, având ca protagoniști tot bursieri: Lelia Popovici, Lia Pop, I. Crișan, Nic. Bretan și Angela Mohora.

Din expunerea aceasta se poate deduce importantul rol pe care l-au avut Iosif Vulcan și *Familia* sa în dezvoltarea gustului și interesului pentru teatru la românii ardeleni. Și dacă vom adăuga la aceasta piesele pe care le scrie și ideile pe care le pune în circulație cu privire la sensul unui teatru național, vom avea o imagine cuprinzătoare a acestei laturi a personalității sale.

Lupta lui Iosif Vulcan pentru un teatru românesc în Ardeal reprezintă un moment important în evoluția teatrului ardelean. Personalitatea sa domină o perioadă de 40 de ani de mișcare teatrală. De aceea o istorie a teatrului românesc din Transilvania nu e posibilă fără cunoașterea activității sale.

A. P. BĂNUȚ ȘI MIȘCAREA TEATRALĂ DIN TRANSILVANIA

Spre 1900, conducerea S.T.R. consideră că, neputând fi încă vorba de fondarea unui teatru stabil, din lipsă de actori, repertoriu și suficiente fonduri materiale de întreținere, atenția trebuie îndreptată spre sprijinirea activității cât mai fructuoase a diletanților. Aceasta se putea face prin crearea în orașele și comunele mai importante din Transilvania a unor *comitete filiale* ale Societății, care aveau datoria să se îngrijească de strângerea fondurilor materiale și de stimularea și organizarea mișcării artistice a diletanților. Era nevoie și de un îndrumător și coordonator al activității echipelor de amatori care să le și dea ajutorul artistic la nevoie. Pentru această funcție comitetul Societății s-a gândit la Zaharia Bârsan.

În toamna anului 1904, bine cunoscutul și talentatul actor Zaharia Bârsan, pe atunci bursier al S.T.R., fusese trimis de către aceasta la București să joace pe scena Teatrului Național „pentru a face deprindere atât în jocul pe scenă cât și în tehnica teatrului". (Două ședințe culturale la Brașov, *Familia*, XLI, 1905, nr. 6, p. 69–70.) N-a avut însă norocul să joace, deoarece în comediile și farsele reprezentate de trupa italiană de operă și Societatea Dramatică Românească, „n-a putut risca" să joace ceea ce nu convenea temperamentului său, iar în cele 2-3 drame rolurile fuseseră

distribuite mai dinainte, așa încât după o ședere de câteva luni, în decembrie același an părăsește Bucureștii fără să fi putut juca pe scena Naționalului.

După întoarcerea lui Z. Bârsan de la București, Comitetul Societății îl însărcinează să instruiască trupe de actori diletanți alături de care să joace, iar pe baza experienței câștigate în acest timp să facă propuneri de organizare și dirijare a mișcării teatrale transilvănene în viitor. Nefiind dispus să facă așa ceva, Bârsan refuză printr-o scrisoare adresată Comitetului. Aceeași scrisoare care cuprindea refuzul, aducea comitetului și propunerea ca Societatea să sprijine material cele trei turnee pe care Z. Bârsan se oferea să le facă timp de două luni, împreună cu soția sa și cu A. P. Bănuț, viitorul bursier al Societății. (Z. Bârsan, *Impresii de teatru din Ardeal*, Arad, p. 137.) (...)

În 22 august are loc concursul public pentru obținerea celor două burse fixate, la care participă trei candidați pentru tragedie și dramă și 6 candidați pentru comedie. Între aceștia din urmă se afla A. P. Bănuț. (...) Bucuros că a intrat în sfârșit pe drumul chemării sale, tânărul bursier al Societății, pleacă în toamna anului 1905 la București să se pregătească pentru cariera de actor. Se înscrie la Conservator și este repartizat în clasa maestrului C. I. Nottara. (Despre munca lui C. I. Nottara cu elevii săi, cf. amintirea lui A. P. Bănuț; *Constantin I. Nottara, profesorul*, în *Tempi Passatti, Evocări*, București, 1965, p. 250-266.) (...)

Odată cu trimiterea bursierului Bănuț la studii, comitetul intervine pe lângă direcția Teatrului Național din București ca să i se acorde acestuia intrarea gratuită la repetiții. Direcțiunea aprobă cererea și în felul acesta Bănuț are posibilitatea să pătrundă mai adânc în meșteșugul actorului. (...)

După terminarea cu succes a primului an de studii, A. P. Bănuț cere comitetului aprobarea de a pleca în străinătate, la Berlin și Viena, unde să petreacă primul semestru al anului II, apoi a se iniția în noua tehnică a scenei. (...)

Comitetul aprobă cererea lui A. P. Bănuț și acesta pleacă în toamna anului 1906, la Berlin. (...) Merge la *Deutsches Theater* unde funcționa marele regizor al vremii, Max Reinhardt, căruia îi cere permisiunea să asiste la repetițiile pieselor pe care le punea în scenă. „Din motive principiale" este însă refuzat. (...)

A constatat astfel că teatrul în Germania acelei epoci nu era democratic, cum crezuse el și cum ar fi trebuit să fie. (...)

Întors în februarie 1907 la București, după 4-5 luni de ședere la Berlin continuă și termină anul al II-lea de Conservator. (...) Scrie articolul *De după culise* (publicat sub acest titlu în Anuarul XI, op.27-52), rod al cunoștințelor teoretice și practice acumulate până la acea dată. (...)

Situația teatrului la noi constituie obiectul celei de a treia părți a conferinței. În cuvinte pline de căldură, Bănuț apără instituțiile culturale din Transilvania care susțin cu pasiune o idee nobilă și mențin entuziasmul stârnit în rândul oamenilor de scopurile naționale urmărite de ele, condamnând pe cei care le depreciază sau le iau în derâdere. (...)

„Nu teatru-afacere, nu teatru-negoț ne trebuie nouă ci teatru-școală, teatru-biserică, dacă vreți", susține A. P. Bănuț. (Loc cit., p. 48.) Ceea ce înseamnă o instituție de instruire și de educare morală. Dar acest fel de teatru nu se poate realiza decât după un timp de 10-12 ani, când se vor fi strâns fondurile necesare, când se va fi format „o pleiadă de actori la înălțime" neavizați la milogelile degradatoare și care să ne ridice prestigiul în fața concetățenilor străini prin prezența și forța lor morală". (Loc. cit., p. 49.) (...)

În 10 martie 1908, fiind student în anul III, înaintează comitetului Societății un raport (Nu se găsește în arhiva S.T.R. de la Brașov, dar a fost înaintat comitetului după cum atestă Procesul verbal din 1. VIII. 1908 – cf. Registrul 65.), în care, după ce vorbește despre necesitatea sportului la noi, arată că ar trebui să se înființeze reuniuni care să organizeze sportul, dansuri clasice și populare, concerte și reprezentații teatrale. (...)

În rândurile din ultima parte a raportului, Bănuț se dovedește perfect conștient de rolul său și de munca grea ce-l așteaptă. El și toți cei ce se vor încadra în această legiune nu vor fi decât „avangarda celor mari, martiri conștienți sau inconștienți ai primenirii înspre bine a unui popor". Iar mai departe precizează că obiectivul suprem al întregii sale activități va fi realizarea trupei teatrale din Transilvania „Pentru realizarea, fie cât de târziu, a acestei idei, Onorabilul Comitet va dispune de întreaga inteligență și puterea mea de muncă, în schimbul cărora eu nu-i cer decât un singur lucru: perfecta încredere în onestitatea dorinței mele de a săvârși binele, potrivit împrejurărilor de față". (Anuarul XI..., p. 52). (...)

• Între 1906-1911, de pildă, trupa condusă de Zaharia Bârsan n-a reușit să joace la Oradea, iar el a fost chiar arestat. Autoritățile erau deranjate de „unele vizibile aluzii daco-românești din spectacole. Nu o dată funcționarii interziceau reprezentațiile. Așa s-a întâmplat în 1912 – aflăm de la Ștefan Mărcuș când se juca *Jertfa* de Miclescu. Spectacolul fusese oprit. Cortina s-a ridicat abia spre miezul nopții, la intervenția avocatului Aurel Lazăr. •

Dintr-o însemnare de pe aceeași foaie volantă, *Ce-am făcut?*, aflăm că în cursul anului 1909, Bănuț a achiziționat cărți pentru biblioteca Societății. (...)

Întemeietorul Societății, Iosif Vulcan, a scris mai multe piese din care se desprinde dragostea sa față de limba și de obiceiurile naționale. Cu toate acestea, repertoriul este slab dezvoltat, insuficient chiar. De aceea el roagă pe directorul general al teatrelor să trimită Societății toate afișele, programele și tipăriturile teatrelor naționale din România, precum și cataloagele complete ale cărților și manuscriselor teatrelor din București, Craiova, Iași și Caracal, pentru ca să se poată orienta asupra repertoriului existent în limba română și din care ar putea alege piesele potrivite a fi jucate în Ardeal. În aceeași ordine și în încheiere cere ca să arate Societății care ar fi modalitatea de a obține dreptul de reprezentare a pieselor găsite în posesia Teatrului Național din București. (...)

Bănuț se interesa stăruitor de problema atât de delicată și dificilă a repertoriului în vederea organizării trupelor de diletanți, pe care o avea plănuită pentru anul societar următor. (...)

• Consemnăm aici numele câtorva dramaturgi diletanți ardeleni de la începutul secolului XX: Antoniu Popp – monologurile *Ieri, În întuneric,* drama *La Crăciun,* comedia *Pictorul fără voie, Vine Vlădica* (acțiunea se petrece în mediul rural și provincial);

Augustin și Ioan Silaghi (din Nojorid) – *Logodna de la Sântion;* Traian Amos Pinteru (din Beiuș) – gazetar, poet, traducător, animator cultural, a scris lucrarea dramatică *Solidaritatea* și monologuri; Lucian Bolcaș (Vălani-Beiuș) – colaborator la numeroase gazete și reviste, scrie piesa *Străina,* în 4 acte (acțiunea se petrece într-un oraș transilvan). Acestora le-au urmat alți dramaturgi: George Botta, Eugen Ceontea, Doina de la Criș, Aug. Cosma, Andrei Lupșa, Tiron Albani, Ion Bradu etc. – •

Când se intreprindea în Ardeal o acțiune culturală de orice natură, o mare atenție se dădea femeilor, pe ajutorul cărora se putea conta cu mai multă nădejde. Așa făceau *Familia, Luceafărul,* așa făcea Iosif Vulcan în ședințele adunărilor generale ale Societății. A. P. Bănuț se adresează de data aceasta tinerelor printr-o foaie volantă tipărită cu titlul *Mult stimată Domnișoară* și purtând data de 1. X. 1908. (...)

Activitatea Societăţii ia astfel o amploare deosebită prin munca zeloasă a directorului artistic şi se îndrumă abia acum spre limanul mult visat al adevăratei *mişcări teatrale*. Reprezentaţiile se înmulţesc, după cum se măreşte şi numărul trupelor de diletanţi din diferite comune şi oraşe ardelene şi bănăţene.

Dar o importantă problemă, rămasă în mare parte nerezolvată, era aceea a repertoriului adecvat. Pentru a contribui la rezolvarea ei, Bănuţ începe să scrie el însuşi monoloage comice, gen despre care Sextil Puşcariu, avea părerea că „e un început potrivit pentru teatrul ţărănesc". (Aprecierea este reprodusă în foaia volantă datată 6 aprilie 1913, *Mult Stimate Domnule*, în care cere sprijin material pentru tipărirera lor. S. Puşcariu îi cere un exemplar ca să-l extragă pentru dicţionar, deoarece e foarte bine prins „dialectul ardelean".

Tot pentru îmbogăţirea repertoriului „în miezul acestei secete de piese teatrale potrivite exigenţelor poporului (A. P. Bănuţ, *O recenziune* în Anuarul XIII, p. 33) propune tipărirea şi premierea piesei poporale *Moise Păcurariul* de Dionisie Stoica, deşi ca tehnică dramatică şi artă literară piesa are multe lipsuri. (...)

La alegerea pieselor pentru traducere ori localizare, să se ţină seama totdeauna şi necondiţionat „de valoarea *morală* a piesei şi de împrejurările că ea se potriveşte ori nu milieului nostru". (*Cuvântarea la constituirea comitetului filial Braşov*, Ciornă.) (...)

Vorbind despre importanţa teatrului, Bănuţ afirmă că alături de alte institute ca şcoala, muzeul, biblioteca şi universităţile, „Teatrul trebuie să fie cel mai puternic factor cultural în statul modern, promovând cu succes interesele sufleteşti şi morale ale maselor". (...) Care trebuie să fie conţinutul artei? Ce se cere unui adevărat artist şi unei opere durabile? Răspunsul pe care-l dă Bănuţ acestei întrebări este clar şi corect: „Viaţa reală, adevăr pur uman", „idealism şi frumuseţe curată ca crinul". Prin idealism Bănuţ înţelege cu siguranţă acelaşi lucru pe care-l înţelegea şi precursorul său, I. Vulcan: însufleţire pentru o idee nobilă şi lupta pentru realizarea ei.

Dar A. P. Bănuţ nu se arată a fi numai duşmanul formalismului, ci şi al decadentismului şi imoralităţii în artă, arătând că arta şi morala sunt de nedespărţit. (...) „Dacă vom da ascultare şoaptelor intime ale geniului nostru popular, vom fi în permanenţă scutiţi de a aluneca şi noi, intelectualii şi artiştii români, în prăpastia larg deschisă de bogata artă decadentă a veacului nostru neurastenic". (...)

A. P. Bănuţ a organizat şi turnee teatrale. Primul are loc în anul 1910. În luna martie a acelui an, el trimitea Comitetului Societăţii proiectul detaliat al unui turneu teatral şi muzical pe care urma să-l facă în timpul verii (Cf. *Pr. v. al şedinţei comitetului* din 20 III 1910, în Reg. 66 din Arhiva S.T.R.) cu concursul bursierilor Societăţii: Şt. Mărcuş şi Ionel Crişan, iar în luna noiembrie trimite planul celui de al doilea turneu ce urma să înceapă în 8 noiembrie, dar s-a realizat abia în vara anului 1911. (Planul acestui turneu se discută în şedinţa din 5 noiembrie 1910 – pr. v. al şed. din 5 XI 1910, în Reg. 66 din Arhiva S.T.R.). Comitetul Societăţii ia cunoştinţă cu mare plăcere despre iniţiativa frumoasă a lui A. P. Bănuţ cu privire la turneele proiectate, aprobă planurile şi-i dă ajutorul material cerut. (...)

Datele pe care le avem momentan la îndemână în legătură cu turneul din 1911, sunt foarte sărace. De aceea, ne mărginim să reproducem după raportul general al comitetului din acel an, că turneul a cuprins „ţinuturile periferiale ale românilor" şi s-a făcut cu concursul actorilor: Ionel Crişan, Ana Voileanu, Const. Kalmuski şi al unor diletanţi între care se aflau surorile Eugenia şi Aurora Popa Radu. (Anuarul XV, p. 60 – Eliza Ştefănică şi Ghiţă Cosma au jucat numai în reprezentaţiile de la Beiuş. Cf. şi Teodor Neş, *Oameni din Bihor*, vol. I, 1937, p. 432.)

Să nu uităm că nu fără eforturi, în 1906 unul din renumitele coruri orădene a plecat într-un lung turneu spre Beiuş, Orăştie, Sibiu, Ocna Sibiului, Braşov ajungând până la Bucureşti. Coriştii

au interpretat și arii din opere, printre soliste aflându-se și Lucia Cosma și Veturia Triteanu – viitoarea soție a poetului Octavian Goga. •

Cel de-al treilea și ultimul turneu artistic a lui A. P. Bănuț a avut loc în 1912. De data aceasta muzica se separă de teatru, A. P. Bănuț conducând numai turneul teatral. Repertoriul era compus dintr-o dramă într-un act, *Jertfa* de I. Miclescu, și o comedie localizată după Al. Fredro. Dintr-un afiș în limba maghiară al acestui turneu putem stabili că o dată cu *Jertfa* s-au mai prezentat dialogurile: *Pentru mamă, Recomandație, Doi surzi*. Cu prilejul acestui turneu cronicile dramatice din *Gazeta Transilvaniei* sau din alte periodice scot în evidență talentul comic al lui Bănuț. (...)

• Turneul lui Victor Antonescu din 1913 în mai multe localități din Ardeal și Banat s-a bucurat de asemenea de un succes enorm. Actori importanți ca Maria Ciucurescu, George Timică, Constantin Mărculescu, Iancu Brezeanu, T. Georgescu, E. Budeanu, Sterescu, Mărioara Antonescu, I. Giorgian au jucat în spectacolele *O noapte furtunoasă* și *Năpasta* de Caragiale, *Jertfa* de Miclescu, *Liniștea casei* de G. Courteline. Spectacolul de la Caransebeș, de pildă, cu una din piesele enumerate mai sus ne comunică Ștefan Mărcuș a fost salutat de Vasile Goldiș între altele cu următoarele cuvinte: „Domnilor, putem spune că și turneului lui V. Antonescu i se datorește unirea sufletească cu românii din Ardeal. Din păcate un gazetar naționalist cum se mai găseau și printre unguri și printre români scria în *Pesti hírlap* că acest turneu a fost „o mare greșeală", afirmând enormitatea că ar fi atentat la adresa teatrului maghiar. Cu toate acestea oamenii de cultură maghiari aflați în seara aceea în sala de teatru au aplaudat spectacolul, dovedindu-se mai receptivi și mai deschiși decât respectivul gazetar.

În ședința din 9 noiembrie 1913 a adunării generale a S.T.R. ținute la Caransebeș, se alege un nou comitet de conducere și se definitivează angajarea lui Horia Petra-Petrescu ca secretar literar al ei, post în care fusese numit provizoriu din 1912. (...)

Proaspătul secretar literar al Societății, Horia Petra-Petrescu, în care comitetul își punea mari speranțe, fiind un om pasionat pentru problemele teatrului, dar în primul rând un literat, un teoretician, – propunea într-un raport din 1912 să se angajeze în serviciul Societății oameni care să se dedice exclusiv cauzei ei. Și în această ordine amintește pe A. P. Bănuț, pe care-l laudă pentru activitatea sa de propagandă în folosul teatrului, de întemeiere a comitetelor filiale, de mărire a fondului material al Societății etc. (*Raportul despre o viitoare activitate a STR. prezentat onor. comitet al Societății* de Dr. Horia Petra-Petrescu, în mai 1912, în *Revista Teatrală*, I, 1912, nr. 6, p. 406.) (...)

Bănuț adresează în mai 1914, Ministerului de resort al Ungariei un memoriu prin care cerea permisiunea de a înjgheba o trupă teatrală română ambulantă, cu actori din România și cu ajutorul material al S.T.R.

Dar, după propria mărturisire a lui Bănuț (Vd. *Ziarul Patria* – din Cluj –, an XVI, nr. 188 din 19 aug. p. 6, cererea sa a rămas nesoluționată. (...)

După terminarea războiului, dornic de o viață liniștită, se retrage în orășelul Tinca (din apropierea Orăzii), pentru ca mai târziu când se proiectează întemeierea unui teatru românesc la Oradea să fie chemat în fruntea acestei instituții.

„Repertoriul teatrului nu este încă definitiv (e vorba despre Teatrul Național din București - N.n.). Deocamdată avem șapte piese: Maeterlinck, Strindberg, Pelladon. Dintre cei noi, piesa mea *Maica cea tânără* –-acum doi ani a fost prezentată la Național – precum și dramoletele lui Minulescu și Davidescu. Din toată inima voi lupta ca în noul teatru să fie numai lucrări artistice de valoare. Așa spre pildă „dramele", lui Octavian Goga vor fi prezentate numai pe scenele patriotarde. E o încercare grea însă nouă și poate are sorți de izbândă. Poate și dumneavoastră ar trebui să faceți

tot aşa pentru a vă câştiga independenţa faţă de directorii burghezi din Budapesta. Cu salutări sincere, Emil Isac.

15 iunie 1914."

Ady Endre răspunde:

„Dragul, bunul meu prieten şi frate... planul dumitale e minunat şi sunt dispus să scriu pentru scena românească o piesetă „Pe mine însumi. Piesa aceea într-un act despre care ai auzit a fost scrisă cu 13 ani în urmă şi e o confesiune puerilă despre un Ady din acel timp. Dar aş vrea – asta ar fi o palmă usturătoare pentru Budapesta – să scriu ceva cu miez, mai ales dacă ai traduce chiar dumneata. Adresa mea este Mincenţiu – Sălaj. Aş vrea foarte mult să ne întâlnim cât mai repede să stăm de vorbă cu acea veche prietenie şi frăţie cu care rămân al dumitale, Ady 1914".

(Revista *Csillag*, Budapesta, octombrie 1955)

• În anii 1915–1916 administraţia a dispus dizolvarea Corului de la Chiseteu, fiind arestaţi cei doi muzicieni pasionaţi: Gheorghe Dima şi Tiberiu Brediceanu. •

Problema întemeierii unui teatru românesc în vestul ţării a preocupat încă de mult opinia publică ardeleană. Intrată în discuţie prin 1913, ea a primit traducerea în fapt abia în 1928 după îndelungate insistenţe şi intervenţii.

Când se pune problema găsirii unui director capabil să conducă noua instituţie, gândurile tuturor membrilor Asociaţiei se îndreaptă spre A. P. Bănuţ, al cărui talent, putere de muncă şi pricepere erau încă vii în amintirea lor. Pe el îl consideră cel mai indicat în organizarea şi conducerea viitorului teatru. În acest sens pledează şi rîndurile scrisorii din 29 august adresate de Ştefan Mărcuş, secretarul Asociaţiei lui A. P. Bănuţ: „... ne-am gândit la persoana ta ca director artistic, fiind cel mai indicat". Prin aceeaşi scrisoare Ştefan Mărcuş îi propune să meargă imediat la Bucureşti pentru a obţine aprobarea Ministerului de resort. Bănuţ acceptă propunerea, pleacă la Bucureşti pentru a face demersurile necesare şi, prin intermediul vechiului său prieten, poetul Ion Minulescu, pe atunci director general în Ministerul Artelor, obţine aprobarea Ministerului.

După ce primeşte aprobarea din partea Ministerului, Bănuţ formează, întovărăşit de D. Tibor, directorul său de scenă din Oradea o trupă de 14 actori profesionişti, căreia i se alătură un număr de alţi 12 diletanţi localnici „cu inimă şi talent".

Prima stagiune a noului teatru se deschide în 13 octombrie 1928, cu *Fântâna Blanduziei*, având în rolul principal al piesei pe vechiul amic al lui Bănuţ, Zaharia Bîrsan, actor al Teatrului Naţional din Cluj.

Sub direcţia artistică a lui Bănuţ şi cu concursul priceputului om de teatru şi director de scenă Desideriu Tibor, Teatrul de Vest a reprezentat cinci piese, totalizând un număr de peste 25 spectacole în Oradea, Satu Mare, Arad, Lugoj, Salonta, Beiuş, Carei. Aceasta doar în prima lună (între 13 octombrie-18 noiembrie). Dar cheltuielile sunt mari şi ajutoarele foarte mici. Faptul acesta îl determină pe A. P. Bănuţ să ia asupra sa riscul acestei intreprinderi. Printr-o convenţie cu Asociaţiunea „Vestul Românesc" din 7 noiembrie 1928, el se angaja să răspundă de Teatrul de Vest, cu condiţia ca trupa să fie a sa personală. Care a fost rezultatul acestei convenţii nu-l ştim şi nici nu-l putem ghici. Ceea ce putem afla cu certitudine este că, în vâltoarea politică începută în toamna acestui an, din motive de alt ordin, Bănuţ părăseşte conducerea Teatrului de Vest şi odată cu aceasta se retrage şi din munca teatrală, spinoasă pe atunci şi în aceste părţi ale ţării.

1918 - MAREA UNIRE
TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ ȘI ROLUL SĂU ÎN ÎNTEMEIEREA TEATRULUI ROMÂNESC LA ORADEA

ZAHARIA BÂRSAN - UN ARTIST ROMÂN DE EXCEPȚIE - EVENIMENTE CULTURALE LA ORADEA

La 14 mai 1919 în proaspăt înființatul Teatru Național din Cluj, Teatrul Național din București juca, în cadrul unui turneu, cu un succes binemeritat, spectacole cu piese cu accentuat conținut național: *Poemul Unirii* și *Trandafirii roșii* de Zaharia Bârsan, *Răzvan și Vidra* și B. P. Hașdeu, *Apus de soare* de B. Șt. Delavrancea, *Fântâna Blanduziei* de V. Alecsandri, *Bimbașa Sava* de Ioan Peretz. Trupa era alcătuită din actori de primă mână: C. I. Nottara, V. Toneanu, Zaharia Bârsan, Olimpia Bârsan, Marioara Zimniceanu, G. Ciprian. Un martor ocular povestește cu emoție: „Într-o tăcere religioasă răsună deodată accentele imnului regal. Lumea, cutremurată, se scoală în picioare. E întâia cuminecătură cu sufletul regelui, cu sufletul Neamului, cu sufletul Țării". - Iustin Ceuca, *Teatrul Național Cluj. Studiu monografic*, 1994.

Tiberiu Brediceanu, în acei ani șeful resortului pentru instrucțiuni și arte, îi numește prin Decizia Ministerială din 18 sept.1919 pe Zaharia Bârsan prim-director al Teatrului Național din Cluj, pe Constantin Pavel al Operei Române, și la Conservator pe Gh. Dima. „Alegerea lui Zaharia Bârsan pentru dificila misiune de întemeietor era pe deplin justificată. El cunoștea ca nimeni altul, prin numeroasele sale turnee dinainte de Unire, starea și nevoile culturale ale românilor din Transilvania, se bucura de încrederea, de stima și simpatia publicului și a intelectualilor ardeleni". - Iustin Ceuca, *op. cit.* În *Rampa*, III, nr. 634/29 oct. 1919 comentează un gazetar, Zaharia Bârsan, model de etică artistică și umană este „un rar suflet de artist, curat și entuziast. Nu vorbesc aici de poetul Bârsan... vorbesc de director, de inima și de mintea căruia și-au legat speranțele atâția artiști tineri domici de a munci slobozi și intens. La direcțiunea Teatrului Național din Cluj vor domni, spre deosebire de alte teatre... cinstea cuvântului dat, o intensă dragoste frățească și o solidaritate strânsă. Numai așa scena capătă proporții de altar". Zaharia Bârsan mărturisea între altele că visul său este teatrul din Ardeal. „Am fost chemat să-l fac. Bucurie mai mare cine și ce mi-ar fi putut da".

Teatrul Național din Cluj, cel care va avea un rol atât de important în înființarea unui teatru românesc la Oradea, își va deschide stagiunea pe 2 dec.1919 cu spectacolul *Ovidiu* de V. Alecsandri, urmat de alte douăsprezece premiere, titluri extrem de ambițioase cu piese de Sofocle, Shakespeare, Molière, Gogol. O parte din aceste spectacole urma, potrivit intențiilor lui Zaharia Bârsan, să le ducă în turneu în principalele orașe ale Transilvaniei și Maramureșului. Din păcate și atunci ca

și acum au fost numeroase dificultăți de ordin financiar. „Începutul a fost greu, mărturisește Zaharia Bârsan. Începuturile-s grele, dar am uitat tot. Un tablou însă mă urmărește mereu: nu pot să-l uit. O cameră rece. Sfârșitul lui noiembrie, mese și scaune de lemn. O mașină de scris. Un prieten de muncă și de suflet scria la mașină tot ce-i spuneam, eu, din niște caiete mototolite... scoteam rolurile pentru deschiderea Teatrului Național. Ne apuca ziua înghețați, cu toate că eram ascunși în niște mari mantale militare, tot ce mai rămăsese după război. Asta nu se poate uita". – Zaharia Bârsan, *Răspuns domnului Al. Davila* în *Cultura poporului*, IV, nr. 47/17 febr.1924 din articolul semnat de Iustin Ceuca, *op. cit.*

Peste ani, Zaharia Bârsan avea să spună cu aceeași dragoste nesfârșită pentru teatru că a iubit scândura scenei mai mult decât orice pe lume, îndemnându-i pe toți românii să-l iubească. „Iubiți teatrul, pentru că un teatru bun e o adiere de sărbătoare, o flacără divină și o mândrie a țării. Plec, dar sufletul meu va rămâne întotdeauna lângă voi". – *Patria*, 19 apr. 1938.

Se cuvine să consemnăm debutul la Cluj în 1919 al celui ce avea să devină un important regizor român: Sică Alexandrescu. El își începuse cariera artistică la București ca regizor tehnic, dar debutează la Cluj ca director de scenă.

În revista de cultură *Cele Trei Crișuri* din 1921 cititorii erau avizați în legătură cu o importantă noutate: „Anul acesta vom avea teatru românesc în Oradea Mare. Trupa Teatrului Național din Cluj va veni în fiecare miercuri să joace la teatrul... din localitate... la anul sperăm să avem o trupă românească permanentă. Ziarul *Tribuna* consemna și el: „În diferite rânduri s-au ridicat glasuri cari arătau necesitatea unui teatru românesc în Oradea Mare. Se aduce în sprijinul acestei cereri dragostea cu care publicul românesc ar înconjura și ar susține acest început al artei românești – în sens de instituție teatrală. – Viorel Faur și Ioan Popovici, *Momente din istoria teatrului românesc din perioada interbelică* în vol. *Centenarul Societății pentru crearea unui fond de teatru românesc Oradea, 1981.*

Noul director al Teatrului Național din Cluj era Victor Eftimiu, un artist cu un spirit organizatoric deosebit; el preconizează în continuarea gândurilor lui Zaharia Bârsan să prezinte o parte din spectacolele de la Cluj în diferite orașe ardelene. „Orice jertfă pentru realizarea" acestui deziderat nu i se pare prea mare. Consilierul cultural al Primăriei își manifesta convingerea că Victor Eftimiu „care și în trecut a servit cu cinste națiunea română prin operele sale și prin talentul său de artist, va trece în revistă pe această scenă tot ce are neamul nostru mai frumos și mai înălțător". La 12 noiembrie 1921 la dezvelirea monumentului lui Iosif Vulcan oganizată de Reuniunea *Cele Trei Crișuri* un frumos recital de poezie și fragmente sau poate un întreg spectacol cu piesa *Ștefan Vodă cel Tânăr* îl omagiau pe acest important luptător ardelean pentru teatrul românesc".

• *În anul 1921* directorul adjunct al Teatrului clujean Parlagi Lajos cumpără de la Erdélyi Miklós aparatura teatrului și preia în același an conducerea Teatrului din Oradea. Urmărind memoriile lui reținem că, mare iubitor de operă, a hotărât să ridice nivelul artistic al spectacolelor teatrului din Oradea angajând actori de talent ca Poór Lili, Janovics Jenő, Szentgyörgyi István, Márkus Emilia, Somogyi Erzsi, dar și artiști români ca Traian Grozăvescu, Silvia Tiron, Jean Athanasiu, Rita Mărcuș, Gheorghe Teodorescu. Cultura pentru operă la Oradea i se datorează. Se joacă *Tosca, Rigoletto, Carmen, Boema, Traviata, Cavaleria rusticană, Paiațe* etc. „El știa că în acest oraș ce devenise multinațional locuitorii români solicitau urgent înființarea unei trupe permanente de limbă română. Și i-a susținut având inițiativa formării unei comisii cu probleme de teatru alcătuită

din maghiari și români, comisie ce a înaintat un memorandum Ministrului Culturii prin care solicitau formarea unei trupe teatrale de limbă română pe lângă cea maghiară. Comisia era de părere că această trupă ar putea fi alcătuită din 12-16 actori ai Teatrului Național din Cluj, ce ar putea susține spectacole la Oradea și Sighetul Marmației. Primăria a promis în acest sens achitarea cheltuielilor legate de iluminat și încălzit pentru ambele trupe. Ștefan Mărcuș s-a exprimat în legătură cu acest proiect astfel. „Numai pe asemenea principii se poate construi viitorul teatrului de limbă maghiară împreună cu cel de limbă română, pentru ca ambele să se dezvolte unul alături de celălalt fără nici o dificultate. Este îmbucurător că tocmai Oradea este orașul care a făcut primii pași în acest sens și este dispus să dezvolte frățește cele două culturi. Aceste principii de bază nu jignesc pe nimeni, sunt pline de vitalitate și îi scutesc pe directorii de teatru de griji materiale. (Kelemen István, *A nagyváradi színjátszás története*, Oradea, 1996)

• *Tribuna* din 11 nov. 1921 anunță: *Teatru românesc în Oradea.* „După cum s-a anunțat în serile de 5 și 6 noiembrie maestrul Soreanu de la Teatrul Național din București, cu un ansamblu bine închegat și bine condus a dat în Oradea, la Teatrul orășenesc două reprezentații: *Institutorii* de Otto Ernst și *Rața sălbatică* de Ibsen.

În revista *Rampa*, 18 febr. 1922, spectatorii sunt anunțați de un lung turneu al trupei (echipei) Alice și Petre Sturza cu trei spectacole: *Falimentul* de B. Björnson, *Samson* de Henri Bernstein și comedia *Scandalul*. Turneul începea în Oltenia, la Craiova, și străbătea toată țara: Severin, Timișoara, Arad, Oradea, Satu Mare, Dej, Cluj, Târgu Mureș, Turda, Blaj, Alba, Deva, Orăștie, Sibiu, Făgăraș, Brașov, Ploiești, Buzău, Brăila, Galați, Bârlad, Focșani, Dorohoi, Botoșani, Cernăuți, Suceava, Roman, Constanța.

Anul 1923 a fost un an de zbucium pentru Naționalul din Cluj. Artiștii munceau mult – 17 premiere în această stagiune –, și cereau pe bună dreptate salarii egale cu ale colegilor lor de la Naționalul din București. Între 10 mai-1 iunie 1923 a avut loc un important eveniment cultural: primul turneu oficial subvenționat. Orașele în care urmau să fie reprezentate spectacolele *Trandafirii roșii* de Zaharia Bârsan, *Morcovel* de Jules Renard și *Vicleniile lui Scapin* de Molière erau Oradea, Arad, Timișoara, Lugoj, Deva, Sibiu, Brașov, Orăștie, Satu Mare, câte 2 zile în fiecare oraș. Artiștii aflați în turneu aveau o reducere la vagonul C.F.R. cu 75% și erau scutiți de taxele pe sălile de spectacol.

„La Oradea Mare în fața sălii arhipline artiștii au fost îndelung aplaudați." – *Patria*, 6/101/ 16 mai 1924.

• *Concertul Enescu*. Orașului nostru i-a fost dat ... să guste frumusețile artei muzicale ieșite din arcușul marelui artist George Enescu la care s-a delectat publicul adorator de muzică din Europa întreagă. Cuvintele finețe și subtilitate nu exprimă toată drăgălășia cu care Enescu a intonat sonata lui Tartini... și cadențele lui Kreisler... armonia în *Concertul* lui Brahms a fost mai mult decât uimitoare... întocmai și ariile din Bach... maestrul a fost răsplătit cu necontenite furtuni de aplauze. (*Tribuna*, 2 dec. 1923)

• *Marioara Voiculescu în Oradea Mare.* În zilele de 7-8-9 martie, marea artistă română Marioara Voiculescu cu trupa ei compusă din doamna Decu, domnișoara Vârvăreanu, domnii Alex. Economu, Vasile Leonescu de la Teatrul Național din București, Ștefan Decu și N. Dimitriu va da trei reprezentații în *Teatrul Regina Maria*: *Mesalina* de Wildbrandt... *Patima roșie* de Mihail Sorbul și *Dansatoarea Roire* de Henry Hirsch. (*Tribuna*, 4 martie 1923)

• Ziarul *Beiușul* nr. 4 din 8 dec. 1923 consemnează turneul Teatrului Național din București. „În ziua din 2 dec. artiștii Teatrului Național din București au înscris cea mai luminoasă pagină din analele Beiușului. Mândri și fericiți de a-i fi putut saluta în mijlocul nostru, le mulțumim din inimă pentru această operă de consolidare și unire sufletească dorind ca aceeași dragoste să le răsplătească munca și sacrificiile". Beiușul a îmbrăcat haină de sărbătoare primindu-i și cinstindu-i cum se cuvine în acea friguroasă zi de decembrie 1923 pe „apostolii culturii naționale". Aristide Demetriade a jucat rolul principal în reprezentația Vlaicu Vodă. Sala a devenit neîncăpătoare. Printre spectatori se aflau 30 de țărani din Finiș. Primarul Nerva Traian Cosma le-a urat artiștilor bun sosit la Beiuș, inaugurând cu acest prilej noua sală de teatru. A răspuns printr-o scurtă dar elocventă alocuțiune Ion Marin Sadoveanu, conducătorul trupei. Alături de Demetriade au evoluat artiști de talia lui Iancu Petrescu, Constanza Demetriade, Mielu și Ana Constantinescu, M. Nicolescu. Publicul a fost fascinat de jocul lui Demetriade, în final oferind artiștilor superbe buchete de flori. S-au mai jucat comediile *Arvinte și Pepelea* de V. Alecsandri și *Pe malul gârlei* de D. Ollănescu-Ascanio. În seara a treia a avut memorabila reprezentație cu *Hamlet*. „Publicul era în delir, casa de bilete luată cu asalt". „Demetriade a fost un prinț din creștet până în tălpi". (G. Ciprian)

• *Un eveniment artistic în Oradea Mare*. Publicul a avut fericita ocazie să asiste la un eveniment artistic. Echipa Demetriad de la Teatrul Național din București a dat trei splendide reprezentații: ... mișcătoarea tragedie spaniolă *Ruy Blas* (minunata creațiune a lui Demetriad în rolul *Ruy Blas* a subjugat)... a doua *Rivala* de Kistemaeckers splendid interpretată, care a mișcat până la lacrimi și *Înșir'te mărgărite* drăgălașul basm de Victor Eftimiu... Aici, în acest oraș de frontieră asemenea reprezentații atrăgătoare și înălțătoare de inimi ar fi și o rodnică muncă de propagandă națională". (*Tribuna*, 26 martie 1922)

• *Turneul Mihail Eminescu*. Sub înaltul patronagiu *A.S.R. Prințul Carol* susținut de Ministerul Culturii și Artelor , revista de cultură *Cele Trei Crișuri* din localitate aranjează pentru ziua de 29 ianuarie 1922 o serată artistico-literară urmată de filmul *Viața și opera lui Mihai Eminescu, Veronica Micle și a povestitorului Ion Creangă* în scop de a spori fondul destinat ridicării unui monument marelui poet.

În ianuarie 1925 la Oradea se joacă cu incontestabil succes *Năzdrăvăniile divorțului*, o comedie de Al. Bisson. Printre actorii care interpretau cu aplomb rolurile piesei se numărau Zaharia Bârsan însuși (sărbătorea 25 de ani de activitate pe scenă), soția lui, Olimpia Bârsan, simpaticul actor Stănescu Papa și Constantin Simionescu, viitorul actor al trupei orădene.

Între 18 mai-8 iunie 1925 un alt turneu prin 15 orașe din Transilvania se bucură de o primire triumfală. S-au jucat *spectacolele Antonia și Taifun* de Lengyel M. (foarte interesant, românii încep să joace autori maghiari iar Teatrul Maghiar din Cluj a pus în scenă *Manechinul sentimental* de Ion Minulescu). În repertoriul Naționalului clujean mai figurau în stagiunea respectivă *Madame Sans-Gêne* de V. Sardou, *Papa le Bonnard* de Jean Aicard, *Thebaida* de Victor Eftimiu, *Poveste de iarnă* de Shakespeare, *Praf în ochi* de Labiche, *Frații Karamazov* după Dostoievski, *Ruy Blas* de Victor Hugo, *Nunta lui Figaro* de Beaumarchais. Interesant de subliniat că aceste turnee erau destinate cum se vede și publicului maghiar. (Arad, Oradea, Târgu Mureș, Reghin, Sfântu Gheorghe, Carei, Satu Mare, Baia Mare. Iată ce spune eminentul regizor Gróf László după turneul de la Oradea: „Noi, artiștii, avem datoria să culegem tot ce e bun și frumos, indiferent în ce limbă e concepută opera de artă. Dar mai important e schimbul cultural dintre români și unguri, cari suntem acum fiii aceleiași patrii". (*Rampa*, IX, nr. 2535/ 12 iunie 1926)

Zaharia Bârsan propune chiar ca o trupă itinerantă, atașată Teatrului Național din Cluj să cutreiere orașele Transilvaniei 10 luni pe an. Ministerul Artelor este de acord să aloce 3,5 milioane lei. •

1925

• *Sărbătorirea maestrului Nottara la Oradea Mare.* Maestrul Nottara a fost joi seara obiectul unor entuziaste și sincere sărbătoriri de către publicul românesc din localitate cu prilejul celor 50 de ani de activitate neîntreruptă împliniți pe scena românească. Maestrul a fost salutat prin frumoase vorbiri ocazionale de către delegații diferitelor societăți culturale, din partea garnizoanei, a studenților și din partea trupei teatrale maghiare din localitate, oferindu-i-se splendide coroane de lauri și buchete, iar publicul îl ovaționa frenetic. După reprezentație a urmat un banchet la restaurantul *Palace* dat de publicul românesc în onoarea maestrului. (*Tribuna*, 22 martie 1925).

Gusturile românilor bihoreni pentru spectacolul de teatru s-au format de timpuriu, dar în context străin.

Reprezentațiile teatrale ca și serbările muzical-declamatorice sau conferințele publice din veacul trecut au avut o mare contribuție la dezvoltarea gustului estetic și a conștiinței naționale. Însemnătatea și rolul lor cresc simțitor în condiții istorice vitrege și în împrejurări locale cu coloratură specifică. Au fost mijloace de afirmare a naționalității românilor, cultivându-le permanent sentimentul unității și dorința unirii, la a cărei realizare au avut și ele, fără îndoială, un oarecare aport cu mijloacele specifice artei.

TEATRUL DE VEST DIN ORADEA
1928
VICTOR EFTIMIU - DIRECTOR

Teatrul de Vest s-a născut ca rod a numeroase strădanii și intervenții de tot felul, mult mai târziu decât a fost concepută ideea înființării lui.

Într-un articol din 1925, *Teatrele de pretutindeni și îndeosebi din provincie*, Camil Petrescu spunea: „Se proiectează cu multă enervare un teatru de Vest". Atât numai, dar e suficient să ne dăm seama că problema, dacă nu era ceva mai veche, era totuși în discuție la data aceea. Că problema creării unui teatru care să servească părțile vestice ale țării a constituit într-adevăr o preocupare stăruitoare la acea dată a intelectualilor români din aceste părți ne-o dovedește și raportul înaintat de către A. P. Bănuț asupra activității sale din anul 1925.

Într-o broșură din 1913, în care se ocupa de *Problema teatrului românesc*, Șt. Mărcuș, bursier al „Societății pentru fond de teatru român", discuta necesitatea unei trupe ambulante în Ardeal formată din actori de la Teatrele Naționale din București și Iași. După proiectul susnumitului, trupa urma să viziteze și regiunea noastră. El milita pentru un teatru românesc în aceste părți ale țării, care să-și aibă sediul permanent la Oradea, dar urmând să servească toate orașele din vest, de la Timișoara, la Satu Mare și Sighet. Pentru acest teatru pe care-l cerea trebuia local. Gândurile sale, ca și ale altora, se îndreptau – cum era de așteptat – spre clădirea teatrului orășenesc din Oradea. Ideea este viu discutată și rezultatul imediat al discuțiilor este un memoriu-proiect pe care-l înaintează în 1921 Ministerului Artelor, „pentru organizarea unei trupe de dramă și comedii în Oradea".

Trupa n-a fost „organizată"; în schimb s-a hotărât ca Teatrul Național din Cluj să dea o zi pe săptămână, miercurea, cum am văzut, spectacole la Oradea. Periodicele locale se grăbesc să răspândească vestea; astfel, în revista *Cele trei Crișuri* (nr. 16 din 1. X. 1921) se putea citi la rubrica *Memento*: „Anul acesta vom avea teatru românesc în Oradea Mare. Trupa Teatrului Național din Cluj va veni în fiecare miercuri să joace la teatrul (...) din localitate". Era, fără îndoială, un fapt îmbucurător, care răspundea unor cerințe tot mai stăruitoare și unei necesități obiective. Dar era doar o formulă momentană și tranzitorie; cel puțin așa ne lasă să înțelegem autorul știrii căci adaugă: „La anul sperăm să avem o trupă românească permanentă".

Hotărârea Ministerului Artelor nu a întârziat să fie pusă în aplicare, căci la 9 noiembrie 1921 a avut loc prima reprezentație la Oradea a teatrului clujean cu piesa istorică a lui Gh. Diamandi: *Chemarea codrului*; era spectacolul inaugural al stagiunii orădene a Naționalului din Cluj și localnicii aveau motive să fie mulțumiți văzând că dorințele li se împliniseră. Chiar și în forma aceasta.

• Zaharia Bârsan, cu marea lui distincție intelectuală și morală, cu simț patriotic, a înțeles cel dintâi misiunea importantă a teatrului: aceea de propășire a ideilor progresiste și umaniste, de propagare a culturii, de susținere a limbii române, a tradițiilor capabile să întărească sentimentul moral.

După spectacolul de la Oradea el scrie Ministerului Artelor: „A fost entuziasm mare, artiștii au jucat cu toată inima și publicul i-a ovaționat și i-a bătut cu flori". – Arhiva Teatrului Național Cluj, Dosar 5/1921/1922.

În plan erau 12 reprezentații (și la Dej și Turda) cu spectacolele *Necunoscuta, O căsnicie* și *Vlaicu Vodă*. •

La 10 septembrie 1922, în urma unei anchete făcute la Teatrul Național din Cluj, Ministerul Artelor se obligă printr-un act oficial să organizeze o trupă teatrală permanentă culturală în vestul țării.

Ștefan Mărcuș ne informează că „în anul 1923 s-a convocat o anchetă la București, la care au luat parte artiști și oficialitatea: consilierii culturali, directorii Teatrelor Naționale, directorii teatrelor particulare și artiști reputați. Am depus un proiect de buget – spune în continuare Șt. Mărcuș, – care să asigure frontierei, pe stagiune, 80 reprezentații la Oradea, 30 la Satu Mare, 20 la Sighet, 20 la Carei, 20 la Baia Mare, 21 la Beiuș și 50 la Arad". Cu aceeași ocazie se pune în discuție și problema cumpărării decorurilor de la teatrele din Oradea, Arad și Satu Mare. Care au fost hotărârile ce s-au luat, nu știm. Știm doar că în anul acela nu s-a făcut nimic. S-a convocat însă pentru 1924 o nouă consfătuire la Timișoara, prezidată de directorul general al teatrelor, Jean Valjean, la care au participat prefecții și primarii județelor și orașelor din vest. Ei au oferit proiectatului *Teatru de Vest* o subvenție anuală de 3.500.000 lei. Anul următor, în 1925, o altă consfătuire în aceeași problemă are loc la București. De data aceasta orașele oferă 5.000.000 lei, iar statul 7.200.000 lei. Aristide Demetriade, care urma să dețină conducerea acestui teatru, întocmește un proiect în care se prevede necesarul de 14.000.000 lei, pentru o stagiune, sumă fără de care nu se putea angaja la acțiune.

Cu prilejul unei înregistrări a spectacolelor teatrale ce au avut loc la Oradea în 1925 *Familia* menționează că: „În Oradea se începuse în toamna trecută o acțiune pentru înființarea unei trupe permanente, care să joace alternativ cu cea maghiară pe scena teatrului orășenesc. Se și elaborase un proiect destul de bun și realizabil cu modeste mijloace materiale, dar și acesta a fost lăsat în părăsire". Deci nici în anul acela nu s-a făcut nimic concret.

Anii 1926–1927 nu aduc numai continuarea stăruințelor pentru crearea teatrului, ci și o altă cerință: să se înființeze și o școală de dramă și comedie. Natural că ceea ce se cerea era prea mult, motiv pentru care nici nu se ia în considerare.

Cu anul stagiar 1927–1928 ne apropiem mai mult de realizarea vechii dorințe. Acum se face primul pas concret, practic.

În al treilea sfert al anului 1927, revista *Familia* publică pe întreaga pagină întâi un articol intitulat simplu, dar ispititor: *Teatrul de Vest*. Autorul său aduce la cunoștință publicului vestea că, în sfârșit, după o luptă de cinci ani a intelectualilor orădeni, „vom avea teatru românesc la Oradea chiar anul acesta", în sensul că trei zile pe săptămână va da reprezentații Teatrul Național din Cluj.

În 9 și 10 octombrie 1927 se inaugurează într-un cadru festiv prima stagiune românească la Oradea a Teatrului Național din Cluj. Primarul orașului în avântata sa cuvântare spunea între altele: „este visul poetului bihorean Iosif Vulcan, care devine o realitate: Teatrul din Oradea să stea în slujba culturii române".

• „Visul lui Vulcan s-a realizat.... Iosif Vulcan întâlnindu-se... la Arad cu Eminescu l-a încurajat convingându-se ambii că propășirea culturii românești se poate asigura mai presus prin dezvoltarea gustului teatral al publicului și mai ales al tineretului nostru... ajutat de spiritul de inițiativă al energicilor conducători ai Teatrului Național din Cluj și de Consiliul orașului Oradea... s-a realizat și aici teatrul stabil..." (*Tribuna*, 16 oct. 1927).

• „Ministerul Artelor a încredințat conducerea teatrului eminentului poet și dramaturg Victor Eftimiu, directorul Teatrului Național și al Operei din Cluj. Domnia Sa... voiește ca pe lângă o piesă dramatică săptămânală să amuzeze publicul orădan cu câte două reprezentațiuni cu câte o operă pe săptămână după cum unui oraș mare ca al nostru ar fi și ceva culturalicește indispensabil". (N. Pădureanu, *Tribuna*, 2 oct. 1927)

• Trupa clujeană montează în 1927 piesa lui Fr. Langer *Cămila trece prin urechile acului* în repertoriu mai aflându-se și *Evantaiul* de R. Flers și G. Caillavet și între altele 2 spectacole montate de Sică Alexandrescu, *Puterea întunericului* de Tolstoi și *Căsătoria* de Gogol (în acest an pleacă definitiv la București și Sică Alexandrescu, și Al. Ionescu Ghibericon, întemeind acolo Compania Teatrul Nostru). Zaharia Bârsan pleacă în concediu la Paris, iar Teatrul Național se pregătește de un turneu în Moldova.

Victor Eftimiu a avut un rol important în dezvoltarea propriu-zisă a elementelor teatrale prin încercări repetate de înnoire și îmbunătățiri sceno-tehnice. Cu toate dificultățile financiare el a încercat să ridice calitativ spectacolul teatral prin îmbunătățirea sistemului de lumini, prin decoruri și costume frumoase și adecvate pieselor montate. De asemenea, a propus spectacole destinate special copiilor, cum a fost *Ciufulici* de George Silviu. A organizat două importante turnee în Bucovina și Moldova luptând împreună cu ceilalți colegi (regizorul Victor Bumbești și actorul Ștefan Braborescu, de pildă), spre a învinge imensele greutăți financiare. Dar într-o bună zi Victor Eftimiu nu mai face față numeroaselor greutăți și își dă demisia. În locul lui vine la direcția Naționalului N. Bănescu. În acest an va debuta la Naționalul din Cluj V. Papillian (medic eminent și nu mai puțin un remarcabil om de cultură). Piesa sa de debut este *Celui ce n-are i se va lua*. Peste ani, în stagiunea 1936/1937, îl găsim pe Victor Papillian director general al Naționalului clujean. A fost un director bun, care a încercat să imprime ținută culturală repertoriului din care n-au lipsit Racine, Lope de Vega, Shakespeare, Ibsen, Schnitzler, precum și dramaturgi români ca Ion Luca, Gib Mihăiescu, Ion Marin Sadoveanu. Lui îi datorează Naționalul clujean deschiderea Studioului în cadrul căruia aveau loc conferințe susținute de remarcabili oameni de cultură (ca de pildă, Victor Iancu despre *Teatrul expresionist* și spectacole experimentale sau fragmente de spectacole cum a fost *Deșteptarea primăverii de Wedekind.)*

Din nefericire în România și atunci, ca și acum, schimbările din interiorul guvernului atrăgeau după ele nedorite schimbări în cultură. Directorii simpatizanți cu liberalii erau înlocuiți, după caz, cu alți simpatizanți, cu țărăniștii. De pildă, la 13 februarie 1928 guvernul liberal cu care simpatiza N. Bănescu se schimbă cu cel țărănist și revine la conducere Constantin Pavel, simpatizant al acestuia. Lui îi datorează Naționalul clujean instituționalizarea unor matinee special destinate elevilor și muncitorilor și chiar țăranilor, pe care dorea să-i aducă la Cluj cu trenuri gratuite.

În cadrul deschiderii stagiunii se reprezintă opereta *Crai nou* de C. Porumbescu și poezia *Rapsozii* de Victor Eftimiu. El a reușit să mărească trupa la 35 de actori bărbați și 21 de actrițe în ideea că va putea prezenta și la Oradea săptămânal, un spectacol. În seara de 9 octombrie la *Teatrul Regina Maria* din Oradea înainte de ridicarea cortinei Victor Eftimiu și avocatul Aurel Lazăr au rostit cuvinte omagiale încurajatoare pentru viitorul teatrului românesc la Oradea. – • Urmează apoi alte reprezentații reușite și gustate de publicul românesc din Oradea. Între piesele jucate citâm: *Grigore Ghica Vodă*, dramă istorică în trei acte de Al. Depărățeanu, pusă în scenă de V. Eftimiu; *Glauco*, tragedie în trei acte de Ercolle Luigi Morselli, în direcția de scenă a lui Victor Bumbești; *Un escroc sentimental*, comedie în 5 acte de Ion Dinu (V. Eftimiu); *Un dușman al poporului*, piesă în 5 acte de H. Ibsen ș.a.

După încheierea seriei de spectacole date de Teatrul Național din Cluj, la Oradea, doar timp de trei luni, publicul românesc rămâne din nou fără teatru. El vrea teatru, de aceea cere insistent Ministerului de resort să rezolve cât mai grabnic această problemă arzătoare. Ca răspuns, Ministerul își exprimă dorința ca teatrul românesc să continue la Oradea și ca justificare deleagă pe Ion Marin Sadoveanu să plece la Oradea pentru a purta discuții și a ajunge la o hotărâre. Ce s-a discutat și ce s-a hotărât, nu știm, deoarece presa nu spune nimic. Aflăm în schimb dintr-un număr al revistei Cele Trei Crișuri (Nr. 3–4/1928) că pentru a se găsi o nouă modalitate de întemeiere și funcționare a teatrului permanent românesc în Oradea, se convoacă o consfătuire publică pentru data de 15 ianuarie 1928, la care sunt invitați să ia parte cei ce doresc să ia ființă o astfel de instituție de cultură în orașul de pe malurile Crișului Repede. Consfătuirea a avut loc și a luat în dezbatere două probleme: a teatrului românesc și a întemeierii unui cotidian.

• „La 15 ianuarie 1928 „chestiunea" teatrului românesc la Oradea se dezbătea în cadrul Primăriei (sala festivă). Dezbaterile au fost conduse de Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Tr. Valeriu Frențiu, episcop unit român, alături de care se afla consilierul prof. Andrei Crăciun. În sală se aflau numeroși intelectuali. S-a discutat chestiunea creării unui comitet de inițiativă condus de domnii Ștefan Mărcuș și Andrei Crăciun, scopul fiind deschiderea unui teatru stabil în limba română la Oradea.

• „... În chestiunea *Teatrului de Vest* după o dezbatere amănunțită la care au luat parte domnii Mavrodin Cosma, col. Negulescu, primar Egry și Șt. Mărcuș, la propunerea P.S.S. Andreiu Crișanul s-a votat în unanimitate moțiunea următoare: de ani de zile am preconizat ideea realizării unei trupe stabile de teatru românesc la Oradea. Ne-am izbit mereu de greutăți peste cari nu am putut trece. Anul acesta (ne) apropiasem de realizare și *Teatrul Regina Maria* a fost închiriat Teatrului Național din Cluj cu toate înlesnirile posibile... Astăzi, când știm că Teatrul Național din Cluj are la dispoziție artiști angajați cu scopul formării Trupei de Vest, când știm că repertoriul acestui teatru este bazat pe aceleași exigențe culturale pe cari trebuie să fie bazat și *Teatrul de Vest*, credem că a sosit timpul pentru ca ideea *Teatrului de Vest* cu o trupă stabilă să devină realitate." (*Tribuna*, 29 ian. 1928). •

Primarul orașului, Dr. G. Egry a arătat ce a întreprins consiliul comunal în această direcție. Ștefan Mărcuș expune modul cum vede el posibilitatea funcționării teatrului sub conducerea directorului general Victor Eftimiu, cu o trupă alcătuită din artiști de la Teatrul Național din Cluj". – Din Procesul-verbal nr. 1 al ședinței din 15 ian. 1928, material de la Arhivele de Stat Oradea. •

Cei prezenți la consfătuire, convinși fiind că „a sosit timpul, pentru ca ideea Teatrului de Vest cu o trupă stabilă să devină realitate", votează în unanimitate o moțiune adresată guvernului prin care cer Ministerului Artelor ca, apreciind corect „chemarea vremurilor și necesitățile" imperioase să ia neîntârziat măsurile trebuitoare pentru imediata realizare a trupei stabile de teatru românesc la Oradea", prin detașarea pentru Teatrul de Vest din Oradea a artiștilor care au fost angajați anume în acest scop la Teatrul Național din Cluj. Se întocmește chiar un proiect de organizare a Teatrului de Vest ca unitate instituțională quasi independentă, cu sediul la Oradea, dar nescoasă complet de sub tutela Teatrului Național din Cluj.

Asociația „Vestul Românesc" *se constituie în 29 ianuarie 1928* cu scopul precis și mărturisit de a întemeia un teatru stabil și un cotidian românesc. Câtva timp după aceea, potrivit statutelor sale, încep acțiunile pregătitoare în vederea fondării teatrului. Astfel, la 22 aprilie 1928, Comitetul central al Asociației dezbate problema alcătuirii unei trupe teatrale stabile și proiectul de organizare

a mult doritului Teatru de Vest, care urma să funcționeze sub egida Asociației. Căci se spunea clar în proiect: *„Asociațiunea Vestul Românesc* formează la Oradea o trupă stabilă sub numirea Teatrul de Vest". Sunt indicați și actorii care erau avuți în vedere spre a intra în componența echipei: erau prevăzute și sumele și sursele de venituri pentru bugetul teatrului. Între timp, presa orădeană a vremii își manifestă categoric punctul de vedere în această problemă: „pretinde înființarea Teatrului de Vest – scrie *Tribuna* din 10 august 1928. Cerem concursul Ministerului Artelor la această operă de unificare și consolidare sufletească solicitând concursul prețios al d-lui primar Gelu Egry".

Asociația stabilește bugetul necesar viitorului teatru la suma de 4.500.000 lei și alcătuiește un „Proiect de regulament", care s-au înaintat apoi, ca anexă la un memoriu, Ministerului Artelor, spre aprobare. S-a hotărât ca noul teatru să poarte numele de *TEATRUL ASOCIAȚIEI VESTUL ROMÂNESC*, iar în fruntea lui să fie chemat ca director un om priceput și cu experiență: A. P. Bănuț.

Ministerul Cultelor și Artelor, cu adresa Nr. 39.156 din 17 septembrie 1928 îi comunică lui A. P. Bănuț că se aprobă „în principiu" întemeierea unui teatru românesc cu sediul în Oradea sub denumirea: TEATRUL ASOCIAȚIEI VESTUL ROMÂNESC.

Ca urmare a unei noi adrese a lui A. P. Bănuț, Ministerul îi trimite aprobarea definitivă de înființare a Teatrului de Vest, indicându-i și obligațiile pe care urmează să le respecte. Textul acestei adrese ministeriale, care constituie de fapt actul de naștere a primului teatru românesc stabil în Oradea, este următorul:

ROMÂNIA
MINISTERUL CULTELOR ȘI ARTELOR
Direcția teatrelor, cultelor și literelor
Nr. 39. 320 din 18 sept. 1928
Domnule,

Ca răspuns la petițiunea Dvs. Nr. 39.320/1928 și următor adresei noastre Nr. 39. 156/1928, avem onoare a Vă face cunoscut că Ministerul Vă acordă autorizație definitivă de funcționare a teatrului de sub conducerea Dvs., denumit Teatrul „Asociația Vestul Românesc" pentru reprezentațiuni de teatru în limba română în Transilvania și Banat.

Trupa Dvs. va fi alcătuită din artiștii profesioniști notați pe verso și alții ce veți mai angaja, fiind însă membri ai Societăților Scena sau Sindicatul Artiștilor.

Veți respecta legile, regulamentele și instrucțiunile Ministerului în vigoare.

Această autorizare se va comunica la cererea autorităților locale.

p. MINISTRU:
ss. Ion Minulescu

Domnului Aurel P. Bănuț,
Directorul Teatrului Asociația Vestul Românesc
Oradea Mare

Asociația Vestul Românesc, printr-o adresă din 1 oct.1928 îl înștiințează pe A. P. Bănuț, că în ședința sa plenară din 20 sept. 1928, Comitetul Central al Asociației a acceptat angajarea sa în calitate de director artistic al teatrului pe durata 20 oct. 1928-31 august 1929. Se alcătuiește apoi o trupă formată din 12 actori, iar ca director de scenă este chemat Dezideriu Tibor, regizor la Teatrul Național din Cluj. Pe lângă acești artiști profesioniști angajați, au mai fost recrutați 12 diletanți

localnici „cu inimă și talent". Colectivul de actori al noului teatru era compus din următorii: *Maria Sandu, Fifi Mihailovitz, Ana Botez, Nușa Ivanovna, Adriana Șerban, Elena Codrescu, Aurel Dinu, Al. Șerban, Constantin Botez, Ion Pella, Dinu Macedonsky, Constantin Barcaroiu, Athena Rally Zaharia, Turturica Anca.*

Ansamblul artistic al teatrului „va produce artă binefăcătoare de educație morală și socială în acest depărtat colț de țară", asigura Șt. Mărcuș într-un articol publicat în Nr. 33 din 7 oct. 1928 al ziarului *Frontiera de Vest II.* Pe acest temei, el cerea publicului înțelegere și sprijin: „Va trebui să venim cu toții fără deosebire de grade și situații într-ajutorul lui nu cu vorbe, ci cu fapte"..... într-un interviu, directorul artistic al teatrului A. P. Bănuț, mărturisea că repertoriul va fi în concordanță cu necesitățile culturale: de aceea, nu se vor admite piese care promovează frivolitatea și decoltajul și se va împiedica orice tentativă de vedetism din partea actorilor.

• „Luând în considerare faptul – poate unic în țară – că teatrul este creația inițiativei particulare a unei tinere Societăți culturale, condusă de un comitet intelectual, în frunte cu Archiereii noștri și are ca scop propagarea binelui obștesc și al frumosului, în accepția cea mai nobilă a cuvântului, deși profitul bănesc este ultimul nostru gând, totuși, văzând greutățile enorme de ordin financiar ce stau de-a curmezișul drumului nostru, apelăm călduros la bunăvoința și sprijinul efectiv al onoratului public, fără de care eforturile noastre, oricât am fi de statornici sau chiar eroici, le-am vedea risipite în neant. Conștienți că împlinim o misiune de ordin cultural la granița de Vest a României, vom merge înainte până la ultima limită a puterilor noastre, convinși fiind că marele public va aprecia sincer și obiectiv strădaniile noastre cinstite..." – *Tribuna*, an VIII, nr. 41/7 oct. 1928, Oradea. •

În urma tuturor acestor măsuri pregătitoare, *Teatrul Asociației Vestul Românesc* își deschide stagiunea în 13 octombrie 1928 cu piesa *Fântâna Blanduziei* de V. Alecsandri, având în rolul titular pe Zaharia Bârsan, iar luni, 15 octombrie 1928 are loc a doua premieră, cu *Ștrengarul*, o comedie în 4 acte localizată din limba maghiară. La 26 octombrie 1928 are loc la Oradea a treia premieră cu drama în 4 acte a lui Alexandru Brătescu-Voinești, *Sorana*, iar două zile mai târziu trebuia să aibă loc a patra premieră cu drama în 3 acte a lui Al. Bisson, *Necunoscuta*, care însă nu s-a mai reprezentat, deși fusese anunțată. Apoi trupa pleacă în turneu la Satu Mare, Baia Mare și Carei, de unde se întoarce și pleacă la Beiuș. La 12 noiembrie era acasă și lucra la o nouă premieră. În prima lună de existență, 13 octombrie–12 noiembrie, teatrul a dat aproximativ 8 reprezentații în Oradea și 15 în alte orașe.

• *Deschiderea stagiunii teatrului românesc.* „Deschiderea teatrului stabil în Oradea aduce bucurie tuturora, onoare celor ce se străduiesc să puie o nouă piatră fundamentală la zidul puternic al consolidării noastre... Să dea Domnul ca teatrul românesc să devie templul de înfrățire unde se întâlnesc inimile și, eliminindu-se vrajba, să creeze armonia și iubirea". (*Tribuna*, 30 sept. 1928)

• *Sprijiniți teatrul românesc.* „Excelenta trupă a *Teatrului de Vest* de câteva săptămâni joacă la săli goale. E mai mare jalea să privești piesele admirabile jucate cu mult talent și stăruință făcând o adevărată operă de artă în fața unei săli goale. Publicul românesc din Oradea umple sala la reprezentația de premieră a doua și a 3-a reprezentație se dau la săli goale. Oare numai atâta public românesc are Oradea cât încape într-o sală? Cu atâta public dornic de artă și cultură românească nu se poate face operă culturală... Aseară s-a jucat... *Patima roșie* a lui Mihail Sorbul... O asemenea reprezentație merita să aibă sală plină... Publicul românesc din Oradea ar trebui să considere

teatrul românesc ca o chestie națională și să-l sprijinească chiar cu prețul sacrificiului." (*Tribuna*, 1928)

A. P. Bănuț părăsește conducerea artistică a teatrului la începutul lunii noiembrie 1928.

Luând ființă și începându-și activitatea sub auspiciile *Asociației Vestul Românesc*, Teatrul de Vest rămâne sub aceleași auspicii și continuă să dea reprezentații, după plecarea lui A. P. Bănuț sub conducerea unui comitet format din câțiva actori ai trupei. Stagiunea se încheie cu *Omul destinului* de G. B. Shaw.

La 18 noiembrie 1928 se prezintă în premieră *Patima roșie* a lui Mihail Sorbul, iar a doua zi piesa *Dispărut*. În decembrie începe campania electorală cu bine cunoscutele lupte între diferitele partide. *Tribuna orădeană* angajată în această acțiune și ocupată cu veninoase înjurături politice, neglijează complet problemele culturale și nu ne mai furnizează nici o informație cu privire la continuarea stagiunii, până în mai 1929, cînd sunt amintiți nominal artiștii Teatrului de Vest. O singură notiță între timp: 20 decembrie 1928 s-a reprezentat o comedie, care prin subiectul ei se potrivea de minune situației: *O scrisoare pierdută* a cărei premieră avusese loc la 11 decembrie. Înaintea acesteia mai avusese loc o premieră cu *Din zile mari*, la 1 decembrie 1928. Alte premiere ale stagiunii: în 26 dec. *Înșir'te mărgărite* de Victor Eftimiu; 24 ianuarie, *Străjerii neamului*; 27 ian., *Tragedia copiilor*; 26 ian., *Năpasta* de I.L.Caragiale; 8 februarie 1929, *Scampolo* de Dario Nicodemi.

Discuțiile purtate în jurul acestei probleme sunt numeroase. Se promite solemn că trupa, care s-a descompletat la 1 iulie 1929, se va reorganiza și astfel teatrul își va reîncepe activitatea. Deși de această dată cu o precizare: ca publicul să-și facă datoria și să-l susțină, deoarece teatrul este al lui. „Adevărata bază de existență a teatrului o formează totdeauna publicul", arată pe drept cuvânt autorul unei notițe din *Gazeta de Vest*.

În cadrul unei ședințe a Asociației din 1 sept. 1929 se hotărăște reînființarea Teatrului de Vest. Ca urmare, D. Tibor este delegat să recruteze actorii necesari ansamblului teatral. Se discută necesarul bugetar și se ajunge la concluzia că trebuie aproximativ trei milioane lei pentru susținerea în condiții onorabile a teatrului.

• La ședința Primăriei Oradea, din 1 sept. 1929, Aurel Lazăr – primar –, arată că: „A existat teatru românesc anul trecut pe scena locală, a răsunat graiul românesc, ar fi deci o crimă ca anul acesta să nu mai existe și limba noastră să amuțească de pe acestă scenă. Trebuie să continuăm ceea ce am început, cu orice sacrificii. Noi, autoritățile, vom da fără precupețire orice ajutor ni se va cere, numai publicul să ne înțeleagă efortul și să ne vină în ajutor. Fără concursul și fără obolul lui, nu vom reuși nimic durabil". – Arhivele Naționale ale Județului Bihor, fond *Asociația Vestul Românesc*, d1/1928.

De altfel, în calitatea pe care o avea, Aurel Lazăr s-a preocupat ca pe scena *Teatrului Regina Maria* – scenă reamenajată tot prin grija municipalității –, pe care jucau alternativ artiști români și maghiari, să poată fi primiți, cu onorurile cuvenite, importanți artiști de teatru și operă, mai ales din București și Cluj. Contribuția acestor personalități artistice la dezvoltarea artei dramatice și a formării gustului publicului pentru teatru a fost enormă. •

Gazeta de Vest din 11 octombrie 1929, informează că elementele care s-au recrutat pe lângă cele care au rămas din stagiunea trecută sunt valoroase, iar colectivul nou format este un colectiv închegat și promițător. Se anunță că stagiunea va începe în 26 octombrie cu *Meșterul Manole* de Octavian Goga, după care vor urma alte două piese românești, *Anuța* de Lucreția Petrescu și *Mușcata din fereastră* de V. I. Popa, precum și o comedie străină.

• *Meșterul Manole de Octavian Goga la Teatrul de Vest.* „Stagiunea se va începe la 26 octombrie cu admirabila lucrare a domnului Octavian Goga, *Meșterul Manole*... Domnul Octavian Goga e un scriitor care a animat decenii întregi scrisul românesc. Limba în care-și fixează inspirațiile acest cântăreț al pătimirii noastre de altă dată e de cel mai prețios metal... Suntem siguri că *Teatrul de Vest* va repurta un răsunător succes cu această lucrare... Dorim tot succesul *Teatrului de Vest* fiindcă este rezultanța trudei noastre a tuturora și nicidecum o creație comodă ruptă din bugetul statului". (Misa, *Tribuna*, 11 oct. 1929)

• *Teatrul de Vest... o gogoriță.* „*Teatrul de Vest* este o problemă de stat, iar probleme de stat se rezolvă cu oameni serioși și de ispravă. Cu parale, cu socoteli și cu program. Nu cu promisiuni, nu cu făgăduințe și nici cu cointeresări... În momentul când ministerul va lua în brațe teatrul de graniță și va da bani gheață atâtea milioane câte trebuie, pentru o trupă de dai Doamne... atunci putem sta la taifas despre *Teatrul de Vest*... Ne lipsesc aceste mijloace? Să ne vedem de treabă și să nu ne mai dăm ifose de mecenați, de patrioți și de factori culturali... Dacă nu suntem capabili să realizăm ceva statornic și solid să nu compromitem cel puțin ideea. Cu societăți pe acții... sufletești nu se poate face teatru și cultură atunci când pungile sunt goale, și sufletele pustii..." (*Tribuna*, 28 iunie 1929)

• „Astă seară de deschide *Teatrul de Vest*. O veste care trebuie să stârnească vibrări de bucurie în toate sufletele românești de la acest hotar. Un eveniment care trebuie înregistrat cu satisfacția pe care ți-o dă o faptă românească... *Teatrul de Vest* pornește la drum cu o trupă reorganizată și alcătuită din elemente valoroase... Credem că nu este român în Oradea care să nu dorească să ia parte la această sărbătoare românească... Gazeta noastră a susținut cu tot sufletul ideea teatrului din convingerea că este un *ce* mai necesar ca oricând. (*Gazeta de Vest*, 2 noiembrie 1929)

Dar în ziua fixată pentru deschiderea stagiunii se înștiințează publicul că ea s-a amânat pe data de 2 noiembrie. Între timp, la conducerea teatrului fusese chemat George Cosma, avocat din Beiuș. Acesta și-a expus programul de lucru de la început, înțelegând că Teatrul de Vest are o misiune prin excelență de a educa in spirit național publicul, se vor reprezenta în primul rând piese românești, care să contribuie la educația morală și națională a spectatorilor. Într-adevăr, cele mai multe piese care s-au reprezentat în stagiunea 1929/1930 au aparținut dramaturgiei originale.

În 2 noiembrie se deschide stagiunea cu *Aripi frânte* de A. de Herz, după care se prezintă, a doua zi, *Anuța* de Lucreția Petrescu. Apreciind cele două piese, care au fost jucate ireproșabil, cronicarul dramatic al *Gazetei de Vest* notează: „Din ultimele spectacole ale stagiunii trecute, rămăsesem doar cu decepții. Știm însă că motivul decadenței nu era lipsa de talent a artiștilor". De fapt, aceeași constatare avea prilejul să o facă cu ocazia celei de a doua premiere, *Anuța*. În asemenea condiții era natural ca entuziasmul să scadă, iar viitorul teatrului să se vadă de pe acum periclitat.

La 23 noiembrie are loc a treia premieră cu *Akim* de Victor Eftimiu, cu care prilej, autorul piesei, venit anume pentru acest spectacol la Oradea, ține o conferință despre necesitatea teatrului în Vestul României.

Urmează a patra premieră cu *Heidelbergul de altă dată*, de W. Meyer-Förster, după care urmează la 7 decembrie *Mandarinul* de Venon și Harold Owen. Cronicarul ultimei premiere constată cu nemulțumire superficialitate din partea actorilor, care nu-și învață nici măcar rolurile.

• Iubitorii de teatru și oamenii de cultură autentici din Oradea au avut – poate – prilejul ca în stagiunea 1929/1930 să urmărească la Teatrul Național din Cluj o așa-numită stagiune Lucian

Blaga. „Cel mai important eveniment artistic al sezonului fiind spectacolul *Meșterul Manole* – regia: Ștefan Braborescu, în distribuție, între alții: Ion Tâlvan și Virginia Cronwald. A urmat apoi *Cruciada copiilor*, cu Nunuța Hodoș, Mya Mateescu, N. Voicu. •

În prima lună a anului 1930, Teatrul de Vest nu va da reprezentații în Oradea decât o dată pe săptămână. În 18 și 19 ianuarie se joacă *Locțiitorul* și *Omul care a văzut moartea* de Victor Eftimiu, apoi *Învățătorul din postul al II-lea, Gelozia* de Arțîbașev, *Jos masca*, aceasta din urmă fiind ultima premieră a stagiunii 1929/1930.

George Cosma pune în discuția Asociației problema dacă s-ar admite ca trupa să treacă la Timișoara, la care primește un răspuns negativ categoric.

• „Un teatru nu poate fi condus de miracolul cu prea multe capete, el ființează prin unul singur care trebuie să aibă și energii și cunoștințe... Fondurile trebuie să fie disponibile, iar controlul impus să nu depindă de o singură persoană ci de mai multe". (*Tribuna*, 20 aprilie 1930).

În 1931, *Asociația Vestul Românesc* nu-și mai ia asupra sa sarcina dificilă de patronare a teatrului. Dar un pasionat susținător al Teatrului de Vest se hotărăște să alcătuiască o trupă permanentă și să înceapă neapărat stagiunea la 13 septembrie 1931 cu *Prolog* din *Faust* și *Gheorghe Lazăr* de N. Iorga.

Deocamdată stagiunea nu începe la data fixată; de fapt nu primise nici autorizație, iar actorii nu erau recrutați nici la sfârșitul lunii septembrie, ceea ce nu-l împiedică pe Ștefan Mărcuș să numească noul teatru: *Teatrul Iosif Vulcan*, botezat astfel pe considerentul că acest scriitor bihorean a fost un pasionat luptător pentru cauza unui teatru românesc în Ardeal.

• „Primăria municipiului Oradea a concesionat teatrul românesc domnului Mărcuș Ștefan, cunoscutul artist în Ardeal... El a început lucrările necesare la organizarea *Teatrului de Vest*... Nu ne îndoim de calitățile artistice și intelectuale ale domnului Mărcuș, dorim însă să nu se înșele în ceea ce privește promisiunile de subvenții și ajutoare... Dorim ca pornirea nouă să fie într-un ceas bun și Primăria să-și aibă împreună cu noi bucuria în teatrul românesc. Publicul – marele critic al teatrului – să nu aștepte gratuități, să cerceteze teatrul dându-i prin aceasta resursele de existență și ridicând moralul artiștilor angajați". (*Tribuna*, 29 august 1931)

Frumoasele proiecte ale lui Ștefan Mărcuș rămân însă în stadiul în care s-au născut. Nimic concret nu se realizează în ordine teatrală. Ceea ce reușește totuși este să strângă un număr apreciabil de amatori pricepuți în muzica vocală și instrumentală și să organizeze spectacole de operă. Primul spectacol de operă are loc în 14 noiembrie cu *Nevestele vesele din Windsor* de Otto Nicolai, după care urmează *Cavaleria rusticana* de Pietro Mascagni și *Păpușa din Nürenberg* de Adolphe Adam.

Cu aceasta se termină prima etapă a încercărilor, îndrăznețe, eroice chiar, de întemeiere și menținere a unui Teatru de Vest la Oradea. Una din cauzele pentru care nu s-a realizat stabilitatea unui teatru permanent la Oradea este și lipsa sprijinului din partea statului, a oficialităților.

Se cuvine să amintim că orașul de pe Crișul Repede, deși nu a avut parte de un teatru stabil între anii 1931-1940, n-a fost totuși lipsit de spectacole românești. Și aceasta datorită atât trupei formată din actorii asociați sub conducerea lui D. Tibor, cât și turneelor întreprinse de teatrele bucureștene și de Teatrul Național din Cluj.

• Teatrul Național din Cluj a rămas într-un fel un teatru capabil să supravegheze bunul mers al *Teatrului de Vest*. Prin adresa nr.641 din 6 iunie 1932 (Arhiva Teatrului Național Cluj, dos. A I/ 1932) Zaharia Bârsan anunță Ministerul Artelor că „în ziua de 14 mai 1932 am terminat seria

turneelor întreprinse în scopul de a înființa *Teatrul de Vest*". S-a jucat la Oradea (la Arad și la Timișoara) de 2-3 ori pe lună câte 1-2 reprezentații cu *Bolnavul închipuit* de Molière, *O noapte furtunoasă* și *Conul Leonida* de Caragiale, *Cercul* de S. Maugham, *Prostul* de L. Fulda, *Când vrea femeia* de A. Savoir și E. Rey. În total: 24 de reprezentații.

În 1931 se retrage din cauza bolii și actorul Dem. Mihăilescu-Brăila într-un spectacol de adio cu *Heidelbergul de altădată*. Anul 1931 este un an foarte greu, finanțarea este foarte săracă, se retrag subvenții, nu se plătesc salarii, se desființează câteva teatre naționale, bugetele reduse impun repertorii alcătuite în majoritatea din melodrame și comedii ușoare, „gen gustat" cum se obișnuia să se spună. Apreciem cu atât mai mult faptul că în stagiunea 1932/1933 Naționalul din Cluj prin artistul eminent și omul de cultură Ștefan Braborescu înscrie pe afiș spectacole de ținută ca *Viforul* de B. Șt. Delavrancea, *D'ale carnavalului* de Caragiale, *Romeo și Julieta* de Shakespeare, *Titanic vals* de Tudor Mușatescu. Pe lângă aceste spectacole însă apar și comediile „aducătoare de parale" ca *La umbra haremului* de L. Bresnard (cu Zaharia și Olimpia Bârsan în distribuție), *Topaze* de Marcel Pagnol prezentat și la Oradea în turneu, urmat de comedia *Băiețașul tatii* de M. Hennequin cu care în sfârșit Zaharia Bârsan realizează mult visatul turneu în Maramureș (Satu Mare, Baia Mare, Carei), după care în 1933 Zaharia Bârsan își încheie directoratul. •

Notă: Textele așezate între punctele negre, menite să îmbogățească și să aducă informații noi, necuprinse în lucrările publicate de regretatul profesor L. Drimba în anii 60–70, din varii motive, unele ținând de cenzura vremii, altele nefăcând expres parte din subiectele propuse, aparțin colectivului redacțional.

REPERTORIUL TEATRULUI DE VEST

Stagiunea 1928/29

1. *Fântâna Blanduziei* de V. Alecsandri
2. *Ştrengarul*
3. *Sorana* de Brătescu Voineşti
4. *Necunoscuta* de Al. Bisson
5. *Patima roşie* de M. Sorbul
6. *Dispărut* - comedie de Al. Bisson
7. *Din zile mari*
8. *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale
9. *Înşir'te mărgărite* de V. Eftimiu
10. *Străjerii neamului*
11. *Năpasta* de I. L. Caragiale
12. *Tragedia copiilor*
13. *Scampolo* de Dario Nicodemi
14. *Omul destinului* de G. B. Shaw

Stagiunea 1929/30

1. *Aripi frânte* de A. de Herz
2. *Anuţa* – comedie de Lucreţia Petrescu
3. *Akim* de Victor Eftimiu
4. *Heidelbergul de altădată* de W. Meyer-Förster
5. *Locţiitorul*
6. *Omul care a văzut moartea* de Victor Eftimiu
7. *Învăţătorul din postul al doilea*
8. *Gelozia* de Arţîbaşev
9. *Jos masca* de L. Chiarelli

Stagiunea 1930/31

1. Spectacol de operă: *Nevestele vesele din Windsor* de Otto Nicolai
2. *Cavaleria rusticană* de Pietro Mascagni
3. *Păpuşa din Nürnberg* de Adolphe Adam

Nu s-au mai realizat proiectele lui Ştefan Mărcuş: *Faust – Prolog* şi *Gheorghe Lazăr* de N. Iorga

CONSTRUCŢIA CLĂDIRII

Edificiul teatrului reprezintă una dintre cele mai remarcabile clădiri de patrimoniu ale municipiului Oradea. A fost ridicat și dotat complet în doar 15 luni /1/ (10 iulie 1899–15 octombrie 1900), un timp record chiar și pentru epoca actuală, ţinând cont de complexitatea lucrărilor, unele cu caracter de premieră pentru oraş.

Amplasamentul a fost ales în centrul orașului, aproape de malul drept al Crișului Repede /2/, în fosta Piaţă Bémer (actualmente Piaţa Regele Ferdinand), pentru construirea teatrului fiind necesară demolarea unor clădiri și refacerea vechiului *Bazar* (un grup de clădiri având la parter spaţii comerciale) aflat în vecinătatea de răsărit a teatrului, pe „strada principală" a orașului.

Planurile construcţiei au fost întocmite de o cunoscută firmă vieneză *Fellner și Helmer*, /3/ specializată în astfel de proiecte arhitecturale. Deși perioada în care s-a ridicat clădirea teatrului a fost în plin *secession*, stilul construcţiei este eclectic, faţada principală (de sud) fiind neoclasică – un portic cu fronton triunghiular sprijinit pe 6 coloane compozite cu capiteluri dominate de volute ionice – pe faţadele laterale regăsindu-se însă elemente neorenascentiste și neobaroce – uși, ferestre, lucarne.

Pentru conducerea și supravegherea lucrărilor a fost delegat din partea firmei vieneze, arhitectul Krubicza József. Antreprenori-constructori au fost arhitecţii orădeni Rimanóczy Kálmán, Guttmann József și Rendes Vilmos. Din partea primăriei, pentru supravegherea lucrărilor a fost desemnat inginerul şef al orașului, Busch David.

Lucrările de instalaţii interioare și finisări au durat 11 luni având ca principali executanţi firme orădene:

- sculpturi și stucaturi: Peller Ferenc
- aurirea stucaturilor: Einchorn Vilmos
- ornamentaţii și decoruri: Linhard Vilmos
- tapiţerie: Kuncz József
- mobilier scenic: Preisz Mihály
- mobilier pentru birouri și dependinţe: Herczegh Vilmos
- tâmplărie: Reiner Károly
- mașini pentru scenă: P. H. Wagner (Viena)
- instalaţii apă-canal: Klell Béla
- instalaţii încălzire-ventilaţie: Keller József

Pentru iluminatul teatrului a avut loc o licitaţie animată între reprezentanţii vechiului sistem (gaz aerian) și al noului sistem (electric), în final, teatrul fiind una dintre primele clădiri publice iluminate electric, dar exteriorul rămânând să fie iluminat cu gaz aerian, ca de altfel întregul iluminat public al străzilor orașului din acel timp.

Câteva date tehnice privind clădirea teatrului:
- aria construită: 1.530 mp
- lungime: 47 m
- lăţime: 34 m
- înălţime: 29 m

Clădirea are trei părţi principale şi anume:
- vestibul, foaier și casele scărilor
- sala de spectacole cu spaţiile adiacente
- scena cu spațiile anexe (cabine, birouri, etc.)

Sala de spectacole are o formă de potcoavă, având dimensiunile:
- lungime: 21 m
- lăţime: 23 m
- înălțime: 12 m

În proiectul iniţial fiind prevăzute 1.036 locuri (inclusiv în picioare), astfel:
- parter: 468 locuri (10 loji, fotolii și locuri în picioare)
- etaj I: 112 locuri (23 loji)
- etaj II: 456 locuri (din care 100 la galerie numai în picioare)
- în total fiind cca 610 locuri (scaune), iar restul în picioare.

Ca urmare a unor redistribuiri de destinaţii, modernizări sau diferite modificări tehnice necesare, sala dispune în prezent de cca 670 locuri pentru public, după cum urmează:
- parter: 354 locuri (fotolii orchestră, fotolii, rezervat, stal și 8 loji)
- etaj I: 114 locuri (21 loji)
- etaj II: (balcon): 200 locuri
- renunțându-se la „locurile în picioare".

Sala de spectacole, ca de altfel vestibulul şi foaierul este ornamentată în stil baroc (rococo), putându-se admira pe fondul alb al pereţilor, graţioasele ondulaţii ale reliefurilor şi stucaturilor aurite. Tapiţeria fotoliilor şi scaunelor din loji este din pluș roşu-cardinal, interiorul lojelor fiind îmbrăcat cu un tapet mătăsos de aceeaşi culoare, întregul ansamblu de culori alb-auriu-purpuriu al sălii îmbinând un rafinament imperial cu o intimitate aparte.

Nu pot fi omise elegantele oglinzi venețiene în rame aurite, aflate în foaier și holuri, inclusiv cele de mai mici dimensiuni din fiecare lojă. Atrage atenția impunătorul candelabru al sălii de spectacole ca de altfel și mulțimea de corpuri de iluminat din dreptul lojelor sau din foaier și holuri. În fine, cu totul remarcabilă este acustica perfectă a sălii, făcând-o aptă și pentru cele mai pretențioase spectacole de operă sau concerte.

Cât despre scenă și spațiile anexe, ne mărginim să spunem că ele sunt și acum, după un secol de la construcție, funcţionale, permiţând montarea unor spectacole pretenţioase. Dimensiunile scenei sunt:
- lăţime: 22 m
- adâncime: 15 m
- înălţime: 16 m

Există și fosă pentru orchestră, la spectacolele de operă.

Încheiem succinta prezentare a acestui monument arhitectural, veritabilă bijuterie a arhitecturii orădene, amintind că actualul fronton triunghiular de la intrarea principală, azi gol, adăpostea un reprezentativ grup statuar clasicizant (vezi foto 3 și 4), format din cinci personaje alegorice realizate de remarcabilul sculptor orădean Peller Ferenc.

În triunghiul isoscel al frontonului înalt de 3 m și cu baza de 14 m, trona la mijloc, maiestuoasă, ocupând toată înălțimnea, alegoria patriei, o femeie sprijinându-și mâna dreaptă pe o spadă, iar stânga pe un scut cu blazon. În dreapta și în stânga ei erau așezate câte o muză reprezentând *Muzica* (Euterpe) cu un nai în mâini, respectiv *Poezia* (Polymnia) acompaniindu-se de o liră. Pe extreme, în poziție semiculcată, în dreapta un nud feminin cu o mască în mână personificând *Comedia*, iar în stânga un nud de bărbat cu barbă, ținând un pumnal în mână, simbolizând *Tragedia*.

Întregul ansamblu, bine echilibrat, armonios realizat din punct de vedere anatomic a întrunit aprecierile entuziaste ale orădenilor, inclusiv ale reprezentanților vienezi.

Pe friza antablamentului (sub fronton) era scris „Szigligeti Színház" (Teatrul *Szigligeti*), apoi în perioada interbelică s-a numit „Teatrul Regina Maria".

În fine, la capetele scărilor urcând spre intrarea teatrului, s-au așezat pe socluri, la mijlocul lunii septembrie 1900, cele două statui înalte de 3 m, existând și astăzi, reprezentând muzele *Comediei* (Thalia) și respectiv *Tragediei* (Melpomene) executate de sculptorul budapestan Mayer Ede.

După deschiderea festivă a teatrului, s-au evaluat cheltuielile efectuate în valoare de cca 442.000 coroane, fără să fie adăugate însă cheltuielile pentru iluminat și cele inițiale afectate exproprierilor, demolărilor ș.a., ceea ce ar ridica totalul cheltuielilor pentru construcția și dotarea teatrului la cca 720.000 coroane.

Note:

1. Stadii de execuție ale exterioarelor pot fi văzute în foto 1–4.

2. Au mai fost în discuție amplasamente centrale în apropierea malului stâng al Crișului Repede, unul în Piața Mare (actualul Parc 1 Decembrie) și două în Piața Sf.Ladislau (actuala Piață a Unirii), dar nu s-au aprobat.

3. Firma, aparținând arhitecților Ferdinand Fellner și Hermann Helmer, a proiectat și coordonat realizarea între 1870–1913 a aproape 50 de teatre în Europa centrală și de est, la Brno, Viena, Budapesta, Rijeka (Fiume), Karolvy Vary (Karlsbad), Odesa, Bratislava, Praga, Berlin, Salzburg, Zagreb, Sofia, ș.a., inclusiv la Timișoara (1871–1875), Iași (1894–1896), Cernăuți (1904–1905) și Cluj (1904–1906).

Ing. Alexandru Pop

Bibliografie:

- Kelemen István: *Várad színészete*, Nagyvárad, 1997, Literator Könyvkiadó-Charta Könvykiadó.
- Péter I.Zoltán: *Nagyvárad építészeti emlékei, a barokktól a szecesszióig*, Convex Rt. Nagyvárad, 1998.
- Nagy Béla:... *és díszes palotát emeltünk*, Bihari Napló Kiadó, Nagyvárad, 2000.

ORADEA CULTURALĂ ÎNTRE ANII 1930-1948

„TEATRUL DE VEST" - ETAPA A II-A - 1945-1948

Oradea n-a avut teatru în limba română din anul 1931 până după 45, după retrocedarea Ardealului. Ceea ce nu înseamnă că aici nu s-au dat, sporadic, reprezentații în limba română, până în 40, fiind acceptate turneele teatrelor „din Regat" sau de la Naționalul din Cluj.

Din martie, să ne amintim, presa locală remarca, nu fără părere de rău, că „*Teatrul de Vest* agonizează dureros". Publicul și-a pierdut teatrul, se spune, pentru că probabil nu l-a meritat, n-a știut să-l sprijine, să-l susțină, nici material, nici moral, „dezertând de la această elementară datorie". Cu toate că s-au lăsat cuprinși de scepticism și s-au arătat demoralizați, câțiva din cei legați de destinul teatrului au încercat să întreprindă ceva. Astfel că regizorul și pasionatul om de teatru Dezideriu Tibor procedează la alcătuirea unei trupe a ARTIȘTILOR ASOCIAȚI care va da reprezentații în Oradea și în câteva orașe din vestul țării. În august 1931, Ștefan Mărcuș, alt mare iubitor și susținător al teatrului românesc în Ardeal, obține concesiunea Teatrului orășenesc și încearcă să alcătuiască o trupă. Într-un interviu pe care-l dă unui ziarist local, el comunică un repertoriu, de fapt un proiect care cuprinde nici mai mult nici mai puțin de douăzeci și trei de titluri. A numit chiar, fără a avea vreo aprobare, vreo autorizație în acest sens, *Teatrul Iosif Vulcan,* aducând astfel un omagiu marelui său înaintaș. Din păcate nu reușește să scoată o premieră teatrală, ci, cum am văzut, doar trei opere: *Cavaleria rusticană, Nevestele vesele din Windsor* și *Păpușa din Nürnberg.*

Teatrul Național din Cluj nu se afla, din păcate, nici el într-o situație prea bună. În septembrie 1931, Emil Isac, inspector al teatrelor, era admonestat de către Ion Marin Sadoveanu, inspector general, pentru „a lua de urgență măsurile de rigoare prin care să pună capăt stării de anarhie ce domnește la Teatrul Național și Opera din Cluj, ambele în plină activitate, lucru inadmisibil". Directorul general al teatrelor, Alexandru Mavrodi, îl numește director al Naționalului chiar pe Ion Marin Sadoveanu, a cărui cultură, prestigiu și autoritate erau o garanție pentru schimbări esențiale.

Românii orădeni, niciodată excesiv de numeroși în sala de teatru, cei dornici să frecventeze teatrul, au putut urmări măcar o parte din spectacolele Clujului. În comedia lui Caragiale, *O noapte furtunoasă* juca, în rolul Chiriac, Constantin Simionescu, cel care avea să revină la Oradea, în 55, când se va înființa secția română a Teatrului de Stat. Din repertoriul Naționalului clujean mai menționăm titluri de interes ca *Vlaicu Vodă* de Davila, *Bolnavul închipuit* de Molière, *Noaptea regilor* de Shakespeare, *Heidelbergul de altădată* de Meyer-Förster, spectacol în care juca, invitat de la Naționalul din București, Al. Ghiberícon și, alături de el Dem. Mihăilescu Brăila și Jeana Popovici, actori apreciați ai Clujului.

Dinspre Cluj, spre Oradea, vor fi venind – nu avem date precise în acest sens – spectacole de interes cultural cert, ca *Idiotul* după Dostoievski cu Ștefan Braborescu, *Meșterul Manole* de Goga

(cu Zaharia Bârsan, Neamțu Ottonel, Atena Dumitrescu), *Faust* de Goethe (cu Ion Tâlvan) sau premiera pe țară în limba română cu capodopera lui Calderon de la Barca, *Viața e vis*. Și poate, nu-i așa, orădenii au fost bucuroși și interesați s-o revadă pe iubita lor Olimpia Bârsan în comedia lui Fodor László: *Cântec de leagăn*.

În anul următor, 1932, respectându-și proiectele culturale, clujenii dau premiere numeroase, încercând să atragă publicul și cu mărunte și vesele comedioare, dar și cu dramaturgie bună românească și universală *Titanic vals* de Tudor Mușatescu, *Viforul* de Barbu Ștefănescu Delavrancea, *D'ale carnavalului* de I. L. Caragiale, *Topaze* de Marcel Pagnol. („Noul director, Constantin Pavel, presat de nevoia de a câștiga bani pentru buzunarul sărac al artiștilor, s-a străduit să dea o stagiune în care să împace atât cerințele artei, cât și nevoia de succes", scrie Aurel Buteanu în cartea sa *Teatrul românesc în Ardeal și Banat*, Cluj, 1944.)

Nu e lipsit de interes totuși să amintim că în decembrie 1931, Teatrul Maghiar din Cluj monta, firește în limba maghiară, spectacolul cu piesa lui Ion Marin Sadoveanu *Molima*. Iubitorilor de operă, români și maghiari, Opera din Cluj le oferea (director era Jean Bobescu, ce tocmai îi luase locul lui Sabin Drăgoi) un repertoriu bogat și variat: *Voievodul țiganilor, Ernani, Nunta lui Figaro, Traviata, Lucia di Lamermoor, Aida, Tosca, Faust, Madam Butterfly* (între alții cu Dinu Bădescu și Ana Rozsa Vasiliu). La 14 mai 1932, dintr-o scrisoare a lui Alex. Mavrodi, aflăm că se sistează seria spectacolelor întreprinse cu scopul clar de a redeschide *Teatrul de Vest*.

Un turneu al Teatrului Național din Iași, în Ardeal și Banat, reînvie în mulți dorința de a nu abandona ideea redeschiderii *Teatrului de Vest*. Aurel Maican, Ionel Teodoreanu, Kiriakoff, însoțesc acest frumos turneu cu spectacolele *Chirița* de V. Alecsandri, *Burghezul gentilom* de Molière, *Cel ce primește palme* de Leonid Andreev, *Ploaia* de Somerset Maugham. A fost un turneu triumfal. Ionel Teodoreanu se adresa spectatorilor cu aceste cuvinte: „Venim dintr-un oraș sărac, în fruntea unui teatru sărac, nu vă aducem actori și actrițe celebre, ale căror vestminte au fost lucrate la mari case de modă din Apus, dar vi-l aducem pe Alecsandri, de la a cărui moarte se împlinesc patruzeci de ani". Se spune că un bătrân ardelean s-a ridicat de pe scaun, a urcat pe scenă și, îmbrățișându-l pe vorbitor a spus: „Sărut pe obrajii dumneavoastră Moldova din care ați venit, ca un curcubeu al artei românești".

Din actele arhivei Naționalului din Cluj reiese că în stagiunea 1935/36 artiștii clujeni au jucat în turneu (la Oradea, Arad, Timișoara, Craiova, Târgu-Mureș, etc.) 88 de spectacole și 17 matinee școlare cu spectacolele *Piatra din casă* de Alecsandri, *Nebuniile dragostei* de Regnard, *Doamna Ministru* de B. Nușici, *Bichonel* de Jean de Letraz, *Abatele* de Anhelme, *Taina* de Constantin Râuleț, *Zebra* de Armont și Nancy, *Procurorul* de John Bradley. (Aurel Buteanu, *Teatrul Românesc în Ardeal și Banat*, Cluj, 1944)

La 1 aprilie 1935 (nu, din păcate n-a fost deloc o glumă!) au fost desființate Teatrele Naționale din Craiova, Cernăuți și Chișinău, punând în mare încurcătură instituțiile teatrale care au fost obligate să preia artiști din teatrele desființate, încălcând articolul 47 din Legea teatrelor, care stabilește numărul limită al personalului artistic. Subvențiile sunt mici, neîndestulătoare, cheltuielile mari, toată lumea artistică e nemulțumită, săracă și fără chef de muncă. Totuși, în 1936, din spirit practic, dar și patriotic, actorii clujeni alcătuiesc patru trupe mici, itinerante. Pe 12 februarie porneau în turneu. La Oradea au jucat *Unchiul din provincie* de Vintilă Rădulescu și *Bolnavul închipuit* de Molière. Criza economică, cenzura, tot mai aspră, indiferența guvernului, nu puține neînțelegeri iscate între conducerea orășenească, Minister și director, (Zaharia Bârsan),

cărora li se adaugă moartea, la numai 51 de ani a Olimpiei Bârsan, a lui D. Mihăilescu-Brăila, toate acestea duc la demisia lui Zaharia Bârsan, la retragerea lui din postul de director, pe care-l va prelua, cam fără tragere de inimă, Victor Papillian.

În stagiunea 1936/37 Naționalul clujean, având un repertoriu, întru totul stimabil, gândit și structurat pe autentice valori culturale (în acest an au înființat și un Studio în care și-au găsit locul pe afiș Claudel, Wedekind, Pirandello – fragmente precedate de conferințe, de montări răspunzând exclusiv Papillian (Justin Ceuca, *Victor Papillian, directorul Naționalului clujean*), piese precum *Femeia îndărătnică* de Shakespeare, *Liebelei* de Arthur Schnitzler, *Steaua Sevillei* de Lope de Vega, *Constructorul Solness* de Ibsen, etc. În această stagiune, 42 de reprezentații s-au dat în diferite orașe din Ardeal și Banat, dintre care, desigur, Oradea se afla pe primele locuri.

În stagiunea 1937/38, pe afișul Naționalului din Cluj au apărut titluri importante din dramaturgia românească și universală, atestând preocuparea direcției pentru valorile autentice. *Suflete tari* de Camil Petrescu, *Cezar și Cleopatra* de G. B. Shaw, *Don Carlos* de Schiller, *Salomeea* de Oscar Wilde, *Othello* de Shakespeare, *Vocea* de Cocteau, *Conu' Leonida* și *Noaptea furtunoasă* de Caragiale ș.a. Actori importanți, ca Magda și Ion Tâlvan, soții Lily și Nicolae Bulandra, N. Sireteanu, G. Aurelian au asistat la unul din momentele emoționante ale stagiunii (9 aprilie 1938): retragerea lui Zaharia Bârsan din teatru. Cu acest prilej a fost dezvelit și un bust al actorului, realizat de Romul Ladea. Se retrăgea din TEATRU marele ctitor al celui dintâi teatru românesc permanent al Ardealului.

Anul 1938 nu este un an prea bun pentru teatru: cronicarii observă, cu părere de rău, că publicul nu se prea înghesuie să vină la teatru, premierele nereușind să depășească 3-4 reprezentații, dezinteresul românilor pentru actul teatral întristându-i pe actorii buni și harnici, capabili să joace, într-o singură stagiune roluri dificile și numeroase. Autori interesanți ca Rabindranath Tagore, Sarah Bernhardt (ca autoare!), Oscar, Maugham, Molière, etc. Douăzeci de orașe, printre care și Oradea, au putut viziona spectacolele Naționalului din Cluj: *Trandafirii roșii* de Zaharia Bârsan, *Avarul* de Molière, *Meșterul Manole* de Goga, *Importanța de a fi onest* de Oscar Wilde, *Mansarda, Finul coniței, Cârceii*.

Guvernul Goga-Cuza, instalat în 1937, având un program de guvernare contradictoriu, urmat de dictatura carlistă, au partea lor de contribuție la degradarea vieții economice și culturale a țării. Solicitarea din partea Ministerului de a specifica originea etnică, naționalitatea, religia, etc. fiecărui membru al trupei teatrale, atrage temerile serioase ale personalului teatral.

După Diktatul de la Viena, în urma căruia nordul Transilvaniei este rupt din trupul țării și cedat Ungariei hortyste, atât Clujul cât și Oradea au rămas practic fără teatru – ne referim la românii din aceste orașe. Clujenii s-au refugiat la Timișoara, sub conducerea actorului Neamțu Ottonel. Artiștii români au dat dovadă de spirit civic, eroism, rezistență morală, dragoste de teatru.

La Oradea viața culturală a stagnat vizibil în acești ani. Conducerea municipală, maghiaro-hortystă a avut grijă să înnăbușe orice inițiativă, cea mai mică dorință a românilor de a auzi o replică teatrală, o poezie, o frântură de text literar în limba română. Dureros, dureroase, în general, asemenea atitudini ultranaționaliste – ele au făcut, de-a lungul vremii un rău imens conviețuirii normale a națiunilor în cadrul zonelor fostului imperiu. Și nu numai...

La Oradea, așadar, în 1944, la puțină vreme după eliberare, de fapt la câteva luni doar, un Ateneu muncitoresc va prelua supravegherea, coordonarea și controlul întregii activități culturale din oraș. Muncitorii ceferiști – aceiași care peste alți ani vor contribui mult la constituirea Teatrului

de Stat – secția română – socotesc necesar să pună ferm problema reluării spectacolelor de teatru în limba română. Motiv pentru care înființează o asociație numită *Prietenii teatrului* (T. Călugăru, *Prietenii teatrului*, în *Viața Nouă*, 23 nov. 1945). Propunerea conducerii Asociației este ca teatrul să-și reia vechea denumire, *Teatrul de Vest*. Articolul 3 din Statut prevede și scopul Asociației: înființarea, organizarea și ajutorarea unui teatru în limba română pentru: a) ridicarea nivelului cultural... și dezvoltarea gustului pentru teatru; b) crearea condițiilor prielnice unei apropieri între popoarele conlocuitoare (!) prin artă; c) educarea publicului prin manifestări de artă superioară, progresistă și democrată; d) înlesnirea accesului publicului la spectacole educative.

Se pune și problema editării unei reviste cu acest nume: *Prietenii Teatrului de Vest*.

Prima măsură a Asociației este plecarea la București, la Ministerul Artelor, pentru a prezenta doleanța Asociației. Odată primită aprobarea, conducerea delegației orădene angajează o trupă ce urma să se prezinte la Oradea la sfârșitul lunii noiembrie. Pentru a asigura o minimă bază de pornire – materială, desigur – se lansează liste de subscripție. Din ziarul local *Viața nouă* din 29 noiembrie 1945 îi anunță pe orădeni că teatrul românesc a luat ființă sub conducerea artistului Ștefan Iordănescu, societar al Teatrului Național din Craiova. El va urma să-i aducă pe actorii angajați la Oradea, urmând să-și înceapă activitatea la 15 decembrie. Din comitetul de lectură al teatrului fac parte căpitanul Jelev Sergiu Dăguță, T. Călugăru, prof. Iosif Sălăgian, prof. Stănescu.

Dintr-un interviu dat de actorul N. Al. Romulus venit de la Teatrul *Maria Filotti* din București aflăm (pentru ziarul *Viața nouă*) că din viitoarea trupă mai fac parte Ovid Brădescu, Tantzi Romée, Adria Alma, Ion Stănescu, Dorin Sireteanu, Valentin Gustav, Puiu Jeles. Artiștii au sosit la Oradea, în grup, la 19 decembrie. Au fost așteptați la gară de reprezentanți ai mai multor instituții orădene. Un marș executat de fanfara militară, mare simpatizantă, prin tradiție, a teatrului, a însoțit sosirea artiștilor, în frunte cu Ștefan Iordănescu, director și Ovid Brădescu, actor valoros și prim regizor al noii trupe românești. La gară au mai venit să-i salute pe actori, din partea *Asociației Prietenii Teatrului*, Dl. Simionescu, locotenent, precum și Dl. Octav Luchian, din partea ceferiștilor orădeni. De asemenea, din partea maghiarilor din oraș și din teatru, s-au aflat acolo L. Silaghi, Simon Suzana și L. Putnik.

Ștefan Iordănescu a răspuns, emoționat, că e fericit să slujească templul Thaliei orădene, cu credință și dragoste, după puterile sale. Și că înțelege exact care este rostul unui lăcaș de cultură românească în acest colț de țară.

Direcțiunea noii instituții a preluat apoi birourile situate la etajul al doilea al clădirii teatrului, unde s-a instalat, din păcate nu pentru multă vreme.

În afară de numeroasele probleme materiale cu care avea să se confrunte, ca de fiecare dată, teatrul, prima și cea mai importantă, firesc, i se părea conducerii artistice, aceea a întocmirii unui Program repertorial bogat, divers ca genuri, atractiv, dar, în același timp realist, ținând cont de buget... E interesant că ei s-au și gândit la fericita formulă a abonamentelor de culori diferite: albe, roșii, albastre, în funcție de preț și de categoriile de spectactori: adulți, elevi, militari, pensionari, etc.

Generalul Paul Alexiu, mare și entuziast susținător al teatrului, din partea *Asociației Prietenii teatrului* face un apel către cetățenii Oradiei, să susțină teatrul, să devină spectatorii lui fideli, pentru că el „este al vostru, al tuturor, țărani, muncitori, intelectuali" și s-a redeschis spre a fi pus „în slujba imperativelor democrației". În calitatea sa de președinte al Asociației amintite, seara, la inauagaurare (4 ianuarie 1946), Alexiu a relatat pe scurt care au fost dificultățile întâmpinate, ce mare a fost lupta, cum trebuie să se acționeze pentru buna desfășurare a activității.

Dl. Sandu Eliade, sosit la Oradea din partea Direcţiei generale a teatrelor salută ideea orădenilor de a avea din nou un teatru în limba română. Mai iau cuvântul Sergiu Dăguţă, preşedintele Ateneului Muncitoresc, Dl. Voicu, din partea Confederaţiei generale a muncii. Directorul Teatrului Maghiar îi felicită pe colegii români pentru acest început artistic şi le oferă, simbolic, o liră înfăşurată în tricolorul naţional. Emoţionat, Ştefan Iordănescu mulţumeşte tuturor, făgăduind seriozitate şi promptitudine. La rândul său, a oferit colegilor maghiari un superb buchet de flori.

Seara inaugurală a continuat cu un spectacol mai uşor, cu melodrama celebră de altfel, în epocă, a celor doi autori D'Ennery şi Cormon, *Cerşetori în haine negre,* în speranţa că o să placă şi o să atragă publicul spre teatru. Regia era semnată de Ştefan Iordănescu, iar scenografia de fratele său, Gh. Iordănescu. Spectacolul s-a bucurat , într-adevăr, de un succes imens. În fruntea distribuţiei strălucea Ovid Brădescu. Au fost buni de altfel, toţi interpreţii: D. Sireteanu, V. Gustav, Tony Buiacici, Gh. Iordănescu, I. Stănescu, Leanca Popa, Tantzi Romée, Elena Almăjan, Gabi Chifan, Vivi Candrea, Lorette Dragomirescu.

Ambiţios, Ştefan Iordănescu anunţa nici mai mult nici mai puţin decât cincisprezece premiere. Titluri ca *Punctul negru* de Kadelburg şi Presberg, *Moartea civilă* de Paolo Giacometti, *Cămila trece prin urechile acului* de Fr. Langer, *Tatăl* de A. Strindberg, *Muşcata din fereastră* de V. I. Popa, *Instinctul* de H. Kistemaeckers, *Extemporalul* de H. Sturm, localizare de Paul Gusti, *Fetiţa din Carpaţi,* operetă de Emil Bobescu, *Vagabonzii,* operetă de Paul Zihrer, *Puntea dragostei, Mam'selle Nitouche,* operetă de Hervé, *Doi sergenţi,* melodramă de aceiaşi autori de succes, D'Ennery şi Cormon, *Ginerele Domnului Prefect,* localizare de Paul Gusti după E. Augier şi I. Sandeau, *Încurcă-lume,* comedie de A. de Herz. În nici o lună, ambiţiosul colectiv artistic scoate cinci sau şase premiere (nu toate, fireşte, de acelaşi nivel valoric) Se pare că problematica şi tratarea admirabilei piese strindbergiene *Tatăl* nu a prea fost pe gustul orădenilor, cu toată buna interpretare actoricească.

Obişnuiţi şi cu succese, dar şi cu numeroase căderi, artiştii au prezentat rapid comedii, operete, melodrame: *Muşcata din fereastră, Fetiţa din Carpaţi,* cel mai mare succes al stagiunii, la fel ca spectacolul *Doi sergenţi* care, a fost îndelung aplaudat. Tantzi Romée şi I. Stănescu străluceau în rolurile principale. S-a dovedit din nou că publicul, chiar şi cel românesc, contaminat de influenţa maghiară, iubea cel mai mult comedia, opereta şi melodrama, în general spectacolul distractiv, uşor, deconectant.

Cert este că, deşi greutăţile n-au fost puţine şi decepţiile s-au ţinut lanţ, trupa teatrală română a putut da seamă la festivitatea de închidere a stagiunii, din 12 iulie 1946 (materiale publicate şi în ziarul *Crişana* nr. 150/1946) că *Teatrul de Vest* a dat publicului cincisprezece premiere, 147 de reprezentaţii după cum urmează: 70 reprezentaţii serale, 12 matinee pentru elevi şi militari, 14 matinee gratuite pentru şcolarii din provincie, 28 reprezentaţii în provincie, 4 spectacole gratuite pentru C.F.R., 2 pentru regiment, 3 pentru soldaţii sovietici, 4 pentru diverse ocazii festive. La închidere actorii au dat un spectacol coupé alcătuit din două piese într-un act, amândouă comedii: *Doamna vrea să divorţeze* de G. Courteline şi *Interpretul* de Tristan Bernard, autori la modă şi mult jucaţi în epocă, la noi. Succesul şi entuziasmul au fost mari.

După închiderea stagiunii s-au format două trupe mici itinerante care au plecat în turneu cu două comedii pe al căror succes de public se conta: *Încurcă-lume* de A. de Herz şi *Sosesc deseară* de Tudor Muşatescu.

Din prima trupă făceau parte actorii Valentin Gustav, Al. Jeles, Tony Buiacici, Lorette Dragomirescu, Gabriela Chifan, Florica Cremeneanu. Din a doua: Gigi Iordănescu (Gheorghe), Ion Stănescu, Leanca Popa, Vivi Candrea, Elena Almăjan, George Didilescu, Mircea Gherdan.

Pe câțiva dintre acești actori am avut prilejul să-i cunosc și eu, cînd erau deja destul de în vârstă și jucau la teatrele din Timișoara și Arad. Ștefan Iordănescu, distins actor și director, ne-a povestit de mai multe ori cât de greu i-a fost la Oradea și „câtă mâncătorie" a cunoscut din partea unor colegi cârcotași, dar și ce mult a iubit orașul acesta frumos de pe malul Crișului Repede. Din păcate, așa cum se întâmplă adesea la noi, la români, nu toți au fost de acord cu măsurile și hotărârile directorului, unii comentând și distribuirea în roluri principale a actriței Tantzi Romée, soția lui, dar și salariile mici, efortul prea mare, greutățile de tot felul.

Povești din viața teatrală a acestei perioade, întâmplări pline de haz, unele, triste și pline de amărăciune, altele, mi-a fost dat să aud din gura actorilor din Arad, Mircea Gherdan și Ion Borst, bărbați încă frumoși la cei peste șaizeci de ani când i-am cunoscut în casa verișoarei mele Elena Orădan, mare iubitoare de teatru. Domnul Didilescu, actor la Teatrul din Arad, până la moarte, ne povestea uneori, pe un ton glumeț, despre scurta sa ședere la Oradea, pe care domnia sa o numea, cu umor, „aventurile noastre orădene", (se referea și la soția lui, actrița Olimpia Didilescu). Totul, desigur, putea părea o adevărată aventură. Departe de casă, la început de drum, într-un oraș unde nu cunoșteai încă pe nimeni și nimeni nu te cunoștea pe tine... Dar dragostea pentru profesia de actor, pentru scenă, depășea mereu ciuda pe neajunsurile care apăreau la tot pasul... N-a fost ușor, aceasta era concluzia tuturor, dar toți simțeau că-și fac o datorie față de țară, stând aici, uneori în împrejurări ostile, de ce să n-o spunem, și încercând să țină aprinsă făclia culturii românești ...

Ziarul *Crișana* anunță, în martie 1946, un turneu important, al Teatrului Național din București, cu spectacolul *Don Carlos* de Schiller (vineri, 15 martie, ora 8 seara). În 27 martie Opera Română din București aduce la Oradea *Liliacul*, știind că aici există un mare interes pentru operete.

Din păcate urmează un șir de demisii (M. Sime și S. Mustață, din conducerea Asociației.) Paul Alexiu e mutat cu serviciul la București, deci pleacă și el, vajnic susținător al teatrului. Locul său e ocupat de gen. Gavrilescu.

Ziarele locale anunță că, după 20 iulie, directorul Ștefan Iordănescu pleacă la București pentru a clarifica, evident cu forurile ministeriale, situația stagiunii următoare. Speranțe sunt. Unul din susținători, scriitorul N. D. Cocea, promite un sprijin concret, mai ales prin propunerea de etatizare a teatrului din Oradea, trecând astfel sub directa conducere și control a Direcției generale a teatrelor și urmând să „servească" Banatul. Aradul, Crișana, Năsăudul și Maramureșul.

Din raportul lui N. D. Cocea către Minister aflăm că s-au înregistrat progrese în relațiile destul de deteriorate dintre artiști, ca și neînțelegerile legate de probleme tehnice, mai ales, dintre cele două teatre care funcționau în aceeași clădire. El părea însă destul de mulțumit de repertoriu și de calitatea și valoarea spectacolelor. În cursul lunii septembrie, aflăm, va începe etatizarea teatrealor, cel din Oradea intrând în seria de la 1 aprilie (iarăși n-a fost o glumă), alături de cele din Timișoara, Brașov, Galați.

Cu toate că a fost etatizat, Teatrul din Oradea s-a dovedit la fel de anemic sprijinit din partea statului român, fiind nevoit din nou să apeleze la generozitatea și bunăvoința orădenilor, a publicului și a instituțiilor orădene, precum și a *Asociației Prietenii Teatrului de Vest*. Așadar, cu toate că ajutorul material lipsea, prezența la Oradea, la 12 septembrie 1946, la deschiderea celei de a doua stagiuni

a *Teatrului de Vest*, N. D. Cocea, prezent, ca de obicei, din partea Direcției generale a teatrelor, a comunicat solidaritatea cu teatrul, dar, în același timp imposibilitatea de a face față imenselor cheltuieli materiale pe care le presupune un teatru profesionist. Din ziarul *Lupta poporului* nr. 7/ 1946, aflăm că *Teatrul de Vest* își deschide a doua stagiune: „Nimic nu a fost crutat pentru a se pregăti o adevărată stagiune de artă". Într-adevăr ea s-a deschis la 27 septembrie 1946 cu spectacolul *Înșir'te mărgărite* de Victor Eftimiu. Se mai anunțau piese importante de Shakespeare, Molière, Cehov, Gorki, Tolstoi. Și scriitori români dintre care nu lipseau Iosif Vulcan, Stanciu Ene. Din toate promisiunile au rămas în picioare doar *Avarul* de Molière și piesa lui Stanciu Ene, *Jurământul*.

În calitatea sa de autor, Stanciu Ene a avut parte de succesul datorat, mai ales, numeroșilor amici susținători ai autorului, dar și calității spectacolului. *Înșir'te mărgărite* a avut într-adevăr un succes neobișnuit, la final aplauzele necontenind minute în șir. Regizorul Alexandru Braun a lucrat minuțios și aplicat. Un alt spectacol, *Loja B* a pus în valoare calitățile interpretative ale actriței Aura Fotino. Au urmat alte două comedii simpatice credem noi și nimic mai mult, dar cărora autorii cronicii locale nu le găsește nici un cusur: *Nu mai mint!* de Margaret Mayo și *Clopoțelul de alarmă* de Romain Colous și Maurice Hennequin. Cea de a șasea premieră a stagiunii a fost *Ion al Vădanei* de Al. Kirițescu, ultima de fapt pe care o monta Alexandru Braun. El va pleca apoi de la *Teatrul de Vest*, urmând ca regia spectacolelor s-o semneze în principal Ștefan Iordănescu.

Între timp presa timpului anunță cu bucurie turnee importante din București sau din alte părți ale țării, ceea ce presupunea deja o deschidere spre cultură. Miercuri, 10 aprilie se anunța astfel un turneu al unui teatru din București cu spectacolul *Sfinxul din Hollywood*, comedie de Ralph Benaczki.

Ziarele comentau uneori hazliu diverse laturi ale unui spectacol. De pildă, despre doi actori importanți ai trupei, aflăm din presa locală că au fost „simpatici și sprinteni" (Ștefan Iordănescu și Inez Gănescu). Sau observații banale ca acestea: „Publicul a fost plăcut impresionat" sau teatrul a fost „la înălțimea misiunii sale".

Aflăm cu toate acestea că teatrul își onora promisiunile, jucând și la Marghita sau Beiuș.

În *Crișana* din 29 mai, iată, aflăm că Teatrul Modern din București joacă la Oradea spectacolul *Mătăniile* de André Bisson după Florence Barclay. Nu întâmplător, din distribuție făceau parte și actori care jucaseră la Oradea, ca Aura Fotino, alături de Mișu Fotino (părinții actorului atât de îndrăgit de noi azi, al Naționalului din București, Mihai Fotino), de Victoria Medeea, Marcel Enescu și alții. După aceasta a urmat un alt turneu cu spectacolul *Sonata Kreutzer*.

Pe data de 9 iulie este sărbătorit regizorul Emil Bobescu, fiul compozitorului Bobescu, pasionat iubitor de teatru și, mai ales de operetă. Cronichetele semnate BA-BI semnalau succesele și invitau insistent publicul la teatru. Erau așa numitele cronici de informare și de întâmpinare. Teatrul *Pinocchio* din București a prezentat la Oradea sau urma să prezinte un spectacol, după care presa îi anunța pe orădeni că va veni Teatrul Armatei cu un alt spectacol. Teatrul NOSTRU își anunța repezentații cu spectacolele *Albă ca Zăpada* și *Michael și Ana* cu artiști importanți în distribuție: Dina Cocea, Maria Mohor, Radu Boureanu (da, este vorba chiar de poetul Radu Boureanu care, a fost actor!).

În 17 august se anunța o mare surpriză teatrală și anume turneul Teatrului COMEDIA din București cu... comedia *Bal la(în) Făgădău* de Aurel Baranga.

Conducerea teatrului a primit, în toamnă, un ajutor prețios din partea reputatului scriitor Petru Comarnescu, pe atunci inspector general al teatrelor, chiar la alcătuirea repertoriului viitoarei

stagiuni. Printre propunerile unui consilier de valoarea lui Comarnescu se află nume sonore ale dramaturgiei universale, ca O'Neill, cu *Patima de sub ulmi* sau *Dincolo de zare*, Shakespeare cu *Hamlet* sau *Femeia îndărătnică*, Molière cu *Bolnavul închipuit*, Gorki cu *Azilul de noapte*, Dostoievski cu *Crimă și pedeapsă*, Ostrovski cu *Bani turbați*, Tolstoi cu *Cadavrul viu*, Shaw, sau autori români ca M. Sebastian, Camil Petrescu, Tudor Mușatescu, G. M. Zamfirescu, Victor Eftimiu, E. Camilar, Al. Kirițescu.

Un ajutor prețios le este promis orădenilor de către Dr. Petru Groza. Nu știu cât a fost el de real și de mare, dar promisiunuile au existat permanent. În presa locală, cronicarul Teofil Călugăru nu pierdea nici o ocazie să consemneze diverse situații în care este pus Teatrul din Oradea. De pildă, remarca lui că un spectacol „a descrețit frunțile, a înduioșat inimile" sau că teatrul „a pășit cu curaj în cea a de a doua stagiune, continuându-și „sănătoasa tradiție" sunt chiar... înduioșătoare. Sau, de pildă, o informație ca aceea că se vând biletele cu reducere de 50% spune mult despre disperarea artiștilor de a-i aduce în sală pe orădenii nu destul de dornici să vină la teatru.

În octombrie 1946 Teatrul *Atlantic* din București se încumeta să vină în turneu la Oradea (de fapt în Ardeal) cu o comedie spumoasă de Marc Sauvajon: *Așa vrea Cupidon*, cu Mircea Șeptilici, Tantzi Căpățînă, Ion Manta și, surpriză plăcută, Dorel Urlățeanu, viitorul actor al Teatrului de Stat din Oradea, singurul artist emerit al colectivului orădean. Se vede că i-a plăcut orașul, cu clădirile lui baroce, atât de apropiate de cele ale Budapestei și Vienei, orașe prin care au călătorit toți artiștii, de-a lungul vremii și, desigur, și-a dorit să se retragă aici. Ceea ce a și făcut de altfel, onorând scena orădeană cu prezența lui, cu talentul și extraordinara lui seriozitate și profesionalitate.

Dacă tot vorbim de turnee, atât de importante pentru formarea gustului publicului, pentru a-l obișnui cu spectacole de calitate sau chiar a-i dezvolta spiritul critic (pentru că nu întotdeauna turneele veneau cu spectacole mari), să amintim și turneul Teatrului evreiesc Baraseum din București cu o comedie muzicală, *Ștrengărița* de Bebe Spitzer și Adalbert Gulácsy (pe data de 27 octombrie 1946). Autorii erau și interpreți, buni de altfel.

Acest spectacol ușurel oarecum, a fost urmat, la numai o zi, de un altul, în care strălucea marele artist Ion Manolescu (într-un spectacol ce-i drept, care n-a prea rămas, ca text cel puțin, în istoria teatrului: *Sărutul în fața oglinzii*.

Dar iată că, tot în octombrie, ziarul local ne relatează nefericita întâmplare prin care trece un actor al trupei române. El fusese evacuat din locuința lui din strada Cuza Vodă, în absență, așa că, cineva din cei care-i strânseseră lucrurile – ilegal – i-a luat din bijuteriile de familie și obiectele de valoare, drept care actorul urma să-l acționeze pe proprietarul abuziv în judecată.

O artistă bine cotată la ora aceea, Mania Antonova, își anunța și ea prezența la Oradea, cu spectacolul *Venera oarbă*.

Într-un bilanț al anului teatral al *Teatrului de Vest*, cineva observa pe bună dreptate că e încurajator să „constați cu bucurie că mulți cetățeni de altă naționalitate – se înțelege că se referă la concetățenii maghiari – au obiceiul de a participa la reprezentațiile *Teatrului de Vest*, ceea ce înseamnă că prin cultură și prin bună înțelegere putem realiza cu mult mai mult decât prin uneltele constrângerii și forței brutale".

De fapt continuu să cred că artiștii adevărați au știut să treacă de inconvenientele naționale, încercând să comunice cu colegii lor români, în unica și cea mai frumoasă limbă, aceea a artei autentice.

Dar să revenim la *Teatrul de Vest* care se străduia în decembrie, să ofere noi premiere, de sărbători. Trei premiere într-o singură lună! *Loc tineretului* de Fodor László, apoi *Băiat de viață* de Arnold și Bach și comedia mult jucată, *O căsnicie* de Gh. Ursachi.

Dacă *Stana de piatră* de Südermann a avut succes, nefiind câtuși de puțin o piesă ușoară, nu același lucru se poate spune despre alte spectacole, ca *Nunta pe datorie* de C. Colonaș, *Necunoscuta* de Bisson, *Valetul Domnișoarei* de Sturm, modeste și cam fără ecou. De ceva mai mult succecs s-a bucurat hazoasa comedie a lui Arnold și Bach, *Ura, avem un copilaș!*, sau *Femeile altora* de Walter Hachet.

Trupa mai apucă să scoată premiera, nu de același nivel artistic, dar cel puțin una (*Avarul* de Molière) ambițioasă, măcar ca propunere. Cealaltă premieră, „vărateca", precum o arată și titlul, era o comedioară de G. Fraser, fără pretenții literare, *Match de fotbal (2–0 în repriza-ntâi).*

Cum vara lui '47 i-a găsit pe artiști muncind de zor, iată-i din nou împărțindu-se în două grupe spre a porni în turneu. Din prima grupă făceau parte Leanca Popa, George Didilescu, Vivi Candrea, I. Giurgiuveanu, din a doua Coca Gheorghiu, Lorette Dragomirescu, Fl. Cremeneanu, C. Bratiloveanu, Gh. Petreanu. Primii au scos în premieră comedia *Însoară-te în locul meu* de Paul Prodan (premiera pe 5 iulie 1947), ceilalți comedia *Bacalaureatul* de Fodor László. Cele două trupe au plecat apoi în turneu cu spectacolele respective.

Ne-au rămas mărturie câteva cereri ale *Teatrului de Vest*: una către Prefectură, prin care solicită creșterea ajutorului financiar prin subvenții și din partea comunelor bihorene, alta către conducerea Teatrului Maghiar, căreia i se solicită sprijin cu elemente de decor și, mai ales cu costume de care românii duceau lipsă, garderoba acestora fiind infinit mai săracă.

Dar, vai, a sosit și momentul unui lung șir de spectacole cu piese sovietice, din păcate nu toate la fel de bune și devenind o obligație montarea lor, acest fapt a făcut ca publicul să ocolească chiar și marea dramaturgie rusă, a cărei valoare e incontestabilă.

În ianuarie 1947 militarii sovietici, spune cronicarul, au dat un concert omagial, alcătuit din cântece, numere de dans, balet, cântece și dansuri ucrainene. Dirijor: maior Marc Blumen.

Un spectacol foarte bun, grav, s-a dovedit a fi cel al trupei lui Vasile Crețoiu și Aurel Rogalschi, o companie care purta chiar numele lor, cu *Faust*. Despre Vasile Crețoiu în rolul *Faust* se spune că era „artist desăvârșit". În *Mefisto*, se pare că Aurel Rogalschi a făcut o creație din cele obișnuite, neatrăgând atenția prin nimic excepțional.

Prin înțelegerea semnată între Teatrele român și maghiar *Teatrul de Vest* anunță că va da reprezentații în zilele de marți, la orele 20,30, sâmbăta de la 15 și de la 20,30, duminica de la 11 și 18. Din zilele rezervate pentru Teatrul Maghiar acesta mai cedează două zile pe lună pentru turnee, veniturile din aceste spectacole revenind *Teatrului de Vest*. Acesta va putea, la rândul său, să cedeze unor trupe în turneu alte zile din zilele sale de joc. Față de personalul tehnic, *Teatrului de Vest* i-ar reveni conform înțelegerii, achitarea a 40% din salariile cuvenite.

Teatrului nu-i era deloc ușor să reziste, în condițiile în care subvențiile erau de tot subțiri și neînsemnate, publicul nu se prea înghesuia nici să vină la teatru, necum să-l susțină material, prefectura și Ministerul făceau și ele prea puțin pentru a redresa situația.

Gazetarii locali apreciază hărnicia și răbdarea „neobosiților Iordănești". Se face și politică. Să nu uităm, se apropiau zile grele, comunismul își făcea loc, insistent, sigur, în viața unui oraș nedeprins cu lozinci demagogice. Ziua de naștere a lui Stalin i-a pus pe jăratic pe mulți artiști, incapabili să înțeleagă de ce trebuie să ridice osanale dictatorului sovietic. Și acesta era doar începutul coșmarului...

În spectacolul *Tinereţe* apare numele actorului Constantin Simionescu, cel care se va angaja peste puţină vreme la Teatrul orădean, slujindu-l cu iubire şi credinţă până la moarte.

În luna mai, într-un spectacol cu o piesuţă fără valoare (*Târgul dragostei*) jucau la Oradea în turneu, Marietta Anca şi Al Critico. Interpretarea lor, însă a încântat publicul.

Teatrul Armatei din Bucureşti vine, în luna mai, la Oradea cu un ansamblu alcătuit din 100 de persoane. El prezintă o operă, *Fluierul (flautul?) fermecat* şi o comedie de Valeriu Câmpeanu: *Stânca ielelor*. Se pare că orădenilor nu le displăceau muzica şi cântecele militarilor, spectacolul având succes.

Alte turnee au făcut deliciul spectatorilor orădeni. Teatrul *Savoy* a adus o operetă, *Cristal bar* de Paul Ábrahám (pe versuri de Eugen Mirea şi H. Mălineanu). Teatrul Naţional aduce *Trei Crai de la Odobeşti*, comedie muzicală, declarându-se mulţumiţi de matineele destinate lor de *Teatrul de Vest*, şcolarii orădeni omagiază talentul şi dăruirea artiştilor. Iată ce scrie elevul Bolba Alexandru din clasa a VI-a de la Liceul Gojdu, îndrumat desigur, de dascălii lui: „A vrut Domnul să v-aşeze la acest hotar de ţară, să clădiţi în suflet ziduri ce nu pot ca să dispară". (*Crişana*, 28 febr. 1947)

În luna aprilie Teatrul evreiesc *Sevila Pastor* din Bucureşti aduce operete bufe şi o melodramă, un repertoriu plăcut, dar nu prea valoros. Teatrul *Atlantic* joacă la Oradea comedia *Nunta lui Stroe*. Numele Norei Piacentini, al lui N. Stroe sau Eli Roman (muzica) atrag publicul.

La 23 aprilie s-a prezentat la Oradea, sub firma prestigioasă a Naţionalului din Bucureşti un spectacol despre care ziarele au scris peste două zile (*Crişana*, la 25 apr. 1947) că s-au vândut bilete la „preţuri exagerate", iar jocul şi, în general comportarea actorilor n-ar fi fost la mare înălţime.

De obicei, turneele sosite în oraş îi îndreptăţesc pe gazetari să-şi exprime regretul că trupa teatrală română din Oradea o duce greu, nu e preţuită îndeajuns, nu e ajutată, nu există interes pentru activitatea acesteia.

Crişana din 8 iunie aduce o veste încurajatoare: Ştefan Iordănescu a mărit salariile, mereu neîndestulătoare, ale actorilor, a deschis o cantină pentru actori.

Din partea Direcţiei generale a Teatrelor vine la Oradea, în luna iunie Dl. N. Kiriţescu. El se întâlneşte cu diferite persoane cu funcţii, de la prefectură, de la primărie, de la conducerea teatrului. Ideea lui, susţinută de altfel şi de alţii, a fost să se înfiinţeze o nouă ASOCIAŢIE pentru sprijinirea *Teatrului de Vest*. Consfătuirea de la prefectură (Ioan Gherman) la care a participat şi comandantul Diviziei 18, Alexandru Petrescu a avut ca scop clarificarea unor nedumeriri, dintre care cea mai mare a fost aceea că *Teatrul de Vest* funcţionează exact ca un teatru particular, cu toate că se ştia că este etatizat. Toţi cei prezenţi remarcă oarecum indiferenţa Ministerului pentru teatrul românesc de la Oradea şi dorinţa de a scăpa de răspundere, pasând „spesele" deloc mici, pe umerii, iarăşi, ai municipalităţii şi ai noii Asociaţii intitulate *Prietenii Teatrului de Vest*. A fost ales comitetul de conducere, preşedinte gen. Al. Petrescu.

Stagiunea 1947/48 a *Teatrului de Vest* se deschide la 5 septembrie 1947, cu un spectacol de gală. Pe 10 octombrie se dă premiera cu *Puterea întunericului*, o piesă admirabilă de Lev Tolstoi, în regia neobositului Ştefan Iordănescu. În rolul titular a strălucit pur şi simplu artistul (societar al Naţionalului din Bucureşti) Toma Dimitriu. Alături de el au fost rermarcaţi Constantin Simionescu, Eugen Cassian (nou venit în colectiv), Gigi Iordănescu. Se propune un sistem de abonamente, spre a avea o anume siguranţă.

Dar, iată, propaganda sovietică nu întârzie să se infiltreze în cultura noastră. La Casino, Sovromfilm organizează o seară culturală: noroc totuşi că se dă filmul muzical *Glinka* dar şi comedioara *O fată cu noroc*.

Teatrul mai scoate două premiere: *Şarlatanul* şi *Un erou*. Succes mediu. Urmează spectacolul cu melodrama lui D'Ennery şi Cormon, *O crimă celebră*. După câteva reprezentaţii la sediu trupa pleacă în turneu (între 17-28 noiembrie) în localităţile Satu Mare, Baia Mare, Zalău, Carei, Şimleu, Marghita, Valea lui Mihai, Beiuş, Tinca, Chişineu, Bistriţa, Năsăud, Dej, Gherla.

Actorii rămaşi acasă scot premiera *Aventura*, cu care vor pleca şi ei în turneu, la sfârşitul lui noiembrie.

După un spectacol insignifiant, cel puţin ca text (interpretul I. Giurgiuveanu a făcut un personaj savuros, se pare), publicul aplaudă un spectacol bun cu *Institutorii* de Otto Ernst (care cunoscuse în 1919 un mare succes la Naţionalul din Cluj, în regia lui Sică Alexandrescu).

În ianuarie, o premieră de succes cu o piesă românească: comedia *10.000.000* de V. I. Popa. În fine, un cronicar serios, în persoana lui Ion Maniţiu consemnează reuşita şi face câteva observaţii pertinente asupra interpretării, costumelor, decorurilor, etc. Despre Constantin Simionescu, de pildă, scrie (*Crişana* din 20 ian. 1948) că „a rupt ceva din propriul suflet împrăştiindu-l pe scenă". De asemenea, remarcă „mijloacele complexe, artistice, desigur – ale actorului. Nu prea obişnuite pe scena locală". După destule cronici banale, dacă nu chiar superficiale (unele chiar penibile, simplificatoare, fără conţinut), această cronică reprezintă un câştig real atât pentru public, cât şi pentru artişti.

Spectacolul *Inspectorul de poliţie* de J. B. Priestley este foarte bine primit de public; piesa poliţistă, bine scrisă, spectacolul cu suspans a fost pe placul acestuia. Direcţia de scenă aparţine tot lui Ştefan Iordănescu. „Un examen strălucitor" se spune.

Conducerea teatrului anunţă o nouă premieră cu o „valoroasă piesă sovietică": *Chestiunea rusă* de C. Simonov. Din păcate, cu toate eforturile materiale şi artistice depuse de artişti şi tehnicieni, spectacolul nu a fost o autentică izbândă. Poate să fi fost la mijloc imposibilitatea românilor de a înţelege profund şi exact realităţile comuniste sovietice. Astăzi putem vorbi – ce bine! – liber despre acest neajuns, dar atunci, la vremea aceea nu i-a fost uşor nimănui să explice, ne imaginăm, nereuşita... Presa locală remarcă, vai, cum că „teatrul nostru este impregnat de spiritul artei decadente burgheze" (auziţi!"), fapt ce a făcut imposibilă „justa" înţelegere a piesei.

Mai aflăm că, din delegaţia prezentă la premieră a făcut parte şi „cunoscuta scriitoare Lelia Rudaşcu"(!). De fapt o ilustră necunoscută, probabil o activistă de partid.

În ziarul *Crişana* din 29 ian. 1948 cronicarul laudă iniţiativa artiştilor de a crea o pepinieră de tineri viitori actori. În localul Liceului Oltea Doamna, Sindicatul artiştilor din Oradea a înfiinţat un Conservator de artă dramatică (în decembrie 1947). Cursurile se ţineau de două ori pe săptămână, aveau ore de dicţie, mişcare, etc. S-au înscris 60 de elevi, mulţi dintre ei muncitori ceferişti. Profesori erau actori ai *Teatrului de Vest*.

O iniţiativă lăudabilă a fost luată de conducerile celor două teatre: român şi maghiar *(Szigligeti Ede)*. Opereta *Dragoste de ţigan* de Lehar a avut în distribuţie artişti români şi maghiari. Ei cântau şi ungureşte şi româneşte. Iată câteva nume: Dukász Anna (actriţă foarte talentată şi iubită de public), Dinu Gherasim, Palucz Vilma, Mogyoróssy István – actor care a continuat să joace pe scena teatrului din Oradea până în anul 2000, aproape. O viaţă scenică lungă. Au mai jucat Tóth Kovács Ilona, Nagy István.

Sărbătorind 96 de ani de la moartea lui Gogol, *Teatrul de Vest* aduce în faţa publicului premiera comediei *Căsătoria*. Din distribuţie, pe lângă actorii români (Vivi Candrea, Florica Sterescu, Jean Tomescu, Lorette Dragomirescu, Mircea Gherdan, C. Petreanu) a fost distribuit şi F. Hegyesi

de la Teatrul Maghiar. Prilej pentru ziarul *Crișana* din 5 martie/1948 să scoată în evidență nelipsitul slogan al „prieteniei romăno-maghiare".

Prezența la Nojorid, Leș, Sântandrei, Tărian a trupei române este salutată cu bucurie de presa locală.

Actorul Constantin Simionescu își încearcă forțele și ca director de scenă, montând comedia lui V. I. Popa, *Tache, Ianke și Cadâr* (decor și costume Silviu Bogdan). N-a fost o victorie, dar actorii s-au achitat cinstit de roluri. Un număr incredibil de mare de premiere dacă ținem seama de precaritatea condițiilor materiale. După un spectacol oarecare cu *Gaițele* urmează *Ultima oră* de M. Sebastian, *Idolul* și *Ion Anapoda* de G. M. Zamfirescu (în distribuție, un nume nou: actrița Olimpia-Țumpi Didilescu), *Jocul de-a vacanța* de M. Sebastian, *Insula păcii* de E. Petrov. Un cronicar de duzină ca E. B. Barbu, incapabil să înțeleagă el însuși piesa, a scris că teatrul a dovedit „lipsă de orientare ideologică" când a propus o asemenea piesă care propovăduiește „dezgustul față de muncă". Ion Manițiu scrie la *Crișana* că piesa este „intelectualistă, dar și regia a fost pe măsura ei, fină, etc." Doi actori sunt lăudați în mod expres: Constantin Simionescu și Vivi Candrea.

Ion Anapoda s-a dat o singură dată la Oradea, după care artiștii pleacă în turneu cu spectacolul. Ultima premieră este *Un pahar cu apă* de E. Scribe în care cei mai buni sunt iarăși Constantin Simionescu și Elena Almăjan.

În anul 1948, la 15 martie, românii și ungurii au sărbătorit împreună centenarul revoluției de la 1848. Actorii români au prezentat un spectacol cu piesa lui E. Camilar, *Răfuiala*. După care au pregătit, în vederea alegerilor, un concert cu caracter electoral.

În 21 martie, aflăm că actorii români s-au deplasat în comunele Răbăgani și Aștileu cu recitări, cântece, dansuri, și că țăranii i-au primit cu bucurie și interes. Adevărul a fost probabil altul.

În ziare, uneori, umor involuntar: portretele lui Stalin, Lenin (*Cum a fost realizată revoluția*) sau Ana Pauker, iar pe paginile alăturate titluri ca: *O crimă celebră* sau o știre ca *Arestarea unor agresori criminali.*

În *Crișana* din 23 martie citim un APEL al actorilor (așa zis apel) în care se spune că meritul guvernului Petru Groza în redeschiderea *Teatrului de Vest* a fost mare, se aduc în discuție realizările artistice, apoi, pasămite, poporul e îndemnat să voteze SOARELE! Apelul este urmat de lista cu numele tuturor actorilor. Iată lista lor: Toma Dimitriu, Dinu Gherasim, Pegy Grey, Ștefan Iordănescu, Tantzi Romée, Vivi Candrea, Leanca Popa, Gigi Iordănescu, Coca Gheorghiu, Constantin Simionescu, Pépé Georgescu, Mimi Georgescu, Octavian Langa, Ion Giuirgiuveanu, Florica Sterescu, Elena Almăjan, Ion Tomescu, C. Petreanu și, iarăși surpriză, tânărul Marcel Segărceanu, actor prezent la Oradea până la moarte, după 1990.

În aprilie 1948 vine la Oradea ca director de scenă apreciatul om de teatru N. Moldovan. În schimb pleacă la București un mare și talentat actor: Toma Dimitriu. Teatrul Național din București vine în turneu (sub conducerea lui Al. Finți) cu spectacolul *Tânăra gardă* de Gleb Gracov – după Fadeev. Succes evident.

Din păcate *Teatrul de Vest* a fost pus în imposibilitatea de a-și continua activitatea, nefiindu-i asigurată baza materială, în primul rând. I-a lipsit, de asemenea, un sprijin eficace din partea publicului, cam, indiferent, cam puțin, cam neglijent și lipsit de solidaritate culturală și, în ultimă instanță, națională, cu această importantă instituție culturală profesionistă care este TEATRUL. În această situație *Teatrul de Vest* s-a mutat la Arad, Oradea rămânând fără teatru profesionist în limba

TRIBUNA

Teatru românesc la Oradea-Mare.

Interesul ce-l arată publicul orădan reprezentaţiilor româneşti în timpul din urmă a îndemnat Comisiunea teatrală să aranjeze cât mai dese şi mai variate reprezentaţii româneşti în oraşul nostru.

Astfel Teatrul Naţional din Cluj în primul turneu oficial al său va da şi în Oradea două reprezentaţiuni interesante. În acest turneu condus de dl Zaharia Bârsan directorul Teatrului Naţional din Cluj vor veni simpaticii artişti: Dna Bârsan, dnii Stănescu-Papa, Ghibericon, Neamţu-Ottonel, Virgil Vasilescu, dna Stănescu, dra Jeana Popovici etc.

Luni 12 Mai, se va juca la Teatrul Regina Maria *„Trandafirii Roşii"* tragedie de Zaharia Bârsan primul rol jucat de autorul însuşi.

Marţi 13 Mai, se va juca *„Morcovel"* (Poil de Carotte) de Jules Renard şi *„Vicleniile lui Scapin"* de Moliere.

La 19 Mai va juca trupa Morţun dela Teatrul Naţional din Bucureşti reprezentând *„Ginerele dlui Poirier*

In ziua de 10/23 (Mai (sărbătoarea naţională) vine marele artist dramatic Notara. Maestrul va juca drama *„Sărmanul Artist"* de fraţii Regnard.

Facsimilul articolului din „Tribuna" (11 martie 1924) care anunţă, conform Programului, turneul Naţionalului din Cluj la Oradea.

Anul VII. Oradea, Duminecă 16 Octombrie

APARE SĂPTĂMÂNAL.
Abonamentul pe an 200 Lei
UN NUMĂR 4 LEI.
Manuscrisele nu se remit.

TRIBUNA

ZIAR POLITIC-NAŢIONAL. | APARE SUB DIRECŢIA UNUI COMITET.

Inaugurarea teatrului românesc la Oradea.

Visul lui Vulcan s'a realizat. Oradea a inaugurat Sâmbătă seara al doilea teatru românesc stabil în Ardeal. Oradea merita acest loc de frunte în istoria artei teatrale, de oarece aci s'a plăsmuit ideea unui teatru românesc în Ardeal încă de atunci pe când desrobirea noastră naţională era un ideal. Iosif Vulcan întâlniudu-se aci şi la Arad cu Eminescu l-a încurajat convingandu-se ambii că propăşirea culturei româneşti se poate asigura mai presus prin desvoltarea gustului artistic teatral al publicului şi mai ales al tineretului nostru.

Astfel a pornit ideea de aci dela Oradea şi s'a înfiinţat Societatea pentru fondul de teatru românesc, care avea scopuri atât de frumoase, dar pe cari nu le-a putut realiza în urma intervenţiilor neumane a autorităţilor străine faţă de cultura românească.

Acum s'a intronat limba românească în mod definitiv la Teatrul din oraşul lui Vulcan. In mod neîndoelnic şi-a stabilit drepturile consacrate odată cu unirea la patria mamă. Astfel s'a realizat la Oradea după Cluj, primul teatru stabil românesc, ajutat fiind de spiritul de iniţiativă al energicilor conducători ai Teatrului Naţional din Cluj şi de consiliul oraşului Oradea, care a înţeles spiritul timpului contribuind la realizarea ideii.

Nu se putea totuşi înfăptui această operă dacă nu s'ar fi găsit şi elementele locale cari de câţiva ani luptă pentru înfăptuirea Teatrului de Vest. Nu cu scopul unei distrecţii trecătoare ci cu scopuri mai înalte pornite dintr'un vrednic realism s'a ridicat aci steagul teatrului românesc.

Avem speranţa că urmaşii vrednicilor străbuni vor înţelege rostul ideii înfăptuite şi vor da tot sprijinul moral şi material care se cere pentru desvoltarea ideii înfăptuite.

Datoria Ministerului artelor este de-a înţelege, că îndată ce a admis şi a contribuit la înfiinţarea Teatrului stabil la Oradea, nu trebue să cruţe nici o jertfă de a susţine acest teatru şi fără şovăială să pună la dispoziţie fondurile necesare pentru prosperarea lui.

Ne asociem şi noi cu sentimente pline de bucurie la cuvântările rostite de corifeii culturei româneşti de aci cari au salutat la festivalul de inaugurare sosirea preoţilor artei ridicând un altar nou culturei româneşti spre cinstea neamului pe aceste meleaguri.

Facsimilul articolului din „Tribuna" (16 oct. 1927) în care se anunţa, prin prezenţa Naţionalului din Cluj la Oradea, permanentizarea teatrului românesc aici.

FESTIVALUL INAUGURĂRII TEATRULUI.

Deschiderea stagiunei teatrale s'a făcut Sâmbătă seara în cadre sărbătorești. Stabilirea definitivă a limbei românești în acest templu al artei este simbolizată prin bustul lui Vasile Alexandri care s'a instalat ca o strajă la intrarea teatrului.

Sala teatrului renovat și împodobită cu flori avea un aspect sărbătoresc. Solemnitatea se deschide prin Imnul Regal intonat de orchestră. La ridicarea cortinei pe scenă apar figurile M. M. L. L. Reginei Maria și Regelui Mihai încadrate cu tricolorul românesc și înconjurate de artiste în costum național, artiști în frunte cu dl Victor Eftimiu directorul teatrului și numeroși reprezentanți ai autorităților și ai asociațiilor culturale.

CUVÂNTĂRILE.

Dl dr Gelu Egri primar fiind absent, dl Andrei Crăciun, locțiitor de primar a salutat inaugurarea:

„Consiliu comunal al acestui municipiu, pătruns de chemarea sa, încă din ziua preluării conducerii acestui oraș a început să se ocupe cu ideia de a creia un isvor cultural.

In calitatea mea de consilier cultural și locțiitor de primar al acestui municipiu, rog pe dl Victor Eftimiu, ca pe unul, care și în trecut a servit cu atâta cinste națiunea română prin operele sale și prin talentul său de artist, să treacă în revistă pe această scenă, tot ce are neamul nostru mai frumos și mai înălțător.

Il rog să facă tot posibilul ca prin matineuri școlare să ajute educatorilor de azi și de mâine de a crește, de a creia o tinerime sufletește sănătoasă, o tinerime mult folositoare patriei române.

Fără stânjenirea culturii maghiare s'a deschis azi seria unor reprezentații menite a satisface cerințele culturale nu numai cetățenilor de limbă românească, ci prin muzica operei, vor putea fi satisfăcute și dorințele mai înalte ale lor.

Teatrul românesc în Oradea nu urmărește desființarea teatrului minoritar, ci realizează dorința veche a celor 30 la sută români din acest oraș".

Vorbește apoi dl dr Aurel Lazăr deputat, lor, Ladislau Gróf în numele artiștilor maghiari, dr Emil Lobonțiu, prefectul județului, în numele guvernului.

La cuvântări răspunde dl Victor Eftimiu, mulțumind acelora cari au înlesnit deschiderea operei române și acelora cari în numele publicului ce-l reprezintă, promit concursul larg la menținerea teatrului românesc în acest oraș.

REPREZENTAȚIA.

S'a jucat apoi opereta națională „Crai Nou", care a plăcut mult publicului. S'au distins dnii T. Gavrilescu în rolul lui Moș Corbu, M. Ștefănescu în rolul ispravnicului și d-ra Bănescu în rolul Dochiței, etc.

A fost impresionant poemul „Rapsozii" de Victor Eftimiu, în care d-nii Ștefan Braborescu (în rolul Alexandri) N. Bulandra (Eminescu) și d-ra V. Vasilescu (Rodica), au arătat că știu să declame admirabil.

De asemenea a avut succes și „La șezătoare", tablou dela țară, muzicalizat de T. Brediceanu. A fost bine executat de artiști.

Maestrul Jean Bobescu s'a distins ca un bun diriginte de orchestră.

BANCHETUL.

După festival a avut loc un banchet dat în onoarea artiștilor la restaurantul „Palace".

Au toastat d-nii general Paplica dl Andrei Crăciun locțiitor de primar, A. Mavrodin, Ștefan Mărcuș, dr Aurel Lazar și dr Emil Lobonțiu, prefectul județului.

Atmosfera înălțătoare dela banchet a fost umbrită de mâncarea proastă și de serviciul scandalos. Chelnerii molestau pe invitați declarându-le că numai așa îi servește dacă plătesc înainte de oarece primăria nu plătește. Astfel unii au fost serviți numai pe jumătate și invitații trebuia să comande mâncările și să roage pe chelneri să-i servească.

Purtarea scandaloasă a restauratorului și a personalului a indignat publicul și, în semn de protestare contra molestării, au plecat toți fără plată și astfel primăria trebue să plătească greșala că n'a știut să aranjeze un banchet la care publicul să nu fie molestat până la revoltă.

Tribuna (16 oct. 1927) descrie inaugurarea stagiunii orădene a Teatrului Național din Cluj.

„Tribuna" (30 sept. 1928) descrie entuziasmul orădenilor la apropiata deschidere a stagiunii permanente a Teatrului de Vest (13. oct. 1928), cu „Fântâna Blanduziei".

Deschiderea stagiunei teatrului românesc.

Deschiderea teatrului stabil românesc în Oradea, aduce bucurie tuturora, onoare celor ce se străduesc să pue o nouă piatră fundamentală la zidul puternic al consolidării noastre. De aceea de data aceasta ne ascundem nedumeririle, și îmbărbătăm pe leimoșii luptători, să meargă înainte peste ori-ce obstacol li se va pune în cale. Se poate, că va înceta apatia observată dearândul față de manifestațiile noastre românești dealungul graniței de Vest, și poate că voința lor va fi mai tare, ca nepăsarea constatată.

Chestiunea teatrului din Oradea a fost prea mult discutată, încât numai trebue să vorbim de ea. Ne plecăm în fața faptelor și dându-ne seamă de importanța lor asigurăm și noi tot concursul, ca să vieţuiască ceea-ce a luat ființă, și ca artiștii sosiți în mijlocul nostru, să fie o vie dovadă, că firele armonioase ale artei elimină războiul dintre noi, făcându-ne adevărați frați.

Să dea Domnul ca teatrul românesc să devie templul de înfrățire, unde se întâlnesc inimile și eliminându-se vrajba se creiază armonia și iubirea.

Repetițiile sunt în curs. Representațiile de deschidere au fost fixate, pe ziua de 13 Octomvrie orele 8½ seara reprezentându-se „Fântâna Blanduziei" de V. Alexandri cu decoruri noui și costumurile Teatrului Naț. din Cluj.

La 14 Oct. orele 3½ în matineu „Fântâna Blanduziei" cu prețuri reduse, iar seara la orele 8½ „Sorana" de Brătescu-Voinești.

De aci trupa pleacă la Arad, Timișoara, Salonta și Beiuș, apoi reia cu repertoriu nou reprezentațiile în Oradea.

Direcțiunea a fixat pentru matineu, cât și pentru representanțiile serale prețuri foarte reduse, așa că va putea merge la teatru și funcționarul modest, ca și intelectualii cu venituri modeste.

Dăm cu plăcere loc Apelului Direcțiunei teatrului, și avizăm, că abonamentele restante de pe stagiunea trecută, vor fi bonificate pe actuala stagiune teatrală dacă biletele vechi

Román színészek a nagyváradi szinpadon.

[illegible]

Și presa maghiară consemnează prezența teatrului românesc la Oradea.

ROMÂNIA

MINISTERUL CULTELOR și ARTELOR

No. 39380 · 18 Septemb. 1928

D O M N U L E ,

Ca răspuns la petițiunea D-voastră No.39380/928 și următor adresei noastre No.39156/928, avem onoare a vă face cunoscut că Ministerul vă acordă autorizația definitivă de funcționare a teatrului de sub conducerea D-voastră , denumit teatrul " Asociației vestul Românesc pentru representațiuni de teatru în limba română, în Transilvania și Banat.-

Trupa D-Voastră va fi alcătuită din artiștii profesioniști notați pe verso și alții ce veți mai angaja, fiind însă membrii ai Societăților " Scena " sau " Sindicatului artiștilor ".-

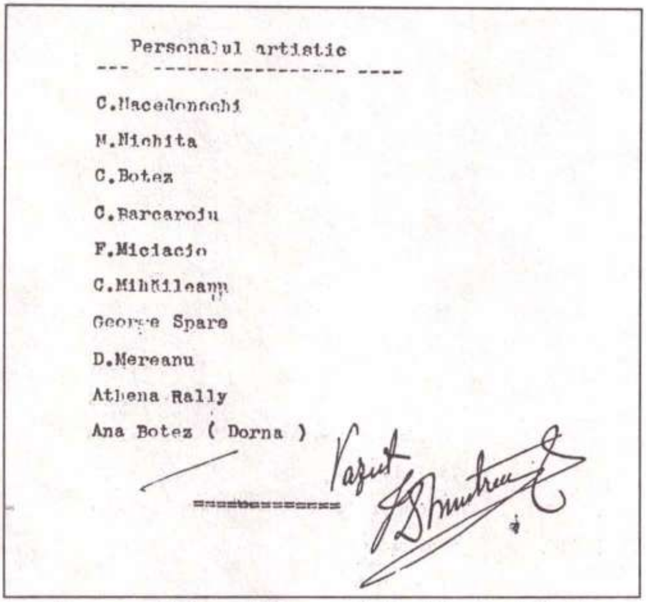
Veți respecta legile , regulamentele și instrucțiunile Ministerului în vigoare .-

Această autorizare se va comunica la cerere autorităților locale .-

MINISTRU,

Director General,

Facsimilul Autorizației de funcționare a Teatrului Asociației Vestul Românesc (purtând semnătura lui Ion Minulescu) emisă de Ministerul Cultelor și Artelor la 18 septembrie 1928

Personalul artistic

C.Macedonschi

M.Nichita

C.Botez

C.Barcaroiu

F.Miciacio

C.Mihăileanu

George Soare

D.Mereanu

Athena Rally

Ana Botez (Dorna)

Văzut

Pe verso lista artiștilor profesioniști angajați: C. Macedonschi, M. Nichita, C. Botez, C. Barcaroiu, F. Miciacio, C. George Soare, D. Mereanu, Athena Raly, Ana Botez.

Ana Botez · Ion Forșăneanu · Coca Codrescu · Maria Sanda · Aurel Dias · Fifi Mihailovici

...tan să nu vie să-i ia scaunul domnesc, trimite o delegație de boieri în frunte cu Hatmanul Gheorghe, cu scopul de a-l sfătui să fugă, ca apoi să fie omorît în drum, spre țara Moldovei.

Doica lui Ștefan însă, cu părintele Tudose, oameni credincioși, prinzând de veste ce se plănuiește, îi împiedecă fuga anunțând pe Kühbach și în locul lui Ștefan este împușcată din greșală Veronica, care se îmbrăcase în hainele lui moldovenești, ca să-i fie pe plac.

Desnădejdea lui Ștefan nu mai cunoaște margini, aripile îi sunt frânte, iar boala și dorul de țară îl vor răpune curând.

În timpul acesta Mihai Viteazul cucerind Ardealul și Moldova și...

SUBIECTUL:

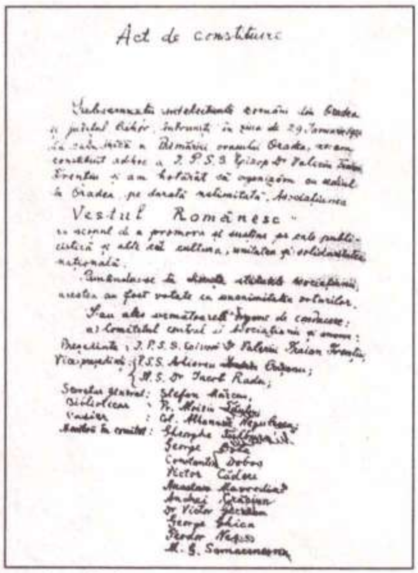
Petru Șchiopul, Domnul Moldovei, alungat din țară, ceruse adăpost lui Ferdinand de Kübach, nobil de Tirol. Acolo Doamna lui Petru a născut un copil. După moartea lor, copilul e crescut de familia Kübach până la vrâsta de 14 ani, care îl ține ca ostatic din ordinul împăratului Rudolf.

Slab și melancolic, suferind de tuberculoză, Ștefan e chinuit de dorul de țară. Singura lui mângâiere este Veronica, copila din flori a Archiducelui.

Ieremia Movilă, care domnește în Moldova, temându-se ca Ște-...

Const. Botez · Lulu Savu · Const. Georgescu · Const. Macedonsky · Felicia Fraaci · Const. Barcaroiu

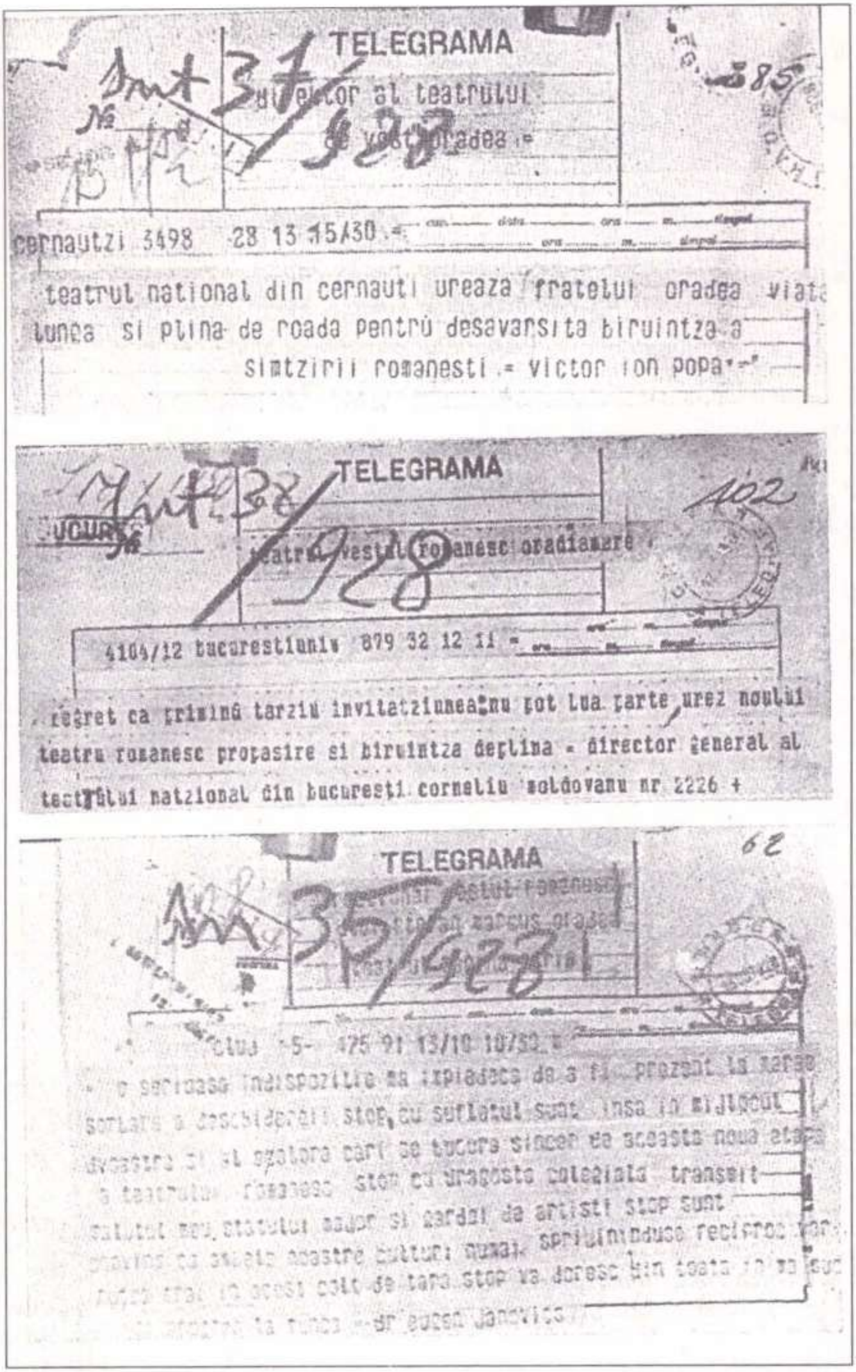
Pagină dintr-un caiet-program al Teatrului de Vest.

Act de constituire

Vestul Românesc

Actul de constituire a Asociației Vestul Românesc (facsimil) emis la 29 ianuarie 1928 de către un grup de intelectuali români din Oradea.

TELEGRAMA

director al teatrului

de vest oradea =

cernautzi 3498 28 13 15/30 =

teatrul national din cernauti ureaza fratelui oradea viata lunga si plina de roada pentru desavarsita biruintza a simtzirii romanesti = victor ion popa +

TELEGRAMA

teatrul vestul romanesc oradiamare

4104/12 bucurestiuniv 879 32 12 11 =

regret ca trimind tarziu invitatziunea nu pot lua parte urez noului teatru romanesc propasire si biruintza deplina = director general al teatrului natzional din bucuresti corneliu moldovanu nr 2226 +

TELEGRAMA

[illegible] vestul romanesc

[illegible] marcus oradea

cluj 5 475 91 13/10 10/50 =

o serioasa indispozitie ma impiedeca de a fi prezent la marea serbare a deschiderii stop cu sufletul sunt insa in mijlocul dvoastra [illegible] care se bucura sincer de aceasta noua etapa a teatrului romanesc stop cu dragoste colegiala transmit salutul meu [illegible] si gardei de artisti stop sunt [illegible] sprijinindu-se reciproc [illegible] cultura numai [illegible] in acest colt de tara stop va doresc din toata [illegible] la lunca = dr eugen janovics

Telegrame de felicitare trimise Teatrului de Vest, la inaugurare (1928).

Afișe ale Teatrului de Vest
din perioada 1945–1948

Ștefan Iordănescu – diectorul și
animatorul Teatrului de Vest.

Coperta cărții lui Ion Buteanu „Teatrul
românesc în Ardeal și Banat".

Afișe ale spectacolelor Teatrului de Vest (din perioada 1945–1948).

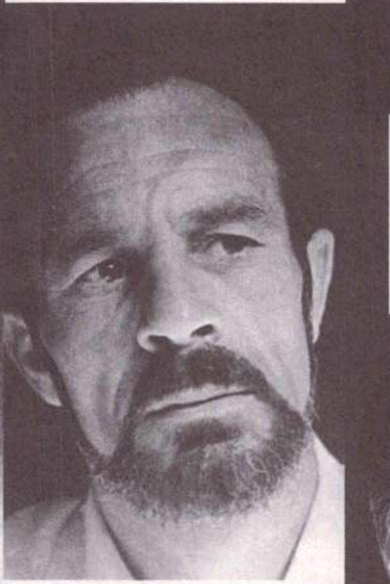
DIRECTORII TEATRULUI DE STAT

MOLNÁR JÁNOS
1949–1957

ANDREI DAUER
1957–1960

EUGEN ȚUGULEA
1960–1968
1972–1977

EMANUEL ENGHEL
1968–1972

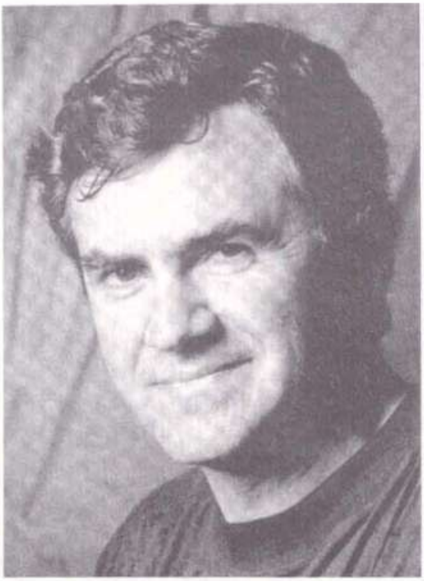

MIRCEA BRADU
1977–1992

ION MÂINEA
1992–1993

DIRECTORII TEATRULUI DE STAT

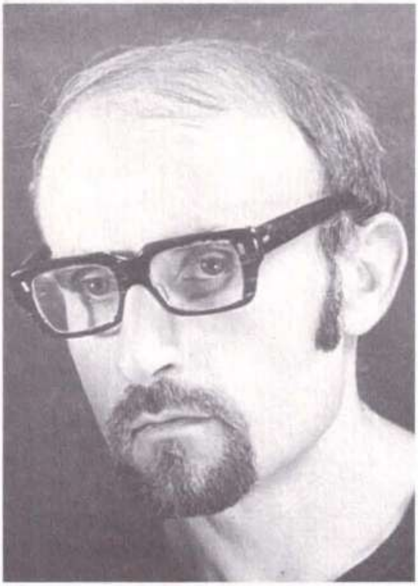

CRISTIAN IOAN
1993–1994

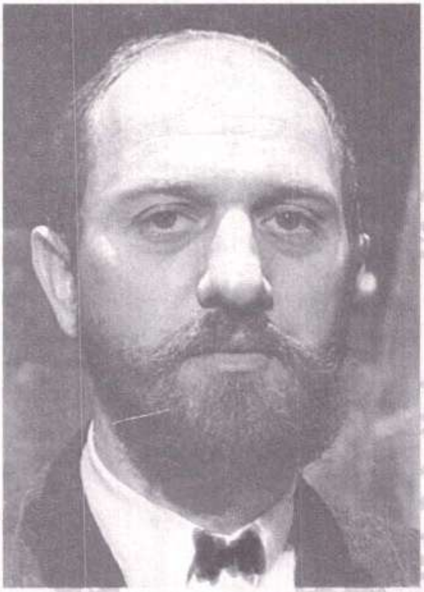

EUGEN HARIZOMENOV
1994–1996

SERGIU SAVIN
1996 (noiembrie- decembrie)

CONDUCEREA DE AZI - 2001

PETRE PANAIT
director general
1996-

ION ABRUDAN
director adjunct artistic

MONICA JUGASTRU
director economic

AURICA PUȘCĂU
contabil șef

SECRETARI
ŞI
REFERENŢI
LITERARI

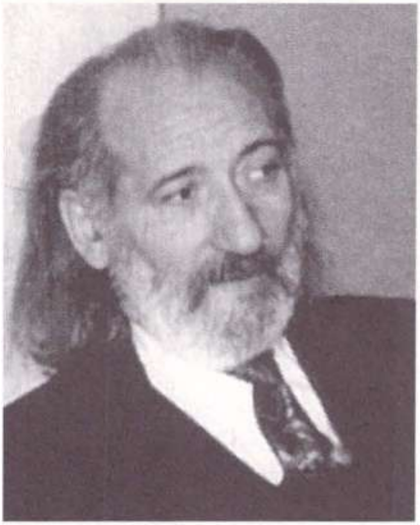

LUCIAN DRIMBA
1955

ZENO FODOR
1956

STELIAN VASILESCU
1956–1966

STANCA PONTA
1965–1970

ELISABETA POP
1965–1995

SECRETARI
ȘI
REFERENȚI
LITERARI

MIRCEA MORARIU
1996–

DUMITRU CHIRILĂ
consilier artistic (1995–1997)

ION MANIȚIU (1955-1956)

IRINA MANDEL-PINTILESCU (1962-1965)

FEKETE ATTILA (1964-1970)

KOVÁCS ISTVÁN (1968-1974)

BOKOR ANDREI (1976-1977)

BLAGA PASCU (1969-1970)

PÁLFFY ZOLTÁN (1990-1991)

CĂLIN DINULESCU (1994-1996)

REGIZORI ARTISTICI

CORNELIU ZDREHUȘ

RADU PENCIULESCU

VALERIU MOISESCU

VALERIU GRAMA

ION DELOREANU

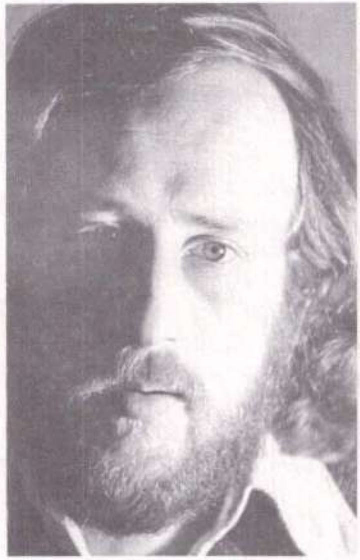

DAN ALECSANDRESCU

REGIZORI ARTISTICI

SZOMBATI GILLE OTTÓ

ALEXANDRU COLPACCI

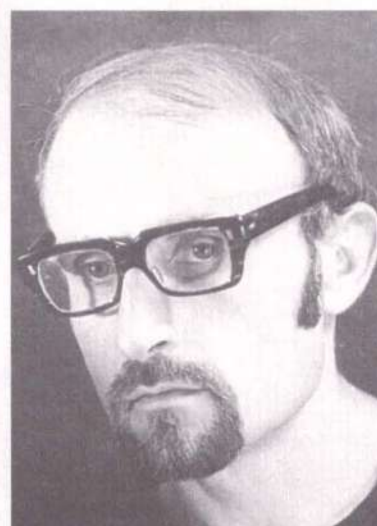
FARKAS ȘTEFAN

VICTOR IOAN FRUNZA

ALEXANDRU DARIE

SERGIU SAVIN

REGIZORI ARTISTICI

TUDOR CHIRILĂ

LAURIAN ONIGA

ANCA BRADU

ALINA HIRISTEA

ALICE BARB

ION SAPDARU

REGIZORI ARTISTICI COLABORATORI

ZOE ANGHEL STANCA

SICĂ ALEXANDRESCU

MARIETTA SADOVA

NICOLETA TOIA

MAGDA BORDEIANU

SANDA MANU

ION OLTEANU

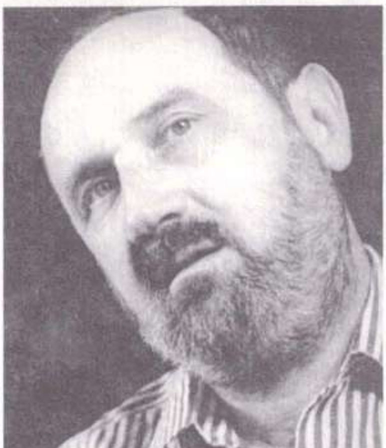
REGIZORI ARTISTICI
ȘI
SCENOGRAFI
COLABORATORI

MIHAI LUNGEANU

DAN JITIANU

MIRCEA CORNIȘTEANU

PETRU VUTCĂRĂU

română. Dar nu și fără spectacole, pentru că, așa cum vom vedea, de jucat s-a jucat în orașul de pe Crișul Repede. Cu orice preț. În noiembrie 1948, la Arad, în cea dintâi premieră a noului Teatru de Stat, îi găsim în distribuția spectacolului „O zi de odihnă" de V. Kataev pe Olimpia Didilescu, dar și pe Mișu Vladimir, Ștefania Popescu, Aurel Decu, Zaharia Volbea care se vor întoarce în 1955 la Oradea, inaugurând și aici prima stagiune a secției române a Teatrului de Stat. Tot dinspre Arad vor veni la Oradea și Marcel Segărceanu, Ricardo Colberti, Lulu Popescu, Septimiu Pop, Alla Tăutu, Corneliu Zdrehuș, Daciana Zăvoianu. (Lizica Mihuț, Ovidiu Cornea (vol. Teatrul orădean – Privire istorică – Ed. Multimedia, Arad, 1998).

Vreme de șapte ani, până în 1955, când a luat ființă Teatrul de Stat cu două secții, ORADEA părea mai tristă, mai săracă fără teatru. Fără teatrul său. Orădenii au început să aștepte cu nerăbdare turnee din Cluj, București, Timișoara, Arad... între timp Ansamblul teatral al artiștilor amatori din cadrul C.F.R.-ului dă spectacole... Și nu numai el...

ȘTEFAN IORDĂNESCU - UN ARTIST PATRIOT

La împlinirea frumoasei vârste de 80 de ani, colegii l-au sărbătorit, pe Ștefan Iordănescu la Teatrul Național din Timișoara. Au fost invitați doi faimoși colegi de breaslă de la Naționalul din București: Carmen Stănescu, *artistă emerită* și Mihai Fotino.

Cu acest prilej au vorbit și apoi au scris în caietul-program al spectacolului câțiva dintre colegii și prietenii prezenți.

Iată câteva din cuvintele rostite de aceștia:

„Mare actor din pasiune, mare artist al înțelepciunii, interpret a sute de roluri, Ștefan Iordănescu nu poate fi legat de un gen sau de un stil ci de un univers teatral. O gândire vie, cultă, o grijă pentru tot ce e nou, pentru scena pe care o iubește de 60 de ani, pentru sensurile și viitorul ei, l-au făcut pe Ștefan Iordănescu să nu cunoască în cariera sa actoricească niciodată curba deznădejdii.

El i-a consacrat artei, la un nivel superior de conștiință, întreaga sa ființă, întreaga sa existență. S-a dăruit total, cu o mare forță de creativitate, cu exercițiu permanent și cu un imens efort de concepție, dorindu-se capabil să spună ceva cu adevărat important și tulburător semenilor săi pe care i-a privit cu o conștiință adânc responsabilă, cu conștiința nobilei meniri spirituale și social-formative ce revine artei actoricești. El s-a păstrat și se păstrează ca o tradiție frumoasă, nealterat tânără, el întărește în noi echilibrul și statornicia". (Lucia Nicoară, directoarea Teatrului Național)

„Artist de mari resurse, complex și multilateral, înzestrat cu o uimitoare putere de transpunere în cele mai variate roluri...

I-am admirat deopotrivă sensibilitatea, prospețimea, temperamentul vulcanic, umorul sănătos, dramatismul de o vigoare rar întâlnită, i-am prețuit dragostea față de profesie și neobosita putere de muncă". (Radu Avram, actor)

„Maestrul Ștefan Iordănescu și-a început cariera artistică în 1924, la Teatrul Național din Craiova, după ce primul din cei opt fii ai negustorului Iordănescu din București (Gigi) absolvise Conservatorul de Muzică și Arte Dramatice. I-au fost profesori N. Soreanu, Petre Sturza. Mentor de suflet: Ion Manolescu. Colegi de generație: G. Storin, N. Maximilian, N. Bălțățeanu, Tony Bulandra, Maria Filotti, Dem. Moruzan, Constantin Ramadan, V. I. Popa. O galerie de „monștri sacri".

Prin anii '40 se afla la Teatrul lui V. I. Popa, *Muncă și lumină*, în anii '44 până în '48, actor, regizor și director al *Teatrului de Vest* din Oradea - ale cărui baze le pune, de altfel -, apoi, între anii 1950-1957 îl găsim la Brăila, Galați, Baia Mare. În 1962 vine la Timișoara și rămâne aici. (...) Aici primește titlul de *artist emerit*, (...) aici joacă *Egor Bulâciov*, aici cântă *Barbu Lăutarul*...

(...) O viață de artist ce și-a risipit cu atâta generozitate harul făcând să vuiască scena de furtuna nestăvilită a patimilor omenești. Sobrietatea jocului, o sinceritate reală, reținută de o mare forță emoțională, simplitate și tact selectiv al valorilor exprimate, cumpănire, acută conștiință a limitelor, sentimentul răspunderii față de artă și față de spectator - toate acestea înseamnă, la un loc, *artistul emerit* ȘTEFAN IORDĂNESCU". (Mariana Voicu, secretar literar)

REPERTORIUL „TEATRULUI DE VEST" DIN ORADEA ÎN STAGIUNILE 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948

Stagiunea 1945/1946

- Premieră inaugurală la 4 ianuarie 1946, cu *Cerșetori în haine negre* - melodramă în 3 acte de D'Ennery și Cormon. Regia: Ștefan Iordănescu. Scenografia: Gh. Iordănescu
- *Moartea civilă* - dramă în 5 acte de Paolo Giacometti. Regia: Ovid Brădescu Scenografia: Gh. Iordănescu
- *Punctul negru* - comedie în 3 acte de Kadelburg și Presberg. Regia: Ștefan Iordănescu. Scenografia: Gh. Iordănescu
- *Cămila trece prin urechile acului* - comedie de Frantișek Langer. Regia: Ștefan Iordănescu
- *Tatăl* - dramă de A. Strindberg. Regia: Ovid Brădescu
- *Mușcata din fereastră* - comedie de V. I. Popa. Regia: Ștefan Iordănescu
- *Instinctul* - dramă de H. Kistemaeckers. Regia: Ovid Brădescu
- *Fetița din Carpați* - operetă de Emil Bobescu. Regia: Emil Bobescu
- *Extemporalul* - comedie de H. Sturm, localizare de Paul Gusti
- *Vagabonzii* - operetă de P. Zihrer. Regia: Emil Bobescu. Scenografia: Gh. Iordănescu
- *Puntea dragostei* - Regia: Alexandru Jeleș
- *Doi sergenți* - melodramă de D'Ennery și Cormon. Regia: Emil Bobescu
- *Mam'selle Nitouche* - operetă de I. Hervé. Regia: Emil Bobescu. Scenografia: Gh. Iordănescu
- *Ginerele domnului Prefect* - comedie de E. Augier și I. Sandeau, localizare de Paul Gusti. Regia: Emil Bobescu
- *Încurcă-lume* - comedie de A. de Herz. Regia: Alexandru Jeleș

Stagiunea 1946/1947

• *Înşir'te mărgărite...* – poem feeric de Victor Eftimiu. Regia: Ştefan Iordănescu. Scenografia: Gh. Iordănescu
• *Loja B* – dramă de Maurice Diamant-Berger. Regia: Alexandru Braun
• *Clopoţelul de alarmă* – comedie de Romain Colous şi Maurice Hennequin. Regia: Alexandru Braun
• *Nu mai mint!* – comedie de Margaret Mayo. Regia: Iulian Bradu
• *Jurământul* – piesă în 3 acte de Stanciu Ene (dramaturg local). Regia: Ştefan Iordănescu
• *Ion al Vădanei* – comedie de N. Kiriţescu. Regia: Alexandru Braun
• *Loc tineretului!* – comedie de Fodor László. Regia: Nicolae Mihuţă
• *Băiat de viaţă* – comedie de Arnold şi Bach. Regia: Alexandru Braun
• *O căsnicie* – comedie de Gh. Ursachi. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Stane de piatră* – dramă de H. Südermann. Regia: Alexandru Braun
• *Femeile altora (O noapte de pomină)* de Walter Hachet. Regia: Gh. Podhorschi
• *Tinereţe* – comedie de Max Halbe. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Nuntă pe datorie* – comedie de Constantin Colonaş. Regia: Ion Stănescu
• *Ura, avem un copilaş!* – comedie de Arnold şi Bach. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Necunoscuta* – dramă de Bisson. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Valetul domnişoarei* – comedie de (H. Sturm). Regia: Alexandru Braun
• *Avarul* – comedie de Molière. Regia: Ştefan Iordănescu
• *2–0 în repriza-ntâi! (Match de fotbal)* – comedie de G. Fraser. Regia: Ştefan Iordănescu

Spectacole în beneficiul actorilor

• *Însoară-te în locul meu* – comedie de A. Prodan
• *Bacalaureatul* de Fodor László
• *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale
• *Fericire cu contract* – comedie

Stagiunea 1947/1948

• *Puterea întunericului* de Lev Tolstoi. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Şarlatanul* – comedie dramatică de Lendray. Regia: Pépé Georgescu
• *Un erou* – comedie de N. Kiriţescu. Regia: Ştefan Iordănescu
• *O crimă celebră* de D'Ennery şi Cormon. Regia: Ştefan Iordănescu
• *O călătorie prin rai* – comedie de Verneuil. Regia: Pépé Georgescu
• *Aventura* – comedie de Bisson. Regia: Pépé Georgescu
• *Institutorii* – comedie de Otto Ernst. Regia: Ştefan Iordănescu
• *10.000.000* – comedie de V. I. Popa. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Inspectorul de poliţie* de J. B. Priestley. Regia: Ştefan Iordănescu
• *Chestiunea rusă* de C. Simonov. Regia: Ştefan Iordănescu. Scenografia: Silviu Bogdan
• *Ciufulici* – piesă pentru copii şi tineret, prelucrare de Ştefan Iordănescu
• *Căsătoria* – comedie de Gogol. Regia: Ştefan Iordănescu. Scenografia: Silviu Bogdan

- *Tache, Ianke și Cadâr* - comedie de V. I. Popa. Regia: C. Simionescu. Scenografia: Silviu Bogdan
- *Gaițele* – comedie de Al. Kirițescu. Regia: Ștefan Iordănescu. Scenografia: Silviu Bogdan
- *Răfuiala* de Eusebiu Camilar
- *Ultima oră* – comedie de M. Sebastian. Regia: Ștefan Iordănescu. Scenografia: Silviu Bogdan
- *Insula păcii* de Evghenii Petrov. Regia: Nicu Moldovan. Scenografia: Silviu Bogdan
- *Viraj periculos* de J. B. Priestley. Regia: Nicu Moldovan. Scenografia: Silviu Bogdan
- *Jocul de-a vacanța* de M. Sebastian. Regia: Nicu Moldovan. Scenografia: Silviu Bogdan
- *Ion Anapoda* de G. M. Zamfirescu. Regia: Nicu Moldovan
- *Paharul cu apă* de E. Scribe. Regia: Nicu Moldovan
- *Rădăcini adânci* de I. Goow și D'Useau. Regia: Ștefan Iordănescu

TEATRUL DE STAT ORADEA

ÎNFIINȚAREA SECȚIEI ROMÂNE - 1955

În caietul-program-album *Teatrul de Stat Oradea, 1928–1978* întocmit și editat de *Elisabeta Pop*, secretarul literar al secției române – cea care coordonează, acum, întocmirea și apariția Monografiei de față, (după părerea mea, a fost cel mai bun secretar literar pe care acest colectiv artistic l-a avut de la înființare și până în prezent) – câțiva dintre artiștii amatori publică amintiri despre acei ani de pregătire a înființării secției române la Teatrul din Oradea, important și vechi centru cultural. Printre ei se află și *Grigore Schițcu* (numele de pe afiș *Grig Schițcu*) pe atunci actor-păpușar, unul dintre actorii ce vor face parte din primul colectiv artistic al secției române, omul care și-a închinat viața teatrului câteva decenii, până la moartea sa, survenită prea devreme. El scrie (p. 38): (...): *Pe la începutul anului 1954 am avut bucuria ca, împreună cu regretații actori C. Simionescu, Gore Teodorescu și Maria Vasilescu* (îl adaug pe prof. *Eugen Groza* – S.V.) *să fiu invitat la Secția Culturală a Sfatului Popular Regional* (*Oradea* și nu *Crișana*, cum se scrie, a doua denumire fiind atribuită mai târziu și valabilă până la desființarea regiunilor și împărțirea teritoriului României în județe – S.V.) *unde activau Andrei Dauer și Stelian Vasilescu, în vederea formării unei comisii de pregătire și transpunere în viață a dorinței muncitorilor* (pe atunci ei, muncitorii erau primii trecuți în fruntea tuturor categoriilor sociale – S.V.) *și intelectualilor orădeni: înființarea secției române a teatrului (...) La propunerea noastră am pregătit și prezentat, cu un deosebit succes, „Steaua fără nume" a lui Sebastian, în regia regretatului actor Gore Teodorescu și „Logodna" de Molnár János, autor local (și director al Teatrului) în regia lui Vasile Pop. În vara anului 1955 visul nostru s-a realizat: Teatrul de Stat Oradea, cu două secții, a luat ființă (...)*

... Într-adevăr, trupele teatrale ale amatorilor orădeni au *sprijinit* lupta (da, *lupta*), pentru că au fost și oameni, care au încercat ca înființarea secției române să întârzie! Am lucrat în acei trei ani (1953–1956) ca inspector cu problemele de artă din cadrul Secției Culturale a Sfatului Popular al Regiunii Oradea, al cărui șef era *Andrei Dauer*, omul care a condus cu o mână forte, acțiunile pentru înființarea noului colectiv artistic. Alături de noi se mai aflau *Ioan Domocoș* și *Ilie Giulai*, inspectori culturali, cei care peste câțiva ani vor îndeplini, pe rând, funcția de director adjunct la teatru.

Este de datoria mea să subliniez aici și sprijinul primit la demersurile noastre a cel puțin doi oameni de la teatru: *Molnár János*, directorul Teatrului Maghiar de Stat Oradea (aceasta era denumirea oficială a instituției) și a remarcabilului actor *Cseke Sándor*. În amintirile sale, prețuitul actor (atunci și astăzi) *Valentin Avrigeanu* vorbește despre faptul că directorul teatrului l-a căutat la București apoi la Reșița, făcând totul pentru a-l aduce în cadrul noului colectiv (și cazul lui *V.A.* nu a fost

unicul). Când au fost asigurate locuințele pentru actori (într-un bloc de pe str. T. Vladimirescu), după multe drumuri la organele de partid și de stat de la București, după ce toate avizele necesare pentru înființarea secției teatrale au fost primite, *Andrei Dauer* s-a ocupat de toate cele necesare ca în septembrie 1955 noul colectiv artistic să înceapă repetițiile!

PRIMUL DECENIU

STAGIUNEA 1955/1956 (1)

Primul colectiv artistic a fost format din actori cu vechi state de activitate în teatru (până la 1948, în teatrele particulare din București și alte orașe din țară): *Valentin Avrigeanu, Aurel Decu, Ștefania Popescu, Lulu Popescu, Constantin Simionescu, Mișu Vladimir,* care activitaseră în colectivele unor teatre de stat (după 1948): *Septimiu Pop, Daciana Zăvoianu, Alla Tăutu*; din nouă absolvenți ai promoției 1955 de la Institutul de Teatru și Artă Cinematografică „I.L.Caragiale" din București: *Alexandru Fierăscu, Gheorghe V. Gheorghe, Eugen Nagy, Eliza Plopeanu, Jean Săndulescu, Cristina Tacoi, George Tomescu, Eugen Țugulea* și *Ion Vâlcu,* precum și din diletanți în ale teatrului dar cu rezultate artistice obținute în formațiunile de amatori orădene: *Doina Ioja-Vasiu, Grig Schițcu* și *Maria Vasilescu.*

Pe parcursul stagiunii 1955/1956 vine la Oradea *Marcel Segărceanu* și pleacă talentata actriță *Daciana Zăvoianu.*

Primul regizor artistic a fost *Corneliu Zdrehuș* – autorul a trei din cele patru spectacole ale stagiunii. Al doilea – tânărul *Radu Penciulescu,* absolvent din acel an al Institutului de teatru de la București. Semnatarii decorurilor, pictorii scenografi *Demeny Francisc* și *Gheorghe Oriold* erau încadrați la secția maghiară. Colectivul tehnic era format din *Dalma Simionescu,* regizor tehnic și sufleorii Cornelia *Brezeanu* și *Agy Segărceanu.* La secretariatul literar: *prof. Lucian Drimba* și gazetarul *Ion Manițiu.* Directorul teatrului rămâne, în continuare, *Molnár János,* care a condus Teatrul Maghiar din Oradea (până în 1956).

Caietul-program întocmit cu prilejul inaugurării noii instituții teatrale, de *Ion Manițiu* cuprinde, printre altele, și saluturile unor personalități politice și de stat, locale și centrale (printre care dr. Petru Groza) și ale unor personalități din viața culturală-teatrală națională (Cezar Petrescu, Victor Moldovan, director al Teatrului Național „I. L. Caragiale" din București, Ion Manolescu, artist al poporului din R.P.R., Toma Dimitriu, artist emerit și laureat al Premiului de Stat, reprezentanți ai oamenilor de cultură locali (dr. Gróf László, actor și regizor, Fl. Litvin, redactorul-șef al ziarului „Crișana", Molnár János, Dauer Andrei, Cseke Alexandru, actor, Silvia Pop de Popa, director al Școlii Populare de Artă, Gréda József, scriitor și secretar literar al teatrului) precum și a doi muncitori, mari amatori de teatru: ceferistul Dumitru Barosan (tatăl viitorului actor Nicolae Barosan) și tipograful Gheorghe Ioța.

Plină de entuziasm, la început de drum, conducerea teatrului a propus în primul repertoriu șapte piese din care s-au jucat (în acel an teatral) doar două, lor alăturându-se încă două, nepropuse inițial.

Lozinca generică sub auspiciile căreia noul teatru a pornit la drum era *„Luptăm pentru o artă realist-socialistă"*. Să nu uităm că eram în plin „marș al bătăliei" pentru o cultură realist-socialistă și la numai 18 luni de la moartea lui Stalin! Nimic, atunci (dar și mulți ani după) nu se putea face fără sprijinul „dezinteresat" al partidului comuniștilor...

Prima premieră cu *O scrisoare pierdută* a lui Caragiale, a avut loc la 26 noiembrie 1955. Zi de istorie culturală pentru Bihor (și nu numai), deoarece, atunci, a mai avut loc încă un eveniment cultural de excepție: inaugurarea *Muzeului memorial Ady Endre.*

O parte a rolurilor principale au fost distribuite de către regizorul *Corneliu Zdrehuș*, actorilor cu mare experiență în teatru: *Valentin Avrigeanu* (Ștefan Tipătescu), *Aurică Decu* (Zaharia Trahanache), *Constantin Simionescu* (Nae Cațavencu), *Mișu Vladimir* (Ghiță Pristanda) și *Lulu Popescu* (Zoe Trahanache). Celelalte roluri au fost date unor tineri care se aflau la *debutul* pe o scenă de teatru profesionist: *George Tomescu* (Agamemnon Dandanache), *Ion Vâlcu* (Tache Farfuridi), *Gheorghe V. Gheorghe* (Brânzovenescu), *Alexandru Fierăscu* (Ionescu), *Eugen Țugulea* (Popescu). În actul III, printre alegători, joacă în travesti și actrițele *Cristina Tacoi* și *Eliza Plopeanu*. Riscând, regizorul artistic a încredințat importantul rol „Un cetățean turmentat" unui artist fără studii de specialitate dar cu ani de activitate în domeniul teatrului de amatori de la Oradea, *Grig Schițcu* (rezultatul artistic a fost unul de reținut). Decorurile au fost create de *Kudelász Carol*, iar costumele purtau semnătura pictoriței orădence *Mottl Hortensia.*

Succesul de public a fost – așa cum era de așteptat – imens. La final, o sală arhiplină a aplaudat, minute în șir, în picioare, spectacolul și pe interpreți. Îmi amintesc atmosfera ca și când totul ar fi avut loc ieri nu acum peste... 55 de ani. Printre cele *700* de persoane aflate în sală, erau și personalități sosite la Oradea, pentru deschiderea Muzeului Ady. Îi amintesc pe: Eugen Jebeleanu, excelent traducător al versurilor adyene, academicianul ungur Földesi Gyula, fost contemporan al lui Ady, pe scriitorii unguri din România: Nagy István, Majtényi Erik, laureat al Premiului de Stat, Horváth István, ambasadorul Ungariei la București, Pataki László, marele poet ungur orădean Horváth Imre. Eu aveam „însărcinarea" să mă „ocup" de Tabéry Géza, scriitorul orădean, bolnav atunci. În sală se aflau autorități de stat și partid din Oradea, reprezentanți ai unor teatre, majoritatea artiștilor amatori din Oradea preocupați de înființarea secției de teatru etc.

Despre spectacol s-a scris în presa locală, adică în ziarele de partid „Crișana" și „Fáklya". În ziarul de limba română Al. Silaghi, sub titlul *Împlinirea unei dorințe*, a publicat un reportaj, nu o cronică. O cronică de teatru, serioasă, a publicat însă ziarul bucureștean „România liberă" sub semnătura redactorului ei cu probleme cultural-artistice, un personaj important în ziaristica acelor ani, l-am numit pe Eugen Atanasiu. Și pentru că în această lucrare-monografică trebuie să rămână un document despre spectacolul inaugural, reproduc în continuare, largi fragmente din cronică:

(...) Faptul că secția română a Teatrului de Stat din Oradea și-a deschis prima stagiune cu ***O scrisoare pierdută*** *constituie deopotrivă un prilej nimerit de afirmare a forțelor artistice ale colectivului nou creat dar un început de drum în promovarea marilor valori ale dramaturgiei originale.*

Punând în centrul preocupărilor regiei (prim-regizor Corneliu Zdrehuș*) țelul demascării monstruoasei coaliții, satirizată de Caragiale, colectivul de interpreți ai piesei* O scrisoare pierdută *a dat odată în plus pilda unei interpretări riguros realiste a celebrei comedii. Folosind cu pricepere și îndrăzneală experiența montărilor anterioare,* Corneliu Zdrehuș *nu a neglijat însă o cercetare stăruitoare a unor rezolvări scenice originale. (...) Actul III, care în construcția piesei constituie o piatră de încercare a măiestriei regizorale, s-a remarcat printr-o abilă mânuire a jocului dinamic și a momentelor de încăierare cu scopul reliefării depline*

a simulacrului de luptă politică. „Alegătorii" s-au aliat în permanență sub acțiunea cuvântului demagogic al lui Cațavencu care a dezlănțuit periodic agitația bastoanelor și vacarmul susținătorilor. Spiritul viu și firesc al aparte-urilor nu a încetinit câtuși de puțin ritmul desfășurării conflictului, subliniind astfel, încăodată primatul hotărârilor de culise asupra discuțiilor publice. Dar, fără îndoială, cea mai însemnată realizare a regiei este sudarea într-un colectiv unitar ca spirit de interpretare și înțelegere a textului caragelian, a unor actori diferiți ca vârstă și experiență scenică. Alături de Aurică Decu *(Trahanache),* Mișu Vladimir *(Pristanda),* Lulu Popescu *(Zoe),* C. Simionescu *(Cațavencu) și* Valentin Avrigeanu *(Tipătescu), dispunând de o îndelungată practică teatrală, au apărut în primele lor roluri* Ion Vâlcu *(Farfuridi),* Gheorghe V. Gheorghe *(Brânzovenescu),* Grig Schițcu *(Cetățeanul turmentat),* George Tomescu *(Dandanache),* Eugen Țugulea *(Popescu),* Al. Fierăscu *(Ionescu) și* Eugen Naghi.

În fruntea întregului colectiv s-a situat actorul C. Simionescu *prin compoziția minuțioasă a rolului, prin jocul degajat și subtil care a dat întreaga măsură caracterului josnic înzestrat cu o inteligență diabolică al lui Cațavencu. Cea mai largă desfășurare de mijloace scenice a fost prilejuită actorului în scena cuvântării (actul III). Demagogia calculată a personajului a apărut spectatorului în plină acțiune nu numai datorită mimicii oratorice cât mai ales spiritului viu cu care actorul și-a îndeplinit sarcina dificilă de a dirija paralel masa de manevră electorală".* Constantin Simionescu (Din caietul-program al spectacolului **O scrisoare pierdută** /1955)

„În mai 1920, încă nu făcusem armata și nu-mi terminasem Conservatorul, când am venit pentru întâia oară la Oradea. Orașul mi-a plăcut enorm. Mă angajasem la Teatrul Național din Cluj și în acel an am făcut un turneu pe cont propriu, cu mai mulți colegi, în principalele orașe din Ardeal și Banat. Din trupă mai făceau parte Stănescu-Papa, Neamțu Ottonel, Dem Mihăilescu-Brăila, Sonia Cluceru, Alexandru Ghibericon, Nelli Dordea *și regizorul* Sică Alexandrescu. *Am jucat patru comedii:* **Cinematograful, Doctor fără voie, Avarul, Cârceii**. *Primul oraș al itinerariului a fost Oradea... În anii care au urmat, Teatrul Național din Cluj a venit cu regularitate la Oradea dând între 15-20 de reprezentații pe stagiune. În toamna anului 1926, venind cu spectacolul* **Antonia,** *la Oradea l-am cunoscut pe* Gróf Ladislau, *primul regizor al Teatrului Maghiar din Oradea, artist eminent de care m-a legat o strânsă prietenie... În 1946 m-am stabilit definitiv la Oradea. Acest an 1955, când se înființează secția română îmi aduce o imensă bucurie. Mă leg să slujesc teatrul cu tot dragul și cu toată credința".*

Accentuând pe acea latură care ilustrează anchilozarea spirituală a personajului Trahanache, Aurică Decu *a încărcat uneori rolul cu efecte de șarjă care i-au impus o direcție ostentativ ridicolă. În rolul coanei Zoițica,* Lulu Popescu *a încercat cu un real succes o puternică individualizare a personajului. Ghiță Pristanda* (Mișu Vladimir) *a sugerat printr-o inteligentă interpretare a momentelor de joc dublu deschis (scenele Zoe-Ghiță-Tipătescu) spiritul putred al „forței publice" burgheze. Cuplul Farfuridi-Brânzovenescu, excelent realizat sub raportul coaliției dintre prostia celui dintâi și teama de acțiune a celui din urmă, a conținut totuși unele clownerii, de care este ispitit îndeosebi* Gheorghe Gheorghe. *Pitoresc și plin de umor, Cetățeanul turmentat –* (Grigore Schițcu) *mai necesită încă atenția deosebită a regiei pentru a nu-l dezvolta peste intențiile autorului. (...)*

Decorurile piesei (Carol Kudelász), *admirabil rezolvate din punct de vedere al necesităților unei active mișcări scenice în primele trei acte, au restrâns în mod simțitor spațiul tocmai în ultimul act. Finalul ultimului act am fi dorit să sugereze mai vizibil că acțiunea se petrece într-un „județ de munte".*

Despre piesa Liceenii de C. Treniov și autor va scrie (în două caiete-program rezervate, în principal, pentru *O scrisoare pierdută* **și pentru** *Inima noastră***) cel ce va semna regia spectacolului –** *Radu Penciulescu* **(în primul caiet-program va semna cu pseudonim, Radu Popescu).**

C. Treniov, este socotit unul din marii dramaturgi revoluționari sovietici, a cărui capodoperă dramaturgică va rămâne *Liubov Iarovaia*. *Liceenii* a fost scrisă în 1935 și va fi prezentată în premieră absolută, un an mai târziu, la Moscova. Dar să vedem ce scrie Radu Penciulescu în *Cuvântul regizorului despre piesa Liceenii. Lucrarea (...) surprinde în tablouri puternic colorate, aspecte ale vieții unui liceu dintr-un oraș de provincie din Rusia țaristă, aflat în pragul evenimentelor anului 1905. Eroii piesei, elevi și profesori, participă la aceste evenimente revoluționare mânați de interesele lor de clasă* (socială - S.V.) *(...) Acțiunile eroilor sunt cu dibăcie țesute de autor, care izbutește să închege un conflict dinamic, violent, în care taberele sunt încleștate într-o luptă crâncenă, pe viață și pe moarte, în care vor trebui să învingă sau să piară. Sarcina de bază a regizorului, a colectivului artistic, a scenografului și a întregului colectiv tehnic* (observați câtă atenție acorda foarte tânărul regizor, întregului colectiv cu care plecase la treabă - S.V.) *a stat tocmai în reliefarea viguroasă a acestui conflict (...) spectacolul nostru va scoate în evidență drumul pe care-l va parcurge grupul de elevi revoluționari de la „jocul de-a conspirația" din primul tablou, până la declanșarea grevei de alăturare la lupta muncitorilor. Acest drum e lung și greu. Pe parcursul lui se vor cunoaște prietenii și dușmanii.* Până în final cei care se jucau doar de-a revoluționarii, vor trăda. Iar în ultimul tablou, spectatorii îi vor găsi uniți pe adevărații fii ai poporului.

... *Primul spectacol orădean al lui Radu Penciulescu*, va fi un frumos succes artistic: pe urmă va veni triumful... Îmi aduc aminte cum, în primăvara lui 1956, spectacolul a fost dus la București, unde s-a bucurat de o bună primire din partea oamenilor de teatru.

Distribuția a cuprins tot colectivul secției române plus câțiva figuranți. Prof. Eugen Groza (dramaturg dotat dar și cronicar de teatru) a făcut cronica spectacolului publicată în „Crișana". Notele date sunt, fără excepție, bune și foarte bune. Spectacolul este *frumos*, alegerea piesei s-a dovedit a fi *cât se poate de inspirată*. Aplaudată este, în primul rând, *Cristina Tacoi*, pentru izbânda sa artistică, *un talent care promite mult*, *Eugen Nagy* care *a jucat cu multă căldură*, *Gheorghe V. Gheorghe* pentru care interpretarea *constituie un autentic succes*. Aplaudate sunt apoi *Alla Tăutu* și mai ales *Eliza Plopeanu*. Eugen Groza mai semnalează ca succese artistice și interpretările actorilor *Ion Vâlcu* (*unul dintre tinerii cei mai talentați ai colectivului*), *Constantin Simionescu*, *Septimiu Pop*, cu o apariție revelatoare, *Lulu Popescu*, *Eugen Țugulea*, *Mișu Vladimir*, *Maria Vasilescu*, *Gore Teodorescu* (nu era încadrat la teatru, participa la spectacole în calitate de colaborator). Toată încrederea era acordată regizorului *Penciulescu* (*un examen greu trecut cu succes*). *Gheorghe Oriold* a creat *cu mijloace simple un decor plastic sugestiv*. Cuvinte bune și despre *Adriana Leonescu*, autoarea costumelor, adusă de Penciulescu, pentru acest spectacol, de la București. În general - *un spectacol care electrizează asistența*.

A treia premieră AVANSAREA ȘEFULUI de *Eugen Naum* a fost pusă în scenă de *Corneliu Zdrehuș*, scenografia - *Demenyi Francisc*. Este vorba de o comedie care a plăcut publicului, jucată la Oradea și în deplasări de 34 de ori.

(Un oarecare) Valeriu Luca este autorul piesei INIMA NOASTRĂ de *Valeriu Luca* piesă care a constituit a patra - și ultima - premieră a primei stagiuni. Acțiunea din *Inima noastră* se petrece în mediul țărănimii, mai concret în casa unui chiabur moldovean. Inspirată din viața de atunci a satului românesc, lucrarea oglindește aspecte din lupta dusă pentru transformarea agriculturii, pentru formarea gospodăriilor agricole colective. Se înfruntă membrii familiei Hâncu, unii dintre ei acceptând până în final, adaptarea la „nou"! *Năzuința noastră fierbinte* - citim în caietul-program al spectacolului - *este ca ea* (piesa) *să constituie o nouă și puternică armă, prin care Teatrul de Stat din Oradea să contribuie la înflorirea vieții noi, în orașele și satele de pe vechile plaiuri ale Bihorului.* Trebuie

spus că *Inima noastră* a fost un frumos succes artistic. Prezentată, în primăvara lui 1956, la prima *Decadă a Dramaturgiei Contemporane Românești,* desfășurată la București, spectacolul lui *Corneliu Zdrehuș* a adus șase distincții și anume: *Cristina Tacoi*: Premiul I pentru interpretare feminină, Premiul III pentru spectacol, Premiul III pentru regie: *Corneliu Zdrehuș*. Mențiuni: *Demeny Francisc* pentru scenografie, *Ion Vâlcu* și *Eliza Plopeanu* pentru interpretare (secția maghiară a obținut la București alte patru distincții). Era un preludiu la succesele din anii care vor veni...

STAGIUNEA 1956/1957 (2)

Membrii noi ai colectivului: *Andrei Bursaci, Lili Mihăilescu, Al. Mitea, Radu Reisel, Marcel Segărceanu, Bogdan Șerban, Dorel Urlățeanu* (actori) și *Vasile Pop* (regizor). Colaboratoare: *Silvia Tabacu* de la Teatrul din Arad.

Stagiunea se deschide la 25 august 1956 cu o comedioară sovietică; CU DRAGOSTEA NU-I DE GLUMIT, de *Dihovicinîi* și *Slobodskoi* (cititorul de azi trebuie să știe că teatrele *aveau obligația,* trasată de partidul comuniștilor, să joace anual un număr oarecare de piese sovietice. Piesa pusă în scenă de *Dorel Urlățeanu, (scenografia: Gheorghe Oriold).* i-a avut în distribuție pe *Gheorghe V. Gheorghe, Jean Săndulescu, Cristina Tacoi, Eliza Plopeanu, Silvia Tabacu.*

Premiera a doua COMEDIA ERORILOR de *W. Shakespeare a fost* un salt de la cei doi „pitici" sovietici la uriașul dramaturg al lumii! Trebuie remarcat, din capul locului, curajul opțiunii, piesa fiind foarte puțin cunoscută la noi. S-a ținut, apoi, cont de mărimea colectivului și de calitățile sale artistice. Regia: *Corneliu Zdrehuș*. Decoruri - *Gheorghe Oriold*. Costume: *Mottl Hortensia*. Peruci: *Vincze József*. A fost *pentru prima dată* când pe scena orădeană se auzea, în românește, textul Marelui Will! Chiar și pentru atâta, spectacolul trebuie apreciat. Ceea ce s-a și întâmplat: și din partea spectatorilor dar și din partea criticii de specialitate. Florian Potra – temutul cronicar teatral (și de film) – a venit la premiera orădeană (6 octombrie 1956) și a dat seamă despre cele văzute în „Teatrul" (nr. 1/1957). În spectacolul-*experiență interesantă care a pus în lumină calitățile apreciabile ale tinerilor actori, dar și lacune în formarea lor artistică,* Potra a remarcat, în primul rând, *calitatea recitării,* apoi faptul că *esența operei shakespearene a fost, în primul rând, surprinsă de actorul* Jean Săndulescu. *El s-a distins atât prin felul de a stiliza mișcarea, dându-i o ușoară alură de pantomimă,* cât și prin *compunerea expresivă a personajului, inclusiv recitarea versurilor.* Apoi cronicarul bucureștean scrie: *Seriozitatea cu care Săndulescu și-a studiat partea sa de joc ne face să vedem în el un talent promițător și să-i acordăm credit pentru viitoarele sale manifestări actoricești.* Peste ani, actorul avea *să înceapă să moară pe scenă* în spectacolul *Cartea luiIoviță...)* Printre interpreții remarcabili mai sunt amintiți *Cristina Tacoi, Eugen Țugulea, Septimiu Pop, Lulu Popescu, Alla Tăutu*. Ceea ce nu i-a plăcut lui *F.P.* a fost *mișcarea scenică absolut deficitară,* nereușită pe care nu o trece în seama regiei *ci mai degrabă insuficientei pregătiri din anii de studii. Corneliu Zdrehuș,* autorul spectacolului, este apreciat mai ales

pentru atenția acordată rostirii versurilor. Note de trecere mai acordă criticul lui *Septimiu Pop* și „bătrânilor" *C. Simionescu, Mișu Vladimir* și *Valentin Avrigeanu*. Critică, în schimb, interpretarea lui *Ion Vâlcu*, pentru jocul necontrolat, uneori vulgar. Decorurile i se par neinspirate iar costumele *n-au avut o linie precisă în concepție* cu toate că *nu au fost lipsite de o linie elegantă.*

Nu se putea ca un om talentat, cult și inteligent, cum a fost regizorul *Corneliu Zdrehuș* să nu fie cucerit de scrisul lui *Jean Paul Sartre,* una din vedetele Franței acelor ani. Secretariatul literar i-a pus la dispoziție CLUBUL ÎMPUȘCAȚILOR, la nici un an de la premiera absolută a piesei, la Paris, în iunie 1955. Lucrarea iscase un scandal imens chiar înaintea premierei: cei scandalizați mai ales mari bogătași, bancheri și directori de ziare corupți, venali etc. Este adusă în scenă povestea lui George de Valera, care se dă drept un ministru sovietic, fugit în Apus.

La Oradea am avut parte de un spectacol acid politic. Cel mai bun dintre interpreți a fost *Dorel Urlățeanu,* în rolul „transfugului". Cu inteligența și cultura lui a reușit un rol în care satira și ironia străluceau. În alte roluri reușite: *Jean Săndulescu* (Palotin, directorul corupt al unui ziar cu o evidentă atitudine antisovietică), *Doina Urlățeanu* în rolul „pozitiv" al piesei (Veronique), *C. Simionescu* (Sibilot, cel care toată ziua căuta, pentru ziar „idei" anti-Moscova), *Lili Mihăilescu,* vagaboanda care-și ducea viața pe străzi și sub podurile de pe Sena, *Radu Reisel,* la debutul său orădean, în rolul unui inspector de poliție, Goblet, ridicol, prost, dar agresiv etc. Se pare că scriitura sartriană nu a fost pe gustul orădenilor.

Pentru cea de-a patra premieră a stagiunii, ÎNTÂLNIREA CU TINEREȚEA de *Alexei Arbuzov* care a avut loc la 25 decembrie a anului 1956, a fost aleasă o piesă a unui autor sovietic mult jucat în țările socialiste: l-am numit pe Arbuzov.

Regia – același *Corneliu Zdrehuș,* pe atunci singurul regizor salariat al secției. Pentru decoruri l-a invitat pe scenograful arădean *Tóth Francisc.* În distribuție: *Zaharia Volbea, Constantin Simionescu, Marcel Segărceanu, Lulu Popescu, Doina Urlățeanu.*

La Oradea era tradiția ca actorii maghiari să prezinte de Revelion un spectacol muzical: operetă, estradă etc. Urmându-le exemplul, colegii de la cealaltă secție, pregăteau pentru seara trecerii de la un an la altul o comedie cu mare succes la public. Așa s-a ajuns la TITANICUL marelui dramaturg care a fost *Tudor Mușatescu.* Îndatorată evident lui Caragiale, comedia pune în lumină viciile social-politice ale micii burghezii de la noi, întreaga acțiune desfășurându-se în jurul lui Spirache Necșulescu, biet conțopist provincial ajuns în situația de a candida la un post de deputat. Piesa a fost regizată de *Valentin Avrigeanu,* în același timp interpretul lui Rădulescu-Nercea.

A înregistrat cel mai mare număr de spectacole din stagiunea respectivă.

Piesa medicului-redutabil dramaturg *Aurel Baranga,* REȚETA FERICIRII are și un al doilea titlu simbolic: *Despre ceea ce nu se vorbește.* Aduce în dezbatere, cu curaj, o problemă de mare actualitate: relațiile de familie în condițiile societății socialiste, problema binecunoscutului „triunghi" fiind și ea prezentă în text.

Rețeta a fost pusă în scenă la Oradea – în premieră absolută – de actorul *Dorel Urlățeanu* care a urmărit, în principal, să facă dovada că poți fi fericit dacă ai încrederea și prețuirea oamenilor care se află în preajmă.

Doi cronicari s-au oprit asupra spectacolului în revistele „Tribuna” clujeană și „Teatrul” – *Ion Manițiu* și *Margareta Bărbuță*. Primul, de-abia plecat de la Oradea – unde fusese secretarul literar al secției române, în redacția noii reviste condusă de Ioanichie Olteanu – se afla la prima lui cronică de teatru. În numărul 5/1957 al numitei reviste de specialitate bucureșteană temutul cronicar *M.B.*, socotește că a văzut la Oradea un spectacol care a ridicat textul dramatic la *valoarea unei drame veridice a timpului nostru, urmărită de public cu interes și participare*. Dacă realizatorul principal al reprezentației, actorul *Dorel Urlățeanu*, pentru prima dată regizor, este criticat pentru faptul că nu a avut *o idee regizorală relevantă*, soția sa, frumoasa actriță *Doina Urlățeanu* a reușit să rezolve cu bine, dificilul rol al Inei. *Inteligentă și convingătoare* este socotită și interpretarea tinerei actrițe *Alla Tăutu* într-un rol ingrat (Mara) și tot *sensibilă* dar și *emoționantă* este apreciată interpretarea dată de *Lili Mihăilescu* (Elena). Un amănunt pe care ni l-a lăsat I. Manițiu: autorul a venit la Oradea și a participat la ultimele repetiții, colaborând cu... regizorul. După premieră el s-a arătat mulțumit de spectacol.

Premiera acestei „piese de serviciu” TINEREȚEA PĂRINȚILOR de *Boris Gorbatov* a avut loc la 20 aprilie 1957, la Cluj. *Ea* a fost pusă în scenă de *Corneliu Zdrehuș*, urmând ca spectacolul să fie prezentat la *Concursul tânărului actor* din acel an. Prima fază, interjudețeană, a competiției, a fost la Cluj, *Tinerețea* orădeană fiind selectată pentru fază finală, unde nu s-a prea bucurat de succes. A fost însă remarcată colaborarea cunoscutului pictor (scenograf la teatrul de păpuși) *Paul Fux*, autorul decorurilor și al costumelor. Pentru a putea scurta pauzele dintre cele zece tablouri ale spectacolului, decoratorul a lucrat cu două panouri, acoperind sau descoperind câte o jumătate a scenei.

Conținutul piesei îl găsim într-o replică a lui Anton (*Andrei Bursaci*): *O să ieșim în piață, o mare de capete... steaguri... muzică... Vom fi stăpâni și o să strigăm o dată să se cutremure lumea: Înainte! Înainte cu curaj, tinere proletar. Al tău este pământul, a ta este stăpânirea, a ta este vrerea. Înainte. Slăvim în cântec curajul”*.

Cunoscuta comedie a lui *G. Ciprian* OMUL CU MÂRȚOAGA a fost pusă în scenă la Oradea, la dorința unuia din actorii de bază ai colectivului artistic, *Dorel Urlățeanu* care avea un vis: să joace rolul principal, Chirică.

Premiera a avut loc la 12 mai 1957, în regia lui Ion Dinescu de la Teatrul Național din Cluj, și în scenografia lui *Gheorghe Oriold*. Spectacolul a constituit un succes al teatrului dar și al interpretului principal.

Curajoși, oamenii din teatrul orădean atacă, în aceeași stagiune, dramaturgia unui alt scriitor de talie mondială: *Carlo Goldoni*.

Premiera SLUGA LA DOI STĂPÂNI rămâne în zona cenușie a realizărilor colectivului. Asta și datorită faptului că regia a fost încredințată unui tânăr la început de drum – *Vasile Pop*, (decorurile lui *Horia Popescu* și *Gheorghe Oriold*, maestru de scrimă *Szántai János*). Rolul principal – Truffaldino – a fost jucat (bine) de talentatul *Jean Săndulescu*. De reținut și alte câteva interpretări: *Constantin Simionescu* (Pantalone) și *Radu Reisel* (Doctorul). În acest spectacol înregistrăm debutul orădean al actorului *Șerban Bogdan* (Florindo), care se remarcă printr-o plăcută prezență scenică. În

rolurile feminine: *Doina Urlățeanu* (Clarice) și și *Doina Ioja-Vasiu* (Smeraldina), frumoase și pline de vioiciune.

Autorul textului SUS CORTINA a fost cunoscutul actor și textier arădean *George Didilescu*. Regia îi este, iarăși, încredințată actorului *Dorel Urlățeanu*. A fost un spectacol frumos dar fără pretenții, pregătit pentru lunile de vară...

... A fost o stagiune *spectacolul de divertisment* de valoare artistică medie, însă cu trei spectacole bune: *Comedia erorilor, Clubul împușcaților* și – mai ales – *Omul cu mârțoaga*.

STAGIUNEA 1957/1958 (3)

Membrii noi ai colectivului artistic și tehnic: *Radu Penciulescu Dan Alecsandrescu* – regizori artistici; *Lucy Chevalier, Ricardo Colberti, Emilia Dima, Sanda Pană-Ghiculescu, Valeriu Grama, Al. Mitea, Ioan Pater, George Pintilescu, Gheorghe Popa-Mija, Rodica Albanezu-Schuller, Ioan Tifor, Elena Toma, Nicolae Toma, Liana Vâlceanu, Gheorghe Vâlceanu, Veronica Colberti, Doina Urlățeanu, Zaharia Volbea* și *Ion Marinescu*.

Stagiunea s-a deschis la 15 septembrie 1957, cu un mare succes –DEZERTORUL de *Mihail Sorbul*. Piesa care i-a stat la bază, (o comedie-tragică) fiind una patriotică, cu toate că își recrutează eroii din mahalaua bucureșteană *„în prelungirea lumii comice caragialești"*. Acțiunea se petrece în primele zile ale ocupării Bucureștiului de către trupele germane (6 decembrie 1916). Eroul principal al piesei – Silvestru Trandafir, acceptă moartea pentru a putea salva de represaliile ocupanților lumea mahalalei în care trăia. Florian Potra, a scris următoarele: *Dezertorul este o piesă patriotică, scrisă în întâmpinarea unui comandament imediat (...) Dar comedia tragică a lui Sorbul și-a depășit ocazia, păstrându-și vitalitatea până astăzi (1957) (...) Cu* „Dezertorul" *Mihail Sorbul a oferit o salutară operă de reabilitare a lumii mahalalei și, în același timp, una din densele lucrări ale literaturii noastre dramatice de la începutul secolului.*

Evenimentul deschiderii stagiunii a luat amploare și datorită faptului că la premieră a fost de față autorul! Parcă-l văd stând în picioare, înalt, în loja conducerii teatrului, în partea stângă a scenei, mulțumind, emoționat, publicului care l-a ovaționat atât la începutul cât și la sfârșitul spectacolului. Profitând de prezența la Oradea a dramaturgului, doi tineri gazetari, la început de carieră – Dumitru Chirilă și Dumitru Gâță i-au solicitat un interviu, publicat apoi în paginile cotidianului local „Crișana". Pentru valoarea aparte a convorbirii reproduc fragmente din destăinuirile dramaturgului:

– *Dezertorul* a fost un răspuns prompt la unele probleme de acută actualitate. Ce v-a determinat să faceți acestea?

– Îmi amintesc foarte bine condițiile în care am scris piesa. Luasem parte la luptele de la Oituz și mă găseam încă pe acele locuri, când un camarad mi-a adus trista veste a căderii Bucureștiului. Evenimentul

m-a impresionat profund. Chiar în noaptea aceea mi-a încolțit ideea piesei și cum în scurtă vreme unitatea din care făceam parte a fost dusă la Botoșani, pentru reîmprospătare, am avut timp să scriu. Peste două săptămâni piesa era gata. Am dus-o la Iași, la un om cu autoritate în lumea literelor – la Mihalache Dragomirescu – care nici una – nici două a dus-o la teatru. La Iași erau refugiate teatrele din București și Craiova care împreună cu cei din localitate reprezentau tot ce avea mai bun scena românească pe acele vremuri. Piesa a fost distribuită unui colectiv de actori deosebit de valoros, printre care soții Bulfinski și doi tineri care au făcut carieră strălucită mai târziu – regretata Ana Luca și Al. Critico. „Dezertorul" ca și „Patima" a avut succes de public dar nu și de critică.

– De ce această rezervă a criticii dramatice?

– Foarte simplu. Dumnealor le era teamă de nemți și nu voiau să-i supere. Pentru ei înfrângerea României era iminentă. Chiar „L'Independence Roumaine" – oficiosul guvernului – a cenzurat întreaga cronică a piesei. Dar oamenii simpli au fost de altă părere. Lor nu le era teamă de nemți și, ca atare, piesa le-a plăcut. La întoarcerea în București am dat peste aceiași germanofili supuși și am reîntâlnit aceiași oameni simpli dar sinceri patrioți.

La Oradea, directorul teatrului, *Andrei Dauer,* și consiliul artistic l-au însărcinat cu punerea în scenă a „Dezertorului" pe artistul emerit dr. *Gróf Ladislau,* prim-regizor artistic al secției maghiare. Citez, din *Oaspete la prieteni dragi,* cuvântul regizorului publicat în același caiet-program: *Mi s-a încredințat regia unei comedii tragice, a unei drame românești „sadea" – cum se spune – a unei piese ce poartă toate pecetele originalității și specificului național. La primirea invitației (...) m-a încurajat faptul că munca mea la „Dezertorul" nu este prima întâlnire cu teatrul românesc, cu spectacole în limba română: din 1929 și până în 1935 am jucat mult pe scenele teatrelor bucureștene și cred că am fost primul actor maghiar care a apărut pe scenele Capitalei (...) Prietenul meu C. Simionescu a fost un valoros asistent de regie.*

Cronicarul de teatru (și film) Florian Potra a fost prezent la reprezentație și a scris despre ea în *Teatrul* (nr. 12/1957): *La Oradea, piesa lui Sorbul s-a bucurat de un succes deosebit, atât pentru lecția tematică și pentru pitorescul argoului, cât și pentru interpretarea bună. Regizorul Ladislau Gróf a făcut o distribuție oarecum constrânsă de faptul că avea în față un colectiv alcătuit în cea mai mare parte din tineri, pe care i-a condus cu tact și cu pricepere. Regia a fost atentă la toate valorile textului, pe care nu le-a supralicitat nici o clipă, redându-le cu măsură exactă, fie că era vorba de efectele comice ale comportării coanei Casiope, fie de constanța sentimentală a Aretiei, de atașamentul lui Lică Chitaristul sau de banalitatea lui Schwalbe.* Cronicarul relevă, în primul rând, jocul *Cristinei Tacoi* (Aretia) și al lui *Zaharia Volbea* (Silvestru Trandafir). *Amuzantă și sigură pe accentele de comedie, deși puțin gălăgioasă, Ștefania Popescu* (Casiope). Nu au fost pe placul lui *F.P.* deși la începutul cronicii vorbește despre o „interpretare" bună, ceilalți interpreți *Ion Vâlcu, Radu Reisel, Grig Schițcu,* fiind judecați, prea aspru, pe nedrept. Notă de trecere a primit scenografia lui Kudelász Carol.

Premiera a doua: *Elena* și *Oaspetele din faptul serii.* Două piese scurte ale lui HORIA LOVINESCU, autorul capodoperei „Citadela sfărâmată". Era pentru prima dată când premiera nu avea loc la Oradea, ci la Aleșd: 21 septembrie 1957. A urmat al doilea spectacol la Salonta. Apoi trei spectacole la Oradea.

În calitatea mea de secretar literar al secției române și membru în conducerea teatrului, apoi ca membru al consiliului artistic, am fost prezent la aproape toate repetițiile. Ele aveau loc, nu la teatru – din lipsă de spațiu – ci la fosta grădină de vară a celebrului Club al ziariștilor, aflată pe

actuala stradă Iosif Vulcan. Era o plăcere să-i vezi la lucru pe tinerii interpreți, mulți aflați la debutul lor orădean sau la debutul în teatrul profesionist.

Regia spectacolului i-a fost încredințată fostului „gojdist" orădean *Dan Alecsandrescu*, fiul unei cunoscute profesoare și nepot al lui Miluță Gheorghiu. Proaspăt absolvent al Secției Regie a Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale", Dan Alecsandrescu va debuta într-o carieră (care se va dovedi prodigioasă) în orașul natal, acolo, unde în anii de liceu, participa la manifestările artistice ale Cenaclului literar „Iosif Vulcan" alături de viitorii scriitori Doina Sălăjan, D. R. Popescu, Mircea Bradu, Dumitru Chirilă etc. Acolo, la acele neuitate repetiții cu frumoasele piese ale lui H. Lovinescu, am simțit prietenia unor tineri: *George Pintilescu* un „făt frumos" care va deveni, în scurt timp, cel mai iubit actor tânăr orădean, apoi *Rodica Albanezu*, cea care va avea o frumoasă carieră artistică la teatrele de păpuși din Oradea și Tg. Mureș. Și tot acolo m-am bucurat de frumoasa prietenie a soților *Vâlceanu Liana* (fiica lui „Nea" Titi Simionescu) și *Gheorghe V. Gheorghe* – debutanți și ei pe scena orădeană.

Cu un entuziasm rar, colectivul se străduia să realizeze un spectacol care să impună (era vorba de o *premieră absolută*) două din piesele dramaturgului *H.L.* (*Oaspetele* prezintă emoționanta poveste a neamțului Hans și a francezului Pierre, tinerii care în timpul războiului, în 1942, au tras unul în celălalt (din cauza primului, Pierre și-a pierdut vederea!). Strângerea de mână a celor doi foști dușmani, din finalul piesei, vorbește despre dorința de a duce o luptă comună pentru pace și fericire. Drama s-a jucat în interpretarea lui *Constantin Simionescu* (Bătrânul), *George Pintilescu* (Fiul – francezul), *Elena Toma* (Fetița, debut orădean), *Gheorghe Vâlceanu* (Oaspetele – Neamțul) în alte două roluri de figurație: *Al. Mitea* (veteran al trupelor de amatori orădene) și *Gheorghe V. Gheorghe*.

Elena, cealaltă dramă a spectacolului, prezintă povestea doctoriței Cristescu care trebuie să aleagă între dragostea pentru Andrei Petreanu (*George Pintilescu*), un om fără suflet, și fără caracter și între datorie. După un zbucium sufletesc adânc, Elena (*Liliana Vâlceanu*) alege: trece de partea datoriei. În celelalte două roluri joacă *Gheorghe Vâlceanu* (dr. Albu) și *Rodica Albanezu* (Sanda).

Cea de a treia premieră a adus în scenă o piesuță, cu oarecare umor, dar despre care n-aș fi putut scrie acum decât câteva fraze, dacă nu aș avea la îndemână excelentul volum de cronici și eseuri teatrale al lui Ion Manițiu, fostul meu șef de secție la „Crișana" (1949-1953) și cel care a condus treburile secretariatului literar înainte de venirea mea. *Gong* se numește volumul, care rezervă două pagini spectacolului MASCA LUI NEPTUN de *Igor Grinevici* și *N. Pantelimon*. Deci să apelăm la Manițiu: *Un scriitor a ajuns la mare, să-și petreacă vacanța. Are un nume cam nepotrivit: Mânzu. Îi place să glumească, să se amuze, și mai ales să observe oamenii. Intenția lui este să efectueze discret „o radiografie a sufletului omenesc"*. Va reuși să-i convingă pe cei din preajma sa *să-și schimbe identitatea, să se dea drept alții decât sunt în realitate.* Astfel un ministru va ajunge medic, un șef de stație de cale ferată – un aviator temerar, două biete dactilografe fiicele unui ministru etc. etc. De aici o serie de încurcături.

Dan Alecsandrescu a dus la capăt sarcina dată de conducerea teatrului (încă nu eram în „era regizorilor"). Decorurile: *Oriold Gheorghe*, costumele *Eliza Kozma*. Într-o fotografie îi văd pe trei dintre interpreții principali: *Jean Săndulescu, Nicolae Toma* și *Sanda Pană-Ghiculescu*.

La Oradea *Masca* a cunoscut un mare succes de public.

Plecat de la Oradea, după ce a pus în scenă, la finele anului 1955, *Liceenii*, tânărul *Radu Penciulescu* este rechemat de noul director, Andrei Dauer. El va pune în scenă INVAZIA de *Leonid Leonov*. Din păcate, nici piesa, nici spectacolul, remarcabil, nu „au prins" la publicul orădean. S-au jucat doar 10 reprezentații, cu o medie de cca 320 spectatori.

Să facem primul popas cu privire la noul prim-regizor artistic *Radu Penciulescu*, cel care va fi, fără nici un dubiu, *cel mai important regizor și pedagog al secției române de la înființarea ei și până astăzi (2001)*. Printre condițiile pe care le pune, *R. P.* cere să i se dea „mână liberă" la formarea colectivului cu care avea să lucreze. Conducerea teatrului îi acordă încredere totală. Printre cei veniți la Oradea, la cererea regizorului, se vor număra *Constantin Adamovici*, un actor de excepție (și soția sa *Stela*, actriță nu prea dotată pentru scenă, dar... frumoasă), *George Popa-Mija* actor de calibru, matematicianul *Ilie Iliescu*, *Valeriu Grama* și, mai târziu, *Ion Marinescu*, după părerea mea, *cel mai mare actor care a jucat la Oradea, până astăzi* (2001).

A cincea premieră a fost o reprezentație de divertisment, SORCOVA-VESELA (estradă) în regia actorului *Dorel Urlățeanu* și scenografia colegului său, actorul *Ricardo Colberti*. A fost un dar (plăcut) făcut spectatorilor, cu prilejul Sărbătorilor de iarnă. Textele erau scrise de *Valentin Avrigeanu, Ricardo Colberti, Ioan Pater, Dorel Urlățeanu*.

Radu Penciulescu era regizorul căruia îi plăcea să pună în scenă piese nejucate și spectacole pentru copii. Poate de aceea a ales basmul în versuri, POVESTE DIN PĂDUREA AURIE scris de colegul orădean, actorul Valentin Avrigeanu.

Povestea din pădurea aurie este o feerie în versuri al cărei cuprins poate fi exprimat în aceste cuvinte ale lui Zamfir, eroul piesei: *O! Dac-aș găsi sămânța „BINELUI" să o sădesc / Colea-n suflet și dintr-însa roadele să văd cum cresc / Și la rândul lor fac roade... Omenirea de sub soare / S-ar iubi cinstit, din suflet... și muncind cu mic cu mare / Viața n-ar fi pentru unii ca o pană de ușoară / Iar pentru alții-o povară, grea, ca o piatră de moară!/*

Îmi amintesc de *seriozitatea și profesionalitatea* cu care Radu Penciulescu a lucrat spectacolul: cu seriozitatea dovedită, nu peste mult timp, la „Ciocârlia".

Feeria lui Valentin Avrigeanu a fost foarte bine primită de publicul orădean, iar pe interpretul lui Zamfir, *George Pintilescu*, l-a făcut celebru. Foarte buni au mai fost în spectacol: *Constantin Simionescu, Ioan Pater, Doina Ioja-Vasiu, Lili Mihăilescu* și *Grig Schițcu*. Colaboratorii regizorului au fost: *Oriold Gheorghe* (decoruri), *Eliza Kozma* (costumele și pictura lor), *Mihai Vasilescu* (muzica de scenă), *Matolcsi Zoltán* (conducerea muzicală - teatrul avea atunci și orchestră) și *Tóth Kovács Ilona* (coregrafia). Pentru regia tehnică au fost folosite cele două specialiste în domeniu: *Dalma Simionescu* și *Veronica Colberti*. Să nu uităm nici sufleorul - *Agy Segărceanu*.

Premiera ACOLO, DEPARTE... de *Mircea Ștefănescu* a avut loc în prezența autorului.

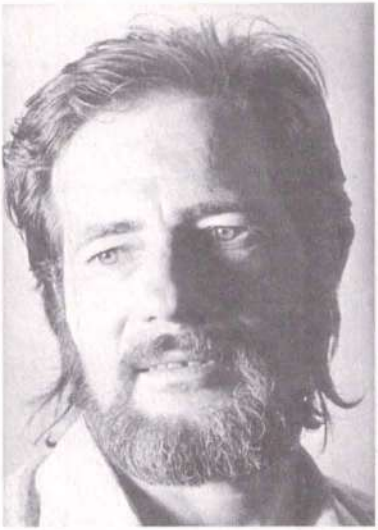
Extrag din „fișa piesei" întocmită de secretariatul literar, ca o curiozitate pentru cititori. Data intrării în repetiții - 20 ianuarie 1958. Numărul repetițiilor - 48. Ore de repetiție - 130.

Valentin Silvestru, regretatul mare critic de teatru, cel mai important în istoria teatrului românesc din cea de-a doua jumătate a secolului XX, scria în „Contemporanul" (din 5 iulie 1957) despre *Acolo, departe*: *Aceasta e una din foarte puținele piese* (românești) *care destramă mitul aventurii și impune ideea nerealizării artistului ce se desprinde de solul natal.*

PICTORI SCENOGRAFI

ELIZA POPESCU

BÍRÓ I. GÉZA

MARIA HAȚEGANU

TATIANA MANOLESCU-ULEU

NAGY SÁNDOR

MARIA MIU

PICTORI SCENOGRAFI

ADRIANA GRAND

ÚJVÁROSSY GYÖNGYI

VIOARA BARA

MARIA MALIȚA

MARIE-JEANNE LECCA

CAMELIA NADA KÖTELES PANAIT

Teatrul
a avut
odată
o orchestră ...

... și o
Agenție de
bilete
(în buricul
târgului).
Nu le mai are.

DALMA SIMIONESCU

Cei care nu se văd...

REGIZORI TEHNICI

ELENA VARLAM

De la deschiderea primei stagiuni până la pensionare...

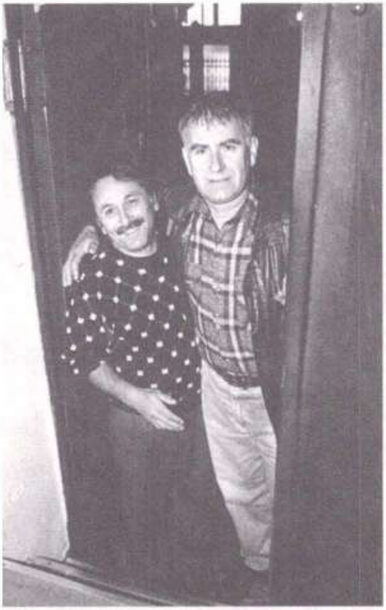
FLORIN OPREA

Organizatorii-impresari
cei care au avut grijă
ca spectacolele să
ajungă la public

SILVIU BICESCU

Din America, Florin Oprea ne scrie:
„Gândul și amintirile mele, de aici, de departe, sunt tot timpul, la anii frumoși petrecuți alături de acești oameni minunați care sunt ACTORII..."

BALOGH IOSIF
şi GHEORGHE IERNEA
(şef maşinist)

LUMINI

VASILE BLEJAN

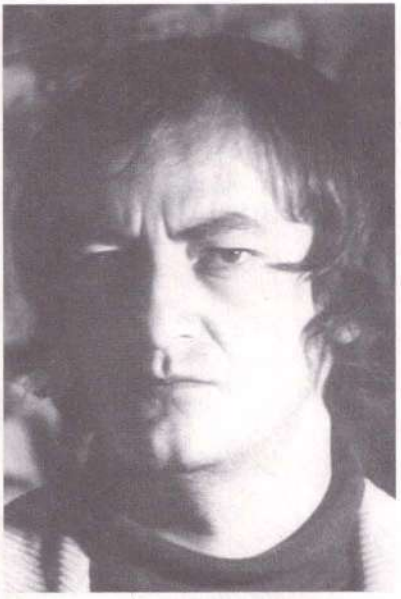
IULIANA CHELU
sufleor

Şi...

FLORIN POPESCU
(regizor tehnic)

FLORENŢA SZABO
(sufleor)

OFELIA FÂRTE
(regizor tehnic)

WEISS ŞTEFAN
un fotograf de elită

TEATRUL DE STAT

ORADEA

DESCHIDEREA FESTIVĂ A PRIMEI STAGIUNI

Sîmbătă 26 noiembrie 1955, orele 19

O SCRISOARE PIERDUTĂ

Comedie in patru acte de ION LUCA CARAGIALE

DISTRIBUȚIA:

Rol	Interpret
Ștefan Tipătescu, prefectul județului	**Valentin Avrigeanu**
Agamemnon Dandanache, vechi luptător de la 48	**George Tomescu**
Zaharia Trahanache, prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului școlar, Comițiului agricol și al altor comitete și comiții	**Aurică Decu**
Tache Farfuridi, avocat, membru al acestor comitete și comiții	**Ion Vîlcu**
Iordache Brînzovenescu, asemenea	**Gheorghe Gheorghe**
Nae Cațavencu, avocat, director-proprietar al ziarului *Răcnetul Carpaților*, prezident-fundator al societății Enciclopedice-Cooperative „Aurora Economică Română"	**C. Simionescu**
Ionescu, institutor, colaborator la acel ziar și membru al acestei societăți	**Alexandru Florăscu**
Popescu, institutor, asemenea	**Eugen Țugulea**
Ghiță Pristanda, polițaiul orașului	**Mișu Vladimir**
Un cetățean turmentat	**Grig. Schițu**
Zoe Trahanache, soția celui de sus	**Lola Popescu**

Un fecior, alegători cetățeni, public

Decoruri: **Carol Kudelăsz**
Regia tehnică: Ovidiu Simionescu

Regia artistică: **Corneliu Zdrehuș**

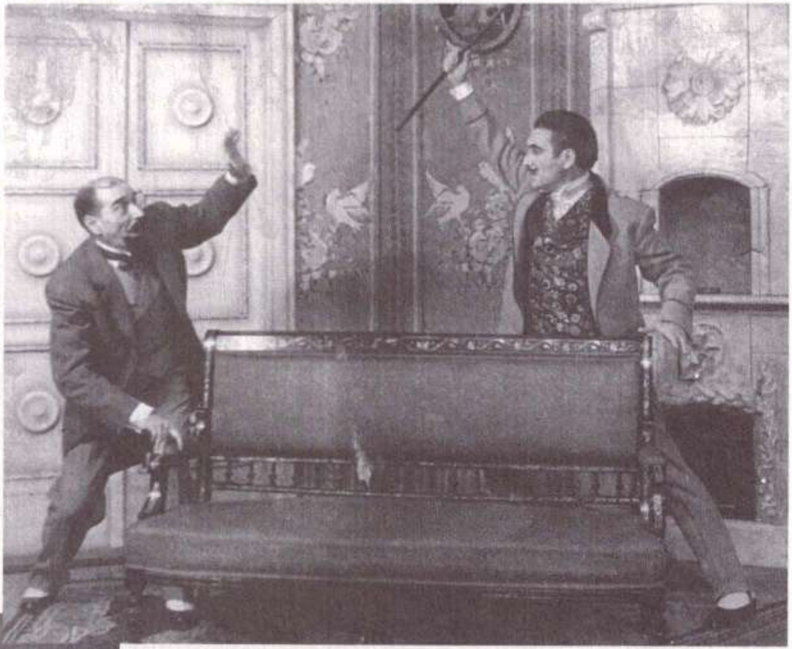
Costume: [illegible]
Sufleur: Cornelia [illegible] — Peruci și machiaj: Iosif [illegible]

Viitoarele spectacole: Duminică 27 noiembrie orele 19.30 | Vineri 2 decembrie orele 19.30 | Duminică 4 decembrie orele 16

Viitoarea premieră: LICEENII de C. TRENIOV

Copiii sub 7 ani nu sînt admiși la spectacole

Biletele la casa teatrului între orele 11–13 și 17–19

Deschiderea primei stagiuni a Secţiei române a Teatrului de Stat, 26 noiembrie 1955 – cu „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale.
În foto: Constantin Simionescu şi Valentin Avrigeanu

Scenă din „Montserrat" de Roblès (stag. 1958/59).
Ion Marinescu şi Cristina Tacoi

Eliza Plopeanu în spectacolul „Ciocârlia" de Jean Anouilh (o mare izbândă a Teatrului (stag. 1957/58).

Ion Marinescu

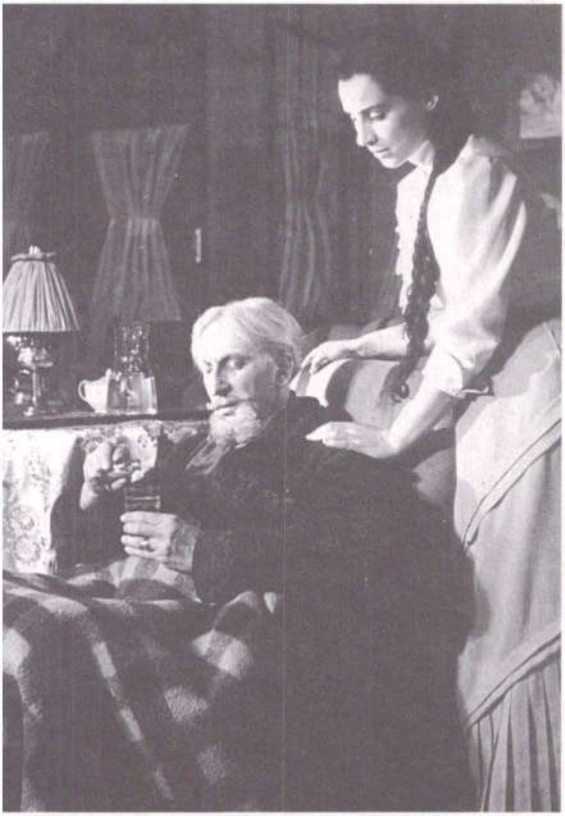
În spectacolul „Cyrano" de E. Rostand.
Ion Marinescu și Ana Popa

„Poveste din pădurea aurie" de Valentin Avrigeanu (stag. 1957/58).
În centru: George Pintilescu și Cristina Tacoi

Scenă din „D-ale carnavalului” de I. L. Caragiale.
În foto: George Pintilescu, Simona Constantinescu, Jean Săndulescu.

„Unchiul Vanea” de A. P. Cehov (stag. 1958/59).
Dorel Urlățeanu și Cristina Tacoi.

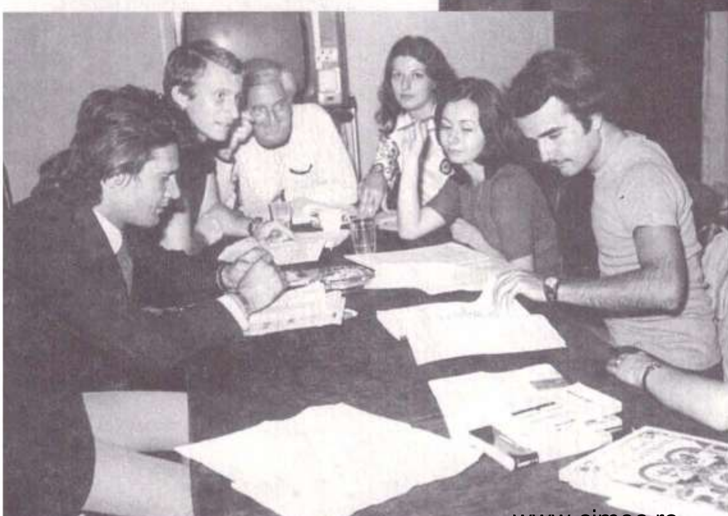
Primele lecturi cu regizorii...

... Corneliu Zdrehuș (alături de François Pamfil, Dorel Urlățeanu, Maud Mary, Stelian Vasilescu).

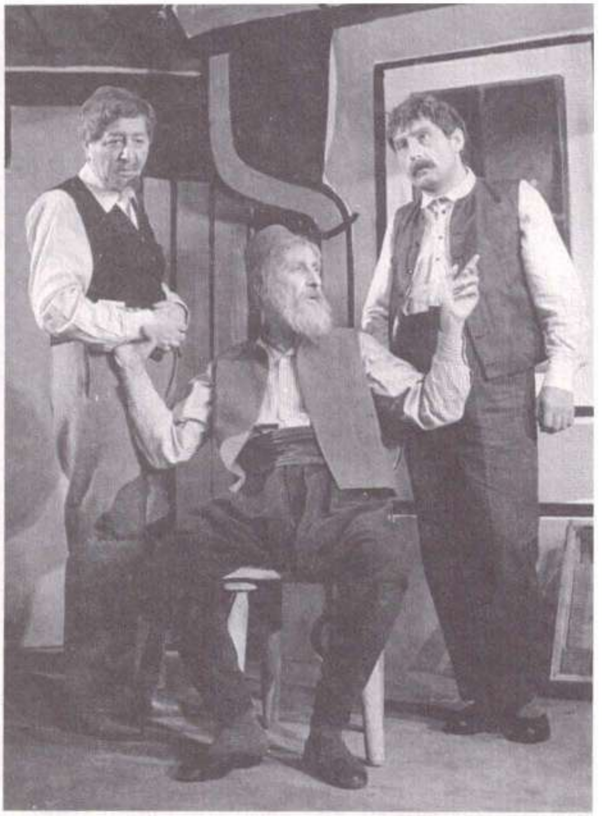

... Ion Deloreanu (alături de Ion Abrudan, Ioan Pater, Maud Mary, Genoveva Matici, Ana Popa, Eugen Țugulea).

... Szombati Gille Ottó (alături de Nicolae Barosan și proaspeții absolvenți ai I.A.T.C. Radu Vaida, Mariana Neagu, Ileana Iurciuc și Mircea Constantinescu).

Trei creații excepționale au realizat Mișu Vladimir, Dorel Urlățeanu și Liviu Mărtinuș în „Tache, Ianke și Cadâr" de V. I. Popa (stag. 1959/60).

Valentin Avrigeanu și Mișu Vladimir în „Ultima oră" de M. Sebastian (stag. 1961/62).

„Moartea unui comis-voiajor"
de Arthur Miller (stag. 1969/70).
În foto: Dorel Urlățeanu (în rolul principal)
cu Ben Dumitrescu și Nicolae Barosan.

În „Micul infern" de M. Ștefănescu
(stag. 1968/69).
Simona Constantinescu,
Lili Mihăilescu Vladimir, Nicolae Toma.

Marcel Anghelescu (invitat în spectacol)
și Lili Mihăilescu-Vladimir.

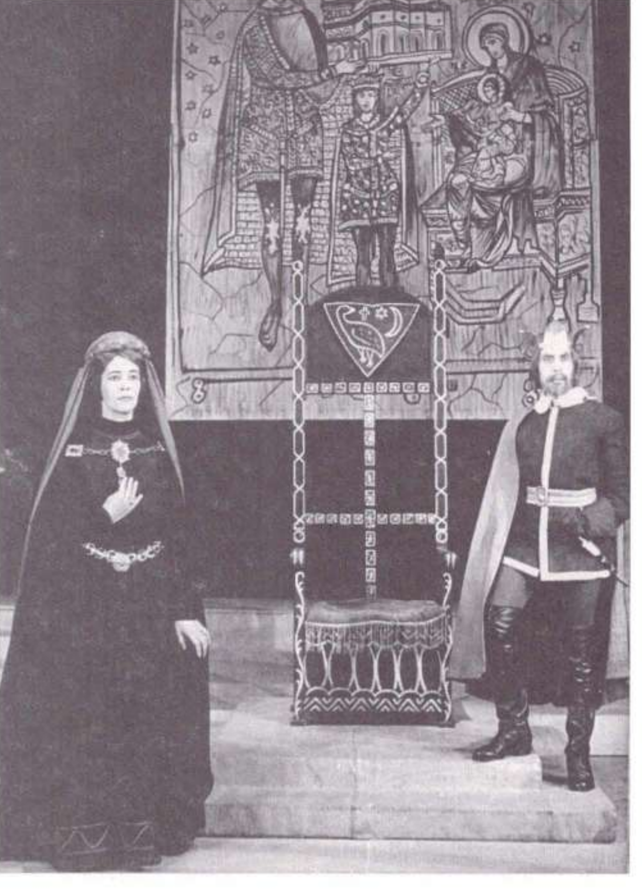
Scenă din „Floare de nu-mă-uita"
de Valentin Avrigeanu
(stag. 1967/68)
cu: Octavian Uleu, Jean Săndulescu, Ioan Pater.

Scenă din „Tartuffe" de Molière
cu Vladimir Jurăscu (în rolul titular)
și Simona Constantinescu.

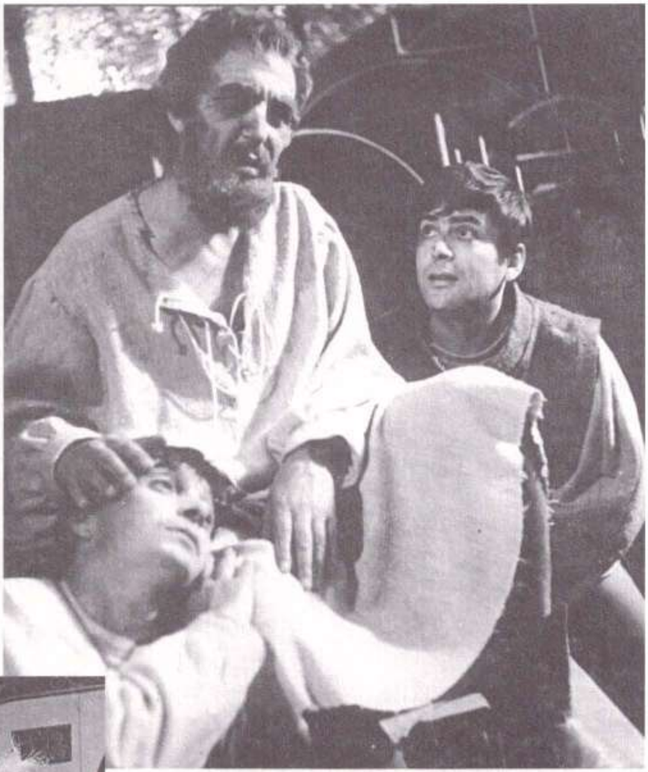

„Act venețian" de Camil Petrescu
(stag. 1966/67).
În fotografie: George Pintilescu, Vladimir Jurăscu
și Viorica Cernucan.

„Io, Mircea Voievod" de Dan Tărchilă
(stag. 1966/67).
În foto: Alla Tăutu și Nicolae Toma.

Ion Mâinea (în rolul titular) Ion Martin, Grig Schițcu
în
„Michelangelo" de Al. Kirițescu
(stag. 1969/70).

„Ce înseamnă să fii onest" de O. Wilde
(stag. 1969/70).
În foto: Octavian Uleu, Doina Ioja, Gheorghe Stana, Andra Teodorescu, Olimpia Mâinea, Ion Abrudan, Gina Nicolae.

În „Gaițele" de Al. Kirițescu (stag. 1965/66): Maud Mary, Alla Tăutu, Mișu Vladimir, Constantin Simionescu, Anca Miere-Chirilă, Lili Mihăilescu Vladimir, Ana Popa, Vladimir Jurăscu.

„Romulus cel Mare" de Fr. Dürrenmatt (stag. 1967/68).
În foto: Gina Nicolae, George Muscleleanu, Maud Mary.

Conflictul spiritual al piesei ar putea fi (și) astfel exprimat: două mentalități care se ciocnesc: a) a grupului ce, împreună cu Barbu, înțelege sau intuiește într-un fel rostul social și patriotic al artistului și b) grupul inadaptabililor, al dezrădăcinaților pe care îi reprezintă Silviu, Pompei, Le Pernod. Regizorul orădean a pus spectacolul sub un motto: *Am dori cu toții să se înțeleagă din acest spectacol că nu „Acolo, departe" ci „Aici, aproape", între ai tăi, talentul și valorile pot să se afirme, să se realizeze. Dan Alecsandrescu* mai pusese în scenă piesa lui Ștefănescu, cu un an în urmă, la Casa de Cultură a Studenților din București. Tânărul regizor a reintrodus tăieturile făcute în text la premiera absolută (fapt ce a plăcut autorului), socotind că recitite în anii '50 ele dobândesc o semnificație nouă, adâncind conflictul spiritual. Interpreții au dat viață zbaterilor interioare ale personajelor, deosebit de interesantă a fost, de exemplu, interpretarea rolului Barbu de către unul din actorii de bază ai colectivului, *Nicolae Toma*. Parcă-l aud dând replica: *„Eu sunt mai simplu decât voi. Dar așa cum sunt iubesc această țărișoară plină de umor și nu râvnesc necunoscutul, cum faci tu Silviule"*. *Cristina Tacoi* a conceput-o pe Ioana „ca pe o floare de câmp românesc". La ea totul este la superlativ și candoarea și prospețimea și dăruirea și jertfa de sine. Cu recunoscutul ei talent, actrița a făcut ca „la petite roumaine" să tulbure sufletul spectatorilor. Succese artistice au mai obținut: *Gh. Popa-Mija* (Iancu) (*„Tare mi-e teamă, mă băiete, că oriunde te-oi duce, acolo, departe (...) tot pe ăi de-aici o să-i simți cum umblă prin tine"*), *Zaharia Volbea* în rolul lui Pompei, dezrădăcinatul care se sinucide, *Ricardo Colberti* a jucat rolul Le Pernod, făcându-i pe spectatori să înțeleagă că nu acceptă personajul. În alte roluri: *Jean Săndulescu, Constantin Simionescu, Gheorghe V. Gheorghe, Doina Urlățeanu, Eugen Nagy.*

Decoruri: *Vasile Roman*, costume: *Eliza Kozma*

„Comedia amară" *Idolul și Ion Anapoda* de *G. M. Zamfirescu* s-a jucat la Oradea sub titlul *Ion Anapoda*, numele purtat, de altfel, (și) la premiera absolută, din 1934. Din 1938 ea nu mai fusese jucată la nici un teatru, readucerea în repertoriul de la Oradea fiind apreciată cum se cuvine. (Oamenii de teatru preferau din opera lui G. M. Z. „Domnișoara Nastasia", această excelentă dramă a periferiei orașului românesc.) Reluând tema centrală a întregii sale opere, autorul dovedește în „Ion Anapoda" că oamenii cinstiți nu-și pot găsi fericirea din cauza împrejurărilor sociale ostile lor. Ion și Frosa, eroii principali ai lucrării dramatice, au visuri și aspirații, își doresc fericirea dar mica burghezie din jurul lor se opune. Umilul funcționar de la o bancă și femeia de serviciu vor izbuti, prin dragoste, în final, să devină ei înșiși, nu vor mai fi un *anapoda* și o *toantă*: fără complexe, ei își vor crea un univers al lor, în care nu vor mai fi prezenți Stăvăroaia (*Lili Mihăilescu*), frumoasa dar proasta Mioara (*Cristina Tacoi-Bursaci*) și Valter „băiatul deștept" (*Andrei Bursaci*). Eroii care reușesc să iasă dintr-un mediu îngust și insipid au fost cu succes interpretați de *Natalia Lefescu* și *Marcel Segărceanu*, ultimul la unul din cele mai izbutite roluri ale sale.

Premiera capodoperei CIOCÂRLIA a dramaturgului francez Jean Anouilh, *L'Alouette* (*Ciocârlia* – 1954) a avut loc la Oradea la 2 iunie 1958, dată ce va rămâne de referință pentru viața culturală orădeană dar și pentru istoria spectacolelor teatrale din România. Personal socotesc acest spectacol de excepție ca fiind *cel mai important spectacol pe care l-a avut colectivul artistic românesc de la Oradea în întreaga lui existență, între 1955-2000!* În aceeași zi de 2 iunie 1958 *Radu Penciulescu* a intrat în rândul celor mai valoroși regizori români ai vremii, iar Oradea a intrat în istoria teatrului ca un

centru cultural important. Regia artistică a spectacolului: *Radu Penciulescu* și *Valeriu Grama*. Decor și costume, *Teodor Constantinescu*. Ilustrația muzicală: *Paul Urmuzescu*. În rolul Ioana (Ioana d'Arc – Ciocârlia): *Eliza Plopeanu*.

R.P. a ales piesa după ce formase un colectiv apt să „atace" un repertoriu de ținută și să construiască spectacole de excepție (lucru care, după cum vom vedea, s-a și întâmplat). Premiera a avut loc în perioada în care oamenii de specialitate purtau o largă discuție în presă despre Jean Anouilh și dramaturgia sa, mai ales după prezentarea la noi în țară a piesei „Invitație la castel". (vezi printre altele și articolul lui Florin Tornea, *Anouilh și „Invitație la castel"*, „Teatrul" nr. 9/1958). Anouilh, apreciat ca unul dintre marii dramaturgi contemporani europeni, era aproape necunoscut la noi. După apariția *Ciocârliei* lui Penciulescu dramaturgul va fi privit mai atent. În încheierea articolului său F.Tornea se întreba dacă „Invitație la castel" era piesa lui Anouilh indicată a fi prezentată în România și scria: *Fără șovăială – nu. E vrednică, în schimb, de prețuit compensația pe care Teatrul din Oradea ne-o oferă, prezentând Ciocârlia. Aceasta, da: este un nufăr alb în creația lui Anouilh.*

Reiau din caietul de sală al spectacolului părerea despre piesă a traducătorului ei, Valentin Lipatti:

„Ciocârlia e viața Ioanei d'Arc. O viață redată printr-o serie de tablouri care nu au nici ironia lucidă a lui Voltaire, nici lirismul exclusiv al lui Michelet, ci pe amândouă, într-o sinteză emoționantă. Acțiunea se desfășoară în sala tribunalului ecleziastic din Rouen, prezidat de episcopul Cauchon. În boxă, Ioana d'Arc. Piesa constă în reconstiuirea vieții fecioarei, așa cum în filmele polițiste se reconstituie crima. Eroii știu dinainte ce are să urmeze. (...) Ioana d'Arc nu a spus nu vieții, ci clericalismului catolic și dușmanilor care cotropiseră Franța. Ea s-a dăruit vieții și patriei. Când fricosul rege Carol al VII-lea îi spune lui Chinon, că „Dumnezeu e totdeauna de partea celor bogați și care au armată multă..." Ioana îi răspunde neînfricată: *„Dumnezeu nu e cu cei care sunt mai tari. El e cu cei mai curajoși. Dumnezeu nu-i iubește pe cei cărora le e frică"*. Refuzul Ioanei de a se mărturisi eretică, de a se supune bisericii și dogmelor ei, refuzul ei de țărăncuță încăpățânată și sublimă capătă accente de adevărat umanism sub pana lui Anouilh. *„Loviți cât de tare, e dreptul vostru. Eu, dreptul meu e să cred mai departe și să vă spun nu..."* Iar mai departe: *„Adevăratele minuni – cele care îl fac pe Dumnezeu să surâdă în ceruri – sunt minunile pe care oamenii le fac singuri, cu curajul și inteligența pe care el le-a dat-o"*.

Împotriva Omului care își ridică ochii spre cer și cutează prin gândul și faptul lui să-l înfrunte pe Dumnezeu, contra ființei care zice nu! Divinității nemiloase și oarbe, luptă cu un car de argumente subtile inchizitorul, care vrea să pedepsească în Ioana nu pe o vrăjitoare, nici pe o inamică a englezilor, ci pe o fiică autentică a lui Prometeu.

... Ioana, *ciocârlia* care cântă în văzduhul Franței, inaugurează o nouă temă în teatrul lui Anouilh: aceea a patriotismului legat de dragostea de om, de încrederea în rațiune și în marile valori morale ale omenirii, Ioana e gata să moară nu pentru a-și dovedi sieși „disponbibilitatea" de a făptui, ci pur și simplu pentru cauza sfântă a Franței. Imnul acesta închinat libertății, independenței și oamenilor simpli face din *Ciocârlia* o piesă calitativ nouă față de creația anterioară a lui Anouilh.

Dau, în continuare, afirmațiile celor doi regizori despre piesă și spectacol; extrase din volumul-omagial *Radu Penciulescu*, U.A.T.F., 1999. Încep cu Valeriu Grama:

Ciocârlia lui Jean Anouilh a fost o alegere riscantă în vremea aceea. (*„Bal la castel"* de Anouilh și *„Intâlnire la Senlis"* au fost în paralel interzise la București și Timișoara). (...) a fost primul

spectacol fără cortină (era 1958!) și cu o scenă care avansa peste fosa orchestrei. Superbul decor, aparent simplu, radical esențializat - ca și costumele - după gândurile lui Radu, erau create de Tody Constantinescu. A fost o muncă minunată făcută cu pasiune de majoritatea actorilor.

Când s-a dat afișul la tipar, Radu m-a surprins printr-unul dintre marile gesturi generoase de care e plină cariera lui de regizor și cu deosebire de profesor. A cerut secretarului literar să înscrie la regie: Radu Penciulescu și Valeriu Grama. (...)

Prezentarea în turneu, la București (îmi amintesc și acum publicul de elită care venise să vadă pentru prima dată pe scenă o piesă a unui autor francez contemporan, printre spectatori aflându-se Tudor Vianu, Aura Buzescu, Sică Alexandrescu, Radu Beligan, a fost un veritabil succes, spectacolul fiind primit cu entuziasm. După părerea lui Valentin Silvestru a fost cel mai important spectacol național al stagiunii teatrale 1957-1958.

Iată și un citat din Penciulescu (reprodus în volumul-album din *Teatrul* nr. 11/1959):

Punând în scenă *Ciocârlia* lui Anouilh la Teatrul de Stat din Oradea, m-am preocupat îndeaproape de simplificarea montării și imaginii scenice. Scena, așa cum o cere și autorul era goală. Doar în jurul podiumului pe care urma să-și joace povestea Ioana d'Arc, erau așezate câteva bănci și scaune pentru tribunalul eclesiastic. După necesitățile acțiunii, erau aduse pe rând un scăunel, o masă apoi, tronul lui Carol. Personajele cu replică ieșeau pe rând din asistența tribunalului, își rosteau partitura și se retrăgeau din nou în asistență. Ioana rămânea mereu singură, pe un spațiu mare și gol, în mijlocul judecătorilor ei. Această imagine scenică simplă obliga, cred, pe spectator să rețină ideea principală a spectacolului (izolarea Ioanei în lumea în care trăia).

Mai ales după turneul bucureștean, *Ciocârlia* a intrat în atenția oamenilor de specialitate, care fără nici o excepție au vorbit despre triumful orădenilor, în primul rând al lui Penciulescu. Importantul om de teatru, istoricul și criticul, prof. univ. Ileana Berlogea amintește despre *eveniment* și în cartea-album-omagiu apărută în 1999, cu prilejul acordării titlului Doctor honoris causa al Universității de Teatru și Film lui Penciulescu. Citez: *(...)* Ciocârlia *de Jean Anouilh, spectacol care a propulsat tânăra secție română de la Teatrul din Oradea în centrul atenției criticii de specialitate, dezvăluind și noi fațete ale acestui interesant dramaturg francez, încă insuficient cunoscut la noi, jucat cu o prea mare timiditate.*

Dintre cronicari mă opresc la Vera Călin, care în „Teatrul" (nr. 9/1958) a făcut o paralelă între două spectacole - primul la București cu piesa cu lui Shaw (*Sfânta Ioana*) și *Ciocârlia* noastră scrie: *(...) Regizorii trebuie felicitați pentru ritmul pe care l-au imprimat spectacolului, ca și pentru articularea ingenioasă a episoadelor ce se desfășoară în fața judecătorilor (...) Ioana d'Arc a avut parte, în ambele spectacole de interpretări izbutite. Clody Bertola a fost o Ioană emoționantă, fără exaltare (...) Tânăra Eliza Plopeanu a fost o revelație pentru publicul bucureștean. I-am urmărit cu plăcere jocul nuanțat și fizionomia sensibilă, minus exhibițiile gimnaste, sugerate probabil de costumul de atletă.* Vera Călin enumără în continuare succesele interpreților *Radu Reisel* și *Ilie Iliescu*. Nouă ne-au rămas în amintire - iată, de aproape 50 de ani - extraordinarele interpretări ale unor excelenți actori precum: *Ion Marinescu* (Inchizitorul), *Nicolae Toma* (Promotorul), *Dorel Urlățeanu* (Arhiepiscopul), *Ricardo Colberti* (Beaudricourt), *Zaharia Volbea* (La Hire) și *Radu Reisel*, excelent în rolul regelui Carol.

La spectacolul dat în iunie 1958 la București a fost prezent și studentul orădean *Dumitru Chirilă*. Entuziasmat, el a trimis „Crișanei" (ziarul în care debutase în 1953) o corespondență, apărută în nr. din 17 iunie 1958. Citez:

„Joi seara la primul spectacol cu „Ciocârlia" cocheta sală de la Lipscani era arhiplină. Nu se găseau locuri nici pe intervalele dintre rândurile de scaune.

...Nu e deloc ușor să entuziasmezi un public atât de exigent, cum nu e deloc ușor să smulgi aplauze unor somități în materie, ca Ion Finteșteanu sau Radu Beligan și marea Aura Buzescu.

... A fost unul dintre cele mai mari succese repurtate în ultimii ani în București."

(...) Cu *Ciocârlia* începea seria marilor spectacole orădene, dintr-o perioadă artistică de vis...

STAGIUNEA 1958/1959 (4)

Membri noi în colectivul artistic: *Constantin* și *Stela Adamovici* (actori), *Zeno Fodor* (referent literar).

Direcția de scenă – *Valeriu Grama*. Decoruri – *Radu Penciulescu*. Costume: *Eliza Kozma*.

La propunerea lui Radu Penciulescu, devenit prim-regizor artistic al colectivului, direcția de scenă a comediei MIELUL TURBAT de *Aurel Baranga* i se încredințează actorului *Valeriu Grama*, cel care-l secondase, ca regizor, la „Ciocârlia". A fost o sarcină grea deoarece trebuia pusă în scenă cea mai bună comedie-satirică românească de după 23 august 1944, capodopera dramaturgiei lui Baranga. În volumul său – amintit mai sus – Ion Manițiu se oprește preț de o pagină (151) la piesă și mai ales la eroul ei, despre care afirmă: *Prin Spiridon Biserică* (apare) *un nou „tip" dramatic, produs al vremii noastre și expresie a ei, deosebit de tipurile anterioare și, în special, de cele ale lui Caragiale, aparținând unui alt timp istoric. Spiridon Biserică* –continuă teatrologul – *este întâiul nostru erou comic „pozitiv" de amploare și, totodată, întâiul erou de comedie „serios", surprins în acțiune și nu la modul declarației idilice: muncitor cu o temeinică pregătire profesională, cuceritor prin inteligență și bun simț, exponentul protestului popular împotriva plăgii birocratice.* În lupta pe care o duce cu birocrația și cu birocrații, cu lichelele și gură cască el va deveni „mielul turbat". Grama a făcut un spectacol cu un ritm îndrăcit, în care „negativii" erau ridicoli dar periculoși, fiind până la urmă învinși. Cuvântul regizorului adresat prin caietul- program spectatorului se încheia astfel, demagogic: *Fii vigilent! Demască!* Din păcate o lozincă valabilă și pentru zilele de astăzi, din 2001.

A fost un spectacol bun, agreat de public, care s-a jucat de 29 de ori. Părere care nu a fost împărtășită de cronicarul revistei de specialitate, „Teatrul" (nr. 10/11/1958, articol semnat doar cu inițialele M. Al. – (M. Alexandrescu?) și E. N. Interpretul rolului lui Spiridon Biserică a fost, după părerea cronicarului, *firav, palid, lipsit de forța necesară*. Singura notă de trecere îi era atribuită lui *Ion Marinescu* (Cavafu). *Un actor cu farmec, cu priză la public, un actor volubil și cu posibilități deosebite, care a impus personajul ca pe un „factotum" determinându-i astfel prioritatea în scenă. De aici dezechilibrarea piesei.* Eu, (conform însemnărilor făcute în caietul-program, la data premierei) îndrăznesc să socotesc ca realizate și rolurile jucate de *M. Segărceanu* (Spiridon Biserică), *Dorel Urlățeanu* (Radu Cristescu), *Constantin Simionescu* (Dumitrescu), *Ion Pater* (Vasile Bontoș), *Grig Schițcu* (primul funcționar), *Doina Ioja* (Margareta Petrescu) și, bineînțeles, *Ion Marinescu*. Decorurile lui *Radu Penciulescu*, acceptabile.

Odată cu pregătirea acestui spectacol își începe muncala secretariatul literar, proaspătul absolvent, teatrologul *Zeno Fodor*. La 1 septembrie 1958 devine referent literar la secția română, de

unde va trece secretar literar la secția maghiară, (după plecarea lui Gréda József) și va reveni la secția română (după ce la secția maghiară ajunge secretar literar Kelemen István). Teatrolog remarcabil, împreună cu semnatarul acestor rânduri, și în colaborare cu Penciulescu, Valeriu Moisescu, Dan Alecsandrescu etc. va contribui la întocmirea unor repertorii de ținută, la redactarea unor caiete-program (apreciate de întreaga presă de specialitate) etc. Plecând de la Oradea, la sfârșitul stagiunii 1961/1962, Z. F. va deveni secretar literar la teatrele din Tg. Mureș (Păpuși și Național) apoi director al acestor instituții. Din 2000 este consilier artistic la Național. Între timp a devenit profesor universitar, la Institutul de Teatru din Tg.Mureș.

MOMENTE ȘI SCHIȚE de *Caragiale* în regia lui *Radu Penciulescu*, care îl ia pe (*Dorel Urlățeanu* regizor secund). Conducerea muzicală - *Mihai Vasilescu.*

Sunt jucate, printre altele: *Atmosferă încărcată, C.F.R., Situațiune, Justiția română, Căldură mare, Art. 214.*

Radu Penciulescu și-a asumat răspunderea regiei artistice dar și a scenografiei, încredințându-i lui *Zeno Fodor* asistența de regie la ARISTOCRAȚII de *Nicolai Pogodin.*

Pogodin aduce în scenă tema amplă și tumultuoasă a construcției socialiste, plasând acțiunea pe unul din marile șantiere ale țării. Eroii lui sunt recrutați din drojdia societății: hoți, contra-revoluționari, ucigași, curve, fanatici religioși, sabotori etc. Toți sunt posesori ai unei mândrii personale; se cred și-și zic „aristocrați", adică niște oameni care nu au nimic cu munca, sunt alături de ea. Spectatorii asistă la un proces dialectic: transformarea „aristocraților" de la „demnitatea" inutilității la demnitatea utilității.

Regizorul orădean - așa cum bine constata și cronicarul revistei „Teatrul" (nr. 5/1959), C.Paraschivescu - a pus accentul pe contrastele de idei, pe ritmul interior al acțiunii și pe dinamica subtextului: reprezentația sa era *„o frescă vivantă subtilizantă până la abstracție"*. Scenografia lui - decor dintr-un practicabil fix și din câteva elemente mobile - crea iluzia varietății spațiului, dând actorilor libertatea și acțiunea mișcărilor. Una din marile calități ale regizorului (care va ajunge faimos în lumea teatrului mondial), era știința de a crea caractere. Așa s-a întâmplat și în cazul acesta. „Căpitanul" Kostea a găsit în *Ion Marinescu* interpretul ideal: el descindea, parcă, dintr-o urbe a elitei, cu cinism lucid și cu oarecare distincție. *Vera Varzopov* (Sonia) juca un personaj ferm și sobru făcând din procesul de conștiință un act de acumulare. Cei doi au fost un cuplu echilibrat și de neuitat pentru spectatori. În rolul a doi intelectuali - sabotori -, *Mișu Vladimir* și *Dorel Urlățeanu* (Sudovski și Botkin), erau excelenți. Foarte buni au fost, apoi, *Zaharia Volbea* (șeful) și *Constantin Adamovici* care juca cu patos un personaj ce lupta pentru un ideal umanist. *Aristocrații* a fost un spectacol în care nici un personaj nu era șters, neinteresant. *A fost un spectacol de top,* printre cele mai importante jucate la Oradea în primele zece stagiuni, perioadă în care succese importante au mai obținut alături de *Penciulescu* și regizorii *Valeriu Moisescu, Dan Alecsandrescu, Ion Deloreanu.*

ZIARIȘTII este piesa de debut a lui *Alexandru Mirodan,* care (după premiera absolută de la Naționalul bucureștean cu Beligan în rolul principal) l-a propulsat în rândul celor mai buni și mai populari dramaturgi din acel timp. Este vorba de o comedie cu un caracter dramatic, construită pe dialog nu pe acțiune (autorul era discipol al dramaturgului Camil Petrescu).

Regia: *Dan Alecsandrescu,* decoruri: *Nagy Sándor* și costume: *Eliza Kozma.*

Acțiunea se petrece într-o redacție a unui ziar comunist, totul plasându-se, din capul locului, pe o poziție politică clară: trebuie făcut totul pentru ca socialismul să triumfe (și) în România. Este vorba de lupta dusă pentru descoperirea adevărului, prin salvarea unui utecist năpăstuit – Ion Gheorghe. Cei din redacția „Viața tineretului" înving toate piedicile ce li se pun în cale: lașitatea, inerția, birocrația. Cel de-al doilea conflict îi are ca protagoniști pe Cerchez, redactorul-șef, reprezentantul tipurilor moderne și pe Tomovici, om al vechii societăți. Doi interpreți au jucat strălucit: *Ion Marinescu* (Cerchez) și *Ilie Iliescu* (Tomovici), amândoi de o inteligență de invidiat. Marele actor – încă de atunci – *Ion Marinescu* a jucat admirabil rolul celui ce năzuia spre absolut, făcând dovada că *IDEEA obligă la acțiune*.

Revista „Teatrul" (nr.5/1959) va înregistra succesul de la Oradea, începând prin a evidenția scenografia lui *Nagy Alexandru*, care, prin prospețime și luminozitate, a creat cadrul necesar atmosferei din redacție. Spectacolul lui *Dan Alecsandrescu* se remarca prin patos mobilizator, o distribuție omogenă și ritm dinamic. Ion Marinescu *s-a detașat ca o personalitate puternică, fiind viguros și volubil, aidoma unui vulcan care erupe atunci când adevărul e în pericol. Ilie Iliescu i-a fost un bun adversar*. Sincere și cu vervă au fost socotite interpretările lui *Eugen Nagy* (Brânduș), *Eugen Țugulea* (Toth), *Constantin Adamovici* (Romeo Ionescu), *Jean Săndulescu* și *Nicolae Toma* (Viișoru și, respectiv, Pietrosu, redactori). Note bune și pentru alți doi interpreți: *Valeriu Grama* (Secretarul de redacție) și *Cristina Tacoi* (Marcela).

A cincea premieră are loc cu o altă piesă de mare succes la public, în epocă NOTA ZERO LA PURTARE de *Virgil Stoenescu* și *Octavian Sava*: A fost pusă în scenă („peste plan", adică fără a fi inclusă în repertoriul oficial al stagiunii), la cererea lui *Ion Marinescu*, care va fi, de altfel, și realizatorul spectacolului.

Repetițiile aveau loc ziua sau noaptea, atunci când se găsea spațiu în teatru, în clădire repetându-se alte trei spectacole. La ele participau cu entuziasm toți interpreții: „bătrânii" (*Avrigeanu, Segărceanu, Toma, Volbea*) și aproape toți tinerii din colectiv. Acțiunea se petrecea într-o școală, în primul an de după 23 august 1944, în clasa unde un utecist, Ștefan Vardia, încerca să introducă un spirit nou: de disciplină și de dragoste pentru învățătură, luptând, cu reprezentanții „negativilor" din rândul profesorilor, dar și al elevilor. Personajele, aproape toate, aveau o poezie a lor, specială. În rolul lui Ștefan Vardia juca *George Pintilescu*, actor cu un farmec aparte. Alte roluri rămase, pentru multă vreme, în amintirea spectatorilor orădeni (și din câteva localități ale Bihorului): *Cristina Tacoi* (Mariana Pleșoianu), *Gheorghe V. Gheorghe* (Miron Răducanu), *Nicolae Toma* (prof. Pleșoianu), *Ioan Pater* (Ionaș Oproiu), *Jean Săndulescu* (Mișu Felecan).

Un spectacol între „bun" și „foarte bun" UNCHIUL VANEA de *Cehov a fost*, însă, neînțeles atât cât merită de publicul nostru. Tânărul *Dan Alecsandrescu*, datorită unei frumoase culturi generale și dovedind o bună cunoaștere a teatrului cehovian, a făcut dovada unei maturități artistice, remarcată, de altfel, de actori și cronicari. Ion Marinescu va afirma, peste ani:

– Care a fost cel mai frumos succes orădean?

– N-aș putea spune. Poate în Cyrano? Sau poate în Montserrat? Dar rolul care mi-a plăcut cel mai mult din cele jucate a fost doctorul Astrov din „Unchiul Vanea", spectacol pus în scenă de Dan Alecsandrescu. Cu Astrov am făcut, cred, un rol rotund, fără fisură. (din vol. Stelian Vasilescu, „Cred în teatru", 1975)

Realizatorii spectacolului OCHIUL BABEI de *Gheorghe Vasilescu*: *Dan Alecsandrescu* (regia), *Nagy Sándor* (decorurile), *Eliza Kozma* (costumele), *Mihai Vasilescu* (fondul muzical), au realizat un spectacol agreabil din cunoscuta lucrare a lui Ion Creangă. Din distribuţie a ieşit în evidenţă marea actriţă care a fost *Ştefania Popescu*.

Ultima premieră a stagiunii pe care o discutăm MONTSERRAT de *Emmanuel Roblès*, a avut loc la 28 iunie 1959 şi s-a constituit în marele spectacol al anului teatral 1958/1959 şi unul dintre cele mai importante din primii zece ani de existenţă a secţiei române. Prezentat (şi) într-un turneu prin întreaga ţară spectacolul cu *Montserrat* a înregistrat 95 de spectacole, cu peste 40.000 de spectatori.

S-au înregistrat cel puţin patru mari realizări artistice: regia lui *Radu Penciulescu*, decorurile şi costumele lui *Tody Constantinescu* şi interpretările lui *Ion Marinescu* şi *Ilie Iliescu*.

Pentru început să ne oprim, foarte pe scurt, la autor şi la piesă. Emmanuel Roblès (n. 1914, în Algeria) debutează în literatură, cu proză, în 1937. Peste 10 ani va scrie prima sa piesă de teatru – *Montserrat*.

Piesa a fost prezentată, în premieră mondială, la 23 aprilie 1948, la Teatrul „Montparnasse" din Paris. A doua zi toată presa din Apus saluta în Roblès un dramaturg care iese din comun, iar despre piesă s-a scris că este o capodoperă a dramaturgiei contemporane. Apoi piesa s-a jucat în peste 20 de ţări, fiind însă interzisă în Spania, în Peru şi Columbia.

Cu toate că autorul propune pentru dezbaterea temei sale centrale – lupta pentru eliberarea popoarelor, în cadrul geografic şi istoric de la începutul secolului XIX (Venezuela, iulie 1812) – nu ne aflăm în faţa a ceea ce se cheamă o „piesă istorică" ci a unei lucrări mai degrabă politice. De altfel chiar Roblès nota la versiunea originală că nu *a vrut să împrumute din istorie decât un pretext, un decor şi o culoare,* interesându-l, în primul rând, să facă *perceptibil sâmburele de universalitate al temei.*

Eroul, nevăzut pe scenă, este Bolivar, omul care visa la eliberarea întregii Americi de Sud, ascuns acum, după ce, în 1812, armata de eliberare din Venezuela fusese înfrântă, temporar, de cuceritorii spanioli. În scenă se înfruntă însă atotputernicul ofiţer spaniol Izquierdo şi tânărul ofiţer Montserrat, tot spaniol cotropitor, dar care îi reprezintă pe revoltaţii din chiar sânul colonialismului. El a simţit că spaniolii sunt doar opresori de popoare, ipocriţi care propovăduiesc libertatea, şi de aceea se ridică împotriva celor de un neam cu el. Izquierdo trimite la moarte, arbitrar, şase oameni luaţi la întâmplare de pe stradă, care asistă la înfruntarea cu adversarul său şi, care, până la urmă, vor trebui să opteze sau nu pentru revoluţie, pentru lupta împotriva spaniolilor.

Montserrat a fost, în primul rând, un spectacol bărbătesc, dramatic de la început până la sfârşit. Îmi amintesc că, din oraşele prin care treceau orădenii aflaţi în turneu, spectatorii scriau pe adresa teatrului şi nu puţini erau cei care îi considerau pe Penciulescu şi pe Marinescu, oameni înzestraţi cu geniu... Nimic din ce era important în piesă nu i-a scăpat primului, ideea pentru care milita autorul fiind bine pusă în evidenţă. *Ion Marinescu* în rolul Izquierdo era absolut strălucitor. Iar omul cifrelor, matematicianul (la origine) *Ilie Iliescu* i-a fost partenerul ce făcea ca din înfruntarea lor să iasă, mereu, scântei! Un spectacol de neuitat la care şi-au adus, din plin, contribuţia şi ceilalţi interpreţi: (în ordinea distribuţiei) *Grig Schiţcu* (Zuazola), *Jean Săndulescu* (Morales), *Andrei Bursaci* (Antonanzas), *Valeriu Grama* (Părintele Coronil), *Radu Reisel* (Olarul), *Constantin Adamovici*

(Negustorul), *Cristina Tacoi* (Mama), *Nicolae Toma* (Actorul), *Eugen Nagy* (Ricardo), *Vera Varzopov* (Elena). În „Teatrul" (nr. 11/1959) Penciulescu scria despre ceea ce a făcut. (...) *Actorii s-au angajat într-o puternică și dinamică dezbatere. Fiecare folosea ideea rolului său ca o sabie în luptă (...) înlăturând accentele melodramatice și existențialiste ale piesei (...) păstrând însă neștirbite caracterele personajelor, am obținut o imagine scenică dinamică, activă, din care cred că se desprinde nealterată concluzia – și ceea ce e cel mai important – neîncărcată cu sensuri colorate.*

La Oradea Radu Penciulescu a montat un uluitor recital de versuri, POEȚII LUMII CÂNTĂ PACEA ȘI LIBERTATEA, despre care criticii n-au scris, iar istoricii care se ocupă de această perioadă a teatrului orădean nu s-au oprit asupra lui. Păcat!

... Îmi amintesc că împreună cu regizorul am răsfoit la secretariatul literar și în biblioteci, zeci de volume și reviste care publicau literatură universală, ca să găsim „materialul" pentru viitorul recital. *Poeții lumii* a fost dedicat (de teatru) celei de a zecea aniversări a mișcării mondiale pentru pace, și avea ca motto aceste cuvinte ale lui Paul Robeson: *Pacea! Da! Dacă pacea va fi asigurată vor înflori toate popoarele și toate rasele.* Penciulescu a lucrat, la recital, cu conștiinciozitatea de care a dat dovadă la *Ciocârlia* ca și la celelalte șase spectacole orădene ale sale. Printre poeții prezenți în scenariul spectacolului au fost: Jerzy Putrament, polonezul, Paul Eluard, francezul, Nazim Hikmet, turcul care pentru ideile sale politice a fost condamnat la 56 de ani de închisoare din care a efectuat 16 (dacă nu mă-nșel după ce a evadat a ajuns cu o barcă la Constanța!), Luis Munoz-Martin din Porto Rico, Rabemananjara din Madagascar, Pierre Gammara, francezul, și românii Maria Banuș, Eugen Jebeleanu, Ștefan Iureș. Din distribuție au făcut parte toți actorii buni recitatori ai colectivului.

... Odată cu terminarea stagiunii 1958/1959, părăsea Oradea, de data aceasta definitiv, cel mai mare dintre eminenții regizori artistici care au servit cu credință teatrul românesc orădean. *Radu Penciulescu* se transfera la Teatrul Mic din București, al cărui director eminent a ajuns. În 1972, nemaiputând suporta piedicile puse în fața creatorilor de frumos, părăsea țara, devenind unul din marii regizori de teatru ai lumii contemporane. A pus în scenă la teatre din Anglia, Suedia, Belgia, Franța, Finlanda, U.S.A., Canada, a înființat școli de teatru etc. etc. La Oradea el adusese colectivul secției române la *apogeul acelor ani de aur, teatrali...*

STAGIUNEA 1959/1960 (5)

Stagiunea se deschide cu un „spectacol de serviciu", spectacol- coupé format din două scrieri: *În august cerul e senin* de Mihai Săulescu și Paul Aristide – și *Gara mică* de Dan Tărchilă. Puse în scenă de *Dan Alecsandrescu* (*În august...*) și de *Ion Marinescu* (*Gara...*). O reprezentație cu două piese scurte de „actualitate" dedicate zilei de 23 august 1944 cu personaje „pozitive" învingătoare...

Comedia lui Victor Ion Popa TACHE, IANKE ȘI CADÂR a cunoscut (și) la Oradea un mare succes de public, succes la care au contribuit atât piesa cât și spectacolul, în care și-au dat măsura

talentului lor interpreții titulari: *Liviu Mărtinuș* (Tache), *Mișu Vladimir* (Ianke) și *Dorel Urlățeanu* (Cadâr). Remarcabil a fost și jocul altor doi actori de renume: *Constantin Simionescu* (Ilie) și *Ștefania Popescu* (Safta). Și ceilalți doi interpreți merită menționați pentru contribuția lor artistică: în primul rând *George Pintilescu* (Ionel), apoi *Stela Adamovici* (Stela). Regia artistică: *Dan Alecsandrescu*. Decoruri: *Nagy Sándor*. Peruci - machiaj: *Vincze József*.

Vreau să las aici o mărturie mai puțin cunoscută: de mai multe ori am întâlnit în sala de spectacole o elevă cu preocupări literare: *Doina Coman*, viitoarea scriitoare *Ana Blandiana*. Într-o seară mi-a spus că ei i-a plăcut spectacolul (și decorul) și că nu este de acord cu cronica publicată de Vicu Mândra într-o revistă bucureșteană. *Mă ajutați să public o cronică scrisă de mine, în dezacord cu cea apărută?* Am trimis cronica la revista clujeană „Tribuna", unde secretar general de redacție era prietenul nostru Ion Manițiu. Apariția cronicii i-a adus necazuri *Doinei Coman*, în liceul la care învăța...

A treia premieră a fost prilejuită de punerea în scenă a uneia din capodoperele dramaturgiei sovietice: LIUBOV IAROVAIA de C. *Treniov*. În 1936 cunoscutul regizor Vl. Nemirovici Dancenko declara despre piesă: *Sâmburele ei și fondul său viu este Revoluția, leit-motivul este timpul Revoluției. Piesa este un imens panou istoric de mare artă, reflectând viața de zi cu zi a acestei epoci.* Pe scurt, piesa prezenta poziția individului față de Revoluție. În centrul piesei era drama familiei de intelectuali Iarovici, poziția acestora față de marile evenimente ale momentului - 1917. Ea - Liubov Iarovaia trece de partea revoluționarilor, el, Mihai Iarovici, apucă pe alt drum și, astfel, între ei se deschide o imensă prăpastie.

Spectacolul era semnat de *Dan Alecsandrescu* era ca un poem dramatic rolul principal fiindu-i încredințat actriței (nou venită la Oradea) *Sofica Albu*. Ea a dovedit forță dramatică, intuind transformarea unei femei simple într-o eroină ideală a acelor vremuri revoluționare. A secondat-o, cu o frumoasă izbândă artistică, *Ion Marinescu* în rolul lui *Mihai Iarovici*, cel care, în tinerețe cochetase cu ideile revoluționare, ajuns însă un contrarevoluționar, un reacționar, apoi *Vera Varzopov* (și ea nou venită la teatrul nostru), în rolul Panova „sirena modernă" (astfel o considera interpreta), care nu este în stare să opteze pentru ceva în lumea în care trăia, *Constantin Adamovici* (Comisarul) bolșevic („fiu devotat al poporului") cel ce îndruma pașii eroinei (Coșchin), *Valeriu Grama*, care, în fața morții, realizează că a fost un intelectual care a trăit inutil. Aproape întregul colectiv a jucat în acest spectacol care de altfel a ținut afișul foarte puțin.

Încă de pe băncile Institutului de Teatru, *Valeriu Moisescu* noul prim-regizor venit în locul lui Penciulescu, era îndrăgostit de marele dramaturg *I. L. Caragiale*.

Pentru a face decorurile la D-ALE CARNAVALULUI a fost adus la Oradea *Ștefan Hablinski* cunoscutul pictor-scenograf de la „Țăndărică". Piesa fiind prea bine cunoscută, nu o mai aduc în discuție. Menționez *doar* faptul că, încă de atunci, Moisescu milita pentru *un altfel de Caragiale*. De altfel, mai înainte, la Galați, Moisescu pusese în scenă piesa, reușind să facă un spectacol pe care unii l-au socotit „de scandal". În 1974, la o întâlnire a noastră, acasă la *V.M.*, la București, spunea, răspunzând la întrebarea: Există „un stil" al spectacolelor Caragiale? *Cred că nu există. Există un stil la mobilă, pe care-l cunoști după picioarele scaunelor sau al mesei etc. în teatru însă, nu (...) E bine ce a făcut Sică Alexandrescu. E bine pentru generațiile viitoare, pentru că în felul acesta le transmite experiența lui. Dar nu cred că a scris „Caietul de regie" pentru ca toată lumea să facă, de acum, ca el.* De altfel Valeriu Moisescu a pus în scenă „D-ale carnavalului" de... șase ori, la 6 teatre! *L-am pus în scenă de șase*

ori pentru că după fiecare spectacol, recitind piesa, găseam în text noi valențe. De aceea nu ostenesc lucrând la această piesă. (în vol. „Cred în teatru", 1975)

La Oradea a fost o reușită, la care au contribuit: *George Pintilescu* (Girimea), *Ion Pater* (Pampon), *Gheorghe V. Gheorghe* (în Crăcănel a făcut dovada talentului său de bun actor de comedie), *Radu Reisel* (Catindatu), *Jean Săndulescu* (Iordache), *Marcel Segărceanu* (Un ipistat), *Ilie Iliescu* (Un ospătar), apoi „damele": *Simona Constantinescu* (Didina), *Liana Simionescu* (Mița Baston) și *Doina Ioja* (O mască). Debutul lui V. Moisescu pe scena orădeană a fost de bun augur.

SECUNDA 58 de Dorel Dorian era una dintre piesele apreciate de oamenii de teatru ai vremii, care socoteau că ea se constituie într-un act de afirmare a noii conștiințe a celor ce muncesc. Autorul folosește o situație dramatică-limită pentru a dovedi acest lucru. Adeseori în viața oamenilor ultima clipă poate deveni decisivă pentru soarta lor.

În „Teatrul" (nr.4/1960), dramaturgul și cronicarul teatral Al. Popovici pune față în față spectacolele cu această piesă de la Cluj (debutul în regie al lui Cornel Todea) și de la Oradea (câștig de cauză are spectacolul orădean). *Reprezentația orădeană*, crede *A.P.* (și crede bine!) *dovedește maturizarea artistică a tânărului regizor Dan Alecsandrescu, ale unor calități ce s-au făcut semnalate și în alte spectacole.* Cronicarul subliniază *robustețea artistică* (care lipsește în spectacolul clujean) și apreciază interpretările date rolurilor de *Vera Varzopov* (Domnica Rotaru), *Ricardo Colberti* (Banu Mareș), *George Pintilescu* (Ștefan Mareș). Recitesc cu plăcere, la o distanță de 40 de ani, aprecierile la adresa lui Pintilescu: *Tinerețea sa cuceritoare, degajarea scenică, rostirea logică a textului vădesc o personalitate artistică care-și caută coordonatele, acum numai schițate.* Păcat că moartea nu l-a lăsat pe *G.P.* să facă dovada marilor sale calități artistice (și umane). Mai sunt apreciate și alte interpretări: *Sofica Albu, Mișu Vladimir, Gheorghe V. Gheorghe, Grig Schițcu, Lili Mihăilescu și Liviu Mărtinuș* (Ailincii).

Premiera – a șasea – a stagiunii PARTEA LEULUI de *Constantin Theodoru* a readus în fața spectatorilor orădeni un alt „regizor": pe actorul *Ion Marinescu* și un „scenograf" pe regizorul *Valeriu Moisescu*.

Despre ce este vorba, în fond, în această comedie?: de un grup de indivizi de la periferia societății care încearcă să-și asigure un trai ușor, înfruptându-se din averea obștească. În caietul-program regizorul scria: *Mi s-a părut interesant să pun accentul pe latura agitatorică a spectacolului. De aici insistența cu care am pus în lumină un anumit articol al Codului Penal.* Neajutat îndeajuns de textul piesei, Ion Marinescu a reușit, totuși, să redea superioritatea organică a taberei celor cinstiți, față de cea a delapidatorilor. Din distribuție: *Ricardo Colberti* (Moțoc), *Simona Constantinescu* (cred că a fost primul ei rol jucat la Oradea, în Valentina). *Dorel Urlățeanu* (Pompilian), *Ion Pater* (Luigi), *Andrei Bursaci* (Savu), *Liviu Mărtinuș* (Dima), *Vera Varzopov* (ing. Vaarlam) și *George Pintilescu* (Balaban).

Scrisă în 1871 piesa PĂDUREA de *A. N. Ostrovski* zugrăvește un interesant moment din viața societății rusești, acela al creșterii interesului pentru burghezia sătească. Personajul principal al piesei, Gurmîjskaia e o moșiereasă care sub aparența unei femei severe și virtuoase ascunde un trecut scandalos, imoral și plin de aventuri. Chiar și acum, ea și-ar dori drept soț un tinerel cam neterminat și cam imbecil. Dorința ei este s-o mărite pe Axiușa, tânăra și frumoasa ei rudă săracă cu Vosmibratov, negustor de păduri. Dar fata n-are zestre și negustorul nu vrea s-o ia fără zestre. Fratele Axiușei, actor sărac, încearcă să facă rost de bani, pentru a face posibilă căsătoria Axiușei.

În final, Gurmîjskaia se va căsători cu nătângul tinerel. „Regizorul *Dan Alecsandrescu* a reușit să gradeze intensitatea acțiunii în ciuda unei lipse de conflict dramatic... dând ascuțime satirei, reliefând cu mijloace artistice personajele pozitive și realizând un spectacol echilibrat în decorul... regizorului *Valeriu Moisescu*. *Maud Mary* a acoperit în întregime rolul moșieresei făcându-ne dovada unei bogate experiențe scenice... Nu ne putem reține a consemna regretul de a o fi văzut prea rar pe scena din Oradea. În rolul Axiușei cele două actrițe *Simona Constantinescu* și *Doina Urlățeanu* au fost pline de prospețime și candoare firească... în ambele cazuri fiind interpretată cu emoție și căldură... *Constantin Simionescu* și *Mișu Vladimir* au cucerit sala contribuind substanțial la conturarea celor doi moșieri Milonov și Bodaev. Vosminbratov a găsit un interpret valoros în *Nicolae Toma*. Un succes remarcabil... Consemnăm succesul lui *Jean Săndulescu* în rolul tânărului Alexei, ca un început de drum sub bune auspicii... *Ricardo Colberti* a obținut o frumoasă realizare în Nesciastlivțev. Ca întotdeauna, *Dorel Urlățeanu* a plăcut printr-un joc plin de naturalețe". (*Eugen Groza, Crișana*, 19 mai 1969)

Spectacolul CYRANO DE BERGERAC de *Edmond Rostand* a fost o coproducție a secțiilor română și maghiară de la Teatrul de Stat Oradea.

Regia artistică: *Valeriu Moisescu*. Regizor secund: *Valeriu Grama*. Decoruri: *Mircea Marosin*. Costume: *Lidia Pintus* și *Olga Scorțeanu*. Profesor de scrimă: *Szantay János*. Muzica: *Teodor Grigoriu*. Dirijor: *Matolcsi Zoltán*. Maestru de lupte: *Bartos Tiberiu*. În rolul titular: *Ion Marinescu*.

Din cronicile apărute în presă mă voi opri la una singură: cea semnată de Mircea Alexandrescu, recunoscut pentru exigența sa față de actul teatral. Voi da în continuare fragmente din aprecierile cronicarului: (...) *Cyrano se poate juca ca o piesă de „nas și spadă" – cum am văzut pe ici pe colo – sau se poate juca ca la Oradea, eliberată de balastul clasicizării – cum spune Moisescu – ca să sune contemporan. Mi se pare că spectacolul pus în scenă de Moisescu și interpret cu strălucrire de Ion Marinescu este, într-un fel, un răspuns concret la ceea ce noi încercăm să aflăm din discuții și schimb de păreri în privința felului cum trebuie să fie un spectacol al zilelor noastre. Căci atunci când ultima cortină coboară peste versurile avântate și pline de sevă ale replicii lui Cyrano, spectacolul are în primul rând sentimentul unui adevărat Erou, al unui Spirit și că proporțiile lui ating legendarul (...) Spectacolul lui Valeriu Moisescu este teatru adevărat, teatru inteligent și militant în care accentul este pus pe idei și sensuri, dovedindu-se culoare, talent și cultură. Nici un element de prisos. Totul axat pe ideea: responsabilitatea și atitudinea activă a artistului față de viață. Aceasta a fost linia rolului creat de Ion Marinescu și claritatea concepției a înlesnit redarea strălucirii personajului cu atâta ușurință și autenticitate — Cyrano nu trebuie să fie grotesc din cauza nasului și deși are spadă trebuie să biruie cu spiritul. Este ceea ce a înțeles interpretul (...) Marinescu, care este un actor tânăr, dar foarte matur și înzestrat artisticește realizează (...) un rol de cea mai mare adâncire și gândire și de armonioasă împletire a talentului cu inteligența. Am simțit emoția unei autentice cunoașteri până la contopire cu celebrul erou al lui Rostand (...) Spectacolul de la Oradea este pilduitor prin omogenitatea lui realizată cu o trupă alcătuită din cele două colective ale secției române și ale secției maghiare.* Mai departe M.A. se ocupă și de decorurile lui *Mircea Marosin* care *creează pe deplin climatul poetic și de respirație romantică, exploatând pe de altă parte și filonul ironiei la adresa lumii decadente a curții, pe care o plasează în cadrele ei firești de carton și mucava.* După aprecieri și de la adresa costumelor și muzicii M.A. concluzionează o altă dominantă a spectacolului: *„armonia"*.

... După 15 ani de la premieră am avut, la București, acasă la marele actor Marinescu, o discuție pe care am inclus-o în volumul meu *Cred în teatru* (1975). A venit vorba și despre o

întâmplare neplăcută de la premiera cu „Cyrano". Spunea I. M.: *Îți amintești cum a fost. Trebuia să intru în scenă printr-un afiș ce urma să se rupă, era din hârtie. Nu făcusem repetiții în acest decor și poate din pricina emoției – deși sunt un actor care nu are multe emoții la spectacol, asta ca să nu spun că nu am aproape deloc: m-am împiedicat într-o scândură... Intrarea mea în scenă, care trebuia să fie „triumfală" a fost... pe brânci. E o amintire neplăcută, deși cu o anume prezență de spirit am depășit momentul acela. Mulți dintre spectatori au crezut că așa trebuia să intru în scenă.* Mergând pe șirul amintirilor l-am completat: *Ți-ai rupt pantalonii în dreptul genunchiului. În pauză* (împreună cu invitatul tău special, colegul meu Petre Dragu, de la Naționalul craiovean) *am fugit în cabină la tine. Sângerai. Te plângeai de dureri. După spectacol am constatat că accidentul nu fusese observat de spectatori.* Tot în 1964, în discuția purtată cu Valeriu Moisescu (și ea cuprinsă în volumul amintit) a venit vorba de *Cyrano*, realizatorul principal al spectacolului spunându-mi că la început de drum în regie, abordând un text clasic vroia (...) *să arăt cum cred eu că trebuie jucat Rostand în zilele noastre în România. La succesul obținut m-a ajutat mult, prietenul nostru, de atunci și de astăzi, Ion Marinescu, interpretul rolului titular.*

STAGIUNEA 1960/1961 (6)

PASSACAGLIA este prima piesă a scriitorului (născut la Oradea) *Titus Popovici*. Primul care a pus-o în scenă, la Teatrul Municipal din București, a fost Liviu Ciulei, care afirma: *Calitatea textului consider că stă în faptul că abordează o problematică filozofică înaltă în scenă disputa între cele două concepții: cea materialist-dialectică și cea idealistă, fără să transmită rece această dispută, ci printr-un puternic fluid afectiv pe care îl conțin cele cinci personaje ale piesei, fiecare dintre ele deosebit de complexe. Esențial pentru problematica principală a piesei este adevărul că omul nu poate trăi numai pentru el. Conștiința lui trebuie să fie conștiința epocii pe care o trăiește.*

Acțiunea piesei se petrece într-un cadru cu o notă romantică: casa unui profesor de muzică din provincie, unde oamenii au vrut să se izoleze ca pe o insulă. Dar viața – mai ales în frământatele zile ale acelui august românesc 1944 – pătrunde peste tot cu adevărul ei, dovedind că pentru a fi liber trebuie să-ți înțelegi obligațiile față de tine și față de societate. Omul care vine să schimbe viața din casa profesorului este un tânăr comunist – Mihai.

Ion Manițiu vorbește despre un lucru mai puțin cunoscut: *Passacaglia* este forma dramatizată a primului roman al lui Titus Popovici, nepublicat. El reține și faptul că piesa este o dezbatere a raportului artă-societate.

La Oradea piesa a ocazionat un spectacol foarte bun (și bine primit de cei care l-au văzut) cu câteva interpretări de excepție. „Profesorul" a fost jucat emoționant de *Constantin Adamovici*, eroul fusese dat afară din școala la care preda, nefiind de acord cu actele dictaturii la putere. *Sofica Albu* dă viață, cu un talent remarcabil, Adei, fiica Profesorului, orfană de mamă, o adolescentă candidă și visătoare care freamătă de viață, dezamăgită de prima dragoste și gata s-o aștepte pe următoarea... *Nicolae Toma* face unul din cele mai bune roluri ale sale în Andrei, un pianist pe care Profesorul îl ține ascuns în casa lui pe tot parcursul războiului. Numai că în casa aceea pătrunde și un ofițer nazist, Knapp (*Dorel Urlățeanu*) care va afla secretul lui Andrei (chiar de la acesta) aducându-și „contribuția la distrugerea acestui artist de geniu". Noul pătrunde prin intermediul

revoluționarului Mihai, interpret cu căldura-i recunoscută de către unul din actorii de bază ai teatrului, *Liviu Mărtinuș,* cel care nu peste mulți ani va muri la un spectacol al teatrului din Arad. În rolul unui Legionar *Jean Săndulescu,* iar al unui „camarad", Cavaler al „Crucii de fier" *Andrei Bursaci* și *Victor Cupșa,* ultimul a devenit pictorul care va face carieră la Paris.

Passacaglia de la Oradea a fost unul dintre cele trei spectacole importante ale stagiunii.

OMUL CARE ADUCE PLOAIE de *B. Richard Nash* a fost un nou triumf pentru regie *Valeriu Moisescu* și pentru *Ion Marinescu,* interpretul omului care aduce ploaia, peste tot unde merge...

„Comedie și romanță", piesa își plasează acțiunea în casa unor modești fermieri din vestul S.U.A. Personajele acționează pe parcursul unei jumătăți de zi, pe vremea unei secete cumplite, care pune la încercare nervii și caracterele celor din familia Curry - tatăl și cei trei copii, printre care este și Lizzie. Dar, în lucrarea aceasta, plină de poezie, nu este vorba doar de o „secetă agrară" ci și de o *secetă spirituală.* Vine Starbuck care le arată oamenilor câtă nevoie au de lumină și speranță, că frumosul poate învinge urâtul, speranța poate bate blazarea.

Repet: o piesă deosebit de frumoasă care abundă nu doar în pagini de poezie dar și printr-un dialog teatral de excepție: o piesă romantică, în care totul este sinceritate. Toate rolurile au încântat interpreții, care, la rândul lor, i-au încântat pe miile de spectatori, indiferent că era vorba de Curry tatăl familiei (*Ricardo Colberti*), Noah Curry (*C.Adamovici* și, în dublură, *Eugen Țugulea*), Jim Curry (*Gheorghe V. Gheorghe* și *George Pintilescu*), Lizzie Curry (*Sofica Albu*), Șeriful (*Ion Pater*) și File, ajutorul șerifului (*Liviu Mărtinuș*), cel care avea un câine despre care tot povestea și pe care îl botezase... Câine. Undeva în piesă, Starbuck are următoarea replică: *Unde mă duc, seceta mi-o ia înainte. Dar când plec în urma mea las ploaie.* De ploaia lui a avut parte, mai ales, Lizzie, femeia de 27 de ani, cea care risca să rămână „fata bătrână". Uluitor era *Ion Marinescu* în rolul în care se amesteca un fel de impostor cu un mare visător. El aducea speranța și încrederea, fecunda visele oamenilor. Vrea să o ia pe Lizzie cu el: aceasta refuză însă: înțelegând că aducătorul de ploaie era prea visător...

Un spectacol încântător, cu un personaj-simbol jucat fără cusur.

În 1958 teatrul timișorean și filiala locală a U. S. organizau un concurs pentru piese de teatru. Acolo a luat NEDEIA INIMILOR de *Radu Theodoru* premiul întâi. *Dan Alecsandrescu* a propus piesa conducerii teatrului orădean. El scria în caietul-program: *Am pornit la realizarea spectacolului (...) convins că zbuciumul oamenilor „Nedeii" generat de luminarea din ce în ce mai puternică a conștiinței țăranului de astăzi nu aparține numai muntenilor bănățeni ci întregii noastre țărănimi.* Drama lui *R.T.* își plasează eroii între ciobanii bănățeni, prin ei încercând să oglindească spiritul vremii, dinamica și etica ei. Sarcina de a interpreta rolul principal - Voica - i-a revenit *Verei Varzopov.* Eroina ei era „împerechere de detunată și izvor" - țărancă de la munte, senină cu omul care-i este drag și aprigă pentru cei care nu simt ca ea, care se dovedesc a fi dușmani ai bacilor. Viața nouă pe care o trăiește îi dă posibilitatea să se împlinească pe măsura calităților pe care le are: curaj, dragoste pentru oameni și ură strașnică împotriva dușmanilor. Parcă o văd, acum, după 40 de ani, pe actriță interpretându-și rolul: era ca o stâncă, ca o piatră care dă scântei unde este atinsă. *Vera Varzopov* era o Voica frumoasă și telurică. În alte roluri: interpretul lui Scordilă (*Eugen Țugulea*) „baciul bacilor", cel pe care Voica se străduie vreme de zece ani să-l aducă în rândul oamenilor (*am crezut,* zice ea, *că te ajut să intri în vreme!*); *Constantin Simionescu* (Ilie Jura), *Nicolae Toma,* în Pătru, personajul drag eroinei pentru că „vede departe" și visează să mulgă oile automat și să le tundă cu mașina electrică. În roluri fără mare importanță: *Grig Schițcu, Radu Reisel* și viitorul actor, *Gelu Ivașcu.*

Doi tineri, *Ștefan Ioreș* și *Ben Dumitrescu* cunoscuți ca ziariști de prestigiu în presa pentru tineret, au scris o piesă O LUNĂ DE CONFORT – cu un oarecare iz de reportaj – a cărei acțiune se petrece pe un șantier unde vin studenți pentru a învăța „concret" lucruri legate de meseria pe care au ales-o. Asta pe de-o parte: pe de alta pentru a ajuta munca țăranilor din împrejurimi. Piesa era tinerească, cu cântece, umor etc. Capul de afiș – *Liviu Mărtinuș* (Dumitru Dancu). În premieră pe scena de la Oradea, *Oana Diamandi.*

Regia artistică: *Ion Marinescu*. Decoruri: *Nagy Sándor*. Costume: *Eliza Kozma*.

Spectacolul ULTIMUL TREN de *Eugen Mirea* și *Kovács György* a fost pus în scenă de *Dan Alecsandrescu*. Decoruri: *Valeriu Moisescu*. Costumele: *Eliza Kozma.*

În distribuție: *Lili Mihăilescu, George Pintilescu, Mișu Vladimir, Maud Mary, Simona Constantinescu, Ricardo Colberti.*

Piesa lui *A. Arbuzov,* cunoscutul dramaturg sovietic, POVESTE DIN IRKUTSK aduce în scenă povestea simplă a vieții și dragostei personajului Valea pusă în siuația să aleagă între doi bărbați. Alesul va fi cel care dă dovadă de seriozitate, acela care reușește să-i cunoască fondul sănătos cel care descoperă în ea *omul.*

A fost al treilea spectacol de prestigiu al stagiunii, am putea spune, o nouă izbândă pentru realizatori, începând cu regizorul, continuând cu *Vera Varzopov,* care a găsit parteneri pe măsură în *Ion Marinescu* (Victor), *Liviu Mărtinuș* (Serghei) și *Constantin Adamovici* (Serdiuk).

Direcția de scenă: *Valeriu Moisescu*. Scenografia: arh. *Paul Bortnovski*. Costumele: *Lidia Bortnovski*. (amândoi de la Teatrul Municipal din București) Muzica: *Lev Solin*.

Un spectacol al lui *Dan Alecsandrescu,* în scenografia *Elizei Kozma.*

Dan Alecsandrescu a căutat să facă un *spectacol popular* cu o comedie populară, revoluționară pentru vremea în care a fost scrisă NUNTA LUI FIGARO de *Beaumarchais*. Eroii operei au ca armă principală râsul, folosit împotriva aristocrațieipe care o satirizează. (Regele Ludovic XVI spunea aceste cuvinte rămase antologice: *Beaumarchais își bate joc de tot ceea ce se cuvine respectat într-un stat.)*

Cu opera care i-a stat la îndemână tânărul regizor orădean a reușit să scoată în evidență calitățile excepționale ale textului, personajele pline de viață, intriga complexă și interesantă și o mulțime de situații comice, extrem de vii. L-au ajutat: *Jean Săndulescu* (Figaro), *Ricardo Colberti* (Contele Almaviva), *Simona Constantinescu* (Contesa), apoi *Maud Mary* (Marceline), *Ion Pater* (Bartholo) și nu numai ei...

STAGIUNEA 1961/1962 (7)

ULTIMA ORĂ de *Mihail Sebastian* s-a mai jucat la Oradea, la Teatrul de Vest, în 1947. Din distribuție făcea parte și *Dalma Simionescu* (Werner), regizoarea tehnică a teatrului de la înființarea secției române. În 1954/1955 piesa s-a jucat la secția maghiară, în regia lui *Gróf László* (și interpret al rolului Bucșan).

Piesă pusă în scenă la Oradea a cunoscut un impresionant număr de spectacole, aproape 70. În două din importantele personaje jucau: – *Eugen Țugulea* (Andronic) și *Ricardo Colberti* (Bucșan),

actori cu personalitate. În eroina Magda Minu regizorul nu a găsit actrița care să poată da greutatea necesară rolului (*Oana Diamandi-Marinescu*). De menționat pozitiv interpretările actorilor *Mișu Vladimir* (Borcea), *Valentin Avrigeanu* (Ștefănescu) și *Jean Săndulescu* (Voicu).

Regia: *Ion Deloreanu*. Decoruri: *Valeriu Moisescu*. Costume: *Eliza Kozma*.

Cunoscuta piesă a britanicului *J. Priestley*, AN INSPECTOR CALLS, INSPECTORUL DE POLIȚIE care aduce în discuție chestiunea răspunderii sociale, apoi cea a răspunderii individuale a prezentat în spectacolul orădean, în primul rând, țesătura impecabilă a intrigii. Asta și datorită faptului că regizorul *Dorel Urlățeanu* nu a putut să se ocupe atât cât se cuvenea de ansamblul actorilor, el fiind și interpretul principal. I-a preocupat mai ales *linia britanică* a textului și nu *dezbaterea procesului interior*. În distribuție apar numele unor actori de bază ai teatrului precum *Ricardo Colberti, Maud Mary, Jean Săndulescu.*

Regia: *Dorel Urlățeanu*. Scenografia: *Tatiana Manolescu-Uleu*, la debutul său orădean. Muzica: *Remus Georgescu*, tânărul dirijor al filarmonicii orădene, cel ce va ajunge dirijor de talie europeană.

În spectacolul FATA CU PISTRUI de *Andrei Uspenski* debutează pe scena orădeană *Octavian Uleu* (venit împreună cu soția sa *Tatiana Manolescu-Uleu*, de la Constanța) și proaspătul absolvent *Ion Martin*, originar din comuna vecină orașului, Sântandrei.

O comedie despre dragoste, fericire și... construcția de locuințe! Eroina: Glașa, „fata cu pistrui", care luptă pentru fericirea căminului ei, a fost interpretată de altă nouă actriță venită în colectiv, *Anca Roșu*. *Octavian Uleu* a fost un inginer constructor care se „bate" pentru calitate, nu pentru cantitate. La primul său rol pe scenă profesionistă, *Ion Martin* joacă stările unui tânăr constructor, sincer și cinstit, care suferă, pe un șantier din taiga, din cauza despărțirii de Glașa.

Regia: Valeriu Grama. Decoruri: Nagy Sándor. Costume: Eliza Zisiade.

Valentin Silvestru socotea că lucrarea MI SE PARE ROMANTIC de *Radu Cosașu* subintitulată „comedie tonică" *își îndreaptă satira împotriva traficului de influență demascându-l drept modalitate falsă, amorală și, în ultimă instanță, ineficace, de a izbuti în viață*. Personajele create de autorul-ziarist renumit - care luptă împotriva „pilelor" pentru reușita în viață, creează o atmosferă de curățenie și prospețime tonică.

Lucrarea lui Cosașu nu s-a bucurat de o bună primire din partea unor importanți critici teatrali. Andrei Băleanu, care scria pentru „Scânteia" (ziarul care dădea „tonul"...) nota: *Se simte că este puțină substanță pentru șase tablouri*.

Foarte tânărul regizor *Andrei Brădeanu* a dat dovadă de curaj încredințând roluri importante unor absolvenți ai promoției din acel an a Institutului de teatru: *Ion Abrudan* (Constantin Dinu), un „strungar în drum spre inginerie" și *Genoveva Matici* în rolul unei fete (Maria), om întreg, optimistă, principială și spirituală.

Un spectacol jucat cu emoție inerentă de actorii foarte tineri, fapt ce și-a pus amprenta pe reprezentație.

Interpreții piesei CRED ÎN TINE de *Vadim Korostiliov. Personajele interpretate de Genoveva Matici, Liviu Mărtinuș* și *George Pintilescu* își căutau fericirea în dragoste... În fond, o comedioară nelipsită de nota educativă atât de specifică dramaturgiei sovietice.

Regia artistică: *Dorel Urlățeanu*. Scenografia: *Tatiana Manolescu-Uleu*. Muzica: *Liviu Kavassi*. S-a jucat mult în deplasări și mai puțin la sediu.

Autorul piesei UN DRAC DE FATĂ, *Nicolae Damaschin* era ziarist la „Crișana", singurul cotidian de partid orădean. este o piesă despre colectiviști, despre succesele și greșelile lor, despre preocupările și năzuințele lor. „Dracul de fată" poartă numele de Ioana (interpretată de *Anca Roșu*) și vrea să trăiască ca un șoim: *Am ajuns undeva sus, dar inima ne dă ghes: și mai sus!*

Meritul principal al spectacolului: a dovedit că dramaturgul avea calități evidente pentru acest domeniu al literaturii. Din păcate, el ne-a părăsit prea devreme.

Un „amănunt": primul cronicar care a scris despre piesă și spectacol a fost tânărul ziarist, ucenic la „Crișana" orădeană... Adrian Păunescu! Nu știu dacă de atunci a mai scris vreodată cronici teatrale.

Regia artistică: *Ion Deloreanu*. Scenografia: *Nagy Sándor*.

Multe spectacole date în deplasare pentru țăranii satelor din regiunea Oradea.

VISUL UNEI NOPȚI DE VARĂ de W. Shakespeare

Regia artistică: *Andrei Brădeanu*. Decoruri și costume: *Paul Fux*. Asistent de regie: *Jean Săndulescu*. Ilustrația muzicală: *Lucian Ionescu*. Aranjament coregrafic: *Pécsi Aurora*. Invitată în reprezentație: *Lucia Mureșan* de la Teatrul Național din Cluj (Hermia).

Trei reprezentanți ai „noului" – *A. Brădeanu, Paul Fux și Jean Săndulescu* – și-au propus „să șteargă praful" de pe „vechiul" care domnea parcă în montările acestei minunate feerii în România: VISUL UNEI NOPTI DE VARĂ de *W. Shakespeare*. Realizau, în același timp, că un spectacol cu partitura shakespeariană reprezintă *o piatră de încercare* pentru verificarea forțelor tuturor realizatorilor spectacolului. Să o spunem de la început: în spectacol *piatra* a fost doar puțin urnită din loc – textul nu a fost adus la înțelegerea spectatorului, așa cum se dorea inițial.

În centrul atenției a fost pus decorul, de altfel ingenios al lui *Paul Fux*: un copac imens ce simboliza viața și natura în care evoluau oamenii împărțiți în trei categorii: Curtea rigidă, închisă în canoanenele evului mediu, meșteșugarii – artiști în ceea ce făceau – și reprezentanții naturii, liberi de orice prejudecată. Perechile tinere de îndrăgostiți urmau să nu rămână doar un pretext liric al piesei (și spectacolului), ci să încerce o descătușare, caracteristică oamenilor Renașterii scăpați de legile-lanțuri medievale. Regizorul, prea tânăr și fără experiență în montările Marelui Will, și cea mai mare parte a actorilor nu au avut știința să ducă până la capăt ideile preconizate.

Secretariatul literar format atunci din *Stelian Vasilescu* și referentul literar *Irina Mandel* (excelent profesor de limba engleză) s-a alăturat cu competență celor ce doreau un spectacol ieșit din comun. În acest sens cei doi au pus la dispoziția creatorilor un important material documentar primit din... Anglia! Lucrul acesta a avut însă o „poveste", ceea ce se vede din următoarea pagină de arhivă a teatrului:

Teatrul de Stat Oradea

Nr.2553 din 10 decembrie 1962

Către Ambasada U.S.A. București

Vă mulțumim foarte mult pentru bunăvoința arătată prin ajutorul ce ni l-ați acordat, trimițându-ne material documentar pentru piesele lui Shakespeare. De asemeni vă mulțumim și pentru revistele de specialitate pe care ni le-ați trimis. Materialul dumneavostră ne-a fost de un real ajutor.

Scenă de ansamblu din spectacolul „Mihai Viteazul" de Octav Dessila
(în rolul titular: Eugen Țugulea).

„Horia" de M. Davidoglu
(stag. 1964/65).
Anca Miere-Chirilă și Vasile Constantinescu
(în rolul titular).

„Luceafărul" de B. Șt. Delavrancea
(stag. 1963/64).
Liviu Mărtinuș, Ion Abrudan,
Nicolae Toma.

Patru remarcabili actori: Dorel Urlățeanu, Maud Mary (Bătrâna Doamnă), Constantin Simionescu și Jean Săndulescu în spectacolul „Vizita bătrânei Doamne" de Fr. Dürrenmatt (stag. 1963/64).

O comedie plină de haz: „Ofițerul recrutor" de J. Farquhar (stag. 1967/68). În imagine: Jean Săndulescu, Viorica Cernucan, George Pintilescu.

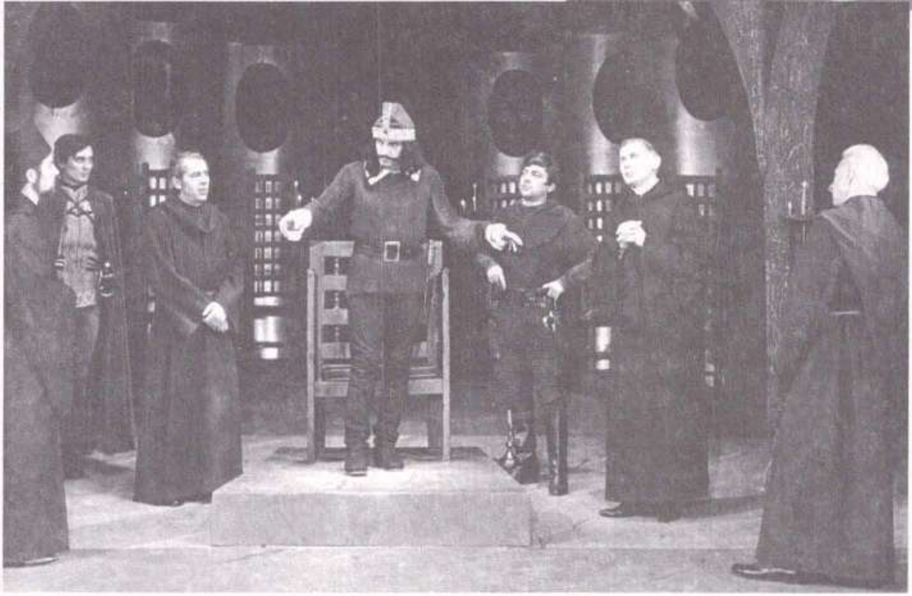
Scenă din „Vedere de pe pod" de Arthur Miller (stag. 1964/65). În foto: Vasile Constantinescu, Marilena Negru, Ion Martin, Eugen Țugulea, Olga Sîrbul.

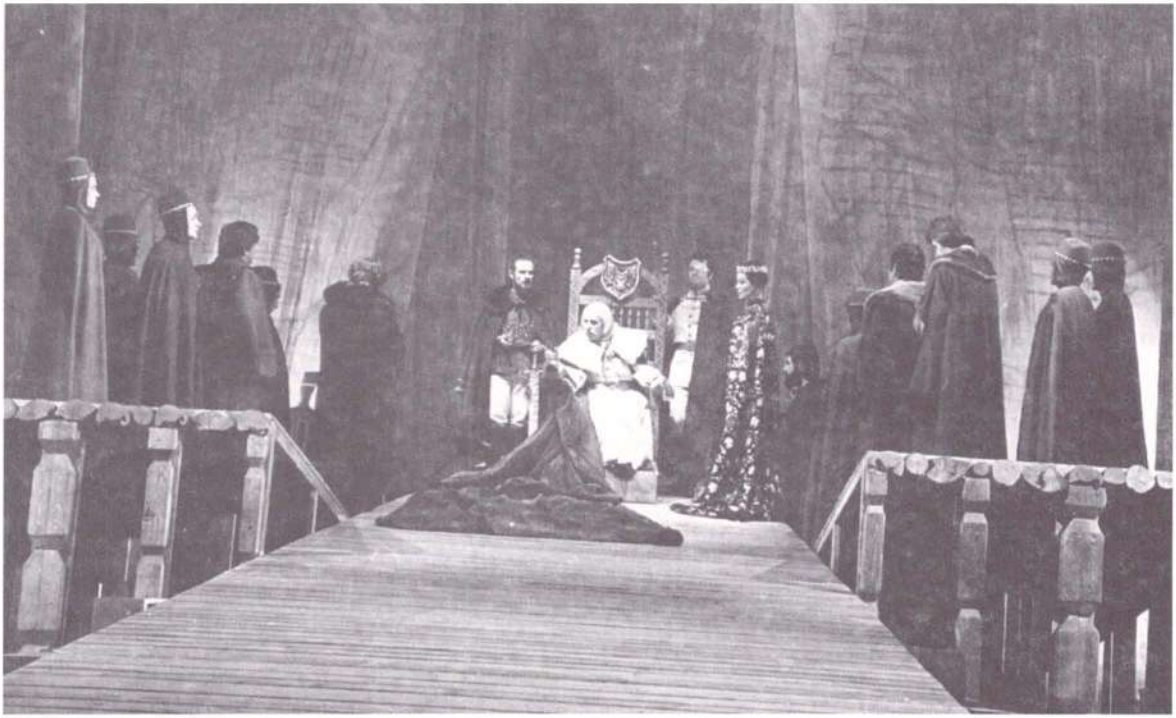
Un succes prevăzut: „Heidelbergul de altădată" de W. Meyer-Förster (stag. 1968/69). În imagine: Gina Nicolae, George Pintilescu, Octavian Uleu, Radu Voicescu, Dorel Urlățeanu, Ion Martin, Nicolae Barosan, Grig Schițcu.

Nicolae Barosan, Mircea Olariu, Octavian Uleu, Ion Martin în „Interesul general" de Aurel Baranga (stag. 1970/71).

„Vlad Țepeș în ianuarie" (stag. 1972/73) de Mircea Bradu. În foto: Eugen Țugulea, Teo Cojocaru, Nicolae Toma, Ștefan Sileanu, Grig Dristaru, Marcel Segărceanu, Dorel Urlățeanu.

Scenă din „Apus de soare" de B. Șt. Delavrancea (stag. 1971/72).
În centrul fotografiei: Nicolae Toma, Alla Tăutu, Eugen Țugulea, Paloczi Frigyes.

„Vulpea și strugurii"
de Guilherme Figueiredo
(stag. 1971/72).
În fotografie:
Simona Constantinescu,
Nicolae Toma,
Virginia Rogin.

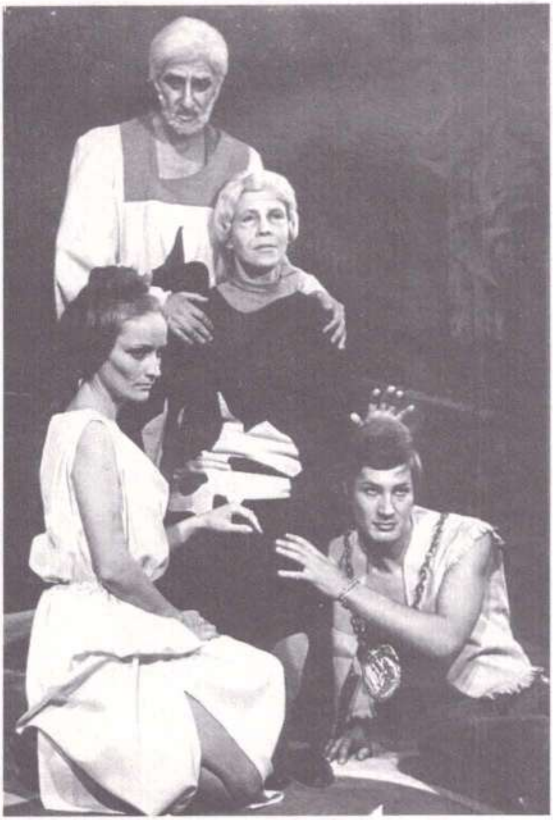
Octavian Uleu, Ion Mâinea, Nicolae Toma, Ben Dumitrescu.

Ion Abrudan și Gina Nicolae în „Dispariția lui Galy Gay" de B. Brecht (stag. 1970/71).

„O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale (stag. 1970/71). Olimpia Mâinea, Gheorghe Stana, Marcel Segărceanu, Ion Mâinea, Grig Dristaru, Octavian Uleu, Gina Nicolae.

„Arca bunei speranțe" de I. D. Sîrbu
(stag. 1970/71).
În fotografie: Elisabeta Jar, Dorel Urlățeanu,
Alla Tăutu, Nicolae Bârsan.

„Mușcata din
fereastră"
de V. I. Popa
(stag. 1973/74).
Mariana Vasile și
Dorel Urlățeanu.

„Revolta de pe Caine" de Herman Wouk
(stag. 1972/73).
Jean Săndulescu și Eugen Țugulea.

Jean Săndulescu și Ion Abrudan în
„Cititorul de contor" de Paul Everac.

„Gărgăunii dragostei" de Iosif Vulcan (stag. 1970/71).
În fotografie: Simona Constantinescu Geo Nune, Ion Abrudan.

Scenă din „Pescărușul" de Cehov (stag. 1971/72).
În foto: George Pintilescu, Ion Mâinea, Simona Constantinescu, Doina Ioja, Eugen Harizomenov.

„Regele gol"
de Evghenii Șvarț.
Dorina Păunescu,
Olimpia Mâinea,
Doina Urlățeanu,
Doina Ioja,
Anca Miere-Chirilă.

Un spectacol admirabil pentru copii:
„Fetița cu chibrituri"
de Angel Cârstea, după Andersen.
Scenă cu Doina Urlățeanu, Eugenia Papaiani,
Mariana Vasile, Simona Constantinescu,
Ion Martin și Rodica Beleneși (Fetița).

Scenă de ansamblu din
„Ploșnița"
de Maiakovski
(stag. 1974/75).
În rolul principal:
Eugen Harizomenov,
Eugen Țugulea,
Nicolae Segărceanu,
Alla Tăutu,
Ana Popa.

Scenă din
„Acești îngeri triști"
(stag. 1972/73)
cu Dorina Păunescu
și Eugen Harizomenov.
Un tandem fericit:
D. R. Popescu
și Alexandru Colpacci.

Scenă din „Balconul"
de D. R. Popescu
(stag. 1975/76).
În foto:
Eugen Harizomenov,
Radu Vaida, Radu Neag,
Ion Mâinea,
Marcel Popa,
Simona Constantinescu.

Marcel Segărceanu și Ion Mâinea
în „Cerc vicios" de T. Mazilu
(stag. 1969/70).

Simona Constantinescu, Ion Mâinea
și Marcel Popa
în „Play Strindberg" de Fr. Dürrenmatt
(stag. 1974/75).

„Steaua fără nume"
de M. Sebastian
(stag. 1975/76).
În fotografie: Mariana Neagu,
Mircea Constantinescu,
Radu Vaida
(debutul lor la Oradea).

Un spectacol despre care s-a vorbit
și s-a scris mult:
„Emigranții" de S. Mrožek
(stag. 1977/78)
cu Radu Vaida
și Mircea Constantinescu.

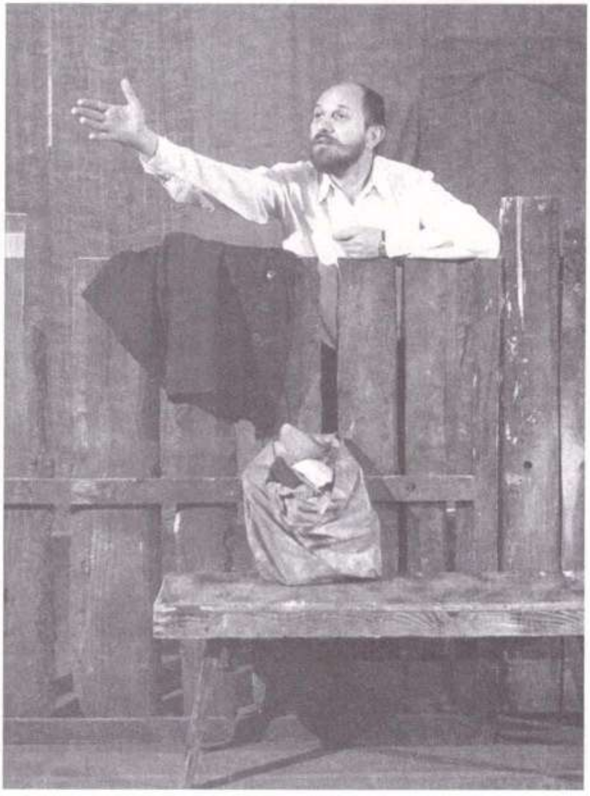
Scenă din „Fontana Trevi"
de Lorenzo Bernini – premieră absolută
(stag. 1975/76)
Mariana Neagu și Ileana Iurciuc.

Scenă din comedia lui Dario Fo:
„Porunca a 7-a"
(stag. 1977/78).
În fotografie: Eugen Harizomenov,
Mariana Neagu, Nicolae Barosan,
Radu Vaida, Ion Abrudan.

Scenă din spectacolul „Livada de vișini" de A. P. Cehov (stag. 1989/90). Cu: Simona Constantinescu, Nicolae Toma și Petre Panait.

Petre Panait ... singur, în spectacolul „Duminica oamenii n-au porecle" (scenariu pe versuri de Marin Sorescu) (stag. 1988/89).

Întrucât teatrul nostru a inițiat un ciclu Shakespeare, *în stagiunea trecută am prezentat piesa „Visul unei nopți de vară" din care vă trimitem două exemplare de caiet-program, urmând să vă trimitem și de la spectacolele cu „Henric IV" – partea I-a și „Nevestele vesele din Windsor".*

Cu stimă,
Director: Secretar literar:
Eugen Țugulea Stelian Vasilescu

Notă: Eu și colega mea de la secretariatul literar - Irina Mandel-Lukács, făcusem „imprudența" să ne adresăm Ambasadei Marii Britanii (fără să avem *avizul* celor de la partid) cerând materiale, documente pentru „Visul unei nopți de vară" a lui Shakespeare. La începutul lui 1963, atașatul cultural al Ambasadei a venit la Oradea să vadă spectacolul... De la o zi la alta, *Visul* a fost schimbat cu alt spectacol, care avea la bază o piesă „polițistă" a lui Ștefan Berciu. Toate lojele teatrului erau pline cu... ofițeri de securitate (în civil). Am avut noroc - pedeapsa a fost doar un avertisment... Întregul material ne-a fost confiscat de un secretar de partid de la Oradea, nu fost cismar - analfabet.

Cu primele două spectacole Shakespeare n-au avut noroc. Poate de aceea am și renunțat la proiectatul „ciclu Shakespeare".

Spectacolul Caragiale a adus pe scenă două lucrări. „prelucrate" (adaptate) de... Dorel Dorian! Este vorba de *Moftul român* și de *Conul Leonida...*, care avea ca interpreți pe *Dorel Urlățeanu* (Leonida), *Maud Mary* (Efimița) și *Anca Miere* (Safta). În *Moftul* distribuția îl avea în frunte pe *Constantin Simionescu*, cel care cunoștea pe de rost toată dramaturgia lui Caragiale...

Regia: *Ion Deloreanu*. Scenografia: *Tatiana Manolescu-Uleu*.

Din cele șapte reprezentații cinci au avut loc la Oradea, iar celelalte două la Marghita, cel mai frecventat centru din județ, de către teatru.

*

O stagiune cu opt premiere, în care colectivul s-a îmbogățit cu un regizor artistic: *Ion Deloreanu*, cel care va face la Oradea o frumoasă carieră artistică și cu actorii: *Ion Abrudan, Ion Martin, Anca Roșu, Genoveva Matici* (o tânără deosebit de plăcută, care, înainte de a intra la Institut, în 1956, obținuse două titluri de laureată pe țară, cu formații artistice de amatori) și *Anca Miere*, o bihoreancă venită de la București.

De reținut că la 9 noiembrie 1961 în regia lui *Dorel Urlățeanu*, decorurile lui *Nagy Sándor* și costumele semnate de *Eliza Zisiade* s-a pus în scenă piesa scurtă *Râsul pământului* a lui Radu Țențulescu, o lucrare *cu* și *despre* țărani. Spectacolul a fost prezentat de 7 ori doar în cadrul căminelor culturale – premiera având loc la Cefa.

STAGIUNEA 1962/1963 (8)

Piesa lui Paul Everac (cel care în 1959 ieșise în teatre cu patru piese!) COSTACHE ȘI VIAȚA INTERIOARĂ reprezintă una din lucrările *noului* în dramaturgia noastră. (La Oradea au fost puse în scenă și alte piese ale acestui *nou* așteptat și binevenit: „Mielul turbat", „Passacaglia", „Mi se pare romantic", „Ziariștii", „Secunda 58"). Asistăm la lupta dusă între două concepții despre viață. Everac denunță așa-numitele rămășițe mic burgheze din gândire, „demască" vechiul în manifestările etice, satirizează falsele valori și sentimente etc. „Însingurarea" e prezentă în acțiunea piesei prin măgarul Costache. Stigmatizarea separatismului ocupă un loc important în dezbaterea raportului individ-societate. Cu sprijinul unor actori precum *Nicolae Toma, Jean Săndulescu, Liviu Mărtinuș, Radu Reisel, Simona Constantinescu,* regizorul a reușit o reprezentație de valoare artistică medie.

Regia artistică: *Valeriu Grama.* Decoruri: *Nagy Alexandru.* Costume: *Eliza Zisiade.* Muzica de scenă: *Remus Georgescu.*

Proaspătul prim-regizor *Ion Deloreanu* a fost, mereu, în căutarea unui repertoriu de prestigiu, lucru dovedit și de alegerea piesei marelui scriitor danez Andersen-Nexö, CEI DIN DANGAARD *Folkene paa Dangaarden,* socotită de unii naturalistă, Nexö relua, de data aceasta cu mai multă forță, tema mai multor scrieri ale sale: protestul țărănimii împotriva marilor proprietari din agricultură. Personajele piesei au un caracter aproape generic. Doamna Bohn, care la Oradea a găsit a interpretă de excepție în *Maud Mary* - întruchipează Danemarca feudală și capitalistă, fiul ei Albert (*Eugen Țugulea*) reprezintă reacțiunea politică daneză, iar Per-Cerșetorul, argatul (*Liviu Mărtinuș*) poporul țării. Prin el răzbate în piesă un suflu nou de viață. Deloreanu, a urmărit să prezinte și reformismul care-și făcea loc în țară. L-au ajutat să facă un spectacol bun, rămas pentru multă vreme în amintirea spectatorilor, și alți interpreți, precum: Anders (*Ion Martin*), Holms (*C.Simionescu*), Domnișoara Koller (*Lili Mihăilescu-Vladimir*) și *Bányai Eva* (Sviza) de la secția maghiară.

Regia artistică: *Ion Deloreanu.* Decoruri: *Nagy Sándor.* Costume: *Eliza Zisiade.*

Piesele scriitoarei budapestane Fehér Klára „se purtau" în acei ani atât în Ungaria cât și în țările vecine, deoarece comediile sale discutau probleme aflate la ordinea zilei. În piesa aleasă de orădeni, MĂRIA SA... BĂRBATUL în prim plan se afla dezbaterea despre adevărata egalitate dintre femeie și bărbat. Satira se îndreaptă - neiertătoare - împotriva bărbaților care aprobă drepturile femeii doar ca principiu, prin declarații etc. În centrul acțiunii stă conflictul dintre o secretară, Eva (*Genoveva Matici*) și șeful ei Ákos (*Ricardo Colberti*) pe care-l ajută să-și redobândească demnitatea. În alte roluri, nu prea bogate în substanță artistică: *Gheorghe Șimonca* (Perlaki), *Valentin Avrigeanu, Alla Tăutu, Ana Popa-Buzea, Simona Constantinescu* etc.

Regia artistică: *Corneliu Zdrehuș.* Decoruri și costume: *Tatiana Manolescu-Uleu.*

Ștefan Berciu, cunoscut autor de piese polițiste, ajunge pe scena orădeană cu o lucrare ce are în centrul acțiunii activitatea organelor de securitate pentru anihilarea unei agenturi de spionaj. OAMENI ȘI UMBRE are un conflict tensionat, ceea ce place publicului. Valeriu Grama a făcut un spectacol echilibrat, ajutat fiind și de interpreții recrutați dintre cei mai buni actori ai teatrului: *Ricardo Colberti, Dorel Urlățeanu, Lili Mihăilescu-Vladimir, Simona Constantinescu, Maud Mary, George Pintilescu, Valentin Avrigeanu.*

Regia artistică: *Valeriu Grama.* Decoruri: *Nagy Sándor.* Costume: *Eliza Zisiade.* Ilustrația muzicală: *ing. Lucian Ionescu.*

La premiera spectacolului cu piesa O FELIE DE LUNĂ a fost prezent şi autorul, *Aurel Storin*.

Piesa era deosebit de actuală, atât pentru publicul tânăr cât şi pentru maturi. O comedie-farsă care dezbate problema fericirii prin muncă. Tânărul autor Aurel Storin (secretar literar la Teatrul „Constantin Tănase") din Bucureşti ştia să scrie: replici vioaie şi inteligente ţin trează atenţia spectatorului, care simte şi valoarea umorului din lucrare. El venea la Oradea (avea doar 26 de ani) şi ca autor al textului unui cântec-şlagăr al vremii: „Lalele".

Dintre interprpeţi îi amintesc pe *Eugen Ţugulea* (în rolul principal, Popescu), apoi pe *Maud Mary*, mare actriţă de dramă care făcea un frumos succes într-un rol de comedie (Constanţa, soţia celuilalt Popescu, Dumitru, jucat savuros de *Ion Pater*). La succesul mare la public au mai contribuit alţi patru interpreţi: *Genoveva Matici* şi *Ana Popa-Buzea, Ion Abrudan* şi *Teodor Buzea*. Numărul mare de spectacole se explică, totuşi, prin turneul pe ţară din vara anului 1963.

Regia artistică: *Ion Deloreanu*. Decoruri şi costume: *Paul Fux*. Peruci: *Vincze József*.

Marele Lope de Vega este prezentat la Oradea într-o variantă redusă a versiunii tradusă în româneşte de Teodor Balş (1962), MOFTURILE BELISEI , satirizează lumea îmbogăţiţilor de pe urma exploatării ţinuturilor nou descoperite de cuceritorii spanioli. Alături de Don Juan (*Jean Săndulescu*) şi de mama sa Lisarda, în centrul satirei se află Belisa (*Simona Constantinescu*). Ea dispreţuieşte interesul care nu este al ei, este o fiinţă schimbătoare, care nu urmăreşte decât satisfacerea instinctelor şi a capriciilor ei. Ne aflăm în faţa unei familii care – împotriva „legilor onoarei" atât de riguros respectate în Spania – se află în plină disoluţie morală.

Regia artistică: *Corneliu Zdrehuş*. Decoruri şi costume: *Paul Fux*.

Un spectacol care, nu după mult timp de la premieră, a dispărut de pe afiş.

*

O stagiune de valoare artistică inferioară celor dinainte: cu patru comedii şi cu o singură lucrare de mare greutate, *Cei din Dangaard*. O stagiune în care s-a renunţat la câteva piese trecute iniţial în repertoriu: „Umbra" lui E. Şvarţ şi „Henric al IV-lea" de Shakespeare. O stagiune care a adus noi membri în colectivul artistic: *Antoaneta Glodeanu* (interpreta principală din filmul „Străzile au amintiri"), *Ana Popa-Buzea, Teodor Buzea, Deda Graur, Gheorghe Şimonca* şi revenirea în teatru a familiei *Zdrehuş, Alla* şi *Corneliu*.

STAGIUNEA 1963/1964 (9)

Regia artistică a spectacolului LUCEAFĂRUL, *Ion Deloreanu*. Asistent regie artistică: *Sanda Tâlvan-Băltăreţu*. Decoruri şi costume: *Tatiana Manolescu-Uleu*. Ilustraţia muzicală: *Lucian Ionescu*.

Spectacole: 55. Spectatori: 31.849.

Nu cred că este cazul să mai prezint piesa. Voi folosi însă multe citate din presa timpului referitoare la evenimentul teatral de la Oradea. De ce eveniment? Va reieşi, foarte clar, din afirmaţiile cronicarilor de specialitate.

Ion Manițiu începe astfel cronica sa publicată în „Tribuna" de la Cluj (nr. 42/1963): *Cercetarea atentă a tezaurului literar și artistic lăsat moștenire de înaintașii noștri a dus – nu o dată – la descoperiri de-a dreptul surprinzătoare. Printre ele se numără, fără îndoială, și îndrăzneața tentativă a Teatrului din Oradea de a scoate din uitare „Luceafărul" lui Delavrancea, astrul mezin al faimoasei trilogii istorice, reprezentat și socotit nereprezentabil de peste cinci decenii, adică din anul premierei (1910), de când a căzut cu zgomot și s-a stins – sau celor de atunci li s-a părut că se stinge – asemeni unui biet meteorit neputincios în a înfrunta înălțimile și a-și desfășura, alături de „Apus de soare" și „Viforul" zborul în eternitate. S-a reluat, așadar, „Luceafărul". E un eveniment important. În special sub aspect literar.*

D. Chirilă scria în „Crișana" din 24 octombrie 1963: *Noua stagiune a început la secția română a Teatrului de Stat din Oradea sub cele mai bune auspicii.*

Revista „Magazinul" aducea următoarea notă, nesemnată: *Dintre cele trei piese ale „trilogiei" lui Delavrancea, „Luceafărul" care este jucat acum de artiștii teatrului din Oradea – a fost mai puțin reprezentantă, întrucât nu atinge valoarea precedentelor. Nu înseamnă însă că „Luceafărul" este lipsit de calități artistice. Or, tocmai acest lucru au căutat să-l dovedească artiștii orădeni punând în scenă piesa. După cum se arată în caietul-program scos sub îngrijirea secretarului literar Stelian Vasilescu, colectivul artistic s-a pronunțat „pro Luceafărul", argumentând că piesa are bogate sensuri, un conflict puternic.* (nr. 316/ 1963)

Florian Potra scria în „Teatrul" (nr. 1/1964): *Când un teatru se angajează să susțină o pledoarie, când are de dat și de câștigat o bătălie artistică – e un semn bun. E semn că oamenii acestui teatru sunt profesionalmente treji, caută drumuri mai puțin umblate, sunt capabili să creeze și să întrețină un climat de artă viu, sunt animați de un proaspăt interes cultural și educativ. E cazul secției române a teatrului orădean, care și-a dus la bun sfârșit ideea revalorificării ultimei drame din „Trilogia Moldovei" a lui Delavrancea, „Luceafărul" (...)* Iată și finalul cronicii:... *Spectacolul „Luceafărul" este simptomatic pentru secția română a teatrului orădean, el demonstrează – ca să-l parafrazăm pe Delavrancea – că numai „teatrele care se cred mici se micșorează".*

Directorul teatrului, actorul Eugen Țugulea, deschidea caietul-program al spectacolului cu un cuvânt la început de stagiune, și, vorbind despre *Luceafărul* afirma: *Am investit în el credință și dăruire pentru artă și adevăr, dragoste pentru frumos și pentru iubitorii de frumos.* Așa a fost. Colaborarea dintre noi, cei de la secretariatul literar, și regizor, în primul rând, a fost extraordinară: sute de ore, zi și noapte, căutam dovezi, în cărți, reviste, etc. etc. încredințați că merită să readucem în viața teatrală piesa lui Delavrancea despre Petru Rareș. Scriam din același caiet-program un articol intitulat „Pro-Luceafărul" în care citez câteva pasaje: *Teatrele au și menirea de a contribui la valorificarea moștenirii literare. Conducerea teatrului nostru, consiliul artistic și secretariatul literar lăsând la o parte linia minimei rezistențe, socotind că „Luceafărul" este îndreptățit să fie văzut de spectatorii zilelor noastre, socotind că valorile sale de conținut și formă atârnă în balanță mai greu decât scăderile, a propus includerea piesei în repertoriul actualei stagiuni* (...) Și motivam de ce suntem, noi orădenii, „pro-Luceafărul": piesa aduce în fața spectatorilor *tot ce a avut esențial istoria acestor ani. Oare sprijinul pe care Rareș îl caută la masele populare nu face parte din conflictul social al epocii.* (...) *Luceafărul merită să fie readus pe scenă și pentru faptul că discută problema unității naționale.*

Să revenim la presa vremii și să dăm câteva citate și despre felul cum a fost apreciată calitatea artistică a spectacolului: *Ion Manițiu – Regia lui Ion Deloreanu, asistat de Sanda Tâlvan-Băltărețu, a acționat în genere energic, a asigurat dinamica, fluența și ritmicitatea necesare spectacolului, îngrijindu-se ca ideile textului să fie cât mai simplu și mai limpede exprimate.* D. Chirilă – viitorul cronicar de teatru, acum de abia reîntors la Oradea de la facultate: *Prin modul în care piesa a fost pusă în scenă s-a făcut*

un serviciu memoriei lui Delavrancea. Teza atitudinii contemporane față de piesa clasică a devenit o realitate evidentă. Spectacolul nu a fost conceput ca o anexă a muzeului de istorie, ci ca un fascicol de lumină aruncat asupra unei perioade din istoria poporului nostru. (...) marele merit al viziunii regizorale și a interpretului Liviu Mărtinuș constă în faptul că nu a idealizat eroul și nu a făcut din el o descindere din „dulci icoane" istoriografice ci o prezență vie, activă, bogată în idei, o prezență reliefată, cu un caracter pregnant. Pentru Mărtinuș rolul constituie o mare realizare actoricească. – Personajul său este un om inteligent, pătruns de o mare și sinceră iubire de țară. Realizat cu o paletă variată, Rareș este când dezlănțuit, când sarcastic, când liric. Ca încadrare istorică Rareș a căpătat ceva din caracteristicile unui prinț al Renașterii, lucind în aprecierea situațiilor, intrasingent, care pune mai presus scopul decât mijloacele. Este o creație care atestă marile posibilități ale acestui actor (...) Spectacolul a prilejuit și altor actori realizări de înaltă ținută. Nicolae Toma a făcut un Mogârdici plin de pitoresc și căldură interioară (...) Toma a văzut personajul său mai ales omul din popor, capabil de fapte mari, atunci când are în față un ideal. (...) O contribuție substanțială la reușita spectacolului aduc un mănunchi de tineri actori. În rolul vornicului Groza, George Pintilescu realizează o compoziție interesantă (...) Și Gheorghe Șimonca are un rol (Corbea) în care încearcă o compoziție de gen (...) Sandomir și Cremene s-au bucurat de o bună interpretare din partea lui Ion Abrudan și, respectiv, Ion Martin, iar Genunea a avut în debutanta Vivi Popescu o interpretă sensibilă (...) Din ampla distribuție mai remarcăm pe Dorel Urlățeanu, al cărui personaj, Hatmanul Mihu este într-adevăr perfid și preocupat doar de propria-i avere; Ion Pater, cu un logofăt Baloș, mare patriot și om de arme, dar mai puțin cărturar. Lili Mihăilescu-Vladimir în îndurerata Oana; Marcel Segărceanu (Matiaș), Constantin Simionescu (Liciu), Valentin Avrigeanu (Hârea).

A scris despre spectacol și *Ion Cazaban*, (în „Contemporanul" nr.44/1963): *Tânărul actor Liviu Mărtinuș concepe rolul lui Petru Rareș în linii austere, respirând forță și maturitate spirituală.* Subliniază reușitele actorilor *Dorel Urlățeanu* și *Octavian Uleu* (Logofătul Trotușan). Laude pentru *George Pintilescu* (Vornicul Groza), *Nicolae Toma* și *Vivi Popescu.*

*

... Cu *Luceafărul*, Ion Deloreanu și colectivul artistic au făcut unul din cele mai importante spectacole din primul deceniu al existenței colectivului.

O comedioară fără mari pretenții, scrisă de altfel cu vervă: MIRELE FURAT de *Ștefan Haralamb* și *Stela Neagu*. Era cam ceea ce trebuia în acel moment atât artiștilor cât și corpului tehnic solicitați enorm la munca pretențiosului spectacol *Luceafărul* dar și publicului care dorea clipe de destindere. Cam atât s-a dorit, mari pretenții nu s-au emis în legătură cu spectacolul care, de altfel, a ținut surprinzător de mult afișul, dovadă că argumentele opțiunii au fost temeinice.

Regia artistică: *Valeriu Grama*. Scenografia: *Romulus Peneș* (pseudonimul lui Romulus Feneș). Costume: *Irina Bortnovski* și *Romulus Peneș*.

CADOURI MUZICALE ȘI SATIRICE a fost un spectacol de estradă, făcut cu știința-i recunoscută în acest domeniu de artistul emerit, primul-regizor al secției maghiare *dr. Gróf László*.

Autorii textelor: *Al.Andy, Mircea Crișan, Grig Schițcu, Stelian Vasilescu*

Spectacolul DISCIPOLUL DIAVOLULUI de *G. B. Shaw* a fost prezentat și la București, la 21 aprilie 1964. Regia artistică: *Sanda Tâlvan-Băltărețu*. Decoruri și costume: *Tody Constantinescu*.

Omul de cultură, regizorul talentat *Sanda Tâlvan* nu a putut supune, așa cum ar fi trebuit, textul lui Shaw. Mai ales că *Discipolul*, prima *piesă pentru puritani*, este una dintre cele mai puternice,

plină de poezie și de adânci semnificații din toată dramaturgia inegalabilului scriitor englez. Lucrarea face dovada ipocriziei puritanilor – în fond pseudo-puritani – și recomanda revenirea la principiile de viață sănătoase. Doamna Dudgeon (*Lili Mihăilescu-Vladimir*) este „puritana" tipică, o femeie căreia Dumnezeu îi îngăduie să strângă avere, să fie avară, să binecuvânteze mari nelegiuri etc. În cealaltă categorie se situează *Richard Dudgeon* (*Liviu Mărtinuș*), care judecându-l pe Dumnezeu după slujitorii săi, se declară „discipolul diavolului". Este o piesă a paradoxului : dacă Dumnezeu face din oameni femei ca Doamna Dudgeon, el nu poate fi decât „discipolul diavolului". Spectatorii – printre care m-am numărat și eu – au primit mai bine spectacolul decât specialiștii în materie. Măcar și pentru faptul că preț de două ore au fost în preajma genialului Shaw... Iată, au trecut aproape 40 de ani de la premieră și încă îmi amintesc de succesul obținut de tânărul *Sandu Simionică* (Richard Dudgeon), de *Liviu Mărtinuș* (*Pastorul Anderson*), *Lili Mihăilescu* (Doamna Dudgeon) și *Dorel Urlățeanu* (Generalul Burgoyne). Cred că în cazul lor și nu doar al lor – actorii buni, unii de excepție, nu pot fi, n-au cum să fie proști interpreți... Spectacolul a fost prezentat și la București și nu-mi amintesc să fi fost socotit o cădere.

Cu această a patra piesă a sa NOAPTEA E UN SFETNIC BUN (după „Ziariștii" a fost „Celebrul 702" și „Șeful sectorului suflete") *Al. Mirodan* a ajuns cel mai jucat dramaturg român contemporan în țară și printre cei mai jucați la teatrele din străinătate (*Ziariștii* în 5 țări, *Celebrul 702* în 8 țări).

Conducerea teatrului orădean și-a reamintit de dramaturgul ancorat în actualitate ca nimeni altul și l-a adus din nou pe scenă. Piesa nu are valoarea *Ziariștilor* dar are un personaj, Ceteraș, care se apropie de calitățile personajului Cerchez din cealaltă lucrare. El se află în conflict cu un inginer capabil profesional. În centrul acțiunii se află Anatol (*Dorel Urlățeanu*), un fost pușcăriaș, Alion, (*Gheorghe Șimonca*), condamnat, pentru huliganism, la câteva luni de pușcărie. Ceteraș, luptând împotriva unor sechele din educația inginerului, îi dovedește că un om care a greșit, accidental, nu trebuie să ducă la izolarea lui. *Noaptea*... are dialoguri excelente, inteligente, cu umor etc.

Reprezentația nu poate fi o reușită de subliniat, dar nici o cădere. De altfel ne aflăm într-o perioadă în care secția română nu cunoștea eșecuri artistice.

Marele dramaturg, (pe atunci jucat pe întregul mapamond), Friedrich Dürrenmatt, supranumit „Aristofan al Elveției" a dat cu VIZITA BĂTRÂNEI DOAMNE o piesă document, îmbrăcată într-o stranie și fantastică ficțiune dramaturgică: el dezvăluie relațiile imperialismului american cu burghezia europeană. O bătrână doamnă – Claire Zachanassian – vine în orășelul Güllen (și) pentru a achita o veche „datorie" celor care o părăsiseră în anii tinereții, oferă un miliard de dolari pentru uciderea unui om. Pe tot parcursul piesei asistăm la modul în care localnicii – a căror moralitate este îndoielnică – reacționează la oferta bătrânei doamne. Piesa are o acțiune palpitantă. Nu e greu de constatat că de fapt crima devine colectivă, deoarece toți locuitorii participă la ea. Dramaturgul condamnă lipsa de moralitate prezentă peste tot la Güllen. Iar mai presus de toate: capitalismul.

Direcția de scenă a fost încredințată unei mari artiste: *Sanda Manu*. Prezentând gândul regizoral, iată ce scrie ea în caietul-program: *Vom prezenta un proces de descompunere morală. Vinovatul principal: banul. Nu vom acuza pe nimeni. Nu vom pierde ideea piesei cu toate că vom accentua pe latura de comedie până la grotesc. Spectatorii vor râde, apoi vor medita. Vom ocoli melodrama. Totul este aici în relații de junglă.*

Un spectacol excepţional, de top, în care totul avea strălucire: regia, scenografia, interpretarea. Dintre reuşitele artistice mă voi referi doar la una: *Maud Mary* în rolul bătrânei doamne, marea realizare a întregii sale vieţi artistice. Au fost voci în presă care au pus-o pe *M.M.* alături de faimoasele interprete din lume, în teatru şi film ale rolului. Un loc bun în top îi revine direcţiei de scenă.

Regia artistică: *Sanda Manu*. Asistent regie artistică: *George Pintilescu*. Decoruri şi costume: *Ion Popescu Udrişte*. Ilustraţia muzicală: *Lucian Ionescu*. Peruci: *Vincze József*.

Acţiunea piesei SURORILE BOGA de *Horia Lovinescu* se desfăşoară într-un orăşel moldovenesc în perioada 1943–1946, în anii în care, pentru români, susţine un personaj, „s-au ales apele de pământ". Prin intermediul a trei surori, Lovinescu dă imaginea oamenilor pentru care revoluţionarea realităţii înseamnă, implicit, revoluţionarea propriilor destine. Bune realizările obţinute de *Vivi Popescu* (Ioana), *Olga Sârbul* (debut orădean, Valentina), *Alla Tăutu* (Iulia). Peste orice aşteptare izbânda lui *Ion Martin* (prea puţin distribuit în roluri importante în Radu Grecescu). A fost al treilea succes al stagiunii.

Ca în orice basm şi aici lupta se duce între bine şi rău. De data aceasta cele două părţi se vor lupta pentru FLORICICA PURPURIE (de I. Karnauhova şi I. Brausevici) simbol al curăţeniei şi frumuseţii sufleteşti. Numai că în preajma răului floricica nu poate oferi fericire, ea se ofileşte. Metafora e generoasă, mesajul luminos.

În distribuţie, pentru prima dată pe scena teatrului orădean – tânăra actriţă *Aurora Ciulic-Simionică*.

STAGIUNEA 1964/1965 (10)

În vederea documentării pentru pregătirea spectacolului, HORIA, de *Mihail Davidoglu* regizorul Ion Deloreanu, scenograful Nagy Sándor, interpretul rolului titular, Vasile Constantinescu şi Stelian Vasilescu, secretarul literar s-au deplasat, pentru o perioadă de 10 zile, în Apuseni, parcurgând traseul revoluţiei din 1784, vizitând Câmpenii (preludiul revoluţiei), Arada, Cărpinet, Abrud şi muzeele etnografice din zonă. În caietul-program al spectacolului a fost publicat un supliment despre această călătorie de studiu documentar.

Teatrul orădean a fost al treilea din ţară care a montat piesa, premiera absolută având loc, la 3 iunie 1957, la Teatrul Municipal din Bucureşti, primul interpret al lui Horia fiind Toma Dimitriu. A urmat Iaşiul.

Mihai Davidoglu a lăsat o piesă în care eroul principal al dramei este prezentat ca un conducător a cărui voinţă este însăşi expresia maselor răsculate. Unul din meritele lucrării dramatice constă în aceea că pe fundalul unor fapte istorice de excepţie rămâne omul cu activitatea lui socială, personalitatea care cuprinde fapte obişnuite de viaţă şi fapte cu o intensă semnificaţie patriotică. Piesa asigură premizele unui spectacol pătruns de suflu istoric, patriotic, educativ.

Intenţia autorului a fost bine înţeleasă de regizorul *Ion Deloreanu* şi de interpreţii principali ai spectacolului: *Vasile Constantinescu* (Horia) actor cu o forţă artistică remarcabilă, *Nicolae Toma*

(Cloşca), *Liviu Mărtinuş* (Crişan). La spectacol şi-au adus aportul şi câţiva actori de la secţia maghiară şi anume: dr. *Gróf Ladislau* (Eszterházi), *Rádai Imre, Borsos Barna, Battyán Coloman*. Mai amintesc contribuţia la reuşita spectacolului a altor actori: *Eugen Ţugulea, Valentin Avrigeanu, Constantin Simionescu, Ion Martin, Lili Mihăilescu-Vladimir, Dorel Urlăţeanu, Mişu Vladimir, Ilie Iliescu, Ion Abrudan, Val. Grama, Olga Sârbul, Maud Mary, Octavian Uleu* şi *Boris Petroff* aflat la debutul său orădean.

Regia artistică: *Ion Deloreanu*. Decoruri: *Nagy Sándor*. Costume: *Eliza Zisiade*. Ilustraţia muzicală şi sonorizare: *Dorel Olea*. Peruci: *Vincze Iosif*. Lumini: *Toth Alexandru*.

Spectacolul de Revelion 1965 DRAGOSTE, POVESTE NOUĂ de *H. Nicolaide* şi *I. Berg* cu contribuţia actorilor: *Liviu Mărtinuş, Simona Constantinescu, Ion Abrudan, Marilena Negru, Ion Pater, Boris Petroff, Doina Ioja, Marcel Segărceanu, Nicolae Toma şi Olga Sârbul*, mai mult sau mai puţin dornici să interpreteze nişte rolişoare de comedie...

Spectacolul, a fost vesel cu o muzică excelentă şi a întrunit un mare număr de reprezentaţii.

După 9 ani, din nou *Muşatescu* pe scena orădeană, de data aceasta. ...ESCU, piesă scrisă în 1933, în care apar personaje din *Titanic vals*, înlănţuite acum în noi conflicte, după 20 de ani, dar continuându-şi evoluţia ascendentă pe drumul parvenitismului politicianist înfăţişat anterior. Totul în piesă gravitează în jurul lui Decebal Necşulescu care nu se mai mulţumeşte cu un post de deputat ci vrea, musai, să ajungă într-un fotoliu ministerial. Tabloul social este palid, comparativ cu cel din „Titanic" în schimb piesa este presărată cu multe glume, situaţii comice exagerate. Şi la Oradea s-a râs în hohote la spectacol. În rolul lui Decebal îndrăgitul actor *George Pintilescu*, în jurul lui mişunând personaje interpretate de *Mişu Vladimir, Vasile Constantinescu, C. Simionescu, V. Grama, Jean Săndulescu, Doina Urlăţeanu, Lili Mihăilescu-Vladimir, Mia Popescu* (nou venită în cadrul colectivului), *Grig Schiţcu, Valentin Avrigeanu, Octavian Uleu, Ana Popa, Ion Martin, Anca Miere-Chirilă, Eugen Ţugulea* şi *Ilie Iliescu*.

Regia artistică: *Dorel Urlăţeanu*, artist emerit al R.P.R. Scenografia: *François Pamfil*.

Ştiam că ne aflam în faţa unei piese dificile. Pornind la drum cu *Ioan Pater*, actor de comedie talentat dar lipsit de cultura necesară pentru o bună pregătire a rolului Volpone – spectacolul VOLPONE de Ben Jonson a fost un eşec, cu toate încercările lui *Jean Săndulescu, Ilie Iliescu, Constantin Simionescu, Octavian Uleu, George Pintilescu* etc. de evitare a nereuşitei...

OPERETA, OPERETA a cuprins selecţie cu arii din operete şi momente satirice.

Regia artistică: *dr. Gróf László*. Scenografia: *Nagy Alexandru*. Costumele: *Marianca Ţicvan-Jancsó*. Conducerea muzicală: *Matolcsi Zoltán*. Printre interpreţi: *Papp Magda, Belényi Francisc, Jean Săndulescu, C. Simionescu, Mia Popescu, Szokolai Susana, Palóczy Frigyes*.

Într-o vreme când se juca pe scenele teatrelor de pe mapamond, nu se putea ca, la Oradea, consiliul artistic al secţiei române să nu propună o lucrare a teatrului millerian: a fost aleasă drama VEDERE DE PE POD de *Arthur Miller*. Spiritul critic al marelui dramaturg american faţă de unele slăbiciuni evidente din lumea capitalistă contemporană este prezent într-o piesă în care se întâlnesc elemente din teatrul antic şi de cel modern. În centrul acţiunii stă un emigrant italian Eddie Carbone

(*Vasile Constantinescu*). Ajuns muncitor într-un port el simte cum este mistuit de o dragoste semi-incestuoasă față de tânăra sa nepoată Catherine (interpretată de noua sosită în colectiv, *Marilena Negru*). Pierzându-și capul Eddie nu mai înțelege ce se petrece cu el, ajungând până la a-și trăda tovarășii de muncă. Demascat ca denunțător, el se va sinucide.

Acceptând să monteze acest spectacol, tânărul actor-regizor *Valeriu Grama*, s-a aflat (despărțit de R. Penciulescu cu care făcuse acea *Ciocârlie*, spectacol de neuitat) la prima încercare de mare dificultate. Spectacolul a făcut dovada că a trecut-o cu bine. Eddie al lui *Vasile Constantinescu* va fi unul din succesele artistice ale acestui mare actor, care, din păcate, nu a stat la Oradea decât puțin timp. I-au fost buni parteneri pe scenă: *Ion Abrudan* (Louis), *Marcel Segărceanu* (Mike), *George Pintilescu* (Alfieri), *Marilena Negru* (Catherine), *Olga Sârbul* (Beatrice), *Eugen Țugulea* (Marco), apoi *Boris Petroff* și dublura sa *Ion Martin* (Rodolfo), *Jean Săndulescu* (Ofițerul). Stagiunea se va încheia cu un spectacol de ținută. Despre curajul opțiunii și despre succesul reprezentației a scris o (excelentă) cronică teatrală tânărul Valentin Chifor (azi profesor universitar la Oradea). El saluta *efortul colectivului actoricesc,* și aprecia *limbajul scenic modern.* („Crișana", 13 iunie 1965)

*

La ședința de analiză a stagiunii, de la sfârșitul lunii iunie, semnatarul acestor rânduri își lua la revedere de la cei alături de care vreme de opt ani făcuse tot ce era posibil pentru ca secția română să se înscrie printre teatrele cu un repertoriu valoros. La secretariatul literar – cel mai important sector teatral după cel al trupei artistice propriu-zise – îmi vor urma două tinere absolvente ale Filologiei din Timișoara, Stanca Ponta (cu o scurtă practică la secretariatul literar din Arad) și *Elisabeta Pop* pe care întreaga suflare teatrală românească o apelează, cu simpatie și stimă – *Vetuța* (care venea după trei ani de învățământ, tot din părțile Aradului).

SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA PRIMULUI DECENIU DE VIAȚĂ TEATRALĂ LA ORADEA

În noiembrie 2001 se vor împlini 46 de ani de când gongul anunța începerea primului spectacol al colectivului artistic de la secția română a Teatrului de Stat Oradea. Publicul, care umplea, până la refuz, sala de spectacole și întreaga țară afla despre pionieratul de la Oradea. Încă din seara de 26 noiembrie 1955 se anunța ceea ce avea să se întâmple: teatrul va deveni (și pentru spectatorii români din Bihor) un mijloc puternic de a ne cultiva limba și de a ne întări conștiința. În acea seară, deasupra sălii pluteau cuvintele lui Al. Roman - cel mai mare dintre marii bărbați pe care i-a dat Bihorul de după 1848: *Naționalitatea fără limbă e ca sufletul fără minte.*

O privire retrospectivă face dovada că în primul deceniu de teatru românesc la Oradea au fost înregistrate câteva din cele mai importante succese artistice din existența instituției - amintesc doar: *Ciocârlia, Montserrat, Aristocrații, Cyrano de Bergerac, Vizita bătrânei doamne, Omul care aduce ploaie, Unchiul Vanea.* În existența sa de o jumătate de secol colectivul artistic românesc de la Oradea a avut regizori buni, dar *niciodată mai buni ca Penciulescu și Moisescu.* Niciodată succesele artistice nu s-au înșirat, unul după altul, ca în primii ani; niciodată regizorii și actorii nu au dus munca lor până la realizarea *idealului* (sau în preajma lui) ca în cazul regizorilor citați și a unor actori uriași precum *Ion Marinescu* și *Maud Mary.* Și nu departe de ei s-au aflat și alți mari artiști precum *Dan Alecsandrescu, Constantin Simionescu, Dorel Urlățeanu* (artist emerit), *Jean Săndulescu, Liviu Mărtinuș Ștefania Popescu, Ricardo Colberti* și nu doar aceștia...

La capătul primelor zece stagiuni Oradea cunoștea un nou freamăt cultural românesc: se punea, atunci, bazele celei de-a *V-a serii a bătrânei „Familia"*, marea ctitorie din 1865 - a holodanului Iosif Vulcan. Dar până la apariția noii reviste (în septembrie 1965), vreme de zece ani, secția română a teatrului din localitate avusese rolul de *cetate a culturii.* Prin spectacole dar și prin regizori și actori. Pentru că acolo, la teatru, se găseau câțiva dintre intelectualii de prestigiu ai urbei: *Constantin Simionescu, Dorel Urlățeanu, Maud Mary, Valentin Avrigeanu, Valeriu Grama, Radu Reisel, Ion Marinescu, Jean Săndulescu, Cristina Tacoi, Eugen Țugulea.* Toată inteligența orașului le căuta apropierea... În locuințele câtorva tineri actori, se puneau atunci bazele unor frumoase biblioteci din cărțile cumpărate - ieftin și în rate - de la standul secretariatului literar. Când au părăsit teatrul câțiva au dus cu ei și o importantă bibliotecă. Îmi amintesc că alți trei actori vârstnici, aveau biblioteci de invidiat: *Constantin Simionescu, Dorel Urlățeanu* și *Ricardo Colberti.* Teatrul era în acei ani și principala *casă de modă* a orașului. Pentru felul și eleganța cu care se îmbrăcau, zeci de oameni întorceau capul ca să-i admire pe *Mișu Vladimir, Maud Mary, Jean Săndulescu, Doina Urlățeanu, Vera Varzopov, Veronica și Ricardo Colberti, Tatiana Manolescu-Uleu.* Pentru felul lor de-a fi, pentru relațiile apropiate cu mulți dintre spectatori, unii actori se numărau printre cei mai simpatizați oameni din oraș precum: *Liviu Mărtinuș, George Pintilescu, Lili Mihăilescu, Grig Schițcu, Dorel Urlățeanu Octavian Uleu.* Poate cel mai iubit și stimat dintre toți era „Nea Titi", adică C. *Simionescu,* cel care jucase pentru prima oară teatru la Oradea încă în 1920, pe când făcea parte din prima trupă a lui Zaharia Bârsan, întemeietorul Teatrului Național din Cluj, în 1919.

Erau câteva restaurante, crame și cafenele unde oamenii căutau să fie cât mai aproape de locul unde se aflau actorii, la mese, nu pentru a afla „bârfe", ci mai ales pentru poveștile artiștilor.

Îmi amintesc că după moartea lui Jean Săndulescu (care a început să moară în scenă, pe când interpreta rolul Profesorului din „Cartea luiIoviță") și la moartea lui Octavian Uleu, (mort într-un accident de avion, care s-a prăbușit nu departe de Sibiu și de satul natal al actorului - deci după moartea lor, vreme de săptămâni, ca *omagiu* adus lor, nimeni nu se așeza la masa unde aceștia petreceau ore întregi, după repetiții și după spectacole!

Erau *ani de aur* artistici, vreme în care actorii și regizorii munceau cu suflet, cu talent și cu multă sudoare, ca spectacolele să fie cât mai bune. Se instalase o tradiție de muncă entuziastă și dezinteresată. Publicul a simțit acest lucru și de aici o bună parte din stima și dragostea lor pentru teatru.

Cele mai multe spectacole - 121 - au fost date cu *Omul care aduce ploaie*. Cel mai mare număr de spectatori/spectacol a fost înregistrat la *Ciocârlia* cu o medie de 575 spectatori.

Deoarece o monografie trebuie să șteargă colbul vremii și să încerce a fixa faptele în memoria urmașilor, spre finalul acestui capitol mă voi opri, pe scurt, la cei care au condus destinul teatrului, directorii instituției.

1. *Molnár János*, care îndeplinea funcția încă din 1949 va fi director până în 1957. Cu toate că la origine era cizmar, el era respectat pentru activitatea desfășurată, pentru felul cum se apropia de oameni. - Încă din 1954 el a sprijinit demersurile oficiale pentru înființarea secției române.

2. La începutul anului 1957, după plecarea lui *M.J.* a devenit director interimar o (excelentă) actriță de la secția maghiară, am numit-o pe *Dukász Anna*, nesimpatizată de membrii colectivului din care făcea parte (cauzele erau multe, printre care și știința de „băga zâzanie"). Un directorat fără nimic de semnalat.

3. Al treilea director al teatrului va fi *Andrei Dauer*, numit în această funcție după ce vreme de 10 ani se ocupase pe linie de partid și de stat de problemele culturale ale județului, cel care a avut o contribuție esențială la acțiunea de înființare a noii secții. Nu va „rezista" decât trei ani, până în 1960, ani care (nu întâmplător) au fost ai marilor succese artistice, a creșterii numerice și valorice a colectivului artistic românesc (numărul celor de la secția maghiară era, până atunci, mult mai mare). Directorul știa să-și aleagă colaboratorii (secretarul literar, regizori, membri ai consiliilor artistice etc.) și, având totală încredere în ei, le dădea „mână liberă". Niciodată nu a luat o hotărâre dictatorială cu privire la repertoriu (în primul rând) sau la alte evenimente importante pentru viața celor două colective artistice. Nu o singură dată, (în timp ce era în teatru, dar și după aceea) *Radu Penciulescu* și a scris despre calitățile de bun conducător ale lui *A.D.* Iar *Ion Marinescu* a lăsat această dedicație pe un caiet-program. *Domnului Dauer Andrei, cel mai bun director de teatru pe care l-am avut: prin intuiția sa artistică, bun gust și bun simț, obiectivitate maximă și probitate desăvârșită.* Tocmai aceste calități au făcut să nu fie pe placul unor conducători locali, care la finele anului teatral 1960 l-au destituit din funcție.

4. *Eugen Țugulea* a fost director între anii 1960-1968 și 1972-1977. Faptul că el a fost numit în funcție după plecarea lui *D.A.* a fost binevenit, deoarece *E.Ț.* era apreciat de publicul spectator, iar în cadrul colectivului a avut mereu un cuvânt de spus. L-a preocupat alegerea repertoriului: se interesa de problemele artistice cele mai importante ale celor două colective, într-un cuvânt primul său directorat (mă refer doar până la finele stagiunii 1964) a fost de folos instituției pe care, iată, o servește, cu talent și abnegație de... 45 de ani! O viață de om dedicată artei teatrale!

În fine, câteva cuvinte și despre colaboratorii artiștilor: *personalul tehnic*, care era, atunci, de excepție. Regizori tehnici: *Dalma Simionescu* (1955-1999) și *Veronica Colberti* (1957-1964). Sufleori: *Cornelia Brezeanu* (1955-1957), *Agy Segărceanu* (1955-1973) și *Sofica Spoială*. Să nu-l uit pe șeful de producție Tiszai. Fără sprijinul lor, al electricienilor și sonorizatorilor - spectacolele nu au fost și nu sunt posibile.

TEATRUL ORĂDEAN ÎNTRE ANII 1965-1985

STAGIUNEA 1965/1966 (11)

Pe la mijlocul anilor '60, activitatea teatrului orădean a fost pusă sub semnul crizei. Se vorbea de o stagnare în evoluția trupei, de o insuficiență a propunerilor regizorale ca și de o lipsă de ambiții în stabilirea repertoriului. Poate într-o oarecare măsură exagerată (dar de unde nu este foc nu iese fum), criza a stârnit discuții, dar și o oarecare derută în sânul trupei, ceea ce s-a tradus prin destule spectacole plafonate valoric. N-au lipsit însă și succesele, fie ele și relative, ceea ce era firesc pe o scenă pe care evoluau actori de ridicată cotă profesională, precum Dorel Urlățeanu, Maud Mary, Lili Mihăilescu, Constantin Simionescu, Mișu Vladimir, Jean Săndulescu, George Pintilescu, Simona Constantinescu, Nicolae Toma, Vasile Constantinescu și destui alții de generație medie sau tânără, cărora tocmai li s-au alăturat doi actori de respectabilă suprafață artistică, transferați de la Cluj - Viorica Cernucan și Vladimir Jurăscu - precum și reprezentanți ai tinerei generații, Gina Nicolae, Nicolae Barosan și Boris Petroff, cu toții capabili să se implice în acte artistice de cel mai ridicat nivel. Chiar dacă nu se situau pe același palier valoric, cei trei regizori ai teatrului - Ion Deloreanu, Corneliu Zdrehuș și Valeriu Grama - aveau la activ destule spectacole bune care să justifice exigențele ce-i înconjurau și să atenueze frământările interne. Domina însă amintirea unor regizori ca Radu Penciulescu, Valeriu Moisescu sau Dan Alecsandrescu care dăduseră stagiunilor anterioare un plus de strălucire, făcuseră spectacole de rezonanță națională, reculul produs după plecarea lor fiind greu acceptat de trupă, de critică și de public (chiar dacă acesta continua să umple sala într-un număr greu de imaginat în zilele noastre). În aceste condiții, stagiunea 1965-1966 nu a fost una la înălțimea exigențelor, dar a avut, totuși, câteva spectacole bine primite.

Continuându-și programul, pentru o vreme singular în peisajul teatral românesc, de cultivare a piesei istorice, (înaintea intrării acestui gen în zodia inflaționistă), teatrul din Oradea a venit cu o noutate absolută și totodată o mare surpriză. Noutatea se numea *Mihai Viteazul* iar surpriza consta în repunerea în circulație a unui scriitor cunoscut în perioada interbelică mai ales ca autor de literatură de consum, cu priză la publicul de modestă condiție culturală. Era vorba de Octav Dessila, a cărui tentativă de reintrare în literatură, fie și pe poarta dramaturgiei de inspirație istorică, a stârnit destule controverse. Susținută cu fervoare, printre alții, de o autoritate în materie precum Victor Eftimiu, prezent pe atunci în repetate rânduri la Oradea, piesa lui Octav Dessila a mobilizat multe energii ale teatrului, care au izbutit până la urmă un spectacol onorabil. Regizorul Ion Deloreanu și interpretul principal Eugen Țugulea au avut de înfruntat destule dificultăți ce țineau de o concepție de acum depășită despre dramaturgia istorică: discursivism patriotard, arhaism lingvistic cu aură neaoșistă, semne de tratare a istoriei printr-o grilă mitologizantă. Dar

cum publicul era dornic încă de teatru istoric (saturația avea să vină în anii următori) spectacolul, nu lipsit de tensiune dramatică și nici de un patos echilibrat, a fost bine primit.

Două spectacole cu piese din dramaturgia interbelică aveau să țină afișul stagiunii: *Gaițele* de Al. Kirițescu și *Visul unei nopți de iarnă* de Tudor Mușatescu, ambele în regia lui Valeriu Grama. Chiar dacă nu s-a remarcat printr-o deosebită personalitate, înscriindu-se pe linia unei tradiții deja configurate, spectacolul cu *Gaițele* a avut meritul și șansa unor foarte bune evoluții actoricești. Maud Mary a strălucit în rolul *Anetei Duduleanu*, Lili Mihăilescu (*Zoe*) a urmat-o cu brio iar Anca Miere-Chirilă (*Lena*) a reușit să-și facă loc fără decalaj valoric între experimentatele sale colege. Triunghiul „gaițelor" a fost astfel foarte bine consolidat. Memorabil și cuplul fraților Duduleanu în care Constantin Simionescu și Mișu Vladimir s-au întrecut într-o veritabilă paradă comică de foarte bună calitate. Viorica Cernucan (*Margareta*), Vladimir Jurăscu (*Mircea*), Simona Constantinescu (*Vanda*), Alla Tăutu (*Fraulein*) au cules și ei binemeritate aplauze.

Interesant comentariul din *Crișana*, semnat de Barbu Dragoman (alias Nicolae Balotă): „O reprezentare a *Gaițelor* trebuie să țină seama de caracterul satiric-polemic al textului ca și de ambiguitatea sa grotesc-tragică. Arta regizorului, ca și a protagoniștilor, e de a nu cădea în bufonerie, dar în același timp, de a nu încărca atmosfera uneori plină de tensiune dramatică a piesei. În spectacolul pe care teatrul din Oradea l-a prezentat în regia lui Valeriu Grama, acest echilibru interior al piesei a fost realizat. Regia a creat momente de ferocitate dramatică pe lângă altele de decompresiune în comic."

Visul unei nopți de iarnă a însemnat un mare succes pentru Viorica Cernucan într-un rol (*Doruleț*) realizat cu farmec abundent, având în Vladimir Jurăscu și Ion Abrudan parteneri de încredere.

Un alt spectacol care a reținut atenția în această stagiune a fost *Jupiter se amuză* de A. J. Cronin, în regia lui Corneliu Zdrehuș. Inspirată (ca și romanele care i-au adus autorului celebritate mondială) din lumea medicală, piesa lui Cronin abordează condiția morală a intelectualului într-o societate care nu întotdeauna îl înțelege ori îi este favorabilă. Este o ciocnire între abnegația și spiritul de sacrificiu ale omului conștient de îndatoririle sale față de semeni și meschinăria din jur, inclusiv din primul cerc, cel profesional. Corneliu Zdrehuș a reușit un spectacol tensionat, bine condus și bine construit, oferind unor interpreți ca Vasile Constantinescu, Dorel Urlățeanu, Alla Tăutu, Jean Săndulescu, Simona Constantinescu, Gina Nicolae ș.a. șansa unor evoluții apreciabile.

Eșecurile stagiunii s-au numit *Șantajul* de Irwin Shaw, o premieră pe țară prin care Corneliu Zdrehuș n-a reușit să impună un spectacol demn de atenție, și *O mișcare greșită* de Virgil Stoenescu (regia: Ion Deloreanu), o alcătuire dramaturgică fragilă, supusă unei tentative fără șansă de „problematizare" a unei actualități artificial confecționate, deficiențe pe care spectacolul n-a făcut decât să le accentueze.

STAGIUNEA 1966/1967 (12)

A fost încă o stagiune cu multe căutări, cu proiecte ambițioase, unele acoperite prin spectacole remarcabile, altele rămânând doar expresii ale unor vanități de moment. Frământările în colectiv au continuat, reacțiile presei au fost contradictorii, dar publicul a rămas, în general, fidel teatrului.

De fapt se traversa o perioadă fastă din acest punct de vedere, publicul românesc fiind uimitor pentru observatorii străini prin marea sa dragoste pentru arta scenică, sălile din toată țara cunoscând veritabile asalturi din partea unor spectatori dornici de spectacole bune. Era și o perioadă în care regizori de primă mână (Liviu Ciulei, Radu Penciulescu, Valeriu Moisescu, Lucian Pintilie, Vlad Mugur, Dinu Cernescu ș.a.) porniseră un veritabil proces de înnoire a artei teatrale, dar nici cei din generația anterioară (Sică Alexandrescu, Marietta Sadova, Moni Ghelerter și alții răspândiți prin teatrele din țară) nu depuseseră armele. Era o emulație specială, care i-a făcut pe unii specialiști străini să declare că la acea oră capitala teatrului european se stabilise la București, cu iradieri în întreaga țară. Nici teatrul orădean nu putea rămâne complet în afara acestui curent, chiar dacă spectacolele sale cunoșteau, de la o premieră la alta, mari decalaje valorice.

Un moment important al stagiunii l-a reprezentat începerea unei colaborări (ce avea să se întindă pe mai multe stagiuni) cu eminenta regizoare și profesoară Marietta Sadova, care avea să lase urme benefice asupra trupei. Pedagog de înaltă clasă, Marietta Sadova a știut să facă din lucrul cu actorii orădeni veritabile cursuri de recalificare, în urma sa trupa rămânând revigorată profesional pentru multă vreme. Spectacolul de început al acestei colaborări avea să fie *Act venețian* de Camil Petrescu, având-l în rolul principal pe Vladimir Jurăscu, secondat de Octavian Uleu (*Nicola*), Viorica Cernucan (*Alta*), George Pintilescu (*Cellino*) și Anca Miere-Chirilă (*Servitoarea*). A fost un spectacol în care interpreții orădeni au fost în situația de a evolua la randament maxim. *Pietro Gralla* a avut în interpretarea lui Vladimir Jurăscu monumentalitate iar setea sa de absolut în dragoste a fost credibilă. Viorica Cernucan a fost, în rolul *Alta*, o femeiușcă înzestrată cu farmec, dar lipsită de raționalitate, adică exact cum o vedea Camil Petrescu, George Pintilescu – un gigolo ale cărui succese la femei sunt invers proporționale cu înzestrarea intelectuală sau cu tăria de caracter, atribut pe care actorul a știut să-l pună bine în evidență, în timp ce Octavian Uleu a mizat pe puritatea omului simplu, evidențiind un devotament călit în bătălii și aventuri comune. Pentru că am vorbit de monumentalitate, să subliniem că ea a fost nota predominantă a întregului spectacol ce a configurat o Veneție care încă nu-și epuizase în întregime gloria de altădată.

Proiectul orădean privind cultivarea piesei istorice a continuat cu o scriere de ultimă oră – *Io, Mircea Voievod* de Dan Tărchilă. Ne aflăm într-un moment în care genul a fost îmbrățișat de autorități iar dramaturgii îndemnați să-l întrețină cu piese noi, mare trecere având cele care recurgeau la alegoria istorică pentru a pune prezentul într-o relație cât mai străvezie cu tradiția. Declarativismul patriotard și ilustrativismul constituiau principalele mijloace la care recurgeau succesorii lui Alecsandri, Delavrancea sau Davila. Încep să se facă din ce în ce mai mult simțite „tezele" conform cărora românii sunt depozitarii tuturor calităților – eroism fără margini, dar și un spirit pacifist indiscutabil, dragoste pentru pământul strămoșesc și absența oricăror tendințe de a agresa pe alții sau de a le râvni teritoriile – idei de conjunctură care vor eroda în anii următori acest gen dramaturgic. Nici piesa lui Dan Tărchilă nu era scutită de asemenea tendințe, mai puțin sesizate la vremea respectivă. Totuși, un schimb de replici precum „– Suntem puțini, Măria Ta", „– Puțini, dar români!" a stârnit destule ironii, în schimb tirade precum „Aș da brațul meu drept dacă aș ști că nu va mai fi nevoie să scot niciodată sabia din teacă. E mult mai ușor să câștigi zece victorii pe câmpul de luptă decât să faci o pace fără vărsare de sânge" treceau încă neamendate. Spectacolul a fost realizat în tradiția teatrului romantic de inspirație istorică de către Ion Deloreanu, regizor care își făcuse „mâna" în materie, semnând o suită de montări onorabile. Rolul titular a fost jucat de doi interpreți, Nicolae Toma și Eugen Țugulea, în stiluri distincte, primul mai interiorizat, mai cald

şi mai problematizat, al doilea insistând pe dârzenia şi natura patetică a personajului. George Pintilescu (*Spătarul Sin*), Vladimir Jurăscu (*Pater Francisc*), Alla Tăutu (*Doamna Mara*), Gina Nicolae (*Arina*), Viorica Cernucan (*Vişa*), Nicolae Barosan (*Mihail*) au avut şi ei evoluţii demne de reţinut.

În momentul discutat Paul Everac era un dramaturg în plină ascensiune, piesele lui „de actualitate" aducând ceva nou în peisajul destul de arid al vremii. *Simple coincidenţe* era una dintre acestea. Faptul că un activist nu era doar un infailibil purtător al „moralei proletare" (de fapt un conglomerat de norme greu de regăsit în viaţa reală, dar care inundaseră literatura vremii până la a o face indigestă), că şi lui viaţa, ba chiar propria familie, îi pot oferi surprize pentru care nu are soluţii imediate, că şi în „noua societate" există disensiuni între generaţii, că tineretul nu se mulţumeşte cu ideile de-a gata şi cu sfaturile schematice ale celor în vârstă etc., aduceau ceva nou în câmpul dramaturgiei. Azi ele ni se par datate, schematice şi convenţionale, atunci aveau o receptare destul de bună, mai ales că Paul Everac se dovedea un abil meşteşugar, piesele sale fiind relativ bine construite iar replica era tensionată şi nu de puţine ori cu subtexte care dădeau spectatorului sentimentul unei complicităţi. Spectacolul realizat de Valeriu Grama, chiar dacă n-a trecut cu mult peste valoarea mijlocie, a atras atenţia prin punerea în pagină a noutăţilor mai sus amintite oferite de text, iar interpreţii şi-au făcut datoria. George Pintilescu în rolul principal, activistul *Emil Vlăsceanu*, a jucat cu apreciabilă tensiune interioară, Viorica Cernucan (*Teodora*) şi Simona Constantinescu (*Cecilia*) au conturat două caractere complementare în rolurile celor două femei care i-au intersectat viaţa, Jean Săndulescu a realizat o foarte frumoasă compoziţie în rolul unui bătrân profesor aparent mizantrop, dar în fond doar exigent şi foarte dornic de a lăsa în urma sa un lucru bine făcut. Spectacolul a oferit şansa debutului a doi tineri – Marina Maican-Velcescu (*Daniela*) şi Mihai Velcescu (*Sorin Vlăsceanu*) – care ulterior aveau să lase urme prin mai multe teatre din ţară.

Un spectacol mult comentat, din păcate nu la modul pozitiv, l-a constituit *Macbeth*, montare de la care s-a vrut foarte mult, dar s-a obţinut foarte puţin. În strategia teatrului orădean *Macbeth* trebuia să fie o lovitură, care pe de o parte urma să spulbere mediocritatea care îşi făcea culcuş în teatru, dar şi să „rupă gura" celor care o sesizau şi o denunţau. Din păcate, acest impresionant salt preconizat n-a avut parte de o elementară pregătire. S-a trecut direct la una din cele mai dificile tragedii shakespearene după ce până atunci din opera marelui Will nu se jucaseră la Oradea decât două comedii, tragediile de orice fel cam lipsiseră de pe afişul instituţiei, actorii nu aveau deci o pregătire pentru o atât de temerară încercare, greu abordabilă de către toţi marii regizori ai lumii. (Nu întâmplător chiar Laurence Olivier a abandonat proiectul *Macbeth*, simţindu-se depăşit de complexitatea acestei opere a lui Shakespeare.) La Oradea, regizorul Ion Deloreanu şi-a asumat riscul, fără a putea evita eşecul. George Pintilescu s-a agitat mult în scenă, dar n-a descifrat decât puţin din profunzimile personajului titular, la fel ca şi Simona Constantinescu, a cărei *Lady Macbeth* a fost lipsită de forţă dramatică. Spectacolul a fost marcat şi de un decor cu totul neinspirat, o greoaie construcţie metalică greu manevrabilă imaginată de Vladimir Popov, care întrerupea şi îngreuna acţiunea. Puţinele momente de teatru autentic au fost oferite de George Musceleanu, proaspăt integrat în trupa orădeană, interpret al regelui Duncan, care a reţinut atenţia printr-o justă intuire a personajului şi printr-o elevată rostire a versului shakespearean, şi, eventual, de către grupul vrăjitoarelor (Ulpia Musceleanu, Anca Miere-Chirilă şi Alla Tăutu) căruia regizorul i-a găsit formula adecvată de desfăşurare.

Stagiunea a mai înregistrat și un bun spectacol pentru copii cu o piesă care a făcut carieră în toată țara – *Mușchetarii Măgăriei Sale* de Ion Lucian și V. Puicea. Era o perioadă în care micii spectatori erau avuți în vedere aproape stagiune de stagiune.

STAGIUNEA 1967/1968 (13)

A fost o stagiune cu multe semne pozitive, atât în privința numărului de premiere (nu mai puțin de opt), a calității celor mai multe dintre ele, a unei apreciabile deschideri spre zone mai puțin sau deloc frecventate în acea vreme (pentru prima oară la Oradea a fost jucat Fr. Dürrenmatt, o piesă din perioada Restaurației engleze a fost jucată în premieră pe țară, la fel și spaniolul Alejandro Casona). Tot o noutate a fost și opțiunea pentru o piesă de Ion Omescu (dramaturg care introducea un spirit modern în dramaturgia istorică), iar în materie de teatru clasic s-a urcat până la Moliere. A continuat și colaborarea cu personalități importante ale regiei românești, Mariettei Sadova adăugându-i-se Sanda Manu, sau cu scenografi de talia lui Traian Nițescu și Ștefan Hablinschi.

La vremea respectivă, *Romulus cel Mare* de Friedrich Dürrenmatt însemna pentru trupa orădeană o grea probă valorică prin natura insolită a comicului practicat de dramaturgul elvețian, un comic de factură intelectuală, cu multe paradoxuri, aluzii, anticipări istorice („Ne așteaptă un întunecat Ev Mediu" spune unul din personaje în momentul în care prăbușirea Imperiului roman este iminentă), cu ironii subtile la adresa istoriei și a personalităților sale. Este meritul regizoarei Sanda Manu acela al unei remarcabile omogenizări stilistice a trupei și descoperirea pentru publicul orădean a unui dramaturg profund și plin de surprize. Regizoarea a surprins foarte bine, printr-o lunetă comică, lumea crepusculară în care, din măreția de altădată, n-au mai rămas decât formele goale și măștile ce doar simulează personalități. Personajul titular, împăratul-bufon ce se complace în postura de avicultor, așteptând chiar cu o oarecare savoare clipa inevitabilă a prăbușirii imperiului, a fost foarte bine jucat de George Musceleanu, cu scene de o vervă strălucitoare, cu fermecătoare eleganță, cu numeroase subtilități. O sarcină grea i-a revenit lui Eugen Țugulea, interpretul lui *Odoacru*, căpetenia cuceritorilor, omul lucid care presimte că odată cu luarea în stăpânire a teritoriilor cucerite vor fi preluate și racilele imperiului învins și că până la urmă noua putere va fi la fel măcinată și condamnată. Momentul confruntării dintre cei doi – unul care a înțelea că vechea glorie a imperiului este epuizată și altul care presimte că viitoarea glorie a noului imperiu se clădește pe teren instabil – a fost cel mai important moment al spectacolului, trecut cu bine, chiar dacă nu în afara oricărui reproș. Alți interpreți copărtași la un spectacol care a însemnat un moment important pentru teatrul orădean – Ion Mâinea (*Tullius Rotundus*), Ion Pater (*Zenon*), Maud Mary (*Julia*), Gina Nicolae (*Rhea*), Octavian Uleu (*Caesar Rupf*), Nicolae Barosan (*Aemilian*), Vladimir Jurăscu (*Mares*), George Pintilescu (*Theodoric*), Nicolae Toma (*Achille*), Jean Săndulescu (*Pyram*).

Un alt punct de reper al stagiunii l-a constituit *Tartuffe* în regia Mariettei Sadova. Spectacolul își are povestea sa, fiind rodul unei mai vechi gâlcevi între cei ce-l considerau pe Molière drept

prăfuit și depășit și cei ce apărau perenitatea valorilor clasice. A fost momentul unor clarificări care aveau să se resfrângă în activitatea ulterioară a teatrului. Spectacolul doamnei Sadova, pornit de la o fermă profesiune de credință cum că „un autor genial ne apare prăfuit în măsura în care nu l-am aprofundat", a fost unul de o solidă construcție clasică, al echilibrului și al profundei analize a personajelor și relațiilor dintre ele. Nerefuzându-și unele inovații privind tipologia, spectacolul aparține unei tradiții restaurate, împrospătate. Rolul titular i-a revenit lui Vladimir Jurăscu. Actorul a optat pentru un *Tartuffe* mai puțin ipocrit decât îl știam, preferând o relație mai dură cu cei din jur, impunându-se mai mult prin agresivitate decât prin ipocrizie, opțiune care a stârnit nedumeriri și reproșuri. Pentru Nicolae Toma rolul lui *Orgon* a fost unul din cele mai izbutite din lunga sa carieră actoricească. Refuzul de a cerceta ceea ce este dincolo de aparențe, credulitatea, dar nu de puține ori și frica, au făcut din Orgon un tip eminamente ridicol, generator de un haz enorm. Foarte bună și Viorica Cernucan, o *Dorina* pe cât de grațioasă pe atât de dinamică și perspicace. Alte prezențe notabile în spectacol: Gina Nicolae (*Mariana*), Nicolae Barosan (*Valer*), Maud Mary (*Doamna Pernelle*), Simona Constantinescu (*Elmira*), Ben Dumitrescu (*Damis*), Eugen Țugulea (*Cleant*), Octavian Uleu (*Loyal*), Ion Mâinea (*Căpitanul gărzii*).

În condițiile amintite ale unei inflații de piese istorice cu tendințe mitologizante și discursiv-patriotice, opțiunea pentru un dramaturg încă foarte puțin cunoscut, Ion Omescu, și piesa lui *Veac de iarnă* poate fi apreciată ca o alegere fericită. Om de aleasă cultură și în același timp valoros și experimentat om de teatru, Ion Omescu a știut să evite capcanele spre care se buluceau mulți dintre dramaturgii momentului. El a optat pentru o viziune sintetică asupra istoriei, cu un personaj central generic (*Domnul*, nu un domn anume cu identitate istorică exactă, ci unul care să exprime o idee și un comportament cu aplicație generală) și nu a ales un moment istoric anume (ca de pildă cele grupate în jurul unor bătălii victorioase), ci o vreme de restriște, după cum autorul însuși precizează: „... cronica unui domn fără nume, dintr-o epocă fără strălucire". Adică a unui moment de „retragere din istorie", ca să apelăm la o sintagmă blagiană, când diplomația, instinctul politic sau cel de conservare, în care nu înfruntarea dușmanului era cu putință, ci doar conservarea valorilor naționale în așteptarea unor vremuri favorabile. *Veac de iarnă* i-a oferit regizorului Ion Deloreanu șansa unui spectacol-dezbatere de bună valoare, iar interpretului principal, George Musceleanu, ocazia unei noi desfășurări a unui talent de excepție, grație căruia a dominat scena orădeană în cei câțiva ani în care a slujit-o. Alte nume pe afișul spectacolului: Ion Martin (*Mihu*), Nicolae Barosan (*Radu*), Gina Nicolae (*Ana*), Nicolae Toma (*Logofătul*), George Pintilescu (*Toma*), Vladimir Jurăscu (*Generalul*), Octavian Uleu (*Pașa din Silistra*), Jean Săndulescu (*Solul imperial*), Ion Mâinea (*Scarlat*), Valentin Avrigeanu, Ion Pater, Eugen Țugulea, Ben Dumitrescu, Marcel Segărceanu, Constantin Simionescu, Simona Constantinescu, Ana Popa.

Un dramaturg mult comentat la sfârșitul anilor '60 a fost Aurel Baranga, ale cărui comedii lăsau impresia unei puternice satire sociale, impresie care nu întotdeauna rezista la analizele mai profunde, cele care treceau dincolo de învelișul exterior, de replicile „cu cârlig" (abil plasate), de grija de a critica fenomene sociale dar nici într-un caz de a pătrunde dincolo de un anume plafon care ar putea viza esența fenomenelor. Din aceste cauze, Aurel Baranga a avut parte de admiratori fervenți, dar și de contestatari vehemenți. Nici spectacolul de la Oradea cu *Opinia publică*, piesă în mare vogă la un moment dat, pus în scenă de Ion Deloreanu, nu a împăcat spiritele iar succesul de public a fost relativ, cel de presă derizoriu, cu toate că în distribuție figura toată floarea artistică

a teatrului, în frunte cu George Pintilescu, Vladimir Jurăscu, Viorica Cernucan, George Musceleanu, Nicolae Toma, Ion Mâinea ş.a.

Tot pe un succes de public s-a scontat şi prin montarea unei comedii din perioada Restauraţiei engleze, *Ofiţerul recrutor* de George Farquhar, în bună măsură ratat şi acesta. Comedia nu este lipsită de interes, radiografia pe care o încearcă prin diferitele medii ale societăţii engleze de la începutul veacului al XVIII-lea, cu o mică nobilime ignorantă şi meschină, cu judecători corupţi, cu militari brutali şi limitaţi, cu o intrigă bine condusă şi cu destule personaje bine conturate, oferea suficient material pentru un spectacol atrăgător. Din păcate el a fost unul modest, în care regizorul Farkas István s-a apropiat cu destulă timiditate de text, exploatându-l într-o măsură insuficientă şi oferind prea puţine rampe de lansare unor interpreţi cu verificată aplecare spre genul comic: George Musceleanu, Ion Mâinea, George Pintilescu, Gina Nicolae, Jean Săndulescu, Viorica Cernucan, Ion Pater, Anca Miere-Chirilă, Vladimir Jurăscu, Grig Schiţcu şi alţii. Scenele de comedie autentică au cedat de prea multe ori locul comicului grosier, de extracţie vulgară, şi poate de aici provin nemulţumirile comentatorilor.

Nici piesa lui Alejandro Casona *Primăvara - sinuciderea interzisă* nu a depăşit o condiţie modestă într-un spectacol semnat de Valeriu Grama. Dramaturgul spaniol era foarte bine receptat în România în urma unor montări succesive ale pieselor sale de referinţă - *Copacii mor în picioare* şi *Doamna zorilor* (aceasta din urmă într-o foarte frumoasă traducere datorată lui Lucian Blaga), - dar la Oradea a fost tratat cu evidentă reţinere şi cu insuficientă fantezie. Pentru un spectacol în care jucau George Musceleanu, Viorica Cernucan, Nicolae Barosan, Ion Abrudan, Ion Martin, Ben Dumitrescu, Gina Nicolae, Ana Popa, Marcel Segărceanu, Doina Urlăţeanu pretenţiile erau mai mari.

Continuându-şi o preocupare constantă în acei ani, teatrul a pus în scenă şi în stagiunea aflată în discuţie o piesă pentru copii, de data asta autorul fiind unul dintre actorii teatrului, Valentin Avrigeanu, iar titlul *Floare de nu mă uita*. Specializat în poeme dramatice, cu o bună tehnică în mânuirea versului destinat scenei şi cu o bună însuşire a tradiţiei ce vine de la Alecsandri şi continuă cu Victor Eftimiu, actorul-dramaturg avusese cu ani în urmă un real succes cu *Poveste din Pădurea aurie*, pusă de însuşi Radu Penciulescu. Nici spectacolul de faţă, regizat de Valeriu Grama, n-a fost lipsit de interes, mai ales din partea spectatorilor de vârstă fragedă, asta şi pentru că interpreţi ca Jean Săndulescu, Octavian Uleu, Nicolae Toma, George Pintilescu, Ion Pater, Eugen Ţugulea, Ion Abrudan şi alţii l-au slujit cu seriozitate.

Stagiunea a mai cuprins şi un interesant *Caleidoscop satiric*, alcătuit şi regizat de George Musceleanu, cu texte din literatura satirică din antichitate până în zilele noastre.

STAGIUNEA 1968/1969 (14)

Anul 1968 a înregistrat schimbarea la conducerea Teatrului de Stat Oradea, după opt ani de directorat Eugen Ţugulea cedând locul lui Emanoil Enghel. Au fost opt ani de suişuri şi coborâşuri, de evoluţii în zig-zag, de coagulări şi dezmembrări ale forţelor artistice, dar ei rămân în istoria

instituției mai ales prin câteva direcții programatice și prin câteva realizări de indiscutabilă valoare. Cei opt ani au început sub semnul prezenței (încă) a lui Valeriu Moisescu și Dan Alecsandrescu și s-a terminat cu o colaborare de durată cu doamna Marietta Sadova, fiecare dintre ei marcându-și prezența cu spectacole remarcabile, au însemnat și demararea programului de permanentizare a dramei istorice în repertoriul teatrului (inițiativă originală și benefică în primii ani de aplicare). Nu știm în ce măsură noul director a preluat, în primul său an de activitate, un repertoriu deja stabilit sau și l-a făcut singur, dar se văd unele semne de împrospătare, dintre care includerea unei piese precum *Cezar, măscăriciul piraților* de D.R.Popescu, dramaturg aflat încă la primele sale încercări, a constituit momentul cel mai important și interesant al stagiunii. În mod sigur lui Emanoil Enghel îi aparțin două remarcabile elemente de program: colaborarea cu un mare număr de regizori din afara teatrului și „ridicarea în grad" a recitalului poetic, devenit o componentă majoră a activității teatrului. Așa se face că într-o singură stagiune au lucrat în teatru nu mai puțin de patru regizori invitați, în frunte cu maestrul Sică Alexandrescu, dar și ceilalți reprezentau nume de notorietate în acel moment în teatrul românesc: Miron Niculescu, N. Al. Toscani și Ariana Stoica. Ce-i drept, eforturile în această direcție nu se vor solda cu rezultate spectaculoase, dar ele se cuvin reamintite. În ce privește programul de recitaluri, să amintim că doar într-o singură stagiune s-a putut vedea un *Baudelaire* prezentat bilingv de Alla Tăutu, *Balade populare și Cântice țigănești* (colaj de folclor și din cunoscutul ciclu al lui M. P. Paraschivescu) susținut de Eugen Țugulea, un recital *Nicolae Labiș* în care au evoluat Ana Popa, Anca Miere-Chirilă, Ben Dumitrescu, Nicolae Barosan și Ion Abrudan, ultimul semnând și regia, precum și un *Caleidoscop Caragiale* într-o regie colectivă aparținând lui Ion Mâinea, Dorel Urlățeanu, Alla Tăutu și George Pintilescu. Spectacolele jucate mai ales în foyer-ul teatrului, într-o atmosferă intimă, sub genericul de *Café-théatre*, au fost foarte bine primite de un public degustător de momente artistice rafinate, dar și de tinerii curioși să urmărească zone mai puțin cunoscute ale actului teatral.

Indiscutabil, evenimentul principal al stagiunii l-a constituit *Cezar, măscăriciul piraților*. La momentul respectiv, D. R. Popescu era foarte puțin cunoscut ca dramaturg. Debutase cu *Vara imposibilei iubiri?* la Cluj, în regia lui Vlad Mugur, dar încă nu i se jucase nici *Acești îngeri triști* și nici *Pisica în noaptea Anului Nou*, piesele ce aveau să-i aducă binemeritata și durabila consacrare. Spectacolul de la Oradea a fost, deci, o treaptă pe acest drum al consacrării, fiind bine primit de critică și de public, care au simțit apariția unei voci noi, cu timbru original, în corul nu foarte numeros al dramaturgiei românești contemporane. Apelând la un stil compozit, în care se regăsesc elemente parodice, anticipația istorică, umorul absurd, grotescul, piesa lui D. R. Popescu aborda o problemă de care societatea românească începea să fie preocupată în mod special – mecanismul de formare a dictatorului –, lansând ideea că în anumite condiții istorice drumul acestuia spre putere poate fi deschis, dar cine anume va fi cel ce îl va străbate până la capăt, cine va fi dictatorul, este o chestiune aleatorie. În piesă, *Cezar*, ajuns prizonier pe o corabie de pirați, întrevede întregul drum ce-i stă în față: victoriile pe care le va obține, puterea ce o va avea în imperiu, iubirea cu *Cleopatra*, inclusiv asasinarea sa în senat, numai că va fi ucis de *Căpitanul piraților* care hotărăște să i se substituie și să joace el scenariul avansat de Cezar. Căpitanul va fi la rândul său suprimat de un altul și jocul rămâne deschis până când identitatea posibilului/viitorului împărat se pierde, dar un dictator tot va exista, va purta numele de Cezar, fără să se mai știe exact cine anume a fost el. Confruntându-se cu un stil insolit, cu propuneri dramaturgice încă neasimilate, făcând în fond muncă de pionierat în impunerera acestor propuneri, trupa orădeană, sub bagheta regizorală a lui

Ion Deloreanu, și-a asumat o sarcină extrem de dificilă, dar, din perspectiva timpului privită, a reușit să-i facă față, chiar dacă s-au făcut destule și întemeiate observații. *Cezar* a avut în Jean Săndulescu un interpret care a mânuit cu finețe ironia, Octavian Uleu a parcurs cu credibilă gradație drumul *Căpitanului* de la amuzamentul în fața previziunilor lui Cezar până la înțelegerea șansei care i se oferă de a-l înlocui în scenariul propus. O prezență remarcabilă în spectacol a constituit-o Ligia Moga, actrița Naționalului clujean fiind invitată pentru a interpreta singura prezență feminină. Marcel Segărceanu, Ion Abrudan, Ion Martin, Grig Schițcu, Ion Pater au fost ceilalți interpreți care au făcut din acest spectacol un moment meritoriu din istoria teatrului orădean prin atenția acordată unui dramaturg care avea să însemne atât de mult în teatrul românesc.

Scontându-se pe un mare succes de public, a fost invitat maestrul Sică Alexandrescu să monteze *Micul infern* de Mircea Ștefănescu, o comedie sentimentală în care și dramaturgul și regizorul erau specialiști. În plus, printre interpreți se număra și un actor cu mare priză la public, Marcel Anghelescu, venit după un succes strălucit în varianta bucureșteană a spectacolului. Lângă el, „localnicii" Nicolae Toma, Simona Constantinescu, George Pintilescu, Lili Mihăilescu și Ion Martin s-au simțit stimulați, evoluând de la egal la egal, într-un spectacol plăcut, ușurel, dar străbătut de o undă lirică de bună calitate.

Numele lui Cezar mai apare o dată pe afișul stagiunii, de data asta în *Cezar și Cleopatra* de Bernard Shaw, pentru a cărui montare a fost invitat un alt regizor bucureștean, N. Al. Toscani. Deși a stârnit destule controverse, spectacolul a putut fi trecut în categoria reușitelor prin felul în care a pus în evidență comportamentul unei mari personalități în raport cu două repere fundamentale - puterea și iubirea. Între Cezar și Cleopatra există un permanent joc al alternanțelor, cei doi se atrag sau se resping concomitent, în funcție de preeminența sentimentelor sau a intereselor politice. Spectacolul l-a scos în evidență pe Mircea Olariu, al cărui *Cezar* a avut vivacitate și a stat mereu sub semnul luptei dintre inteligența marelui om de stat și slăbiciunile omului pur și simplu. *Cleopatra* întruchipată de Elisabeta Jar a fost cam aridă, deși actrița s-a străduit să-i dea alura unui animal de pradă mereu gata de atac. Octavian Uleu (*Rufio*), Jean Săndulescu (*Pothinus*), Ion Mâinea (*Britannus*), Carol Lavotta (*Lucius Septimius*), Alla Tăutu (*Ftatatita*), Eugen Țugulea (*Theodotus*) ș.a. au completat o distribuție bine alcătuită și omogenă valoric.

În schimb o altă colaborare ce se dorea profitabilă atât în plan artistic cât și financiar, cu un alt regizor bucureștean bine cotat la acea oră, Miron Niculescu, a fost un eșec, spectacolul acestuia cu o frumoasă comedie a lui Radu Stanca, *Critis,* fiind ratat în întregime. Regia și scenografia (Elena Ionescu) au „împachetat" interpreții în niște costume rigide și le-au pus pe umeri niște măști uriașe, uniformizante, având în construcție motive japoneze sau africane, împănate cu tinichele și beculețe. De mișcare naturală nu putea fi vorba pentru că nu permiteau costumele, de expresie nici atât pentru că fețele erau acoperite de măști, de expresie vocală la fel pentru că vocile se pierdeau în aceleași măști-cutie până la a deveni ininteligibile și astfel umorul subțire, de factură intelectuală elevată, al celui care a fost remarcabilul poet, dramaturg și regizor Radu Stanca s-a evaporat printr-un tipic experiment formal, fără nici o noimă. Victime ale acestei tentative au fost interpreții: Nicolae Toma, Ben Dumitrescu, Doina Ioja, Gina Nicolae, Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Jean Săndulescu, Ana Popa, Ion Pater și Octavian Uleu.

Tot în rândul neîmplinirilor intră și spectacolul cu *Nic-Nic* de Anca Bursan și Gh.Panco, o piesă de „actualitate" despre încadrarea unui tânăr în viața de șantier și pentru a cărei punere în scenă a fost invitată o bună regizoare, Ariana Stoica de la Sibiu. A mai fost și o bună interpretare a lui Radu Voicescu în rolul titular, dar spectacolul a trecut fără să lase nici o urmă.

În schimb a fost primit cu multă simpatie *Heidelbergul de altădată* de W. Meyer-Förster, în regia lui Szombati Gille Otto, cu Nicolae Barosan și Gina Nicolae în rolurile principale. Evocarea sentimentală a unor vechi tradiții studențești precum și povestea de dragoste dintre un prinț și o fată de condiție modestă, cu tot aerul melodramatic, a avut parte de o foarte bună primire din partea publicului orădean, spectacolul ținând afișul vreme îndelungată.

STAGIUNEA 1969/1970 (15)

O stagiune extrem de prolifică, incluzând nu mai puțin de zece titluri, unele foarte pretențioase fie ca amploare a montării, fie ca exigențe maxime față de prestigiul autorului. S-au jucat premiere absolute, au fost redescoperite texte uitate între coperți de carte, s-a apelat la clasici, a fost promovată dramaturgia de ultimă oră și s-a insistat pe linia recitalului poetic. Toate acestea i-au permis directorului Emanoil Enghel, într-un lucid bilanț al stagiunii, să spună: „În recenta stagiune piesa de idei s-a îmbinat într-un destul de fericit mod cu cea de divertisment, asigurând echilibrul repertorial cerut de marele public. De exemplu, alături de *Moartea unui comis voiajor* – piesă cu profunde sensuri umane – a stat tot ca un spectacol de prestigiu spumoasa comedie clasică spaniolă *Casa cu două intrări*. Tratarea grotescă a unor acute probleme contemporane în *Salata de capete* s-a compensat cu virtuozitatea duelului de replici din *Ce înseamnă să fii onest*. Virulenta satiră de mare actualitate din *Cerc vicios* a adus „la zi" problematica repertorială. Piese cu mai puține pretenții ca *Un loc rămas liber* sau *Fii cuminte, Cristofor* au agrementat latura de divertisment, dar locul lor putea fi ocupat de titluri de mai mare rezistență".

Care au fost succesele certe ale stagiunii? Poate că lista trebuie deschisă cu un spectacol de studio, *Cerc vicios* de Teodor Mazilu, alcătuit din mai multe piese într-un act ale inegalabilului comediograf, Ion Mâinea fiind cel care a selectat textele, a asigurat regia spectacolului și a fost principalul interpret. Cele cinci piese maziliene s-au constituit în tot atâtea fișe de patologie socială, manifestată prin falsa principialitate, prin fățărnicie, prin egoism dus până în zonele dezumanizării etc. Publicul a primit foarte bine acest spectacol în care Ion Mâinea a fost însoțit de Doina Urlățeanu, Gina Nicolae și Marcel Segărceanu.

Unul din spectacolele bune ale stagiunii a fost cel cu *Moartea unui comis-voiajor* de Arthur Miller, în regia lui Szombati Gille Otto, cu Dorel Urlățeanu în rolul lui Willy Loman. Această tragedie modernă ce face vorbire despre condiția omului simplu într-o societate care, dacă nu știi să i te adaptezi, funcționează ca un malaxor (numai că unora le este extrem de greu să se adapteze), a avut parte la Oradea de un spectacol important, în care excelentul actor care a fost Dorel Urlățeanu a evoluat cu sensibilitate, într-o cheie sentimentală care a dus personajul spre zonele melodramei, fără a le depăși însă, alteori i-a dat alura unui Don Quijote printre zgârie nori. Alla Tăutu a insistat pe discreția și delicatețea sufletească a personajului (*Linda*), Nicolae Barosan (*Biff*) și Ben Dumitrescu (*Happy*) au mizat pe dezinvoltura și superficialitatea celor doi fii. Au mai jucat, cu evoluții exacte și adecvate: Eugen Țugulea (*Charley*), Mircea Olariu (*Ben*), Nicolae Toma (*Howard*),

Gheorghe Stana (*Bernard*), Doina Urlățeanu (*Femeia*), Anca Miere-Chirilă (*Jenny*), Marcel Segărceanu (*Stanley*), Elisabeta Jar (*Domnișoara Forsythe*) și Ana Popa (*Letty*).

Colaborarea cu o tânără regizoare, aflată la începuturile carierei, a condus spre spectacolul de vârf al stagiunii. Regizoarea se numea Nicoleta Toia, iar spectacolul – *Casa cu două intrări* de Calderon de la Barca. Conceput într-o cheie ludică, ideea de *joc*, de *joacă* fiind nota sa specifică, spectacolul a oferit posibilitatea de etalare a valorii artistice unor interpreți consacrați ca Ion Mâinea sau Octavian Uleu, dar și încă o șansă de afirmare pentru tineri ca Ion Abrudan (apreciat în cronica din *Familia* drept „o mare revelație a spectacolului" pentru evoluția sa în rolul lui *Don Felix*), Grig Dristaru (*Calabazas* – realizat „cu haz firesc, completat cu o mobilitate ieșită din comun"), Elisabeta Jar (*Laura*), Gina Nicolae (*Marcela*), Andra Teodorescu (*Celia*). Succesul spectacolului ne-a permis să constatăm că el „... tonifică atmosfera din colectiv, destul de deprimantă în urma secetei de succes care a bântuit pe aici" (Dumitru Chirilă). De remarcat și foarte buna primire de care a avut parte spectacolul în urma unui turneu la Debrețin, unde presa locală a constatat că „Actorii români au prezentat un spectacol cu ritm viu, temperamental, subliniat admirabil de decorurile simple (Tatiana Manolescu Uleu – n. n.) alcătuite din elemente mobile. Actorii au trăit intens acest spectacol, folosind toate prilejurile oferite de elementele commediei dell'arte care se regăsesc în această piesă, mergând chiar la rezolvarea burlescă".

Un alt proiect ambițios, fie și doar prin dificultatea montării, l-a constituit *Michelangelo* de Al. Kirițescu, sarcină asumată de regizorul Szombati Gille Otto, în colaborare cu un excelent scenograf – Mircea Matcaboji. Ca întreaga trilogie din care face parte (și care mai cuprinde *Nunta din Perugia* și *Borgia*), piesa lui Al. Kirițescu cam suferă de grandilocvență, de un discursivism emfatic greu de strunit scenic. Profilul unuia dintre titanii Renașterii iese de multe ori din rama realului iar alteori, când se vrea „umanizarea" sa, se simte pericolul vulgarizării. În asemenea condiții, eforturile regizorului și ale interpretului principal Ion Mâinea au avut efect limitat, permițându-i lui François Pamfil să constate în cronica din *Familia*: „Efortul de interpretare onestă este adesea evident și, de ce n-am spune-o, Mâinea realizează în spectacol multe momente de autentică și omenească emoție, contrastând parcă cu fraza ditirambică pe care o are în replică". Spectacolul – în care au mai evoluat Dorel Urlățeanu (*Papa Giulio*), Andra Teodorescu (*Brigida*), Nicolae Barosan (*Rafael*), Nicolae Toma (*Bramante*), Mircea Olariu (*Ser Gaetano*) ș.a. – a fost prezent și la Festivalul Național de Teatru de la Timișoara, Natalia Stancu menționând că el „nu a reușit să fie o convingătoare susținere a creației originale".

O premieră absolută – *Salată de capete* de Ilie Păunescu și Paul Aristide (piesă care probabil ar fi avut un remarcabil succes în toată țara dacă unul dintre autori nu se expatria) – a prilejuit un spectacol frumos, realizat cu evident profesionalism de Mihai Raicu, permițând să se consemneze în *Familia*: „Apelând la elemente de parodie, la gaguri scenice din cele mai reușite, la o tipologie caricaturizată în limitele bunului simț artistic, spectacolul se derulează cu vervă". (Dumitru Chirilă) Distribuția numeroasă, cuprinzându-i pe Nicolae Barosan, Grig Dristaru, George Pintilescu, Nicolae Toma, Ana Popa, Elisabeta Jar, Doina Ioja, Radu Voicescu, Ben Dumitrescu, Anca Miere-Chirilă, Alla Tăutu ș.a., a făcut un lucru meritoriu.

Capitolul dramaturgiei românești a mai cuprins două titluri – *Fii cuminte, Cristofor* de Aurel Baranga și *Un loc rămas liber* de Ionel Hristea – care, vorba directorului Emanoil Enghel, puteau lăsa locul „unor titluri de mai mare rezonanță". Inspirate ambele din lumea pieselor comerciale, prima în genul comic, a doua încercând o dramă de salon mutată într-o cușetă de tren, au trecut prin scena

orădeană fără să lase urme. De bine, de rău, comedia lui Baranga a adunat ceva public (autorul traversa perioada sa de maximă audiență), piesa lui Ionel Hristea nici măcar asta n-a reușit. Primul spectacol a fost realizat în regia lui Mihai Raicu și i-a avut în distribuție pe Jean Săndulescu, Doina Ioja, Nicolae Toma și Simona Constantinescu, iar cel de al doilea poartă semnătura lui Eugen Țugulea și i-a adus în scenă pe Elisabeta Jar, George Pintilescu și Marcel Segărceanu.

Apelul la dramaturgia mai veche s-a făcut prin *Chirița în provinție* de Alecsandri și *Ce înseamnă să fii onest* de Oscar Wilde, două comedii de factură cu totul diferită și care, în montările de la Oradea, au avut o singură notă comună - inegalitatea. Într-adevăr, atât faimoasa comedie a lui Alecsandri, cât și cea de celebritate mondială a lui Oscar Wilde, prima în direcția de scenă a lui Dorel Urlățeanu, cea de a doua purtând semnătura comună a lui Farkas István și Jean Săndulescu, au alternat momente foarte bune cu altele de modestă inspirație. Totuși, sarcina de interes didactic cu care a fost în principal investit primul spectacol, precum și cea de a sonda zone geografice și temporale din istoria literaturii dramatice mai puțin frecventate în stagiunile anterioare, au fost atinse. În rolul *Chiriței* au evoluat două interprete - Olimpia Mâinea și Anca Miere-Chirilă - secondate de Grig Schițcu (*Bârzoi*), Ana Popa și Grig Dristaru (alternând și ei în întruparea lui *Guliță*), Andra Teodorescu (*Luluța*), Doina Urlățeanu (*Safta*), Ion Abrudan (*Domnul Șarl*), Ben Dumitrescu (*Leonaș*) și Ion Martin (*Feciorul*). Cu savuroasele exerciții ale spiritului propuse de Oscar Wilde s-au confruntat (cum spuneam, cu mai mult sau mai puțin succes) Ion Abrudan, Gheorghe Stana, Octavian Uleu, Grig Schițcu, Corneliu Zdrehuș, Olimpia Mâinea, Gina Nicolae, Andra Teodorescu, Maud Mary și Doina Ioja.

Caffé-théatrul a continuat cu un recital de poezie și muzică populară intitulat *Alină-te, dor, alină!* recitat și cântat de Anca Miere-Chirilă. Viorel Horj scria în *Familia* despre recital: „Intuind și substituindu-se, în același timp, timbrului afectiv mulat pe cadența liberă a versului popular, actrița orădeană a adus și prospețimea unei voci melodioase menite a reliefa, la modul plenar, coordonatele sufletești ale creatorului anonim". Spectacolul a intrat și în palmaresul *Galei recitalurilor dramatice* de la Bacău.

STAGIUNEA 1970/1971 (16)

Privind retrospectiv, putem spune că - prin urmările de durată - evenimentul principal al stagiunii 1970/1971 l-a constituit venirea la Oradea a lui Alexandru Colpacci. Rar se întâmplă ca un tânăr absolvent să atragă atenția într-o asemenea măsură cum a făcut-o Colpacci încă de la primul său spectacol la Oradea (care însemna și debutul său în profesie) și rar se întâmplă ca un începător să se impună în fața unei trupe în care el este cel mai tânăr, să se facă ascultat și respectat, ca în cazul de față. În cei zece ani petrecuți la Oradea Alexandru Colpacci a făcut spectacole importante, cu ecou în întreaga critică, a reușit să coaguleze și să augmenteze forțele trupei, a făcut ca teatrul orădean să iasă pentru termen mai lung din condiția de figurant în viața teatrală românească, asigurându-i în multe ocazii chiar condiția de protagonist. Spectacolul de debut a fost

Dispariția lui Galy Gay (Un om = un om) de Bertolt Brecht și a fost un spectacol reușit cu toate că tânărul regizor abia pornea lupta cu inerțiile și cu lipsa de unitate stilistică. Inegal din multe puncte de vedere, dar interesant prin cele mai reușite momente ale sale, *Dispariția lui Galy Gay* a fost un punct de pornire spre ceea ce avea să facă Alexandru Colpacci în anii următori. Trăsătura frecvent remarcată a fost curajul în a se lupta și a propune un alt Brecht decât cel îndeobște acreditat. „Dar îndrăzneala nu e formală - sublinia Ion Cocora în *Tribuna* - regizorul apasă cu o neobișnuită violență pe idei, uneori riscă să provoace ilaritate, nu renunță însă, stăruie până la capăt în concepția sa, mizează totul pe rezolvarea extremă, șocantă", pentru ca să conchidă: „Cert e că Alexandru Colpacci a reușit un spectacol care ridică probleme". Chiar dacă distribuția era încă eterogenă, Nicolae Toma a fost reușit în rolul titular, permițându-ne să-i apreciem interpretarea drept „nuanțată, punctată cu umor, încadrată însă unei viziuni dramatice". I-au fost alături Ion Mâinea, Doina Ioja, Octavian Uleu, Grig Dristaru, Ben Dumitrescu, Gheorghe Stana, Ion Abrudan, Gina Nicolae, Grig Schițcu, Ion Martin, Geo Nune.

Colaborarea cu Marietta Sadova a continuat cu *Totul în grădină* de Edward Albee, spectacol de maxim interes al stagiunii. Reputata regizoare nu s-a ferit de duritatea textului, a apăsat cu putere, dar și cu o anume eleganță a expresiei, vulgaritatea celor care, de dragul banilor, eludează orice normă morală. Bordelul de lux în care doamne din lumea bună se prostituează cu știrea și în beneficiul material al soților este privit cu un ochi extrem de critic ca un spațiu al descompunerii și dezumanizării, dar grila de descriere rămâne întotdeauna fină, elegantă. Se poate, deci, vorbi despre vulgaritate fără a se recurge la vulgarități. Mai ales când ai în distribuție o actriță ca Maud Mary, excelentă în malefica *Doamnă Toothe*, bine susținută de Jean Săndulescu, Ion Mâinea și Elisabeta Jar, dar întreaga distribuție - Geo Nune, Ben Dumitrescu, Doina Urlățeanu, Octavian Uleu, Olimpia Mâinea, Marcel Segărceanu, Simona Constantinescu - a fost implicată într-un spectacol fără cusur.

Nu aceleași cuvinte se pot spune despre un alt spectacol al doamnei Marietta Sadova din aceeași stagiune, cel cu *Interesul general* de Aurel Baranga, regizoarei fiindu-i imposibil de data asta să învingă vulgaritatea funciară a textului. În cronica din *Familia* Dumitru Chirilă a amendat destul de drastic această înșăilare și pe autorul prea adesea comparat cu Caragiale: „Este Baranga un comediograf al actualității? Judecând după subiectele pieselor sale s-ar părea că da, dar subiectul este abia prima treaptă în realizarea unei opere de artă (...). Geniul lui Caragiale constă în a esenţializa observațiile, conducând spre tipuri și situații fundamentale, în timp ce talentul lui Baranga se rezumă la asamblarea unor poante. Între un șuetar doldora de bancuri și Aurel Baranga deosebirea e că ultimul își spune bancurile prin delegați, actorii, transformați în marionete, pânditori de poante, pentru că în piesele lui Baranga nu există personaje dramatice, ci numai prototipuri, ca personajele din anecdotele-serial". Subliniind că „Doamna Sadova a făcut tot ce este omenește posibil pentru a da spectacolului unitate și fluență, izbutind să găsească liantul dintre momentele altfel disparate și să dea iluzia de mișcare a acțiunii", cronicarul sublinia și eforturile echipei actoricești alcătuită din Nicolae Toma (*Hrisanide*), Ion Mâinea (*Carapetrache*), Gina Nicolae (*Lucia*), Octavian Uleu (*Plătică*), Anca Miere-Chirilă (*Tanți*), Simona Constantinescu (*Aurelia*), Ion Martin (*Sfințescu*), Grig Dristaru (*Linte*), Mircea Olariu (*Bocioacă*), Nicolae Barosan (*Regizorul*), Dalma Simionescu (*Mihăilescu*).

Un punct important din programul stagiunii l-a constituit spectacolul cu *Arca bunei speranțe* de I.D.Sîrbu, o foarte frumoasă „filosofică metaforă despre tragedia funciară a lumii în care trăim", cum o caraterizează N. Carandino. Această dramă ale cărei personaje sunt biblicul Noe și familia

sa, trăitori pe legendara arcă, dar despre care autorul spune că „acțiunea se petrece în zilele noastre" și că „ne instalăm în plin simbol", a avut parte la Oradea de o montare izbutită, limpede în planul ideilor și expresivă în cel artistic, una din izbânzile certe ale regizorului Szombati Gille Otto. Interpreții Dorel Urlățeanu (*Noe*), Alla Tăutu (*Noah*), Eugen Țugulea (*Sem*), Jean Săndulescu (*Ham*), Nicolae Barosan (*Jafet*), Elisabeta Jar (*Ara*), Ion Martin (*Protos*) și-au putut trece în palmares evoluții de succes.

S-a jucat și *O noapte furtunoasă* a lui Caragiale, în regia lui Mihai Raicu, spectacol cu multă muzică, vodevilesc, în care cupletele și-au avut o pondere respectabilă. Fără să strălucească, spectacolul s-a bucurat de succes, mai ales la publicul tânăr. Distribuția i-a cuprins pe Octavian Uleu (*Jupân Dumitrache*), Marcel Segărceanu (*Nae Ipingescu*), Ion Mâinea (*Chiriac*), Grig Dristaru (*Spiridon*), Gheorghe Stana (*Rică Venturiano*), Olimpia Mâinea (*Veta*) și Anca Miere-Chirilă (*Zița*).

Un proiect demn de atenție l-a constituit spectacolul coupé cu trei piese de epocă, adaptate de Emanoil Enghel. Este vorba de piesele scurte *Zoe*, după Yves Mirande (regia – Jean Săndulescu), *Trei doctori* localizare de Virginia Vlaicu (regia – Eugen Țugulea) și *Gărgăunii dragostei*, o spumoasă comedie a lui Iosif Vulcan, care a dat și titlul întregii reprezentații (regia – Dorel Urlățeanu). Trecute pe sub condeiul lui Emanoil Enghel, piesele au fost desprăfuite (mai ales sub aspectul lexical) și au avut o foarte bună audiență, datorită și eforturilor depuse de Jean Săndulescu, Olimpia Mâinea, Ana Popa, Marcel Segărceanu, Octavian Uleu, Doina Urlățeanu, Geo Nune, Gheorghe Stana, Ion Martin, Mircea Olariu, Dorel Urlățeanu, Simona Constantinescu, Ion Abrudan, Anca Miere-Chirilă, Alla Tăutu și Kiss Ildikó. „Fiecare piesă – scria Viorel Horj în *Familia* – își varsă încărcătura afectivă în recipientul aceleiași idei, reamintindu-ne (vai, pentru a câta oară?) cât de neschimbătoare sunt moravurile oamenilor".

Segmentul dramaturgiei românești contemporane a fost servit de două spectacole dintre cele care se văd, (eventual) se aplaudă și (în mod sigur) se uită. *Moartea ultimului golan* de Virgil Stoenescu, piesă cu și despre tineri, se înscrie pe linia conformismului zilei, priceperea regizoarei Nicoleta Toia și a interpreților principali George Pintilescu, Grig Dristaru, Nicolae Barosan, Andra Teodorescu, Gina Nicolae, Ion Abrudan reușind să dea spectacolului o minimă prospețime. *Destine (Epoleții invizibili)* de Silvia Andreescu și Theodor Mănescu, în regia lui Szombati Gille Otto, în distribuție cu Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Alla Tăutu, Gina Nicolae, Ion Abrudan, Ion Martin și Mircea Olariu a stat sub semnul dificilei misiuni „de a găsi soluția unui spectacol unitar și fluent cu o piesă lipsită de coerență artistică, în care momentele de simbol sunt puține și nesemnificative, iar personajele se confruntă în situații de un dramatism artificios" (*Familia*).

Afișul stagiunii n-a fost lipsit nici de data asta de spectacolul pentru copii, cu *Poveste neterminată* de Alecu Popovici, dramaturgul de gen cel mai în vogă. Dorel Urlățeanu, în postură de regizor și interpret, împreună cu Jean Săndulescu, Elisabeta Jar, Dorina Păunescu, Doina Urlățeanu, Ben Dumitrescu, Ion Martin, Geo Nune și numeroși alți interpreți au făcut ca sala teatrului să răsune de frenezia micilor spectatori, entuziaști participanți la cele petrecute pe scenă.

STAGIUNEA 1971/1972 (17)

1971/1972 poate fi considerată una dintre stagiunile cele mai izbutite, fie și numai prin cele două mari spectacole ale sale, mult și exclusiv favorabil comentate în toată presa – *Pescărușul* și *Apus de soare* – (dar nici *Vulpea și strugurii* n-a fost un spectacol de trecut prea ușor cu vederea).

Punând spectacolul făcut de Nicoleta Toia cu *Apus de soare* în contrast cu o modă a momentului, un critic deosebit de exigent, dar foarte atent și sensibil la mutațiile ce se petreceau în arta scenică, e vorba de Valentin Silvestru, nota în *România literară*: „...publicul și critica au reacționat cu răceală la restaurarea scenică a unor piese românești vechi și mai puțin vechi, în reluare cărora s-a cheltuit inventivitate și exegeză modernă – chiar dacă distribuțiile au fost uneori impunătoare. În schimb a întâmpinat cu bucurie un nou conspect asupra dramei lui Delavrancea *Apus de soare* (Teatrul din Oradea – regizor Nicoleta Toia) într-o manieră baladescă, potențând sursele originare ale acțiunii dramatice și proiectând în mit figura principală...". Într-adevăr, baladescul, proiecția în legendă, fără a ieși însă din perimetrul umanului, au fost trăsăturile de toată lumea subliniate ale spectacolului Nicoletei Toia, spectacol în care Nicolae Toma, interpretul principal, a oferit o creație memorabilă, realizând un Ștefan interiorizat, meditativ, cu reacții temperamentale cenzurate, dar nu excluse. Subliniind rolul baladelor, „ele însele de o deosebită forță emoțională, expresiv potențată în foarte buna interpretare a actriței Anca Miere-Chirilă", Victor Parhon trecea printre meritele spectacolului și cele de natură plastică „decorurile de veche frescă bisericească, sugestivă schelărie a unei istorii care se plămădea, semnate de scenografa Eliza Popescu Zisiade". Și Ion Cocora remarca atribute similare: „*Apus de soare* montat de Nicoleta Toia devine o metaforă de baladă austeră, dimensionată de relevarea, cu simplitate și emoție, a condiției și personalității lui Ștefan". George Pintilescu (*Clucerul Moghilă*), Eugen Țugulea (*Arbore*), Geo Nune (*Petru Rareș*), Dorina Păunescu (*Oana*), Alla Tăutu (*Doamna Maria*), Dorel Urlățeanu (*Doctorul Cesena*) au fost cel mai frecvent remarcați dintr-o distribuție numeroasă, dar omogenă.

Cu *Pescărușul* lui Cehov, Alexandru Colpacci și-a obținut consacrarea printre regizorii buni ai țării. Alăturându-i-se lui Lucian Pintilie, care realizase cu puțin timp în urmă a sa faimoasă *Livadă cu vișini,* Colpacci îl apropie pe Cehov de dramaturgia modernă (acțiune de pionierat în acea vreme), înglobându-l într-o temă la modă: alienarea individului și alterarea raporturilor interumane. Tentativa sa a reușit integral, fapt subliniat de toți comentatorii. Un specialist ca Stere Gulea scria că „*Pescărușul* lui Alexandru Colpacci se caracterizează prin adecvarea viziunii regizorale la sensibilitatea și complexitatea textului cehovian", Ion Cocora constata că „Sensurile actuale ale spectacolului nu sunt rezultatul trădării autorului, ci urmarea firească a unei analize pătrunzătoare a operei", iar Bogdan Ulmu afirma tranșant în *România literară*: „Tânărul regizor Alexandru Colpacci pedalează inteligent pe abstractizarea acțiunilor, încercând să construiască personajele independent de aparenta lor comunicare, mai mult în funcție de destinul lor ideal. Într-un moment de fericită opțiune regizorală, autorul mizanscenei a înțeles că eroii nu sunt capabili de gesturi mari pentru că își populează existența cu vorbe mari...". Extinzând aprecierile asupra trupei, Ion Parhon, în *Astra,* concluziona: „... *Pescărușul* constituie poate nu numai un semn de ambiție, ci și de confruntare edificatoare, tinzând spre o afirmare deplină a colectivului orădean în peisajul vieții noastre teatrale". Individualizate, elogiile s-au răsfrânt aproape asupra fiecăruia dintre interpreți. Victor Parhon vorbea de „interpretarea tulburătoare a Ruxandrei Sireteanu în *Nina Zarecinaia,*

momentele de dramatism continuut și de intensă tensionare lăuntrică succedându-se celor de exuberanță și dezinvoltură a jocului, mereu simplu și natural". În cronica lui Dumitru Chirilă din *Familia* se putea citi: „Pe Trigorin, George Pintilescu l-a surprins de câteva ori în foarte expresive ipostaze: rob al propriei sale reputații, derutat de succese, doritor de și mai multă glorie, fără a fi pe deplin convins că o merită". Și tot acolo: „Excelentul cuplu Mașa-Medvedenko în interpretarea Dorinei Păunescu și a lui Gheorghe Stana, fiecare exprimând nuanțat povara unei grele cruci: iubirea umilitoare, fără sens și fără liman, întruchipând poate cele mai expresive piese ale dramei neînțelegerii și neîmplinirii". Ion Cocora îl remarcă pe Eugen Harizomenov (*Treplev*) pentru „un plus de emoție și siguranță", iar Stere Gulea vorbește de Ion Mâinea care l-a reliefat pe *doctorul Dorn* „cu finețe și în crescendo de ton", precum și de jocul matur, nuanțat al Simonei Constantinescu (*Arkadina*).

Au fost două spectacole absolut remarcabile care, având și șansa unui turneu în București (prilej pentru TVR de a transmite în direct *Apus de soare*) au fost văzute (și bine primite) de foarte multă lume.

Un alt spectacol al stagiunii asupra căruia merită să ne oprim a fost *Vulpea și strugurii* a dramaturgului brazilian Guilherme Figueredo, pus în scenă de Szombati Gille Otto. Dramatizând legendele despre viața lui Esop, Figueredo se angajează într-o spirituală disertație despre existența umană în raport cu două repere fundamentale: libertatea și dragostea. Szombati Gille Otto a insistat pe sensul filosofic al conceptului de libertate, ca unic cadru în care se poate manifesta deplin personalitatea umană, utilizând adeseori cheia satirică, având „o contribuție de prim ordin în mișcarea sigură în spațiul de joc al interpreților și mai ales în conturarea unor tipuri într-adevăr neconfundabile". (Ion Cocora), care tipuri i-au avut ca autori pe Eugen Harizomenov (la debutul său pe scena orădeană, pe care o va sluji până la sfârșitul vieții), actorul transmițând expresiv sensibilitatea ultragiată a lui Esop prin care sclipirile minții țâșnesc însoțite dureros de conștiința frustrării de dreptul de libertate și demnitate; pe Nicolae Toma (*Xantos*) - tip de pseudosavant, tratat de actor în registru satiric, dus până la ridicol; Simona Constantinescu, strălucitoare în *Celia*, o întruchipare a eternului feminin; Virginia Rogin (*Melita*) la primul pas pe o scenă profesionistă, Eugen Țugulea (*Agnostos*) și Nicolae Barosan (*Sclavul etiopian*).

Omul care..., de Horia Lovinescu, piesă de conjunctură „inspirată" din acțiunile infailibililor noștri slujitori ai serviciilor de informații, îi prilejuise lui Alexandru Colpacci o deschidere de stagiune sub semnul corectitudinii profesionale și al derizoriului artistic; *Unchiul nostru din Jamaica* de Dan Tărchilă, stă tot sub semnul conjuncturalului, spectacolul neînsemnând nimic pentru un regizor reputat precum Mihai Raicu (și nici pentru interpreți ca Nicolae Toma, Maud Mary, Grig Dristaru, Doina Urlățeanu și ceilalți). Un alt text minor completează repertoriul stagiunii - *Procesul Adam și Eva* al germanului Rudi Strahl - pus în scenă de Szombati Gille Otto, cu Nicolae Barosan, Ana Popa, Dorel Urlățeanu, Ion Abrudan, Alla Tăutu, printre interpreți.

STAGIUNEA 1972/1973 (18)

O stagiune densă valoric, atestând o perioadă fastă în evoluția instituției, marcată și de un eveniment cu reverberații în timp: intrarea lui Mircea Bradu în istoria teatrului orădean, întâi ca dramaturg, câțiva ani mai târziu ca director. Stagiunea în discuție s-a deschis cu drama sa istorică

Vlad Țepeș în ianuarie, critica fiind unanimă în a constata apariția unui dramaturg de certă valoare. În anii următori îi vor fi jucate și celelalte piese, iar în 1977 avea să preia direcțiunea teatrului pentru o perioadă de 15 ani (poate un record național în materie), atrăgând atenția printr-un program de elevată valoare culturală. Atât ca dramaturg cât și ca director și-a pus amprenta pe viața teatrului, cel puțin patru din cele șase piese ce i s-au jucat la Oradea (și nu numai la Oradea) fiind așezate în prim-planul dramaturgiei românești, și cel puțin zece din cei cincisprezece ani în care a ocupat fotoliul directorial remarcându-se prin inițiative dintre cele mai interesante, printr-un repertoriu variat și proaspăt, printr-o permanentă primenire a trupei (în condiții știute ca nefavorabile) și printr-o grijă bine întreținută pentru calitatea spectacolelor.

Vlad Țepeș în ianuarie a fost din capul locului o revelație, atât sub aspect dramaturgic, cât și prin valoarea spectacolului regizat de Magda Bordeianu. Reproducând cele publicate atunci de Dumitru Chirilă în *Familia* nu facem decât să constatăm că timpul n-a schimbat nimic din aprecierile făcute „la cald": „Mircea Bradu nu face nici frescă, nici alegorie, drama sa nu reproduce faptul istoric, ci îi caută implicațiile și rațiunea politică. Descompune acest act, îi caută resorturile declanșatoare, îi stabilește finalitatea, îi pune în valoare semnificația, nu o dată pe un ton polemic". Pentru asta Mircea Bradu recurge la o formulă originală: își închipuie o întâlnire post-mortem (într-o ciudată dar interesantă conferință medievală de presă – cum o numește Valentin Silvestru) cu acei cronicari care i-au descris, de cele mai multe ori deformat, faptele, încercând să se justifice, să corecteze erorile de informație, într-un cuvânt: să restabilească adevărul și abia după aceea să fie judecat. Lui Mircea Bradu i-a reușit pe deplin profilul problematizat al personajului, „... prioritate având în viziunea autorului ideile pentru care lupta domnitorul: (...) simbol liric și idee într-o retrospectivă major-romantică despre controversatul domnitor" (Radu Enescu în *Tribuna*) sau „...întors printre cei vii, despovărat de glorie, îndurerat și singur, plin de îndoială și amărăciune, ironic și cinic, după ce-și scrutează cu severă demnitate conștiința, eroul lui Mircea Bradu le dezvăluie lor și nouă, contemporanilor, adevărul". (Valeria Ducea, în *Teatrul*) Aceeași unanimitate o constatăm și în aprecierea montării Magdei Bordeianu și a prestației trupei de interpreți, în fruntea căreia a fost așezat Ștefan Sileanu, adus de la Târgu Mureș pentru a da viață eroului titular. „Regizoarea a compus spectacolul în chip inteligent, așezându-l sub bolți enorme de piatră afumată (scenograf Sică Rusescu) ce sugerează în același timp un palat, o mănăstire, un mausoleu – funcționând în orice caz ca un cadru epopeic – și, încredințând rolul titular unui actor tânăr, bun, grav și suplu, ironic și meditativ, Ștefan Sileanu". (Valentin Silvestru, în *România literară*). Spectacol de protagonist, *Vlad Țepeș în ianuarie* e mai puțin generos ca partiturile celorlalți interpreți, totuși și ei s-au impus prin evoluții remarcabile. E vorba de: Ion Mâinea (*Starețul*), Mihai Păunescu (*Laiotă*), Grig Dristaru (*Armașul*), Eugen Harizomenov (*Mehmed*), Ion Abrudan (*Motoi*), Ion Martin (*Hamza*), Grig Schițcu (*Canonicul*), Nicolae Toma, Dorel Urlățeanu, Marcel Segărceanu, Eugen Țugulea (*Cronicarii*).

Alte două spectacole importante ale stagiunii poartă semnătura regizorală a lui Alexandru Colpacci: *Regele gol* de Evgheni Șvarț și *Acești îngeri triști* de D. R. Popescu.

Preluând motivul dintr-un celebru basm al lui H. C. Andersen, Evgheni Șvarț l-a convertit într-o alegorie politică extrem de transparentă, trimițând săgeți în direcția totalitarismului, a birocrației, a militarismului și a oportunismului. La rândul său, Alexandru Colpacci a preluat sugestiile dramaturgului, imaginând un univers malefic, în care relațiile „pe verticală" indică o lume a ierarhiilor severe. Îmbinând organic planul fabulos (al basmului) cu cel al realului, spectacolul

orădean s-a constituit într-o satiră politică extrem de acidă. Acolo unde toată lumea vede adevărul dar n-are curajul să-l mărturisească, unde superioritatea ierarhică suprimă orice comunicare, unde „pomii din grădină sunt puși în linie, păsările zboară în batalioane", e limpede că se trăiește aberant. În rolul regelui, Nicolae Toma a realizat încă una din creațiile sale strălucitoare, iar aluziile (prin gesturi și tonuri) la niște realități deja instalate în România și la figura lor centrală i-au întărit priza la public. De altfel întreaga distribuție și-a făcut datoria, evidențiind o reală plăcere a jocului: Nicolae Barosan (*Henrich*), Theo Cojocaru (*Christian*), Eugen Țugulea (*Regele-tată*), Dorina Păunescu (*Prințesa*), Simona Constantinescu (*Guvernanta*), Ion Abrudan (*Ministrul sentimentelor intime*), Ion Mâinea (*Primul ministru*), Ion Martin (*Șambelanul*), Mihai Păunescu (*Poetul curții*), Olimpia Mâinea, Doina Ioja, Anca Miere-Chirilă, Doina Urlățeanu (*Doamnele de la curte*).

Acești îngeri triști a fost multă vreme magnetul puternic pentru tinerii regizori și interpreți, care au găsit în piesa lui D.R.Popescu modul de a-și striga disperarea, furia, nemulțumirea, în conjuncție cu un public extrem de receptiv. Luându-și zborul în 1969 de la Târgu Mureș, *îngerii triști* ai lui D.R.Popescu planau peste toate teatrele țării, la Oradea fiind luați în primire de Alexandru Colpacci, cu cei doi interpreți principali alături: Eugen Harizomenov (*Ion*) și Dorina Păunescu (*Silvia*). Spectacolul a fost tensionat. El începea încă din hol, unde niște oglinzi deformatoare dădeau spectatorului o altă imagine șocantă a propriei persoane și îl puneau în gardă asupra a ceea ce va vedea pe scenă. Și ce vedea? Ion Cocora precizează: „Pornind de la premisa că *Acești îngeri triști* este o piesă despre adevăr și dreptate, o piesă care își conține semnificațiile în evenimentele confruntate și asimilate de conștiințe, regizorul Al. Colpacci violentează trăirile personajelor și relațiile dintre ele, accentuând și amplificând sensurile textului printr-o scriitură scenică sigură". Numeroase elogii a recoltat Eugen Harizomenov într-unul din cele mai izbutite roluri ale prodigioasei sale cariere. „Un interpret foarte talentat, Eugen Harizomenov dă un recital solitar de originalitate și bogăție interioară, e dinamic, divers, singuratic și grav, e încleștat și destins, compunând din zeci de fațete un portret viu și verosimil al acestui Ion care se lasă atât de greu caracterizat" scria Constantin Paraschivescu, iar Marius Robescu îl vede descinzând din categoria „tinerilor furioși" „(...) (în ceea ce noțiunea conține bun), adică lucid, critic, neînduplecat". În afară de Dorina Păunescu (o *Silvia* controversată) în spectacol au mai evoluat: Mia Popescu (*Ioana*), Ion Martin (*Tatăl*), Ion Abrudan (*Marcu*), Marcel Segărceanu (*Cristescu*), Nicolae Barosan (*Petru*).

Spectacol de succes a fost și *Revolta de pe Caine* de Herman Wouk, în regia lui Szombati Gille Otto. O piesă în care revine disputa dintre lege și conștiință. Este scrisă sub forma unui proces intentat unui ofițer de marină care, în timpul unei lupte i-a luat căpitanului navei comanda, imputându-i a nu fi în deplinătatea facultăților mintale. Este un text extrem de tensionat, linia sa principală constând în eforturile avocatului de a-l face pe căpitan să-și piardă cumpătul, să-și trădeze condiția patologică, probând astfel justețea hotărârii subalternului. Szombati Gille Otto a înțeles foarte bine natura specială a textului, asigurându-i acea încordare interioară prin care un spectacol bazat exclusiv pe dialog, practic fără nici o acțiune, să nu devină fastidios. L-au ajutat și interpreții, „în formă" de zile mari. Excelent a fost Jean Săndulescu în rolul *Căpitanului Queeg*, atingând punctul culminant în scena depoziției finale, când personajul – hărțuit de întrebările avocatului – își dezvăluie fondul maladiv: vorbirea din ce în ce mai agitată, gesturile mecanice cu ritm în creștere, privirea pierdută, grimasele au compus portretul exact al unui psihopat. În roluri importante s-au remarcat și Eugen Țugulea (*Avocatul Greenwald*), George Pintilescu (*Locotenentul*

Manyk), Ion Mâinea (*Procurorul Challe*), Nicolae Toma (*Judecătorul Blakely*), iar în cele episodice – Ion Abrudan, Ion Martin, Nicolae Barosan, Marcel Segărceanu, Dorel Urlățeanu, Eugen Harizomenov.

Cu *Preșul*, Ion Băieșu a încercat o comedie de moravuri (actuale), acțiunea plasându-se în jurul unui bloc, cu mentalitățile, năravurile și hachițele unor locatari de toate tipurile, dar mai ales cusurgii și egoiști. E o comedie hazoasă, dar fără adâncime, cu multe „efecte" tip estradă, cu momente care s-ar putea constitui în scheciuri independente. Pentru regizoarea Magda Bordeianu n-a fost o întâlnire prea fericită, neputând acoperi lipsa de încărcătură umană a textului. I-a „urcat pe preș" pe Octavian Uleu, Anca Miere-Chirilă, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Theo Cojocaru, Eugen Harizomenov, Carmen Ghiman, Ana Popa, Grig Dristaru, Mia Popescu, Mihai Păunescu, Mariana Vasile, Tiberiu Varga, Grig Schițcu, care au făcut tot ce era omenește posibil să provoace râsul spectatorilor.

Ca un fir de păpădie s-a dus și spectacolul cu *O fată imposibilă* de Virgil Stoenescu, în regia lui Szombati Gille Otto, cu Mariana Vasile, Jean Săndulescu, Nicolae Toma, Mia Popescu, George Pintilescu, Nicolae Barosan, Grig Dristaru și alții. În general din spectacolele cu așa-zisele piese pentru tineret nu s-a ales mare lucru.

Caffé-théatre-ul a continuat cu două spectacole – *De n-ar fi fost măcar o floare* și *Bălcescu – început de calendare*.

Actorul Marcel Segărceanu era și un împătimit cultivator de trandafiri. Primul dintre spectacolele amintite a reunit o expoziție de trandafiri, poezii despre minunatele flori din Saadi, Rabindranath Tagore, Dimitrie Anghel, George Topârceanu, George Bacovia, Victor Eftimiu, Lucian Blaga, Radu Stanca, recitate de Olimpia Mâinea, Simona Constantinescu și Marcel Segărceanu, ilustrate muzical cu compoziții de Brahms, Berlioz, Chopin și Strauss.

Bălcescu – început de calendare a fost un scenariu alcătuit de Elisabeta Pop și Viorel Horj, pentru omagierea a 125 de ani de la Revoluția din 1848. Regia a fost asigurată de Dorel Urlățeanu și a reunit aproape întreaga trupă a teatrului.

Stagiunea a mai consemnat și revenirea lui Eugen Țugulea la direcțiunea teatrului, Emanoil Enghel transformându-se la București.

STAGIUNEA 1973/1974 (19)

Privindu-i repertoriul, stagiunea 1973/1974 pare una mai puțin ambițioasă, marile texte fiind cam ocolite, iar atunci când totuși s-a încercat ceva în această materie (vezi comediile de Goldoni și Giraudoux) spectacolele care au rezultat și despre care cronicile momentului depun mărturie, n-au fost la o cotă valorică prea ridicată.

Cititorul de contor de Paul Everac, piesă jucată la Oradea în premieră absolută, se înscrie în seria pieselor-eseu, cum însuși dramaturgul și-a numit o parte din scrieri, dezbateri de natură etică pe care Paul Everac s-a deprins să le construiască strâns, să le insufle dramatism și să lase impresia

unei străluciri de multe ori false. Se poate vorbi de castele pe nisip, atâta vreme cât eșafodajul dramatic se bazează pe precepte morale de conjunctură, valorile etice perene fiind doar port-altoiul unor teze din zestrea „eticii și echității socialiste", atât de mult trâmbițate în epocă, dar atât de puțin prezente în realitățile cotidiene. Timpul n-a apucat să deceleze ceea ce este realmente valoros și peren în dramaturgia lui Paul Everac de elementele conjuncturale care au devenit caduce, datate. Și în *Cititorul de contor* dramaturgul își etalează ingeniozitatea, imaginând un personaj-simbol, un „cititor" care contorizează faptele, atitudinile, intențiile oamenilor. Confruntându-se cu acest necruțător examinator de conștiințe, arhitectul Gheorghe Jinga, eroul central al dramei, va traversa un drum încrâncenat al autoevaluărilor, al autoreproșurilor pentru propriile fapte, pentru relațiile stabilite cu propria familie și lumea din jur, drum pe care regizoarea Nicoleta Toia l-a traversat cu exactitate și pe care și-a condus echipa în remarcabilă tensiune dramatică, atentă la toate meandrele și denivelările. Spectacolul a fost foarte bine susținut actoricește, Jean Săndulescu (*Jinga*) jucând nuanțat și credibil, Ion Abrudan (în unul din rolurile de vârf ale carierei sale) a făcut din *Cititorul de contor* un personaj viu (pericolul schematizării, al artificialului nefiind câtuși de puțin mic). Spectacolul se memorează și printr-un debut de marcă: într-un rol nu de mică întindere a fost distribuit (și a jucat admirabil) un proaspăt absolvent de liceu și recent săritor peste pragul admiterii la I.A.T.C. Cine a fost și cum a evoluat rezultă din următorul pasaj din cronica semnată de Doru Moțoc în *Scânteia tineretului*: „Proaspătul student al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică din București a evoluat cu dezinvoltură și cu o siguranță profesională absolut remarcabilă, punctând discret momentele grave, cu o surprinzătoare intuiție. Dacă înzestrării artistice native el va ști să-i adauge seriozitate și travaliul artistic necesar, la sfârșitul perioadei de studii vom avea în Adrian Pintea un mare actor". (De unde se vede că ziua bună se cunoaște de dimineață.) Au mai evoluat în spectacol (bine cu toții): Simona Constantinescu, Gábor Kati, Anca Miere-Chirilă, Mia Popescu, Eugen Țugulea, Eugen Harizomenov, Palóczy Frigyes.

Tot a piesă-dezbatere din perimetrul eticii a fost și *Singurătatea trăgătorului la țintă* de Vasile Rebreanu și Mircea Zaciu. Este vorba de modul în care tinerii înțeleg să-și aleagă drumul spre împlinire, cel drept, al concurenței meritelor, sau cel ocolit și plin de noroi al uneltirilor și compromisurilor. Fără să fie scutită de un anume schematism, piesa oferă posibilitatea unei interesante dezbateri etice, o confruntare de idei realizată cu sinceritate și acuitate. Spectacolul a însemnat debutul la Oradea al regizorului Sergiu Savin, cel care avea să realizeze aici numeroase spectacole de succes în peste două decenii de activitate. Distribuția i-a avut în frunte pe Eugen Harizomenov și Ion Abrudan, interpreții celor doi tineri aflați în cursa pentru postul mult râvnit, care, în linii mari și-au făcut datoria, ca de altfel și Mariana Vasile, Dorel Urlățeanu, Nicolae Barosan, Theo Cojocaru, Marcel Segărceanu și Ion Martin, contribuind cu toții la o lucrare scenică ce a reușit să salte peste datele unui simplu spectacol de serviciu.

Un spectacol de maxim interes a fost *A șasea putere* de Vincenzo di Mattia, în regia lui Alexandru Colpacci. Dacă presa este considerată a patra putere în stat, cinematografia a cincea, locul următor este acordat științei. De aici și titlul piesei lui di Mattia, în care dramaturgul italian imaginează un proces de falsificare a personalității umane prin metode ce țin de progresele științei. Un mare potentat angajează un savant pentru a „fabrica" un alt vinovat în locul fiului său, condamnat pentru omor cu premeditare. Simultan cu alienarea victimei, care încet-încet va fi convinsă că a comis crima cu pricina, piesa urmărește cu subtilitate și procesul de automistificare

a celorlalți, atât atotputernicul om de afaceri, cât și savantul sau avocatul procesului sfârșind prin a crede că adevărul este cel fabricat de ei, nu ceea ce s-a întâmplat de fapt. Alexandru Colpacci a construit un spectacol de idei în cel mai pur înțeles al termenului (reproșându-i-se chiar un exces de răceală în dauna stărilor emotive), urmărind cu rigurozitate acel proces de schimbare a personalității, etapă cu etapă, moment cu moment, nuanță cu nuanță. Foarte bun a fost în spectacol Ion Martin, actorul dispărut mult prea devreme pentru a reuși să dea întreaga măsură a talentului său. *A șasea putere* a fost unul din spectacolele în care el a apucat să se afirme, parcurgând cu mijloace convingătoare procesul de transformare, în fond de supunere și anihilare a personalității, prin care trece personajul. La înălțime au fost și Ion Mâinea (portret dur al puternicului stăpân), Eugen Țugulea (savantul care acceptă cu ușurință să se transforme în servitor), Jean Săndulescu (versatilul avocat), însoțiți de Marcel Popa, Simona Constantinescu, Grig Schițcu, Eugen Harizomenov și Marcel Segărceanu.

Foarte multe speranțe s-au pus în *Gâlcevile din Chioggia* de Carlo Goldoni, aduse pe scena din Oradea în regia lui Farkas István și Eugen Harizomenov, dar socotelile din consiliul artistic nu prea s-au potrivit cu cele de pe scenă. În lipsa unui punct de vedere regizoral ferm, spectacolul s-a transformat adeseori într-o hărmălaie veritabilă, când fiecare interpret a făcut ce l-a tăiat capul, iar comicul mult dorit s-a risipit sub avalanșa gagurilor și poantelor de ocazie. Au fost și lucruri reușite în spectacol, dar au predominat gratuitățile și lipsa de coerență, cu atât mai regretabil cu cât interpreți ca Nicolae Toma, Nicolae Barosan, Octavian Uleu, Doina Ioja, Mariana Vasile, Marcel Popa, Ion Abrudan, Olimpia Mâinea, Ana Popa, Mia Popescu, Ion Mâinea, Gábor Kati etc. ar fi putut da mai mult dacă rămâneau sub suveranitatea bunului gust.

N-a fost o stagiune prea fastă nici pentru Szombati Gille Otto, autor a două spectacole de valoare medie, de la care se aștepta mult mai mult, mai ales când era vorba de un text savuros precum *Războiul Troiei nu va avea loc* de Jean Giraudoux (cu Simona Constantinescu, Mariana Vasile, Eugen Harizomenov, Nicolae Barosan, Dorel Urlățeanu, Alla Tăutu, Nicolae Toma, Ion Abrudan, Eugenia Papaiani în rolurile importante). Dar nici acesta și nici *Mușcata din fereastră* de Victor Ion Popa (interpreți – Nicolae Toma, Alla Tăutu, Ana Popa, Mariana Vasile, Dorel Urlățeanu, Nicolae Barosan, Ion Martin, Grig Schițcu) n-a reușit să fie un spectacol cu personalitate, mulțumindu-se cu o natură ilustrativistă și, ce-i drept, cu un oarecare succes de public.

Tot în speranța satisfacerii unor categorii cât mai diverse de potențiali spectatori teatrul recurgea din când în când și la spectacolul muzical-revuistic, cum a fost în această stagiune *Hop și noi într-o revistă,* în regia lui Dorel Urlățeanu, scenografia Elizei Popescu, muzica lui Adi Braun, pe texte de Valentin Silvestru, A. Kulianski, Eugen Țugulea, Viorel Horj, Elisabeta Pop, Dumitru Chirilă, A. Hait, M. Maximilian, Grig Schițcu. Au interpretat, cu bună audiență la public, Nicolae Toma, Grig Schițcu, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Dorel Urlățeanu, Ion Martin, Ion Mâinea, Anca Miere-Chirilă, Theo Cojocaru, Mia Popescu, Marcel Popa, Belényi Ferenc, Gábor Kati, Tank Ladislau, Molnár Augustin.

Caffé-théatre a avut două premiere – *Bolnăvit de doruri multe* (recital pe versuri de Octavian Goga susținut de Anca Miere-Chirilă) și *Aud materia plângând* (Bacovia recitat de Octavian Uleu).

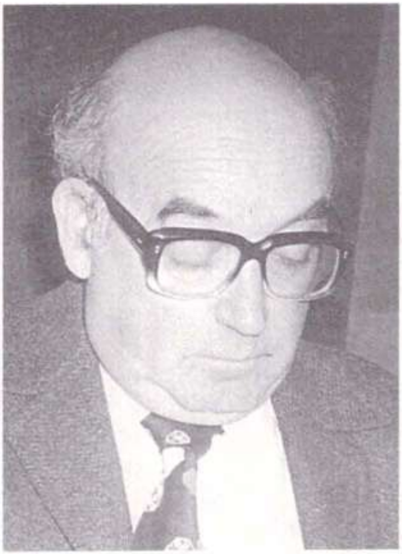
UN MARE SPECTACOL: „AMADEUS" DE PETER SHÄFFER.

Scenă
de
ansamblu.

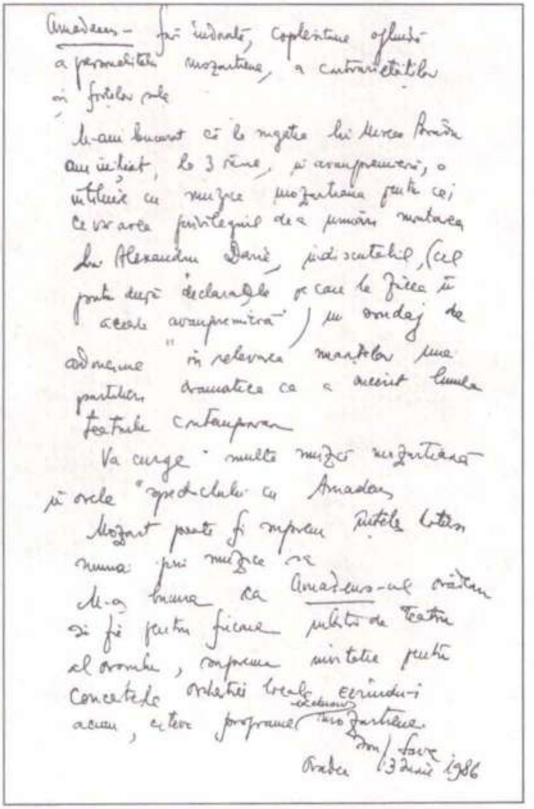

Cristian Șofron
și
Cristina Șchiopu.

Iosif Sava

Facsimilul unui Cuvânt adresat Teatrului de către Iosif Sava, prezent la Oradea

Amadeus – fără îndoială, cuprinzătoare oglindă a personalității mozartiene, a contrarietăților și forțelor sale

M-am bucurat că la [illegible] lui Mircea [illegible] am asistat, la 3 zile, și avanpremieră, o întâlnire cu muzica mozartiană pentru cei ce vor avea privilegiul de a urmări montarea lui Alexandru Darie, indiscutabil, (cel puțin după declarațiile pe care le făcea în acea avanpremieră) un sondaj de adâncime în relevarea marilor unei partituri dramatice ce a ocolit lumea teatrului contemporan

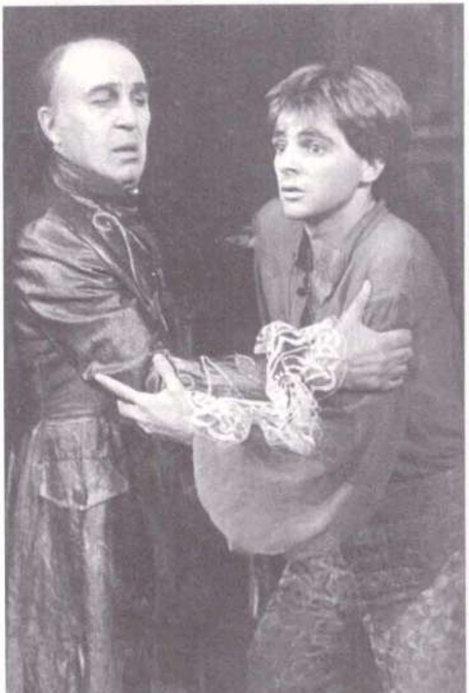
Va curge multă muzică mozartiană și [illegible] spectacolul cu Amadeus

Mozart poate fi înțeles [illegible] numai prin muzica sa

M-aș bucura ca Amadeus-ul orădean să fie pentru fiecare iubitor de teatru al orașului, împreună invitație pentru concertele orchestrei locale, cerându-i acum, câteva programe exclusiv mozartiene.

Iosif Sava

Oradea 13 iunie 1986

În „Amadeus" Ion Mâinea și Cristian Șofron (un Salieri și un Mozart de neuitat).

„Valsul de la miezul nopții" de Viorel Cacoveanu (stag. 1988/89).
În fotografie: Ileana Iurciuc, Mariana Neagu, Alla Tăutu.

„Zece hohote de râs“

de Tudor Popescu

Ion Mâinea și Alla Tăutu

Petre Panait
și Nicolae Barosan

Ducu Darie, Mariana Vasile,
Daniel Vulcu

Simona Constantinescu
și Nicolae Toma

Un
spectacol
remarcabil,
dar tot
... „cu
probleme“.

Foarte tânărul Alexandru
Darie cu Nicolae Barosan

Daniel Vulcu și Ion Mâinea

Laurian Jivan și Petre Panait

Ileana Iurciuc, Daniel Vulcu,
Mariana Neagu

Daniel Vulcu
și Mariana Vasile

Scenă din „Pygmalion" de G. B. Shaw (stag. 1992/93)
cu Eugen Harizomenov (cu rolul Higgins și-a sărbătorit 30 de ani de teatru),
Mariana Presecan și Ion Abrudan.

Scenă din „Cimitirul păsărilor"
cu Mariana Vasile și Ion Mâinea.

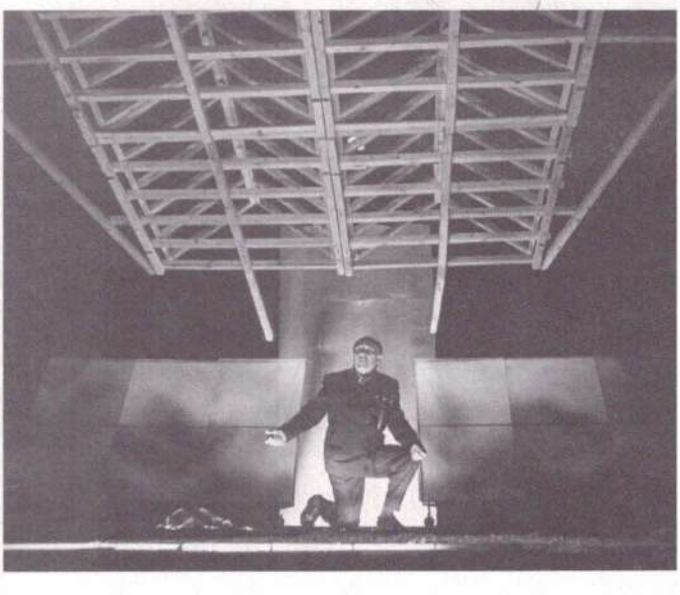
„Cimitirul păsărilor" de Antonio Gala
(stag. 1993/94).
Cu Lioara Bradu și Dorin Presecan.

Elvira Platon Rîmbu
și Ileana Iurciuc în
„Dona Juana"
de Anca Visdei
(stag. 1994/95).

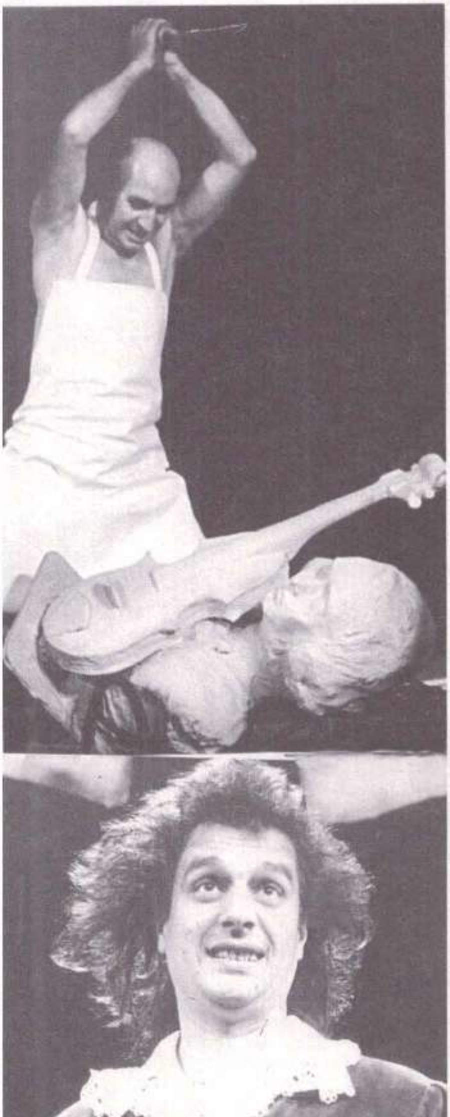
„Furtuna" de Shakespeare
(stag. 1992/93).
Secvențe cu Ion Mâinea, Oana Mereuță, Elvira Platon Rîmbu.

Scenă din „Pseudolus" de Plaut.
Ioan Coman și Alexandru Cornea
(stag. 1996/97).

Scenă din „Abatorul" de S. Mrožek.
Ion Abrudan și Daniel Vulcu
(stag. 1991/92).

„D'ale carnavalului" de I. L. Caragiale, spectacolul examen de licență al studenților clujeni (regia Sorana Coroamă Stanca)
(stag. 1994/95).

„Cum vă place“ de Shakespeare.
În fotografie: Andra Tudor și Roxana Ivanciu (stag. 1996/97).

Scenă din spectacolul „Scaunele“ de Eugen Ionescu. În foto: Eugen Țugulea și Ileana Iurciuc (stag. 1994/95).

STAGIUNEA 1974/1975 (20)

Ploşniţa şi *Play Strindberg* au fost spectacolele de vârf ale stagiunii, creaţii reprezentative pentru cei doi directori de scenă, Alexandru Colpacci şi, respectiv, Szombati Gille Otto.

Pamflet politic prin excelenţă, piesa lui Maiakovski i-a prilejuit lui Colpacci un spectacol vitriolant, mai ales că multe dintre ideile şi acţiunile ei îşi găseau corespondent în realitatea românească imediată. Demagogia, filistinismul, parvenitismul pe câmpul unui pretins egalitarism de sorginte revoluţionară, pervertirea individului sub presiunea gloatei au fost direcţiile pe care s-a axat spectacolul orădean, tratându-le ca aberaţii existenţiale. Predilecţia lui Alexandru Colpacci pentru zonele grotescului s-a făcut din plin simţită. „Preluând tonul vehement al autorului, spectacolul creează un veritabil insectar, în care specimenele sunt precis catalogate şi caracterizate" (Dumitru Chirilă în *Familia*), iar în *Tribuna* Ion Cocora vorbea despre „... tablouri (între care scena nunţii este de-a dreptul antologică) sigur compuse, cu un bogat fond subtextual, dar şi cu o plastică sugestivă, mizanscena fiind aceea care, nu o dată, amplifică semnificaţiile alegorice ale piesei, revitalizându-i implicaţiile satirice în perspectiva actualităţii". *Prisâpkin*, personajul principal al piesei lui Maiakovski, a avut în Eugen Harizomenov un interpret de excepţie, actorul mişcându-se cu dezinvoltură, cu mare forţă de portretizare caricaturală, dar şi cu echilibru, cu simţ al măsurii în dificilul registru grotesc cerut de text şi de regizor. S-a remarcat şi Ion Abrudan (*Baian*), dar spectacolul a impus mai ales *echipa*, în compoziţii de grup memorabile datorate lui Ion Mâinea, Nicolae Barosan, Laurian Jivan, Ion Martin, Eugenia Papaiani, Mia Popescu, Ileana Iurciuc, Olimpia Mâinea, Grig Schiţcu, Mariana Vasile, Doina Urlăţeanu, Anca Miere-Chirilă, Marcel Segărceanu, Octavian Uleu, Theo Cojocaru, Mircea Constantinescu, Eugen Ţugulea, Nicolae Toma, Dorel Urlăţeanu, Jean Săndulescu. Practic întreaga trupă a contribuit la acest succes incontestabil.

Play Strindberg, această frumoasă retranscriere a piesei lui Strindberg *Dansul morţii* de către Friedrich Dürrenmatt reprezintă un moment de vârf în creaţia regizorului Szombati Gille Otto. În spectacolul său s-a preluat nu numai viziunea comică a autorului elveţian, dar s-a subliniat cu multă tărie nota parodică, evidenţiată încă din decorul Elizei Popescu: un ring de box în care şi-au făcut cu greu loc câteva piese de mobilier. În acest cadru se desfăşoară, repriză cu repriză, „meciul" dintre Edgar şi Alice, prezenţa lui Kurt asemănându-se de multe ori cu cea a arbitrului. Metafora scenică va fi cultivată cu consecvenţă pe întreg parcursul spectacolului, creându-se numeroase momente care parodiază boxul: „căzut în corzi", „trimis la colţ", etc. până la... gongul final. În felul acesta, profesiunea de credinţă a lui Dürrenmatt, care spunea că a vrut să transforme o tragedie casnică burgheză într-o comedie despre tragediile casnice burgheze, şi-a găsit la Oradea o foarte bună întrupare. Cei trei interpreţi şi-au pus şi ei pecetea pe acest succes: Ion Mâinea (*Edgar*) – mizând pe coordonatele unei virilităţi decăzute, decăderea fizică fiind însoţită şi de cea morală; Simona Constantinescu (*Alice*) – calcul rece, întrerupt uneori de izbucniri isteroide, instinctualitate ţinută sub control; Marcel Popa – joc fin în marginea unor situaţii conflictuale la care asistă, ba chiar le provoacă, fără a se implica decât vag.

O experienţă interesantă a fost punerea în scenă a unei piese uitate a lui Al. Kiriţescu – *Dictatorul* – prilej pentru Bogdan Ulmu să aplaude „opţiunea repertorială a teatrului (în sfârşit s-a descoperit că dramaturgul n-a scris numai *Gaiţele* şi *Trilogia Renaşterii*)", acelaşi cronicar constatând

că piesa „prin virulență și ironie, prin sarcasm și modernitate, trimite la lucrările lui Peter Weiss și la noile tendințe ale teatrului politic". Adevărul e că piesa lui Kirițescu, scrisă în 1943 și inspirată din realități ale regimului antonescian (personajul principal pare să fie chiar o copie după natură a unuia dintre fruntașii acestui regim) alternează momente de intens sarcasm cu altele de factură melodramatică, pe care regizorul Sergiu Savin le-a cam urmat cu fidelitate, inegalitățile textului devenind și inegalitățile spectacolului. Interpretarea – predominant bună, partiturile cele mai importante și mai dificile revenind actorilor Eugen Harizomenov (*Premierul*), Simona Constantinescu (*Principesa Soltana Țuțubey*), Alla Tăutu (*Lilla*), Marcel Popa (*Coty Adam*), Nicolae Barosan (*Stan Boldur*), alte roluri fiind făcute de Jean Săndulescu, Grig Schițcu, Eugenia Papaiani, Olimpia Mâinea, Doina Urlățeanu.

Punctul nevralgic al stagiunii l-a constituit, surprinzător, tocmai spectacolul menit să fie vârful ei – *Poveste de iarnă* de Shakespeare în regia lui Alexandru Colpacci. Nu i-a ieșit de data asta regizorului aproape nimic. Spectacolul a fost confuz și inexpresiv, interpreții – Ion Mâinea (*Leontes*), Theo Cojocaru (*Mamilus*), Nicolae Toma (*Camil*), Jean Săndulescu (*Antigon*), Eugenia Papaiani (*Hermiona*), Simona Constantinescu (*Paulina*), Mariana Vasile (*Perdita*) etc. – evoluând cu relațiile scenice suspendate.

Capitolul dramaturgiei de actualitate a fost iarăși acoperit cu o piesă de Paul Everac – *Viața e ca un vagon?*. Ca de obicei, dramaturgul pleacă de la o premisă interesantă – de data asta condiția producătorului de bunuri materiale într-o societate care pretinde că îl are ca element central. În realitate, el este marginalizatul. Personajul principal al piesei – Todor Frențiu, constructor de vagoane la fabrica din Arad (piesa era din start destinată teatrului arădan) – călătorește într-un vagon și de el făcut, dar tocmai pentru el nu se găsește un loc în cușetă, fiind nevoit să călătorească pe strapontină, metaforă care vrea să demonstreze că deocamdată clasa muncitoare n-a ajuns în paradis. Ideea este cumințită pe parcurs, tendințele moralizatoare aplatizând-o. Roluri bune au făcut Ion Abrudan (*Todor Frențiu*), Eugenia Papaiani (*Catița Frențiu*), Anca Miere-Chirilă (*Tereza*), Ion Mâinea (*Tov.-ul de la centru*) Eugen Țugulea (*Însoțitorul*), Laurian Jivan (*Neamțul*). Distribuție numeroasă. Premiera a fost una îndoliată: cu puțin timp înainte, unul dintre cei distribuiți, Octavian Uleu, a pierit într-un cumplit accident de avion.

O piesă tipic de serviciu a fost *Cine ucide dragostea?* de Petru Vintilă, pusă în scenă pentru a sărbători 30 de ani de la 23 August 1944. Piesa încearcă să evoce – într-un mediu militar și bănățean – nemulțuimirile față de situația țării și teama pentru viitorul său în cazul continuării războiului alături de Germania. Bineînțeles, soluția o au doar comuniștii, îmbrățișată apoi și de ceilalți, de militari în primul rând. Spectacolul a fost realizat de Sergiu Savin, – cu Marcel Segărceanu, Alla Tăutu, Nicolae Toma, Theo Cojocaru, Ion Abrudan, Mariana Vasile, Ion Martin, Eugen Harizomenov, Eugenia Papaiani, Ion Mâinea în distribuție –, într-o manieră realist-ilustrativistă.

Spectacolul pentru copii s-a numit *Fetița cu chibrituri* de Angel Cârstea după Hans Christian Andersen, pus în scenă de Eugen Țugulea, cu muzica de Florin Comișel. Spectacol foarte bine primit de publicul juvenil, spre bucuria interpreților: Eugenia Papaiani, Mariana Vasile, Simona Constantinescu, Ion Martin, Doina Urlățeanu, Nicolae Toma, Grig Schițcu, Marcel Segărceanu și o școlăriță, Rodica Beleneși.

De reținut și spectacolul-lectură cu piesa lui Stelian Vasilescu, *Eminescu la Viena*, sub supravegherea regizorală a lui Ion Mâinea, avându-i printre interpreți pe Nicolae Barosan, Eugenia Papaiani, Liviu Rozorea, Elisabeta Jar, Ion Abrudan, Simona Constantinescu și alții.

Spectacolul de poezie a fost legat tot de Eminescu, la 125 de ani de la nașterea poetului, s-a numit *Tot mai citesc măiastra-ți carte*, scenariu de Elisabeta Pop în regia lui Alexandru Colpacci.

STAGIUNEA 1975/1976 (21)

Ecourile piesei de debut a lui Mircea Bradu, *Vlad Țepeș în ianuarie,* erau încă proaspete, așa că nu e de mirare că numeroși cronicari s-au îndreptat spre Oradea pentru a o vedea și pe cea de a doua, *Noapte albă,* fiind unanimi în a stabili o relație de continuitate stilistică între cele două scrieri. „Oricine și-a exprimat încrederea în talentul de dramaturg al ziaristului și scriitorului orădean Mircea Bradu, după întâia sa piesă jucată, *Vlad Țepeș în ianuarie,* a avut dreptate; noua sa dramă, *Noapte albă,* e o reușită evocare a unui îndepărtat ev mediu românesc, prin biruința, cu mintea vitează, a voievodului autohton Menumorut asupra invadatorilor veșnic migratori, într-o construcție dramatică chibzuită și coerentă, bizuită pe integrarea destinelor tragice individuale într-o mișcare istorică vulcanică" se scria în *România literară* sub semnătura Vintilă Simionescu (a se citi: Valentin Silvestru). Piesa a fost pusă sub semnul poeziei dramatice, datorită unor particularități de construcție și expresie. „Poemul lui Mircea Bradu a oferit realizatorilor spectacolului (...) un material literar dens, un conflict bine închegat – în care sunt implicate atât contradicțiile social-istorice între primele voievodate românești din Transilvania și forțele invadatoare străine, cât și dramele personale ale eroilor..." (Mihai Vasiliu); „Piesa are calități poetice incontestabile, figura lui Menumorut se conturează limpede, îmbinând tonalități de mit și legendă cu raționamente politice de o luciditate aparținând epocii noastre". (Margareta Bărbuță) „A doua piesă o depășește sensibil pe prima – dovadă a unei vocații dramatice, armonia dintre cele două scrieri fiind frumoasa și aleas limbă literară". (Alexandru Andrițoiu) „*Noapte albă* confirmă încă o dată o vocație autentică, meritorie în primul rând prin virtuțile artistice ale textului dramatic, prin justa cumpănă între acuratețea sobră și lirismul metaforic..." (Radu Enescu). A existat însă și o cvasiunanimitate în a aduce reproșuri montării semnate de Zoe Anghel-Stanca, amendată pentru rezolvări exterioare textului și pentru apelul la recuzita montărilor desuete. N-a fost scutită de critică nici scenografia Elizei Popescu, mai ales costumele fiind ținta unor ironii generalizate. În schimb s-au spus cuvinte foarte frumoase la adresa actorilor: Ion Mâinea – pentru monumentalitatea și complexitatea conferite personajului central, *Menumorut;* Eugen Țugulea – pentru modul convingător în care a conturat personalitatea contradictorie a căpeteniei *Usubuu;* Alla Tăutu pentru a sa *Doamnă* răstignită între rațiunile de stat ale soțului ei și durerea mamei care se desparte pentru totdeauna de copila sa; Jean Săndulescu pentru calea justă găsită pentru misteriosul *Sol din Nord;* debutanta Ileana Iurciuc pentru grația *Domniței;* Anca Miere-Chirilă – pentru împlinirea unor scene fundamentale ale spectacolului prin balade și bocete „într-un admirabil stil popular ritualic" etc.

Succes incontestabil a fost și spectacolul cu *Balconul* de D.R.Popescu, în premieră absolută la Oradea. Este vorba de una dintre cele mai dure dintre deloc comodele piese ale lui D. R. Popescu, piese care au reținut în mod special atenția spectatorilor vremii. Este o piesă-dezbatere în sensul deplin al termenuluui. Sub acoperirea unei lupte între generații se produce de fapt o ciocnire între un ideal deturnat pe parcurs, întreținut prin minciună, lașitate și parvenitism, pe de o parte, și conștiința-avertisment, conștiința ultragiată care vede cu luciditate realitățile înconjurătoare și trăiește în fața lor o stare de revoltă, pe de altă parte. Piesa propune un dialog încordat între minciună și adevăr, între plăsmuirile demagogice prin care o societate încearcă să se legitimeze și datoria asumată de conștiințele treze de a revela adevărul. Se operează cu personaje-simbol. Pe de

o parte *Tatăl,* cel ce a pornit în viață crezând că va schimba lumea, că luptă pentru aducerea fericirii pe pământ dar care a ajuns un birocrat veros, mulțumit cu o poziție de rang înalt în ierarhia socială și încântat de laudele, de lingușelile și onctuozitatea unei liote de paraziți puși pe căpătuială, pe trai ușor fără nici o urmă de răspundere. Pe de altă parte *Fiul* - conștiința în alertă, căutător frenetic al adevărului și al dreptei conduite, chiar dacă pentru asta va plăti cu viața. Piesa este admirabil scrisă, cu o construcție originală, cu o foarte mare dibăcie în alternarea timpului acțiunii și cu o rețea nervoasă densă. „În *Balconul,* - scria Ion Cocora - dilatând până la limitele extreme convenția, D. R. Popescu realizează o construcție dramaturgică de o mare complexitate, cu un mod de relatare a faptelor care urmează o logică imprevizibilă. Acțiunea are o desfășurare pe verticală, e asemenea unui carusel, cu o mișcare halucinantă, întâmplările când se succed, dezvăluind conexiuni decisive pentru tensiunea dezbaterii, când se consumă contrapunctiv, uneori pe trei planuri simultan". A fost unul din cele mai bune spectacole ale lui Alexandru Colpacci în deceniul său orădean, un spectacol dur, patetic uneori, un spectacol în care adevăruri fundamentale și incomode erau strigate în gura mare. „Regizorul a preluat cu fervoare și precizie direcțiile de atac ale polemicii lui D. R. Popescu în *Balconul* și ca atare tabloul scenic are accentele limpede puse" (Mira Iosif). A fost și prilejul unei strălucitoare ieșiri la rampă pentru numeroși interpreți: Eugen Țugulea, perfect credibil în frământările și stările contradictorii ale *Tatălui;* Mircea Constantinescu, în primul său an de actorie profesionistă, un arc mereu încordat, gata oricând să izbucnească și să izbească, cu o mare forță de convingere în exprimarea aspirațiilor spre puritate ale *Fiului;* Ileana Iurciuc - cu ingenuitate și emoție în portretizarea altui personaj de vârstă fragedă aflat în proces de limpezire a imaginii despre lume; apoi interpreții grupului de impostori - Ion Mâinea, Ion Abrudan, Eugen Harizomenov, Radu Vaida, Simona Constantinescu, Radu Neag, Doina Urlățeanu - adunați într-un personaj colectiv multifațetat, întruchipare a tarelor unei societăți ce face eforturi disperate pentru a nu-și lepăda măștile.

Un alt eveniment de prim rang a fost spectacolul cu *Fântâna Trevi* sau *Adevărul dat pe față.* Piesă cu destin ciudat. Scrisă la 1644 de către celebrul Gian-Lorenzo Bernini, arhitect, sculptor și om de teatru din perioada barocului, ea a fost descoperită de către un biograf, Cesare D'Onofrio, trei secole mai târziu, tradusă în românește de Florian Potra în 1971, publicată în *Secolul XX* ca să fie jucată în premieră absolută la Oradea, în 1976. Despre piesă putem citi în *Familia*: „Născută în zodia commediei dell'arte, cu ale cărui tipuri și situații operează în mod predilect, *Fântâna Trevi* are o intrigă ingenioasă și o construcție interesantă, în care formula de teatru în teatru își găsește o fericită aplicare (...) realitatea și ficțiunea se întrepătrund, se explică și se condiționează reciproc, luminând personajele din unghiuri diferite. Declanșat de un element indiscutabil autobiografic (în personajul central, Graziano, sculptorul, pictorul și autorul de comedii în jurul căruia se țese o ingenioasă intrigă... pentru a-i fura secretele scenice care-i asigură succesul comediilor, recunoaștem ușor pe Bernini însuși), derularea piesei angrenează o suită de personaje care, deși aduse la numitorul comun al commediei dell'arte (Rosetta - Colombina, Coviello - Arlechino etc.) păstrează o puternică personalitate, iar umorul pe care acțiunile lor îl degajă are multă naturalețe". Pentru regizorul Sergiu Savin *Fântâna Trevi* a însemnat una din certele izbânzi artistice. A fost un spectacol de sinteză în care cuvântul și expresia corporală s-au susținut reciproc, elementele scenografice sau muzicale (un frumos comentariu muzical a fost susținut de Nicolae Moranciu) având și ele o importanță capitală. Interpreții - la înălțime: George Pintilescu (*Graziano*) - dezvelind de sub faldurile comediei sensibilitatea mereu în alertă a artistului; Mircea Constantinescu - un *Coviello* vivace, iute la gest și la minte; Mariana Neagu - în temperamentala *Rosseta;* Eugen Harizomenov - cu al său greoi dar truculent *Traffiechino;* Ion Abrudan - cu apreciabile resurse comice în portretizarea

lui *Cochet*; Radu Vaida - fin desenator al cloroticului *Cinzio*. Au mai servit spectacolul: Ileana Iurciuc (*Angelica*), Laurian Jivan (*Alidoro*), Marcel Popa (*Iacaccio*) și Nicolae Barosan (*Sepio*). Pe scurt, un eveniment remarcabil sub aspect artistic și de mare valoare culturală.

O poveste interesantă este cea a spectacolului cu *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian. În toamna anului 1975 au venit la Oradea patru proaspăt absolvenți ai I.A.T.C.: Ileana Iurciuc, Mariana Neagu, Mircea Constantinescu și Radu Vaida (dintre care fetele au rămas definitiv aici). Pentru a marca prezența lor în teatrul orădean li s-a oferit șansa de a juca împreună într-un spectacol (doar Ileana Iurciuc apucase până în acel moment să-și consemneze debutul, în *Noapte albă*). S-a optat pentru piesa lui Sebastian, regia fiind încredințată lui Szombati Gille Otto. În cronica din *Familia*, Stelian Vasilescu reproșează mai ales regizorului neîmplinirile spectacolului, prin văduvirea sa de fiorul poetic, dar are destule cuvinte de apreciere la adresa tinerilor interpreți, care și-au împărțit rolurile astfel: Radu Vaida (*Marin Miroiu*), Mariana Neagu (*Mona*), Ileana Iurciuc (*Eleva Zamfirescu*), Mircea Constantinescu (*Udrea*). Le-au fost buni parteneri și susținători: Nicolae Toma, Ion Martin, Ion Abrudan, Simona Constantinescu, Grig Schițcu, Marcel Segărceanu, Nicolae Barosan.

De reținut și spectacolul cu *Marea gară nouă* de Victor Frunză, comedie spumoasă în care autorul (cu puțin timp înaintea actului său de dizidență politică și apoi a exilului) punea realitățile românești ale vremii sub semnul absurdului: întreaga piesă este construită pe marile festivități de inaugurare a unei gări despre care se află în final că a fost construită departe de orice cale ferată. Regizat de Szombati Gille Otto, în distribuție cu Ion Mâinea, Nicolae Toma, Alla Tăutu, Mariana Vasile, Eugenia Papaiani, Olimpia Mâinea, Grig Schițcu, Doina Urlățeanu, Simona Constantinescu, Anca Miere-Chirilă, Jean Săndulescu, Dorel Urlățeanu, Marcel Segărceanu, Radu Neag și Ion Martin, spectacolul s-a bucurat de o bună primire din partea publicului orădean. Memorabilă parodia la adresa brigăzilor artistice de agitație, prilej de humor abundent.

Bomba zilei de Ben Hecht și Charles McArthur a fost piesa care a completat repertoriul stagiunii. O comedie cu iz comercial, dar și cu destule elemente satirice la adresa presei de scandal, s-a bucurat de succes chiar dacă publicul nostru nu prea era familiarizat la acea dată cu lumea descrisă. Regia i-a aparținut tot lui Szombati Gille Otto, iar distribuția i-a cuprins pe Marcel Popa, Mircea Constantinescu, Eugen Harizomenov, Ion Abrudan, Radu Neag, Radu Vaida, Laurian Jivan, Grig Schițcu, Jean Săndulescu, Nicolae Barosan, Mariana Neagu, Nicolae Toma, Ileana Iurciuc, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Marcel Segărceanu, Ion Martin, Eugen Țugulea și Ion Mâinea.

S-a prezentat și un spectacol aniversar - *Poeții și Unirea* - pe un scenariu de Elisabeta Pop, în regia lui Sergiu Savin.

STAGIUNEA 1976/1977 (22)

Într-o oarecare pierdere de altitudine valorică față de cele anterioare, stagiunea 1976/1977 reține atenția mai ales prin două spectacole - *Spre stele* de Leonid Andreev și *Hotărârea* de Mircea Bradu.

Element de legătură între marea literatură realistă rusă a secolului al XIX-lea și experiențele moderniste de la începutul celui de al XX-lea, Leonid Andreev, prozator și dramaturg în egală măsură și importanță, i-a prilejuit lui Alexandru Colpacci un spectacol profund, cu o mare infuzie de poezie intrinsecă și cu interogații fundamentale privind destinul individului într-o societate din ce în ce mai frământată, cum era societatea rusă între revoluțiile din 1905 și 1917. *Spre stele* aduce în scenă o familie de intelectuali ruși, emigranți în Germania, care trăiesc la scară redusă toate frământările țării lor: speranțele unor transformări revoluționare, decepțiile pentru că lumea nu se lasă ușor schimbată, bucuriile și suferințele personale ale indivizilor, natura puternică dar adeseori dureroasă a relațiilor dintre părinți și copii etc. Construit pe temeliile unui umanism sobru, spectacolul a evidențiat prestațiile câtorva dintre actorii de bază ai teatrului: Jean Săndulescu, Simona Constantinescu, Eugen Țugulea, Eugen Harizomenov, Ion Abrudan, Ion Martin, Laurian Jivan, dar și ale tinerilor Radu Vaida, Mariana Neagu, Ileana Iurciuc. Comentariul muzical a fost susținut de Anca Miere-Chirilă și Florian Chelu, iar scenografia a fost semnată de un colaborator excelent – Tody Constantinescu.

Centenarul Războiului de Independență a fost un eveniment trăit cu emoție de toată suflarea românească, dincolo de excesul propagandistic și de festivismul specific epocii. Mulți dramaturgi și-au încercat puterile în elaborarea unor piese nu de conjunctură, ci dezbateri ancorate în filosofia istoriei, încercând să surprindă elementele definitorii în devenirea unei țări și a unei națiuni. Mircea Bradu s-a numărat printre ei, prezent fiind pe scena orădeană cu *Hotărârea,* operă ce „se impune ca o scriere realmente originală, temeinic și inspirat întocmită, explorând un strat problematic nou, în formula teatrului politic documentar. E cercetat războiul rece al diplomațiilor europene, care își confruntau interesele încâlcite fără să țină seama de aspirația poporului român, ele dorind mai ales să folosească pământul țării noastre ca teritoriu al iminentei conflagrații" (Valentin Silvestru). Într-adevăr, Mircea Bradu reușește, recurgând la autenticitatea documentelor sau ficționând în spiritul lor, să re-creeze configurația politică europeană, dar și cea din interior, unde ideea independenței nu câștigase unanimitatea. Sunt aduse în scenă personaje reale precum Mihail Kogălniceanu, contele Andrássy, Rosetti, Brătianu, altele tot reale, pierdute în negurile istoriei dar care în momentul respectiv au avut un rol important, precum ambasadorul Ion Bălăceanu sau socialistul de origine rusă Nicolae Russel. Purtători ai unor idei, interese naționale sau aspirații de natură socială, aceștia vor intra într-un susținut joc al ingeniozității diplomatice sau în confruntări deschise de opinii. Citându-l iarăși pe Valentin Silvestru, reținem opinia sa: „Culminația piesei acesteia sobre, de ardență interioară și nu de inflamație verbală, e chiar clipa *hotărârii,* care, înfățișată cu artă, produce un fior autentic". Spectacolul semnat de Alexandru Colpacci a excelat mai ales în susținerea acestui eșafodaj istoric-documentar, pe care l-a realizat cu sobrietate, dar și cu emoție, bine susținut de trupa care s-a mobilizat exemplar. Ion Mâinea a redat întreaga personalitate a lui *Kogălniceanu,* atât în resorturile sale interioare de om inteligent și ambițios, cât și ca personaj istoric aservit unui ideal; Dorel Urlățeanu – creionând în *contele Andrássy* un diplomat versat, care nu se lasă depășit deși pământul a început să-i fugă de sub picioare; Eugen Țugulea – un *Bălăceanu* ferm dar și nuanțat în poziția de apărător al intereselor țării sale; Mircea Constantinescu – *Russel,* același actor al încordărilor interioare precis exprimate; Jean Săndulescu, Nicolae Toma, Ion Abrudan, Marcel Segărceanu, Eugenia Papaiani, Simona Constantinescu etc.

Un spectacol cu merite indiscutabile a fost cel realizat de Sergiu Savin cu *Porunca a șaptea – fură ceva mai puțin* de Dario Fo. Deși a lucrat o comedie care se revendică din umorul de extracție

populară, cum e în general teatrul lui Dario Fo, regizorul nostru a optat pentru o satiră mai încrâncenată, mai dură și, implicit, mai profundă. Cei doi poli ai acțiunii - cimitirul și spitalul de nebuni – sunt mobilizați nu pentru a produce haz, ci mai mult pentru a fixa o lume venală, coruptă, ipocrită. Evoluții actoricești în general bune - dintre care să reținem mai ales pe Mariana Neagu (*Enea*), Laurian Jivan (*Domnul*), Simona Constantinescu (*Soția*), Ion Mâinea (*Directorul cimitirului*), Eugen Harizomenov (*Judecătorul*), Nicolae Toma (*Excelența Sa*), Nicolae Barosan (*Comandorul*), Alla Tăutu (*Cocota*), Anca Miere-Chirilă (*Maica Superioară*). Tot Sergiu Savin a realizat un frumos spectacol cu *Sânziana și Pepelea,* feeria lui Alecsandri fiind tratată într-o cheie ludic-parodică, cu o recuzită interpretativă modernizată. „Regizorul are meritul evident de a ne oferi o lectură îmbogățită cu o debordantă fantezie, rafinament, bun gust, ingeniozitate și o netăgăduită prospețime" scrie E. Nicolau în cronica din *Familia,* aducând și argumente: „Foarte frumos momentul îngropării Zmeului - ca un priveghi țărănesc; excelentă ideea de a face din *Păcală* și *Tândală* frați siamezi, îmbrăcați într-o singură cămașă largă și plini de „decorațiuni exterioare...", pentru a ajunge la concluzia: „Lucrul cel mai important: actorii nu joacă personaje de basm, câteva banale personaje de poveste, ci trăiesc (stând aproape tot timpul în scenă) o seară de teatru, redescoperind bucuria jocului pe scândurile scenei, bucuria întoarcerii, prin teatru, la lumea de vis a copilăriei". Cei care au făcut asta au fost: Ileana Iurciuc (*Sânziana*), Mircea Constantinescu (*Pepelea*), Laurian Jivan (*Papură*), Radu Vaida (*Lăcustă*), Ion Mâinea (*Pârlea*), Ion Abrudan și Grig Schițcu (*Păcală* și *Tândală*), Mariana Neagu (*Pădureanca*), Nicolae Barosan (*Zmeul*), Alla Tăutu (*Zâna Lacului*), Ion Martin (*Barbă-Cot*) și alții.

Pentru că trebuia să fie și un spectacol de serviciu, el s-a numit de data asta *Când iarba are chip de om,* fragilă însăilare dramatică aparținând Rodicăi Padina, pentru a cărei montare regizorul Szombati Gille Otto i-a convocat pe Eugen Harizomenov, Mariana Neagu, Simona Constantinescu, Nicolae Barosan, Eugenia Papaiani, Alla Tăutu, Mariana Vasile, Florența Manea și Ileana Iurciuc.

Semnătura lui Sergiu Savin apare și sub regia spectacolului *Appassionata* de Aurel Gh. Ardeleanu, cu care teatrul orădean s-a prezentat la prima ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt.*

Au fost și mai multe spectacole de studio: un *Recital omagial Horváth Imre, Primăvara fierbinte - 1907* (ambele pe scenarii concepute de Andrei Bokor, regia Szombati Gille Otto), *1877* (scenariul - Viorel Horj, regia același Szombati Gille Otto) și *Suntem independenți și suverani,* închinat tot centenarului Independenței (scenariul și regia - Eugen Țugulea).

STAGIUNEA 1977/1978 (23)

A fost prima stagiune sub directoratul lui Mircea Bradu, schimbare care avea să-și pună pecetea pentru o bună bucată de timp pe viața teatrului orădean. N-a fost numai o schimbare de persoană, ci a atras o schimbare de ritm, de altitudine cultural-artistică și de orizont cultural. Prin introducerea în circuit a unor texte necunoscute sau neutilizate până atunci, (dintre care acel prim text dramatic românesc *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa,* de multă lume citat dar de nimeni considerat că ar putea fi adus pe scenă, constituie exemplul ilustru), sporirea numărului

premierelor absolute din dramaturgia contemporană românească sau extinderea câmpului de observație a dramaturgiei universale prin noi autori, noi titluri și noi zone geografice (s-au jucat autori din Grecia, Turcia, Finlanda etc.), extinderea unor colaborări profitabile cu instituții (teatrul orădean a colaborat cu Televiziunea și cu mari teatre ale țării în realizarea unor coproducții) sau cu mari personalități (au jucat în spectacole orădene mari actori pe care publicul de la noi îi știa doar din film, de la TV sau din turnee – Radu Beligan, Octavian Cotescu, Valeria Seciu, Leopoldina Bălănuță, Mihai Fotino ș.a.), continuându-se și colaborarea cu importanți regizori sau scenografi din țară. De asemenea, teatrul a forțat participarea la cât mai multe festivaluri, pe atunci foarte mult în atenția lumii teatrale, de unde s-a întors frecvent cu importante premii. Începe astfel una din perioadele faste din existența teatrului și chiar dacă spre sfârșitul mandatului lui Mircea Bradu (întins peste nu mai puțin de 15 ani, timp în care e imposibil să nu intervină oboseala sau rutina ori izvoarele de inspirație să nu mai sece) ea a mai pierdut din elan, rămâne totuși una de referință.

Vom începe trecerea în revistă a spectacolelor stagiunii cu acel *Occisio Gregorii...*, dată fiind dubla sa importanță, artistică și culturală, dar și istorică. Nu e vorba numai de prima piesă de teatru în limba română (deși e un element important), nu e vorba numai de demonstrația că acest text nu e doar un document, ci o creație în deplinul înțeles a cuvântului, dar mai e vorba și despre reacția românească din Transilvania față de evenimente recente dintr-o altă provincie românească, moartea lui Grigore Ghica în Moldova, pentru că s-a opus înstrăinării unei părți din pământul țării, impresionând tineretul studios al Blajului, unde piesa a fost scrisă și jucată. Faptul că textul a fost păstrat și redescoperit la Oradea (din care cauză unii cercetători i-l atribuie lui Samuil Vulcan, fost elev la Blaj, ajuns apoi episcop la Oradea), a amplificat reverberațiile locale ale evenimentului. Regizorul Ion Olteanu a gândit spectacolul în termeni ritualici, asigurând „... o remarcabilă conciliere a elementului tragic cu comicul de sorginte populară, într-o viziune de frescă monumentală cu o dominantă notă vizuală"(Viorel Horj). Spectacolul a avut o excepțională solemnitate pe care comentariul muzical susținut de Anca Miere-Chirilă l-a amplificat iar rarele elemente de comedie n-au făcut decât să-l evidențieze contrapunctic. Prezentat și în cadrul unui turneu în Capitală, spectacolul s-a bucurat de o primire excepțională din partea lumii teatrale bucureștene.

Spectacolul cel mai mult comentat, exclusiv favorabil, din această stagiune a fost cel cu *Emigranții* de Slawomir Mrožek, în regia lui Alexandru Colpacci. În primul rând pentru că a fost foarte bun, apoi pentru că a avut șansa participării la Festivalul de la Piatra Neamț și la Colocviul de regie de la Bârlad (de fiecare dată s-a întors cu importante premii, de la Piatra Neamț chiar cu Premiul pentru cel mai bun spectacol prezentat în Festival și cu câte un premiu de interpretare pentru fiecare dintre interpreți), precum și a unui turneu în București. Elogiile au fost unanime. „Cea mai reușită reprezentație din colocviu (de la Bârlad – n. n.), *Emigranții* de Slawomir Mrožek (Oradea, regizor Alexandru Colpacci) susținută de doi actori tineri temerari și înzestrați, Mircea Constantinescu și Radu Vaida, a fost comentată foarte călduros, relevându-se orientarea politică a spectacolului – comedie tragică a dezrădăcinării –, concepția regizorală studiată, claritatea direcției de atac, austeritatea formei, pregnanța viziunii" (Valentin Silvestru); „Spectacolul semnat de Alexandru Colpacci, extrem de unitar, sclipitor adeseori, încărcat de idei și semnificații, reușește să extragă și să realizeze scenic întreaga sevă a dramei lui Mrožek" (Miruna Ionescu); „Condiția limită în care eroii sunt puși, de emigranți și declasați, oferă dramaturgului posibilitatea de a potența numitul raport până la dimensiunile tragicului.... Regizorul obține excelente momente încrucișând deriziunea existenței cu puritatea aspirației, violența cu umanitatea" (Marius Robescu);

„... spectacol de remarcabilă rigoare și tensiune, solid și coerent". (Aurel Bădescu); „Emigranții, piesa-confesiune a polonezului Mrožek, a captat, în montarea pasionată a regizorului Al. Colpacci, vibrația polemicii textului, plasticitatea emoțională a mesajului incluzând distanțarea ironică a creatorilor față de personaje" etc.

Stagiune cu titluri multe (opt), 1977/1978 a cuprins, printre altele, două piese din dramaturgia interbelică - *Capul de rățoi* de George Ciprian și *Încurcă lume* de A. de Herz, inițiativă meritorie pentru că nici unul dintre cei doi autori nu merită să fie dat uitării. Piesa lui Ciprian a fost pusă în scenă de Sergiu Savin într-o manieră ludică, deschisă interpretărilor diverse, exploatând adecvat elementele de burlesc ale acestei scrieri ce ține de fazele de început ale avangardei. Spectacolul îl urmează pe dramaturg în vârsta ingenuității și i se alătură în atacurile antiburgheze (în sensul spiritual al termenului), dând cu tifla unei lumi care își închipuie că propriile conveniențe sunt legi ale naturii. Cei patru cavaleri ai „Capului de rățoi" au fost interpretați de Mircea Constantinescu (*Ciriviș*), Radu Vaida (*Macferlan*), Laurian Jivan (*Bălălău*) și Ion Martin (*Pentagon*), distribuția mai cuprinzându-i pe Ion Mâinea, Eugen Țugulea, Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Jean Săndulescu, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Grig Schițcu, Alla Tăutu și Mariana Neagu.

Piesă de factură mai ușoară, cu tentă bulevardieră dar și cu o remarcabilă invenție comică (supusă de către E. Emanoil unei operațiuni de adaptare scenică), *Încurcă lume* a fost una dintre puținele tentative de repunere în circulație a unui autor cu mare succes în epocă - A. de Herz. Spectacolul semnat de Ștefan Farkas și Ion Mâinea a fost realizat într-un colorit vioi și învăluit într-un umor cald, de bună calitate. Din distribuție a excelat Ion Mâinea prin verva interpretării, prin știința de a puncta momentele de haz și de a contura exact profilul personajului - un domn onorabil, abil în profesie, mai puțin abil în relațiile conjugale. Parteneri - Olimpia Mâinea, Mariana Neagu, Marcel Popa și Nicolae Toma.

Două premiere absolute au adus pe afiș doi dramaturgi la modă: Paul Everac cu *Piatră la rinichi* și Ion Băieșu cu *Alibi*. Paul Everac a încercat un pamflet dramatic la adresa „tovarășilor" proaspăt îmburgheziți, care transformă sectorul peste care sunt șefi într-o feudă personală. Szombati Gille Otto a realizat un spectacol dur, cu accent mai mult pe virulența expresiei decât pe nuanțele comice. A dominat și de data asta Ion Mâinea în rolul abuzivului director *Farfuz*, secondat de Ion Abrudan (cel care, pornind de la un sincer „au" provocat de o criză de rinichi, învață întregul colectiv să strige „au" chiar dacă durerile sunt de altă natură, sufletească), Nicolae Toma, Grig Schițcu, Marcel Segărceanu, Marcel Popa, Ion Martin, Mircea Constantinescu, Mariana Vasile, Olimpia Mâinea, Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Doina Urlățeanu, Anca Miere-Chirilă, Mariana Neagu, Florența Manea. Tot o satiră de actualitate este și *Alibi*, Ion Băieșu construind o lume dezumanizată, în care fiecare încearcă să pară altceva decât este, fiecare are ceva de ascuns și fiecare urmărește un țel secret. Lași, egoiști, duplicitari, oamenii lui Băieșu consumă energii considerabile pentru scopuri derizorii, coordonate bine surprinse în spectacol, pentru a cărei realizare a fost invitat un cunoscut regizor de film, Alecu G. Croitoru, cu Jean Săndulescu, Simona Constantinescu, Mariana Neagu, Nicolae Toma, Olimpia Mâinea, Marcel Segărceanu, Anca Miere-Chirilă, Grig Schițcu, Radu Vaida, Ion Martin și Dimitrios Stefanidis în distribuție. Spectacol de serie, bine primit de public datorită virulenței sale critice.

Un spectacol de succes a fost și cel cu *Fluturii sunt liberi* de americanul Leonard Gershe, în premieră pe țară. Construită după rețetele de succes ale teatrului comercial, piesa este una cu o compoziție melodramatică, ispită pe care spectacolul realizat de Szombati Gille Otto a știut s-o evite

elegant, păstrându-se în perimetrul unui sentimentalism acceptabil. Încărcătura piesei apasă pe umerii interpreților unui cuplu de tineri îndrăgostiți, în cazul de față Nicolae Barosan și Ileana Iurciuc. Despre ei, în *Familia*, Dumitru Chirilă depune următoarea mărturie: „În interpretarea eroului principal (*Don Baker*), Nicolae Barosan realizează una din bunele sale performanțe actoricești. Interiorizând cu decență, jucând fără să pozeze, folosind mai bine ca oricând semitonurile și pauzele, actorul – aflat într-un evident stadiu de maturizare – și-a alcătuit cu pricepere personajul, punând frâna cea mai eficientă în calea melodramei. I-a dat replica Ileana Iurciuc (*Gill*), în general cu sensibilitate, chiar cu o amară sensibilitate în context, care au îmbogățit personajul..." Roluri bune au mai făcut Alla Tăutu și Ion Abrudan, iar Lidia Lăzău și Florian Chelu au asigurat un foarte adecvat comentariu muzical.

Stagiunea a mai cuprins și un spectacol de revistă, *Așa e viața,* pe un scenariu de Stelian Vasilescu și muzica de Temistocle Popa, Marius Țeicu și George Grigoriu, în regia lui Ion Mâinea.

La *Caffé-théatre* s-a jucat montajul *Și, totuși*... inspirat din derularea unor mari procese politice. Scenariul, regia și interpretarea – Radu Vaida.

STAGIUNEA 1978/1979 (24)

Indiscutabil, momentul de vârf al acestei stagiuni l-a constituit spectacolul lui Alexandru Colpacci cu piesa lui Pirandello *Astă-seară se improvizează.* Beneficiind și el de un turneu la București, a fost văzut de multă lume, critica l-a analizat atent, lumea teatrală l-a primit cu încântare. Confirmarea s-a făcut și prin câteva importante distincții: Premiul A.T.M. pentru scenografie acordat lui Dan Jitianu și premiile pentru cea mai bună trupă, pentru interpretarea feminină (Cristina Șchiopu) și pentru interpretare masculină (Liviu Rozorea) la importantul Festival de la Satu Mare *Arta actorului în dialog cu publicul.* Însușindu-și impecabil lecția pirandelliană, regizorul orădean a izbutit un spectacol de mare complexitate, în care interferența viață-teatru, realitate-iluzie se produce continuu. Publicul era întâmpinat încă de la intrarea în teatru de regizorul-personaj dr.Hinkfuss care conferenția pe diferite idei teatrale specifice, ca apoi, spectacolul propriu-zis demarat, iluzia să ia locul realului, realul să se confunde cu iluzia. În cronica sa din *Crișana* Radu Enescu reținea exact acest aspect: „Regizorul Alexandru Colpacci (...) ne-a oferit un spectacol pirandellian, adică un Pirandello văzut și reconstituit din interior. Confluența dintre real și iluzie scenică e abolită, ele fiind într-o permanentă interferență. (...) Cu un tact savant și o artă de orfevru care cizelează cel mai intim detaliu, regizorul a dozat riguros planurile reale, posibile și iluzorii, trecerea dintr-unul în altul făcându-se fără stridențe, pe nesimțite, fluid și muzical. Neorealistic când erau actori, teatrali la modul strident când erau în rol, virtuali când erau spectatori – teatralitatea anulându-se dialectic – actorii s-au mișcat cu dezinvoltură..." Regizor care și-a anunțat talentul încă de la debut, Alexandru Colpacci se afla de acum într-o fază de maturizare artistică, permițându-și să facă din *Astă-seară se improvizează* o profesiune de credință, un mijloc de a-și formula propriile opinii

despre teatru, despre elaborarea actului teatral. „Astfel, - comentează Ion Cocora - prima parte a spectacolului (...) introduce publicul în tainele procesului de creație, îl face coautor la o serie întreagă de experimente. Conflictul actor-regizor se arată a fi cel puțin un conflict între două forțe egale. Fără acest conflict, înțelegem, e imposibil să se găsească drumul către arta autentică". Un certificat de maturitate pentru Colpacci îl reprezintă și modul în care echipa orădeană s-a grupat în jurul său, indiferent de generație, ajungând la o exemplară omogenitate, atestată nu numai prin premiul de la Satu Mare, ci și prin observațiile unor comentatori cu autoritate. „Spectacolul semnat de Alexandru Colpacci este prin excelență unul de echipă, bazat pe contribuția precisă a fiecărui interpret" scria Ileana Berlogea în *România literară*, continuînd: „Pornind de la personalitatea lor, ba chiar de la identitatea lor, după cum le dă dreptul chiar Pirandello, interpeții orădeni au dezbătut probleme legate de destinul actorului în general, căpătându-și libertatea de acțiune în spatele unei măști albe, neutre, de clovn, trăind și drama celui ce nu poate exista în afara modelelor dar și fervoarea celui care caută". Cine au fost acești căutători de adevăr artistic? Liviu Rozorea - energic și persuasiv în *dr. Hinkfuss;* Nicolae Toma (*Fluierici*) - apariție aproape ireală într-un cadru cât se poate de real, alternând o veselie tristă cu o tristețe șugubeață; Cristina Șchiopu - anulând indeciziile debutului pentru a realiza o *Mommina* alcătuită din mister și din carnalitate; Mircea Constantinescu - un *Rico Verri* ardent. Dar pentru că am elogiat omogenitatea trupei, să o amintim în întregime: Simona Constantinescu, Mariana Neagu, Mariana Vasile, Ileana Iurciuc, Laurian Jivan, Ion Abrudan, Radu Vaida, Nicolae Barosan, Marcel Popa, Alla Tăutu, Doina Urlățeanu, Anca Miere-Chirilă, Grig Schițcu, Eugen Harizomenov, Ion Martin, Florența Manea, Dimitrios Stefanidis, inclusiv copiii Anca și Lioara Bradu.

Spectacolul cu *Rhesos* de Euripide a fost alt eveniment important al stagiunii, ținând de aplicarea programului cultural anunțat de Mircea Bradu la preluarea direcțiunii teatrului. Ideea a fost sugerată de Valentin Silvestru care, în studiul său *Cum se aude murmurul istoriei în cântecul scenei*, publicat în *Familia*, semnala că *Rhesos* este prima operă din literatura universală în care apar oameni din spațiul românesc de azi. Subiectul e extras din Homer (cântul X al *Iliadei*) și vorbește despre un rege trac, Rhesos, venit să ajute la apărarea Troiei, dar e ucis de Ulise înainte de a apuca să intre în luptă. Fără a avea perfecțiunea și profunzimea marelui teatru antic, *Rhesos* nu-și dezminte totuși apartenența la această matrice spirituală. În plus, tragedia oferă suficiente dovezi cum că Euripide a cunoscut destul de bine spiritualitatea tracă, îmbogățind motivul homeric cu elemente noi care l-au condus pe Mircea Eliade la concluzia că Rhesos ar fi un discipol al lui Zamolxe. Spectacolul s-a născut printr-o coproducție cu Televiziunea Națională, fiind întâi prezent pe micul ecran (sub titlul *Regele trac*) și refăcut apoi pentru scenă. În ambele variante regia a aparținut lui Sergiu Savin care a condus cu fermitate o acțiune desfășurată pe planuri multiple - în care se confruntă patimi omenești și conflicte între cei din Olimp -, i-a insuflat un autentic fior tragic, păstrându-i sobrietatea și solemnitatea adecvate unei reprezentații de teatru antic. Sarcinile interpretative cele mai dificile au revenit lui Liviu Rozorea (*Rhesos*), Ion Mâinea (*Hector*), Eugen Țugulea (*Enea*), Eugen Harizomenov (*Ulise*), Elisabeta Jar (*Atena*), distribuția mai cuprinzând pe Radu Vaida, Ion Martin, Marcel Popa, Cristina Șchiopu, Mariana Neagu, Ion Abrudan, Alla Tăutu, Nicolae Barosan, Mircea Constantinescu, Laurian Jivan, Grig Schițcu, Marcel Segărceanu, iar Anca Miere-Chirilă a asigurat și de data aceasta comentariul muzical.

Mircea Bradu a fost din nou prezent pe afiș în calitate de dramaturg, de data asta cu *Inima*, piesă inspirată din viața marelui luptător național Vasile Lucaciu. Apelând adeseori la document

– scrisori, discursuri, depoziții etc. – Mircea Bradu nu încearcă o piesă document în adevăratul sens al termenului, ci o evocare de multe ori lirică, simbolică alteori, în care se confruntă personaje, dar mai ales concepții. Conflictul este construit pe opoziția dintre Vasile Lucaciu și episcopul Szabo de Gherla, dar în fond e vorba de confruntarea dintre idealurile de libertate națională ale națiunii române din Transilvania și atitudinile capitularde, de supunere în fața stăpânitorului vremelnic. Aflat la a doua întâlnire cu dramaturgia lui Mircea Bradu (după cea cu *Hotărârea*), Alexandru Colpacci a realizat un spectacol bine tensionat dramatic și cu o reală vibrație patriotică. Scene aparent disparate au fost bine grupate în jurul unui ax unificator, iar principalele roluri și-au găsit în Liviu Rozorea (*Lucaciu*) și Ion Mâinea (*Szabo*) interpreți foarte buni, primul prin fiorul autentic cu care a exprimat înaltele simțiri ale personajului, cel de al doilea pentru vigoare și o nedisimulată notă de sarcasm conferite lui Szabo. Prezențe de reținut în spectacol au mai fost: Mircea Constantinescu, Jean Săndulescu, Eugen Harizomenov, Simona Constantinescu, Cristina Șchiopu, Eugen Țugulea, Anca Miere-Chirilă, Radu Vaida, Darkó István, Técsi Sándor, Ion Martin etc.

Stagiunea a avut un repertoriu extrem de divers. S-a deschis cu un Molière – *Vicleniile lui Scapin* – în regia Domniței Munteanu. A fost un spectacol de valoare medie în care s-au făcut „văzuți" Liviu Rozorea (*Scapin*), Eugen Țugulea (*Argante*), Ion Mâinea (*Geronte*), Radu Vaida (*Octave*), Mircea Constantinescu (*Leandre*), Elisabeta Jar (*Zerbinette*), Ileana Iurciuc (*Hyacinthe*), Eugen Harizomenov (*Sylvestre*), Anca Miere-Chirilă (*Nerine*) și Ion Abrudan (*Carle*). S-a apelat și la *Madame Sans-Gene* a lui Victorien Sardou și E. Moreau, regia fiind semnată de Szombati Gille Otto. În cronica din *Familia* Stelian Vasilescu reproșează spectacolului că nu a fost destul de „popular" în sensul valorificării resurselor de umor și voie bună pe care teatrul comercial le deține, dar remarcă „inteligența, simplitatea și precizia" jocului interpretei principale, Cristina Șchiopu, aflată încă în zona debutului, ca și pe cel al lui Liviu Rozorea în rolul lui *Napoleon*. Un loc aparte l-a ocupat comedia grecească *Micii farisei* de Dimitris Psatas, încadrabil acelui program de extindere geografică a repertoriului, de care am mai vorbit. Este o savuroasă comedie de situații, cu multe încurcături, surprize de tot felul, pe care același Szombati Gille Otto le-a stăpânit și a făcut un spectacol bun nu lipsit de merite, mai ales că și interpreții s-au simțit – tipologic și temperamental – în largul lor în această comedie de matrice balcanică. S-au impus mai ales Ion Mâinea, Ion Abrudan, Mariana Neagu, Ileana Iurciuc, dar și Alla Tăutu, Nicolae Toma, Anca Miere-Chirilă, Marcel Popa, Nicolae Barosan, Florența Manea, Laurian Jivan și Mariana Vasile au făcut figură frumoasă.

O ciudățenie a constituit-o *Fantoma cu bretele*, aparținând unui meteoric și misterios dramaturg, Mircea Bereș, de care nu s-a auzit nimic nici până atunci, nici de atunci încoace. Era vorba de o dramatizare după Oscar Wilde, iar cum a fost întâmpinată aflăm recurgând iarăși la colecția *Familiei*: „Comedia are substanță în prima sa parte, când pare-se că și tutela lui Oscar Wilde se face mai mult simțită, dar pe parcurs se subțiază, poantele bune se răresc, faimosul umor englezesc traversează Canalul și o ia de-a curmezișul prin Europa deznaționalizându-se, iar când se află că fantoma nici măcar nu e fantomă cinstită, ci proprietarul de drept al castelului obligat de niște încurcături să trăiască în clandestinitate, comedia se deteriorează grav". (Dumitru Chirilă) Pentru realizarea spectacolului a fost invitat un regizor de prima mână, Mircea Cornișteanu, a cărui montare a fost una pasabilă, suplinind multe din neîmplinirile textului, bazându-se pe o distribuție care i-a avut în frunte pe Jean Săndulescu, Nicolae Barosan, Elisabeta Jar, Liviu Rozorea și Marcel Popa.

Un spectacol de studio cu existență scurtă a fost *Vorbește-mi ca ploaia și lasă-mă să te ascult* de Tennessee Williams, interpretat de Elisabeta Jar și Liviu Rozorea, acesta din urmă fiind și semnatarul regiei.

STAGIUNEA 1979/1980 (25)

Pentru că stagiunile precedente marcaseră pași însemnați în consolidarea poziției de frunte a teatrului orădean în mișcarea teatrală națională și pentru că momentele sale cele mai însemnate se bucuraseră de numeroase și entuziaste elogii, și pentru că în stagiunea '79–'80 asemenea pași au fost mai puțini și mai mici, stagiunea a fost una controversată, vorbindu-se iarăși de un recul sau măcar de o stagnare. Îngrijorare inutilă, pentru că spectacole de rezonanță au existat, iar programul anunțat și-a mai consumat câteva puncte. Astfel, premiera absolută cu o piesă românească a avut și de data asta loc, și încă printr-un text de mare valoare și impact în epocă – *Mobilă și durere* de Teodor Mazilu, extinderea repertoriului spre zone geografice foarte puțin (sau deloc) cercetate s-a făcut cu *Rechizitoriul* a dramaturgului turc Yldîrîm Keskin, iar publicul orădean a mai avut șansa de a fi primul din țară care s-a întâlnit cu frumoase piese de Lev Ustinov, Fernando Arrabal sau Bertolt Brecht. Suita spectacolelor de studio a atins o culminație cu recitalul lui Mircea Constantinescu, *Strângând a vremii trudă într-un ceas.*

Abordarea *Scrisorii pierdute* este un act onorant pentru orice teatru și o piatră de încercare pentru orice regizor. Un asemenea eveniment a marcat stagiunea orădeană în discuție. La un sfert de secol de la spectacolul inaugural al secției române cu aceeași capodoperă caragialeană, trupa noastră răspundea din nou provocării perpetue pe care un asemenea text îl reprezintă. După succese considerabile cu piese de Pirandello sau Mrożek, Alexandru Colpacci s-a angajat într-o nouă întreprindere dificilă, având de făcut față nu numai dificultăților textului, ci și exigențelor la care era supus de propria reputație și, nu în ultimul rând, unei veritabile competiții în care s-au angajat mulți dintre regizorii de frunte ai țării, din toate generațiile, pentru a lumina noi fațete ale operei lui Caragiale, pentru a descoperi noi resurse de umor sau pentru a instaura alte posibile relații între personaje. Colpacci a acționat mai mult pe triunghiul *Trahanache-Zoe-Tipătescu*. În spectacolul său a putut fi văzut un *Tipătescu* foarte tânăr (Mircea Constantinescu), cam găgăuță, dar vrednic cocoșel, cultivat în scopuri personale de o *Zoe* cam coaptă (Simona Constantinescu), care se agață cu înverșunare de viață, punând la bătaie resturile unei frumuseți trecute, în amintirea și cu experiența unei lungi cariere erotice, exercitând o influență cvasitotală asupra deciziilor politice ale soțului, ale amantului, ba chiar (se insinuează în spectacol) și ale lui *Cațavencu*, și asupra relațiilor cu acesta planând anumite bănuieli. Demonul trădării planează peste tot. Până și atât de atașatul *Brânzovenescu* îi întoarce spatele lui *Farfuridi* când gluma prea se îngroașă. Toată această lume de intrigi, șantaje, trădări, aroganță, umilință, înălțări și prăbușiri este o continuă viermuială fără sens, fervoarea luptei pentru putere fiind văzută de autorul spectacolului ca o imensă inutilitate, ca o deviere a ființei umane de la rosturile sale firești. Într-o densă cronică din revista *Teatrul*, Constantin Paraschivescu scria despre spectacolul orădean: „Sinteză a epocii noastre, privind comedia lui Caragiale, ar fi sinteza teatralității studiate, cu ritmul comic al cercului vicios denunțat, în epocă, de autor. O sinteză în care studiul nu se mai simte, ci se materializează într-o realitate de joc frenetică, sclipitoare și într-o cascadă de râs". Au existat și voci contestatare. Stelian Vasilescu, de pildă, în *Crișana* crede că regizorul „nu s-a dovedit îndeajuns de pregătit pentru Caragiale, pe o bună parte a spectacolului *O scrisoare pierdută* lipsind măsura, echilibrul și descifrarea sensurilor cunoscute sau impunerea altora noi". S-au găsit întotdeauna însă cuvinte de apreciere la adresa

interpreților, pe lângă cei mai sus amintiți fiind remarcați: Nicolae Toma un *Trahanache* „apatic, obosit și cu socotelile lumii încheiate" (*Teatrul*), Eugen Țugulea - pentru care „rolul *Farfuridi* va rămâne unul de referință" (*Familia*), Liviu Rozorea (*Cațavencu*), Ion Mâinea (*Cetățeanul turmentat*), Jean Săndulescu (*Dandanache*), Ion Abrudan (*Brânzovenescu*), Eugen Harizomenov (*Pristanda*).

De reținut că în primăvara anului 1981 *O scrisoare pierdută* a avut șansa unui turneu în Grecia, unde s-a bucurat de un succes impresionant. Ziarele ateniene au apreciat în unanimitate spectacolul, unul dintre ele - *Avriani* -nepregetând să scrie: „... recomandăm călduros actorilor greci să asiste la acest spectacol și să primească, de la colegii lor români, o frumoasă lecție de teatru!" Măgulitor, nu?

Importantul comediograf care era Teodor Mazilu se afla în momentul de apogeu al popularității, motiv pentru care obținerea de către teatrul orădean a dreptului de a fi primul care să pună în scenă *Mobilă și durere,* una din comediile de mare valoare ale lui Mazilu, poate fi apreciată ca o onorantă victorie. Atât piesa cât și spectacolul au avut parte de aprecieri dintre cele mai elogioase. Iată cum era văzută opera de către Valentin Silvestru: „... *Mobilă și durere* e o comedie adâncă și nespus de hazoasă, tăios satirică și benign surâzătoare, filosofică în esență și cât se poate de limpede în expresie. Comedia subtilă conciliază contradicțiile, reale ori numai închipuite, invocate nu o dată când se discută despre râs, pe care, ni se zice, l-ar bloca recursul la idee!". Ne aflăm în fața unei satire atroce la adresa îmbuibaților vremii care, într-un dispreț total față de normele morale pe care le clamează, se instalează în perimetrul unui ciocoism neînfrânat și cinic. „Există la acești oameni - scria Dumitru Chirilă în *Familia* - o frenezie acaparatoare: posturi de conducere și chefuri plătite prin virament, câini de rasă și neveste tinere, tablouri de valoare și subalterni docili, călătorii în străinătate și sentimente la modă. Raportul între *a da* societății și *a primi* de la societate este grav dezechilibrat în favoarea celui de al doilea termen, dezechilibru cauzat de esența profund imorală a specimenelor". Și se poate adăuga: și a prostiei lor. Încercând să maimuțărească o aristocrație pe care n-o cunosc și căreia i-ar putea aparține doar prin avere, nici într-un caz prin spiritualitate, considerând că „saltul de la popa prostu' la poker" ar fi unul istoric, personajele lui Mazilu se întrec în abjecție și ignoranță. Amendat uneori pentru denivelări artistice, pentru inconsecvențe stilistice, spectacolul realizat de un regizor pe drept cuvânt apreciat ca „mazilescian", Mircea Cornișteanu, a fost unul satisfăcător, bine slujit de interpreți ca Liviu Rozorea (distins pentru rolul *Sile* cu premiul revistei *Tribuna* pe anul 1979 pentru interpretare), Nicolae Barosan (*Gore*), Eugen Harizomenov (*Urechiatu*), Elisabeta Jar (*Lizica*), Cristina Șchiopu (*Melania*), Nicolae Toma (*Paul*).

Merită amintit faptul că o comisie de cenzură, condusă de însuși directorul Direcției Teatrelor din Consiliul Culturii a venit la Oradea în chiar ziua premierei, operând tăieturi, modificând replici, introducând cuvinte noi și provocând astfel o mare derută printre interpreți.

Un spectacol cu prelung succes de public (s-a jucat mai multe stagiuni, atât la sediu cât și la „filiala" din Băile Felix), a fost cel cu piesa lui Nelu Ionescu *Cum s-a făcut de-a rămas Catinca fată bătrână.* Instalat la pupitrul regizoral, Eugen Țugulea a realizat un spectacol sentimental în sensul bun al cuvântului, cald, cu frumoase evidențieri ale suferințelor sau bucuriilor omului simplu. În rolul titular, Mariana Neagu a realizat unul din succesele certe ale carierei sale, însoțită și sprijinită fiind de Alla Tăutu, Marcel Segărceanu, Eugen Harizomenov, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Laurian Jivan, Anca Miere-Chirilă, Marcel Popa, Olimpia Mâinea, Ion Martin, Mariana Vasile, Florența Manea.

Un proiect ambițios s-a vrut spectacolul-coupé cu *Picnic pe câmpul de luptă* de Fernando Arrabal și *Cerșetorul sau câinele mort* de Bertolt Brecht, reunite sub titlul comun *Pentru puținul cântec.* Succesul scontat nu s-a produs, regizoarea Magda Bordeianu nereușind să-și repete izbânzile din precedentele colaborări cu trupa orădeană, din care cauză prezența la ediția din acel an a *Săptămânii Teatrului Scurt* (pentru care spectacolul a fost anume gândit) a fost una modestă, chiar dacă distribuția a cuprins nume de rezonanță: Liviu Rozorea și Radu Vaida (în ambele piese), Mircea Constantinescu și Anca Miere-Chirilă (în piesa lui Arrabal).

Un spectacol bun a realizat Sergiu Savin cu piesa dramaturgului turc Yldîrîm Keskin, *Rechizitoriul.* Regizorul a construit o lume de coșmar, reducând personajele la esențe arhetipale, augmentând propunerile dramaturgului. Construită pe temelii de natură morală - e vorba și aici de tema parvenitului, personajul central rememorându-și drumul de la condiția de paria până la cea de mare potentat, cu trădările, pactizările oneroase și crimele pe care un asemenea drum le implică - piesa a prilejuit un spectacol dur, cu o remarcabilă pregnanță morală. Protagonistul spectacolului a fost Liviu Rozorea, într-un rol dificil, dar bine rezolvat în cele din urmă. Parteneri i-au fost Radu Vaida, Anca Miere-Chirilă, Mariana Neagu, Ileana Iurciuc și Simona Constantinescu.

Spectacolul pentru copii l-a făcut Szombati Gille Otto cu *Inimă de cristal* de Lev Ustinov, în buna tradiție a genului, adică în spirit jucăuș, făcând să freamăte sala de bucuria micilor spectatori.

Stagiunea a cuprins și două spectacole șterse, fără impact la public și neluate în seamă de critică: *Noi, bărbații* de Méhes György (regia Gábor József) și *Dulcea ipocrizie a bărbatului matur* de Tudor Popescu (regia Mihai Lungeanu).

STAGIUNEA 1980/1981 (26)

A fost una dintre stagiunile mai aplatizate valoric, fără momente de mare strălucire, dar și fără căderi care să rețină în mod deosebit atenția, o stagiune ale cărei spectacole s-au derulat într-o oarecare liniște, ascunzând în spatele lor însă muncă și seriozitate. De data asta le vom prezenta în ordinea cronologică a premierelor.

Diogene câinele de Dumitru Solomon are meritul de a fi pus publicul orădean în contact cu unul dintre dramaturgii importanți și interesanți ai momentului, până atunci foarte puțin prezent în teatrul nostru, cum se cuvine aplaudată și opțiunea pentru această piesă a sa, parte din tripticul de inspirație antică, având-u-i ca personaje principale pe Socrate, pe Platon și, respectiv, pe Diogene. Este vorba de eseuri dramatice cu fină țesătură intelectuală și al căror obiect nu este în nici un caz reconstituirea biografică, ci analiza condiției intelectualului în societate, existența depozitarului de valori spirituale în raport cu deținătorii bogățiilor materiale și ai puterii. Afișându-și fără nici o rezervă adversitatea față de atotputernicii unei societăți ateniene care mai păstra din vechea democrație doar aparențele, Diogene își revendică dreptul nelimitat la libertate, în calitate de „cetățean al lumii", sustras oricăror servituți și conveniențe. El nu cunoaște nici o cenzură în a-și manifesta oprobiul față de morala ipocrită a celor din jur, este câinele care mușcă mâna ostentativ

milostivă care îi întinde osul indispensabil traiului. Până și dragostea o respinge ca un posibil atentat la libertatea mult râvnită. Regizorul Alexandru Colpacci și-a plasat spectacolul în aceeași zonă a ideilor, dovedind o adevărată fervoare în a se înscrie la cuvânt pe aceeași temă de discuție: condiția intelectualului în societate și accesul său la libertate. (Era, de altfel o temă ardentă în România anilor '80.) Beneficiind de aportul unor interpreți cu mari disponibilități, ușor de introdus într-un asemenea univers - Eugen Harizomenov (*Diogene*), Liviu Rozorea (*arhontele Aristodem*), Jean Săndulescu (*Xeniades*), Eugen Țugulea (*Aristip*), Ion Abrudan (*Platon*), Marcel Popa (*Alexandru cel Mare*) - spectacolul a avut multe momente bune, tensionate, în care ciocnirea ideilor producea un dramatism autentic. Au mai jucat: Nicolae Barosan, Dan Glasu, Florian Chelu, Mariana Neagu, Nicolae Toma, Ion Martin, Ileana Iurciuc, Laurian Jivan, Marcel Segărceanu și Grig Schițcu.

Cu *Interviu* de Ecaterina Oproiu intrăm iarăși în zona spectacolelor de serie (sau de serviciu) cu piese inspirate din ceea ce se numea „realitatea zilelor noastre". Ecaterina Oproiu se dovedește aici o neosufragetă, o luptătoare pentru apărarea condiției sociale a femeii și cum nu se putea vorbi despre drepturi refuzate de legislație, autoarea atacă din altă direcție: cum știu femeile să beneficieze de drepturile ce li se acordă. Cele patru pe care ea le imaginează apărând în niște interviuri TV - o sudoriță (Anca Miere-Chirilă), o primăriță (Mariana Neagu), o avocată (Alla Tăutu), o țărancă (Olimpia Mâinea) - au fiecare un of, o piatră pe suflet, au motive să se bucure dar nu deplin și, oricâte drepturi ar fi prevăzute în lege, nu pot renunța la afecțiune, la tandrețe, la apărare din partea bărbatului. Se pare că regizorul Szombati Gille Otto n-a fost convins de acest text, din care cauză montarea a fost una cam superficială. Remarcabil efortul celor doi reporteri din piesă - Cristina Șchiopu și Dan Glasu - de a anima o acțiune mereu amenințată cu trenarea.

Bătrânul de Maxim Gorki este o piesă cu destin ciudat. Chiar dacă nu se ridică la nivelul marilor capodopere gorkiene, a fost pe nedrept uitată, inclusiv în patria scriitorului. Spectacolul făcut la Oradea de Dan Alecsandrescu a dovedit că piesa merita o soartă mai bună, că este una de mare tensiune dramatică și complexitate. Ea aduce în scenă o lume în disoluție, o lume ce se autodevoră, în care omul este permanent amenințat, unde de pe la toate ușile și ferestrele trage un curent al răului. Este vorba de un ins (*Mastakov*) care avea toate motivele să se considere fericit, la adăpost de orice amenințări, dar sosirea misteriosului *Bătrân*, care îi răscolește biografia, găsind acolo fapte cutremurătoare, grave păcate neplătite îi schimbă brusc viața. Dan Alecsandrescu a materializat și a adâncit această stare închipuind o pândă continuă (cu străvezii trimiteri la realități înconjurătoare), fiecare personaj fiind supravegheat, amenințat, suspectat. În același spirit a fost gândit și decorul lui Traian Nițescu - o construcție cvasilabirintică, plină de cotloane transformabile în puncte de observație. Distribuția, în întregime la înălțime, i-a scos în față pe Jean Săndulescu (care cu această ocazie și-a serbat 25 de ani de teatru) în rolul *Bătrânului* și Eugen Țugulea (*Mastakov*), dar publicul a fost atent și la evoluțiile remarcabile ale Marianei Neagu, Ion Abrudan, Simona Constantinescu, Nicolae Barosan, Ion Martin, Ileana Iurciuc, Alla Tăutu și Marcel Segărceanu.

În dramaturgia lui Paul Everac, adeseori acuzată de conformism în relație cu autoritățile vremii, *Cartea lui Ioviță* este (poate alături de *Un fluture pe lampă*) cea mai conformistă. Nu i se poate nega dramaturgului știința de a stârni interesul spectatorului, dornic să vadă, măcar în sala de teatru, puse pe tapet niște adevăruri despre care nu se vorbește sau nu e indicat să se vorbească, spuse cel mult în șoaptă. Aceste adevăruri apar în piesa lui Paul Everac sub forma interogativă, răspunsul fiind cel conform tezelor oficiale. În piesa de față, inspirată din mitul biblic al lui Iov (Iov - Ioviță), adică a celui care pierde tot dar își păstrează credința, este adusă în prim-plan figura

Scenă din „Dictatorul" de Al. Kirițescu (stag. 1974/75). Simona Constantinescu și Eugen Harizomenov.

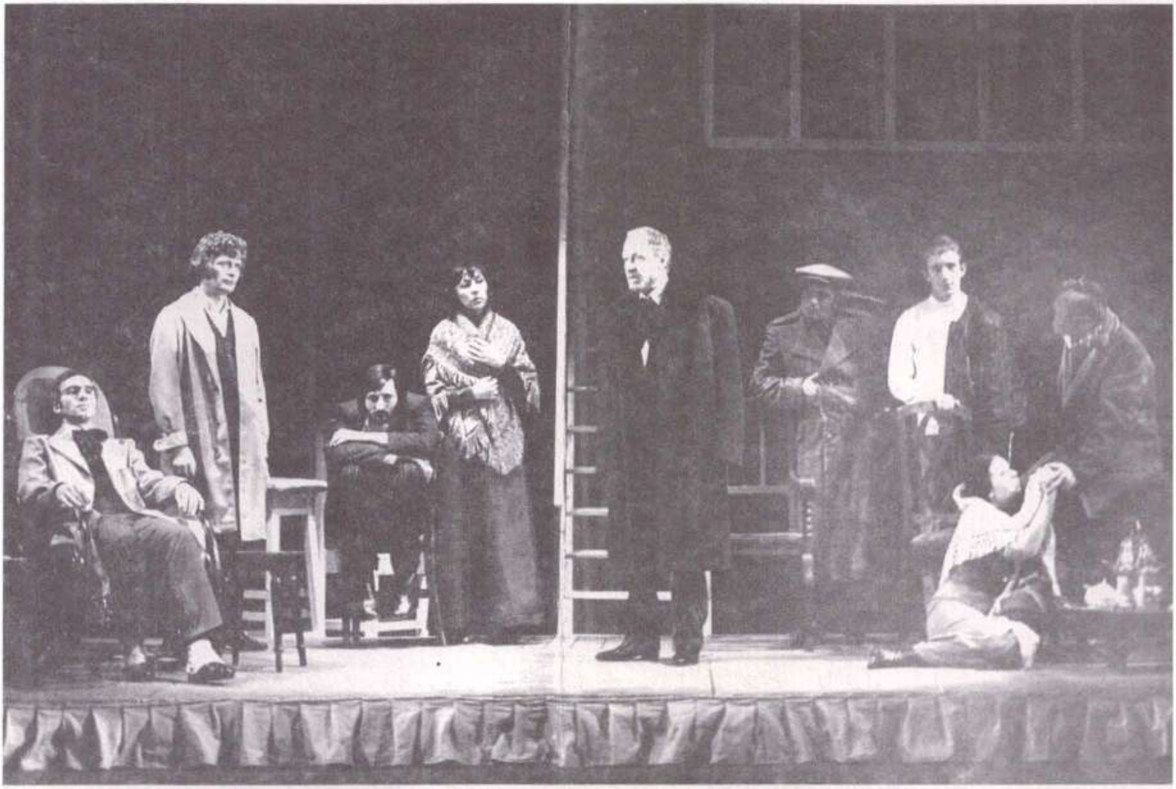
„Inima" de Mircea Bradu (premieră absolută, stag. 1978/79). În foto: Simona Constantinescu, Ion Mâinea, Liviu Rozorea.

Un spectacol memorabil, un gest cultural remarcabil: „Occisio Gregorii in Moldavia..." (stag. 1977/78). Scenă de ansamblu.

Spectacolul „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale (stag. 1978/79) a fost jucat și la Atena. În foto: Simona Constantinescu, Mircea Constantinescu, Jean Săndulescu, Nicolae Toma.

Un spectacol temeinic și frumos: „Spre stele” de Leonid Andreev (stag. 1976/77).
În foto: Ion Abrudan, Eugen Harizomenov, Laurian Jivan, Simona Constantinescu, Jean Săndulescu, Ion Martin, Radu Vaida, Eugen Țugulea, Ileana Iurciuc.

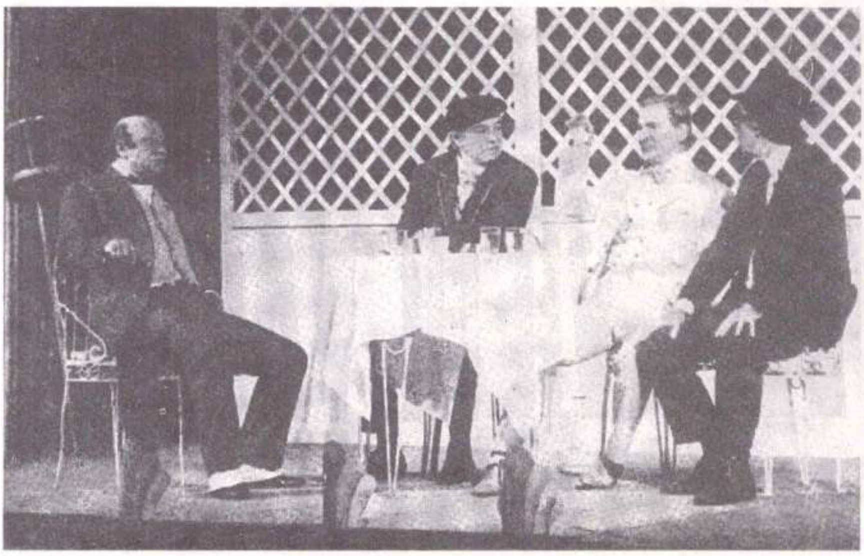
Mariana Neagu într-un rol care a consacrat-o:
Catinca din spectacolul
„Cum s-a făcut de-a rămas Catinca fată bătrână"
de Nelu Ionescu
(stag. 1979/80).

Scenă de ansamblu din spectacolul „Rechizitoriul" de Keskin Yildîrîm (în același timp și coperta programului de sală). În foto: Anca Miere-Chirilă, Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Liviu Rozorea, Mariana Neagu, Radu Vaida.

Scenă din
„Miraculoasa carieră"
de Tauno Yliruusi
(stag. 1983/84)
cu: Nicolae Barosan,
Daniel Vulcu,
Eugen Țugulea,
Simona Constantinescu,
Mariana Vasile,
Mariana Neagu.

Secvență de neuitat din
spectacolul
„Ale vieții valuri"
(„Scafandrierii")
de Tudor Mușatescu
cu Marin Moraru,
Octavian Cotescu,
Radu Beligan,
Mihai Fotino
(a cântat și a jucat
debutanta ...
Corina Chiriac)
(stag. 1982/83).

Un spectacol excelent, „cu probleme" „Jolly-Joker" de Tudor Popescu (stag. 1983/84). În fotografii: Ileana Iurciuc, Marcel Segărceanu, Nicolae Toma, Cristian Șofron și Eugen Harizomenov.

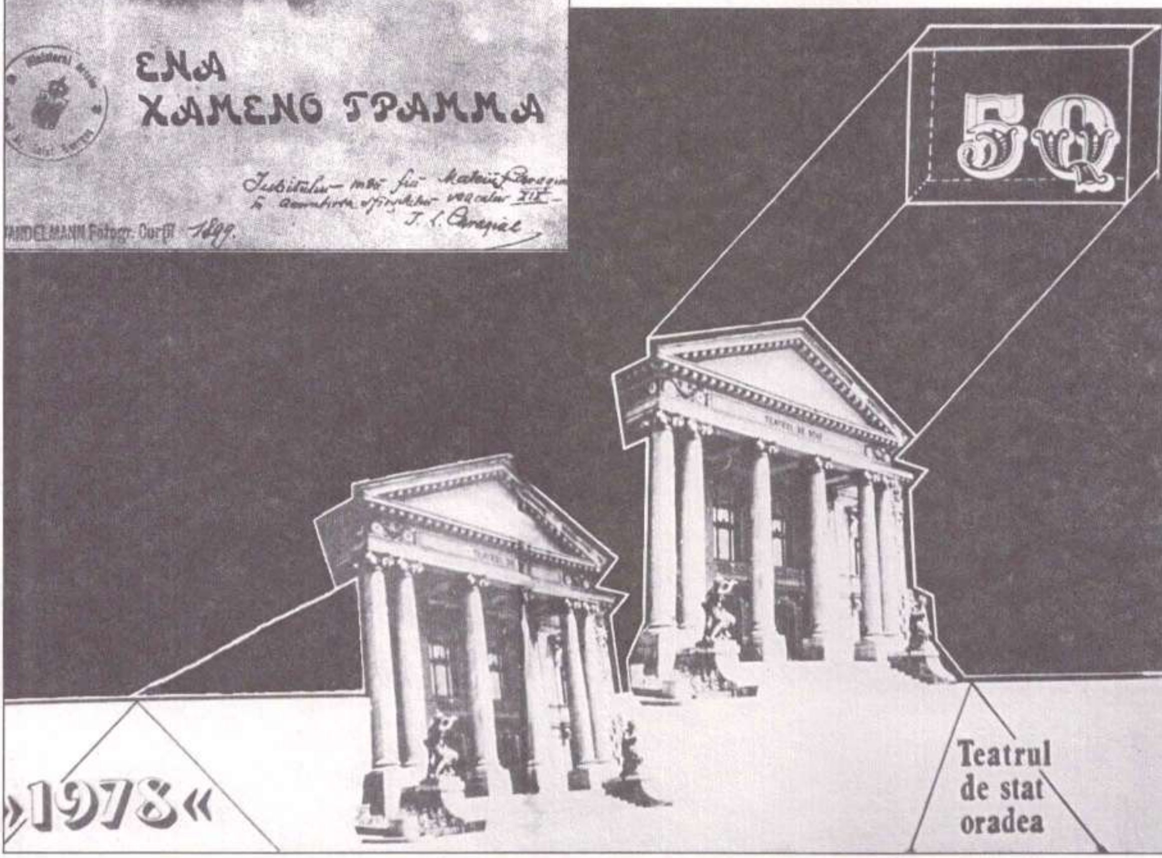

Scenă din spectacolul „Într-un parc pe o bancă" de Al. Ghelman. Cristina Șchiopu și Ion Mâinea (stag. 1984/85).

Coperta caietului-program al spectacolului „O scrisoare pierdută" jucat de actorii secției române la Atena în 1981.

Coperta caietului-program aniversar 1928–1978 (autorul fotografiei: Ștefan Weiss).

Articole și cronici despre Teatrul din Oradea („Familia", „Teatrul", „România literară", „Crișana" și „Tribuna").

unui om al vremii, un tehnocrat bine plasat în societate care, asemeni modelului, pierde tot - este părăsit de familie, neînțeles de prieteni, „lucrat" de adeversari, contestat când din dreapta, când din stânga, taxat ca „încuiat" de către unii sau „depășit" de către alții - rabdă totul cu stoicism și rămâne neclintit în convingerile sale politice.

Premiera spectacolului a fost marcată de un eveniment cutremurător. Jean Săndulescu (cel ce-și serbase jubileul la precedenta premieră) juca aici un personaj dezabuzat, un bătrân profesor care își așteaptă moartea. A intrat în scenă cu prestanța-i binecunoscută, a dus cu aplomb dialogul cu Ioviță, dar la un moment dat a avut o scădere, a căutat un scaun, s-a așezat și și-a continuat replica în care se vorbea tocmai despre moarte: „Ne fericim cu cât putem, dragul meu Ioviță. Tu mai ai laboratorul, fabrica, eu mai am cărțile... Tu mai ai iluziile... În schimb eu aud tot mai des vorba poetului, care zice: «Poți zidi o lume-ntreagă, poți să sfărâmi, orice-ai spune / Peste toate o lopată de țărână se depune./ Mâna care-a dorit sceptrul universului, și gânduri/ Ce-au cuprins tot universul încap bine-n patru scânduri/»". A ieșit din scenă împleticindu-se, susținut de un coleg. Publicul l-a urmărit cu intensă emoție, (fără să știe că actorul a jucat murind). S-a prăbușit în culise și l-am revăzut pe catafalc. La final, publicul a aplaudat îndelung, neînțelegând de ce unul din cei ce merita cu prisosință aplauzele nu venea în scenă. Le-au primit și pentru el colegii din seara aceea - Eugen Țugulea (foarte exact în rolul titular), Marcel Segărceanu, Simona Constantinescu, Dan Glasu, Tiberiu Covaci, Cristina Șchiopu, Ion Martin, Ion Mâinea, iar la spectacolele următoare și Petru Diaconu, care avea să-l înlocuiască în rol pe cel plecat pentru totdeauna.

Ostatecul Z de scriitorul polonez Iozef Hen s-a jucat la Oradea în virtutea unui proiect de colaborare cu un teatru din Lodz, din care nu s-a derulat decât faza incipientă: regizorul Tadeusz Pliszkiewicz a pus în scenă la Oradea această piesă, iar Alexandru Colpacci a montat acolo *D-ale carnavalului*. Piesa are ca sursă de inspirație flagelul contemporan al terorismului, propunându-și să demonstreze că violența, atentatul la libertatea sau chiar la viața semenilor apar și cresc paralel cu o alienare a persoanei, cu falsificarea modului său de a gândi și simți, sub impulsul complexelor sau obsesiilor generate de mediul social. O piesă modestă, care a condus la un spectacol pe măsură. Inițial proiectul avea în vedere cunoscuta piesă a lui Gombrowicz *Ivona – principesa Burgundiei*, dar, nerezolvându-se chestiunea drepturilor de autor, s-a recurs la soluția cu *Ostatecul Z*.

Dacă, totuși, s-ar cere să numim un spectacol care a săltat peste nivelul curent al stagiunii, indiscutabil el ar fi cel realizat de Alexandru Colpacci cu *Țarul Ivan își schimbă meseria* de Mihail Bulgakov. O comedie excelentă, în care Bulgakov imaginează o mașină a timpului prin care un administrator de bloc din lumea sovietică a anilor '30 schimbă epoca și atribuțiile cu țarul Ivan cel Groaznic. S-a creat în felul acesta o generoasă sursă de haz, cum se întâmplă întotdeauna în teatru când unei persoane i se schimbă identitatea, când încurcăturile se țin lanț sau când impactul dintre epoci istorice mult diferite produce surprize de tot felul. Nu e vorba doar de un mecanism comic ingenios, ci și de radiografierea unei societăți bântuită de diverse aberații morale și pe care Alexandru Colpacci le-a configurat scenic cu o peniță fină, înmuiată în acid. Spațiul locativ comun în care se derulează acțiunea scoate la lumină tipuri diverse, interese meschine, o viitură de scopuri și mentalități derizorii. Pe bună dreptate Antoaneta C. Iordache remarca în cronica sa din *Orizont*: „Regizorul dovedește aceeași profesională minuție în a defini (și definitiva) personajele: remarcabil aici este efortul «bijutier» al regiei. Gestul, detaliul comportamental, intonația, orice fracțiune a evoluției actorilor dovedește migala, atenta aplecare, precizia direcției de scenă", remarcând apoi

meritele interpreților – Liviu Rozorea (*Timofeev*), Nicolae Toma (*Administratorul Bunșa și Țarul Ivan*), Eugen Harizomenov (*Miloslavski – Hoțul*), Ileana Iurciuc (*Zinaida*) – pentru „contribuție substanțială la amănunțirea compoziției regizorale" sau Anca Miere-Chirilă („solista unui grup folcloric de bun efect la curtea lui Ivan cel Groaznic"), la care trebuie adăugați și Ion Abrudan, Marcel Popa, Laurian Jivan, Ion Martin, Grig Schițcu, Mariana Neagu.

STAGIUNEA 1981/1982 (27)

Despre stagiunea 1981/1982 s-ar putea spune că a fost stagiunea *Casei evantai*, nu doar pentru că piesa lui Marin Sorescu a prilejuit spectacolul emblematic al sezonului, ci și pentru că soarta sa a fost una extrem de agitată. Continuându-și preocuparea pentru premiera absolută cu o piesă românească (și dacă se poate cu autori din prim-planul vieții literare românești), teatrul orădean a „pus mâna" pe cea mai recentă creație a lui Marin Sorescu, *Casa evantai*, o piesă cu o structură dramatică aparte, extrem de interesantă, fascinantă am putea spune, care a stârnit imaginația și resursele creatoare ale regizorului Sergiu Savin, a potențat disponibilitățile actorilor, a mobilizat un mare număr de cronicari care au concentrat un număr de aprecieri pozitive cum rar se întâmplă, a fermecat publicul din numeroase orașe unde a fost prezentată, dar a declanșat și... mânia autorităților, care au intervenit brutal spre a-i curma cariera.

La un prim nivel, *Casa evantai* poate fi receptată ca o dramă/comedie inspirată din universul domestic (relațiile dintre soți, dintre părinți și copii etc.), dar pentru acest demers Marin Sorescu recurge la procedee dintre cele mai ingenioase. Personajul principal este imaginat (sau se imaginează) în ipostaze multiple, astfel că, în loc de personajul Vlad vom avea Vlad I, Vlad II, Vlad III și Vlad IV. La fel va fi multiplicată și consoarta, Tinca. Toate astea nu conduc însă spre facile jocuri comice, ci forează adânc în conștiințe și în medii existențiale. Radu Enescu scria în cronica din *România literară*: „Marin Sorescu pune în acest eseu dramatic străvechea problemă presocratică a lui *unu* și *multiplu*. Dar o rezolvă exclusiv în favoarea multiplului. Piesa vrea să ilustreze, prin mijloacele dramaturgiei, tehnica *regresiunii la infinit*, acel «infinit rău» față de care Hegel își profera atât de des oprobiul. Desigur, Sorescu nu întreprinde o demonstrație filosofică riguroasă. Teatrul nu este o teoremă. Totuși, demonstrația dramatică, chiar încorporată artistic, nu e străină de o cerebralitate, în care conștiința acut ludică a autorului cenzurează sever orice tentativă de efuziune, mișcă cu suverană dar discretă inteligență piesele de șah pe scenă. Respectiv, pionii care figurează alienarea progresivă a acestui *nimeni* și *oricine*, virtualitatea care pândește inexorabil pe fiecare ce nu optează pentru o umanitate autentică, densă și identică cu sine". Același critic mai precizează: „*Casa evantai* nu este o comedie. Ilaritatea ei amară și amărăciunea ei ilară, râsul crispat și lacrimile secate pe care le provoacă – exclud comicul. Tragicul ei e, de asemenea, anulat prin insignifianța protagoniștilor. Piesa lui Sorescu este drama minoră a disoluției umane, a pierderii în fragmentar, a risipei meschine, realizată însă cu o putere creatoare și cu modalități artistice majore, exemplare". Piesă extrem de dificilă, *Casa evantai* a însemnat pentru regizorul Sergiu Savin un moment de vârf

al carierei, trecut cu brio. În *Familia,* Dumitru Chirilă arăta că regizorul „a ajuns în acel punct al evoluției în care subtilitatea expresiei scenice (cultivată cu venerație și rafinament) să se muleze perfect pe conținut, potențându-l și acordându-i pregnanță". Rar o asemenea unanimitate în elogierea unei creații teatrale ca în cazul de față. „...Ne-a lăsat o excelentă impresie felul cum Sergiu Savin a mișcat personajele, «le-a pus în scenă», le-a grupat, le-a desfășurat, arătând deosebit talent, deosebită aplicație pentru plastica scenică, pentru «vizualizarea» ideii". (Virgil Munteanu) Sau: „Sursele de inspirație, chiar dacă notorii, se topesc într-un tot unitar. Spectacolul își derulează propria lui vitalitate ușor dezabuzată, artistă, gracilă, dar nu lipsită de un anume tonus", după ce aceeași comentatoare (Doina Modola) arătase că: „... regizorul a recurs la plasticizarea metaforei titlului, încât spectacolul se desfășoară ca o paradă rafinată a imaginii". Sau: „Jocul actoricesc a fost îndrumat cel mai adesea în maniera teatrului popular: cu «sufletul» pe față. Scene jucate în tehnica «citatului» unui joc teatral de altădată; ele au reușit în măsura în care caricatura poate fi mai elocventă decât fotografia. Practic, interpretarea actorilor dezvăluie și ea un evantai, o polifonie stilistică". (Patrel Berceanu) Cine a format acest evantai, cine a interpretat această polifonie stilistică? Aceleași cronici nu fac economie de elogii la adresa lui Ion Mâinea, Eugen Harizomenov, Eugen Țugulea, Marcel Popa, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Mariana Neagu, Aurora Leonte, Ion Abrudan, Emil Sauciuc și Nicolae Moranciu.

Grație unei alte inițiative de ieșire din rutină, teatrul a întreprins cu această piesă turnee prin mai multe orașe importante - Cluj, Timișoara, Arad, Satu Mare - la care a participat și autorul, reprezentațiile fiind urmate de ample discuții cu publicul. În al său *Jurnal* apărut postum, Marin Sorescu povestește cum la un moment dat (la Arad) a simțit că discuțiile cu spectatorii încep să fie „dirijate", că în jurul său și al piesei sale se țese o atmosferă de ostilitate. Va afla peste puțină vreme de așa-zisul scandal al meditații transcendentale, ordinară diversiune a autorităților vremii pentru a lovi puternic în intelectualitatea țării, scandal în care (spre mirarea sa) s-a pomenit implicat și scriitorul. În aceste condiții, *Casa evantai* a participat la Festivalul Teatrului Contemporan de la Brașov și era considerată favorită la obținerea marelui premiu. Cu puțin timp înaintea întrunirii juriului a descins la Brașov însăși Tamara Dobrin, tartorele teatrului românesc în acea vreme. I-a chemat pe rând pe acei membri ai juriului asupra cărora avea autoritate adminsitrativă sau îi considera mai docili și le-a spus ce avea de spus. A început să se șușotească prin holul teatrului că ceva „nu miroase a bine", că „e ceva cu Sorescu", că „ar fi mason" etc. Ședința juriului a fost o confruntare dură și prelungă între „prelucrați" și „neprelucrați". Au învins primii pentru că erau mai mulți și pentru că regulamentul i-a favorizat, hotărârile luându-se cu media notelor acordate de fiecare membru, „prelucrații" nesfiindu-se să dea note de 3 (trei) sau 4 (patru) unui spectacol despre care doar cu câteva ore înainte vorbeau la superlativ. Într-o eventuală antologie a abuzurilor puterii totalitare asupra culturii românești, cazul spectacolului *Casa evantai* va avea un loc important.

Care au fost celelalte spectacole ale stagiunii?

Snoave cu măști de Ion Lucian și Virgil Puicea, pentru a cărui punere în scenă teatrul și-a asigurat colaborarea maestrului Ion Lucian binecunoscut pentru pasiunea depusă în slujirea teatrului pentru copii - ca autor, regizor și interpret - recunoscută și răsplătită pe plan internațional. Și spectacolul de la Oradea a purtat „marca" Lucian: risipă de fantezie, veselie, entuziastă comuniune între scenă și public (a cărui participare realizatorul spectacolului știe să o stârnească întotdeauna). Emil Sauciuc (*Păcală*) și Cătălina Bârcă (*Ilenuța*) au fost „vedetele" spectacolului, la care a contribuit practic întreaga trupă, în roluri de o extremă diversitate.

Joc dublu de Robert Thomas, în regia lui Szombati Gille Otto a prilejuit un reușit spectacol-polițist, bine primit de public, a cărui prezență în sală a reprezentat miza includerii piesei în repertoriu. Nicolae Barosan și-a asigurat succesul interpretând cu aplomb un rol dublu. Parteneri i-au fost Cristina Șchiopu, Mariana Vasile, Marcel Popa, Marcel Segărceanu, Grig Schițcu, Eugen Harizomenov și Ion Martin.

Tot pe un succes de public/casă s-a mizat și în cazul cunoscutei comedii a lui Eugen Labiche – *Pălăria florentină*. Și nu s-a greșit. Trecând dincolo de învelișul exterior, spectacolul realizat de Zoe Anghel Stanca a dat expresie atât unor vicii de caracter care pun în mișcare angrenajul comic, cât și expansiunii unor categorii sociale care „nu-și mai încap în piele". Animând acest album de caricaturi, Zoe Anghel Stanca a respectat întru totul regula genului, dând spectacolului ritm, haz și bucurie a jocului, joc în care s-au prins Marcel Popa, Anca Miere-Chirilă, Grig Schițcu, Eugen Țugulea, Emil Sauciuc, Ion Abrudan, Cristina Șchiopu, Marcel Segărceanu, Aurora Leonte, Tiberiu Covaci, Mariana Neagu. Laurian Jivan, Nicolae Toma, Alla Tăutu, Ileana Iurciuc, Eugen Harizomenov, Ion Martin.

Stagiunea s-a încheiat cu un frumos spectacol-coupé cu două piese scurte de Leonid Andreev – *Calul în Senat* și *Frumoasele sabine* – prilej pentru Sergiu Savin de a-și mai trece un succecs la activ. Inspirate din legende sau istorii ale Romei antice, comediile lui Leonid Andreev sunt două anecdote scenice, tratate de regizorul orădean într-un registru apropiat de grotesc. „Conform legendei – spune Lucian M. Florian în cronica din *Familia* – sabinii erau bărbați cu virtuți exemplare. În viziunea lui Andreev ei sunt caricaturi caraghioase, oscilând între idioțenie și senilitate, care își caută dreptatea, respectiv recuperarea nevestelor, la adăpostul unor tone de legi". De fapt, sub masca grotescului Sergiu Savin a știut să apese pe acele butoane ale pieselor care trimit semnale la contemporaneitate, respectiv capacitatea de împotrivire la forță, la abuz, la fărădelege, dar și modul iresponsabil în care poate fi gestionată puterea. Cronicarul amintit mai remarcă: „Sergiu Savin propune o imagine scenică de mare acuratețe vizuală, bine echilibrată, șarjând moderat". Numeroasa distribuție i-a cuprins pe Ion Mâinea, Ion Martin, Marcel Popa, Nicolae Barosan, Eugen Harizomenov, Laurian Jivan, Marcel Segărceanu, Nicolae Toma, Ion Abrudan, Petru Diaconu, Eugen Țugulea, Emil Sauciuc, Tiberiu Covaci, Cristina Șchiopu, Mariana Neagu, Anca Miere-Chirilă, Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Mariana Vasile.

Spectacolul de poezie al stagiunii s-a intitulat *Câteva plecări prin timp*, pe versuri de Alexandru Andrițoiu.

STAGIUNEA 1982/1983 (28)

Un an teatral situat sub semnul unor acțiuni recuperatoare și – conform unui obicei de acum bine instaurat – de spargere a rutinei, de inițiere a unor activități care să facă afișul teatral cât mai variat și mai atrăgător.

Acțiunea recuperatoare cea mai importantă a reprezentat-o premiera absolută a piesei unui remarcabil dramaturg interbelic, G. M. Zamfirescu, *Schimbarea la față,* la peste patru decenii de la scrierea ei și de la moartea autorului (momente ce s-au succedat la scurt interval). Cunoscut publicului de azi mai ales prin *Domnișoara Nastasia* și *Idolul și Ion Anapoda,* drept un dramaturg al mediilor marginalizate, G. M. Zamfirescu se prezintă prin *Schimbarea la față* și ca un investigator al zonelor superioare ale societății românești: politice, financiare, presa de scandal etc. Valentin Silvestru o caracteriza astfel în *România literară*: „O noutate în tehnica dramaturgului e dezvoltarea intrigii pe planuri largi și creșterea ei prin acumulări succesive ce fac să defileze prin fața noastră mahalagii dolenți și financiari veroși, deputați cupizi, dame voalate, gazetari amorali și gazetari de conștiință, miniștri senili, intermediari suspecți. Culminația conflictului duce spre vârful piramidei sociale, construită imaginativ în așa fel încât să se realizeze nu numai o priveliște cuprinzătoare a politicianismului, dar să se vadă și mecanismele esențiale ale dobândirii frauduloase a puterii. E – în acest amalgam de verism și simbolism – amărăciune, ironie atroce, haz copios, dar și un efluviu tragic, venind din disperarea omului normal dar solitar, înconjurat de fiare și tembeli, știind cumva că lupta e inegală...” Regizorul Eugen Mercus a tratat piesa în termenii unui pamflet politic, după ce a renunțat la pasaje digresive, chiar și la unele personaje, punând însă mai bine în evidență scenele-cheie, cele cu mai mare încărcătură satirică și cu mai multă semnificație. Introducerea unor cuplete din repertoriul lui C.Tănase a dat spectacolului coloratură de epocă și l-a făcut mai vitriolant. Din distribuție, misiunea cea mai dificilă i-a revenit lui Nicolae Barosan, personajul său (*Pamfil*) fiind pivotul construcției dramatice, cel care stă aproape tot timpul în scenă și care face legătura între toate momentele și personajele piesei. „Personajul realizat e convingător ca postură machiavelică, actorul sugerând bine prestanța înaltului funcționar și abordând cu familiară spontaneitate hahalerele înconjurătoare” – scria despre el Valentin Silvestru. Același cronicar vedea merite însemnate ale spectacolului „în masca bufonă” și gesturile abrupte ale lui *Brana-Brănescu* (Laurian Jivan), postura de *Dandanache* a crupulosului prim-ministru *Dudulea,* savuros schițat de Eugen Țugulea, senilitatea burlescă, de mare efect, a ministrului «fără portofel» *Aristică* (Nicolae Toma), obsecviozitatea și panica ministrului *Vizanti,* egal de bine descrise de Ion Mâinea, mahalagioaica gureșă și doamna impozantă creionate de Anca Miere-Chirilă, *Fecioara* de falsă virginalitate, crochiu rapid și subtil al Taniei Filip (debut pe scena orădeană...), combinativul disolut *Fudulul,* caricatură a mai târziului *Bucșan* (Eugen Harizomenov), *Nedelcu,* (bine conturat de Valentin Avrigeanu, secretarul onest *Profiriu* (Marcel Popa)”. Au mai contribuit la spectacol Ion Martin, Tiberiu Covaci, Florența Manea și Ion Abrudan, configurând cu toții un succes evident, nu întâmplător distins cu Premiul pentru opțiune repertorială la Festivalului de la Botoșani, profilat pe valorificarea dramaturgiei vechi.

Momentul se reține și prin cuprinderea sa într-o *Monografie scenică G. M. Zamfirescu,* alcătuită din *Schimbarea la față* și *Idolul și Ion Anapoda,* prezentat de Teatrul Național din București, urmate de un substanțial colocviu la care s-au produs remarcabile contribuții privind opera și biografia scriitorului, de către importanți teatrologi, istorici literari și critici ai momentului.

O altă monografie scenică a fost dedicată în aceeași stagiune lui Tudor Mușatescu, cuprinzând contribuții ale Teatrului Național din Cluj (cu...*Escu*), Teatrului de Stat din Turda (cu *Visul unei nopți de iarnă*), Teatrului Maghiar de Stat din Cluj (cu *Titanic vals* – regia Aureliu Manea) și a teatrului gazdă, prezent cu două spectacole: *Titanic vals* și *Ale vieții valuri,* ambele în regia lui Ion

Cojar și purtând girul Teatrului de Stat din Oradea, dar cel de al doilea beneficiind de o ilustră participare în reprezentație: Radu Beligan, Octavian Cotescu, Mihai Fotino și Marin Moraru, cărora li s-a adăugat și Corina Chiriac care - alături de Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Ion Martin, Ion Mâinea, Simona Constantinescu, Ion Abrudan, Mariana Neagu, Tiberiu Covaci, Cristina Șchiopu, Eugen Harizomenov și Nicolae Barosan - au adus pe scenă mai multe texte scurte ale cunoscutului comediograf. Cei patru iluștri oaspeți bucureșteni au interpretat, printre altele o scenetă de acum celebră - *Scafandrierii* -, în plus Radu Beligan „a rostit cu un farmec inegalabil, în sublineri subtile, *Mușatisme,* Marin Moraru s-a lansat cu brio în lectura unui *Proces-verbal,* Octavian Cotescu a citit, cu vigoare comică și aer mucalit, scrisoarea *Sărut mâna, coană mare,* Corina Chiriac a susținut, cu voie bună (după ce a cântat atrăgător, în manieră actoricească, adică în spectacol, nu în afara lui, câteva cântece vechi și dulci), împreună cu Mihai Fotino, mustos, ca totdeauna, sceneta *Reminiscențe din trecut* (același producând și o veselă *Declarațiune*). Finalul cu piesa scurtă *Scafandrierii* s-a înscris în program ca un regal de artă comică, o demonstrație desfătătoare a felului scânteietor în care știu să facă teatru modern actorii români..." (Valentin Silvestru). Despre același spectacol reluăm o constatare din *Familia*: „Spectacolul acesta ar putea intra în istoria teatrului românesc prin faptul că două dintre marile sale personalități - Radu Beligan și Octavian Cotescu - s-au întâlnit (pare de necrezut!) pentru prima oară pe scenă. Nu știm dacă, precedentul odată creat, întâlnirea se va repeta, dar e o cinste pentru scena orădeană că i-a fost dat s-o găzduiască!!" (Dumitru Chirilă)

Celălalt spectacol orădean component al *Monografiei Mușatescu* a fost *Titanic vals* într-o interpretare personală a lui Ion Cojar. Spectacol foarte bine primit de critică. Pentru Ion Cocora montarea de la Oradea vine dintr-o experiență culturală care nu se reduce însă la „analogii de scriitură și intrigă". „Experiența culturală - precizează criticul - înseamnă aici sublinierea cu precădere a acelor aspecte din contextul fabulei și configurației personajelor ce investesc opera cu un statut de performanță". Alexandru Andrițoiu insistă pe „sublinierea tragi-comică a aripei de parveniți din spectacol", constatând că este evidentă „pecetea personalității lui Cojar, vădită în toate spectacolele sale, anume aceea a unei fantezii cumpănite și controlate, în care viziunea generală este mereu secondată de cultul minuției, al amănuntului, cu munca încăpățânată pe actor, solicitându-i-se tot ce poate da mai mult...". Nu altfel este văzut spectacolul și în cronica din *România literară*: „...Ion Cojar nu și-a propus bulversarea structurii originare a piesei, nici modificarea raporturilor esențiale dintre personaje, ci a întocmit un alt plan de prospecțiuni, sondând pe câmpuri considerate până acum neproductive, fără a abandona filoanele de comedie atestate, pe care le-a pus într-o mai strânsă conexiune. Procedând astfel, Ion Cojar a descoperit - între scenele de verificat efect comic, cultivate de regulă pentru priza imediată la public - pasaje în care comedia ia o turnură amară...". Valentin Silvestru mai constată: „Comedia vine din furia parvenirii, cu strategii provinciale în combinații amoroase; drama e reală, inspirând compasiune pentru traiul sleit, fără nici un orizont al acestor sărmani oameni bogați, prea nerozi ca să fie fericiți și prea mărunți ca să poată avea conștiința nefericirii lor, prea înguști la minte ca să încerce măcar amețeala unei clipe de înălțare". Multe cuvinte frumoase s-au spus și despre interpreți. Nicolae Toma a fost apreciat pentru că personajul (*Spirache*) „este un permanent melanj de umor amar și tristețe disimulată", Anca Miere-Chirilă pentru felul în care a reușit „să impună în familie teroarea unui matriarhat, cu humor spontan, firesc și păstos", Alla Tăutu (*Dacia*) pentru aplombul cu care și-a susținut personajul", Mariana Neagu - „o *Miza* volubilă, de tinerețe revărsată spre păcat", la fel și Cristina Șchiopu (*Gena*), Nicolae Barosan (*Traian*), Emil Sauciuc (*Decebal*), Ion Abrudan (*Dinu*),

Tiberiu Covaci (*Stamatescu*), Eugen Harizomenov (*Nercea*), Marcel Segărceanu (*Procopiu*), Valentin Avrigeanu (*Vecinul*), Laurian Jivan, Mariana Vasile, Florența Manea.

Nu putem încheia momentul *Monografiei scenice Tudor Mușatescu* fără a aminti de elevatul colocviu care i-a fost parte componentă și la care s-au produs cu incitante comunicări Radu Beligan, Valentin Silvestru, prof. Mihai Vasiliu, Ion Cojar și Mircea Bradu.

Stagiunea în discuție a mai cuprins un spectacol de referință – cel realizat de Sergiu Savin cu *Aniversarea* de Harold Pinter. O piesă aparținând unui gen („semi-absurd" zice Alexandru Andrițoiu în cronica sa din *România literară*) cu care publicul orădean era mai puțin familiarizat, din care cauză a întâmpinat-o cu oarecare uimire, cu reticență chiar, dar a sfârșit prin a se lăsa cucerit. Asta și pentru că povestea absurdă imaginată de Pinter – cu numeroase mistere, cu personaje ce acționează aparent irațional, cu întâmplări care de care mai insolite – a fost foarte bine tradusă scenic de Sergiu Savin. Slalomând printre multele semne de întrebare, regizorul și-a construit spectacolul cu mână sigură, compunând un mediu terifiant: în spatele fiecărui semn de întrebare se ascunde un posibil pericol pentru ființa umană. Se trăiește sub imperiul incertitudinilor și al fricii. Frica obsedantă, frica paralizantă, frica inconștientă. A fost de altfel spectacolul care a atestat deplina maturitate profesională a lui Sergiu Savin, ajuns într-un stadiu de confirmare a unui program estetic urmat cu consecvență. Partizan al teatralității teatrului, refuzând spectacolul ilustrativist, el a ajuns la construcții scenice riguroase, cu o solidă structură intelectuală. *Aniversarea* a fost unul dintre ele. Aici și-a asumat, pe lângă funcția regizorală, și pe cele de scenograf și autor al ilustrației muzicale, într-un *spectacol de autor* foarte bine finalizat, sau cum spune și Alexandru Andrițoiu în cronica citată: „Regizorul Sergiu Savin, inteligent și fantezist, a dat spectacolului două structuri: una de atmosferă și alta de cultură... Actorii, aparent manechine, sunt dirijați spre un joc dublu, spre un joc secund". În continuare cronicarul glosează pe marginea jocului actoricesc: Ion Mâinea („...izbutind să împlinească foarte bine jocul cu drama închisă în el și apoi deschisă cât numai îi îngăduie supapa groazei, – dovedindu-se iarăși un actor foarte bun"); Anca Miere-Chirilă („.... face umor trist și apoi buf, de data asta nu pe spontaneitate, ci pe bună cunoștință de cauză"); Eugen Țugulea („...rezolvă frumos, cu tristă comedie, un rol destul de ingrat"); Tania Filip („...mobilitate scenică de un firesc și, mai ales, de o maturitate paradoxală în raport cu vârsta"); Eugen Harizomenov și George Voinese („...un cuplu contrapunctat, anume copiat de autor după cuplurile clasice, execută o paradialectică inteligentă, frizând absurdul").

Prolifică, stagiunea 1982/1983, de care ne ocupăm, a cuprins încă alte patru spectacole, toate de un nivel apreciabil, demne de menționat.

Intrigă și iubire de Schiller, în regia și versiunea scenică semnate de Zoe Anghel Stanca (coregizor – Szombati Gille Otto) a însemnat o incursiune în prea puțin cercetatul azi teatru romantic. S-a văzut că publicul nu este chiar atât de reticent la poveștile sentimentale precum se crede, cu condiția ca ele să fie frumos povestite. Fără mare strălucire, spectacolul orădean a făcut față. Ion Mâinea a fost un *von Walter* dur și perfid, Mariana Neagu o *Lady Milford* credibilă în parșivenia ei, *soții Miller* au fost jucați cu căldură de Marcel Segărceanu și Anca Miere-Chirilă, Marcel Popa (*von Kalb*) și Laurian Jivan (*Wurm*) au fost și ei în concordanță cu ansamblul. Evident, toți ochii s-au îndreptat spre cei doi interpreți ai cuplului de îndrăgostiți: Nicolae Barosan (*Ferdinand*) și Cristina Șchiopu (*Luise*). Chiar dacă n-au fost în „vârf de formă" (mai ales Nicolae Barosan a plătit tribut unei „poze" greșit înțeleasă ca expresie a romantismului), ei au plăcut pentru că au dovedit destul farmec și sensibilitate, necesare în asemenea împrejurări.

Mary Poppins, dramatizare de Silvia Kerim după Pamela Travers, regia Farkas Ștefan. Spectacolul pentru copii și-a găsit și de data asta adresa, grație ritmului și limpezimii imprimate de regizor, dar și modului cuceritor în care a evoluat interpreta principală, Tania Filip. I-au ținut bună companie: Mariana Vasile (Jane), Emil Sauciuc (*Michael*), Nicolae Toma (*dl.Banks*), Simona Constantinescu (*d-na Banks*), George Voinese (*Bert*) și Tiberiu Covaci (*Chelnerul*), precum și un meritoriu corp de balet, condus de Roxana Buda, cu multiple funcții în spectacol.

Un week-end de adio de Marc Sauvajon - regia Szombati Gille Otto. Un spectacol de mare succes la public (sub titlul *Divorț în stil englezesc* s-a jucat încă trei stagiuni), pentru că este vorba de o piesă bine făcută, iar subiectul - tribulațiile cuplului în moment de criză, când pericolul „infiltrărilor din exterior" devine iminent - își găsește întotdeauna aderenți. A fost și bine jucat, regizorul Szombati Gille Otto găsind soluțiile cele mai bune pentru a-i pune în evidență pe Ion Abrudan (*Hugh Preston*), Cristina Șchiopu (*Liz Preston*), Alla Tăutu (*d-na Gray*), Tiberiu Covaci (*John Brownlow*), Mariana Vasile (*Patricia Forsyth*).

Stagiunea s-a încheiat cu *Îndrăgostiții de la 9 seara* de Adrian Dohotaru, regia - Zoe Anghel Stanca. Un spectacol tineresc, care denunță opacitatea, închistarea în precepte osificate, frumos interpretat de Tania Filip, Emil Sauciuc, Simona Constantinescu, Marcel Popa, Tiberiu Covaci, Mirela Corbeanu, George Voinese și Ion Martin.

STAGIUNEA 1983/1984 (29)

Ducând mai departe ideea că din când în când publicului trebuie să i se ofere și alte evenimente decât cele ce se derulează curent, Teatrul de Stat Oradea a început stagiunea 1983/ 1984 cu o „prefață" compusă din mai multe spectacole, invitate sau proprii, care s-au constituit într-un mic festival. Publicul orădean a putut vedea în acea împrejurare *Arta conversației,* dramatizare după romanul omonim al Ilenei Vulpescu (un *best-sellers* al acelor ani) făcută de autoare în colaborare cu George Bănică, spectacol prezentat de Teatrul Giulești din Capitală, *Între patru ochi* de Al. Ghelman - Teatrul Național din București, *Cui i-e frică de Virginia Woolf* de E. Albee în interpretarea Teatrului de Stat din Arad, în timp ce teatrul gazdă a prezentat ultima premieră a stagiunii precedente - *Îndrăgostiții de la 9 seara* de Adrian Dohotaru. Au fost seri plăcute de teatru, au fost întâlniri și reîntâlniri cu actori de seamă din Capitală, au fost spectacole bune (cu o remarcă specială pentru cel de la Arad), seri pe care publicul orădean (sensibilizat de alte acțiuni similare, precum monografiile închinate unor dramaturgi) le-a onorat cum se cuvine, luând cu asalt sala teatrului.

Spectacolul emblemă al stagiunii a fost cel cu *Jolly Joker* de Tudor Popescu, repetându-se în bună măsură scenariul de la *Casa evantai:* teatrul s-a găsit din nou în centrul unui scandal de natură politică din care a ieșit cu prestigiul mult crescut în fața lumii cultural-artistice (dar, ce-i drept, și cu niște sancțiuni pe linie de partid pentru conducătorii săi). Totodată, spectacolul a însemnat debutul regizorului Alexandru Darie, care a reușit în felul acesta să se facă remarcat încă de la

primii pași în profesie. Această piesă a lui Tudor Popescu venea după alte titluri precum *Concurs de frumusețe, Paradis de ocazie, Omul nu-i supus mașinii* și altele care îi aduseseră autorului faima de scriitor satiric de prima mână, unul care nu se oprește la aspecte superficiale și neimportante ale realității, ci pătrunde adânc în esența fenomenelor. *Jolly Joker* își plasează acțiunea într-o fabrică oarecare (de produse alimentare în cazul dat) în care lucrurile merg anapoda, unde se fură și se chiulește în draci, unde vin controale după controale dar care nu schimbă nimic (eventual doar în rău), pe scurt – o expresie sintetică a ordinii socialiste. În aceste condiții, un tip isteț și întreprinzător numit Mincu încearcă un tratament homeopatic – el recurge la alte șmecherii, la alte încălcări ale normelor oficiale, exploatează intens coruptibilitatea superiorilor în scopul revenirii fabricii la normalitatea mult dorită. *Jolly-Joker*-ul nostru știe să-i manevreze prin obediență și flaterie bine jucate, întreținându-le ideea utilității și autorității. Piesa a fost bine primită de critică. Ludmila Patlanjoglu scria: „Caricatura, zeflemeaua autorului capătă accente grave, grotescul fiind unul din polii expresiei", Ion Calion vede în piesă „un sistem aproape kafkian", Stelian Vasilescu remarcă „satira (care) vizează consecințele malversațiunilor, cultivării mediocrităților și incompetenței pe multiple planuri: etic, social, politic". S-a întâmplat, în plus, ca încărcătura de satiră a piesei să fie copios augmentată în spectacol. Alexandru Darie a avut un debut fulminant, spectacolul său dovedind un curaj și o știință a construcției scenice rar întâlnite. Chiar dacă analizele critice (conform unui consens tacit instituit în epocă) nu dezvăluiau toate sensurile și toate detaliile tocmai pentru a nu sensibiliza cenzura, sunt destule mărturii despre chipul acestui spectacol. „Valorificând imaginativ resursele textului, (regizorul) a creat un plan, dinamic și situațional, un fel de fundal al acțiunii scenice, foarte viu și fantomatic totodată, cu demonice irupții și interpretări în prim-planul acțiunii. Imaginile șocante hiperbolice (vezi și personajele supradimensionate și marionetizate) au însă concretețea și chiar vâscozitatea unei realități primare în care simți pulsația viscerelor și a instinctelor". (Ion Calion); „...satira lui Tudor Popescu capătă tente sarcastice, iar unele secvențe se transformă în imagini care lărgesc semnificațiile piesei; bufonada grotescă are un contur oniric, substanța satirică sporește în greutate" (Ludmila Patlanjoglu); „Ca orice regizor autentic, Alexandru Darie *teatralizează*, produce imagini scenice complementare cuvântului, metaforizează pregnant, în registru grotesc, hiperbolizează asiduu, dar nu pierde de sub control tema spectacolului și nu agresează textul..." (Dumitru Chirilă). Spectacolul a trecut cu greu prin furcile caudine ale cenzurii (locale, dar și centrale), fiind nevoie de o strategie savantă ca el să iasă la public, care l-a primit cu uluire, dar și cu nedisimulată plăcere. Scandalul s-a declanșat după participarea la *Gala comediei* de la Galați, unde primul secretar al județenei de partid a părăsit ostentativ sala în timpul spectacolului, urmat de întreaga suită, în timp ce publicul fremăta de satisfacție. Au fost sensibilizate „organele centrale" și panicate cele locale care aprobaseră spectacolul. Într-unul din primele sale numere din 1990, revista *Teatrul azi* a publicat dosarul acelui scandal, Alexandru Darie și Elisabeta Pop evocând cele petrecute la vizionările orădene și în timpul reprezentației de la Galați, iar criticul Marian Popescu descrie „chemarea la ordine" de către Tamara Dobrin și cum i-a fost ridicat dreptul de semnătură (sancțiune frecventă în epocă) pentru impardonabila vină de a fi scris favorabil despre spectacol în urma festivalului gălățean. Nu putem trece peste aceste rânduri evocatoare fără să amintim de aportul consistent la succesul spectacolului al scenografei Maria Miu, și ea debutantă, și mai ales, peste cel al distribuției, în centrul căreia a stat tot un debutant, Cristian Șofron, care a câștigat partida cu tracul debutului și dificultatea personajului (*Mincu*) prin farmec scenic, prin investirea personajului cu o istețime nativă bine stăpânită, cu dinamică interioară mereu în funcțiune.

Alți interpreți (dintre care unii au evocat în reconstituirea din *Teatrul azi* bucuria de a fi jucat în acel spectacol) au fost: Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Ileana Iurciuc, Mariana Vasile, Tiberiu Covaci, Eugen Harizomenov, Marcel Segărceanu, Alla Tăutu, Laurian Jivan, unii în două sau chiar trei roluri. După scandal, actorii au scăpat relativ ușor, mai puțin Eugen Țugulea în calitatea sa de secretar O.B. care – alături de directorul Mircea Bradu și secretara literară Elisabeta Pop – s-a ales cu un vot de blam, conferit cu generozitate de către forurile județene.

Celelalte spectacole ale stagiunii au fost:

Coborând dintr-o poveste de Valentin Avrigeanu, regia – Zoe Anghel Stanca. Comentând spectacolul, Stelian Vasilescu scria în *Familia* că reapărând în postura de dramaturg, cunoscutul actor orădean a demonstrat încă o dată că este un bun autor de basme scenice, că simte sufletul micilor spectatori (care și de data asta au „colaborat" entuziast cu scena) și că este un apreciabil mânuitor al versului. În aceeași cronică este remarcată conștiinciozitatea interpreților – Laurian Jivan (*Voievodul*), Alla Tăutu (*Doamna*), Mariana Vasile (*Luminița*), George Voinese (*Sfetnicul*), Ion Martin (*Voievodul Minte-seacă*), Marcel Segărceanu (*Pustnicul*), Anca Miere-Chirilă (*Ghionoaia*), Emil Sauciuc (*Ciclopul*) și Tiberiu Covaci (*Ionion*) – care au servit cât se poate de bine textul colegului lor.

Arta conversației, aceeași dramatizare de Ileana Vulpescu și George Bănică, regizată de Zoe Anghel Stanca într-un spectacol pe care Stelian Vasilescu îl comentează elogios, găsindu-l superior celui prezentat de Teatrul Giulești în „prefața" stagiunii. Fiind vorba de un spectacol bazat mai mult pe cuvânt, pe... conversație, și mai puțin pe acțiune scenică, cronicarul apreciază tensiunea pe care regia și interpreții au știut să o întrețină, câștigând integral adeziunea publicului. A fost de altfel unul din spectacolele „de cursă lungă" ale teatrului orădean, reușind să țină afișul pe parcursul a trei stagiuni. Cristina Șchiopu a reușit unul din succesele sale indiscutabile, ducând la bun sfârșit povara unui rol extrem de dificil (*Sânziana Hangan*). Au mai jucat în spectacol: Simona Constantinescu (*Mama*), Ion Abrudan (*Alexandru Bujor*), Ion Ruscuț (*Pavel Vlas*), Ileana Iurciuc (*Maria*), Eugen Harizomenov (*Tudor Șerban*), Marcel Popa (*Doctor Murgu*).

Miraculoasa carieră de Tauno Yliruusi. În continuarea programului de extindere a ariei geografice pentru formarea repertoriului, s-a ajuns de date asta tocmai în Finlanda, cu un rezultat absolut remarcabil, comedia scrisă de Tauno Yliruusi fiind una excelentă. E vorba în ea de un pușcăriaș înspăimântat de ce îl așteaptă „afară", după ispășirea pedepsei. Pentru a rămâne la locul călduț de la „răcoare", el pune la cale o evadare fără nici o șansă de reușită dar care ar aduce după sine prelungirea pedepsei. Culmea, evadarea reușește și omul ajunge „în libertate" complet derutat. Vrea să se întoarcă de unde a plecat, dar va trebui să se convingă că a nimerit printre mult mai mulți pungași decât a lăsat în închisoare, din care cauză va rata toate încercările de reîntoarcere: spargerea ostentativă a unei vitrine de la magazinul de bijuterii va pune pe fugă niște hoți autentici, intenția de a devaliza o casă de bani va dezvălui o imensă fraudă comisă de însuși directorul respectivei instituții, calomnierea în public a unui înalt demnitar nu va face decât să confirme că gura păcătosului adevăr grăiește ș.a.m.d. Peripețiile sale îl duc printr-o lume – hoți de diferite calibre, politicieni corupți, afaceriști ticăloși, soții cu vocația infidelității – care îi produce un firesc sentiment de nostalgie după „climatul moral" al pușcăriei. Regia spectacolului a purtat semnătura lui Eugen Țugulea care a probat reale calități de director de scenă, de data asta reușita sa fiind incontestabilă. Rolul principal, cel al ghinionistului pușcăriaș Valto, a fost încrendințat unui debutant care avea să anunțe un talent cu totul remarcabil – Daniel Vulcu – talent confirmat în

multiple împrejurări în anii ce vor veni. Reușite indiscutabile au realizat și Nicolae Toma (*Ministrul*), Ion Martin și Eugen Țugulea alternând în rolul *Santeri*, Marcel Segărceanu (*Directorul*), cu toții configurând o galerie de soți păguboși care își pierd și situația dar și consoartele, acestea jucate de Mariana Neagu, Alla Tăutu și Mariana Vasile. Alte roluri bune: Tiberiu Covaci, George Voinese, Ileana Iurciuc, Emil Sauciuc, Nicolae Barosan.

O întâmplare anexă la spectacolul mai sus comentat, demnă de reținut: autorul, Tauno Yliruusi, curios să vadă cum arată piesa lui la o atât de mare distanță de locul de baștină și într-o limbă atât de diferită, a venit personal la Oradea, rămânând încântat de ce a văzut – calitatea spectacolului, reacția favorabilă a publicului, frumusețea locurilor și ospitalitatea oamenilor.

Soțul păcălit de Molière, într-o fermecătoare versiune românească semnată de Tudor Arghezi, i-a oferit lui Ion Mâinea, în calitate de regizor, posibilitatea unui spectacol bun, chiar dacă nu la înălțimea textului și a trupei, totuși mult mai mult decât obligațiile unui spectacol de suplinire a bibliografiei școlare. Ion Mâinea a fost și interpretul rolului principal, alternativ cu Ion Abrudan, ambii având o prestație apreciată, ca de altfel și Cristina Șchiopu în rolul *Angelicăi*. Au mai făcut parte din distribuție: Marcel Popa (*Domnul de Sotenville*), Simona Constantinescu (*Doamna de Sotenville*), Ion Ruscuț (*Clitendre*), Mariana Neagu (*Claudine*), Daniel Vulcu (*Lubin*) și George Voinese (Colin).

Față-n față de Dragomir Asenov, în traducerea scretarei literare Elisabeta Pop, în regia lui Eugen Țugulea. O bună piesă din dramaturgia bulgară, cu un subiect foarte interesant: ce se întâmplă cu un director când nu mai e director. Destituit din funcție, personajul central al piesei are ocazia să constate că mulți din cei care până atunci l-au adulat n-au fost decât niște lingușitori ordinari, că unii l-au săpat sau că alții care lăsau impresia că nu-l agrează au fost sinceri și i-au vrut binele. Eugen Țugulea și-a asumat și sarcina rolului principal, avându-i ca parteneri pe Mariana Vasile, Simona Constantinescu, Ion Abrudan, Tiberiu Covaci, Ileana Iurciuc și Emil Sauciuc.

S-a jucat și un spectacol de divertisment, intitulat chiar așa – *Divertisment '84* – pe texte de Karinthy Frigyes, George Mihalache și Viorel Cacoveanu. O distribuție numeroasă (aproape întreaga trupă) a izbutit un spectacol de bună dispoziție sub îndrumarea regizorală asigurată de Gábor Kati și Gábor József.

Spectacolul poetic s-a intitulat *Octombrie, noiembrie, decembrie* pe versuri de Ana Blandiana.

Un alt *spectacol de poezie și muzică* pe versuri de Mihai Eminescu, Lucian Blaga, George Bacovia, Marin Sorescu, Șt. Aug. Doinaș și Nichita Stănescu, susținut de Cristina Șchiopu și Ion Abrudan, s-a bucurat de aportul eminentei pianiste Dana Borșan.

STAGIUNEA 1984/1985 (30)

Iarăși a fost o stagiune mai „cuminte", fără spectacole care să stârnească mânia autorităților, dar nici critica n-a mai fost incitată ca în anii precedenți. A fost, poate, și un ușor respiro pe care slujitorii scenei orădene și l-au luat după bătăliile din ultima vreme, dar asta s-a resimțit doar la

nivelul spectacolelor de vârf, pentru că baza lor a continuat să fie una apreciabilă. Nu s-au produs deci spectacole de excepție, dar s-a păstrat un nivel valoric mediu stabil.

A optsprezecea cămilă de Samuil Alioșin a fost nu numai spectacolul de deschidere a stagiunii, dar și cel care a oferit publicului orădean șansa reîntâlnirii cu marele actor Octavian Cotescu, prezent în reprezentație pentru seria de început a montării semnate de regizorul Victor Ioan Frunză. Piesa era una ușor sentimentală, degajând o căldură umană ce a făcut-o agreabilă publicului. „În text se regăsesc visuri și amărăciuni, iluzii și deziluzii, frumusețea drumului către semeni, dragostea care nu cunoaște opreliști de vârstă..." (Mircea Em. Morariu); „Fie că sunt la o vârstă tânără, fie că se află spre crepusculul vieții, toate cele patru personaje ale piesei caută dragostea, tânjesc după căldura unui cămin, după împlinirea în cuplu, se întreabă ce este fericirea și care ar fi căile ce duc spre ea". (Dumitru Chirilă); „...un text dramatic a cărui tensiune rezidă nu în conflicte sau situații scenice spectaculoase, ci în ardoarea cu care autorul pledează pentru valoarea morală a iubirii" (Viorel Horj). Aflat la începuturile unei cariere ce avea să cunoască numeroae momente de triumf artistic, Victor Ioan Frunză a realizat un spectacol echilibrat, fără să supraliciteze resursele de umor sau de lirism ale piesei, dar nici nu le-a neglijat. Cronicarii mai sus citați s-au întrecut în a remarca prezența lui Octavian Cotescu, care prezență „... pe lângă benefica ei influență culturală asupra vieții instituției în ansamblu, a dat un remarcabil impuls creator tuturor interpreților" (Viorel Horj); „Reflexiv și lucid, personajul trăiește într-un echilibru ferm, purtându-și vârsta cu demnitate, dar și cu un soi de voluptate care este cu precădere a înțelepciunii." (Dumitru Chirilă); „Autentic creator de stări emotive, Octavian Cotescu redemonstrează strălucitor în rolul Piotr Evgrafovici Pronin rigoarea exemplară în compoziția scenică. Mișcarea plină de fantezie, legată intim de limbaj, într-o elaborare vizând puterea de sugestie a detaliului, redă cu expresivitate resorturile intime ale personajului" (Mircea Em. Morariu). După seria de reprezentații cu invitatul bucureștean, rolul a fost preluat cu brio de Ion Mâinea, care „... i-a adăogat caratele înțelegerii și sensibilității sale, plăsmuind din tăceri și replici, din elocvența mimicii și gestului, un personaj memorabil" (Viorel Horj). De frumoase aprecieri au avut parte și ceilalți interpreți – Mariana Neagu, Alla Tăutu și Daniel Vulcu – considerați a se afla cu toții în momente fericite ale carierei.

Următoarea premieră a stagiunii a fost un spectacol-coupé, cu *Apa* de Dumitru Solomon (regia Victor Ioan Frunză) și *Porțile* (titlu de circumstanță pentru *Săptămâna luminată*) de Mihai Săulescu (regia Alexandru Darie), în vederea participării la apropiata ediție, a IV-a, a *Săptămânii Teatrului Scurt*. *Apa* a obținut atunci Marele Premiu (cu Daniel Vulcu, Nicolae Barosan, Dan Bădărău și copilul Robi Bordaș în distribuție), iar Victor Ioan Frunză – premiul de regie. Spectacolul lui Alexandru Darie a fost mai controversat, unii comentatori declarându-și dezacordul cu varianta scenică propusă de regizor (printre care și transformarea rolului Bătrânei, purtătoarea de eresuri, într-un preot cu instincte dezlănțuite). Totuși, Mariana Vasile, care a jucat alături de Emil Sauciuc, Nicolae Toma și Cristian Șofron, a obținut Diploma pentru interpretare oferită de ziarul *Fáklya*.

Mircea Bradu revine pe afiș în calitate de dramaturg cu *Satul blestemat*, o piesă inspirată din evenimentele petrecute în Bihor în toamna anului 1944, când – după întoarcerea armelor de către România – armata maghiară a încercat înaintarea spre Munții Apuseni. Au loc samavolnicii, dar mai ales ocupantul vremelnic voia să se pună la adăpost de posibile mișcări de rezistență ale localnicilor, din care cauză pornește o anchetă furibundă de căutare a armelor folosite pentru instrucția premilitarilor. Această anchetă e de fapt substanța piesei. „Situându-și acțiunea într-un colț mai depărtat de răscrucea marilor încleștări istorice, un sat de munte bihorean, Mircea Bradu configurează relevarea sentimentului de demnitate națională, manifestarea lui prin curajul înfruntării,

cu prețul vieții, a ocupantului... " scria despre *Satul blestemat* Natalia Stancu. La rândul său, Dumitru Chirilă spunea: „Satul uitat de lume, pierdut într-un cotlon al Bihorului, și-ar fi dus poate încă multă vreme existența patriarhală dacă istoria nu năvălea peste el agresiv, modificându-i fundamental modul de a fi, obligându-l la participare și atitudine". Același cronicar remarcă o scădere valorică a acestei piese în raport cu scrierile anterioare ale dramaturgului. A existat unanimitate în aprecierea spectacolului regizat de Sergiu Savin și susținut de o bună echipă de interpreți. „Regizorul Sergiu Savin – scria Mircea Em. Morariu – a translatat într-un ansamblu scenic viabil, construit cu logica interioară, textul piesei lui Mircea Bradu, subliniindu-i pertinent elementele care-l definesc ca ipoteză dramatică. Umanitatea de pe scenă își dezvăluie în lectura lui Sergiu Savin dimensiuni sociale și existențiale grave, e implantată exact momentului pe care-l rezumă, radiază forță de convingere". Spectacolul a prilejuit un remarcabil debut, al lui Dan Bădărău, l-a confirmat pe încă tânărul Daniel Vulcu, a oferit nou câmp de afirmare pentru consacrații Ion Mâinea, Eugen Țugulea și Eugen Harizomenov. Au mai jucat – George Voinese, Carmen Trocan (alt debut), Mariana Vasile, Nicolae Toma, Anca Miere-Chirilă, Marcel Segărceanu, Ion Abrudan, Tiberiu Covaci, Alla Tăutu, Simona Constantinescu, Mariana Neagu, Marcel Popa, Laurian Jivan, Emil Sauciuc, Nicolae Barosan, Ion Ruscuț, Corina Cornea și George Milian.

Fata morgana (Examen de bacalaureat) de Dumitru Solomon în regia lui Victor Ioan Frunză a fost un alt spectacol de succes al stagiunii, nu scutit însă și de îndreptățite critici. Este vorba de o comedie vie, cu mult nerv și cu mult umor, în care „Din alura pseudopolițistă și în spatele replicilor șampanizate – după cum observa Mircea Em. Morariu – se ascunde o anchetă morală într-o lume intelectualicește precară, a cărei pernicioasă vitalitate se hrănește din impostură, tupeu, șmecherie agresivă", dar „totodată e și o comedie a destrămării iluziilor...". Cât privește spectacolul realizat de Victor Ioan Frunză, același comentator constată că acesta „acordă importanța cuvenită observării satirice a tipurilor, fără a ignora rapida înlănțuire a faptelor și schimbărilor de situație. Tânărul regizor accentuează dimensiunea absurdului din text, utilizând elemente de mișcare ce amintesc de comedia cinematografică, iar prin efectele speciale, de lumea desenului animat, toate în dorința de a sublinia convenția teatrală și caracterul de pseudofarsă. Exploatate însă excesiv, ele riscă să-l obosească pe spectator, iar efectul-surpriză este cvasianulat". În termeni elogioși a fost și cronica publicată de Ileana Berlogea în *Contemporanul*: „Spectacolul semnat de Victor Ioan Frunză există ca o realitate artistică incontestabilă, ca o propunere îndrăzneață și originală, ce-l dezvăluie pe tânărul regizor plin de idei, fantezie, inventivitate și atitudine personală față de textul dramatic. Mai mult decât atât, acest spectacol pune în lumină pe actori, le dă libertatea de a acționa și de a fi degajați și nestânjeniți pe podiumul scenei, făcându-ne să-i reținem în memorie încă multă vreme așa cum l-am reținut pe Dan Bădărău, pe Simona Constantinescu, Nicolae Toma și Daniel Vulcu". Alte prezențe în spectacol – Ileana Iurciuc, Marcel Popa, Nicolae Barosan, Mariana Neagu, Mariana Vasile, Ion Ruscuț.

Într-un parc... pe o bancă de Alexandr Ghelman – o altă piesă din dramaturgia sovietică, din acea zonă a analizelor psihologice fine, încărcate cu căldură umană. Mircea Em. Morariu observa în cronica sa din *Tribuna* că piesa lui Ghelman se vrea o replică la *Doi pe un balansoar* a americanului Gibson, și în una și în cealaltă fiind vorba de doi oameni care fug de singurătate". La Oradea spectacolul a fost regizat de Sergiu Savin și interpretat de Ion Mâinea și Cristina Șchiopu. Interpreții „... au exploatat cu rafinament și pasiune caracterul preeminent confesiv al textului, au propus un joc ce se desfășoară pe o întinsă claviatură stilistică, au știut să potențeze sugestiile de studiu psihologic pe care le conține piesa" (Mircea Em. Morariu). Viorel Horj arată că: „Lecția de regie pe

care Sergiu Savin a oferit-o și de această dată s-a văzut nu numai în organizarea și funcționarea impecabilă a jocului celor doi protagoniști, ci și în conceperea cadrului scenic elegant și cu o grijă aproape pedantă față de amănuntul în deplină consonanță cu realismul plin de sensuri al textului".

Tata, fata și trei crai a fost titlul sub care s-a jucat comedia lui B. P. Hașdeu *Trei crai de la Răsărit.* Spectacolul a fost pus în scenă de Eugen Harizomenov sub forma unui musical (muzica de Edmond Deda.) A fost o dublă confruntare cu pericolul diletantismului, o dată din partea regizorului care se afla pentru prima oară în această postură, apoi din partea interpreților a căror experiență în spectacolul muzical era precară. Dificultățile au fost trecute cu succes. „Un spectacol agreabil, antrenant, spumos, cu un plăcut parfum de epocă" era aprecierea lui Dumitru Chirilă, același cronicar considerând că „...evoluțiile actoricești sunt în totalitate bune, asigurând spectacolului ținută corespunzătoare, unitate valorică și stilistică". Eugen Țugulea (*Hagi Pană*) „...realizează, poate, cea mai bună evoluție a sa într-un rol de comedie dintr-o carieră de acum îndelungată", fiind bine încadrat de Ileana Iurciuc, Laurian Jivan, Tiberiu Covaci, Ion Abrudan și Anca Miere-Chirilă.

Capcana pentru un om singur de Robert Thomas. Spectacol pe care s-a mizat în vederea unui mare succes de public. Și nu s-a greșit. Robert Thomas este unul din maeștrii incontestabili ai genului polițist, dovedindu-se și în *Capcana...* (de fapt piesa cu care s-a lansat) un autor de mare abilitate, cu lovituri de teatru dintre cele mai neașteptate, cu suspansuri bine întreținute și bine rezolvate, cu o tipologie marcată cu pregnanță și cu o construcție dramatică impecabilă. Opțiunea lui Sergiu Savin pentru acest gen a fost o surpriză, dar regizorul și-a pus pecetea personală și pe un spectacol din zona teatrului comercial. „...spectacolul are o anume încrâncenare, un dramatism submers - dincolo de fireasca tensiune, specifică și inevitabilă -, o orchestrație de clar-obscururi care, chiar dacă nu-i modifică definitoriu profilul, îi dau o notă aparte, un plus de seriozitate și pondere profesională, la care echipa de interpreți a aderat în unanimitate..." (Dumitru Chirilă) Interpreții în cauză au fost: Dan Bădărău (*Daniel Corban*) - același interpret energic, temperamental, de data asta cu mai multă atenție la nuanțe; Ion Mâinea (*Comisarul*) - sobru, concentrat, dozând perfect intuițiile și perspicacitatea personajului; - Daniel Vulcu (*Maxim*) - un preot realizat de tânărul actor din insinuări, ipocrizie și cinism; Cristina Șchiopu (*Florence*) - o cuconiță nurlie, calculată și rea; Eugen Țugulea (*La Merluche*) - un clochard cu veleități artistice, tip pitoresc și hazos; Alla Tăutu (*Domnișoara Berton*) - o ființă dezorientată, dar perversă.

Un spectacol cu statut special a fost cel intitulat *Parada vedetelor,* realizat în colaborare cu Teatrul *Bulandra* din București. A fost un spectacol de divertisment, cu momente vesele, cu muzică și poezie, în care câteva vedete ale teatrului bucureștean - Tamara Buciuceanu, Ion Caramitru, Ion Besoiu, Ștefan Bănică, Virgil Ogășanu și Florian Pittiș - au jucat alături de colegii lor orădeni: Simona Constantinescu, Anca Miere-Chirilă, Ileana Iurciuc, Széll Patka Eta, Iuliana Chelu, Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Laurian Jivan, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Nicolae Barosan, Eugen Harizomenov, Tiberiu Covaci, Daniel Vulcu și Emil Sauciuc.

Conform unei tradiții de acum bine consolidate, stagiunea a cuprins și un spectacol de poezie - *Ay!Ay!Ay!* pe versuri de Federico Garcia Lorca - susținut de Carmen Trocan.

TEATRUL DIN ORADEA ÎNTRE ANII 1985-2001

STAGIUNEA 1985/1986 (31)

A treizecișiuna stagiune din existența Secției române a Teatrului de Stat din Oradea a debutat cu un spectacol de cabaret intitulat *Mai un cântec, mai o glumă.* Autofinanțarea impusă la 1 ianuarie 1984 își lua tot mai hulpav tributul, acesta însemnând împănarea repertoriului cu spectacole „digestive", din acelea la care, după cum scria undeva Tudor Vianu, „se râdea cu pântecele". Și tot Tudor Vianu adăuga ca la asemenea montări „lumea petrece, actorii sunt aplaudați, critica nu are ce să spună". Și într-adevăr, critica nu a spus nimic, în arhiva Teatrului neexistând nici un fel de mărturie critică despre acest spectacol.

A urmat premiera absolută a spectacolului cu piesa *Întoarcerea tatălui risipitor* de Mircea Bradu, în regia lui Sergiu Savin și scenografia lui T. Th. Ciupe. Piesa aborda o temă relativ des tratată în anii din urmă, cea a ruperii de patrie, iar pentru Mircea Bradu, dramaturg experimentat doar în teatrul istoric, o confruntare cu noi mijloace de expresie. După mărturia lui Dumitru Chirilă, publicată în revista *Familia* nr. 12/1985, prin *Întoarcerea tatălui risipitor* „cu plăcere descoperim în Mircea Bradu un autor cu remarcabile resurse și în drama psihologică". Erau în text și elemente reziduale teziste, dar piesa a izbutit, după cum nota Mircea Morariu în cronica din revista *Teatrul* nr. 4/1986, „să nu se cantoneze la nivelul unei drame de familie, textul structurându-se ca o veritabilă mărturie asupra unor aspecte dramatice ale vremii noastre". Dramatică a fost lupta pentru ca lucrarea să vadă luminile rampei fiindcă, deși aborda o temă ce putea fi pe placul cenzorilor comuniști (o țară străină îți poate oferi o relativă bunăstare, nu însă și căldura familiei) politrucii voiau să transforme textul într-un material de propagandă antioccidentală. Unde mai pui că regizorul spectacolului tocmai făcuse primele demersuri în vederea plecării definitive din raiul comunist! Tocmai de aceea numele lui a fost exclus din caseta documentară a cronicii din revista *Teatrul,* tot la fel cum au fost extirpate aprecierile referitoare la mizanscena spectacolului. În revista *Familia* citim însă că „asumându-și sarcina transpunerii scenice a acestui text, Sergiu Savin a evitat programatic capcanele retorismului, spectacolul său ocolind pe cât posibil contingentul, tinzând spre un tărâm al ideilor și al capacității de generalizare; regizorul problematizează și metaforizează, uneori cu riscul de a anemia natura psihologică a relațiilor interumane, dar modalitatea aleasă rămâne totuși salutară pentru că a scos piesa de sub efectul forței de atracție a concretului conjunctural; astfel degravitaționat, spectacolul capătă mai multă credibilitate, iar expresia sa scenică este armonios articulată, consecventă stilistic". Au contribuit la reușita montării scenografia semnată de T. Th. Ciupe și actorii care au dovedit atașament lăudabil față de spectacol. E vorba despre Ion Mâinea, Simona Constantinescu, Cristina Șchiopu, Ion Abrudan, Dan Bădărău, Daniel Vulcu, Eugen Harizomenov, Anca Miere-Chirilă, Iuliana Chelu.

În perioada premergătoare premierei cu *Întoarcerea tatălui risipitor*, colectivul orădean a fost prezent la *Colocviul despre arta comediei* de la Galați. Spectacolul cu piesa *Jolly Joker* de Tudor Popescu în regia lui Alexandru Darie și scenografia Mariei Miu a scandalizat conducerea Județenei de partid Galați care a sesizat „devierea ideologică" la București, cu urmările despre care s-a vorbit în capitolul anterior. Speriată, secretara cu propaganda de la Comitetul județean P.C.R. Bihor a devenit încă și mai „vigilentă", mergând până acolo încât nu a admis ca piesa *Vis de secătură* de Mircea Ștefănescu să fie jucată cu titlul original, asta fiindcă în regimul comunist secăturile... au secat. Așa că premiera în regia lui Zoe Anghel Stanca și scenografia Vioarei Bara s-a reprezentat sub numele *Vis de dragoste*. Cronica din *Familia* nr. 3/1986, semnată de Mircea Morariu, spune că spectacolul a fost unul anodin.

Din rațiuni ideologice conjugate cu altele de producție, Secția română a reluat cu oarecari modificări în distribuție *Cartea lui Ioviță*, în regia lui Dan Alecsandrescu.

Luna iunie avea să aducă marele eveniment - premiera cu piesa *Amadeus* de Peter Shaffer, în regia lui Alexandru Darie și scenografia Mariei Miu. Motive care ar necesita serioase investigații detectiviste au făcut ca, pentru o perioadă, după premieră, spectacolul să fie jucat cu titlul modificat - *Mozart și Salieri* -, ba chiar să fie la repezeală tipărit un afiș care să pretindă că se joacă un colaj după Pușkin și Shaffer. De abia spre toamnă lucrurile au intrat în normal. O normalitate precară pentru că alminteri nu am vedea de ce premiul pentru cel mai bun spectacol al anului acordat de Biroul Secției de critică al A.T.M. a fost anulat de Direcția Teatre din C.C.E.S. Cert e că *Amadeus* a fost un moment de vârf al anului teatral 1986, consemnat ca atare de cronicari și răsplătit cu interminabile aplauze cu prilejul turneului bucureștean. Prezentăm în continuare un sinopsis din cronicile prilejuite de spectacol.

„Cum lupta dintre valoarea autentică și impostură a fost și rămâne întotdeauna în actualitate, cum în această confruntare se reflectă câte ceva din zbuciumul umanității pentru apărarea propriei condiții ne explicăm audiența de care se bucură piesa (*Amadeus*, n. n.). Însumând toate aceste vicisitudini înfruntate de omul de geniu și configurând prin ele un destin tragic, spectacolul lui Alexandru Darie devine o dezbatere tăioasă pe amintita temă a înfruntării dintre valoare și mediocritate, dar o dezbatere care nu se cantonează în abstracțiuni sau scheme. Proba evidentă a talentului, opera tânărului regizor are viață, are nerv, are emoție, se receptează în egală măsură cu mintea și cu simțirea, într-o cu totul remarcabilă conlucrare. Decorul semnat de Maria Miu (ca și costumele de altfel) este o realizare de excepție, a cărei pregnantă personalitate servește admirabil spectacolul. (...)

Ca în orice spectacol de anvergură, gândirea regizorală se materializează (altfel cum?) în evoluții actoricești de excepție. Pentru laborioasa carieră a lui Ion Mâinea, rolul *Salieri* reprezintă poate momentul culminant, deși afirmația e riscantă în cazul unui actor rareori ocolit de succes. Personajul de acum este de o complexitate fascinantă, dezvăluit scenă cu scenă, fără prejudecăți și fără sentințe apriorice. (...)

Salieri nu-și apăra atât muzica (de care se-ndoiește în forul său interior) cât poziția socială cucerită cu ajutorul ei, dialectica subtil evidențiată de Ion Mâinea printr-un joc abil condus de la nuanța fină, filigranică, la izbucnirile patetice, temperamentale, greu cenzurate, din care se conturează cu pregnanță esența malefică a unui ins capabil să treacă peste cadavre (la modul propriu chiar) pentru a-și realiza programul de parvenire. Îi dă replica de la aceleași cote valorice, Cristian Șofron, realizatorul unui *Mozart* întru totul plauzibil în frecventele lui izbucniri de nonconformism, minat

(și subminat) de geniul său, de impulsul diabolic de a pune totul sub semnul derizoriului, mai puțin muzica pe care o creează, în a cărei valoare manifestă o credință neclintită. Rolul e dificil pentru că trebuie să alieze imaginea nu întotdeauna agreabilă a lui Mozart-omul cu infailibilitatea creatorului, fără concesii sentimentaloide, fără pitoresc de duzină și fără dezagreabila melodramă, praguri trecute de tânărul interpret *con brio*". (Dumitru Chirilă, *Familia* nr. 6/1986)

„Pentru Ion Mâinea rolul lui Salieri ar putea deveni *rolul unei cariere de artist*. Actorul a depus în datele lui o mare cantitate de afecțiune, reușind chiar, prin aceasta, să acorde personajului diabolic, antipatic prin esență, o șansă de generozitate. Este meritul său că personajul se exprimă nu doar prin ticăloșie, ci și prin suferință idolatră. Salieri al său este un personaj clasic, construit cu adâncă umanitate, intrând într-o galerie de referință în teatrul românesc contemporan.

Firesc, Alexandru Darie semnează suma acestor secvențe personale, cerute, desigur, de el, într-o suită de admirabile imagini scenice, unele fastuoase, altele simbolice (însemnate cu semne ale Cabalei, ori cu ornamente ale popularității folclorice), însoțite de lumini, poezie și bine aleasă muzică. Este *de reținut acest spectacol, ca unul dintre cele mai importante ale anului*". (Valentin Tașcu, *Flacăra*, 30.I.1987)

„(...) Dramaturgul englez Peter Shaffer este din nou prezent în fața spectatorilor români cu aceeași piesă, dar de data aceasta la Teatrul din Oradea (Secția română), într-o *montare de excepție*, datorată lui Alexandru Darie. *Un spectacol de o mare forță expresivă, riguros și limpede*, la reușita căruia a contribuit nu numai regia, dar și scenografia tulburătoare concepută de Maria Miu, alături de marile virtuți actoricești ale interpreților principali Cristian Șofron și Ion Mâinea (...)

Amadeus-ul lui Alexandru Darie este, *incontestabil unul dintre momentele de vârf ale anului teatral 1986*". (Dinu Kivu, *Contemporanul*, 16.01.1987)

„Spectacolul de la Teatrul de Stat din Oradea ilustrează într-o viziune cu totul personală datorată tânărului regizor Alexandru Darie ideile-forță ale textului, potențându-le, conferindu-le o clară dimensiune filosofică ce transformă reprezentația într-o tulburătoare meditație asupra intoleranței. Nu numai Mozart a fost victimă a epocii sale, ci așa cum afirmă regizorul în caietul de sală „Antonio Salieri este victima propriului său demon. Un demon ironic, sarcastic, deformând amintirile și prezentându-le miraculoase, cețoase, grotești și incerte". (...)

Alexandru Darie realizează, într-un crescendo neliniștitor analiza infinitelor fațete ale relației dintre talent și mediocritate. Refuzând o tranșare categorică a problemei, regizorul preferă să lanseze întrebări ce-i implică pe spectatori în contorsionata dialectică a acestui raport. Am recunoscut o dată în plus talentul regizorului de a vizualiza materialul literar, vocația pentru desenul în spațiu al sentimentelor și atitudinilor, propensiunea sa înspre un teatru al reveriei lucide.

Demonstrația regizorală e susținută de scenografia de excepție a Mariei Miu. O concentrată expresivitate, o comunicare vizuală cu totul aparte, o desenare atentă a relației interior-exterior, o particulară poetică a spațiului teatral, printr-o originală organizare a raportului dintre spațiul scenic și cel scenografic individualizează decorurile acestui spectacol. Costumele sunt pline de fantezie, având o remarcabilă eleganță.

Unitatea regizoral-scenografică își află corespondențe și la nivelul interpretării, existând o ardentă comunicare subterană între jocul fiecărui actor. Ion Mâinea în rolul Salieri construiește un memorabil recital, redând nu numai ipocrizia, spiritul cameleonic, terestru, mediocritatea personajului, ci și provocarea pe care un om, fără îndoială talentat, însă fără aura geniului, o lansează Creatorului. Cristian Șofron a parcurs fără greș distanța dintre aparență și esență ce-l definește pe Mozart. În spatele aparenței de tânăr neconformist, flușturatic, ce provoacă mereu

iritare, se află inspirația creatoare, genialitatea înnăscută, tranziții pe care tânărul actor le sesizează și creionează într-o subtilă creație". (Mircea Morariu, *Contemporanul*, 11 iulie 1986)

„... După acest spectacol - nu doar de simplă acreditare regizorală, ci de *performanță scenică națională!* - nu vom ezita să-l situăm pe autorul reprezentației printre *cele mai interesante personalități ale tinerei generații românești de azi. Amadeus* confirmă și depășește așteptările noastre. (...)

Invitându-te să-i urmărești sensurile, cu o surprinzătoare claritate și profunzime, și s-o privești cu o nedisimulată bucurie, pentru că își aruncă în joc, la rându-i, toate resursele sufletești, fără nici o disimulare, *reprezentația lui Alexandru Darie începe prin a fi importantă pentru fiecare dintre cei care au văzut-o și sfârșește prin a fi astfel și pentru teatrul românesc.* Ce poate fi mai reconfortant decât să constați că arta teatrală românească dispune în continuare de o nesecată și practic inepuizabilă vână a talentelor - iată, *regizorale, scenografice, actoricești* - așa cum o demonstrează, cu generoasă și risipitoare strălucire scenică, acest spectacol? (...)

Ceea ce impresionează cel mai mult în acest sens - aparent involuntar, dar în fond asumat - turnir artistic, e spiritul mozartian al montării, pe de o parte, o nonșalanță cuceritoare tocmai prin siguranța ei, de nimic inhibată, în atacarea temelor ultime, pe de altă parte, o evidentă maturitate de gândire și o perfectă stăpânire a tehnicii mizanscenei, permițându-i acestui foarte tânăr regizor să se joace dezinvolt cu toate acele efecte scenice care-i stau astăzi la îndemână, fără a le îngădui însă să prejudicieze, prin proliferare, asupra clarității și finalității demersului său. (...)

Vom găsi așadar în spectacolul lui Alexandru Darie - potrivit textului piesei lui Peter Shaffer - punerea în discuție a condiției geniului într-o societate intolerantă, osificată în propriile-i habitudini. (...)

Cunoscut și prețuit pentru rolurile create de-a lungul anilor pe scena Teatrului orădean, Ion Mâinea are șansa de a ni se releva acum, în Salieri, într-o impresionantă creație artistică de vârf a întregii sale cariere. (...)

Ion Mâinea aparține totodată acelei rare categorii de actori care - într-o conlucrare creatoare cu regizorul - pot să-și conștientizeze cu claritate capcanele rolului, ocolind cu grijă și lăsând pentru alții efectele ce s-ar putea obține doar din coaja lui. La miez ajung numai puțini. (...)

Să-i dăm și interpretării lui Mozart ce i se cuvine. Și i se cuvin multe, pentru că de-abia prin *jocul profund atașant* al lui Cristian Șofron, de un netăgăduit *farmec personal*, demonstrația piesei ca și aceea a spectacolului se împlinesc fericit într-un necesar și dinamic echilibru de forțe, durabila bucurie a spiritului, prilejuită de un *veritabil eveniment teatral*". (Victor Parhon, *Teatrul* nr. 7-8/1987)

„Spectacolul lui Alexandru Darie îmi impune, cu energie și culori tari, o *lume* în care se desfășoară povestea *Mozart-Salieri*. Remarcăm aici recursul la figurația încadrată activ și colorat în dinamica reprezentației care cuprinde și spațiul sălii. Ca orice spectacol cu subiect istoricizat, și acesta este contemporan nu prin aluzii și ochiade ci prin conturarea pregnant artistică (frenezia barocă e la ea acasă) a unor arhetipuri de nedezmințită actualitate.

Nefiind genial, Salieri nu are „demon". Îi lipsește deci demonul răutății. Și așa îl înfățișează Ion Mâinea. Șocul întâlnirii cu muzica lui Mozart îi surpă întreaga ființă, altfel normală. Teama și invidia îi accentuează mediocritatea și răutatea. Dar rămâne întotdeauna loc și pentru tristețe și reflexie lucidă. Mai degrabă unele accese Ion Mâinea este un Salieri convingător, umple spațiul de joc, schimbă măștile cu aplomb, se distanțează de personaj pentru a prelua rolul comentatorului sau al „regizorului", într-o permanentă comunicare cu partenerii și cu sala. De fapt, el este stâlpul de susținere a spectacolului". (Ion Calion, *Vatra*, Nr. 194, mai 1987)

„Va curge multă muzică mozartiană în orele spectacolului cu *Amadeus*. Mozart poate fi suprem înțeles totuși numai prin muzica sa. M-aș bucura ca *Amadeus*-ul orădean să fie pentru fiecare iubitor de teatru al orașului, suprema invitație pentru concertele orchestrei localem, cerându-i acum , câteva programe exclusiv mozartiene". (Iosif Sava, dintr-un articol special scris opentru Teatrul din Oradea la 3 iunie 1986)

Stagiunea s-a încheiat cu *Floare de cactus* de Barillet și Grédy, în regia lui Farkas István și scenografia Vioarei Bara, spectacol de calibru mediu care a avut însă un mare succes la public.

Teatrul de poezie a prezentat *Zidirea în dragoste,* scenariu de Elisabeta Pop pe versurile lui Marin Sorescu. Au fost invitați poetul însuși, actorii bucureșteni Virgil Ogășanu și Ion Caramitru care au realizat un spectacol frumos alături de colegii lor orădeni Cristina Șchiopu, Mariana Vasile, Eugen Harizomenov, Alla Tăutu, Ion Abrudan, în regia lui Sergiu Savin.

STAGIUNEA 1986/1987 (32)

Probabil că lucrul cel mai semnificativ ce s-ar cuveni spus despre stagiunea 1986/1987 e că dintre cele cinci premiere jucate pe scena Sălii mari, trei au fost cu piese din literatura dramatică românească. De remarcat, deopotrivă, că regia a trei spectacole i-a aparținut lui Dan Alecsandrescu, regizor invitat de la Teatrul Național din Târgu Mureș, cunoscut pentru eficacitatea sa, rapiditatea elaborării, stilul său de lucru prolific.

Ioneștii de Platon Pardău era unul dintre acele texte conformiste, „pe linie", a cărui prezență în repertoriu îngăduia teatrelor să obțină în compensație dreptul de a reprezenta piese care altminteri cu greu ar fi fost acceptate de cenzorii ideologi. În cronica din *Familia* nr. 10/1986, Dumitru Chirilă a analizat fără precauțiuni textul, evidențiindu-i carențele. De aceste carențe, cea mai evidentă fiind suferința la capitolul dramaticitate, s-a lovit regizorul Dan Alecsandrescu și, din câte se pare, în ciuda considerabilei sale experiențe profesionale, i-a fost greu, dacă nu imposibil, să le ocolească ori atenueze. „Construit dintr-un material păstos, spectacolul are prea puțină rigoare arhitecturală, complăcându-se într-o ilustrare impersonală, neutră, a textului". Deși i-au stat alături scenografa Emilia Jivanov și „o echipă de actori virtual capabilă de performanțe superioare" (Eugen Țugulea, Simona Constantinescu, George Voinese, Mariana Vasile), Dan Alecsandrescu nu a reușit „decât un spectacol de rutină care nu vedem cum ar putea lăsa urme în configurația actualei etape străbătute de Teatrul orădean", conchidea ferm Dumitru Chirilă.

Și cea de-a doua premieră a stagiunii, cea cu *Plouă la Sovata (Stress)* de Mircea Radu Iacoban a fost montată tot de Dan Alecsandrescu, în scenografia Adrianei Grand. După mărturia lui Mircea Morariu, din revista *Teatrul* nr. 11-12/1986, „regizorul Dan Alecsandrescu a urmărit să realizeze un spectacol ce explică textul, un spectacol a cărui dominantă e realismul necontrafăcut". Se evidențiază în comentariu strădaniile directorului de scenă de a conferi reprezentației „limpezime și putere de convingere, ritm și echilibru". Actorii Marcel Segărceanu, Mariana Neagu, Mariana Vasile, Ileana Iurciuc, Emil Sauciuc, Nicolae Barosan, Eugen Țugulea, Ion Ruscuț, Tiberiu Covaci,

Marcel Popa au evoluat în limitele corectitudinii profesionale, fără mari performanțe, dar și fără surprize neplăcute.

Deliberat sau nu, Secția română a Teatrului de Stat din Oradea a inaugurat în stagiunea 1986/1987 un fel de program de educație matrimonială prin teatru, câteva stagiuni la rând înscenând spectacole minore cu căsătorii, aventuri conjugale și extraconjugale, tribulații în jurul patului. În condițiile tot mai chinuitoare ale autofinanțării astfel de piesuțe bulevardiere făceau viața Teatrului mai fără griji, în schimb nu-i aduceau nici prestigiu și nici succes de presă. Cap de serie a fost *Moda căsătoriilor,* piesă de W. Somerset Maugham, al cărui nume real e *Căsnicie și frumusețe.* Sarcina punerii în scenă a textului i-a revenit lui Sergiu Savin pe care tocmai calitățile sale de intelectual serios îl făceau reticent la asemenea întreprinderi. Raționalizarea și problematizarea a ceea ce nu era de problematizat îi sunt reproșate regizorului de Mircea Morariu în cronica din *Familia* nr. 11/1987, semnatarul articolului afirmând că actorii Cristina Șchiopu, Ion Abrudan, Petre Panait, Anca Miere-Chirilă, Laurian Jivan, Ion Mâinea, Alla Tăutu s-au descurcat în funcție de posibilitățile proprii.

Într-un moment destul de tensionat al relațiilor româno-maghiare, Secția română a Teatrului de Stat din Oradea a vrut să dea un semn că arta este mai presus de jocurile politice minore ori abjecte și a decis reprezentarea piesei *Cele trei nopți ale unei iubiri* de Hubay Miklós, pe atunci președintele Uniunii Scriitorilor din Ungaria. Regia spectacolului i-a aparținut lui Dan Alecsandrescu, iar scenografia Emiliei Jivanov. Dincolo de unele reducții prea drastice în text, a rezultat un spectacol bun, consemnat ca atare de cronicari. Astfel, Valentin Silvestru în cronica din *România literară* nr. 13/1987 apreciază inserarea în spectacol a unor poeme de Apollinaire, Lucian Blaga și Giuseppe Ungaretti, „ambianța poetică a spectacolului făurită cu dexteritate de Dan Alecsandrescu, ajutat și de decorul savant alcătuit de Emilia Jivanov", fiind aparte. În opinia cunoscutului critic, „personajele poartă, în genere, trăsăturile cele mai nimerite. *Poetul* are elevație și în același timp un simț acut al realităților esențiale, un chip aureolat fără emfază de Daniel Vulcu, *Iulia,* soția *Poetului,* e mai terestră, dar cu grație, plutind printre întâmplări cu discreție și farmec, înțelegând și neînțelegând, suferind și bucurându-se tinerește (Mariana Presecan)". Din distribuție, Valentin Silvestru i-a mai remarcat pe Nicolae Barosan, Ion Mâinea și Cristina Șchiopu. În cronica din revista *Teatrul* nr. 4/1987, Ileana Berlogea nota că „renunțând în montarea sa la structura brechtiană, înlocuind songurile cu un comentariu de tip folk, realizat de Florian Chelu, cântăreț și chitarist, pe versuri de Blaga, Ungaretti și Apollinaire, regizorul Dan Alecsandrescu a creat un spectacol poetico-realist, în care starea își are și explicațiile de natură psihologică, dar are și o explicație pur simbolică sau de atmosferă". Ileana Berlogea are cuvinte de laudă pentru protagoniștii montării - „Concentrat, Daniel Vulcu a izbutit să transmită tensiunea și frământările personajului"... „la fel și Mariana Presecan, impresionantă în încercările zadarnice ale eroinei de a-și feri soțul de atacurile din jur". Cuvinte de apreciere găsim și în cronicile din *Familia* nr. 3/1987 (autor Dumitru Chirilă) și *Contemporanul* nr. 11/1987 (semnatar Mircea Morariu).

În luna mai aștepta să vadă luminile rampei spectacolul *Zece hohote de râs* după scheciurile lui Tudor Popescu, semnat regizoral de Alexandru Darie și scenografic de Maria Miu. Știind că montarea e „cu probleme", producătorii ei i-au invitat la vizionare atât pe autor, cât și pe scriitorul Laurențiu Ulici. Din păcate, orice argument rațional adus în discuție de apărătorii spectacolului s-a izbit de pumnul și palma culturnicilor locali, în frunte cu Ana Săndulescu, șefa propagandei la Județeana de partid, care a interzis cu brutalitate premiera. De abia în luna decembrie o formă abreviată, ciuntită, siluită și nesupervizată de regizor a ieșit la public, dar chiar și așa ea a însemnat un mare succes.

Sesizaţi că la Oradea se petrec „lucruri necurate”, tovarăşii de la C.C.E.S. s-au gândit să le dea o mână de ajutor politrucilor locali şi cu ocazia vizionării pentru premiera absolută cu *Dormind pe un şarpe* de D. R. Popescu. Cu atât mai mult cu cât regia era semnată de Sergiu Savin şi în distribuţie figura Cristina Şchiopu, pe atunci ambii având cereri de plecare definitivă din ţară. Ana Săndulescu a fost scandalizată la culme auzind pe scenă salutul „S-auzim numai de bine”, uitând că dincolo de a fi devenit celebru graţie lui Mircea Carp, care-l rostea de la microfonul *Europei libere*, transformându-l într-un inedit semn de solidaritate între cei ce se cam săturaseră de comunism, respectiva zicere era de fapt una veche, autentic românească. După lungi pertractări, spectacolul a avut totuşi premiera în luna iulie, însă revistei *Familia* şi criticului Dumitru Chirilă li s-a interzis să o consemneze. Despre montarea orădeană au putut da seama doar Antoaneta C. Iordache în revista timişoreană *Orizont* şi Mircea Morariu în *Steaua* de la Cluj. Ambii comentatori au fost de acord că spectacolul era unul de ţinută, caligrafiat cu grijă, adică „un ansamblu căruia nu-i lipseşte, parcă, decât puţin ca să fie cât se poate de interesant, dar acest puţin încurcă lucrurile” (Antoaneta C. Iordache). Evoluţiile actorilor Ion Mâinea, Ion Abrudan, Eugen Ţugulea, Petre Panait, Alla Tăutu, Cristina Şchiopu, Laurian Jivan şi Marcel Segărceanu au fost apreciate de ambii cronicari.

Un spectacol-lectură *Magnum Mophtologicum* ce a acompaniat un simpozion „Caragiale” la care a luat parte profesorul Ştefan Cazimir, un altul pe versurile lui Ştefan Augustin Doinaş, în prezenţa autorului, a lui Mircea Dinescu şi cu participarea actorului Mircea Albulescu, ca şi *anualul spectacol omagial Eminescu* au completat afişul stagiunii.

STAGIUNEA 1987/1988 (33)

Dincolo de numărul mai mare de premiere - şapte -, stagiunea 1987/1988 s-a evidenţiat prin atenţia acordată reprezentării unor texte în premieră absolută, continuându-se astfel o tradiţie care apoi avea să se manifeste ceva mai precar.

Spectacolul ce a deschis noul sezon teatral a fost cel cu piesa *Gărgăriţa* de Ion Băieşu, în regia lui Radu Băieşu şi scenografia Vioarei Bara. În nr. 2/1988 al revistei *Teatrul*, montarea a fost drastic sancţionată de Victor Parhon, spectacolul fiind calificat drept „nereprezentativ pentru opera dramaturgului Ion Băieşu pe care o coboară la nivelul unui divertisment carnavalesc”. Vina principală pentru ceea ce Victor Parhon a considerat a fi un eşec o purta „regia provizorie”. De o cu totul altă părere a fost Dumitru Chirilă care, în comentariul din nr. 10/1987 al revistei *Familia*, scria că „aflat la începutul carierei, cu experienţă profesională sumară, Radu Băieşu ne-a convins că vede scenic, că ştie să construiască spectacolul cu pricepre, ritmul diferitelor momente ale reprezentaţiei este cel adecvat, tipologia bine definită”. Articolul conţine şi o sumă de observaţii critice. În *Contemporanul* nr. 44/1987, Mircea Morariu scrie că ar fi dorit ca spectacolul să fie „mai riguros, cu un mai solid ax satiric”.

O noapte furtunoasă, în regia lui Laurian Oniga și scenografia Mariei Malița, „probează ispita găsirii unor sensuri insolite în cunoscuta capodopera caragialeană", dar „mișcarea pare să scape controlului regizoral, generând contradicții de idei, de intenții, de stil". Autoarea cronicii din care am citat, Doina Modola (*Teatrul* nr.4/1988), conchide că „fascicolul luxuriant de idei fragmentate anunță viitoarele versiuni scenice ale *Nopții* buclucașe". Din pricina indeciziilor stilistice care caracterizează mizanscena, Doina Modola nu consideră cu adevărat împlinită nici una dintre evoluțiile actoricești. Mircea Morariu crede, în cronica din *Familia* nr. 12/1987, că spectacolul nu e deloc comod, reclamând din partea spectatorului un efort intelectual și axiologic aparte „el purtând însemnele lecturii, fiind în consens cu cele mai noi explorări critice în intimitatea operei lui Caragiale". Criticul deslușește resursele bibliografice ale rezolvării unor scene. Și în acest comentariu se subliniază ideea nevoii limpezirii concepției regizorale, ieșirii din ghemotocul de piste, dar și a asimilării perspectivei lui Laurian Oniga de către interpreții Eugen Țugulea (*Jupân Dumitrache*), Ion Mâinea (*Nae Ipingescu*), Tiberiu Covaci (*Chiriac*), Eugen Harizomenov (*Spiridon*), Petre Panait (*Rică Venturiano*), Anca Miere-Chirilă (*Veta*) și Ileana Iurciuc (*Zița*).

În seara de 29 decembrie 1987 ieșea la public premiera spectacolului *Zece hohote de râs,* după scheciurile lui Tudor Popescu, în regia lui Alexandru Darie și scenografia Mariei Miu. De fapt, montarea fusese terminată din luna mai, însă cenzura comunistă a considerat-o drept subversivă, solicitând numeroase vizionări, amputări, redimensionări ale viziunii regizorale, o privire mai puțin caustică asupra „realității socialiste ". Cu toate că spectacolul se chema *Zece hohote de râs,* spectatorii au văzut doar opt, celelalte două fiind extirpate de comisia ideologică ce era condusă cu „elan revoluționar" și „simț de răspundere" de apriga Ana Săndulescu, secretar cu probleme de propagandă la Județeana de partid. Chiar și mutilat și scos la public fără o ultimă revizie din partea regizorului, între timp transferat la Teatrul de Comedie din București, spectacolul a fost excelent, toți cei care au scris despre el comentându-l în termeni elogioși. „Conceput interesant pe mai multe planuri de regizorul Alexandru Darie, spectacolul are un polimorfism care potențează comedia", nota Valentin Silvestru în cronica din *România literară* apărută la 15 februarie 1988. Observând că Tudor Popescu parodiază în scheciuri stilul altor scriitori de literatură dramatică, Florica Ichim scria în nr. 6/1988 al revistei *Teatrul* că „pentru fiecare secvență dramatică, Alexandru Darie schimbă registrul în funcție de autorul la care ne trimite intenția parodică a lui Tudor Popescu ori în funcție de adresa ei satirică, în vreme ce materia liantă, viața teatrului adică, își păstrează constant tonul firesc, colocvial, impresia de improvizat acum, sub ochii publicului". Din distribuție, autoarea cronicii îi detașează pe Daniel Vulcu, care în personajul *Încasatorului* a realizat „o șarjă excelentă", pe Ion Mâinea, Mariana Vasile, Petre Panait, Nicolae Barosan, Laurian Jivan, Simona Constantinescu, Nicolae Toma, Alla Tăutu, Florența Manea. Aceeași revistă publica în nr. 5/1988 un comentariu în care Victor Parhon aprecia felul în care Ion Mâinea „trece de la un personaj la altul, pentru a reveni la nenumăratele fațete ale aceluiași personaj directorial în care jovialitatea și bonomia se îmbină cu o maliție acidulată și un retorism a cărui vindicație nu reușește să mai sperie pe nimeni". În cronica din *România literară,* Valentin Silvestru spunea categoric că Daniel Vulcu realizează o compoziție „de 24 de karate". Pentru Doina Modola (*Steaua* nr. 4/1988), „întreaga montare, admirabil orchestrată de Alexandru Darie într-un registru neostentativ, pe toate gamele umorului – de la comicul buf la șarja groasă, de la schiță la caricatură, de la detaliu pitoresc la fiziologie – cu o fină dozare în simultaneitatea scenică încât reliefurile se potențează reciproc, vizează intransigent dezafectarea resorturilor conștiinței, denunțând-o senin, alert, fără posomorâre".

Mircea Morariu notează în *Contemporanul* nr. 6/1988 că „modalitatea de tratare scenică adoptată de regizorul Alexandru Darie... capătă în spatele hohotului de râs accente grave sau caustice". Criticul credea că „scenografia Mariei Miu, extrem de sugestivă, se servește de un minimum de mijloace - un fundal imens, ușor neorealist, pictat, amintind de lumea jucăușă a desenului animat, câteva obiecte de mobilier, toate contribuind la concretizarea vizuală a universului *kitsch* pe care îl denunță spectacolul". Chiar dacă a fost atât de reușită, montarea a fost recompensată doar cu premiul al doilea la a șaptea ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt*, imixtiunea ideologicului și politicului făcându-se din plin simțită. Actorul Daniel Vulcu a primit un premiu special acordat de revista ieșeană *Cronica*.

Premiera pe țară a piesei *Maestrul cântăreț* de Frank Wedekind, în regia lui Laurian Oniga și scenografia Mariei Malița, a fost favorabil apreciată de Doina Modola în paginile nr. 4/1988 ale revistei *Teatrul*, după părerea semnatarei articolului regizorul supunând textul „unei lecturi unitare". Doina Modola laudă scenografia Mariei Malița care avea să obțină un premiu la *Săptămâna Teatrului Scurt*. Dumitru Chirilă formulează în comentariul din nr. 3/1988 unele rezerve la adresa spectacolului, spunând că *Maestrul cântăreț* a fost reprezentat „pe o gamă restrânsă". O atitudine rezervată se degajă și din cronica lui Mircea Morariu, publicată în nr. 3/1987 al revistei *Steaua*, reproșuri fiind aduse în egală măsură regiei și actorilor.

O altă premieră pe țară, cea cu *Huhurezul* botezată *Vicleniile dragostei* de Giovanni Maria Cecchi, în regia lui Sergiu Savin și scenografia lui T. Th. Ciupe „putea fi un spectacol de un comic clocotitor, dar s-a mulțumit să fie unul de zâmbete condescendente". Aprecierea îi aparține lui Dumitru Chirilă (*Familia*, nr.5/1988), de vină fiind găsită inapetența regizorului pentru genul comic, ea repercutându-se și asupra jocului actoricesc, cei care s-au salvat prin forțe proprii fiind Petre Panait, Eugen Harizomenov, Mariana Neagu, Mariana Presecan. Spectacolul a fost drastic amendat în cronica semnată de Emil Mircea în nr. 5/1988 al revistei *Teatrul*, pentru eșec responsabilă fiind cronica lipsă de umor. „Pentru producerea unui moment de haz se consumă lungi minute în care mecanismul spectacular, fie că funcționează anarhic, fie merge în gol".

Cum se cuceresc bărbații (Penelopa) de Somerset Maugham, în regia lui Farkas István, a provocat „zâmbete amabile, binevoitoare, dar încă departe de cascadele de râs pe care le promite genul", nota Mircea Morariu în *Familia* nr. 6/1998. Criticul remarcă felul ștrengăresc în care Ileana Iurciuc a desenat imaginea *Penelopei*, dar și alte evoluții actoricești - Nicolae Barosan, Mariana Neagu, Marcel Popa, Marcel Segărceanu.

Sub formă de musical a fost transpusă de regizoarea Nicoleta Toia piesa *Căsătorie prin concurs* de Carlo Goldoni, „producând un spectacol viu, de o cuceritoare naturalețe, cu o arhitectură echilibrată". (Dumitru Chirilă, *Familia* nr. 7/1988) Cronicarul are cuvinte de apreciere la adresa tinerilor Dorin Presecan, Mariana Presecan, Emil Sauciuc, dar și cu privire la evoluțiile „maturilor" Alla Tăutu, Laurian Jivan, Mariana Vasile, Nicolae Barosan, ca și despre scenografia Vioarei Bara. În termeni asemănători s-a pronunțat Mircea Morariu în articolul din revista *Cronica* nr. 26/1988, criticul subliniind evoluția explozivă în trei roluri episodice a lui Daniel Vulcu.

Tabloul stagiunii a fost completat de spectacolul *La dispoziția dumneavoastră* în care versurile lui Mircea Dinescu au fost rostite de actorii Ion Abrudan, Mariana Presecan, Eugen Harizomenov. Au fost invitați scriitorii Mircea Dinescu și Radu Enescu și *Duo Creativ* din Constanța, adică Harry Tavitian și Corneliu Stroe.

STAGIUNEA 1988/1989 (34)

Stagiunea a debutat cu spectacolul cu piesa *Camera de alături* de Paul Everac, în regia lui Ion Mâinea și în scenografia lui Bíró I. Géza. În opinia lui Mircea Morariu, publicată în revista *Teatrul* nr. 12/1988, montarea „are note de modernitate în expresie și multe scene de solicitant voltaj, păstrând însă și unele tratări cam monotone; s-a optat pentru o transpunere scenică transparentă, preocupată de valoarea mesajului, ca și de asigurarea unei ambianțe firești personajelor și relațiilor dintre ele". Regizorul i-a asigurat spectacolului un crescendo bine cumpănit, fiind ajutat substanțial de actorii care au surprins cel mai adesea detaliul caracteristic de fizionomie spirituală a personajului. După mărturia cronicarului, „Eugen Harizomenov elaborează pentru *Pavel Cristian* un reușit aliaj de duritate, inteligență, amărăciune, cinste și candoare, iar Ion Mâinea, interpretul lui *Marcel Bondoc,* semnează o izbutită imagine despre cum suntem când începem să nu mai fim, subliniind arivismul și goliciunea interioară a personajului, drapate în gesturi largi, fraza sforăitoare, bune maniere și respectabilitate trucată". Au fost apreciate, deopotrivă, modalitățile în care au fost rezolvate rolurile încredințate de către actorii Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Ion Abrudan, Doru Fârte.

Aventuriera de Emil Braghinski, în regia lui Sergiu Savin și scenografia Vioarei Bara, s-a cantonat, după părerea lui Dumitru Chirilă, într-o zonă valorică de mijloc. A fost „un spectacol în ton cu piesa, de o profesionalitate conștiincioasă, articulat corespunzător, dar fără suflu deosebit, părând că s-a retras prea mult în spatele textului și al interpreților, până la cenzurarea personalității". (*Familia* nr. 1/1989) Actorii și-au construit rolurile în funcție de „inspirația sau capacitatea de autostimulare ale fiecăruia", fiind evidențiați Eugen Țugulea, Ion Abrudan, Mariana Presecan.

De calibru mediu a fost și spectacolul cu piesa *Chirița în provinție* de Vasile Alecsandri, regizat de Mihai Raicu în scenografia Mariei Hațeganu. Montarea, nota Mircea Morariu în *Familia* nr.3/1989, „se reține prin suverana și stimulatoarea plăcere de a juca teatru". În rolul titular, Anca Miere-Chirilă a înregistrat o realizare importantă pentru palmaresul său personal. *Chirița* Ancăi Miere-Chirilă „e o ființă voluntară, dar e și simpatică, are drăgălășenii, însă e și ridicolă și finalmente vulnerabilă, trece însă relativ ușor peste eșec căci o ajută vitalitatea ei organică".

Scriind despre *Valsul de la miezul nopții* de Viorel Cacoveanu în regia Nicoletei Toia și scenografia Emiliei Jivanov, Doina Modola nota în *Steaua* nr. 8/1989 că „spectacolul e șters, neted, de parcă s-ar împiedica de fictive precauții și multe constrângeri, călcând ferit pe fantomatice mine ascunse". Ce nu știa semnatara cronicii e că felul în care montarea ieșise la public purta rănile luptei cu forțe inegale dintre realizatorii ei și cenzura comunistă care, cu ocazia vizionării, a impus drastice imputări în textul ce nu i se părea conform cu cerințele „din respectiva etapă, în formarea omului nou". Viorel Cacoveanu a publicat în nr. 6/1990 al revistei *Teatrul azi* stenograma discuției de după vizionare, discuție la care au participat Ticuța Crețu, delegata C.C.E.S., Ana Săndulescu, secretar cu probleme de propagandă la Comitetul județean de partid Bihor, pe de o parte, și Mircea Bradu, directorul Teatrului, regizoarea Nicoleta Toia și dramaturgul, pe de alta. Ana Săndulescu a solicitat suprimarea personajului Alexandra Voroneanu, iar Ticuța Crețu a cerut o variantă nouă, „îmbunătățită", adică siluită a textului.

În opinia lui Dumitru Chirilă, exprimată în *Familia* nr. 4/1989, „sarcina asumată de regizoarea Nicoleta Toia nu a fost tocmai ușoară, pentru că a trebuit să dea unitate unei acțiuni cu tendințe

centrifuge, să armonizeze situații disjunctive, să țină în priză personaje cu sarcini scenice a ansamblului și cu instinct profesional și pedagogic". Din distribuție, cronicarul i-a reținut în mod deosebit pe Ion Abrudan, Eugen Țugulea, Dorin Presecan, Nicolae Toma, Simona Constantinescu.

Centrul de greutate al stagiunii a fost dat de premiera pe țară a piesei *Moara de pulbere (Păpușarii cehi)* de D. R. Popescu. Pentru a înscena textul derepopescian, conducerea Teatrului orădean a avut excelenta idee de a-l invita pe regizorul Ioan Ieremia, expert în exegeza scenică a dramaturgiei respective. „Ca și scriitura lui D. R. Popescu, maniera regizorală a lui Ioan Ieremia - nota Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 5/1989 – dovedește predilecție pentru încorporarea detaliului concret, cu tentă naturalistă uneori, într-un ansamblu metaforic, purificat și concludent". Au fost apreciați toți cei cinci interpreți ai spectacolului – Ion Mâinea (*Gabor*), Daniel Vulcu (*Popluhar*), Petre Panait (*Novotny*), Eugen Harizomenov (*Vencel*) și Miriam Cuibus (*Magda*). „Spectacol ce tinde spre calificative dintre cele mai înalte... *Moara de pulbere* poate fi trecut în palmaresul Teatrului orădean drept spectacol-eveniment mai demult așteptat", conchidea Dumitru Chirilă. O opinie similară emite Mircea Morariu în articolul din *Cronica* nr. 27/1989. „E cert că pentru cvintetul actoricesc aflat pe scenă, *Moara de pulbere* a reprezentat un efort artistic special; în general, actorii izbutesc să învingă dificultățile rolurilor încredințate și semnează compoziții de relief; construiesc tipologii distincte cu preocupare pentru configurația interioară a personajelor; Ion Mâinea (*Gabor*) duce cu bune rezultate la capăt o partitură extrem de solicitantă... Miriam Cuibus (*Magda*) își dovedește putința de a-și dirija energiile în vederea tensionării adecvate a unui destin cu amplitudine existențială, Eugen Harizomenov (*Vencel*) și Petre Panait (*Novotny*) probează remarcabile puteri de metamorfozare, iar Daniel Vulcu (*Popluhar*) într-un rol ce identifică personajul său cu însuși glasul adevărului, al sorții și al istoriei, se remarcă printr-un joc nuanțat, atent la detalii". Și în această cronică se exprimă convingerea că prin *Moara de pulbere* Teatrul din Oradea a dobândit un spectacol important.

Și *Goana* de Paul Ioachim a fost, dincolo de încantonările ideologice ale textului, un spectacol bun. „Montarea lui Sergiu Savin, slujită fidel de scenografia Vioarei Bara - afirmă Doina Modola în *Steaua* nr. 10/1989 – se țese cu delicatețe, din acele imponderabile care creează complexitatea subtilă a imaginii în cele mai bune dintre spectacolele regizorului; liniile ferme ale discursului dramatic, urmate cu discretă exactitate, se estompează în favoarea unei benefice nuanțări care captează câmpurile vieții". Autoarea cronicii are cuvinte de laudă pentru actorii Eugen Țugulea, Ștefan Mareș, Doru Fârte, Mariana Presecan, Dorin Presecan. În cronica din revista *Teatrul* nr. 10/1989, Mircea Morariu subliniază „concentrarea cu care se relevă procesele de conștiință, ardența dezbaterii morale" dar și profesionalismul distribuției care și-a probat „capacitatea descifrării și invenției, explorând atent resorturile psihologice, implicațiile subtile adânci ale comportamentelor personajelor".

Panorama stagiunii nu ar fi completă dacă nu am menționa și două recitaluri de poezie deosebit de izbutite. Daniel Vulcu a realizat un emoționant spectacol după versurile lui Pablo Neruda, *Ultima scrisoare.* Validat până atunci ca un redutabil actor de comedie, Daniel Vulcu s-a arătat sensibil, apt să emoționeze, să utilizeze cu finețe o claviatură până atunci necunoscută. La rândul său, prin spectacolul *Duminica oamenii n-au porecle,* Petre Panait a pătruns, ajutat de regizorul Ioan Ieremia, în lumea lui Marin Sorescu din *La Lilieci,* interpretul trecând firesc de la râs la suspin, de la ironie și satiră la tandrețe.

STAGIUNEA 1989/1990 (35)

A treizecişicincea stagiune din existenţa Secţiei române a Teatrului orădean avea să fie una extrem de agitată. Marcată, precum destinul întregii ţări, de Revoluţia din Decembrie 1989, de frământările, nehotărârile, de neobişnuitele schimbări de situaţie şi de mentalitate ce au urmat extraordinarului act de voinţă naţională care la capătul unei săptămâni de foc a înlăturat dictatura comunistă, respectiva stagiune a fost una a dezorientării. Îndată după miraculosul act din decembrie 1989, interesul publicului s-a mutat către spectacolul străzii şi, în chip fatal, aproape nimeni nu se mai arăta interesat de teatrul din sală, cu toţii fiind absorbiţi de teatrul de pe stradă transmis de Televiziunea Română care, fie minţind, fie spunând adevărul, a şters dintr-o dată hotarul dintre actori şi spectatori, făcându-ne pe toţi participanţi agitaţi la schimbare.

Stagiunea a debutat totuşi molcom cu spectacolul *O petrecere de pomină*, inofensiva piesă a lui Pierre Chesnot fiind regizată de Laurian Oniga în decorurile lui Bíró I. Géza şi costumele semnate de Újvárossy Gyöngyi. Laurian Oniga se arătase până atunci un regizor cu preocupări artistice dintre cele mai serioase, cu năzuinţe şi autentic program teatral. Nimic nu anticipa o posibilă aplecare a lui Laurian Oniga asupra unui produs manufacturier al industriosului Chesnot. Prevăzând apariţia semnelor de întrebare, regizorul şi-a „intelectualizat" demersul, instituind o cheie de lectură ce deplasa textul din zona sa caracteristică, aceea a spumei replicii şi a situaţiilor neaşteptate, înspre cea a vizualului, a plasticului, chiar a alegoricului. În cronica semnată de Emil Mircea în *Familia* nr. 10/1989 se observă că „Laurian Oniga direcţionează reprezentaţia către o bufonadă preponderent vizuală, uneori gratuită, în detrimentul celei ce s-ar fi putut obţine din exploatarea insolitului situaţiilor ori al caracterelor". Actorii Ştefan Mareş şi Petre Panait, zice cronicarul, „cheltuiesc multă energie ce nu poate decât să ne facă să ne gândim la câte roluri din marele repertoriu comic ar fi ei îndreptăţiţi". Au jucat bine, în cadrele impuse autoritar dar discutabil de regizor, Ileana Iurciuc, Anca Miere-Chirilă, Mariana Neagu, Tiberiu Covaci, Nicolae Barosan.

A urmat un spectacol pentru copii, un vechi ostaş al trupei orădene, Valentin Avrigeanu, înscenându-şi, în scenografia Mariei Haţeganu, propria piesă, *Povestiri din pădurea aurie*, care a plăcut mult celor cărora le era destinată.

În ziua de 22 decembrie 1989 era programată „vizionarea internă" a spectacolului *Trei jobene* de Miguel Mihura, premieră pe ţară în regia lui Sergiu Savin şi scenografia Vioarei Bara. Perfect informaţi, de la posturile de radio străine, asupra adevărului evenimentelor sângeroase de la Timişoara, Bucureşti, dar şi din alte localităţi din ţară, actorii erau pradă unei stări febrile. S-au numărat printre primii participanţi la adunarea spontană ce a avut loc în Piaţa Primăriei îndată ce Televiziunea Română a anunţat fuga dictatorului Nicolae Ceauşescu. Daniel Vulcu s-a implicat nemijlocit în noile structuri de putere provizorii. Premiera a fost amânată, lăsând loc spectacolului *Fără cenzură* la care au participat toţi componenţii colectivului artistic orădean. În regia lui Sergiu Savin s-au rostit pe scenă texte, până atunci cenzurate, din creaţia Anei Blandiana şi a Ninei Cassian, a lui Ştefan Augustin Doinaş, Mircea Dinescu, Marin Sorescu, Ion Caraion şi, desigur, Eminescu. Încasările au fost virate în contul *Libertatea*.

Trei jobene a avut premiera de abia la începutul lunii februarie 1990. „Montarea orădeană - scria Mircea Morariu în *Familia* nr. 2/1990 - e puţin concludentă pentru virtuţile spectaculare

ale partiturii... spectacolul e întunecat, aripile fanteziei fiind deschise cu exagerată parcimonie". Evoluțiile actoricești au fost prea puțin relevante pentru personalitățile creatoare ale interpreților Daniel Vulcu, Coca Zibilianu, Mariana Presecan, Anca Miere-Chirilă, Mariana Vasile, Emil Sauciuc, Ofelia Fârte, Ștefan Mareș, Eugen Țugulea, Ion Abrudan, Laurian Jivan, Marcel Segărceanu.

Cel mai important și ofertant spectacol al stagiunii a fost cel cu *Livada de vișini* de A. P. Cehov, în regia lui Laurian Oniga și scenografia lui Újvárossy Gyöngyi. Marian Popescu, în cronica din nou înființata revistă *Teatrul azi* nr. 2/1990, sesizează că spațiul privilegiat e cel al „camerei copiilor", ideea spectacolului fiind, în opinia cronicarului, sublinierea „imaturității ca stare de spirit". „Acaparantul spațiu de joc, camera copiilor, devine simbol al tragicului refuz al exteriorului, al neputinței de a ști cum să analizezi și să interpretezi ceea ce se întâmplă". În jocul interpreților recenzentul identifica grade diferite de expresivitate, preferințele lui mergând către Simona Constantinescu (*Ranevskaia*), Petre Panait (*Lopahin*), Doru Fârte (*Petea*), Ion Abrudan (*Gaev*). Emil Sauciuc (*Iașa*). În cronica din *Familia* nr. 3/1990, Dumitru Chirilă observă că Laurian Oniga a dinamitat un statornicit model de lectură a textului cehovian, instituind câteva strategii scenice cel puțin interesante, generatoare de întrebări. „Spectacolul are un soi de grabă în a obliga personajele să-și etaleze esența morală, existențială, să se debaraseze de orice încărcătură lirică, fără care trec sub semnul grotescului". Din distribuție, cronicarul îi detașează pe Ștefan Mareș „al cărui *Epihodov* a căpătat o vehemență neașteptată, cu inserții dostoievskiene", pe Doru Fârte care „l-a extras pe *Trofimov* din galeria oamenilor de prisos"... „actorul etalând sensibilități și nuanțe portretistice apreciabile", pe Mariana Presecan (*Ania*), Ion Abrudan (*Gaev*), Marcel Popa (*Piscik*), Mariana Vasile (*Varia*), Emil Sauciuc (*Iașa*). Originalitatea viziunii lui Laurian Oniga e semnalată și de însemnările lui Mircea Morariu din *Tribuna* nr. 25/1990 care crede, de asemenea, că „actorii portretizează o umanitate tragico-bufonă".

O comedie bulevardieră mai veche (*Secretul familiei Posket* de Arthur Wing Pinero) și o alta mai nouă (*Nebunele vacanțe la New York* de Carolyn Green) montate meșteșugărește de actorii Ion Mâinea și respectiv Eugen Harizomenov s-au străduit să readucă publicul în sala de teatru. Dar „zidul de indiferență care s-a așezat între teatru și public", pe care îl diagnostica Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 6/1990, nu a putut fi fisurat de astfel de tentative modeste în genul minor. Prin faptul că doi actori făceau regie în vreme ce cei doi regizori permanenți erau „bine mersi" și nu montau nimic era clar că starea de lehamite din uzine, școli, birouri și criza de autoritate se instauraseră și în Teatrul de Stat din Oradea.

STAGIUNEA 1990/1991 (36)

Conducerea Teatrului de Stat din Oradea a decis să deschidă stagiunea 1990/1991 prin reluarea marelui succes reprezentat de spectacolul cu piesa *Amadeus* de Peter Shaffer, în regia lui Alexandru Darie și scenografia Mariei Miu. Reamintim că montarea a avut premiera la sfârșitul stagiunii 1985/1986, a beneficiat de o presă extraordinară și, dacă nu ar fi fost manevrele de culise

ale Consiliului Culturii și Educației Socialiste, ar fi obținut Premiul A.T.M. pentru cel mai bun spectacol al respectivului an teatral. „Actuala formă în care se prezintă spectacolul – scria Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 10/1990 – este și nu este o reeditare a mai vechii montări de acum patru ani". A fost necesară înlocuirea Cristinei Șchiopu, între timp plecată din țară, cu Oana Mereuță, aceasta preluând rolul *Constanze Weber*. „Amestecul de devoțiune și frivolitate ce caracterizează personajul a fost, în ciuda unei tehnici insuficient asimilate, bine realizat de tânăra actriță", crede Dumitru Chirilă. Ion Abrudan l-a înlocuit pe Emil Sauciuc în rolul *Iosif al II-lea*. Astfel, scrie cronicarul, „personajul ni se pare mai plauzibil în postura de om matur, echilibrat interior, dar conștient de puterea sa și de datoria de a-i întreține efectele, ca un permanent memento pentru cei din jur, din care cauză capriciile și crizele de autoritate par deseori autoregizate". În cazul lui Ion Mâinea, interpretul lui *Salieri*, a fost încă o dată capacitatea actorului „de a configura geometria variabilă a memoriei în evocarea trecutelor evenimente, dintre care unele capătă putere și pregnanță, altele sunt subtil expediate". La rândul său, Cristian Șofron (*Mozart*) „a decelat cu finețe substanța geniului, aparent dizolvată în excentrități, abdicări, modalități aproape iresponsabile de asumare a existenței". Rolul dificil a fost „total condus la bun sfârșit cu talent, inspirație și curaj". În timp, căci spectacolul s-a menținut pe afiș timp de două stagiuni, au mai fost efectuate unele modificări în distribuție. Cea mai semnificativă a fost preluarea rolului *Mozart* de către Doru Fârte.

Reluarea aceasta, care așa cum se va vedea a reprezentat momentul cel mai semnificativ al unei stagiuni altminteri fără relief, a fost salutată și de Mircea Morariu în *România literară* nr. 13/1991. Criticul crede că în ecuația spectacolului au apărut unele modificări prin comparație cu versiunea din 1986, cea mai pregnantă fiind „o anume directețe a exprimării, mai cu seamă la nivelul teatralizării realului, o complicitate declarată între scenă și sală care o înlocuiește pe cea ascunsă, impusă de epoca în care s-a născut ediția princeps". Un turneu la Debrețin a deschis cariera internațională a spectacolului. Din păcate, montarea nu a fost mai mult exportată, ea meritând pe deplin să fie cunoscută și pe alte meridiane teatrale.

A urmat o inexplicabilă succesiune, deloc motivată estetic, de piese bulevardiere mai vechi sau mai noi. Ca și cum Pierre Chesnot, căruia chiar în stagiunea anterioară i se mai jucase o piesă, ar fi fost un dramaturg ce ar fi meritat să fie antologat, s-a montat *Nici o zi fără dragoste (Lifting)* în regia lui Szombati Gille Otto. În opinia lui Mircea Morariu, exprimată în *România literară* nr. 13/1991, spectacolul a fost „departe de canoanele genului, în ciuda strădaniilor lui Ion Mâinea și ale altor colegi din distribuție". Despre *Mătușa lui Charlie* de Brandon Thomas, Dumitru Chirilă spune că a fost un spectacol pe care l-a urmărit cu delectare fiindcă regizorul Eugen Mercus a impus în toate compartimentele montării „condiția fundamentală a teatrului comercial – profesionalitatea". (*Familia*, nr. 3/1991) „Majoritatea interpreților s-au simțit bine în pielea personajelor", afirmă cronicarul și îi menționează pe Daniel Vulcu, Eugen Țugulea, Doru Fârte, Dorin Presecan, Oana Mereuță, Mariana Presecan, Ileana Iurciuc, Nicolae Barosan, Mariana Neagu, Petre Panait. *La anul din nou împreună* de Bernard Slade, regizat de Michel Linday (un pseudonim, desigur) a fost un recital al actorilor Ileana Iurciuc și Petre Panait.

Stopată în 1988, *Săptămâna Teatrului Scurt* s-a reluat în 1991 ca manifestare internațională cu un program bogat și divers. Secția română a prezentat în competiție două spectacole. Primul, *Întunericul zilei, lumina nopții*, în regia lui Sergiu Savin și scenografia Vioarei Bara, a reunit patru monologuri de Aldo Nicolaj „interpretate nostim, nu întotdeauna și eficient sub raportul logicii interne, relevând cel puțin trei interpreți – energica și hazoasa Mariana Vasile, foarte spirituala

Oana Mereuță și Ion Abrudan", după cum scria Valentin Silvestru în *România literară* nr. 20/1991. Oana Mereuță a primit premiul pentru cel mai bun rol comic, iar Vioara Bara a fost recompensată cu un premiu special pentru amenajarea Sălii Studio. Cel de-al doilea spectacol, *Ivanca*, după piesa lui Lucian Blaga a primit premiul al doilea. A fost ceea ce se cheamă un spectacol controversat, dovadă fiind faptul că revista *Teatrul azi* a publicat două cronici, una favorabilă, scrisă de Alice Georgescu, alta contra, iscălită de Victor Parhon. „Regizorul Tudor Chirilă a izbutit zămislirea unor bogate și plastice imagini teatrale", scria Mircea Morariu în *Familia* nr. 5/1991. Criticul crede că regizorul „disjunge cu folos planul realului de cel al imaginației agreate de fantasme, fantasme la conturarea cărora jocul actorilor Petre Panait, Daniel Vulcu și Tiberiu Covaci are o contribuție demnă de semnalat". Cronicarul are cuvinte de laudă pentru interpreții rolurilor principale – Dorin Presecan (*Luca*), Ion Mâinea (*Tatăl*) și Oana Mereuță (*Ivanca*). „Spectacolul *Ivanca* e expresia căutărilor neliniștite pe tărâmul expresiei teatrale în care s-a angajat cu hotărâre Tudor Chirilă". Pentru semnatarul cronicii din *Familia*, textul lui Blaga are virtuți teatrale, fapt vehement negat de Victor Parhon în însemnările sale din *Teatrul azi* nr. 5-6/1991.

Cert e că stagiunea s-a terminat repede, neprecizat, publicul fiind preocupat de altceva decât de spectacolul teatral.

Să menționăm că la începutul stagiunii, la puține zile după reluarea spectacolului *Amadeus* a încetat din viață actorul Marcel Segărceanu.

STAGIUNEA 1991/1992 (37)

A treizecișișaptea stagiune din istoria Secției române a Teatrului de Stat Oradea a debutat cum nu se putea mai promițător cu spectacolul cu piesa *Abatorul* de Slawomir Mrożek, în regia lui Alexandru Colpacci și scenografia Emiliei Jivanov. A fost, încă înainte ca montarea să vadă luminile rampei, bucuria reîntâlnirii cu un director de scenă de numele căruia se leagă câteva dintre marile succese ale Teatrului orădean. De la *Dispariția lui Galy Gay*, spectacolul de debut, la *Pescărușul, Acești îngeri triști, Ploșnița, Balconul, Astă-seară se improvizează,* Alexandru Colpacci a parcurs procesul maturizării sale artistice care s-a conjugat fericit cu tot mai accentuata definire a profilului Teatrului de Stat din Oradea în contextul teatral național. În prefața unui interviu publicat în nr. 9/1991 al revistei *Familia*, Dumitru Chirilă apreciază că „venirea lui Alexandru Colpacci la Oradea după o absență de aproape un deceniu – fie și numai în postura de colaborator – înseamnează un eveniment remarcabil și totodată șansa reanimării unui trecut nu prea îndepărtat, consumat în dublu beneficiu..." Regizorul era cunoscut și apreciat și pentru relația lui specială cu dramaturgia lui Slawomir Mrożek, spectacolele sale cu *Emigranții* (Secția română) și *Tango* (Secția maghiară) fiind considerate drept garanții ale unui succes sigur. Opțiunile lui Alexandru Colpacci s-au îndreptat către *Abatorul*, care nu este un text de prim raft din creația dramaturgului polonez. Însuși regizorul observa în interviul deja menționat că „aici nu e Mrozek" sau că „aici Mrożek se răsfață, își permite a fi calofil, își pune o mie de întrebări și își permite de multe ori să nu dea

răspunsuri". În cronica la spectacolul orădean, publicată în revista *Teatrul azi* nr. 12/1991, Cristina Dumitrescu nota că în *Abatorul* „absurdul coboară într-un strat mai adânc..." Neobișnuit în *Abatorul,* față de alte piese ale lui Mrožek, este aspectul de teatru realist, tradițional, în care momentele culminante nu sunt însă explozii, ci implozii, deci nimicitoare, mereu accelerate prăbușiri în interior către interior". Cristina Dumitrescu observa că optând pentru *Abatorul,* Colpacci reia, parcă, experiența de acolo unde se întrerupsese, cu firescul spor de experiență – al lui, al lui Mrožek, al Teatrului orădean", iar rezultatul e pe deplin meritoriu. Autoarea cronicii subliniază totuși că premiera i-a dat impresia de nefinisat, de repetiție generală, stadiu din care, credem noi, spectacolul nu a izbutit niciodată să iasă. Din distribuție, Cristina Dumitrescu îl detașa pe Ion Abrudan, „foarte sigur, foarte ferm în conturarea unui personaj dificil de figurat, în care artificialul macină autenticul până la anulare". Pentru interpretările Marianei Presecan și ale Simonei Constantinescu, ale lui Daniel Vulcu și Tiberiu Covaci, semnatara articolului emite aprecieri pozitive, adăugând însă că ele „așteaptă tușa finală". În cronica din *Familia* nr. 10/1991, Dumitru Chirilă face o aplicată analiză a tuturor componentelor spectacolului care, chiar dacă este „controversabil", cum îl numește cronicarul, „afirmă marele merit de a fi propus o altă miză, substanțial augmentată, miză care angajează plenar atât realizatorii cât și spectatorii". Parabolă a artei și a artistului în condițiile totalitarismului, *Abatorul* e un text ce surprinde prin discontinuitate, o caracteristică pe care directorul de scenă a încercat să o estompeze căci „și-a construit spectacolul cu minuție detectabilă dincolo de unele neîmpliniri". Criticul apreciază cadrul scenografic gândit de Emilia Jivanov. Tot Dumitru Chirilă observă că „echipa de actori se supune unui examen profesional sever, trecut nu fără dificultăți, dar trecut". Din distribuție s-a remarcat mai cu seamă Ion Abrudan care „și-a serbat cei 30 de ani de teatru cu o realizare de excepție, poate cea mai reprezentativă din cariera sa". Dar, adaugă cronicarul, după ce evidențiază momentul cu adevărat antologic al grotescului discurs al *Directorului Filarmonicii,* „întreaga evoluție a actorului stă sub semnul exactității, al măsurii și al deplinei stăpâniri a mijloacelor". La rândul său, Simona Constantinescu e aplaudată pentru rolul *Mama* compus „cu o fină nuanțare a stărilor și atitudinilor". Dumitru Chirilă face o remarcă esențială, cea potrivit căreia actorii care mai lucraseră cu Alexandru Colpacci au aderat mai rapid la stilul regizorului și al montării, iar cei tineri, adică Mariana Presecan, Daniel Vulcu, Tiberiu Covaci, fac roluri bune, dar care mai necesită precizări. Același lucru este evidențiat și de Mircea Morariu în însemnările din *Gazeta de Vest* nr. 59/1991. „Ion Abrudan, în rolul *Directorului Filarmonicii,* e pentru mine o revelație", mărturisește cronicarul. „Actorul semnează un rol temeinic gândit, și gândit nu din perspectiva clovneriei gratuite la care ar fi putut tenta unele indicii de configurare exterioară, ci din aceea a demascării totale a degradării morale a personajului". Să menționăm că *Abatorul* a participat la a doua ediție a Festivalului Național de Teatru care, pe atunci, încă se chema *I. L. Caragiale.*

Următoarea premieră a Secției române a fost cea cu *Mandatul (Căutăm urgent ginere comunist)* de Nikolai Erdman, în regia lui Cornel Mihalache și scenografia Vioarei Bara. *Mandatul* e, de fapt, un text conformist, scris de Erdman cu scopul de a-i satiriza pe cei care spre a profita de „Marea Revoluție Socialistă din Octombrie" încearcă să-și cosmetizeze trecutul. Or, Cornel Mihalache a vrut să înfățișeze partitura ca una nonconformistă, ba chiar disidentă. În cronica din *Familia* nr. 11/ 1991, Dumitru Chirilă sesiza că textul nu s-a lăsat întotdeauna supus operației de redimensionare pe care a încercat-o tânărul regizor, „revelând condiția sa de satiră nu a revoluției bolșevice, ci a

efectelor sale apreciate drept secundare și (evident) negative". Cronicarul apreciază instinctul comic al actorului Petre Panait, finețea Oanei Mereuță, hazul portretului elaborat de Ileana Iurciuc, convingerea și aplombul cu care joacă Mariana Vasile, știința scenică a lui Eugen Harizomenov.

Tot Cornel Mihalache a semnat regia spectacolului *Între patru ochi de față cu toată lumea*, piesa lui Aleksandr Ghelman fiind un prilej pentru un recital actoricesc susținut de maestrul Ion Mâinea și de tânăra Oana Mereuță.

După o pauză semnificativă și rău prevestitoare, am fost invitați să revedem dramoleta americană *Fluturii sunt liberi* de Leonard Gershe. S-a jucat sub titlul *Numai fluturii sunt liberi*, „apariția particulei *numai* lăsând să se întrevadă o schimbare de natură sceptică asupra condiției umane". (Dumitru Chirilă) Regizorul Szombati Gille Otto a mai montat textul în 1978 și, din ce glăsuiesc cronicile, nu a fost o mare izbândă. Acum, încercarea lui Szombati Gille Otto, mereu chemat să scoată Teatrul din câte un impas de producție, s-a situat după opinia criticului Dumitru Chirilă, exprimată în *Familia* nr. 4/1992, „la mijlocul drumului dintre efortul de înnoire și cel de rememorare", rezultând o montare „corectă, cursivă, meșteșugărească". Elvira Platon, actriță basarabeană remarcată la ediția din 1991 a *Săptămânii Teatrului Scurt* pentru rolul din *Hei, oameni buni!*, spectacol al Teatrului *Eugen Ionescu* din Chișinău, stabilită între timp la Oradea, „a fost factorul dinamizator al spectacolului", fiindcă, după cum scrie cronicarul *Familiei*, „jocul său are verv, ritm interior și coloratură". Tot Dumitru Chirilă crede că „Doru Fârte și-a arătat și el sensibilitatea și un apreciabil simț al relațiilor scenice, aflându-se într-un moment de rafinare a mijloacelor sale de expresie".

La repezeală s-a încropit un așa-zis „divertisment" botezat interogativ *Iubirea-i doar o glumă?* care a încheiat neconvingător o stagiune care începuse bine. Consecințele avea să le tragă, cine altul?, decât Mircea Bradu, directorul Teatrului, căruia dintr-o dată i s-au uitat toate meritele, descoperindu-i-se tot felul de vini, unele reale, altele nu tocmai. Dar principiul țapului ispășitor funcționează imperturbabil.

STAGIUNEA 1992/1993 (38)

După ce a condus mai bine de 15 ani Teatrul din Oradea, poate și pentru a se confirma ideea că nimeni nu e veșnic, la începutul stagiunii 1992/1993, dramaturgul Mircea Bradu a părăsit instituția. La capătul unei perioade de frământări, de nemulțumiri mocnite sau exprimate în presă de o parte dintre actori, factorii de decizie de la nivel județean au considerat că ar fi în beneficiul Teatrului o schimbare la vârful instituției. Din păcate, schimbarea operată în septembrie 1992 a deschis șirul unei întregi serii de schimbări căci, iată, așa după cum se va arăta în paginile următoare, în intervalul septembrie 1992–decembrie 1996, fotoliul directorial a fost ocupat de patru persoane. Caruselul directorilor nu a fost nicidecum în favoarea instituției, nimeni nu a putut să elaboreze ori să pună în practică un proiect de autentică redresare, disensiunile s-au accentuat, toate cu repercusiuni asupra calității spectacolelor.

Cu destule reticențe, actorul Ion Mâinea a acceptat să preia cu titlu de interimat conducerea instituției. Îl recomandau profesionalismul său unanim recunoscut, anii puși în slujba Teatrului orădean, de numele său fiind legate multe dintre succesele care au făcut ca într-o vreme Teatrul de Stat din Oradea să fie în eșalonul de elită al mișcării teatrale naționale. Dintr-un interviu publicat în revista *Familia* nr. 10/1992, deducem că Ion Mâinea urmărea îmbogățirea ofertei repertoriale pornind de la premisa că Teatrul slujește o plajă eterogenă de spectatori. Dintre prioritățile formulate ca atare de noul director mai reținem sporirea performanțelor profesionale, împrospătarea colectivului artistic, redimensionarea relației cu publicul ce-și pierduse deprinderea de a veni la spectacole, replasarea Teatrului într-un loc fruntaș în configurația spirituală a orașului. Ambițiile directorului erau mari, nu însă și nerealiste, iar dacă ele nu s-au concretizat decât pe jumătate, de vină au fost atmosfera de încordare, provizoratul care nu s-au dovedit tocmai prielnice autenticei creații. Ce nu a reușit Ion Mâinea a fost stăvilirea inflației de orgolii, a frământărilor prea puțin productive care, la un moment dat, au înlocuit performanțele profesionale.

Stagiunea a debutat cu un spectacol pregătit încă în timpul directoratului lui Mircea Bradu, *Furtuna*, după piesa lui Shakespeare, în regia lui Tudor Chirilă și scenografia lui Mihai Ciupe. După părerea lui Mircea Ghițulescu, în explorarea textului shakespearian „Tudor Chirilă... alege calea cea mai scurtă și ne oferă o variantă redusă, dar riguroasă". (*Contemporanul*, nr. 44/1992) Criticul emite rezerve la adresa decorului pe care-l socotește a fi „rigid, încăpățânat în propria-i imobilitate". Mircea Ghițulescu apreciază că „reprezentația e lipsită de elementul fabulos determinant". Din distribuție, elogiile cronicarului merg către Ion Mâinea (*Prospero*), Daniel Vulcu (*Trinculo*), Petre Panait (*Stephano*), Oana Mereuță (*Miranda*). În cronica din *Familia* nr. 10/1992, Mircea Morariu nu-și ascunde sentimentele contradictorii încercate în evaluarea montării, considerată drept serioasă, ordonată, echilibrată, dar nu și îndrăzneață. Nici în această cronică nu este agreat decorul. Din distribuție sunt evidențiați actorii Ion Mâinea, Oana Mereuță, Daniel Vulcu, dar și Doru Fârte, Ion Abrudan, Eugen Țugulea, Nicolae Barosan.

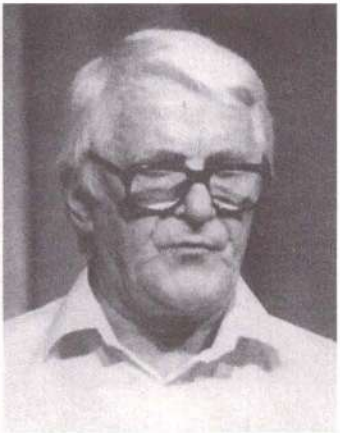
Cu spectacolul *Pygmalion* de G.B.Shaw, semnat regizoral de Eugen Harizomenov, interpret al lui Henry Higgins, Teatrul a sărbătorit cei 30 de ani în slujba scenei puși de semnatarul montării. În opinia lui Dumitru Chirilă, dincolo de momentul aniversar, montarea avea destule împliniri care o validau din punct de vedere artistic. „Regizorul și-a fixat centrul de atenție pe impactul dintre *high-life* și lumea de jos, pentru a demonstra că eticheta și convenționalismul uneia ascund destul vid spiritual, tot așa cum grosolănia și asprimea celeilalte nu exclud capacitatea afectivă și simțul onoarei". (*Familia* nr. 12/1992) Criticul considera „în limita lucrului făcut corect" aparițiile actorilor Eugen Harizomenov, Mariana Presecan, Nicolae Toma, Simona Constantinescu, Ion Abrudan. În opinia lui Mircea Morariu exprimată în *România literară* nr. 42/1992, Eugen Harizomenov a elaborat „un spectacol curat, ferm și direct" în care „distribuția, în general bine gândită, asigură curgerea lină a reprezentației".

Premierei absolute cu *Poveste de Crăciun* de Silvia Kerim după Charles Dickens, i-a urmat *Trei gemeni venețieni* de Antonio Mattiuzzi zis Collalto, în regia lui Cristian Ioan și scenografia Vioarei Bara. „Lucrat cu dificultăți (pe parcursul repetițiilor au fost făcute mai multe schimbări în distribuție, din motive de forță majoră) și pe fondul unor frământări în existența trupei orădene, spectacolul a ieșit în lume cu o față mai mult decât onorabilă", scrie Dumitru Chirilă în cronica din *Familia* nr. 3/1993. Meritele i-au revenit lui Cristian Ioan care „s-a arătat încă o dată un regizor care știe ce vrea, ferm în planurile asumate și în modalitățile estetice propuse" astfel „spectacolul fiind

DRAMATURGI, REGIZORI ȘI ACTORI ... COLABORATORI

SORANA COROAMĂ STANCA

ION COJAR

ION LUCIAN

MIHAI RAICU

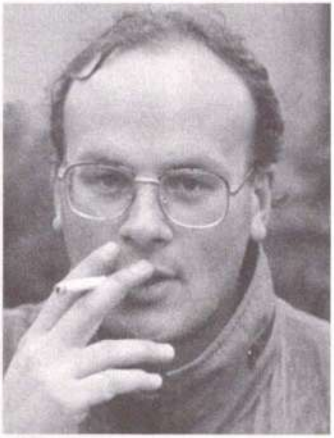

TOMPA GÁBOR

ALEXANDRU TOCILESCU

și
TITUS POPOVICI,
MIHAI DIMIU,
EUGEN MERCUS,
ROMULUS GUGA
IOAN IEREMIA,
EMIL GAJU,
VIOREL CACOVEANU,
CONSTANTIN CUBLEȘAN,
DAN TĂRCHILĂ,
MIHAI FUSU,
DOMNIȚA MUNTEANU.

CORNEL MIHALACHE

DINA COCEA

RADU BELIGAN

MARCEL ANGHELESCU

SILVIA GHELAN

MIHAI FOTINO și CARMEN STĂNESCU

DORINA LAZĂR

TAMARA BUCIUCEANU

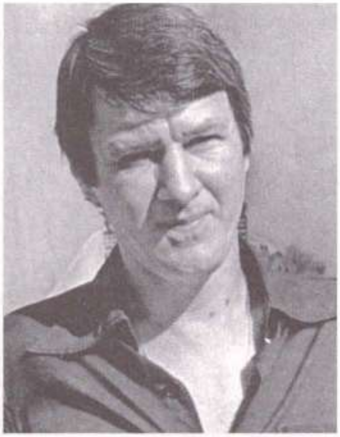
MELANIA URSU

OCTAVIAN COTESCU

VALERIA SECIU

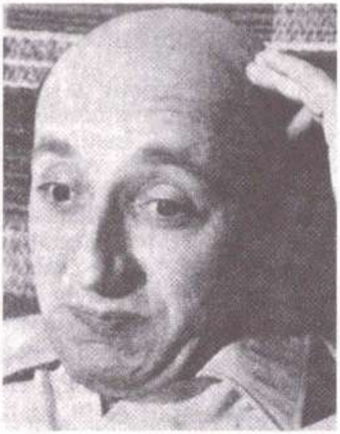
ŞTEFAN IORDACHE

MIRCEA DIACONU

VIRGIL OGĂŞANU

MARIN MORARU

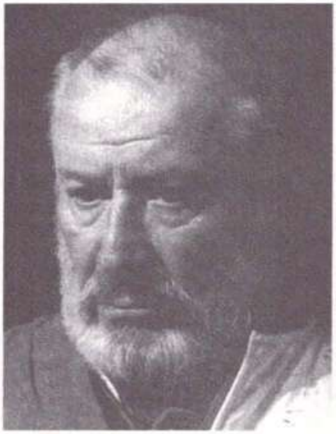
FLORIN PIERSIC

DOREL VIŞAN

HORAŢIU MĂLĂELE

VICTOR REBENGIUC

IRINA RĂCHIȚEANU

OLGA TUDORACHE

MAIA MORGENSTERN

ADRIAN PINTEA

FLORIN ZAMFIRESCU

RĂZVAN MAZILU

ADRIANA TRANDAFIR

RUXANDRA SIRETEANU

AU FOST MEREU ALĂTURI DE TEATRUL DIN ORADEA ...

Poetul IOAN MOLDOVAN
redactor șef al revistei „Familia".

Poetul VIOREL HORJ
director al Direcției Cultură, Culte și
Patrimoniu Cultural al jud. Bihor.

Redactorii revistei „Familia" (o parte din ei), în anii '70:
Alexandru Andrițoiu, Radu Enescu, Dumitru Chirilă, Stelian Vasilescu, Crăciun Bejan, Vasile Spoială și secretara Floriana Teișan. În fotografie mai sunt: Gheorghe Suciu, Viorel Horj și Radu Mareș.
Au fost mereu alături de Teatru și remarcabilii critici Nicolae Balotă și Ovidiu Cotruș și redactorii de azi ai revistei: Ion Simuț, Traian Ștef, Florin Ardelean, Miron Beteg.

Colaboratori și prieteni

Poetul TEODOR CRIȘAN

AURORA ARDELEAN POP-ȘINCA

fošti gazetari de la ziarul „Crișana"

Avocatul PAȘCU BALACI
dramaturg, poet, prozator, critic.

ION SIMUȚ
redactor al revistei „Familia".

AUREL CHIRIAC
Directorul Muzeului Țării Crișurilor

Dr. ZICHER ȘTEFAN
dramaturg, poet, prozator

INSTANTANEE ÎNAINTE ȘI DUPĂ PREMIERĂ ...

Lectură la „Micul infern" cu Sică Alexandrescu. În foto: Lili Mihăilescu Vladimir, Nicolae Toma, Marcel Anghelescu, Valentin Avrigeanu, George Pintilescu, Simona Constantinescu, Doia Ioja.

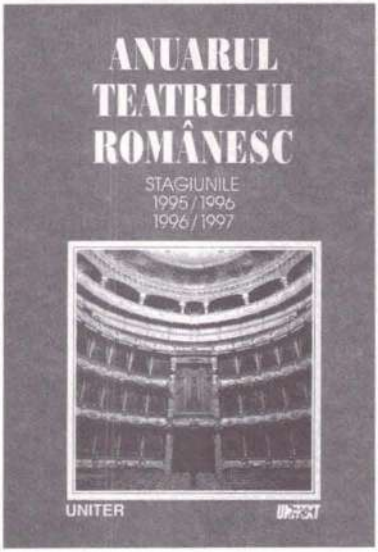

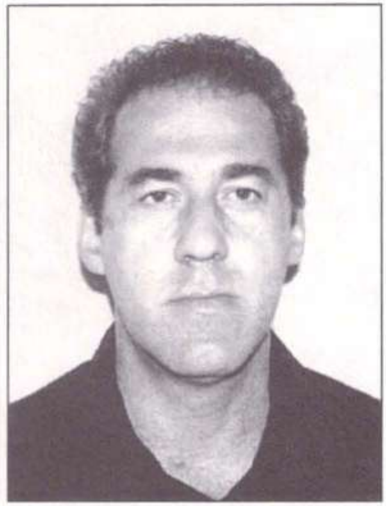

Distribuția de la „Tartuffe" alături de Marietta Sadova. În fotografie se mai zărește (sus) și Valeriu Grama.

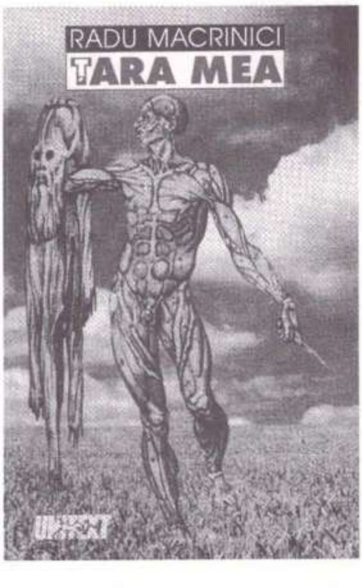

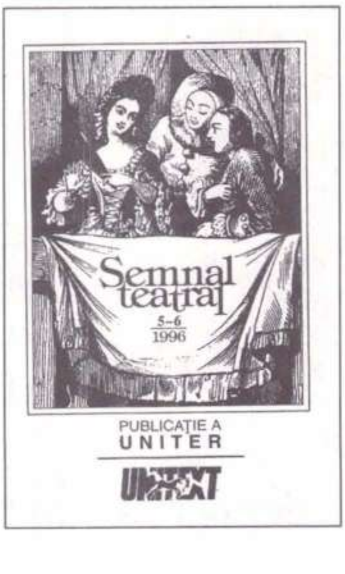
ELENA POPESCU
Redactor şef al Editurii UNITEXT

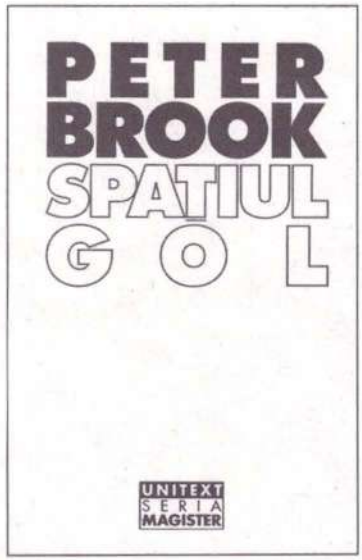

MARIAN POPESCU
Directorul Editurii UNITEXT

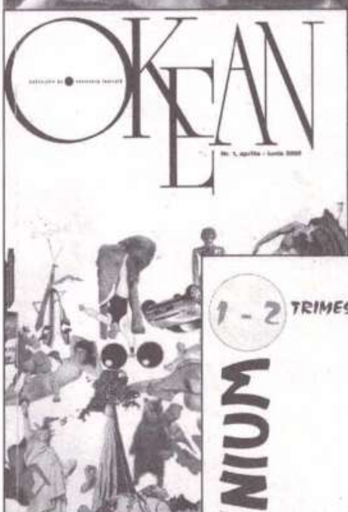
Mai ales lor le datorează teatrele tipărituri de maximă importanţă: Anuarul Teatrului Românesc, Revista „Semnal Teatral", şi numeroase cărţi de teatru.

Reviste teatrale românești.

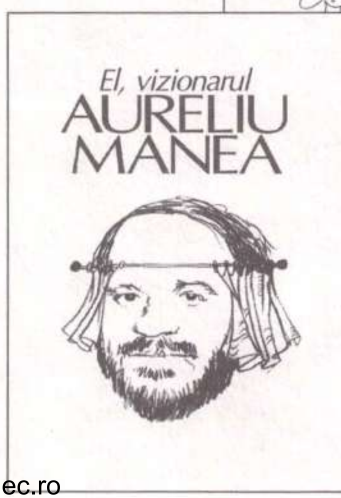
Revista „Familia" mereu alături de Teatrul din Oradea continuând buna tradiție a înaintașului Iosif Vulcan.

Redactor șef: Sebastian Vlad Popa

Redactor șef: Alina Nelega Cadariu

Importante cărți de teatru editate de Teatrul Azi - Supliment - redactor șef: Florica Ichim.

Cu Dan Alecsandrescu la o lectură a piesei „Cele trei nopţi ale unei iubiri".

La o întâlnire cu elevii şi profesorii Liceului industrial nr. 1 (Florica Bodor şi Ioan Kohn).
Ileana Iurciuc, Elisabeta Pop, Eugen Ţugulea.

Teodor Crișan îi ia un interviu lui Aurel Baranga; participă și secretara literară Elisabeta Pop.

Regizoarea Nicoleta Toia de vorbă cu ziaristul Dimitrie Bălan despre succesul spectacolului „Tactica șarpelui boa" (la Săptămâna Teatrului Scurt).

Cu Ion Caramitru și Marin Sorescu în vizită la Liceul „Em. Gojdu". Alături de ei profesorii Iuliana Pistol, Ioan Cristea și secretara literară Elisabeta Pop. Profesorul Dorel Tifor a fost mereu entuziastul organizator al acestor întâlniri.

Distribuția spectacolului „Acești îngeri triști" în parc: Marcel Segărceanu, Ana Popa, Eugen Harizomenov, Dorina Păunescu, Grig Dristaru, Ion Martin, Ion Abrudan. Alături de ei micuțul Nicușor Segărceanu, Elisabeta Pop și Alexandru Colpacci.

Spectacol-lectură la Muzeul Țării Crișurilor. Se citește dramatizarea semnată de Elisabeta Pop și Florian Chelu după proza lui Constantin Noica „Iertați-l pe fratele Alexandru" (1996). Gazdă bună, mereu: Aurel Chiriac, directorul Muzeului.

Actorii Elvira Platon Rîmbu și Doru Fârte cu regizorul Vitalii Lupașcu la premiera piesei „Anonimul venețian".

La una din numeroasele întâlniri din licee. Aici, la Liceul Mihai Eminescu.
În foto: Elisabeta Pop, Marin Sorescu, Ion Abrudan, prof. Ioan Baba și Ion Mâinea.

Cu Dan Alecsandrescu la Liceul „Em. Gojdu". În fotografie, alături de el prof. Iosif Suciu, directorul liceului, prof. Dorel Tifor, prof. Marcela Bejan, actorul Dan Glasu și secretara literară Elisabeta Pop.

În fotografie, alături de regizorul Victor Ioan Frunză, actorii Eugen Țugulea, Alla Tăutu, George Voinese, Anca Miere Chirilă, Mariana Vasile, Cristian Șofron, Mariana Vasile, Marcel Popa.

Distribuția spectacolului „Jobenul". În foto: George Voinese, Ion Ciubotaru (regizorul), Dorin Presecan, Mariana Presecan, Ileana Iurciuc, Ion Mâinea, Alexandru Cornea, Petre Panait, Marcel Popa și secretarul literar Mircea Morariu.

O imagine optimistă și dragă tuturor: o sală arhiplină!

Au fost și sunt solidari cu Teatrul din Oradea și cu TEATRUL, în general, profesorii, istoricii și criticii:

Florica Ichim, Olga Flegont, Prof. Ioana Mărgineanu, Ion Cazaban, Mira Iosif, Prof. Virgil Brădățeanu, Prof. Mihai Vasiliu, Marius Robescu, Nicolae Carandino, Ion Calion, Prof. Eugenia Nicoară, Valeria Ducea, Miruna Ionescu, Mircea Ghițulescu, Laurențiu Ulici, Ileana Popovici, Magdalena Boiangiu, Prof. Horia Deleanu, Ioana Prodan, Alexandra Orban, Ion Vartic, Constantin Pain, Ștefan Oprea, Antoaneta C. Iordache, Doru Mareș, Marinela Țepuș, Implon Irina, Bogdan Ulmu, Doina Papp, Marina Spalas, Victor Ernest Mașek, Dimitrie Bălan, Victor Scoradeț, Cornel Ungureanu, Julieta Țintea, Jana Morărescu, Irina Nechit, Miruna Runcan, C-tin. Buriccea Mlinarcic, Anca Rotescu, Delia Voicu, Lucia Hossu Longin, Oana Borș, Irina Ionescu, Octavian Saiu, Daria Dimiu, Cristina Modreanu, Mirona Hărăbor.

unitar în concepție și consecvent cu sine însuși". Criticul are, de asemenea, cuvinte de laudă la adresa interpretului celor trei gemeni, Daniel Vulcu, acordând bune calificative întregii distribuții.

În timpul directoratului său, Ion Mâinea a izbutit performanța de a organiza o nouă ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt,* prima concepută în stil occidental cu director executiv (Emanoil Enghel), director artistic (Marian Popescu), o echipă de selecționeri. La inițiativa Elisabetei Pop, secretar literar, Festivalul a fost precedat de un concurs de dramaturgie. Un juriu cât se poate de serios a desemnat drept câștigătoare piesa *Ionel* a lui Șerban Codrin Denc. În conformitate cu regulamentul concursului, Teatrul i-a asigurat piesei reprezentarea în regia lui Mihai Lungeanu și scenografia Vioarei Bara. Între felul în care „jurații", pe de o parte, și regizorul pe de alta au citit textul s-a instaurat o mare distanță. Spectacolul a mizat pe o retorică excesivă a imaginii, pe o gratuitate a expresiei, sensurile fiind însă imprecise. Din păcate, așa după cum observă Mircea Morariu în cronica din *Familia* nr. 4/1993, imaginile, frumoase în sine, nu au fost angrenate într-un continuum comunicațional, *Nemuritorul Ionel* (acesta e titlul sub care a fost jucată piesa) nu s-a dovedit o experiență tocmai fericită pentru regizor, dar nici pentru Teatru căci s-a jucat puțin, negăsindu-și deloc calea către public. A fost repede scos de pe afiș.

La sfârșitul stagiunii, Eugen Harizomenov a fost solicitat să monteze *Un yankeu la curtea regelui Arthur,* adaptare de Ștefan Oprea după Mark Twain. A rezultat un spectacol de serviciu, fără țintă precisă, în ciuda faptului că un săptămânal local îl numea „pentru liceenii în prag de vacanță". (*Vest-Expres,* 3–9 iunie 1993)

Ion Mâinea a renunțat la postul de director înaintea vacanței, în timpul acesteia jucându-se „Teatrul orădean caută director". Cum mai mulți intelectuali și oameni de artă orădeni au declinat oferta, s-a preferat sugestia potrivit căreia indicată ar fi o persoană din afara instituției. Așa s-a ajuns la soluția Cristian Ioan.

STAGIUNEA 1993/1994 (39)

Noul sezon teatral a început prin instalarea unui alt director, în persoana regizorului Cristian Ioan, care-și dovedise calitățile manageriale în fruntea Teatrului de Nord din Satu Mare. Dar cum noului director autoritățile locale nu s-au ostenit să-i asigure o locuință, el nu a renunțat la postul deținut la Satu Mare, asumându-și astfel dificila misiune de a conduce două teatre cu două secții, într-o navetă obositoare. La un moment dat, starea aceasta de ambiguitate, care unora li s-a părut neproductivă din start, ba chiar suspectă, a provocat reacții ostile din partea unor actori ce l-au acuzat în presă pe Cristian Ioan că nu acordă atenția cuvenită instituției orădene. Au fost stimulați și de faptul că numărul de premiere din prima parte a stagiunii a fost redus, ritmul capricios, imprevizibil.

Cert e că stagiunea în ansamblu a fost precară din punct de vedere artistic. Pentru a-și îndeplini obligațiile contractuale față de abonați, Secția română a trebuit să cumpere de la Baia

Mare spectacolul *Ah, ce grozav e să faci amor pe ploaie!* după un text de Radu Iftimovici, în regia actorului orădean Eugen Harizomenov.

Comedia-balet *Balul hoților* de Jean Anouilh, regizată de debutanta Louise Dănceanu în scenografia lui Újvárossy Gyöngyi a deschis târziu și nesemnificativ o stagiune care se dorea a fi una a colaborării cu tinerii regizori. Deși la primii pași în profesie, Louise Dănceanu a realizat un spectacol bătrânicios, în pofida cosmetizărilor de suprafață la care a supus piesa lui Anouilh. În cronica din *Steaua* nr. 12/1993, Mircea Morariu constata că montarea nu prea se distinge prin invenție comică, iar actorii practică un stil de joc lânced, tot mai puțin spontan, inventiv ori participativ. În cotidianul local *Crișana* din 22 decembrie 1993 opiniile erau mai favorabile montării, considerându-se că actorii Simona Constantinescu, Nicolae Toma, Petre Panait, Nicolae Barosan, Daniel Vulcu, Elvira Platon, Mariana Presecan, Marcel Popa, Tiberiu Covaci „și-au plătit fără rabat polițele către generosul public orădean".

Cu spectacolul cu piesa *Cimitirul păsărilor* de Antonio Gala își dădea examenul de diplomă regizoarea Anca Bradu-Panazan. Spectacolul a fost apreciat deopotrivă de Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 2/1994 și de Mircea Morariu în *Steaua* nr.4-5/1994. Astfel, Dumitru Chirilă observa că „scena este întotdeauna ținută sub control, totul este dispus cu exactitate și justificat, nu apare și nu se întâmplă nimic în plus, ceea ce nu este puțin la un începător". Cronicarul are destule aprecieri la adresa actorilor Ion Mâinea, Ion Abrudan, Mariana Neagu, Elvira Platon Rîmbu, Dorin Presecan și Mariana Vasile. Mircea Morariu scria – „În decorul cu o rafinată arhitectură și atent elaborate efecte cromatice, abil potențate de un inteligent ecleraj, decor caracterizat prin implicarea lui dramatică în substanța acțiunii și datorat scenografei Vioara Bara, Anca Bradu-Panazan construiește confruntări și relații pe care le surprinde din interior cu o remarcabilă sobrietate; pentru regizoare, teatralitatea nu se exprimă obligatoriu prin elaborarea unor ansambluri vizuale baroce, deși scenele de aleasă plasticitate nu lipsesc, ci prin felul în care sunt înfățișate detaliile psihologice și sunt organizate raporturile scenice". Cronicarul îi apreciază pe actorii Mariana Neagu – „excelentă interpretă a unui personaj traumatizat ale cărui izbucniri și înfrângeri își află admirabile expresii în jocul actriței", Ion Abrudan, Ion Mâinea, Elvira Platon Rîmbu. Spectacolul i-a prilejuit Teatrului din Oradea un turneu la Debrețin. Din motive de sănătate, Elvira Platon Rîmbu a fost înlocuită în doar câteva ore de actrița Lioara Bradu, iar succesul a fost important. L-au consemnat criticii Dumitru Chirilă în *Noua Gazetă de Vest*, Mircea Morariu în *România literară* și ziaristul Nicolae Brânda în *Crișana*, ei însoțind Teatrul în această deplasare. Și la Debrețin, spectacolul s-a arătat ca la premieră, adică așa cum îl califica Pașcu Balaci în *Crișana* din 4 martie 1994 – „diafan ca o floare de cireș, dar și periculos precum o încărcătură de trotil".

Coproducția *Arrivederci, Livorno*, după *Trilogia vilegiaturii* de Carlo Goldoni, realizată regizoral de Cristian Ioan prin conjugarea eforturilor actorilor orădeni cu cele ale componenților colectivului Teatrului de Nord din Satu Mare a apărut drept o reușită a stagiunii. În cronica din *Familia* nr. 3/1994, Dumitru Chirilă crede că „reunirea într-un singur spectacol a celor trei comedii goldoniene care alcătuiesc *Trilogia vilegiaturii* –... este o întreprindere ambițioasă și riscantă". Criticul adaugă că „ambițiile spectacolului sunt foarte mari, rezultatele oscilante; sunt momente în care mașinăria proiectată de Cristian Ioan funcționează la turația maximă, dar și destule în care funcționarea ei este dificultoasă. „Dintre interpreții orădeni, cronicarul îi apreciază în mod deosebit pe Mariana Presecan, Petre Panait, Daniel Vulcu, Ion Abrudan, Ileana Iurciuc, iar dintre cei sătmăreni

pe Livia Ungureanu, Viorica Suciu, Ion Tifor, Carol Erdős, Marcel Mirea. De aprecieri se bucură și scenografia lui Dan Jitianu. În *Steaua* nr. 7-8/1994, Mircea Morariu evidențiază nostalgia ironică, detașarea amuzată cu care Cristian Ioan privește scrierile lui Goldoni. Montarea a făcut un lung și de succes turneu în Italia și a fost prezentată în Festivalurile de la Brașov și Satu Mare. La acesta din urmă și-a adjudecat Marele Premiu.

Peste șapte mări și șapte basme de Gheorghe Stana în regia autorului, de profesie actor, a fost o montare prin care Teatrul a vrut să-i câștige pe micii spectatori.

Nedorind să mai alimenteze tensiuni în Teatru, tensiuni stimulate de tot felul de urzeli, la sfârșitul stagiunii Cristian Ioan a demisionat din postul de director, până la toamnă el rămânând vacant și stimulând o activă bursă a pariurilor, zvonurilor și jocurilor de culise.

STAGIUNEA 1994/1995 (40)

Eugen Lovinescu nota undeva cu îndreptățire că „nu există progres în artă în afara originalității, specificității și contemporaneității". Criteriile enunțate de marele critic ni se par operante și în evaluarea unei stagiuni teatrale, mai exact a felului în care ea s-a întrupat pe scena orădeană. Or, așa după cum rezultă din articolul *Glose la stagiunea teatrală orădeană*, publicat de Mircea Morariu în *Familia* nr. 7-8/1995, tocmai elementele care dau semnele progresului au lipsit din configurația stagiunii care s-a situat în consecință sub semnul improvizației manufacturiere, al provizoratului, al soluției intempestive găsite în locul a ceva mai bun și artisticește notabil.

Stagiunea a început cu instalarea unui nou director în persoana actorului Eugen Harizomenov care ne asigura într-un articol publicat în caietul-program al spectacolului *Arta comediei* că „s-a potolit furtuna" și se grăbea să ne furnizeze câteva repere considerate drept ferme ce ar fi urmat să jaloneze stagiunea. Numai din cele cinci titluri și o „surpriză" enunțate de proaspătul director, aveau să se concretizeze numai două, respectiv spectacolele *Scaunele* și *Sânziana și Pepelea*. *Jurnalul unui nebun* urma să aibă premiera doar în stagiunea următoare, în vreme ce *Unchiul Vanea* și *Cartea dulcei colivărese Ruth* au rămas până azi la stadiul bunelor intenții. Așa că „surpriza" avea să fie aceea a unei stagiuni mediocre, fără relief și gând conducător.

Premiera cu care s-a deschis stagiunea a fost *Arta comediei* de Eduardo de Filippo, în regia lui Mihai Lungeanu, spectacol care, după cum scria Victor Scoradeț în *Contemporanul* nr. 41/1994, „începe și se termină într-o atmosferă de provincialism exasperant". Același critic observa că „nu s-a văzut nici cel mai mic efort de forțare a potențialului trupei, de scuturare a prafului așternut în anii din urmă". Mircea Morariu, în *Rampa* nr. 4/1994, dar și în *Steaua* nr. 10–11/1994, scria că „premiera nu depășește condiția unui spectacol de rutină, marcat de provincialism". Din distribuție, criticul îi detașa pe Eugen Harizomenov, Ion Mâinea și Petre Panait. O viziune mai optimistă asupra spectacolului avea Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 9/1994, criticul găsind cuvinte de laudă pentru actorii Ion Mâinea, Eugen Harizomenov și Petre Panait.

Un șoc absolut neplăcut ne-a oferit în luna decembrie spectacolul cu piesa *Sânziana și Pepelea*, în regia Ancăi Bradu-Panazan și scenografia Vioarei Bara. După debutul promițător cu *Cimitirul păsărilor*, Anca Bradu-Panazan îndreptățea mari speranțe. Or, realizând ceea ce Valentin Silvestru a numit „un spectacol neterminat" și în care, după mărturia lui Dumitru Chirilă, Alecsandri era „în blocaj", Anca Bradu-Panazan a dezamăgit, ea reabilitându-se un an mai târziu cu *Jurnalul unui nebun*. Anca Bradu - scria Dumitru Chirilă - „s-a putut convinge că o carieră artistică nu este o scară pe ale cărei trepte urci constant; drumul este mult mai accidentat, suișurile sunt formate, fatal, și de câte un coborâș pe care talentul și mobilizarea profesională îl pot atenua". Criticul observa că „defecțiunea cea mai mare a spectacolului rezultă... din incongruența sa... multe dintre propuneri... nu se justifică, nu își găsesc argumentația nici în construcție, nici în tipologie, nici în organizarea și folosirea spațiului de joc". (*Familia*, nr. 1/1995) Pentru Jeana Morărescu, *Sânziana și Pepelea* a fost un spectacol cu axul vertebral încețoșat, alcătuit din fragmente, din module sau scene, unele extrem de frumoase ca realizare vizuală, fără ideație interioară coerentă, consecventă, bine decupată a întregului". (*Literatorul* nr. 12/1995), iar Mircea Morariu scria în *Tribuna* nr. 2/1995 - „Când a căzut cortina, nu am putut decât să mă mir cum se face că un regizor altminteri talentat, cultivat, cu deja verificate capacități de a ridica un spectacol coerent, centrat pe o idee clară, să scape hățurile până acolo încât să-și pună spectatorul în postura de a se întreba despre ce este vorba într-o piesă de limpezimea celei a lui Alecsandri".

În aceleași culori terne se consuma și al doilea versant al stagiunii. O mică pată de culoare a reprezentat-o *D'ale carnavalului* de I. L. Caragiale, în regia Soranei Coroamă-Stanca, care a fost spectacolul de absolvență al primei promoții a recent reînființatei Școli de teatru din Cluj. Montarea a fost salutată cu simpatie de Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 4/1995 și de Mircea Morariu în *Tribuna* nr. 14/1995. Numai că din cei ce și-au dat licența la Oradea, doar Monalisa Basarab va opta pentru Teatrul din localitate.

Scaunele de Eugen Ionescu, în regia lui Emil Gaju și scenografia lui Újvárossy Gyöngyi era judecat de Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 3/1995 ca „un spectacol al jumătăților de măsură". Cităm mai departe: „Nu s-ar putea spune că spectacolul ignoră vreuna dintre trăsăturile esențiale ale teatrului ionescian, dar tot atât de adevărat e că nici una dintre specificitățile sale nu a fost dusă până la ultimele consecințe". În cronica din *Tribuna* nr. 13/1995, Mircea Morariu observă că Eugen Țugulea (*Bătrânul*) „adoptă un stil de joc mai apropiat de tiparele realiste" în vreme ce Ileana Iurciuc (*Bătrâna*) „cu gesturile sale când ample, când frânte și oprite la jumătate, cu nuanțări ce traduc entuziasme clownești re foarte aproape de personajul Semiramis".

Scandaloasa legătură dintre domnul Kettle și doamna Moon de John Priestley, în regia lui Szombati Gille Otto, având decoruile semnate de Bölöni Vilmos și costumele concepute de Maria Precup, reunea pe afiș artileria grea a actorilor orădeni - Mariana Presecan, Daniel Vulcu, Petre Panait, Ion Abrudan, Mariana Vasile, Marcel Popa, Nicolae Barosan. După Mircea Morariu a fost „un spectacol fără idee, fără nerv, fără artă, fără rost". (*Steaua*, nr. 6/1995) în timp ce Dumitru Chirilă îl califica drept „un spectacol care n-a stimulat pe nimeni, în afara obligatoriei îndepliniri a unei sarcini de serviciu". (*Familia*, nr. 6/1995)

Nici *Dona Juana* de Anca Visdei, în regia lui Emil Gaju și scenografia lui Újvárossy Gyöngyi nu a fost pe placul criticii, dar nici pe gustul publicului care venea tot mai rar la teatru. În opinia lui Dumitru Chirilă „spectacolul nu e lipsit de farmec, are unele argumente, dar calitățile sale țin mai ales de stratul superficial al demersului scenic". (*Familia*, nr. 6/1995) Nici Mircea Morariu, în

cronica din *Tribuna* nr. 378-38/1995, nu se dovedea prea încântat de spectacol. Criticul credea că montarea lasă „impresia generală de lucru nefinisat, de gând inexistent ori nedus până la capăt, de fantezie suferindă și șchiopătândă".

Stagiunea s-a încheiat cu *Poveste din Hollywood* de Neil Simon, în regia și scenografia lui Ion Mâinea, cu Ion Mâinea și Roxana Ivanciu. El a fost socotit de Dumitru Chirilă „un spectacol... de serviciu, un spectacol agreabil și cam atât", dar care lăsa să vedem alături de experimentatul Ion Mâinea o debutantă promițătoare, Roxana Ivanciu, care merita sprijinită. În termeni similari e judecată montarea de Mircea Morariu în *Noua Gazetă de Vest* nr. 26/1995. Cronicarul scria că, deși nu probează o personalitate debordantă, spectacolul e „fără delicte de gust, fără greșeli care nu s-au mai văzut". Și Mircea Morariu vedea în Roxana Ivanciu o actriță promițătoare.

STAGIUNEA 1995/1996 (41)

A zecea ediție a *Săptămânii Teatrului Scurt* a marcat în chip meritoriu începutul stagiunii 1995/1996. Critica de specialitate a apreciat oferta de spectacole, calitatea și varietatea selecției, pentru prima oară în istoria lui *Festivalul* având un selecționer unic în persoana criticului Dumitru Chirilă. Astfel în revista *Teatrul azi* nr. 2/1996, Alice Georgescu nota – „*Săptămâna* s-a întrecut pe sine, comparativ cu alte ediții la care am asistat, întrecând uneori și capacitatea managerială a organizatorilor, nu însă în mod catastrofal... încât minusurile de rigoare administrativă și plusurile de solicitudine prietenească au alcătuit, până la urmă, o atmosferă de haos vesel și chiar agreabil".

Secția română a Teatrului-gazdă a prezentat în Festival două premiere care, de altminteri, au și evidențiat polaritatea calitativă a manifestării. Iată mărturia lui Alice Georgescu – „Secția română... s-a înscris în concurs cu două producții, premiera pe țară *Aproape o pădure* de Ana Ripka-Rus și monodrama *Jurnalul unui nebun* de Gogol. Ambele montate de regizoare (debutanta Iustina Prisăcaru și nu-demult absolventa Anca Bradu-Panazan), ambele jucate cu publicul pe scenă, ambele presupunând notabile cheltuieli de energie (și nu numai) prin amenajarea spațiului; până aici numai asemănări, dar numai până aici; pentru că dacă prima reprezentație a provocat, prin lipsa totală a oricărui sens, o consternare aproape unanimă... cea de-a doua, lucrată regizoral cu migală și sensibilitate... jucată intens de Petre Panait și beneficiind de scenografia elocventă a Vioarei Bara, și-a adjudecat numeroase aprecieri, precum și premiul de interpretare masculină și pe cel de scenografie (precum și nominalizarea la premiul de regie)". (*Teatrul azi*, nr. 2/1996) În termeni aproape similari s-a pronunțat Mircea Morariu în *Familia* nr. 10-11/1995. Criticul mergea până acolo încât credea că în cazul spectacolului *Aproape o pădure* „singura soluție onorabilă este retragerea imediată a respectivei încropeli", considerând că e vorba despre „o poveste abracadabrantă, handicapată scenic din toate punctele de vedere, de o vulgaritate atroce". Viața, dacă nu conducerea Teatrului, avea să-i dea satisfacție comentatorului căci după Festival pretinsul spectacol avea să mai fie jucat doar o singură dată și apoi trimis acolo unde-i era locul, la lada de gunoi. În schimb, despre *Jurnalul unui nebun* găsim considerații laudative la adresa regiei, scenografiei și interpretării.

„Jurnalul unui nebun e un travaliu artistic laborios, dus la capăt cu talent și dăruire; e de sperat că teatrul orădean va ști cum să-l exploateze". Din păcate, Teatrul nu i-a împlinit speranțele criticului fiindcă sub pretextul, desigur plauzibil, al unor cheltuieli considerabile pe care le-ar fi reclamat fiecare reprezentație din pricina implicării în spectacol a unei orchestre de virtuozi care vizualizau și punctau megalomania lui Poprișcin, conducerea de atunci a instituției a decis punerea în conservare a montării. Iată cum aveau să aibă același destin două montări care nu sufereau nici un fel de comparație valorică. E drept, câțiva ani mai târziu *Jurnalul unui nebun* avea să fie reluat cu câteva modificări de structură, suprimarea orchestrei fiind lucrul cel mai evident.

A urmat o mică pauză de respirație, întreruptă în luna decembrie de o salvă de trei premiere, din care două cu piese scurte, atunci manifestându-se pentru prima oară ceea ce semnatarul acestui articol avea să numească mai târziu „sindromul teatrului scurt".

Tache, Ianke și Cadâr de Victor Ion Popa, în regia lui Mihai Fotino și scenografia lui Bölöni Vilmos a fost un spectacol clar, lipsit de surprize, în dulcele stil clasic, dar și fără performanțe. Pe Dumitru Chirilă (*Familia,* nr. 12/1996) l-a bucurat faptul că, după multă vreme, sala Teatrului a fost din nou arhiplină la premieră. Altminteri, cronicarul a consemnat cu un entuziasm rezervat evoluțiile actorilor Nicolae Toma, Eugen Țugulea, Eugen Harizomenov și Ion Mâinea, recunoscând că în memorie un loc privilegiat ocupă anterioara versiune scenică orădeană a piesei lui V. I. Popa. În *Jurnalul bihorean* se scria că „o distribuție foarte potrivită și o regie cuminte sunt atuurile directorului de scenă care nu umbrește nici o clipă prin fantezii inutile excelența textului".

Stagiunea orădeană și-a recâștigat dinamismul odată cu cele două premiere semnate regizoral de Petru Vutcărău. *Hei, oameni buni!* de W. Saroyan, gândit ca un „western pe dos" (Dumitru Chirilă) a fost reformularea unui spectacol mai vechi înfăptuit la Chișinău de același regizor cu aceeași interpretă Elvira Platon, între timp stabilită în România. Dumitru Chirilă credea că spectacolul orădean era îndatorat versiunii-princeps prin aceea că „se mizează pe latura poetică, pe o poezie pură, dramatică", dar că își află caratul de originalitate în mai marea pregnanță acordată suflului epic. (*Familia,* nr. 12/1995) Criticul opina însă că lui Petru Vutcărău nu i-a izbutit aducerea la un numitor comun a două stiluri de joc diferite. „Venind din școala de teatru specifică spațiului ex-sovietic, bazată pe o trăire autentică a strărilor, cu mari disponibilități pentru lirism, Elvira Platon-Rîmbu a găsit mai ușor drumul spre candoarea adolescentină a personajului și spre sensibilizarea spectatorului", în schimb Dorin Presecan, înclinat „spre un teatru mai rece de reprezentare, a întâmpinat mai multe greutăți, unele greu de surmontat".

Marele succes și imensul câștig al prezenței lui Petru Vutcărău la Oradea avea să fie spectacolul cu piesa... *Și cu violoncelul ce facem?* de Matei Vișniec, unanim apreciat de critică și distins cu câteva premii. La *Festivalul Autor '96* de la Timișoara, montarea și-a adjudecat premiul pentru cel mai bun spectacol, premiul pentru regie (Petru Vutcărău), premiul pentru scenografie (Sergiu Savin), premiul pentru interpretare masculină (Petre Panait). La *Festivalul de Teatru-Imagine* de la Satu Mare a fost nominalizat la premiul pentru cel mai bun spectacol. Prezența la Bienala Teatrului *Eugen Ionescu* din Chișinău a fost încununată cu câștigarea Trofeului. În opinia lui Constantin Paraschivescu, viziunea lui Petru Vutcărău se apropie mult de cheia teatrală specifică a dramaturgiei lui Matei Vișniec „prin compoziția cadrului și dramatism... (ea) lasă deschisă perspectiva de a o sesiza, a o interpreta, după felul de a privi al fiecăruia". (*Teatrul azi,* nr. 10–11–12/1996) Criticul a apreciat în mod special scenografia lui Sergiu Savin „care compune un cadru de o fantezie bizară și lumini estompate de culori de violoncel", însă credea că s-ar fi impus o armonizare a interpretării (Ștefan

Radó, Petre Panait, Doru Fârte, Elvira Platon-Rîmbu). Mircea Morariu scria în *Rampa* nr. 2/1996 că Petru Vutcărău a realizat un spectacol remarcabil „despre vina de a fi artist" și adăuga „Punerea în ecuație a personajelor dezvăluie în spectacolul orădean un fond problematic complex, obligând actorii la compoziții riguroase vizând deopotrivă efectul și semnificația". Iar Dumitru Chirilă observa în *Familia* nr. 12/1995 - „Spectacol de indiscutabilă valoare,... *Și cu violoncelul ce facem?* poate fi socotit un element de palmares pentru Teatrul orădean și o școală pentru publicul lui", criticul aplaudând deopotrivă regia, scenografia și interpretarea. Spectacolul s-a jucat mult și cu succes, beneficiind și de o programare mai riguroasă decât alte montări.

Apele stagiunii urmau să se tulbure în următoarele șase luni, perioadă în care Secția română a realizat doar două premiere, și acelea fără mare ecou. E vorba despre *Casa Bernardei Alba* de F.G. Lorca și *Omul care a văzut moartea* de Victor Eftimiu.

Cea dintâi a prins viață în condiții deloc prielnice, descrise în amănunțime de Dumitru Chirilă în cronica din *Familia* nr. 4-5/1996. De fapt, regizoarea Irina Popescu-Boieru venise de la Iași cu gândul de a monta *Leonce și Lena,* numai că Teatrul nu avea nici un actor capabil să-l joace pe *Leonce.* Proiectul a fost înlocuit cu *Regele gol,* text care după vreo două lecturi a fost refuzat de trupă, într-un fel de răzmeriță puțin onorantă. Disperată, regizoarea a propus un titlu care-i era familiar, *Casa Bernardei Alba,* piesă pe care o mai montase la Naționalul ieșean. A rezultat, după cum scrie Dumitru Chirilă, „un spectacol de valoare medie, onorabil pentru un Teatru considerat la ora actuală destul de jos în ierarhia națională". Dintre interprete, criticul le-a remarcat pe Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Andra Tudor, Roxana Ivanciu, Mariana Presecan, Elvira Platon-Rîmbu. În schimb, Mariana Vasile nu a îndeplinit performanța pe care o presupune deținerea rolului titular. În opinia lui Mircea Morariu, „alternanțele dintre supunere și dezlănțuire sunt bine programate de regizoare, dar nu sunt întotdeauna corespunzător transpuse scenic de interpretare". (*Steaua,* nr. 3/1996)

Greu, cu poticneli și amânări a ajuns la public ultima montare din stagiune, cea cu *Omul care a văzut moartea* de Victor Eftimiu, în regia lui Eugen Harizomenov, spectacol care s-a salvat doar prin imensele conturi de simpatie pe care le dețin la publicul orădean actorii Petre Panait (*Alexandru Filimon*) și Daniel Vulcu (*Vagabondul*). Montarea a fost considerată ca fără relief de criticii Dumitru Chirilă (*Familia* nr. 9/1996) și Mircea Morariu (*Steaua* nr. 9-10/1996).

Să mai reținem că în noiembrie 1995, Elisabeta Pop, secretar literar al Secției române, a decis să se pensioneze după 30 de ani de secretariat literar, serviciul fiind preluat o vreme de foarte tânărul Călin Dinulescu, ajutat mai apoi de criticul Mircea Morariu.

STAGIUNEA 1996/1997 (42)

Pentru a fi puse în practică prevederile legale care cer ca posturile de conducere să fie ocupate prin concurs, dar și spre a satisface tot mai nervoasele cereri ale angajaților din ce în ce mai nemulțumiți de felul în care actorul Eugen Harizomenov își exercita prerogativele directoriale, lui

punându-i-se în sarcină toate neîmplinirile instituției, forurile diriguitoare au decis ca în vara lui 1997 să facă demersurile prevăzute de lege. A început astfel un mic serial al concursurilor eșuate, comisiile examinatoare arătându-se în două rânduri nemulțumite de toți candidații. Această situație s-a repercutat în chip nu tocmai pozitiv asupra ritmului de lucru al colectivului artistic al Secției române care avea să prezinte prima premieră din cea de-a patruzecișidoua stagiune a existenței sale de abia în luna decembrie. Adică la aproape o lună de zile după ce funcția de director fusese deja ocupată prin concurs de candidatul-surpriză, apărut „la a treia strigare", regizorul Sergiu Savin și după ce unii dintre artiști începeau să se gândească dacă nu ar fi benefică o „restaurație" a lui Mircea Bradu, tot mai regretat.

Într-un interviu acordat Elisabetei Pop și publicat în revista *Teatrul Azi*, nr. 1-2/1997, Sergiu Savin spunea că principalul motiv pentru care a luat parte la concursul din 6 noiembrie 1996 a fost că „doresc să readucem Teatrul în linia întâi, în categoria celor mai importante teatre ale țării; pentru asta nu mi-am acordat prea mult timp... dacă acest Teatru nu va deveni unul important, atunci va ieși la iveală lipsa de sens a schimbării directorului; eu însumi voi avea sentimentul lipsei de sens a existenței mele în teatru". Cuvinte cu încărcătură profetică fiindcă șederea lui Sergiu Savin în fruntea instituției avea să fie meteorică. Din motive greu de lămurit, Sergiu Savin a încercat sentimentul inutilității la nici două luni încheiate de la preluarea mandatului, părăsind furtunos, în urma unei altercații, zic unii, nu doar funcția administrativă, ci și postul de regizor artistic. Până la data scrierii acestui text, Sergiu Savin nu a mai avut nici un fel de legătură notabilă cu vreo instituție de spectacole, regretabil fiind faptul că nimeni din conducerea următoare a Teatrului de Stat Oradea nu a făcut nimic pentru rechemarea regizorului spre o artă pe care o slujise cu suficiente împliniri. Din luna ianuarie 1997 a fost numit cu titlu de director interimar al Teatrului de Stat din Oradea actorul Petre Panait.

În ciuda acestei stări de agitație deloc tangentă cu agitația creatoare, în pofida faptului că în patru luni prin fotoliul directorial au trecut trei persoane (Eugen Harizomenov, Sergiu Savin și Petre Panait), Secția română a izbutit totuși să-i ofere publicului său șase premiere, de calibre valorice diferite.

Cea mai așteptată, și în timp, și sentimental, a fost desigur prima, cea cu piesa *Cum vă place* de William Shakespeare în regia lui Alexandru Colpacci și scenografia Vioarei Bara. După ani de zile se încerca un spectacol de mare montare care chema pe scenă mulți componenți mai vechi sau mai noi ai trupei. Conta mult apoi revenirea lui Alexandru Colpacci, de numele căruia se legau numeroase dintre succesele de odinioară ale Teatrului orădean. Se miza pe capacitatea de a recoagula forțele atât de dispersate ale colectivului, de a-i integra în mijlocul lui pe tinerii care nu fuseseră încă supuși unui examen profesional serios și care, alături de colegii lor cu ceva mai multă experiență, doreau să lucreze cu un director de scenă adevărat, pregătit, stăpân pe meserie. În cronica din *Familia* nr. 11-12/1996, Dumitru Chirilă evalua montarea ca „un spectacol ce pare să fie semnul unei cotituri în viața Teatrului orădean". Cronicarul remarca aerul meditativ al montării, căutarea problematizării, dorința intrării în dialog cu spectatorul, toate fiind, să recunoaștem, puncte-forte și indispensabile ale oricărei înfăptuiri teatrale autentice. În evoluțiile tinerilor actori Dumitru Chirilă identifica semnale încurajatoare, mai pregnante în cazul Roxanei Ivanciu (Rosalinda). Dar nici evoluțiile lui Ioan Coman, Andra Tudor, Ilie Turcu, Alexandru Cornea nu au trecut neremarcate de experimentatul comentator. Din vechea gardă, Dumitru Chirilă l-a apreciat mai mult pe Petre Panait (Tocilă), celelalte evoluții fiind considerate firești. Adrian Mihalache,

semnatarul cronicii din revista *Teatru Azi* nr. 3/1997, a lăudat scenografia Vioarei Bara, dar și capacitatea lui Alexandru Colpacci de a descifra „cu minuție semnele teatrale explicite și implicite ale textului". În opinia lui Adrian Mihalache, „Jacques Melancolicul găsește în Daniel Vulcu un interpret potrivit, interiorizat, stăpân pe rol", apreciat fiind și Petre Panait. Spectacolul orădean – conchidea Adrian Mihalache" – are anvergură, dar se concentrează prea mult pe detalii, în speranța că semnificația de ansamblu va rezulta de la sine; pasiunea analitică este meritorie, dar trebuie însoțită de o corectă și, dacă se poate, originală perspectivă holistică". Și Mircea Morariu a scris o cronică favorabilă spectacolului și publicată în nr. din 24 ianuarie 1997 al săptămânalului *Rampa*, considerând *Cum vă place* un spectacol bun, „dar numai o etapă pe care trupa orădeană a parcurs-o în amplul proces de regăsire a propriei identități". În schimb, Elisabeta Pop considera spectacolul „doar o semireușită, un lung și uneori plicticos drum al căutărilor, un spectacol în care rareori își dau mâna emoția autentică și bucuria sinceră a jocului" (*Unu*, nr. 2/1997).

Cu următorul spectacol al stagiunii, *Afară, în fața ușii*, după piesa lui Wolfgang Borchert, lucrurile sunt ceva mai complicate. El a avut premiera în chiar zilele tumultoase ale demisiei din funcția de director a lui Sergiu Savin, acesta demisionând simultan și în chip original și din calitatea de regizor al spectacolului în cauză pentru că, din câte se pare, în timpul unei repetiții mult prea tensionate, ale cărei tonuri au depășit cadrele confruntării creatoare, unul dintre tinerii interpreți l-ar fi acuzat că montarea i-ar aparține mai curând Angelei Doni, semnatara mișcării scenice, și nu celui ce era înscris pe afiș. Amenințând că, dacă îi va apărea numele pe afișele deja tipărite, va recurge la justiție, Sergiu Savin a făcut în așa fel încât pe ele s-au lipit la repezeală ștraifuri ce ne înștiințau că vom vedea „un spectacol de Angela Doni", caietele-program fiind însă consecvente în a ne informa că regizor este Sergiu Savin. Dar atât Dumitru Chirilă în cronica din *Familia* nr. 1/1997, cât și Mircea Morariu în comentariul din *Steaua* nr. 7/1997 afirmă răspicat în mărturiile lor că există în spectacol nenumărate semne ce atestă indubitabil contribuția lui Sergiu Savin la definirea formală a montării. Or, ambii cronicari știau ceva mai mult despre stilul lui Sergiu Savin, decât junele actor metamorfozat în acuzator neinspirat. Dumitru Chirilă îi reproșa montării faptul că stilizarea la maximum ajunge până la cultivarea unui estetism ce duce la încifrarea comunicării, în vreme ce Mircea Morariu observa că „imaginile trăiesc ca secvențe izolate, apelează la efecte de mișcare... dar nu prea se conjugă și se închid în sine" de unde „demonstrativismul excesiv ce exclude explorarea în adâncimi". Ambii cronicari au cuvinte de laudă pentru tinerii Ioan Coman (Beckman) și Alexandru Cornea (Celălalt), aflați la primele roluri importante din cariera lor, fără a-i omite pe ceilalți componenți ai distribuției – Mariana Presecan, Dorin Presecan, Doru Fârte, Eugen Țugulea, Monalisa Basarab, Elvira Platon-Rîmbu, Ion Abrudan, Mariana Vasile.

Proces pentru umbra unui măgar de Fr. Dürrenmatt, în regia lui Cristian Ioan, a fost pentru Teatru ceea ce se cheamă „o soluție de avarie". Regizorul sătmărean a fost intempestiv invitat să monteze un spectacol la Oradea, iar la repezeală el a optat pentru piesa lui Dürrenmatt pe care o mai înscenase cu doi ani în urmă la Teatrul *Sică Alexandrescu* din Brașov. Meritul lui Cristian Ioan, sesizat ca atare de Dumitru Chirilă în cronică din *Familia* nr. 3/1997 este că a refuzat să facă o copie xerox a versiunii brașovene, chiar dacă a împrumutat din ea costumele de excepție ale Doinei Antemir. Meritul spectacolului consta în favorizarea dezinhibării trupei orădene, criticul de la *Familia* evidențiindu-i pe Daniel Vulcu, Roxana Ivanciu, Mariana Neagu, Ion Abrudan, Doru Fârte, Elvira Platon-Rîmbu, Dorin Presecan, Ileana Iurciuc, Mariana Presecan. „O subliniere specială pentru Nicolae Toma, în rolul de factură specială al măgarului; uimirea și tristețea care-i marchează

chipul fac din nefericitul dobitoc personajul cel mai înțelept și mai sensibilizat la suita de neghiobi stârnite din cauza, dar din voia sa|. Dumitru Chirilă încheia, spunând că e vorba despre „un spectacol ce se înscrie sub semnul plus pe afișul acestei stagiuni". *Jurnalul bihorean* din 26 februarie 1997 vedea în *Proces pentru umbra unui măgar* „un remarcabil spectacol vizual". Mircea Morariu emitea față de montare o seamă de rezerve, fără a o refuza categoric în cronica *Jumătatea plină a paharului* publicată în *Rampa* din 7 mai 1997.

În spectacolul *Pseudolus*, regizorul Tudor Chirilă și scenograful Cristian Rusu l-au tratat pe Plaut în cheie post-modernă. Directorul de scenă a decis să-i rezerve partiturii antice doar statutul de pretext, extrăgând-o din context și plasând-o într-o temporalitate dacă nu datată cu exactitate, oricum apropiată de cea a zilelor noastre. S-a născut astfel un spectacol întocmit din fotograme elaborate în sine dar care, după părerea lui Mircea Morariu, exprimată în *Familia* nr. 4/1997, nu au fost închegate „într-un fluid care să scoată teatralitatea de sub semnul gratuității, al în-sinelui". Spectacolul a fost prezentat în primăvara lui 1997 la Festivalul de Teatru-Atelier de la Sfântu Gheorghe. Așa a început procesul valorificării scenice a dramaturgiei antice, un punct din ceea ce se cheamă programul Secției române, următoarele etape fiind *Adunarea femeilor* și *Medeea*.

Aflat în fața examenului de licență, Radu Ghițulescu a înscenat în scenografia iscălită de Cristian Rusu piesa *Năpasta* de I. L. Caragiale. Intenția declarată a lui Radu Ghițulescu a fost de a filtra textul caragialean printr-o perspectivă expresionistă. Mircea Morariu apreciază în *Familia* nr. 6/1997 montarea ca „o formulă posibilă de spectacol ce probează calitățile lui Radu Ghițulescu pe care doar maturizarea le va certifica cu adevărat" și îi semnalează carențele în vederea eliminării cărora va avea serios de muncit. Actorii Doru Fârte (Dragomir), Elvira Platon-Rîmbu (Ana), Petre Panait (Ion) și Ioan Coman (Gheorghe) mai curând și-au elaborat după știința proprie aparițiile, decât au fost cu adevărat îndrumați în acest sens. Spectacolul a fost prezentat, fără urmări, în ediția a XI-a a *Săptămânii Teatrului Scurt*.

Un spectacol de teatru-rock, *Ivan Turbincă*, adaptare scenică de Daniel Vulcu și Mircea Chirilă după Creangă, completează imaginea stagiunii.

STAGIUNEA 1997/1998 (43)

Ca urmare a unui concurs desfășurat în vara anului 1997, actorul Petre Panait avea să devină director cu acte în regulă al Teatrului de Stat din Oradea. Se punea astfel capăt unei prea lungi perioade de provizorate și interimate care, prin însăși natura lor, nu aveau cum să fie în favoarea instituției. Caruselul directorilor se dovedise păgubos, divizase colectivul artistic al Secției române. Sarcinile noului șef nu se anunțau deloc ușoare. În primul rând trebuia să readucă instituția la rosturile sale firești, adică să o refacă producătoare de spectacole de teatru oferite publicului într-un ritm normal, nesupus capriciilor de tot felul. Improvizației era firesc să-i ia locul programul coerent, soluțiile de conjunctură se cuveneau să cedeze locul planurilor de perspectivă medie și lungă. Or, condiția de interimar pe care o avusese preț de aproape șapte luni același Petre Panait i-a limitat posibilitățile de decizie. În plus, după demisia intempestivă a unicului regizor angajat,

Sergiu Savin, Secția română rămăsese fără director de scenă calificat care să urmărească și să stimuleze devenirea actorilor. În aceste condiții, deloc de invidiat, Petre Panait avea ca primă misiune asigurarea închegării unei echipe de regizori. După câteva concursuri, aveau să fie angajați regizorii Ion Ciubotaru, Radu Ghițulescu (care-și dăduse licența la Oradea cu *Năpasta*) și Vitalii Lupașcu, ultimii doi tocmai ieșiți de pe băncile școlilor de regie din Cluj, respectiv București. Ei aveau să semneze patru dintre cele șase premiere ale stagiunii, pentru celelalte două făcându-se apel, justificat sau nu, la doi actori cu antecedente în domeniu.

Premiera cu care s-a deschis stagiunea a fost *Jobenul* de Eduardo de Filippo, semnată regizoral și scenografic de Ion Ciubotaru. În analiza publicată în *Familia* nr. 9/1997, criticul Mircea Morariu se întreba dacă regizorul a reușit să imprime un caracter și un stil spectacolului, răspunsul fiind doar parțial afirmativ. „Partea întâi curge egal, fără surprize, repetarea aidoma a situațiilor și vorbelor sfârșind prin a deveni plictisitoare... Lucrurile se prezintă cu totul altfel în partea a doua, când se insinuează prospețimea și chiar autenticitatea. Aparițiile unor actori precum Mariana Presecan, Dorin Presecan, Ion Mâinea, Ileana Iurciuc sau Marcel Popa dobândesc un relief artistic pregnant prin felul în care se subliniază comicul de situație". Despre ceilalți interpreți, cronicarul se pronunța în termeni mai rezervați.

Calitățile de manager ale lui Petre Panait aveau să fie supuse foarte curând la o probă de foc, el fiind chemat să fie principalul organizator ale ediției a XI-a a *Săptămânii Teatrului Scurt*. I-au stat alături, în calitate de coordonatori de program, criticii Dumitru Chirilă și Mircea Morariu și directoarea economică Monica Jugastru. În *Jurnalul bihorean de duminică* nr. 35/1997, găsim următoarele considerații de bun simț: „ținând cont de faptul că era cât pe ce să nu se țină, ediția din acest an a Festivalului a fost cât se poate de interesantă". Semnatarul comentariului (Alexandru Sereș) observa că din aproximativ o duzină de spectacole prezente în manifestare trei-patru au fost cu adevărat reușite. Printre ele era enumerată și producția Secției române a Teatrului-gazdă, cea cu *Inimă de câine*, adaptare după nuvela omonimă a lui Mihail Bulgakov de Vitalii Lupașcu, cel care, de altminteri, semna și regia spectacolului. După părerea Irinei Budeanu, regizorul „a fost atras de stranietatea personajelor bulgakoviene, încercând să releve legăturile care există între oameni pentru care prostia este felul lor de a fi". (*Rampa*, 27/1997) Vitalii Lupașcu era distins cu un premiu pentru cea mai interesantă adaptare scenică. La rândul său, actorul Petre Panait împărțea cu artistul basarabean Mihai Volintir *Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină*. În cronica din *Familia* nr. 11/1997, Mircea Morariu observa – „cu toate că prin scenă trec 14 actori și 6 figuranți, doar 4 sau 5 elaborează cu adevărat personaje, ceilalți izbutind doar sumare crochiuri". Mai departe, criticul menționa că „partea leului îi revine lui Petre Panait, cel care îl portretizează pe homunculul Poligraf Poligrafovici Gogoloi; actorul aduce în scenă exact atât ridicol și grotesc cât trebuie pentru a fi elocvent și convingător". Comentatorul nu pregeta să formuleze o sumă de observații critice la adresa defectelor montării, ele demonstrându-se în reprezentația decalibrată prezentată cu prilejul Festivalului de Teatru-Imagine de la Satu Mare.

Spectacolul cu *Doctor fără voie* de Molière a fost regizat de Radu Ghițulescu și scenografiat de Cristian Rusu. Cronicarul de la *Jurnalul bihorean* sesiza că „regizorul oscilează nehotărât între mai multe idei care îl atrag în aceeași măsură – supranaturalul, crima și sado-masochismul sunt trei teme de căpătâi care par să-i bântuie imaginația, fără vreo legătură cu spiritul pragmatic al pieselor lui Molière – găselnițe absconse intersectează acțiunea, diluează subiectul și lasă întrebări fără răspuns". Pe post de călău de serviciu pe toată durata stagiunii, Mircea Morariu, în nr. 3 al lunarului *Familia* scria că „*Doctor fără voie* e un spectacol plăpând la capitolul idei și diletant ca realizare artistică".

Următoarele două premiere erau semnate regizoral de doi actori. Astfel, Ion Mâinea care, cu ani în urmă jucase alături de Cristina Șchiopu în spectacolul *Într-un parc... pe o bancă* după piesa lui Aleksandr Ghelman, a vrut să dea o șansă de afirmare foarte tinerilor săi colegi Mirela Niță și Sebastian Lupu, impresionat de dorința lor de muncă. A fost un spectacol pe care Mircea Morariu l-a catalogat sec a fi „între da și nu" (*Familia*, nr. 4/1998). *Dacă dragoste nu e...* însemna un proiect mai vechi, odinioară refuzat de cenzura comunistă prin care actorul Eugen Țugulea, alături de Elena Preda, dorea să dramatizeze romanul lui Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*. În cronica din *Crișana Plus*, Pașcu Balaci aprecia că premiera „merită lăudată pentru temeritatea ei – dramatizarea romanului *Cel mai iubit dintre pământeni* – după cum, tot așa, necesită a fi criticată pentru păcatul ei capital... căderea în narațiune, lipsa de dramatism și tensiune". În termeni violenți, montarea era criticată în *Familia* nr. 4/1998 de Mircea Morariu.

Răceala de Marin Sorescu a fost primul pariu important încercat în timpul directoratului lui Petre Panait. În *Jurnal bihorean* din 16 mai 1998, se spune că piesa a fost tratată de regizorul Ion Ciubotaru „comme il faut", rezultând „un spectacol care merită văzut, iar spectatorii orădeni își pot dori să vadă în stagiunile viitoare producții teatrale cel puțin la nivelul acesteia". O opinie similară exprima Pașcu Balaci în cotidianul local *Crișana*, ediția din 11 mai 1998. Jurnalistul își justifica opțiunea prin faptul că producția „reunește aproape tot personalul artistic al Teatrului orădean", dar și prin faptul că montarea făcea dovadă de monumentalitate, clarviziune și seriozitate. Cuvinte de laudă le erau adresate actorilor Petre Panait, Dorin Presecan, Ioan Coman, Ion Abrudan, Doru Fârte, Elvira Platon-Rîmbu, Mariana Vasile, Eugen Harizomenov, Nicolae Toma, Simona Constantinescu, Ion Mâinea și Tiberiu Covaci. Ceva mai puțin entuziast se arăta în cronica din *Familia* nr. 6/1998 Mircea Morariu, criticul imputându-i spectacolului patetismul în exces care „se instalează în detrimentul umorului hâtru", insinuându-se astfel pericolul ca „el să îndepărteze spectacolul de la chiar arabescurile parabolei soresciene, arabescuri ce îi asigură textului specificitatea". Cronicarul aprecia jocul actorilor Petre Panait, Dorin Presecan, Doru Fârte, Marcel Popa, Ion Mâinea, Simona Constantinescu și Nicolae Toma. Concluzia cronicii e lipsită de ambiguități – „spectacolul a arătat că până la performanța autentică mai e cale lungă de parcurs, dar că ea nu este imposibilă".

La începutul stagiunii s-a stins din viață discret unul dintre cei mai cunoscuți actori ai Secției române, multă vreme june-prim al Teatrului – Nicolae Barosan.

STAGIUNEA 1998/1999 (44)

Bogată ca număr de premiere (opt), stagiunea 1998/1999 s-a dovedit una puțin semnificativă din perspectivă axiologică. O dezbatere publicată în nr. 7-8/1999 al revistei *Familia*, dezbatere la care au luat parte Elisabeta Pop, Dumitru Chirilă și Mircea Morariu, a subliniat câteva dintre carențele care explică slabele performanțe ale respectivului sezon teatral orădean. În rezumat, pot fi acuzate inconsecvența în urmărirea punerii în practică a repertoriului anunțat la începutul

stagiunii, criza și instabilitatea regizorală, lipsa de deschidere spre noile zone dramaturgice, distanța dintre dorință și putință, etc. La Sala Mare au văzut luminile rampei premiere, și anume *Adunarea femeilor* de Aristofan (regia Eugen Harizomenov), *Bărbierul din Sevilla* de Beaumarchais (direcția de scenă: Alice Barb), *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale (regizor: Ion Ciubotaru), *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian (regia: Florin Antoniu) și *Jurnalul unui nebun* de Gogol (direcția de scenă: Anca Bradu). Reintrată în circuitul teatral, Sala Studio a găzduit *Cameristele* de Jean Genet (regizor: Florin Antoniu), *Anonimul venețian* de Giuseppe Berto (regia: Vitalii Lupașcu), și *Exerciții de dicție pentru câinii fără stăpân* de Dan Mihu (regia: Florin Antoniu).

Acum, adevărul e că *Jurnalul unui nebun* a fost mai curând refacerea unui spectacol mai vechi al teatrului, spectacol premiat în 1995 la *Săptămâna Teatrului Scurt* (premiul de interpretare masculină – Petre Panait, premiul pentru scenografie: Vioara Bara), însă insuficient exploatat scenic la vremea primei lui scoateri la rampă. În noua lui formă, spectacolul a suferit oarecari modificări de structură determinate de absența orchestrei care, în varianta princeps, era nu secondantă., ci parte componentă în montare. În noile condiții, regizoarea Anca Bradu, interpretul Petre Panait și scenografa Vioara Bara au purces la redimensionări și reformulări. În cronica publicată în revista *Azi cultural* din 6 septembrie 1999, Mircea Morariu observa că gradul de spectaculozitate a montării a fost ceva mai scăzut decât odinioară, teatralitatea explicită mai puțin evidentă, barocul montării oarecum mai estompat. Dar, adăuga cronicarul, „Petre Panait izbutește să dizolve treptele trecerii spre iraționalitate într-o substanță a discursului verbal și gestual atent dozate, dovedește putere de analiză psihologică, forță de concentrare, o bună stăpânire a vocii și mimicii".

Dintre spectacolele cu adevărat noi ce au apărut în diagrama stagiunii, mai importante au fost *Bărbierul din Sevilla* și *Cameristele.*

În cronica din *Familia* nr. 1/1999, Dumitru Chirilă identifica drept calități principale ale spectacolului cu piesa lui Beaumarchais regizat de Alice Barb, capacitatea „de a relata cursiv, coerent, cu nerv și cu haz tribulațiile prin care Contele Almaviva, cu ingeniosul său prieten, Figaro, bărbierul, anihilează opoziția și planurile scandaloase ale lui Bartholo, în legătură cu frumoasa Rosine". Tot Dumitru Chirilă aprecia că Alice Barb se dovedește o bună creatoare de imagini, iar efectele comice nu lipsesc. Criticul evidențiază virtuțile decorului în alb și negru imaginat de Vioara Bara ca și inspirața regizoarei de a face apel la opera lui Rossini spre a-i sluji drept ilustrație muzicală. Din distribuție, cronicarul i-a remarcat pe Daniel Vulcu care „are una dintre evoluțiile sale bune mizând mai ales pe o mișcare vivace și pe o plastică expresivă", pe Ion Abrudan și pe Ion Mâinea. În debutanta Paula Chirilă cronicarul întrezărește „o bună ingenuă de comedie". O atitudine mai severă față de spectacol a adoptat criticul Mircea Morariu. În cronica publicată de săptămânalul *Rampa* nr. 88 /1999 montarea e calificată ca fiind „de un comic înghețat". Același critic îi reproșa spectacolului deficiențele la capitolele improvizație, gestică spontană, umor necontrafăcut, plăcerea jocului, ș.a.m.d. Din distribuție, semnatarul cronicii îi evidențiază pe Daniel Vulcu (Almaviva) și pe Paula Chirilă (Rosine).

Cameristele, în regia lui Florin Antoniu, scenografia Vioarei Bara și interpretarea actrițelor Paula Chirilă (Claire), Delia Martin (Solange) și Andra Tudor-Cornea i s-a părut lui Dumitru Chirilă „un pariu aproape inconștient asumat, un curaj nebun, izvorât din impetuozitate juvenilă mai mult decât din responsabilitate artistică". (*Familia,* 12/1998) Cronicarul are o remarcă specială pentru „cadrul scenografic conceput de Vioara Bara ca o invazie de negru, generator de atmosferă".

Steaua fără nume de Mihail Sebastian, în regia lui Florin Antoniu, caracterizată de Elisabeta Pop în dezbaterea deja menționată drept „o căutare iluzorie la capătul căreia nu s-a văzut mare lucru" a fost un spectacol-cădere, amendat ca atare de cronicari. În *Scena* nr. 13 din luna mai 1999, criticul Constantin Paraschivescu se declara neplăcut impresionat de cadrul scenografic conceput tot de Florin Antoniu și sesiza decalajele dintre valoarea interpretativă conferită de actori. O atenție aparte îi era rezervată Marianei Vasile, interpreta Domnișoarei Cucu, care joacă cu tonuri adânci, răscolitoare. În cronica din *Familia* nr. 4/1999, Mircea Morariu apreciа că „principala carență a directorului de scenă rezidă în incapacitatea creării de situații dramatice de natură să stimuleze actorii". Și cronicarul de la *Familia* are cuvinte de laudă pentru Mariana Vasile, dar și pentru Eugen Harizomenov (Șeful gării).

Nici *O noapte furtunoasă,* spectacol regizat de Ion Ciubotaru nu a întrunit sufragiile criticii. Astfel, Ion Parhon scrie în cronica din *România liberă* din 25 februarie 1999 că actori nelipsiți de experiență ca Petre Panait, Doru Fârte, Elvira Platon-Rîmbu, Ion Abrudan, Mariana Presecan „sunt conduși către o manieră de interpretare adeseori grosieră sau explicativă, lipsind spectacolul de naturalețea, farmecul și de substanța comică intrinsecă... prin care s-a impus peste timp dramaturgia lui Caragiale". Același Ion Parhon simțea nevoia de a reveni asupra spectacolului, tot în termeni categorici în nr. 11/1999 al revistei *Scena.* Dumitru Chirilă în *Familia* nr. 2 din același an numește spectacolul „o improvizație liniștită", iar Elisabeta Pop în *Teatrul Azi* nr. 5-6/1999 nu-i găsește montării nici cea mai mică justificare artistică.

Preluând *Adunarea femeilor* de Aristofan, după ce spectacolul a rămas fără regizor, Eugen Harizomenov nu a izbutit să înfăptuiască decât ceea ce se cheamă o montare de serviciu. Stă mărturie cronica semnată de Mircea Morariu în *Familia* nr. 10/1998. Puține entuziasme a provocat și *Anonimul venețian* regizat de Vitalii Lupașcu, nițeluș cam școlărește, interpreții Elvira Platon-Rîmbu și Doru Fârte descurcându-se pe cont propriu. În sfârșit, premiera absolută *Exerciții de dicție pentru câinii fără stăpân* pe un text de Dan Mihu, în regia lui Florin Antoniu și interpretarea lui Romeo Romitan s-a jucat doar de trei ori.

Să notăm, ca o curiozitate, că la sfârșitul stagiunii, nici unul dintre cei trei tineri regizori aflați pe statele de plată ale Secției române (Alice Barb, Vitalii Lupașcu, Florin Antoniu) nu au dorit sau nu au mai fost doriți să-și continue activitatea la Oradea.

Cu totul, stagiunea 1998/1999 a fost una dintre cele mai terne ale deceniului teatral orădean.

STAGIUNEA 1999/2000 (45)

Principala realizare cu care se poate mândri Teatrul de Stat din Oradea în stagiunea 1999/2000 este aceea de a fi organizat în intervalul de 18–24 octombrie 1999 a XII-a ediție a *Festivalului Săptămâna Teatrului Scurt.* Într-o perioadă în care multe dintre reuniunile festivaliere românești erau fie amânate, fie suspendate, din motive financiare, prin eforturile instituției conjugate cu cele ale

administrației județene și locale *Săptămâna Teatrului Scurt* a avut totuși loc, chiar dacă în condiții mai modeste decât odinioară, însă oricum decente, cu o selecție onorabilă. Secția română a Teatrului-gazdă a prezentat în concurs spectacolul ce avea să fie recompensat cu *Premiul pentru cel mai bun spectacol* și *Premiul pentru scenografie* (Vioara Bara) și care va fi și momentul de maxim interes din stagiune. Intrat în Festivalul orădean după ce trecuse o probă de foc la Festivalul de la Moncalieri, Italia, *Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia* a dovedit o dată în plus măiestria regizorului Petru Vutcărău, afinitățile sale pentru dramaturgia lui Matei Vișniec, profesionalismul actrițelor Elvira Platon-Rîmbu (Dora) și Mariana Presecan (Kate), secondate de actorii Petre Panait și Dorin Presecan (Bărbații din Balcani), ca și inventivitatea scenografei Vioara Bara. Critica a subliniat minuțiosul cadraj al planurilor ideatice izbutit de regizor, emoția interpretării, îngemănarea dintre contrapunct și complementaritate care individualizează scenografia. Dincolo de valoarea specifică a montării, cronicarii au insistat asupra șansei de ieșire din mediocritate pe care i-o oferea Teatrului sus-menționata montare. Astfel, Mircea Morariu nota în cronica intitutală *Underground* că „prin acest spectacol, Teatrul din Oradea reintră, după o absență de patru ani în circuitul de valori autentice ale artei teatrale românești", adăugând că „e de dorit ca această revenire să nu fie una meteorică" (*Azi cultural*, 21.I.2000). La rândul său, Dumitru Chirilă își exprima o speranță asemănătoare în *Familia* nr. 11-12 /1999. „Pentru Teatrul orădean spectacolul cu *Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia* poate însemna mai mult decât Premiul pentru cel mai bun spectacol, poate rupe seria producțiilor prea puțin semnificative ale ultimelor stagiuni".

Din păcate, speranțele celor doi critici aveau să fie înșelate de realitate. După Festival s-a manifestat ceea ce Mircea Morariu numea într-o dezbatere bilanțieră publicată în *Familia* nr. 6/2000 „sindromul teatrului scrut" care a deturnat Teatrul de la programul inițial. Titluri promise la începutul stagiunii, precum *Revizorul* de Gogol sau *Puricele în ureche* de G. Feydeau, aveau să dispară inexplicabil în neant, în locul montărilor ce ar fi urmat să solicite o bună parte dintre componenții trupei apărând spectacole cu doi-trei interpreți și de o valoare în cel mai bun caz modică. Stagiunea a devenit pe neașteptate una „franceză", căci au pătruns în repertoriu *Delir în doi* de Eugène Ionesco, *Uși închise* de Jean-Paul Sartre și *Exerciții de stil*, adaptare liberă după Raymond Queneau de Daniel Vulcu și Mircea Morariu ce s-au alăturat piesei lui Robert Thomas *Asasinul se află printre noi? (Opt femei)*, o figură cu totul stingheră făcând *Conu Leonida față cu reacțiunea* de I. L. Caragiale.

Delir în doi, în trei... în câți vreți în regia lui Ion Ciubotaru a reprezentat un exercițiu studențesc în cheie profesionistă pentru actorii Paula Chirilă, Șerban Borda, Angela Tanko, Andrian Locovei și Igor Lungu ca și debutul în meserie pentru scenografa Camelia Köteles. Subliniind curajul regizorului de a lucra eminamente cu tineri, Dumitru Chirilă aprecia spectacolul drept unul „acceptabil, cu propuneri regizorale demne de reținut, servit de tineri actori care promit". (*Familia*, nr. 4/2000) În cronica din revista *Teatrul Azi* nr. 10-11/2000, Elisabeta Pop acorda calificativul „bine Teatrului orădean pentru căutări și intenții". Criticul Dumitru Chirilă i-a dat spectacolului *Uși închise*, regizat de Alina Hiristea o primă de încurajare, semnatarul apreciind că montarea este „un argument că stă în puterea Teatrului orădean ieșirea din mediocritate, cu condiția să se caute insistent căile și să existe voința necesară". (*Familia*, nr. 5/2000) În opinia Doinei Papp, „spectacolul își motivează existența pe afiș nu doar prin testul profesional pe care-l presupune un text dificil, abstract, ci și prin intenția de a se reveni asupra filozofiei existențiale din piesele lui Sartre". (*Scena*,

nr. 11/2000) Absența substratului metafizic deopotrivă în concepția regizorală cât și în interpretarea actoricească i-a fost reproșată montării atât de Doina Papp cât și de Elisabeta Pop (în dezbaterea din *Familia* nr. 6/2000). Adaptarea liberă a *Exercițiilor de stil* de Raymond Queneau, născută din plăcerea lui Daniel Vulcu de a face pantomimă și de a cultiva un umor insolit, a dat, în opinia criticului Dumitru Chirilă, „un spectacol mai deosebit, cu o bună parte (cea introductivă) de pantomimă pură, care apoi navighează prin clovnerie, parodie, oferind spectatorului o oră și jumătate de comedie bună, plăcută, cu un umor bine distilat" ce a adus „o dorită pată de culoare și de vioiciune în peisajul cam tern al teatrului orădean" (*Familia*, nr. 1/2000) Tot Dumitru Chirilă are cuvinte de laudă pentru interpreții Daniel Vulcu, Paula Chirilă și Șerban Borda.

Singurul spectacol al stagiunii ce i-a reunit pe scenă pe mai mulți componenți ai trupei Secției române a fost *Asasinul se află printre noi? (Opt femei)*, comedie polițistă meșteșugărească de Robert Thomas. De altminteri, acest spectacol considerat drept „modest, deloc în măsură să deschidă apetitul publcului pentru anul teatral" (Mircea Morariu în dezbaterea din *Familia* nr. 6/2000) a deschis „stagiunea franceză". Reproșuri similare i-au fost adresate montării semnate de Eugen Harizomenov de criticii Elisabeta Pop și Dumitru Chirilă.

Tabloul stagiunii a fost completat, șchiopătând de un neizbutit spectacol cu *Conu Leonida față cu reacțiunea* de I. L. Caragiale. Titlul cronicii lui Dumitru Chirilă din *Familia* nr. 2/2000, *Prea mult teatru strică* spune totul despre lipsa de măsură și excesul de teatralitate de care suferă montarea.

La sfârșitul stagiunii 1999/2000, Secția română a Teatrului de Stat din Oradea avea să se despartă în chip dureros de unul dintre cei mai valoroși componenți ai săi, actorul Eugen Harizomenov de numele căruia se leagă multe dintre succesele pe care le-a înregistrat prin ani instituția.

STAGIUNEA 2000/2001 (46)

Stagiunea 2000/2001 a debutat la Secția română a Teatrului de Stat din Oradea sub semnul fastului. Spectacolul *Fantastica și trista poveste a candidei Eréndira și a nesăbuitei sale bunici*, adaptare de Ion Sapdaru, după nuvela omonimă a lui Gabriel García Márquez a izbutit să dinamizeze potențialul creator al actorilor orădeni care au construit, sub bagheta regizorală a aceluiași Ion Sapdaru, în scenografia Vioarei Bara și cu sprijinul excepționalei coregrafii a Victoriei Bucun, întotdeauna pe situație, comentând acțiunea, continuând-o, nefiind nici un moment ornamentală ori gratuită, ceea ce Ion Parhon numea, în cronica din cotidianul *România liberă*, „un demers artistic coerent și viu colorat, cu momente de un memorabil pitoresc sau cu secvențe de o indiscutabilă tensiune emoțională". Regizorul a izbutit să animeze personajele, că confere armonie geometriei grupurilor, să împletească filoanele narative și dramaturgice, să alăture în chip convingător poeticului tragicul, realului fantasticul, grotescului comicul. Cuvinte de laudă la adresa spectacolului a avut și Constantin Paraschivescu în cronica publicată în revista *Teatrul azi* nr. 12/2000. „Ca regizor – scria

binecunoscutul critic - Ion Sapdaru creează cu nerv și gradație bine ritmată, un spectacol de o frumusețe modernă, cu discreție de basm și explozii coregrafice, contrapuncte sonore ce sporesc interesul, plăcerea și gustul jocului. Introduce un povestitor, Rafaelo, care coboară din cer, cu aripi de înger și însuflețește povestea, prilej de a se remarca strălucit Petre Panait, cu un aer bonom, complice și detașat, cu ochii râzând și gesturi delicate de bunic. Creează scene antologice, dintre care menționez îndeosebi noaptea de dragoste dintre Eréndira și Ulise, realizată cu o tandrețe de mătase, care încântă și dă aură de finețe interpretării tinerilor blonzi Angela Tanko și Șerban Borda." La rândul său, în *Observatorul cultural* nr. 57/2001, Doru Mareș o evidențiază pe actrița Mariana Vasile, interpreta Bunicii care, la dansul dinspre final, are ceea ce criticul numește „un moment de excelență". Pentru Doina Papp (*Scena*, nr. 11/2000), *Fantastica și trista poveste a candidei Eréndira și a nesăbuitei sale bunici* a fost „un spectacol captivant, de o teatralitate vie, a cărui halou irizează în zonele realismului magic, specific operei de referință". Doina Papp evidențiază contribuția scenografiei semnată de Vioara Bara la crearea unei ambianțe „bogate în forme și culori, dinamică". Mai presus însă de performanțele individuale, e, ceea ce Dumitru Chirilă numește în cronica din *Familia* nr. 10/2000, „victoria spiritului de echipă, cam demultișor absent de pe scena orădeană". În fapt, spectacolul a izbutit performanța de a spulbera mitul potrivit căruia la Secția română a Teatrului orădean nu se pot realiza, din varii motive, în speță cu caracter neartistic dar cu consecințe în planul artisticului, montări de amploare, că e de preferat să se recurgă la spectacole cu două-trei personaje, ș.a.m.d.

Dar, poate pentru a confirma validitatea zicerii cu „una caldă, alta rece", la scurtă vreme după remarcabilul succes al spectacolului după Márquez, prezent la festivalurile de la Arad, Chișinău și Sfântu Gheorghe, a urmat un neîmplinit spectacol cu *Gaițele* de Alexandru Kirițescu, în regia lui Ion Ciubotaru și scenografia Cameliei Köteles-Panait. Regizorul a vrut cu orice preț să impună comediei lui Kirițescu o supratemă cehoviană. Dar, așa după cum sesizează Dumitru Chirilă, primul efect al acestei grefe artificiale a fost „pierderea comicului". „*Gaițele* în această viziunea nu mai oferă umorul truculent și suculent cu care eram obișnuiți. Spectacolul este realizat în culori estompate, impactul cu publicul este mai puțin violent, fără a compensa prin profunzime ceea ce se pierde prin manifestări exterioare. Spectatorul urmărește un fel de tablou vivant, mișcător, realizat cu finețe, dar în care se implică prea puțin pentru că nu i se oferă nici destulă comedie care să-l cucerească prin mijloace specifice, nici destulă profunzime psihologică în stare să-i solicite capacitatea de analiză". (*Familia*, nr. 11-12/2000) Criticul sesizează un fel de derută a interpreților în fața acestei noi ipostaze scenice, ei rămânând „undeva la mijloc între interpretarea tradițională spre care îi trăgea ața și noile propuneri regizorale". În *Teatrul azi*, nr. 3-4/2001, Elisabeta Pop califică *Gaițele* drept „un spectacol de valoare medie și nimic mai mult, făcut în cadrul normei". Dar, dacă mai era nevoie de o dovadă că nu există o relație direct proporțională între valoarea artistică a unui spectacol și valoarea lui de întrebuințare, iată că *Gaițele*, așa de anemice cum au fost ele, au adus cei mai mulți spectatori în sala Teatrului. Mă rog, ciudățenii teatrale!

Cabaret în familie a fost un spectacol de café-théatre realizat de Daniel Vulcu, după un scenariu alcătuit în colaborare cu Mircea Chirilă după o piesă bulevardieră celebră - *Colivia nebunelor* de Jean Poiret. „Textul scenariului semnat de Daniel Vulcu și Mircea Chirilă este presărat cu aluzii la viața politică și culturală din România de azi; unele au mult haz și se râde cu poftă, altele se dovedesc ceva mai agresive și urechile pudibonde nu le aprobă", scria Elisabeta Pop în

Teatrul azi nr. 3-4/2001. Dar, ceea ce a izbutit în primul rând Daniel Vulcu a fost valorificarea vervei, a poftei de joc a tinerilor actori care, așa cum se arată în cronica sus-menționată, „sunt plini de nerv, se mișcă bine, joacă, dansează, schimbă rapid costume, cântă". Într-un cuvânt, ei au răspuns solicitărilor unui gen de spectacol care le cerea să joace la doi pași de public, fapt deloc ușor. S-au remarcat Daniel Vulcu, Andrian Locovei, Șerban Borda, Angela Tanko și nou venitul Richard Balint.

Cu justificat interes a fost așteptată revenirea lui Ion Sapdaru, care anunțase o propunere interesantă – *Medeea* de Euripide, pe care intenționa să o transmuteze din spațiul Antichității grecești în cel al vieții noastre cea de toate zilele. Regizorul a operat o translare în oniric, „naveta între vis și realitate fiind frecventă, mai ales în cazul Medeii încât planează o anume ambiguitate dacă actele de cruzime se petrec în plan real sau sunt posibile doar în cel oniric" (Dumitru Chirilă, *Familia* nr. 4/2001). Spectacolul a fost primit cu o anume răceală de critica profesionistă care, după remarcabila izbândă cu *Eréndira,* aștepta ceva mai mult de la conlucrarea dintre regizor, scenografa Vioara Bara și coregrafa Victoria Bucun. Eu aș observa o oarecare tendință de manierizare a regizorului, o tendință de a recurge la scheme verificate dar, care, iată, nu sunt infailibile. Atât Dumitru Chirilă în *Familia* cât și Doru Mareș în *Observatorul cultural* nr. 57/2001 nu și-au ascuns dezamăgirea față de felul în care actorii Elvira Platon-Rîmbu și Romeo Romitan au rezolvat rolurile principale, Medeea, respectiv, Iason.

Regizoarei Alina Hiristea și spectacolului *Slugă la doi stăpâni,* după piesa lui Carlo Goldoni, le-au revenit sarcina de a încheia stagiunea, prima, după mulți ani, când Secția română și-a îndeplinit integral promisiunile făcute abonaților săi. Împreună cu scenografa Nada-Camelia Panait, regizoarea a vrut să realizeze un spectacol de *commedia dell'arte* și să transpună acțiunea binecunoscutei piese într-o atmosferă de carnaval venețian. Cu greu am identificat semnele autenticei *commedia dell'arte* într-un spectacol de un comic gâtuit de absența spiritului comic al tinerei regizoare care și-a cenzurat permanent actorii, nu a izbutit ori nu i-a lăsat să inventeze. Unele roluri au fost îngroșate în chip nejustificat, crezându-se că asta ar fi *commedia dell'arte*. Dumitru Chirilă observă în *Familia* nr. 6/2001 că „regizoarea nu știe să-și exploateze propriile idei". În opinia criticului, a fost „un spectacol colorat, dar insuficient consolidat interior". Un cuvânt de apreciere merită actorii Richard Bálint, care eliberat de emoțiile premierei, a arătat la spectacolele următoare că poate fi un autentic Truffaldino, Angela Tanko, o bună Clarice, izbutită poate tocmai pentru că nu a respectat indicațiile regizoarei de a îngroșa acolo, unde era de îngroșat și Sorin Ciofu (Silvio), delicat, hieratic, dar căruia, în chip cu totul nedrept, i s-a rezervat doar statutul de dublură. Dintre noii veniți mai merită remarcat Alexandru Rusu (Brighella).

O PERMANENȚĂ ORĂDEANĂ
TEATRU DE POEZIE

Ideea spectacolelor de poezie nu e, desigur, nouă, nu au inventat-o orădenii. Mari spectacole de poezie au constituit însă, cu siguranță, un model și pentru ei. Actori pasionați de poezie au fost mereu și vor fi. Dar una e să-ți placă, să iubești poezia și cu totul altceva să știi cu adevărat să o rostești, să-i faci, ca actor, pe ascultători să o înțeleagă în adâncimea ei, să le meargă la suflet. Dificilă treabă, cum ar spune Andrei Pleșu, cu totul neîncrezător în capacitatea actorilor de a recita poezia. De altfel nu puțini cred că poezia este destinată în primul rând spre a fi citită în liniștea și în intimitatea încăperii, mă rog, a singurătății fiecăruia... Destul de adevărat. Și totuși, dacă ne gândim câtă emoție ne-au trezit în suflete de-a lungul anilor, mari recitatori, ca regretatele Leopoldina Bălănuță, Irina Răchițeanu-Șirianu, și remarcabilii artiști Valeria Seciu, Ovidiu Iuliu Moldovan, Ion Caramitru și încă mulți alții, atunci vom socoti poate necesare și asemenea spectacole destinate, mai ales celor tineri, care nu au, poate, îndrumători, toți, într-ale poeziei și nu se încumetă să citească singuri poezie, dar pot, sunt capabili să asculte, să guste o poezie bună rostită cu știința specială a lecturii versurilor și poate să se bucure cu adevărat de cunoașterea ei.

Dacă n-ar *asculta* poezie, poate, unor oameni le-ar rămâne pe veci necunoscuți marii poeți ai lumii. Contactul oamenilor cu lirica universală prin intermediul unor artiști care cunosc tainele rostirii versurilor poate fi benefic, știind noi ce puțină lume cumpără (și deci citește) carte de poezie.

Actorii orădeni, cei tineri, mai ales, au găsit cu cale, demult, (și fenomenul se repetă și azi) să ajungă la public și pe calea poeziei. Mai ales la două segmente ale acestuia: la cei tineri, elevi, studenți, tineri absolvenți aflați la Oradea și la partea mai rafinată a publicului, elita, poate, sau pur și simplu iubitorii de poezie și, sigur, cunoscătorii acesteia. Pentru că un asemenea public, destul de restrâns, din păcate, există în fiecare oraș. El este alcătuit din medici, profesori, juriști, ingineri, funcționari sau, evident, artiști din celelalte bresle: artiști plastici, muzicieni, scriitori.

La Oradea visul acestor actori a prins viață la începutul stagiunii 1968/69 și el a fost încurajat de Stanca Ponta, secretara literară de atunci a teatrului, ea însăși autoarea unor poezii excelente, pe care, din motive numai de ea știute, nu le-a dat nici până azi publicității. Așa stând lucrurile, nu e de mirare că în această stagiune primul spectacol intitulat *Trăim în miezul unui ev aprins* îl omagia pe Labiș, foarte cunoscut și iubit de tineri în acei ani, când el mai era pentru noi o legendă... A fost și botezat spațiul în care s-a prezentat, *café-théatre*, și nu doar pentru că sus, în foaier, se puteau bea (încă!) sucuri și cafele bune în timp ce savurai un spectacol, ci și pentru că în acest fel se sublinia caracterul ușor boem, ușor franțuzit al demersului ce se voia, vizibil, elitist. N-am întâmpinat prea multe obstrucții, ba poate n-am întâmpinat nici una, pentru că în acei ani, cum se știe, a fost un pic mai multă libertate pe care românii au pierdut-o încet-încet...

Actorii (conduși de Ion Abrudan) au recitat frumos, cu suflet (scenariul: Stanca Ponta). Iată numele lor: Anca Miere-Chirilă, Ana Popa, Nicolae Barosan, Ben Dumitrescu și Ion Abrudan.

Spectacolul s-a bucurat de succes, chiar de unul neașteptat, s-a dat de mai multe ori, mereu cu foaierul plin. Acest fapt i-a stimulat pe ceilalți actori care au văzut că dacă au talent de recitatori se pun în valoare și în acest fel. Alla Tăutu a realizat un spectacol de poezie la care lucra de mai multă vreme,unul pretențios, pentru că ea îl adora pe Baudelaire și, de mică (crescuse într-o familie bună, de intelectuali, cu bibliotecă serioasă) citea poezia lui Baudelaire – în franceză. Ideea unui spectacol bilingv ne venise așadar rapid. Și ea a prins, mai ales pentru că atunci era încă la modă franceza în școli (și rusa, ce-i drept, dar nu acesta a fost cel mai mare păcat al anilor comuniști!) iar generația adultă mai știa franceza din școlile bune de dinainte de așa-zisa noastră eliberare... Spectacolul Allei Tăutu a fost frumos, simplu, elegant, rostirea perfectă, plină de sensibilitate. O certă reușită, urmată repede de un alt spectacol, de data aceasta pe versurile pitorești și dinamice ale poetului M. R. Paraschivescu, adesea recitat de actorii români, *Cântice țigănești,* într-un colaj cu frumoase balade populare. Interpret și regizor al propriului spectacol, actorul Eugen Țugulea, harnic și mereu neliniștit, dornic să dea cât mai mult și să constituie un exemplu pentru cei tineri. El nu mai era în acest an director, ceea ce, profesional îi convenea, pentru că se putea, după mulți ani, concentra mai atent spre profesie. Director era Emanoil Enghel, un intelectual cu lecturi serioase, informat în multe domenii și având darul de a-i atrage pe cei din jur spre planurile sale culturale, uneori deosebit de curajoase.

În stagiunea 1969/70 actrița Anca Miere-Chirilă, veche iubitoare și foarte bună cunoscătoare a folclorului bihorean, a oferit publicului un spectacol de poezie și cântece din Bihor. Îmbrăcată într-un autentic costum bihorean, actrița, beneficiind și de un glas frumos, și-a încântat în multe seri și după amieze spectatorii cu spectacolul ei *Alină-te, dor, alină...* Ea a mai dat spectacole și în cadrul special al Muzeului Țării Crișurilor, în secția de etnografie, cadru extrem de potrivit pentru un asemenea spectacol răsplătit printr-un premiu la Bacău, la un festival național...

În stagiunea 1972/73, actorul Marcel Segărceanu, pasionat cultivator de trandafiri (un hobby superb pe care l-a avut până la prematura sa moarte), a gândit un spectacol cu totul original: un recital de poezie de dragoste și, desigur, de versuri închinate florilor, în cadrul cu totul aparte al unei expoziții de trandafiri. Așezați savant, în locuri bine gândite, în vaze și în vase de forme și mărimi diverse, trandafirii (soiuri multe, rare unele, unicate altele), cu mirosul lor îmbătător, trandafirii alcătuiau un cadru perfect pentru iubitorii de poezie, fermecați deopotrivă de cadrul poetic și de... poezia însăși. Au interpretat cu sensibilitate, actrițele Simona Constantinescu și Olimpia Mâinea și el, regizorul întregului spectacol, Marcel Segărceanu. După spectacolul acesta, unic în felul său, lumea a plecat spre casă nu doar cu poezie bună în suflete, ci și cu câte un trandafir superb în mână... oferit de actor.

Anca Miere-Chirilă revine în stagiunea următoare (1973/74) cu un alt spectacol-recital tot în cadrul acelui café-théatre, cu care deja orădenii se obișnuiseră și începeau să ne întrebe când li se va oferi ceva nou... Și iarăși a cântat și a spus poezii, de data aceasta minunatele și atât de îndrăgitele poezii ale lui Octavian Goga, cu un simț al frumosului și al măsurii într-un spectacol admirabil, intitulat sugestiv *Bolnăvit de doruri multe...* La una din reprezentații, îmi aduc aminte, au venit mai mulți preoți din oraș, să asculte cu evlavie răscolitoarele versuri ale poetului „pătimirii noastre".

Actorul Octavian Uleu, dispărut, din păcate, în plină forță artistică, în accidentul de avion din anul 1974, a propus și a realizat un spectacol de poezie Bacovia *Aud materia plângând.* Mai puțin

obișnuit, mai puțin pe placul „maselor largi", cum se obișnuia să se spună în acele vremuri. Dar cu atât mai valoros. Tavi Uleu știa mii de versuri, din numeroși poeți, între care Eminescu ocupa primul loc. Gras, jovial, mare gurmand, vesel, nu prea se potrivea, îi spuneam noi, cu poezia unui poet ca Bacovia, slab, scheletic, părând mereu înfometat, și, peste toate, ftizic... El ne-a lăsat în pace și ne-a chemat într-o bună zi la o vizionare. Ei bine, așezat în umbră, într-un fotoliu larg, încăpător – artificiu găsit de soția lui, scenografa plină de fantezie și talent, Tatiana Manolescu Uleu-Tavi recita, fără pic de ajutor al vreunui sufleor (de altfel, precizăm că aceste spectacole se desfășurau, toate, fără sufleori) cu un simț al nuanțelor și al accentelor care ne făceau să nici nu mai vedem că interpetul era un supraponderal. Un glas stins, nu știu de unde, venea spre noi, dintr-o lume a lacustrelor... A fost bine primit, deși nu s-a dat de prea multe ori, din motive fără nici o legătură cu arta...

În stagiunea 1974/75, un spectacol emoționant *Eminescu*, a fost urmat de un altul, care însemna și debutul lui Stelian Vasilescu, anume un spectacol lectură cu piesa *Eminescu la Viena*. Prezentarea i-a făcut-o elegant, la obiect, Radu Enescu, al cărui spirit ludic nu s-a dezmințit: el se prefăcea că citește din numeroasele fișe ce le ținea în mână, pe care le tot întorcea pe toate fețele, iar la sfârșit ni le-a arătat că erau absolut goale, toate... Radu s-a mai jucat o dată, ca de atâtea ori, cu noi... Actorii au citit frumos, cu înțelegere, povestea de dragoste și de simțire patriotică a tânărului student Mihai Eminescu, așa cum a scris-o Stelian...

În stagiunea 1976/77 actorii români au omagiat și ei, într-un spectacol de poezie, pe talentatul poet maghiar din Oradea, Horváth Imre. Prezent la spectacol, poetul le-a mulțumit, spunându-ne, tuturor celor aflați în sală, ce emoție l-a podidit ascultându-și propriile versuri într-o limbă pe care, deși nu o stăpânește prea bine, o aude, melodioasă, în preajma lui și o iubește... Regia acestui spectacol i-a aparținut lui Szombati Gille Otto, regizor maghiar angajat al secției române, lucru obișnuit în teatrele din Ardeal. .

Stimulați de cei în vârstă (nu putem spune aproape niciodată despre actori că sunt bătrâni!), actorii tineri au început în stagiunile 1977/78, 1978/79 să propună și să realizeze spectacole *one man show*. Radu Vaida a gândit un spectacol pentru foaier loji, din colaje de proză: *Mari procese politice,* curajos, ca punct de pornire, spus bine, dar de care cel mai nemulțumit se arăta chiar el, Radu, extrem de exigent în tot ce făcea. Motiv pentru care l-a și dat doar o dată sau de două ori. A fost bine, totuși, pentru că a însemnat un test de concentrare, de lucru singur, pe un text dificil...

L-a urmat, cu ambiție creatoare, actorul din aceeași generație Mircea Constantinescu: un spectacol mai închegat (ajutat de un talentat artist plastic, Zoltán Zsakó), pe scena mare. Un colaj de poezii și monologuri din Shakespeare – și nu numai – texte importante pe care într-o viață de actor visează fiecare să le rostească și, probabil, puțini apucă s-o facă. Spectacolul se numea *Strângând a vremii trudă într-un ceas*... (la scenariu, ca de obicei, își spuneau cuvântul, într-o fericită și camaraderească colaborare și secretarii literari - de data aceasta Elisabeta Pop). La premieră sala a fost plină ochi, dar acest fapt are și un dezavantaj: epuizează publicul dornic de asemenea spectacole în două-trei reprezentații (nu același lucru se petrece când spațiul de joc are 40–50 de locuri). Spectacolul a fost apreciat ca foarte bun. Actorul a recitat și a rostit textele cu inteligență, nuanțând, subliniind ideile, generoase, de altfel, ale scenariului: cine suntem, care e rostul nostru în lume, ce resorturi necunoscute ne trimit spre frumos, spre arte...

În toți acești ani un teatru de stat, în comunism, nu putea ocoli, desigur, spectacolele de poezie, oarecum impuse, conjuncturale, venite ca ordine de serviciu, cu toate că unele din acestea erau de natură să stimuleze simțul patriotic autentic al românilor, ceea ce nu era rău, la urma urmelor.

În stagiunea 1972/73, pe un scenariu alcătuit de Elisabeta Pop și Viorel Horj, a fost omagiat, cum se cuvine, eroul nostru național Nicolae Bălcescu în spectacolul *Bălcescu, început de calendare* (la 125 de ani de la revoluția din 1848). Regia, echilibrată, a fost semnată de *artistul emerit* Dorel Urlățeanu.

În stagiunea 1976/77, un alt spectacol de poezie patriotică, în regia lui Eugen Țugulea, destinat luptei pentru independență a românilor, nu era excesiv politizat, cu toate că, din aceste spectacole, din păcate, nu puteau lipsi, spre final, „eroii" contemporani, cei mai cei... adică ceaușeștii. Acest spectacol încerca totuși să-i așeze la locurile cuvenite pe eroii cei adevărați: Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Bălcescu, domnitorul Cuza și alții.

Răscoala din 1907 a fost omagiată printr-un alt spectacol: *Primăvară fierbinte,* pe un scenariu creat de referentul literar Bokor Andrei, plecat și el atât de tânăr dintre noi... Regia: Szombati Gille Otto.

În aceste spectacole erau cuprinși aproape toți actorii teatrului, puțini reușind să se sustragă, fie și de teamă că pot fi „luați la ochi" de... forurile de partid... Intrau oarecum în normele de lucru impuse, ceea ce le atrăgea chiar și atunci când ar fi trebuit să exprime sentimente patriotice sincere, ironii destule, diluând, în timp, și ce mai rămăsese din spiritul nostru național.

Într-un asemenea moment, de o oarecare hai să-i spunem „pauză de poezie", întâmplarea a făcut să se întâlnească dorința unei actrițe cu a unei pianiste și a unei secretare literare de a facilita orădenilor noi întâlniri cu poezia și muzica... Cristina Șchiopu, actriță tânără și talentată, cu lecturi bune și serioase la bază, venind din București unde făcuse și câteva roluri în filme semnate de regizori importanți, a călătorit într-o bună zi – de fapt într-o bună noapte, pentru că se aflau, tot din întâmplare în vagonul de dormit București–Oradea cu pianista Dana Borșan, pe atunci prim solistă a Filarmonicii orădene. Din vorbă în vorbă au ajuns la concluzia că ar putea colabora foarte bine la unele spectacole de poezie. Ceea ce s-a și întâmplat.

A doua zi ne-am înâlnit la o cafea și am pus la cale mai multe spectacole, din care, cu părere de rău, nu s-au putut realiza decât unele... dar tot e bine că proiectele n-au murit de tot.

Teatrul nostru a început o nouă serie de spectacole de poezie, sub genericul *Teatru de poezie.* Începutul s-a făcut cu poetul nostru orădean, drag tuturor, Alexandru Andrițoiu, redactorul șef al revistei *Familia,* mare iubitor al teatrului „și al actorilor, dar mai ales al actrițelor", glumea el însurat cu Aura, actriță la Teatrul *Ion Creangă* din București.

Spectacolul, destinat sălii mari (premiera: 14 iunie 1982) purta titlul sugestiv *Câteva plecări prin timp.* El a fost susținut de actorii Cristina Șchiopu, regretatul Nicolae Barosan, plecat și el atât de repede dintre noi, de Ion Abrudan, Simona Constantinescu, Alla Tăutu, Nicolae Toma, Anca Miere-Chirilă.

Spectacolul a fost prefațat de prezentări datorate colegilor lui Alexandru Andrițoiu – Radu Enescu, Dumitru Chirilă, Mircea Bradu, Gheorghe Grigurcu. Sala arhiplină l-a ovaționat pe poetul atât de popular și îndrăgit. Spectacolul a fost urmat de un banchet la care au venit, alături de cei din teatru și numeroșii prieteni ai poetului, gazetari, directori, amici pur și simplu. Poetul care a recitat și pe scenă, și-a continuat recitalul cu versuri făcute ad-hoc, unele picante, toate vesele și menite să aducă bună dispoziție.

În stagiunea următoare, 1982/83, un alt poet a intrat în vizorul celor care începeam să ne luăm în serios rolul de „șefi de departament" cum ne-a numit un gazetar... Acest poet era Romulus

Vulpescu. El a venit înainte cu o lună la Oradea, pentru a sta de vorbă cu responsabilii principali: cu secretara literară Elisabeta Pop și cu interpreții Cristina Șchiopu și Eugen Harizomenov. Discuțiile s-au purtat la băruletul de lângă teatru și au avut ca principal scop selecția versurilor și, lucrul cel mai important pentru poet, rostirea lor cu inteligență și cu „miez". A dat numeroase indicații prin care s-a pătruns adânc în poezia atât de specială.

În afară de cei doi actori au mai fost invitați în acest spectacol intitulat, la dorința scriitorului, *Arte și meserie,* după titlul unuia din volumele sale, actorul Ion Caramitru și trubadurul craiovean, fascinantul actor și menestrel Tudor Gheorghe. Spectacolul a fost îndelung aplaudat, prezența în spectacol a poetului și a admirabilului trubadur fiind deosebit de atractive, cu toată absența „motivată" a lui Ion Caramitru. Era 5 aprilie și vremea cețoasă a împiedicat decolarea din București a cursei de seară TAROM. Din aeroport, Ion Caramitru și-a exprimat telefonic regretul că nu poate fi alături de publicul orădean și de prietenii săi, Romică Vulpescu și Tudor Gheorghe.

În stagiunea 1983/84, pe 24 nov. 1983, în fine, proiectele cu Dana Borșan încep să se materializeze, are loc un spectacol de neuitat, dedicat uneia din cele mai îndrăgite poete pe care orădenii o socoteau „de-a lor", orădeancă, ea absolvind aici liceul și mama ei locuind încă la Oradea: Ana Blandiana. Spectacolul a fost unul de excepție. Anotimpul i-a inspirat pe realizatori, alegând un titlu al unuia din volume: *Septembrie, octombrie, noiembrie.* Celor dinainte li s-au alăturat regizorul Sergiu Savin care semna de obicei și cadrul scenografic. Aici era o scenă invadată de frunze verzi, galbene și ruginii, iar costumele actorilor erau în ton cu decorul. Exigent, Savin a repetat destul de mult, știind că sala mare va fi neîncăpătoare și că pe scenă, alături de Cristina se vor afla două vedete: poeta Ana Blandiana și o mare actriță - Leopoldina Bălănuță. În finalul spectacolului, emoționată, poeta a rostit, sau a citit câteva poezii, apoi Doamna Bălănuță, alături de ea, omagiind-o în câteva fraze a recitat, pe lângă două dintre poeziile preferate ale poetei și una sau două dintre poeziile nepublicate încă, în premieră absolută adică: în sala cutreierată de emoție, se auzeau versurile poetei...

Așteaptă să vină... noiembrie,
Așteaptă să treacă
Tulburea fugă de moarte
Ascunsă în rut,
Neroada furie a creșterii
Și coacerea oarbă...

sau

Hai să vorbim
Despre țara din care venim...
... Eu vin din vară...
Și florile-s atât de multe
Că te dor...
... E-atâta fericire
C-aproape că ți-e somn...

În februarie 1984, în fine, va cânta la Oradea, într-un *Spectacol de poezie*, Dana Borșan. Spectacolul, o bună selecție din versurile poeților Eminescu, Blaga, Bacovia, Nichita Stănescu, Șt. Aug. Doinaș, Marin Sorescu, era susținut (tot în sala mare) de actorii Cristina Șchiopu și Ion Abrudan. Dana Borșan a interpretat fragmente din concerte de Liszt, Beethoven, Ceaikovski. Numeroșii elevi din sală au apreciat cum se cuvine spectacolul care s-a dat o singură dată. După mai mulți ani, spectatori adulți ne-au adus aminte că asemenea seri de poezie i-au sensibilizat pe tineri și i-au familiarizat cu muzica clasică, începînd de-atunci să frecventeze și concertele Filarmonicii.

În stagiunea următoare, 1984/85, tânăra actriță Carmen Trocan prezintă un mic recital Garcia Lorca *(Balada somnambulă* sau „Ay, ay, ay!"*)* cu muzica aleasă de ea, de fapt tot recitalul și l-a gândit singură. N-a fost un succes, dar a pus în valoare, cât de cât, ambițiile artistice și lecturile tinerei și ambițioasei actrițe.

Actorul Emil Saunciuc și-a gândit, în spațiul din foaierul lojii, un spectacol de poezie și muzică (acompaniindu-se la chitară și muzicuță), intitulat *Călătorind prin vremea vieții*.

În primăvara lui 1986, la 25 martie, total cuceriți de ideea *Teatrului de poezie*, Mircea Bradu, directorul teatrului, Elisabeta Pop, secretara literară, Cristina Șchiopu și Sergiu Savin, rafinat cunoscător de poezie, oferă publicului un foarte bun spectacol Marin Sorescu, *Zidirea în dragoste*. Actorii care doreau să recite erau cam aceiași: Cristina Șchiopu, Ion Abrudan, Alla Tăutu, Anca Miere-Chirilă, Simona Constantinescu, Ileana Iurciuc, Eugen Țugulea. Alături de ei au recitat, cu infinite aluzii la viața noastră din ce în ce mai complicată și mai grea, doi mari actori de la Teatrul *Bulandra*: Ion Caramitru și Virgil Ogășanu.

Au fost în acest recital și două momente din piesele *A treia țeapă* și *Răceala*. Erau atâtea replici spuse cu înțelesuri ascunse, încât înghețam. Oare „se prind" sau nu securiștii ascunși printre spectatori?... N-am pățit nimic, ce-i drept... Momentul în care Marin Sorescu a citit din poeziile sale, unele inedite, a fost unul din cele mai frumoase momente ale acelei seri de excepție.

Seara de neuitat cu Marin Sorescu și inegalabila lui poezie a fost urmată de o întâlnire nu mai puțin plăcută, ca invitați ai profesorului Dorel Tifor de la *Liceul Em. Gojdu* (astăzi prof. Tifor este directorul Liceului), unul din cei mai buni prieteni ai teatrului orădean. Întâlnirea, cu elevii și cu profesorii a fost extrem de antrenantă, elevii punând tuturor celor prezenți (Marin Sorescu, Ion Caramitru, Virgil Ogășanu, Elisabeta Pop, Mircea Bradu) – întrebări, unele incitante, altele de-a dreptul periculoase. S-a și râs mult (stau mărturie fotografiile), s-a povestit, s-a discutat serios și la obiect dar s-a și glumit. Oaspeții au fost impresionați de nivelul cultural al elevilor gojdiști și de plăcuta lor dezinvoltură. Și aceasta n-a fost singura invitație la care teatrul a răspuns...

În 13 ian.1987 (viața devenea tot mai grea, sistemul totalitar tot mai apăsător) un *Spectacol Eminescu – Pururi tânăr înfășurat în manta-mi,* tot în sala mare, îl omagia, firesc, pe Eminescu. Alături de actorii orădeni Cristina Șchiopu și Ion Abrudan care au recitat împreună peste 40 de minute din vasta operă eminesciană, au apărut, pe scenă, spre deliciul publicului, actorul Ovidiu Iuliu Moldovan și clarinetistul Aurelian Octav Popa, ale cărui sunete măiestre au înnobilat rostirea atât de aparte a talentatului artist de la Naționalul din București, oaspete de onoare al teatrului nostru în mai multe rânduri.

La 30 mai 1987, împreună cu cei din teatru, neliniștitul Radu Enescu a pus la cale un spectacol de poezie Șt. Aug. Doinaș intitulat *Anotimpul discret*. L-au prezentat unei săli arhipline

Radu Enescu (vorbind și despre Cercul literar de la Sibiu, din care făcuseră parte amândoi) și bunul prieten mai tânăr al lui Doinaș, poetul Mircea Dinescu. S-au rostit cuvinte frumoase despre poetul prezent des în paginile revistei *Familia*, și foarte apropiat de noi, orădenii. Ca de obicei, Mircea Dinescu a fost foarte spiritual și a luat aplauze multe. Sergiu Savin a condus regizoral demersul actorilor Alla Tăutu, Ion Abrudan, Cristina Șchiopu, Mariana Vasile, Mariana și Dorin Presecan, Ion Ruscuț, Eugen Țugulea, Emil Sauciuc. A cântat la chitară Florian Chelu. Invitat de onoare în spectacol, un mare actor de la Național: Mircea Albulescu. Multe aplauze i-au răsplătit pe toți cei prezenți.

Doinaș a citit un mic grupaj de poezii la finalul spectacolului, iar după spectacol ne-a mărturisit că nu toate poeziile lui se pretau la recitat - mai ales cele filozofice, care, zicea poetul, „nu merg bine cu muzica rock". În general însă s-a declarat mulțumit de inițiativa orădenilor.

În stagiunea următoare Eminescu a fost sărbătorit, în ianuarie, în cadrul ceva mai modest al Studioului, cu un spectacol regizat de Eugen Harizomenov. Cristina Șchiopu plecase în Olanda, definitiv, și o altă actriță, mare iubitoare de poezie, îi ia locul, continuând, împreună cu secretara literară, să organizeze spectacolele Teatrului de poezie. Numele ei: Mariana Presecan.

Încântat probabil de întâlnirea cu Doinaș și convins de prietenul său Radu Enescu, poetul Mircea Dinescu a acceptat și el, chiar cu entuziasm, un spectacol la Oradea, tot în sala mare, tot în regia lui Sergiu Savin. Alături de actorii de bază, ca să spunem așa, Ion Abrudan –nelipsit din aproape toate spectacolele - au mai fost prezenți în spectacol soții Mariana și Dorin Presecan și Eugen Harizomenov. Și, o surpriză plăcută pentru iubitorii jazzului, formația din Constanța, *Duo Creativ* - Corneliu Stroe și Harry Tavitian. Imposibil de redat atmosfera incendiară din sală. Peste toate, Mircea Dinescu, cînd i-a venit rândul să citească el, conform scenariilor noastre, a scos din buzunar un teanc de hârtii și a început să citească poezii inedite, unele mai cu adresă ca altele... Cel mai tare tremura directorul Mircea Bradu care-i cunoștea pe „securiști de serviciu" și cărora le promisese (și celor de la Partid!) că vom recita și citi numai din volumele publicate. Cu toate că și cele din volume căpătau, de obicei, tente sociale și politice cu totul noi, printr-o rostire inteligentă și cu accente precise.

Seara s-a terminat cu bine, deși chiar și prezentarea făcută de Radu Enescu era plină de aluzii care de care mai transparente.

La petrecerea de după spectacol ne-am amuzat povestind fiecare ce a înțeles din cele petrecute. A fost o seară foarte plăcută la care a asistat și Mașa, soția lui Mircea Dinescu.

Pe 8 septembrie 1988, tânărul actor Daniel Vulcu, a prezentat un *Spectacol de poezie Pablo Neruda*, în sala Studio: *Ultima scrisoare*, salvat de la posibilul melodramatism printr-o rostire ceva mai albă, cenzutrându-și emoția și aducând o pată de culoare și un contrapunct prin prezența în spectacol a unei balerine și, mai ales a unui eminent intelectual, întâmplător și bun chitarist, iarăși, din păcate plecat în lumea umbrelor la doar 39 de ani, Tiberiu Ciorba (redactor la revista *Familia*).

În luna mai 1989, atât de aproape, vai, de revoluția pe care noi nici n-o bănuiam, ne-am apropiat din nou de creația sorresciană și am venit cu un spectacol admirabil (scenariul semnat de Elisabeta Pop), după *La lilieci*. Actorul Petre Panait (condus de regizorul Ioan Ieremia) a reușit unul din cele mai bune și mai sincere spectacole de poezie, marcat de emoție autentică și de acea stare specială care se transmite neapărat unui public receptiv și dornic să audă și de pe scenă (sau măcar

de pe scenă) adevăruri fundamentale despre oameni și despre viața lor. *Duminica oamenii n-au porecle* a fost unul dintre cele mai bune spectacole de poezie (în sala STUDIO); s-au scris câteva cronici laudative, a fost apreciat și de orădeni, dar și de publicul din Băile Felix unde a fost prezentat de câteva ori. Cineva totuși ne-a reclamat la Partid că spectacolul e plin de aluzii la adresa „puterii", a „conducerii superioare". Drept urmare a fost chemată la Propagandă secretara literară, ca principala vinovată, și luată la rost. Explicațiile cum că totul e tipărit în volum n-au fost de natură s-o mulțumească pe „tovarășa", dar lucrurile s-au oprit aici.

S-a format o veritabilă tradiție în a-l magia pe Eminescu, în ianuarie și în iunie. Din 1990, drept ridicarea statuii din Piața Unirii, oamenii vin „să ia lumină" din preajma Poetului.

În ianuarie 1991 *Spectacolul Eminescu Închinare poetului* se dorea un omagiu la care să ia parte toți poeții orădeni și mulți invitați din alte părți. Au citit, emoționați, din versurile lor închinate POETULUI, orădenii Ioan Moldovan, Teo Crișan, Traian Ștef, Zudor János, Gheorghe Moldovan, Ioan F. Pop, Dénes László, Viorel Horj, Ion Davideanu. Au recitat actorii Ileana Iurciuc, Alla Tăutu, Kiss Török Ildikó, Petre Panait, Mariana și Dorin Presecan, Oana Mereuță, Ion Mâinea, Daniel Vulcu, Ion Ruscuț, F. Márton Erzsébet, Kovács Enikő.

În 1992, tot în regia lui Sergiu Savin *Teatrul de poezie* a continuat seria spectacolelor *Eminescu*. De data aceasta în spectacolul *Mai suna-vei dulce corn?* sunt aduse în fața publicului, pentru prima dată, nu doar poezia lui Eminescu, ci și multe din articolele sale politice imposibil de citit în public înainte de '89. Au citit Elvira Platon, Oana Mereuță, Eugen Țugulea și Nicolae Toma. A participat Filarmonica din Oradea și au fost invitați doi actori de marcă din București: Valeria Seciu și Ovidiu Iuliu Moldovan. Interpretarea lor a fost una de excepție.

În anul 1996, la 26 octombrie orădenilor li s-a oferit din nou un dar excepțional, un regal artistic: spectacolul extraordinar Mihai Eminescu – *Târzie toamnă e acum...* Au fost invitați artiștii: Leopoldina Bălănuță, Valeria Seciu, Ovidiu Iuliu Moldovan și Ion Caramitru. De altfel cei patru mari actori au conceput în anul următor un *Spectacol Eminescu* de mare ținută pe care l-au jucat apoi în țară și în străinătate.

În anul 2000, din inițiativa *Fundației Academia Civică Bihor* s-a organizat un nou spectacol de poezie închinat lui Eminescu, la care au luat parte actori ai teatrului și din nou poeții bihoreni. Spectacolul se numea *Numai poetul*. Au omagiat inegalabila poezie eminesciană, și pe cel mai drag poet român, actorii Mariana și Dorin Presecan, Mirela Niță, Sebastian Lupu, Ileana Iurciuc, Eugen Țugulea, Mona Erhan, Angela Tanko... și poeții Ștefan Zicher, Ioan Moldovan, Traian Ștef, Lucian Scurtu, Ion Davideanu, Pașcu Balaci, Ioan F. Pop, Mirela Filimon, Ioan Baba, ș.a.

În stagiunea 1992/93 actrița Oana Mereuță, una din cele mai pasionate cititoare de poezie din câte am cunoscut, a „comis" un spectacol de muzică și poezie împreună cu un cunoscut bluesist deopotrivă orădean, bucureștean, european și ...american: A. G. Weinberger. El improviza genial, ea recita cu autentică emoție, în spectacolul *Blues al tatălui moarte...*

O adevărată aventură a fost invitarea unei talentate actrițe, Adriana Trandafir, la Oradea, cu spectacolul ei, dedicat Mariei Tănase. L-a prezentat la restaurantul *Oradea*, susținuți fiind, în principal, de doi sponsori serioși: domnul Ioan Laza de la *Crișana* și doamna Maricica Bondici, patroana restaurantului *Oradea* și mare pasionată, iubitoare și susținătoare a artelor la Oradea.

Nu putem încheia aceste rânduri dedicate *Teatrului de poezie*, să nu amintim neuitatele *Seri de poezie* organizate de dl. Sever Dumitrașcu, directorul *Muzeului Țării Crișurilor*. Ele erau precedate

de interesante discuții pe o temă dată, fie de istorie, fie de natură sau de artele vizuale. Prezența acolo, în sălița de jos, intimă, plăcută a Muzeului, a unei mâini de oameni de cea mai bună calitate intelectuală cu actori care recitau din poezia română și universală, acompaniați de instrumentiști ai Filarmonicii orădene, rămân mostre de oaze adevărate de cultură pe care au știut să le inventeze, într-o lume din ce în ce mai ostilă culturii, oameni ca muzeografii prof. dr. Sever Dumitrașcu, mai apoi prof. dr. Aurel Chiriac, actualul director și el un bun prieten al artiștilor, Anna Marossy, Doina Ignat, dr. Mariana Zintz, Iacinta Chiriac, Aurel Roșu, Gabriela Crișan, Lucia Cornea, ș.a.

Mai erau apoi *Seri de poezie* și în alte locuri decât la teatru: la Biblioteca județeană și la Casa Armatei (condusă de priceputul organizator al Saloanelor de carte și de proze poetul Ioan Țepelea), și nu în ultimul rând, împreună cu redactorii revistei Familia – Ioan Moldovan, Traian Ștef, Ion Simuț, Dumitru Chirilă, Tiberiu Ciorba, Florin Ardelean în cadrul unor lansări de carte sau întâlniri cu poeții, prezența peste tot a actorilor era pe placul unui public nu foarte numeros, dar sincer pasionat de poezie.

DIRECTORII ARTISTICI AI TEATRULUI DE STAT

din 1949 până azi

Molnár János	1949-1957
Andrei Dauer	1957-1960
Eugen Țugulea	1960-1968
	1972-1977
Emanoil Enghel	1968-1972
Mircea Bradu	1977-1992
Ion Mâinea	1992-1993
Cristian Ioan	1993-1994
Eugen Harizomenov	1994-1996
Sergiu Savin	sept.-nov.1996
Petre Panait	1996-

DIRECTORII TEATRULUI DE STAT

EVOCĂRI · CONFESIUNI · INTERVIURI

MOLNÁR JÁNOS
(1949–1957)

Văzut de .... *VALENTIN AVRIGEANU*

Printre cei paisprezece directori de teatre sub a căror conducere mi-am desfășurat activitatea profesională, a fost și Molnár János, cel care, cu toate piedicile ce-i fuseseră puse pe plan local, a reușit în 1955 să impulsioneze viața artistică a Oradiei, prin oficializarea Teatrului de Stat cu secțiile română și maghiară, precum și excepționala realizare a superbei *Grădini de vară* a Teatrului care, prin grandoare și frumusețe, atrăgea seară de seară, un mare număr de spectatori.

Deși, în afara piesei *Logodna*, în limba maghiară, pe care o scrisese – finisând-o probabil cu ajutorul unui bun cunoscător al dramaturgiei – se părea că n-ar fi avut nimic comun cu teatrul, tenacitatea cu care s-a zbătut să-l înființeze (ca instituție de stat) și modul cum l-a condus ca director, merită – după a mea părere – cele mai frumoase aprecieri, clasându-l printre cei mai competenți directori.

El se afla în permanentă legătură cu toate sectoarele: administrație, aprovizionare, producție, ateliere, organizarea de spectacole, etc.; urmărea cu deosebită atenție producțiile artistice ale celor două secții, încredințate prim-regizorilor Gróf László pentru secția maghiară și Corneliu Zdrehuș, secția română. El prezida ședințele consiliilor artistice ale secțiilor respective, constituite din intelectuali (în special profesori), unde se dezbăteau problemele artistice, începând cu alcătuirea repertoriilor și continuând cu vizionările avanpremierelor, în care se dădea aviz de reprezentare spectacolelor.

Cred că datorită acestui mod de a conduce, supraveghind ca totul să fie cât mai bine pus la punct, se ajunsese în acea vreme ca, în serile de spectacole, printre iubitorii de teatru adunați în fața casei de bilete, să circule tot mai des întrebarea: „N-aveți un bilet în plus?"

L-am revăzut nu de mult prin oraș, plutind cumva în obișnuita-i singurătate, cu privirea înfiptă parcă în clădirea teatrului. Odată m-am grăbit să-l ajung și, fără să vreau, mi l-am revăzut în amintiri pe Molnár János, în acea zi de mijloc de august 1955 când, aflând că eram în București, m-a căutat la mine acasă. Ne cunoșteam din turneele cu care trecusem prin Oradea și venise să-mi propună să fac parte din colectivul artistic al secției române a Teatrului de Stat pe care reușise s-o înființeze la Oradea. La început l-am refuzat; eram sătul de cei șapte ani cât jucasem în provincie

– patru stagiuni la Teatrul de Stat din Turda și trei la cel din Reșița – și așteptam un eventual prilej să revin în București. La insistențele sale și la vestea că, ajutat fiind de un alt împătimit de teatru, Mircea Avram, directorul general al teatrelor, tânărul regizor Radu Penciulescu urma să vină și el cu întreaga promoție de actori 1955, am acceptat propunerea. În plus, deschiderea se făcea cu „Scrisoarea pierdută", comedie care inaugurase, în '48 și Teatrul din Turda.

În răstimpul acestei scurte evocări, Molnár János traversase strada spre scuarul triunghiular din Piața Regele Ferdinand și, trecând prin dreapta Teatrului, se oprise în fața porții fostei *Grădini de vară*, care fusese cândva una din frumoasele sale realizări; stătea mut, ca în fața unei relicve, privind-o cu o tristă mișcare a capului. M-am apropiat și l-am salutat zâmbind, cu speranța că intrând în vorbă cu el îi voi putea abate gândurile; mi-a răspuns, arătându-mi în ce hal a ajuns acea poartă dărăpănată, manifestându-și nemulțumirea pentru felul cum arată acum și, făcând cu mâna un semn de lehamite, s-a întors spre dreapta și a pornit abătut către Piața Regele Ferdinand, gârbovit sub povara propriei sale singurătăți.

În timp ce se îndepărta, răscolind din nou prin amintiri, l-am revăzut în același loc, în seara aceea senină de sfârșit de septembrie 1955 când, după ce fusesem așteptat la aeroport și instalat la hotelul *Vulturul Negru*, invitat fiind să văd spectacolul de operetă care se prezenta la *Grădina de vară* a teatrului, l-am găsit pe Molnár János, la intrare, îmbrăcat elegant, întâmpinând spectatorii ca o adevărată gazdă.

M-a invitat să intru, m-a însoțit și ne-m oprit pe locul înalt din dreptul ultimului rând de scaune, de unde puteam cuprinde cu privirea întreaga grădină. M-a întrebat fără pic de orgoliu: „Ei, vă place?". „Da, îmi place, domnule director Molnár!" – i-am răspuns încântat, și, într-adevăr îmi plăcea. Aerul răcoros, ventilat parcă de șirurile de plopi tineri plantați pe cele două părți ale grădinii, scena largă cu laterale spațioase, cu instalațiile de lumină și sonorizare perfecte, dar, mai ales numărul mare de spectatori care umpleau aproape întreaga grădină, dându-i un aer de sărbătoare, la care s-au adăugat desfășurarea alertă a spectacolului, cât și amabilitatea cu care m-au întâmpinat noii colegi de la secția maghiară, m-au convins că greșisem când am condiționat angajamentul numai pentru o stagiune ... Dar, bine că peste „acea stagiune", încă n-a căzut ultima cortină.

Închei aici preferând să-l păstrez pe Molnár János în amintiri așa cum m-a întâmpinat in seara aceea de septembrie 1955, când gusta cu deplină satisfacție bucuria unei frumoase realizări.

de .... *MOSÉ HAREL*

Nu râdeți, domnilor: în fruntea teatrului a ajuns în 1955 un simplu muncitor, în persoana unui pantofar pe nume Molnár János, care, sub direcția artistică a reputatului Gróf László, a ridicat teatrul orădean pe culmi neînchipuite.

Îi sunt dator lui János cu aceste rânduri. Lui, care nu și-a uitat vechii prieteni, dându-le bilete de „intrare liberă" permanentă la toate reprezentațiile.

El m-a adus și pe mine în teatru, unde am petrecut cel mai frumos deceniu din viața mea. Avea un talent excepțional de a-și alege colaboratorii: l-a numit director adjunct pe poetul și traducătorul Gréda József (acum acesta trăiește la Tel-Aviv), iar atunci când „conducerea de partid" a fost nemulțumită de adjunct, János, cu un alt evreu, Boros Bandi, l-au trecut pe Gréda pe postul

de secretar literar. Având un simț artistic cu totul special, secretarul literar i-a fost de mare ajutor lui Gróf László.

Încet-încet, teatrului orădean a început să-i meargă vestea. Cea bună, desigur...

În 1956, la Festivalul Național al teatrelor dramatice de la București au participat 35 de teatre. Oradea (secția maghiară) s-a prezentat cu *Citadela sfărâmată* de Horia Lovinescu, piesă cu subiect politic, ce se juca și la Naționalul din București.

Inventiv, Molnár János avea obiceiul să tatoneze gustul și părerea publicului. Așadar, înaintea competiției a programat o reprezentație la care aveam sarcina să invit întreaga elită teatrală (și nu numai) a capitalei. În seara a doua, după concurs, ca „supliment", le-am prezentat opereta *Silvia (Csárdáskirálynő)* de Kálmán. În rolul Silviei: Dukász Anna, care juca și rolul principal feminin din *Citadela*.

Nu vă puteți imagina ce succes enorm am avut! Jucam în sala Teatrului Armatei. Toate biletele vândute. Bătaie la intrare. S-au spart ușile mari de sticlă, de la intrare.

Molnár a spus scurt: „Achitați imediat paguba! Mâine vom vinde 50 de bilete în picioare, cu prețul biletelor de categoria I și ne vom recupera banii. Important este că avem succes".

La acest Festival Teatrul din Oradea a înregistrat cel mai mare triumf (peste un an avea să se repete, cum se știe, de data aceasta cu spectacolul secției române, *Ciocârlia* – n.n.).

A fost distins cu premiul I de trei ori: pentru cel mai bun spectacol, pentru cea mai bună regie (Gróf László) și pentru cea mai bună actriță (Dukász Anna).

După... am organizat un banchet pentru câteva sute de persoane.

Molnár a avut grijă să-mi spună: „Majsi, sun-o pe nevastă-ta și spune-i să ia primul avion și să vină la banchet". Așa știa să se poarte directorul meu ... pantofar.

Trebuie neapărat să mai povestesc o întâmplare. Jucam la Arad, în deplasare, *Îmblânzirea scorpiei* de Shakespeare. Anna (Nuși) Dukász – *Catarina* – trebuia să încalece un cal... O făcea cu destulă agilitate, deși era însărcinată în luna a opta. Pe *Grumio* îl juca excelent Sugár, și el astăzi în Israel). În timpul spectacolului, *Catarinei* i s-a rupt tocul pantofului. N-avea alți pantofi. Molnár s-a descurcat. A luat pantoful, s-a dus la primul atelier, și, spre mirarea pantofarului, s-a așezat pe scăunelul cu trei picioare și a pus, impecabil, tocul la loc.

Pantofarul s-a mirat când a aflat că e directorul teatrului în persoană.

„Eu sunt în primul rând pantofar (șuster) și abia apoi director", a răspuns râzând dragul meu Molnár.

Teatrul din Oradea a fost primul care a organizat și introdus sistemul de abonamente pentru muncitori. Acestea erau plătite din fondurile directorilor intreprinderilor, deci muncitorii primeau biletele gratis. Chiar și cele mai slabe piese politice aveau săli arhipline. Ceilalți directori ai teatrelor transilvănene erau invidioși, mai ales Tompa Miklós, de la Târgu Mureș. La banchetul de la București ne-a felicitat, dar trăsăturile feței trădau amărăciunea. Molnár i-a răspuns franc: „Dragă Miklós, îți primesc felicitările cu aceleași sentimente cu care mi le adresezi". Avea umor Molnár János! După aceea s-a întors spre masa lungă de banchet și iată cum a toastat: „Să bem o cupă de șampanie în sănătatea și pentru succesul lui Tompa Miklós și al artiștilor de la Târgu Mureș". Și un mic zâmbet șmecheresc i-a fluturat imprevizibil pe față.

(din Curierul izraelian și Mapamondul, februarie 1974)

de .... *BALÁZS LÁSZLÓ*

Privindu-i gesturile pline de vitalitate, care te subjugă, felul ușor precipitat, de a vorbi, nimeni nu ar crede că se apropie de vârsta de 60 de ani. Când îi laud puterea de muncă, vitalitatea, se scuză.

– Viața mea, a fost plină de surprize și de neprevăzut. (Și de energie creatoare – îmi spun în gând – n.n.)

Molnár János este responsabilul atelierului Cooperativei *Încălțămintea*, de pe strada principală.

– Am venit în contact cu mișcarea muncitorească în anul 1936. Am trecut prin multe încercări, și, totuși, într-o zi mi s-a întâmplat ceva cu totul neobișnuit. Am aflat că vor să mă numească director de teatru. Am luat-o ca pe o glumă proastă, iar atunci când am văzut că treaba devine serioasă, pur și simplu am fugit. Dar când am fost obligat să accept, cred că mi-am dat seama că cea mai importantă menire a mea va fi aceea de a-i atrage pe orădeni spre teatru. Am scris o piesă foarte proastă: *Săpătorii* Pe urmă, am scris *Logodna* care, după părerea mea, este mai reușită.

Am început prin a citi circa 400 de piese și mult timp n-am mai scris nimic. Probabil pentru că am rămas credincios câtorva principii ale mele, cum ar fi: un repertoriu diversificat cuprinzând comedie, tragedie, dramă, operetă; nu m-am implicat peste măsură în problemele artistice ce mă depășeau. (Principii demne de reținut – n.n.). Dar, când, după o discuție privind un spectacol, Gróf Laci m-a sărutat și mi-a dat dreptate, am fost foarte fericit.

Iar când am plecat din teatru, am avut impresia că și eu am contribuit cu ceva la existența acestuia, mai ales la cea a *Grădinii de vară*, care, în prezent este neexploatată și arată jalnic. Însă, lucrurile nu se pot duce la bun sfârșit atât de simplu.

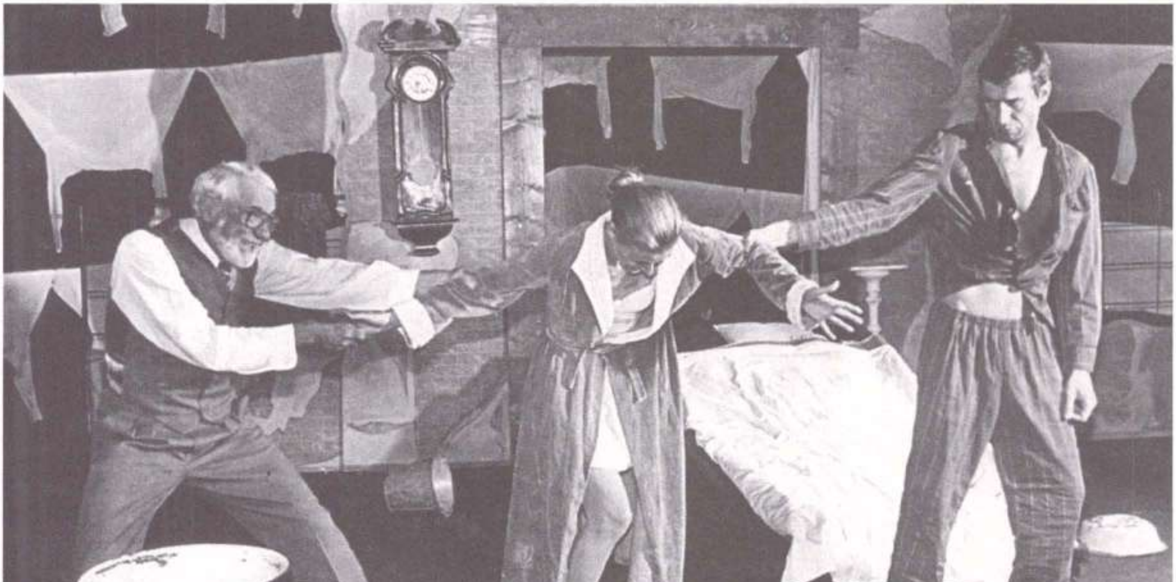
Când mi-am luat rămas bun de la teatru, m-am întors la scaunul meu de pantofar, cu toate că voiau să facă din mine un funcționar. Gestul meu a fost interpretat de unii drept sfidare, iar de alții, dispreț. Doar eu știam cu câtă plăcere m-am întors la meseria mea. În cadrul cooperativei mă aliniam celor care nu știu să tacă atunci când constată greșeli oriunde și la oricine, motiv pentru care am fost repartizat la secția de încălțăminte ortopedică, denumită „detașamentul de pedeapsă". La început am fost ofensat. Până în acel moment confecționam pantofi numai pentru cei care doreau să se îmbrace și să se încalțe frumos. Dar, când a fost gata perechea de pantofi a primului copil cu picior defect, în timp ce încerca pantoful, m-a gâtuit plânsul. Abia atunci am realizat ce mult înseamnă încălțămintea pentru acești oameni bolnavi. Când m-au chemat înapoi, în secție, am refuzat și am rămas aici."

Și Molnár János vorbește în continuare, cu pasiune, despre încălțămintea ortopedică.

(din Fáklya, 16 iulie 1972)

Petre Panait
magistral în
spectacolul
„Jurnalul unui
nebun"
de Gogol
(stag. 1995/96).

Scenă din „Jobenul" de Eduardo de Filippo. Marcel Popa, Mariana Presecan, Dorin Presecan (stag. 1997/98).

Scenă din
spectacolul
„Și cu violoncelul
ce facem?"
de Matei Vișniec.
În foto: Elvira
Platon-Rîmbu,
Petre Panait
și Doru Fârte
(stag. 1995/96).

Scenă din
„Tache, Ianke și
Cadâr"
de V. I. Popa
cu: Eugen
Harizomenov,
Eugen Țugulea,
Ion Mâinea
(tsga. 1997/98).

AT ORADEA
STAT ORADEA
ULTIMA ORĂ
de MIHAIL SEBASTIAN
INSPECTORUL DE POLIȚE
JOHN BOYNTON PRIESTLEY
PETRE COMARNESCU
ION DELOREANU

TEATRUL DE STAT ORADEA
STAGIUNEA 1962
PREMIERA a VII-a
3 iunie 1962
Visul unei nopți de vară
de William Shakespeare

TEATRUL DE STAT ORADEA
Floare de nu-mă-uita...

APUS DE SOARE

Afişe şi coperte ale unor caiete-program ale secţiei române – anii 1970–1990.

Afișe și coperte ale unor caiete-program.

TEATRUL DE STAT ORADEA
1996
Sâmbătă, 26 octombrie, ora 18
prezintă

Un spectacol extraordinar

MIHAI EMINESCU
„TÂRZIE TOAMNĂ E ACUM..."

cu:
LEOPOLDINA BĂLĂNUȚĂ
VALERIA SECIU
OVIDIU IULIU MOLDOVAN
ION CARAMITRU

Trupa secției române în anii ′50–′60.

… în anii
'60–'70 …

… și
'70–'80 …

Afișe și programe de sală ale secției române a Teatrului de Stat Oradea din 1955 până azi.

Spectacol de poezie Nicolae Labiș: „Trăim în miezul unui ev aprins".
Ion Abrudan, Ana Popa, Nicolae Barosan, Anca Miere-Chirilă, Ben Dumitrescu.

ALLA TĂUTU
„Spectacol bilingv Baudelaire".

ANCA MIERE-CHIRILĂ:
„Bolnăvit de doruri multe".

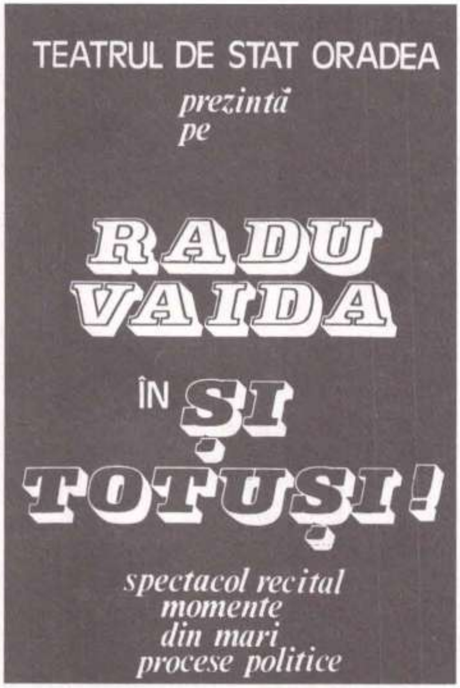
EUGEN ȚUGULEA:
„Balade populare și cântice țigănești"
(M. R. Paraschivescu).

OCTAVIAN ULEU:
Spectacol G. Bacovia „Aud materia plângând".

Spectacol de poezie și expoziție de trandafiri „De n-ar fi fost măcar a floare...“ (Regizor, interpret și „tatăl trandafirilor“: MARCEL SEGĂRCEANU. Alături de el actrițele OLIMPIA MÂINEA și SIMONA CONSTANTINESCU.

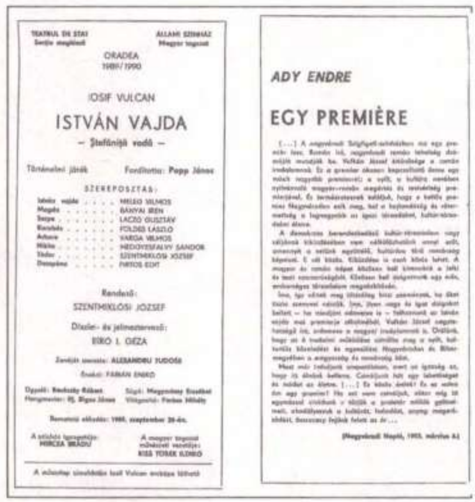

Afișul spectacolului actorului RADU VAIDA.

KISS TÖRÉK ILDIKÓ și VARGA VILMOS
susținători neobosiți ai Teatrului de poezie și ai Teatrului scurt
în spectacolul de poezie în limba maghiară „Floare albastră“ (Mihai Eminescu).

TEATRUL DE STAT | ÁLLAMI SZÍNHÁZ

ORADEA
1989/1990

IOSIF VULCAN

ISTVÁN VAJDA

— Ștefăniță vodă —

Fordította: Papp János

SZEREPOSZTÁS:

MELEG VILMOS
BÁNYAI IREN
LACZÓ GUSZTÁV
FÖLDES LÁSZLÓ
VARGA VILMOS
MEDGYESFALVY SÁNDOR
SZENTMIKLÓSI JÓZSEF
FIRTOS EDIT

Rendező:
SZENTMIKLÓSI JÓZSEF

Díszlet- és jelmeztervező:
BIRÓ I. GÉZA

ALEXANDRU TUDOȘI

MIRCEA BRADU

KISS TÖRÉK ILDIKÓ

ADY ENDRE

EGY PREMIÈRE

Pagină din caietul program al spectacolului secției maghiare (1989) cu piesa lui Iosif Vulcan „Ștefan Vodă cel tânăr“

TEATRU DE POEZIE ... POEȚI ȘI ACTORI

ALEXANDRU ANDRIȚOIU

ANA BLANDIANA

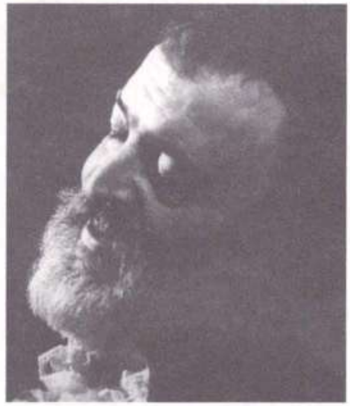
ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

MIRCEA DINESCU

MARIN SORESCU

ROMULUS VULPESCU

CRISTINA ȘCHIOPU

ION ABRUDAN

MARIANA PRESECAN

VALERIA SECIU

OVIDIU IULIU MOLDOVAN

ION CARAMITRU

FLORIAN PITTIȘ

MIRCEA ALBULESCU

LEOPOLDINA BĂLĂNUȚĂ

Împreună cu Alexandru Andrițoiu,
Marin Sorescu,
Ion Caramitru și Virgil Ogășanu
sunt: Sergiu Savin,
Elisabeta Pop, Cristina Șchiopu,
Mariana Vasile, Mircea Bradu,
Eugen Harizomenov
și Nicolae Moranciu.

TEATRUL SCURT
AȘA A ÎNCEPUT ...

Cu nelipsita și harnica secretară Cornelia Naja, o mașină de scris, un telefon și ... nervi tari.

Afișul unei ediții.

Discuții pasionate în cadrul „Monografiei scenice G. M. Zamfirescu".

ȘI TEATRU DE POEZIE ...

Mircea Bradu și Elisabeta Pop
cu Leopoldina Bălănuță pe scenă, după unul
din spectacolele ei de poezie. Seri de neuitat ...

Și tot... după
spectacolul lui MIRCEA
CONSTANTINESCU
„Strângând a vremii
trudă într-un ceas".

PREMIANȚI LA „SĂPTĂMÂNA TEATRULUI SCURT"...

Actrița Ida Iarcsek Gaza în spectacolul „Cuvântări nerostite ale unor femei nestăpânite" (Teatrul German Timișoara).

Dan Aștilean

Mihai Mălaimare

În „Dama cu camelii" (Teatrul Național București) Maia Morgenstern, Răzvan Mazilu și Marius Iosif Capotă.

ANDREI DAUER
(1957–1960)

M-am născut la Oradea, în octombrie 1922.

Am urmat școala în orașul natal. Examenele de bacalaureat la Liceul Izraelit *Dr. Kecskeméti Leopold* în anul școlar 1940-1941, când am fost nevoit să întrerup studiile școlare pe care le-am completat ulterior. Între anii 1941-1943 am învățat meseria de ceasornicar în atelierul tatălui meu.

În anul 1943 am fost în detașamentul de muncă forțată, unde am stat aproape doi ani în țară, apoi în Polonia. Am fost eliberat împreună cu cei din ghetoul din Budapesta, în ianuarie 1945. Din familia mea și a soției mele, 95 de persoane (părinți, frați, surori, unchi, mătuși, verișori etc.) au fost exterminate. Fie-le amintirea binecuvântată!

După eliberare m-am întors acasă, făcând pe jos drumul Budapesta-Oradea. M-am încadrat cu trup și suflet în mișcarea muncitorească, unde am primit răspunsuri pozitive (poate unele și imaginare) la numeroasele întrebări care mă frământau, după ororile bestiale, după genocidul hitleristo-horthyst, care ne-au pricinuit atâta rău, încât cuvintele sunt prea sărace să le poată evoca, iată, m-am simțit din nou om. În anii '50 am terminat studiile la Facultatea *Babeș* din Cluj, Secția Filozofie-Istorie.

Până în 1960 am avut diferite funcții publice, apoi am intrat în învățământ. Aproape un sfert de veac am fost profesor la Liceul *Emanuil Gojdu* din Oradea, (până la pensionarea mea). Și aici, m-am simțit bine. În primăvara anului 1953 am fost numit șef de secție cultural-artistică la Sfatul Popular Județean.

La Teatrul de Stat Oradea s-a produs o criză de conducere. Fostul director – Molnár János –, care a condus instituția aproape 7 ani, a fost înlocuit la începutul anului 1957, de către o actriță de frunte, o femeie ambițioasă, cu legături multiple: Dukász Anna. Ea a devenit directoare și a rezistat 3 luni. După care s-a convins că va fi mai bine pentru toată lumea, dacă se întoarce la profesia ei. Tot în această perioadă s-au produs operațiuni de reorganizare în cadrul sfaturilor populare, secția de artă și cultură comasându-se cu cea de învățământ, șefii mei găsind oportună numirea mea în funcția de director la Teatrul de Stat. Cred că în numirea mea a fost decisiv faptul că am fost licențiat și că m-am ocupat de teatru aproape 10 ani. Ca șef al secției cultural-artistice, din 1953 am lucrat direct cu directorul Molnár János, militând alături de el (și fără el), pentru înființarea secției române.

După modesta mea părere, aș împărți activitatea teatrală românească din orașul nostru, din perioada postbelică și până la sfârșitul anului 1960 (când am fost schimbat din funcție), după cum urmează:

1. În anii '50 a existat o mișcare teatrală de amatori. Formarea ansamblului teatral de pe lângă Sfatul Popular al orașului, în preajma înființării secției române a teatrului orădean, n-a fost altceva decât un răspuns la un imperativ social și național! Formarea ansamblului, mai ales din

amatori talentaţi şi din câţiva profesionişti existenţi la Oradea, a constituit un nobil act de pionierat. Ne gândim cu multă plăcere noi, cei care am lucrat în sectorul cultural-artistic, la însufleţita activitate a soţilor profesori Eugen şi Claudia Groza, a lui Anastasie Ţârulescu, Victor Crişan, Grig Schiţcu şi a Doinei Vasiu-Ioja, la neobositul şi veşnic viu în amintirea noastră „nea' Titi" (Constantin Simionescu), om şi artist de valoare deosebită. Soţia lui Titi, Dalma, era „umbra" lui devotată şi o extraordinară animatoare (devenită apoi o foarte bună regizoare tehnică).

Cu durere şi recunoştinţă ne gândim la cei dispăruţi. A rămas printre noi, dintre cei amintiţi, vai, doar Claudia Groza.

Spectacolul prezentat de această formaţie artistică pe scena Teatrului de Stat a fost *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian. Succesul a fost mare, ecoul remarcabil. Am crezut, credem şi astăzi – scriam în ziarul *Crişana* la 20 dec.1978 – că lucrul cel mai important a fost că a atenţionat lumea (dacă mai era necesar) asupra necesităţii urgentei reînfiinţări a teatrului românesc la Oradea, după o întrerupere de mai mulţi ani.

2. În consecinţă, în toamna anului 1955, după acţiuni susţinute şi conştiente, un mănunchi de oameni sufletişti au iniţiat şi impulsionat înjghebarea noii instituţii artistice profesioniste postbelice în limba română.

Am pornit la drum cu un colectiv de artişti alcătuit din 20 de oameni talentaţi şi entuziaşti. O parte erau absolvenţi veniţi prin repartizare, de la Institutul de teatru, iar restul aduşi din iniţiativa locală. Selecţionarea era făcută cu atenţie şi pricepere, de către o comisie condusă de Doamna Marietta Sadova. Deschiderea secţiei române a teatrului s-a făcut cu *Scrisoarea pierdută* de I. L. Caragiale. Îmi aduc aminte de Valentin Avrigeanu (*Tipătescu*), Aurică Decu (*Trahanache*), Lulu Popescu (*Zoe*), Constantin Simionescu (*Nae Caţavencu*), Mişu Vladimir (*Pristanda*). Alături de aceşti actori cu mai veche experienţă, apăreau pe scenă pentru întâia oară actori tineri ca Ion Vîlcu, Gheorghe V. Gheorghe, Eugen Ţugulea, Eugen Nagy, Al. Fierăscu, George Tomescu.

Spectacolul de gală a fost pus în scenă, cu migală, de regizorul Corneliu Zdrehuş, premiera noului teatru bucurându-se de un succes previzibil. Spectacolul a fost o victorie certă, cu răsunet naţional! Din această generaţie de tineri mai făceau parte Cristina Tacoi şi Eliza Plopeanu, care s-au evidenţiat prin inteligenţă, sensibilitate şi talent.

Era efervescenţă spirituală, saluturile şi urările de bine din partea unor somităţi ca Dr. Petru Groza, sau academicianul Cezar Petrescu sunt mărturii („... dragi prieteni de azi. Cum să nu mulţumesc anilor că mi-au îngăduit să pot împărtăşi asemenea bucurie cu voi"). Tot cu prilejul deschiderii teatrului, când şi la Oradea ajunge la rampă cuvântul românesc, îşi exprimă satisfacţia şi bucuria artişti emeriţi ca: Ion Manolescu, Toma Dimitriu. Dr. Gróf László (director de scenă al secţiei maghiare a Teatrului de Stat din Oradea) spunea în cuvântarea de salut: „Actorii maghiari ai teatrului salută cu căldură şi dragoste pe colegii lor români, care continuă, într-un chip nou, tradiţiile teatrului în limba română, bucurându-se de tot sprijinul de care au nevoie. Cum să nu fiu impresionat de acest eveniment artistic mai ales eu, care ani de-a rândul am jucat pe scenele teatrelor româneşti din capitală? Păstrez o caldă amintire actorilor şi spectatorilor români, care m-au încurajat pe mine, actorul «maghiar»".

Cuvintele sale de salut sunt sincere şi colegiale:

„Actorii de limba maghiară din Oradea, printre care eu sunt unul dintre cei mai vârstnici, nu avem decât o singură dorinţă: aceea de a sprijini din răsputeri noua secţie română de teatru, pentru ca ea să înflorească spre bucuria tuturor iubitorilor artei adevărate". (Citatele au fost luate din caietul program de la premiera inaugurală– n.n.)

Dacă prima fază a formării secției române poate fi asemuită cu procesul de „însămânțare", această a doua etapă poate fi comparată cu „coacerea fructului"".

3. Faza a treia a acestui proces natural și ireversibil a fost creșterea cantitativă și calitativă a colectivului, până la 32 de artiști.!

Demersurile scrise, făcute de colaboratorul meu entuziast și priceput, Stelian Vasilescu – inspector principal cu problemele de artă, apoi secretar lliterar – au fost susținute și prin demersurile noastre personale la Ministerul Culturii – organul suprem profesional, inclusiv directorul Direcției artelor, unde, pe lângă argumentele convenționale, am afirmat că „locuințele și fondurile de salarii" pentru artiștii noi, solicitați, sunt asigurate de către Comitetul Executiv al Sfatului Popular Bihor și avem nevoie numai de repartizarea lor de către organul bucureștean, în vederea funcționării normale a unui teatru din provincie". În schimb, în fața Comitetului Executiv am arătat că Ministerul Culturii pune la dispoziția noastră o promoție întreagă a unui an universitar de la Institutul I. L. Caragiale din București și avem nevoie numai de „locuințe și fond de salarii". Argumentarea noastră a fost susținută și de structura unui repertoriu, întocmit de noi – satisfăcând și o cerință ... politică, ceea ce a determiat crearea unui colectiv corespunzător și din punct de vedere numeric. Am izbutit! Am pus bazele solide ale unui teatru serios, cu perspective minunate, de acum încolo drumul fiind deschis spre proiecte îndrăznețe.

După 40 de ani este greu să-ți aduci aminte de tot ce a fost important în viața unui teatru. Din dorința de a reduce la maximum inexactitățile, voi ocoli acele aspecte și nume care s-au șters în amintirea mea, cerând tuturor scuzele de rigoare.

Teatrul românesc s-a îmbogățit, treptat, cu regizorii: Radu Penciulescu (un om și un regizor de excepție), Dan Alecsandrescu (cu reale perspective de dezvoltare), Valeriu Moisescu și Valeriu Grama (amândoi regizori inteligenți și autentici oameni de cultură). Au venit și s-au „contopit" în colectivul teatrului nostru actorii: Ion Marinescu (inteligent, ingenios, creativ), George Pintilescu, Simona Constantinescu, Nicolae Toma, Vera Varzopov – cu toții talentați și utili teatrului. Au mai venit, pe parcurs, artiști valoroși, cu experiență, ca: Lucy Chevalier, Maud Mary, Ricardo Colberti, Ioan Pater, Constantin Adamovici, Zaharia Volbea, Liviu Mărtinuș, Dorel Urlățeanu. E de remarcat venirea, în 1957, a secretarului literar Stelian Vasilescu, om de bază al teatrului. Foarte puțini au părăsit teatrul în această perioadă. Aproape cu toții s-au simțit bine aici. În teatru a fost o atmosferă bună de lucru și de prietenie. În a doua jumătate a deceniului șase am avut un colectiv foarte bun. Într-un număr al revistei *Teatru* din primăvara anului 1961, apreciind valoarea spectacolelor orădene din ultimii ani, scriitorul și criticul literar Mihnea Gheorghiu scria: „Tânărul teatru din Oradea a ajuns la apogeu ..."

Da, într-adevăr, cu spectacolele *Ziariștii* de Al. Mirodan, *Monserrat* de Roblès, *Cyrano de Bergerac* de Rostand și, în primul rând *Ciocârlia* de Anouilh, cu Ion Marinescu în toate spectacolele numite, cu o măiestrie de netăgăduit, cu Eliza Plopeanu în rolul principal din *Ciocârlia* , Radu Reisel, Dorel Urlățeanu, Eugen Țugulea, Eugen Nagy, Jean Săndulescu în *Ziariștii*, în fine, ne-am afirmat pe scena națională!

Nu pot și nici nu vreau să evoc zecile de spectacole, sutele de interpretări până la sfârșitul anului 1960 (până când am lucrat în teatru). Să-mi fie permis să mai fac câteva aprecieri care consider că merită să fie făcute. Cu spectacolele enumerate precum și cu altele, sub îndrumarea inteligentă, matură și exigentă a regizorului Radu Penciulescu, secondat de Dan Alecsandrescu,

Valeriu Moisescu și Valeriu Grama, am cutreierat aproape toate scenele regiunii Crișana și am cucerit inimile zecilor de mii de spectatori. De la deschiderea teatrului și până la sfârșitul stagiunii 1959 din cele 30 de spectacole prezentate, 16 au fost jucate în localitățile regiunii, având un public recunoscător, sensibil și iubitor de teatru. Am făcut deplasări și turnee repetate și în regiunile vecine, dar și în alte părți ale țării, inclusiv în Moldova. În toate localitățile vizitate, teatrul nostru a lăsat o carte de vizită onorantă.

La prima *Decadă a dramaturgiei originale* (1956), tânăra secție română obține premiul III cu piesa *Inima noastră* de Valeriu Luca. Pentru intepretare excepțională, Cristinei Tacoi i-a fost atribuit premiul I, Elizei Plopeanu și lui Ion Vîlcu mențiuni, iar pentru regia artistică sugestivă Corneliu Zdrehuș primește premiul III. (Secția maghiară, cu *Citadela sfărâmată* în regia lui Gróf László obține premiul I, iar actorii Cseke Sándor și Dukász Anna premii de interpretare). Înainte de a continua prezența la București, trebuie să evocăm o perioadă nouă în activitatea teatrului românesc. Au mai fost prezentate cu succes spectacolele *Dezertorul* de Mihail Sorbul, *Poveste din pădurea aurie* a actorului orădean Valentin Avrigeanu, *Ziariștii* de Al. Mirodan, *Nota zero la purtare* de V. Stoenescu și O. Sava, *Tache, Ianke și Cadâr* de V. I. Popa, etc.

În viața teatrului se remarcă o impulsionare autentică. Am început să invităm, anual, de la alte teatre din țară, mai mulți regizori și scenografi, precum și actori, ceea ce s-a dovedit benefic atât pentru colectivul nostru, cât și în atragerea publicului. Iată câteva exemple: *Dezertorul* a fost regizat de Dr. Gróf László, iar Paul Fux a semnat scenografia pieselor *Tragedia optimistă* și *Visul unei nopți de vară*. Azi, el este un pictor de valoare internațională, locuiește la Ierusalim, are expoziții permanente la Washington și în capitala Izraelului. În *Cyrano de Bergerac* de Rostand, pentru prima oară în teatrul nostru, au evoluat actorii ambelor secții. În acest spectacol, ca și în *Monserrat*, Ion Marinescu a demonstrat încă de pe atunci marele său potențial artistic. Intenționat am lăsat la urmă, din înșiruirea spectacolelor reușite, *Ciocârlia* lui Anouilh, socotindu-l unul dintre cele mai mari succese ale scenei orădene, sub aspect regizoral - Radu Penciulescu - scenografic și actoricesc; în rolul titular: Eliza Plopeanu. Mă gândesc și acum cu bucurie la clipele de efervescență maximă oferite de turneul din 1958, la București, pe Lipscani în sala *Rapsodiei Române*. Un teatru de provincie, puțin cunoscut, a prezentat un spectacol, care se dorea o afirmare la nivel național. Și a reușit cu prisosință. Munca istovitoare și inteligența, priceperea și talentul au fost recunoscute și răsplătite.

La sfârșitul spectacolului, marea noastră artistă, Lucia Sturdza Bulandra, *regina scenei*, ne-a felicitat cu sensibilitatea și hotărârea care întotdeauna a impresionat: „Bravo, Oradea! Ne-ați oferit mai mult decât un spectacol". (Să fi făcut vreo legătură cu *Ioana d'Arc* a Teatrului Municipal la care era directoare? Nu știu.) Cu multă convingere vorbea de regia impresionantă și inteligentă a lui Radu Penciulescu, supleţea Elizei Plopeanu (*Ciocârlia*), de perfecta dezinvoltură a lui Ion Marinescu (*Inchizitorul*). Au impresionat inteligența scenică și tragicomicul interpretării lui Radu Reisel (*Carol al VII-lea*), eleganța lui Dorel Urlățeanu. Au oferit interpretări memorabile Constantin Simionescu, Eugen Țugulea.

Despre *Ciocârlia* orădeană s-a mai vorbit și s-a scris mult și favorabil: în revista *Teatru* Mihnea Gheorghiu, în *Contemporanul*, în *Crișana* din 11 iulie 1958, Florian Potra scria: „Putem afirma cu certitudine că spectacolul *Ciocârlia*, în montarea colectivului orădean a fost revelația, a fost surpriza stagiunii". Ion Manițiu în *Tribuna* clujeană din 21 iunie 1958 scria: „Pentru Eliza Plopeanu spectacolul era un debut strălucit, pentru Ion Marinescu o nouă confirmare, dacă mai era necesară. *Ciocârlia* poate fi socotit drept unul dintre cele mai bune spectacole ale Teatrului din Oradea".

După aceste aprecieri măgulitoare, după un astfel de ecou pozitiv și unanim, firește, cu toții ne-am declarat fericiți.

Pomul cel bun a dat roade.

N-aș vrea să se înțeleagă că în toți acei ani am lucrat singur. Nu. Mi-au fost alături regizorii artistici (creatori și oameni de certă valoare), secretarul literar Stelian Vasilescu (el ne făcea propunerile de repertoriu – pe care apoi le discutam în plen în consiliul artistic și definitivam, după îndelungi dezbateri, acest repertoriu).

Regizorii mă ajutau efectiv la completarea permanentă a colectivelor artistice cu actori buni din alte teatre sau cu tineri actori absolvenți ai Institutului de Teatru.

Stelian Vasilescu răspundea și de contactul permanent cu presa și cu publicul: organiza întâlniri în fabrici, în școli, în uzine, pe șantiere (așa era moda!), organiza mese rotunde și dezbateri, întâlniri cenacliere. Se interesa, împreună cu serviciul organizatoric, de abonamente, de prezența abonaților la spectacole, testa gustul și preferințele lor în materie de teatru.

Stelian Vasilescu era, ce-i drept, mâna mea dreaptă: prin el țineam legătura cu dramaturgii, cu traducătorii, cu criticii de specialitate. Pentru secția română. La secția maghiară aveam, de asemenea, colaboratori talentați și de nădejde (secretar litrerar era, de pildă, atunci, scriitorul Gréda József).

Oricum, trăiam ca într-o mare familie. Ne respectam reciproc, fiind uniți de o pasiune comună: *Teatrul*.

EUGEN ȚUGULEA
(1960–1968, 1972–1977)
DIRECTORATUL MEU? O ... PIESĂ ÎN DOUĂ ACTE ȘI EPILOG!!!

... Era, cred, prin ianuarie 1960, când în cadrul unei ședințe de analiză a Casei Regionale a Creației Populare Crișana, unde lucram ca metodist cu probleme de teatru în limba română (?!) cu ½ normă, secretarul cu probleme de propagandă „de la Regiune", inginerul Haica (unul din puținii intelectuali din organismele regionale de conducere), mi-a propus, fără vreo introducere, să fiu director al teatrului!?! Am rămas stupefiat și după ce mi-am înghițit nodul din gât, i-am răspuns că nu m-am gândit la așa ceva și, în plus, că nu eram nici membru de partid. „Nu-i nimic – mi-a răspuns –, te facem!" Mi-a solicitat un răspuns în câteva zile și după o „verificare" de câteva luni. (Timp în care rudele și vecinii din satul meu natal nu știau ce se petrece de se interesează ... cineva atât de insistent de persoana mea!) În iunie 1960, într-o adunare cu toți salariații teatrului (care făceau cele mai fanteziste pronosticuri, eu nedivulgând nimănui propunerea ce mi se făcuse!), s-a lansat „bomba" numirii mele! Când mi s-a pronunțat numele s-a făcut o liniște de mormânt, apoi au izbucnit aplauze care m-au făcut să nu pot îngăima, din pricina plânsului care mă îneca, decât câteva cuvinte incoerente, ceva cu „o piatră de moară pe umerii mei", și nu mai știu ce ajutor pe care-l solicitam, colectivului! ...

... Aveam doar 29 de ani și primeam răspunderea unui teatru cu două secții care-și căuta drumul! (Cineva avusese cu câțiva ani în urmă această premoniție: profesoara de istoria teatrului Silvia Cucu îmi spusese la repartizare: „în trei ani tu ai să fii directorul teatrului!" De unde și până unde, nu știu?! N-au fost trei ani, au fost cinci!) ...

... Într-o măsură, ca actor al colectivului român, de la înființarea sa, în 1955, și membru al consiliului artistic, cunoșteam situația teatrului și viața ambelor colective. Din amândouă „trupele" făceau parte actori și regizori valoroși care au făcut posibil ca la prima decadă a dramaturgiei românești, din 1956, ținută la București, cele două colective să obțină împreună, nu mai puțin de ... 10 (zece) premii, din care 4 (patru) premii I, iar în perioada imediat următoare, secția română și-a reconfirmat valoarea cu marile sale spectacole: *Ciocârlia* în regia lui Radu Penciulescu și *Cyrano de Bergerac* realizat de Valeriu Moisescu. Dar colectivul se afla în... mișcare. Tocmai datorită spectacolelor de mai sus plecaseră, la București, Radu Penciulescu și Eliza Plopeanu, iar mai apoi, Cristina Tacoi și Ion Vâlcu, așa că situația nu era prea roză! Iar eu nu știam ce să fac! De fapt nimeni nu-mi ceruse ceva anume, în afară de „a face ordine"! ...

Sfătuindu-mă cu câțiva actori cu experiență (și mai apoi cu Vicu Grama, actor și regizor care cu onestitatea-i caracteristică, m-a ajutat mult) am început să completez colectivul. Așa au apărut în colectivul nostru regizorul Ion Deloreanu (la propunerea actriței Maud Mary, după plecarea lui Radu Penciulescu) și actorii Vasile Constantinescu și Olga Sârbul, Viorica Cernucan și Vladimir

Jurăscu, Ion Mâinea și Olimpia Micluția-Mâinea, George Musceleanu și soția sa, tot actriță, scenografa Tatiana-Manolescu-Uleu și actorul Octavian Uleu și mulți alții. Am perfectat colaborări cu regizoarea Sanda Manu, cu scenografii Traian Nițescu, Vladimir Popov sau Paul Bortnovschi, am transferat, de la Arad, secretara literară Stanca Ponta și referenta Elisabeta Ardeleanu-Pop (devenită ulterior pentru multă vreme secretară literară), am inițiat „ciclul istoric" (deschis de *Luceafărul* lui Delavrancea, continuat cu *Horia* lui Davidoglu, *Mihai Viteazul* lui Octavian Dessila, *Io, Mircea Voievod* de Dan Tărchilă), au văzut lumina rampei *Vizita bătrânei doamne* (cu o Maud Mary excepțională) ori *Romulus cel Mare* (ambele de Dürrenmatt și amândouă, realizate, în timp, de Sanda Manu) și alte spectacole bune care lăsau impresia că teatrul „se mișcă" spre ... bine! Dar...

... Dar, în primăvara lui '67, opunându-mă introducerii unor dansuri într-un spectacol, conceput ca o evocare a „sângerosului 1907" (realizat de Corneliu Zdrehuș) am fost chemat de secretarul cu propaganda de la regiune, reproșându-mi-se că sunt încăpățânat! Am răspuns că așa cum eu nu-l pot contrazice pe dumnealui în probleme ideologice, în care e pregătit, nici dumnealui nu mă poate contrazice în probleme de teatru, în care am calificarea necesară! (Nu mai amintesc că îndeplineam și funcția de ... președinte al Comitetului Regional de Cultură și Artă Crișana) ...

Că acesta o fi fost motivul sau altul (altele!) cert este că-mi simțeam urmărită fiecare mișcare, iar un grup de actori, aduși de mine și pomeniți puțin mai înainte, s-au întrunit într-un „cor vorbit" de la sfârșitul stagiunii 1966/67, sugerând schimbarea mea! ... Secretarul în cauză nu a fost la ședință și a solicitat, la revenirea din concediu, reeditarea acesteia! Stupoare, nimeni n-a mai zis nimic împotriva mea! Dar plutea în aer ceva care nu-mi convenea, așa că, după 7 ani, am hotărât să mă retrag la sfârșitul următoarei stagiuni.

După o ședință de analiză a activității teatrului în Biroul Regional de Partid (în care activitatea a fost, cu excepția secretarului în cauză, foarte bine apreciată, deși era departe de ce credeam eu că trebuie să fie), am solicitat să fiu eliberat din funcție de la 1 iulie 1968. La apostrofarea primului secretar Th. Haș cum că „nu-mi dau seama unde mă aflu", am replicat că tocmai de aceea am făcut-o în acest cadru și că sunt hotărât să rămân pe această poziție, uzând și de ulcerul pe care l-am avut pe toată perioada în care am fost director! În susținerea deciziei am depus și cererea scrisă și, în ultimă instanță, au fost de acord, în locul meu urmând să vină (s-au desființat regiunile în acea primăvară) fostul secretar executiv al Comitetului Regional de Cultură, Emanoil Enghel. Deoarece obținuse o viză de plecare temporară în Anglia, la niște rude, (lucru foarte rar atunci), acesta m-a rugat să rămân „la post" până se întoarce el, ceea ce am și făcut! Apoi m-am retras pe postul meu de actor pe care l-am avut înainte de a face cunoștință cu servituțile funcției de director de teatru! Așa se încheie, pe scurt, primul act, cel de opt ani, al acestei ... piese!

Ce a rămas de la (și după) mine e greu de spus! Poate o anumită ordine și respect reciproc (între cele două colective, și între ele și corpul tehnic), o anumită omogenitate și, cred, o bună atmosferă de lucru, oamenii, toți, fiind dispuși la efort și încercare de performanță ...

Succesorul meu a continuat consolidarea acestora, a inițiat și coordonat serile de poezie, sub genericul Café-théâtre, dar introducerea de „alfabetizare teatrală" (prin „realizarea" unor scenete și piesuțe de început de teatru românesc, realizate și prezentate, la sate, în condiții și mai precare) nu a fost, după opinia mea, benefică pentru profesionalismul trupei noastre!

... A apărut, însă, la începutul anilor șaptezeci, regizorul absolvent Alexandru Colpacci, care prin zgomotosul său *Galy Gay* a tras semnalul de redresare, de reînțelegere, că teatrul adevărat,

profesionist, trebuie să fie și altceva, pe lângă „apostolat". Cred că atunci a început revitalizarea teatrului orădean ...

Între timp, Direcția Teatrelor din minister îmi făcuse propunerea de a prelua conducerea unuia din teatrele din Ploiești ori Botoșani, dar, după o perioadă de tatonare la cel de al doilea, (Ploieștiul fusese preluat, între timp, de regretatul mare actor Marcel Anghelescu, și oricum, fiind o trupă de navetiști bucureșteni - după plecarea lui Toma Caragiu - nu se mai putea face nimic!) am renunțat la idee, atât din cauza imixtiunii celor de la județ în treburile intime ale teatrului (se afla acolo și un fost „coleg" care nu vedea cu ochi buni venirea mea la Botoșani, el însuși vizând postul, iar pe de altă parte dintr-o pricină personală: o cunoscusem pe actuala mea soție și intuisem realizarea unei căsnicii reușite, lucru confirmat de viață. Așa că am renunțat la revenirea în Moldova natală ...

... În teatrul din Oradea evenimentele se precipitau: succesorul meu, Emanoil Enghel, pleca la București și județul intrase în „criză de conducere" la teatru. Profesorul Ioan Chira, președintele Comitetului județean de Cultură mi-a cerut să revin la postul pe care-l părăsisem de bună voie în urmă cu trei ani. Inițial am refuzat (între timp cunoscusem, din interiorul colectivului, cum e „apreciat" și „ajutat" un director), apoi, tocmai de aceea, am acceptat ... riscul ... „actului doi"! Îmi sună în urechi și acum remarca regretatului actor George Pintilescu, atunci când s-a discutat în colectivul teatrului revenirea mea la conducerea acestuia: „sunt de acord fiindcă, deși am fost cel a făcut-o cu dreptate"! A fost pentru mine un fel de certificat de obiectivitate, element care în concepția mea despre activitatea de conducere, este indispensabil unei persoane care îndeplinește o funcție! Pe lângă altele, de ordin profesional și organizatoric, firește!

Și am reînceput! ...

Al. Colpacci, cu care avusesem un conflict, declanșat de „bunăvoința" unor „colegi", și alți câțiva care mă ... „marginalizaseră" în perioada în care nu mai eram director, au vrut să plece, temându-se să nu le răspund cu aceeași monedă. Când s-au convins că nu acceptasem directoratul ca să plătesc polițe, ci ca „să facem teatru", au rămas. Și bine au făcut! Fiindcă întărind treptat-treptat trupa, întinerind-o, echilibrând-o, consolidând compartimentul regizoral prin aducerea unui al doilea regizor valoros, în persoana lui Sergiu Savin, gândind echilibrat și pe criterii de valoare estetică programul repertorial (cred că am îmbinat foarte bine opțiunea regizorilor, cerințele „organelor în drept" și folosirea cât mai echilibrată a valoroasei trupe actoricești existentă în acea perioadă) teatrul orădean a început să fie respectat și „notat" ca atare de critica teatrală, să aibe public oriunde juca în țară și săli pline la București, ca să devină (după Piatra Neamț) colectivul spre care aspirau cei mai buni, din puținii absolvenți ai Institutului de Teatru din capitală! Așa s-a ajuns ca, odată cu nucleul „celor patru din promoția 1975" (Ileana Iurciuc, Mariana Neagu, Mircea Constantinescu și Radu Vaida) alăturați unor Jean Săndulescu, George Pintilescu, Nicolae Toma, Ion Mâinea, Ion Abrudan, Ion Martin, Simona Constantinescu, Alla Tăutu, Mariana Vasile etc. (Doamne, mulți trebuie să mă ierte că-i omit!!), teatrul orădean să fie considerat a avea una dintre cele mai valoroase și echilibrate trupe din țară.

Atunci s-au născut *Acești îngeri triști, Revolta marinarilor de pe Caine, Dictatorul, Porunca a 7-a, Spre stele, Noapte albă, Ploșnița, Balconul, Hotărârea, Emigranții* și încă destule altele iar, mai apoi ca „din reflex", *Astă-seară se improvizează, O scrisoare pierdută, Țarul Ivan își schimbă meseria* și alte spectacole mari sau „doar" foarte bune, rezultate dintr-un program coerent și de durată a unui elan

creator care părea inepuizabil. Și el s-a mai continuat, după plecarea lui Colpacci și venirea lui Ducu Darie, cu *Jolly Joker, Zece hohote de râs* și *Amadeus*, stingându-se treptat fie din catastrofala inspirație de a introduce autofinanțarea teatrelor (care a demolat noțiunea de valoare artistică în „favoarea valorii comerciale!") fie prin tocirea elanului creator al colectivului, pe care Mircea Bradu l-a preluat „pe creastra valului", cum se spune, (odată cu *Emigranții*) și l-a condus, cu abilitate, mai departe exploatând fiecare ocazie favorabilă pe care o avea.

În ce privește ascensiunea teatrului îmi crea nobile obligații extrascenice care mă făceau să nu mă mai pot concentra și pe profesie (în care aveam aprecieri pozitive, între altele, în *Revolta marinarilor de pe Caine, Spre stele, Balconul* ori *Hotărârea*). Așa că mă bătea gândul să renunț, din nou, la conducere! Rigiditatea unor funcționari de la C.F.I., care m-au obligat să „normez", împotriva prevederilor legale, munca în ateliere, ori să penalizez un actor (Cseke Sándor), care nu-și realizase cu 3-4 unități norma în anul în care se pensiona (după ce „dusese în spate" 35 de ani repertoriul comic al secției maghiare cu 200-250%, fără să primească un ban în plus!); lipsa de înțelegere a celor „de la cultură" față de situațiile de mai sus, cât și cooptarea mea în cele mai diverse „comitete și comisii" care-mi răpeau tot timpul, m-au determinat ca într-o ședință a Comitetului Municipal de Partid, să cer, public, „eliberarea" mea din aceste funcții extrateatrale și, mai apoi, în vara anului 1977, și de la conducerea teatrului. Am făcut cerere, am depus-o, cu număr, la registratură și având ca argument suplimentar ulcerul, am obținut-o!

... Lucram atunci piesa lui Mircea Bradu – *Hotărârea* – pentru aniversarea *Centenarului Independenței*. Dar mi s-a părut că autorul stă prea mult prin teatru. Am intuit că ar fi succesorul și l-am întrebat. A negat la început, apoi la insistența mea, spunându-i că l-aș putea ajuta să cunoască activitatea, a recunoscut. Din ce asimilasem în cei aproape 14 ani de directorat, am început să-l introduc în „dedesubturile" muncii de conducere din teatru și am făcut-o și după aceea – ori de câte ori mi s-a cerut sau am crezut că e cazul –, și, îndrăznesc să afirm că dacă Mircea ar fi luat în seamă atenționările mele (totdeauna, din afară se observă cel mai bine!) ar mai fi fost directorul teatrului și în momentul în care scriu aceste rânduri. Din păcate și pentru el și pentru teatru, nu a făcut-o! Am fi evitat perioada „anul și directorul" nefastă pentru instituție!

Revenind la mine, o să pară ciudat, dar nu mi-am propus, niciodată, planuri speciale. (Asta nu exclude existența unor programe de activitate obligatorii!) Prin colaborarea, zic eu, bună cu regizorii și secretariatele literare ale celor două secții, întocmeam programe repertoriale realiste și urmăream să iasă spectacole bune și, dacă se poate, la timp, ca să nu ne încurcăm o secție cu cealaltă. De foarte multe ori ne reușea! De ce? E greu să spun! Poate fiindcă planurile erau, cu adevărat realiste, bine eșalonate și urmărite în consecință. Poate pentru că folosirea relativ echilibrată a forțelor artistice nu ne crea „probleme speciale". Poate oamenii simțeau că programul este al teatrului și nu al directorului! (De fapt, în toți anii mei de directorat nu am solicitat regizorilor decât un singur rol: avocatul apărării din *Revolta marinarilor de Caine* și, se pare, nu l-am ratat!) Poate fiindcă am știut (sau am intuit!) când să fiu aspru, și când să fiu înțelegător cu cei care greșeau?! Ori, poate, deoarece am încercat să fiu cel care greșește mai puțin și recunoaște când e în culpă! Nu știu!

Cert este că astăzi îmi face plăcere să aud, de la acei care m-au mai prins director, spunând, în desele situații anormale ce se manifestă azi: „pe vremea ta nu se putea întâmpla așa ceva". Poate, nu știu. Dar, oricum, e o satisfacție. Măruntă, dar există! Adevărul este că mi-am propus să fiu drept

cu oamenii cu care lucrez! Chiar și aceia care nu au fost corecți față de mine. Și să le spun în față, direct, ceea ce cred despre ei! Asta mi-a adus mulți dușmani, dar și apreciere: „ăla îți spune totul în față, fără menajamente"! O fi bine? Greu să mă pronunț în situația în care cei mai mulți dintre semeni doresc să le spui că ei sunt cei mai buni și se simt ofensați când le faci, cu cea mai bună intenție, o observație cât de mică! Asta nu înseamnă că nu am greșit în activitatea cu oamenii și că, fără voie, nu am comis nedreptăți. Și, cred, că nu au fost puține asemenea situații! Dar continui să cred că principalele mele atuuri au fost franchețea și neacceptarea compromisului! Țin minte că după intruducerea autofinanțării, prin '86 sau '87. (Eram pe atunci președinte al C.O.M.! Mircea Bradu ar putea spune cum am ajuns eu secretar de partid, după ce-mi dădusem demisia ca director!) am scris un preambul ironic la materialul de analiză anuală, ca să nu mă creadă lumea un dobitoc acceptând niște măsuri absurde, iar un activist de la județ mi-a cerut să-l modific prin obișnuitele „aprecieri". Am refuzat și am plecat acasă. Era prin ianuarie, într-o seară. Pe la ora 19,30–20,00 sună telefonul și „cineva", a cărui voce am recunoscut-o, îmi cere să ne întâlnim urgent, „undeva". Am pretextat ceva soției și am plecat. „Acolo l-am întâlnit pe domnul Mihai Morgovan (atunci activist, dar care s-a confundat, totdeauna, cu adevărata noțiune de OM) care m-a întrebat „ce făcusem"?!, deoarece surprinsese o discuție foarte agitată într-un birou al județului de partid, din care reieșea că „e mâna lui Țugulea"! I-am explicat despre ce este vorba, m-a sfătuit să fiu prudent, iar a doua zi am citit ca pe „o primă lectură " introducerea concepută de inspectorul cu probleme de teatru al Comitetului de Cultură – viitorul consilier teritorial șef, Viorel Horj. Oricum, lectura introducerii a căpătat sensul pe care merita să-l aibă în acel context, fără să modific cuvintele ...

După al doilea ... act și înaintea ... epilogului (suprapus funcției de președinte C.O.M.) am avut o perioadă în care atenția îmi era concentrată pe scenă. Atunci s-au „născut" Farfuridi din *Scrisoarea...*"., Iovită din *Cartea lui Iovită*, Pehliuznov din *Bătrânul*, Ionescu cel Mare din *Ioneștii*, Dudulă din *Schimbarea la față*, Tatăl din *Goana*, rolurile centrale din *Aventuriera* sau triplul rol din piesa polițistă a lui Ion Băieșu *Gărgărița* și altele. Pentru unul din ele, *Dudulă*, am luat premiul de interpretare la Festivalul restituirilor dramaturgice Botoșani, 1982, pentru *Ionescu* premiul II la Festivalul Național Cântarea României, în 1987. (Unii contestă valoarea acestor premii, dar eu mă consolez cu gândul că președintele juriului era esteticianul și criticul Victor Ernest Mașek!), iar pentru altele, poate, aprecierea publicului. Dar m-a mângâiat, trebuie să recunosc, faptul că presa greacă mi-a citat numele printre cei care făcuseră impresie bună în *Scrisoarea pierdută*, jucată de noi la Atena, în turneul făcut de teatrul nostru în capitala Greciei, în primăvara anului 1981. Eram printre puținele teatre care jucam, atunci, în „occident". Meritul acestui turneu aparține, exclusiv, directorului din acea perioadă, Mircea Bradu! Și n-a fost singurul lui merit!

Nu era, de fapt, singura noastră ieșire în afara granițelor țării. Încă de prin 1970, pe când era director Emanoil Enghel, cele două colective ale teatrului inițiaseră un schimb, anual, cu instituția similară din Debrețin, care s-a menținut până prin anii '85–'86, cu rezultate benefice pentru ambele părți. Era o perioadă bună a teatrului! De prin 1970–1971, până prin 1985, cele două obiective au marcat o creștere treptată a valorii lor, remarcată de presa vremii și de oamenii de teatru, care i-au adus bune aprecieri la „ieșirile" în capitală, ori în turneele prin țară, frecvente la acea dată, și la care nu se punea problema venirii publicului, indiferent în ce parte a țării jucam. Dar mie mi se pare cea mai elocventă expresie a poziției teatrului nostru, în ierarhia valorică pe scară națională, situarea spectacolului cu piesa *Balconul* de D. R. Popescu, în regia lui Al. Colpacci

în primele zece spectacole ale deceniului '70-'80, într-o anchetă organizată, la nivel național, de revista *Teatrul,* cineva văzându-l pe locul I!!! Și, îndrăznesc să afirm că *Astă seară se improvizează,* tot în regia lui Colpacci sau în primii ani după '80, când nu mai eram eu director, *Jolly Joker* sau *Amadeus* - ambele în regia lui Ducu Darie, nu erau cu nimic mai prejos - poate dimpotrivă!

... A urmat, din păcate, o perioadoă de reflux, în care au dispărut entuziasmul și rigoarea, s-a tocit „profesionalismul", au mai părăsit scena teatrului sau și pe a vieții unii sau alții, nu s-a mai pus nimic în loc - fie că nu era cu cine, fie că lipsea preocuparea -, a venit Revoluția și, unii, au crezut că ni se cuvine tot fără să dăm ceva în schimb, iar alții au gândit că dacă au „certificat de revoluționar" sau alte vederi politice, musai să conducă și teatrul și, uite așa, s-au succedat în 5 ani 5 directori (în 1996 au fost chiar ... 3!?), fără ca vreunul să aibă o contribuție decisivă la reorientarea, spre altceva, a teatrului nostru, căruia i-au rămas numele și nostalgia unui trecut glorios, nu prea îndepărtat. Scriu asta în toamna anului 1997. Poate între timp...! Niciodată nu e prea târziu!

Aș vrea să fac o precizare: atunci când valoarea teatrului orădean a atins cote ridicate și acele perioade au coincis cu existența mea la conducerea instituției, nu-mi atribui nici un merit deosebit! Ar fi incorect! Un director poate stabili CE se face, PROGRAMUL, adică! Modul CUM se face este meritul regizorilor, actorilor, scenografilor și tehnicienilor. Ei fac spectacolul. Ei îi dau VALOAREA sau ... reversul ei! Directorul poate avea satisfacția de a fi urmărit din umbră cum s-a materializat intenția sa de program ... Adevărata muncă, truda imensă a reușitei stă pe umerii actorilor care ARD cel mai mult, în fiecare clipă de stat pe scenă, pe inspirația și siguranța regizorului sau în plasticitatea dramatică a scenografilor. De aceea, cu excepția marilor personalități, mi se pare un gest lipsit de decență și măsură apariția numelui directorului pe afișul fiecărei premiere a oricăruia dintre teatre. (Ca să nu mai vorbesc de un panou publicitar, al unei premiere „cu cântec" din stagiunea 1996/1997 a teatrului nostru, pe care nu apăreau decât titlul piesei, numele autorului și, dedesubt, mai mare decât celelalte „DIRECTORUL TEATRULUI" .... (la acea vreme director interimar!)

Să ne întrebăm atunci, de ce „merge" teatrul cum merge? Răspunsul ar fi: în primul rând fiindcă cei care s-au perindat prin biroul respectiv AU VRUT, doar, să fie DIRECTORI! Nu să contribuie la redresarea activității.

În al doilea rând nu este suficient SĂ VREI , ci SĂ POȚI fi! Iar în al treilea rând, dar poate cel mai important, este ca TOATĂ LUMEA să fie dispusă (ori să fie determinată a fi!) la sacrificii, pe scenă, ca să se realizeze performanța! Toate marile spectacole ale acestui colectiv (și sunt convins că și altceva) ne-au adus, în preajma premierei, în starea tensională în care - fiecare în parte și toți, împreună - puteam să fim internați într-un spital psihiatric! Dar am scăpat în ultima clipă! Ne salva SPECTACOLUL! De fapt, numai EL o putea face!

Dar mai suntem dispuși să fim nebuni când unii avem S.R.L.-uri și credem că și spectacolul teatral e tot S.R.L.?! Mă îndoiesc!!! Soluția? Ar fi: „înapoi la nebunie"! E posibil, însă, a mai fi nebuni când, în ultimii ani, evenimentele s-au derulat ca-n fabula, al cărui autor nu-l divulg!

FABULA

Doi cățel și-un „șmecheraș"
Au găsit un ciolănaș

Și-au gândit că-i de folos
Să se pună toți, pe ros!
(Fiecare e deștept
Și nu scapă așa „gheșeft"
Fiindcă osul acesta e
Cu miros de … Thalie!)
Însă vorba din bătrâni
„Nu e stână fără câini"
Are-un iz adevărat!
S-au pus câinii pe lătrat
Atrăgând la lume sama
Cum că lupii au dat iama! …
Atunci câțiva gospodari
Apucară niște pari
– Ba, li se alătură
Unii cu o mătură –
Și gonindu-i prin troscot
Le-au dat două peste bot
Lecuindu-i și de foame
Și de dorul de ciolane!
Iar cu mătura iavaș,
I-așezară pe făraș!
Morala:
E la mintea orișicui:
Teatrul are „câinii" lui!
Nu se mârâie-ntre ei
Ci s-alunge pe mișei!…

Iar morala, actualizată, ar fi:

Unul dintre cățeluși
Linge oscioru-acuși!

C'est la vie! cum spune francezul…

. . . .

Realizez acum, că n-am pomenit nimic despre *Teatrul Scurt*, această idee a directorului Emanoil Enghel (discutată) sau sugerată de Valentin Silvestru, dar care, vrei, nu vrei, a început să prindă viață când mai eram director și în care teatrul orădean a depus, totdeauna, cel mai mare efort organizatoric și chiar conceptual-programatic (în special prin secretariatul literar, recte Elisabeta Pop), și nu o sumă de … factorii colaterali care-și arogă, ediție de ediție, merite pe care nu le-au avut niciodată! Asta, doar așa, ca să se știe! Profitorii pot să stea liniștiți, n-am să le citez numele și nici n-am să-mi arog vreun merit pe care nu l-am avut! …

... Eu am să-mi amintesc de momentele frumoase ori dramatice pe care ţi le oferă munca pe scenă! ... ce plăcut amuzament să nu poţi convinge pe cineva (în „civil", fiind) că tu ai fost bătrânul profesor Butnaru din *Nota zero la purtare*, deşi nu ai decât 28 de ani! („Nu se poate, nu puteaţi fi ca el, vreţi să mă păcăliţi?!")... Sau cum să ţi se şteargă din memorie şi să nu povesteşti, cu orice prilej, situaţia trăită la premiera spectacolului cu *Cartea lui Ioviţă* de Paul Everac, în care excelentul actor Jean Săndulescu a căzut la datorie, ca un ostaş pe câmpul de luptă, jucându-şi până la capăt o scenă de vreo 15 minute, după ce, la primele 2-3 replici, a făcut o hemoragie cerebrală şi a jucat (după spusele medicilor) doar cu o jumătate de creier valid, ieşind de pe scenă scos pe braţe, dar în delirul spectatorilor, care subliniau un mare triumf actoricesc, fără a realiza că era şi ultimul al celui în cauză! După spectacol, a ajuns, cu Salvarea la spital, peste jumătate de oră intra în comă, iar a doua zi îşi încheia cariera şi viaţa! Şi asta din pricină că se temea (a mărturisit-o nu odată!) de ceea ce spunea personajul său despre situaţia intelectualului din acei ani (era în 1981) şi n-a mai avut puterea să-şi domine starea de stress, tensiunea fantastică pe care o avea la intrarea în scenă! Iată, actorul poate merge, uneori, până la uitarea de sine! Jean a făcut-o! Şi chiar dacă, aidoma fiecăruia dintre noi, avea umbrele sale, Jean va rămâne în amintirea noastră, în primul rând, (dar nu numai!) prin această jertfă-simbol! Săndulescu a fost un asemenea actor chiar dacă în viaţa particulară persoana sa era controvensată. Era un nonconformist pe vremea când acesta era un lux riscant şi, în mod sigur, astăzi ar fi fost un manifest susţinător al ... stângii! ... Trecerea lui „dincolo" în faţa unei săli arhipline a fost, însă, cel mai tragic, cel mai dur moment scenic pe care a trebuit să-l înfrunt, în cei, iată 42 de ani pe „scândură", şi care trăieşte în memoria mea cu o incandescenţă greu de imaginat! El şterge în mare măsură, sutele de momente - de nuanţă comică sau dramatică - ce „compun" aventura actorului pe scenă ori în culise, întâmplări ce pot oferi oricui, din acei ce s-au dedicat actoriei, material „gras" nu pentru câteva pagini, ci pentru volume întregi de ... „întâmplări scenice"! Poate în asta trăieşte fascinaţia teatrului, căruia şi eu i-am pus la dispoziţie câteva zeci de ani, în care m-am străduit să fiu onest, dacă Dumnezeu nu mi-a dat marea vocaţie care s-a ... rătăcit la cei mai privilegiaţi ca mine!

Dar poate am fost mai „dăruit" ca director! Aşa s-ar părea! Poate de aceea mi s-a întipărit în memorie nesimţirea (iertaţi-mi expresia) cu care unii membri ai unei comisii de concurs (indivizi care nu lucrează o zi în teatru, dar îl ştiu pe dinafară?!?), care şi-au permis să mă noteze (după ce condusesem o instituţie teatrală vreo 20 de ani: 14 ca director, restul ca preşedinte al C.O.M.!): cu nota 4, un şef de filială P.A.C., pentru „lipsa de stil" a programului (ca şi cum programul trebuia să aibă „formă" nu conţinut!), iar reprezentanta U.D.M.R., cu nota 3, „fiindcă nu e prevăzut nimic despre secţia maghiară"! (Biata membră a comisiei, după cum a recunoscut chiar pe loc, nu citise programul meu (!???!) în care, normal, avusesem în vedere problema, chiar la punctul 2, şi „uitase" că în perioada celui de-al doilea „act" al mandatului meu secţia maghiară a teatrului a avut „perioada sa de zenit" - cum s-a exprimat chiar regizorul Szabó József - în care au prins viaţă marile spectacole cu *Tragedia omului*, *Suferinţele tânărului W.*, *Un leagăn pe cer* al lui Sütő András - , toate în regia lui Szabó, *Tango*, în regia lui Colpacci, *Lungul drum al zilei către noapte* ori *Molière*- de Bulgakov, în regia lui Farkas şi altele. Iar subsemnatul am luat apărarea celei în cauză şi a soţului acesteia, pe vremea când era „persona non grata", riscându-mi, cum s-ar zice, pielea!!! Dar... asta este viaţa, ăştia sunt oamenii! ... Toate astea trec ...

...Dar nopțile albe petrecute pe scenă la *Ciocârlia,* sau *Cyrano de Bergerac,* la *Poveste din Irkuțk* sau *Balconul,* la *Jolly Joker* ori *Astă-seară se improvizează,* la *Scaunele* ori *Aventuriera,* alături de colegii care există și de alții, care au devenit amintiri, de prietenii de altădată ai actorilor, mașiniștii adevărați, obositoarele călătorii cu autobuze înghețate, pe drumuri imposibile, înzăpeziți sau luminând drumul autobuzului, prin ceață, cu ziare aprinse, sălile tixite de țărani, cu căciulile pe cap și în paltoane, ori pe acelea cu „somități", înghesuite ca sardelele în cutie – la *Ciocârlia* lui Penciulescu prezentat în capitală, în 1958 – ori alte și multe alte amintiri au fost, sunt și vor rămâne înscrise în cartea pe care nu o voi scrie niciodată, despre trecerea mea prin Teatrul din Oradea – singurul așezământ de teatru pe care l-am slujit întreaga carieră!

O fi mult? O fi puțin? ... Cine știe?

Nimeni!

EMANOIL ENGHEL
(1968–1972)

– Octombrie 1968-martie 1972 – aceasta este durata directoratului meu la Teatrul de Stat Oradea.

– Cum am devenit director? Chemat de autoritățile vremii mi s-a propus să preiau conducerea teatrului „pentru înviorarea activității" – mi s-a precizat că, dezbinarea apărută, în special la secția română, cerea neapărat un director „din afară", care să aplaneze conflictele și să creeze o atmosferă propice de lucru. De fapt, fusesem martor la disputele dure din adunările de bilanț ale ultimei stagiuni. Întrucât lucrasem la „artă și cultură" în deceniul 1958-1968, cunoșteam, destul de bine teatrul orădean. Totuși, mi-am dat seama, imediat după numire, că era o serioasă diferență între „scenă" și „culise".

Sosirea mea în cabinetul directorial nu a fost întâmpinată cu surle și trâmbițe. „Durii" m-au avertizat fără menajamente, că „nu mi se potrivește funcția, pentru că nu sunt profesionist", alții, mai „concesivi" au fost de părere că „nu înțeleg sufletul artistului" (mă hazardasem la instalare să mă pronunț pentru „muncă, ordine, disciplină" și chiar anticipasem un proiect îndrăzneț de a nu lăsa pe nimeni „să vegheze"). Am fost vizitat de reprezentanții „bisericuțelor" ce s-au incriminat reciproc. De fapt, parte dintre contestatari au și plecat din Oradea. Am primit și vizita unor veleitari, fără nici o perspectivă, ce căutau să-mi forțeze mâna, în ceea ce privea „cariera" lor și „salarizarea". Am ascultat calm și rezervat evoluții spectaculoase, gândindu-mă ce succes ar fi avut pe scenă astfel de personaje.

Am avut parte și de „șantaje" de soiul acesta: „ – Nu-mi dai o clasă de salarizare în plus, plec la ... unde mă așteaptă cu două clase...". Nu au lipsit nici „descărcările nervoase" ce se încheiau cu amenințări și trântiri violente ale ușii (tâmplarii și tapițerii au avut „reparații" multe).

Evaluând situația și încercând să desprind o parte din adevărul obiectiv, mi-am ales colaboratorii cu care speram să redresez activitatea. De fapt, încercam să profilez unele din direcțiile ce trebuiau abordate.

a) Cu cine lucrăm? (completarea colectivului, colaboratorilor)
b) Ce jucăm? (optimizarea repertoriului)
c) Cum jucăm? (ridicarea nivelului producției artistice)
d) Pentru cine jucăm? (ameliorarea relațiilor cu publicul)

Menționez că problematica de mai sus privea în special secția română, a cărei situație se deteriorase în ultimele stagiuni datorită fricțiunilor interne. Secția maghiară, coordonată de actorul Gábor József și regizorii Farkas István și Szabó József, nu avea aceleași probleme. Singura chestiune

care mă preocupa la acest colectiv era echilibrul repertorial, astfel ca piese importante din dramaturgia clasică și contemporană să fie preponderente față de spectacolele facile, de divertisment (comedia muzicală, cabaretul literar-artistic etc.).

Încă de la începutul activității doream să stabilesc relații amiabile cu presa locală – în primul rând – și cu cea centrală, în limita posibilităților. Am cerut cronicarilor să-și exercite funcția critică spre folosul muncii noastre. Mi s-a răspuns că-i surprinde atitudinea mea, întrucât până atunci li se reproșau materialele critice, ca „neconforme cu realitatea". De fapt, exista un soi de „suficiență", pe care încercam s-o combat. Auzeam zilnic declarații despre „meritele incontestabile ce plasau teatrul nostru printre cele mai bune din țară".

Parte din colectivul secției române trăia din amintiri, evocând spectacole premiate cu mulți ani în urmă – în regia lui Radu Penciulescu, cu actori ca Ion Marinescu, Eliza Plopeanu, Cristina Tacoi și alții. Dar cei citați se răspândiseră pe la alte teatre și n-au putut fi înlocuiți la valoarea lor. Secția maghiară se lăuda cu „succesul de casă și public" al unor producții de divertisment de o calitate artistică discutabilă.

Pentru atacarea celor patru obiective enumerate am lansat o campanie, a cărei intensitate maximă o prefiguram cu o durată de 2-3 stagiuni. Intrând însă în vârtejul „ucenicului vrăjitor", care nu mai putea opri mașinăria, m-am trezit în „plină campanie", după patru stagiuni, când aveam în buzunar transferul pentru București.

Să aruncăm o privire fugară asupra „obiectivelor":

a) *Cu cine lucrăm*? Mi-am asigurat un colectiv de conducere competent și harnic: Cornel Onaca, contabil șef; Kelemen István și Elisabeta Pop – secretari literari. Problemele ideologice erau girate de Alla Tăutu – o actriță inteligentă, echilibrată, care a înțeles să-și îndrepte atenția spre producția artistică – în toate acțiunile sale „politice".

Dar în teatru, ACTORUL este elementul de bază. Ne-am îndreptat eforturile spre completarea colectivului cu artiști de valoare. Telefoane, scrisori, încercări de „racolare" din alte teatre, propuneri de colaborări, obținerea de locuințe, fonduri de salarizare etc., toate urmăreau un singur scop: întărirea sectorului artistic.

Au venit rând pe rând, chemați sau primiți Szombati Gille Otto (revenit după câțiva ani la Oradea), care a preluat conducerea artistică a secției române, Elisabeta Jar, Ruxandra Sireteanu (pe timp limitat), Kiss Törek Ildikó și Varga Vilmos, Radu Voicescu și Eugen Harizomenov. Un succes l-a reprezentat repartizarea la noi a talentatului absolvent de regie Alexandru Colpacci.

Pentru atragerea unor colaboratori „de marcă" am contractat personal sau în scris mai multe personalități. Țin minte răspunsul politicos și amuzant al lui George Constantin, căruia îi propusesem rolul Higgins în *Pygmalion* de G. B. Shaw, subliniind că-l admirasem cu câțiva ani în urmă. Mi-a scris că l-a onorat invitația mea, dar aspectul lui fizic a suferit niște modificări ce l-ar îndemna să încerce rolul *Falstaff*. Cu Florin Piersic am avut mai multă șansă când a acceptat rolul prințului *Karl Heinz* din *Heidelbergul de altădată*, dar ce „vânătoare" trebuia să fac, ca să-l aduc la spectacole, din filmări, deplasări etc. Marcel Anghelescu a acceptat să joace rolul doctorului din *Micul infern*, pentru că era în regia lui Sică Alexandrescu, cu care era „în tandem" peste tot. Spectacolele însă au fost cu adevărat succese importante. Regizori-pedagogi ca Marietta Sadova, Sică Alexandrescu, Mihai Raicu, Nicoleta Toia, N. Al. Toscani etc., și scenografi cunoscuți au contribuit la succesele din stagiunile 1968-1972, alături de regizorii și scenografii noștri.

b) *Ce jucăm*? Valoarea repertoriului unui teatru din provincie stă, în primul rând, în „îndrăzneala cu care promovează noul” deci „premiera pe țară” și „premiere absolute”. Ajutat de secretariatul literar deosebit de harnic (Kelemen István de la secția maghiară și Elisabeta Pop la secția română), apoi de efortul de investigare al regizorilor și actorilor, am reușit să aducem în lumina rampei multe „noutăți” dar și lucrări consacrate ce ridicau cota valorică a afișului prin semnăturile autorilor (Albee, Brecht, Cehov, Gorki, Tennessee Williams, Arthur Miller - dar și Caragiale, Delavrancea, Victor Eftimiu, Mircea Ștefănescu, Dan Tărchilă, Méhes György etc.).

Țin minte că răscolind prin Biblioteca Teatrului Național din București am redescoperit *Ifigenia* lui Mircea Eliade, peste care se așezase un praf gros. Noi aveam distribuția corespunzătoare, dar semnalarea mea a atras atenția unor regizori ce s-au grăbit s-o valorifice la București.

Aducerea „noutăților” pe scenă era o chestiune riscantă. De pildă, citind *Totul în grădină* de E. Albee în *Secolul XX*, la începutul anului 1971, am telefonat doamnei Marietta Sadova, rugând-o să-și dea părerea despre piesă. Ea mi-a comunicat după câteva zile „că-i place și ar vrea s-o pună”. Zis și făcut! Spectacolul a ieșit excelent în primăvară și s-a jucat până la epuizare. Dar... la o plenară națională în probleme ideologice din iulie 1971, spectacolul este incriminat ca „decadent și nociv”. Iar teatrul orădean nominalizat pentru „orientare greșită”. Împreună cu piesa lui Albee era oprită și cea a lui Páskándi Géza - *Portarul răzbunător* - jucată cu succes la Studio de Varga Vilmos. Bineînțeles că n-a lipsit nici „spălatul rufelor în familia autorităților locale”, ce m-au „avertizat” drastic să nu mai comit astfel de greșeli.

Poate că am făcut și erori reale și regretabile în „promovarea noului”. Amintesc doar premiera ca *Salata de capete* de Ilie Păunescu (secția română) și *Ce scurtă e vara* de Földes Maria (secția maghiară). Cred că au mai fost și altele, dar „lupta pentru ventilarea repertoriului cu aer proaspăt” se caracteriza printr-o corespondență activă cu autorii și traducătorii, proiecte, antecontracte și vrafuri de piese primite sau aduse de harnicii secretari literari. Pe lângă acestea, propunerile unor regizori orădeni sau ale colaboratorilor amplificau permanent listele de piese ce se discutau în consiliul artistic - atât la început de stagiune, cât și operativ, pe parcurs.

c) *Cum jucăm*? „Lupta pentru calitate” era condiția *sine qua non*. Aportul regizorilor proprii sau invitați, ca și a scenografilor, veneau în sprijinul interpretării actoricești, ca factori de bază ai succesului. Și nu era deloc simplu! Îmi amintesc că se puteau da „rateuri” cumplite, chiar și cu unii colaboratori „cu carte de vizită” impresionantă. Astfel, *Critis* de Radu Stanca, comedia spumoasă montată într-o concepție greoaie de regizorul Miron Niculescu și scenografa Elena Ionescu - ambii de la Teatrul Național din București - a fost o „cădere” răsunătoare. Invitații citați s-au străduit să experimenteze pe banii noștri, chinuindu-i pe actori cu niște măști tip „ladă”, ce acopereau aproape jumătate din corp - inclusiv capul, astfel că bieții interpreți nu se puteau mișca, nu reușeau să dea replicile, cât de cât explicit. Poate au mai fost și alte nereușite - pe care presa le-a sancționat cum se cuvenea. Toate asemenea nereușite au fost sancționate prompt de cronicari.

Menținerea „calității” după un șir de reprezentații la sediu, dar mai ales în deplasare, e o problemă acută a oricărui teatru, și noi nu făceam excepție. Chiar dacă devenise agasantă pentru unii, prezența mea la spectacole în deplasări și turnee, era totuși necesară. De fapt, care erau cauzele „degradării” producției artistice? Din cauza unor scene mici și lipsite de cele mai elementare utilaje scenice, se reducea decorul, nu se mai făceau modificările cerute de montare, se schimbau

datele „mișcării" și sporea îngrijorător fantezia actorilor ce „colaborau cu autorul", adăugând sau eliminând replici. Și azi - așa, mâine - așa, până ce spectacolul era de nerecunoscut. De aceea, discuția preliminară a schițelor scenografice cu tendința de „monumentalitate" se purta în funcție de condițiile tehnice ale scenelor din deplasări, unde jucam mai mult de jumătate din reprezentațiile noastre.

d) *Pentru cine jucăm*? - Erau la modă în anii aceia anchetele sociologice cu privire la „optimizarea relațiilor cu publicul". Unele concluzii asupra diversității categoriilor de spectatori ne-au ajutat în proiectarea repertoriului și în completarea „extra-plan" cu noi modalități de a face teatru: studio și café–théâtre (Acum pot să declar, fără teamă, că dacă mi s-ar cere drepturi de autor, că m-am inspirat din repertoriul parizian ce-l găseam în *Le Monde*.) Acel Café-théatre constituit din admirabile recitaluri de poezie cu acompaniament muzical - utiliza un cadru ambiental excelent, oferit de foaierul elegant al teatrului. Nu numai că iubitorii de poezie și muzică din cercurile rafinate de spectatori priveau cu simpatie acest gen „one man show", dar ofereau și actorilor „piste de încercare" pentru un potențial nevalorificat până atunci.

E aproape anecdotic modul în care s-a mai realizat o sală mică de spectacole, așa numitul „studio". O sală de repetiții destul de mizeră, ocolită de regizori și actori pentru aspectul de „sală de așteptare neîngrijită", era în atenția noastră să se transforme. M-am adresat unui renumit om de teatru, printre altele și scenograf, rugându-l să facă un proiect de deviz pentru „studio". M-am trezit în fața unei sume uluitoare. După ce i-am mulțumit respectuos pentru „colaborare", am rugat-o pe o harnică scenografă orădeană să-și amâne concediul de vară cu o lună, și, în spațiul dintre stagiuni să realizeze o sală funcțională și frumoasă - dar... cu puțini bani.. După discuții, schițe și proiecte am căzut de acord să facem „studioul" cu 1/10 din valoarea „faimosului deviz". Reîntoarcerea din concediu a actorilor și regizorilor i-a pus în fața unei „surprize". Nu mai pridideam cu programarea repetițiilor în noul studio, și mai ales cu propunerile de spectacole-experiment „peste plan" - ce le inspira mica și cocheta sală. Din păcate, sala s-a pierdut în favoarea comerțului, imediat după plecarea mea.

Dar problema cea mai acută la capitolul „public" era numărul de repezentații ce se putea programa cu fiecare nouă premieră la secția română. Dacă la secția maghiară spectacolele obișnuite aveau o serie acceptabilă, iar cele muzical-distractive depășeau cu mult prevederile, contribuind din plin la îndeplinirea și depășirea planului, secția română își epuiza chiar unele reprezentații de succes după 4–5 săli, apoi se recurgea la așa-numitele „organizări" cu militari și elevi. Din fericire, am beneficiat încă din primele două stagiuni de câțiva impresari excelenți dintre care s-a distins Florian Oprea. Cu ajutorul lor s-a realizat o campanie de abonamente, atât pentru publicul adult, cât și pentru studenți și elevii mari. O serie de 30–40 de spectacole, atât la Oradea, cât și în principalele localități din „zona" noastră - mare parte abonați ai acelei perioade - au devenit spectatori fideli de teatru.

Schimburile de spectacole cu teatrele învecinate din Arad, Satu Mare, Baia Mare, Cluj, Timișoara, au devenit o regulă, mai ales pentru că eram bine primiți de publicul lor, iar ei erau așteptați cu interes de al nostru. Și în orice caz strădania de a ne prezenta bine pe altă scenă profesionistă era în beneficiul ambelor părți. De asemeni, schimburile anuale ale celor două secții cu Teatrul *Csokonai* din Debrețin au stimulat colectivul nostru artistic.

Folosirea spațiilor anexe ale foaierului de la etaj pentru expoziții temporare de artă plastică era atât o favoare ce-o ofeream spectatorilor în pauze, cât și o bună ofertă pentru pictori, graficieni etc., ce se înscriau în vederea programării. O „modestă contribuție la încasări" o aveau și taxele de închiriere a sălilor.

Cineva îmi spunea că pentru o evaluare obiectivă a muncii mele, trebuie să pun în balanță producția artistică ce am preluat-o în 1968, cu aceea pe care am predat-o în 1972, la plecare. Parafrazând butada lui Victor Eftimiu: „Să fiu modest, dar să se știe!"..., nu cred că mă laud prea tare, dacă amintesc că mi-am început directoratul cu *Nicnic*, comedioară tematică, facilă, dizolvată într-o reprezentație „de serviciu" și am predat – în faza de definitivare – capodopera cehoviană *Pescărușul*, la cu totul altă cotă valorică.

Poate că, făcând un bilanț „la rece", după 30 de ani (acesta pare a fi termenul de grație pentru deschiderea seifurilor cu „mari secrete"), acum, când perioada '68-'72 a devenit „istorie", nu mă pot declara pe deplin mulțumit, chiar dacă am avut și unele motive de satisfacție. A fost prea scurt timpul, sau eu prea puțin consecvent? Cred că ambele ipoteze sunt de luat în seamă. De exemplu, în preajma anului 1970, când se împlineau 100 de ani de la înființarea *Societății de fond de teatru român în Ardeal* conduse de Iosif Vulcan, am început demersurile pentru instituționalizarea unui *Festival de Teatru Scurt* la Oradea – în buna tradiție a prodigiosului cărturar orădean. Îndrăgisem această personalitate complexă a culturii românești, când am proiectat și lucrat efectiv pentru realizarea *Casei memoriale Iosif Vulcan*, și voiam să-i afirm și să-i permanentizez prezența pe scena orădeană. Am și modernizat câteva texte de-ale lui pe înțelesul contemporanilor și cu aportul artistului Dorel Urlățeanu s-a realizat un spectacol-coupé, ce trebuia să prefațeze Centenarul. Dar n-a fost să fie așa! Autoritățile vremii au pus câteva obstacole, încât *Săptămâna Teatrului Scurt* s-a înființat abia după câțiva ani. E drept că, lucrând, atunci, la Direcția de specialitate din Ministerul Culturii, „am pus și eu o vorbă bună" pentru obținerea aprobărilor. Și iată, Festivalul a ajuns la ediția a XIII-a.

Și dac-ar fi să mai dezvălui niște „secrete", doream să realizez un „spectacol de sunet și lumină", axat pe istoria cetății orădene, chiar acolo, pe zidurile roase de vreme. Mă obsedau într-un scenariu mental, figuri și momente interesante: Rogerius și lucrarea lui *Carmen misarabile*, judecata cu „proba fierului roșu", Jannus Pannonius, Nicolaus Olahus, muzicienii Michael Haydn și Karl Ditter von Dittersdorf, cărturarul Samuil Vulcan și nepotul său, Iosif Vulcan, debutul lui Eminescu la *Familia* etc. Îmi imaginam acest spectacol estival ce trebuia să atragă mii de turiști în „teatrul cetății".

Un alt „secret" pe care-l dau în vileag, era „colțul muzeal", ce ar fi consemnat etape importante din istoria teatrului. Nu cred că este întâmplătoare descoperirea primei piese de limba română, cunoscută până acum, *Occisio Gregorii in Moldavia tragedice expressa*, în Biblioteca episcopiei greco-catolice orădene. (Ea marchează un moment de teatru românesc în Ardeal, în ultima parte a secolului XVIII, ceea ce e ceva! ...) Apoi, existența unor înjghebări de trupe pe lângă orchestra curții episcopale romano-catolice și chiar compunerea unor opere comice, ca și reprezentarea lor în Oradea (de altfel, colectivul maghiar pregătește un „bicentenar"), precum și acțiunile *Societății de fond de teatru român în Ardeal* și îndelungata existență a revistei *Familia*, organ de presă al societății, momentul prezentării piesei lui Iosif Vulcan *Ștefan Vodă cel Tânăr* de către teatrul maghiar de aici, urmat de campania elogioasă de presă a lui Ady Endre, etc.

Iată că am vândut destul de ieftin „secrete" pe care le-am ţinut cu străşnicie în seiful meu tainic. Poate că nişte directori zeloşi se vor inspira, dar îi avertizez că odată cu felicitările vor beneficia şi de invidia mea.

Nu pot încheia, fără să vă declar foarte sincer că nu am jucat nici un rol pe scenă – dar în viaţă am fost un soi de Monsieur Jourdain, ca director. De ce? Am dus o politică economică de austeritate urmărind cu obstinaţie „economiile" şi am perseverat pentru obţinerea unor venituri suplimentare, „din orice". Cineva îmi spusese că aş fi anticipat un fel de „marketing teatral". Oare să fie aşa? În orice caz, mergând din teatru-n teatru, între 1972-1982, i-am zăpăcit pe toţi cu experienţa mea orădeană. Ţin minte un teatru, care nu avea decât 4-5 spectacole cu fiecare premieră, că l-am „fericit" cu abonamente. Şi-acum, când întâlnesc actori din acel teatru, îmi reproşează că la un moment dat jucau ca la cinematograf: dimineaţa, la prânz şi seara, ca să poată onora abonaţii, atât la sediu, cât şi în deplasare. Dar câte n-am „împărtăşit" din cele realizate, sau doar proiectate în oraşul de pe Crişul Repede, superb oraş de care mi-este dor tot timpul?

ISBN 973-9401-20-1